Biblioteca Complutense
Ildefonsina.
16
E. 33 c. 2. n. 3.

DER
N° 13964

ACTA ERUDITORUM

ANNO

M DCC IX

publicata,

Cum S. Cæſareæ Majeſtatis & Regis Pol. atque Elect. Sax. Privilegiis.

LIPSIÆ,
Proſtant apud JOH. GROSSII Hæredes,
JOH. FRID. GLEDITSCH,
&
FRID. GROSCHUF.

TYPIS VIDUÆ CHRISTIANI GOEZI.
A. M DCC IX.

UNIVERSITÄTS BIBLIOTHEK

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Januarii, Anno MDCCIX.

JUSTI FONTANINI, FORO JVLIENSIS, de Antiquitatibus Hortæ, Coloniæ Etruscorum, Libri duo. Accedunt Acta vetera, inter quæ Decretum sincerum Gelasii I ex insigni Codice Vaticano.

Romæ, apud Franciscum Gonzagam, 1708, in 4.
Constat Alph. 2 plag. 21, & figg. æneis.

HOrtæ urbis in Etruria vetustissimæ antiquitatis longa majorum negligentia laceras & disjectas, velut superstites e tristi naufragio tabulas in unum hic congessit Vir diligentissimus multisque jam nominibus in Actis hisce nobis celebratus Justus Fontaninus. Primo situm ejus ad quadragesimum ab Urbe lapidem, prope Tiberis Narisque confluentes, in limite Umbriæ notat, originem verò ad remotissima secula refert, eandemque a Pelasgis Thessalia, a Deucalione pulsis conditam, inque memoriam Orthæ oppidi Thessalici ita nominatam, conjicit. E Virgilii Æneid. VII v. 716 evincere porro studet, illam vel sub excidio Trojano opibus satis floruisse, quin & gentem Hortensiam, in Romana republica olim florentissimam, inde eductam cum populari suo, doctissimo Adriensium Episcopo, Philippo a Turre statuit. Nomen ipsi *Hortanum* a Plinio tribui, sed ab Anastasio & Paulo Diacono nec non Geographo Ravennate *Hortas* seu *Ortas*, a Boccatio *Orthos*, ab aliis denique *Ortos* sive *Ortam* appellari eam docet. Nullatenus autem confundendam vult cum Ortona-

BIBLIOTECA DEPOSITO

urbe Latina ultra Algidum montem ſita, de qua Livius L. III c. 30, aut cum Ortona Aprutii citerioris oppido, quod Frentanorum navale erat juxta Strabonem. Hanc noſtram enim Etruſcam eſſe urbem & quidem in Etruria prima, atque inter duodecim illas, quibus Lucumones ſeu Reges ſui olim præerant, non immerito locum ſortiri adſtruit. Neque antiquitati urbis quicquam præjudicii gigni exiſtimat, quod præter unicum Plinium, vetuſtiorum ſcriptorum nemo, Strabo puta, Ptolemæus, Mela, aut Stephanus Byzantius, ejus meminerit. Quandoquidem autores iſti urbes amplitudine & frequentia claras atque ad vias regias aut litorales ſitas potiſſimum commendaverint, reliquas inde paululum remotas miſſas facientes. Cujusmodi cum Horta etiam fuerit, non mirum, ſi eam inſalutatam præterierint. Veruntamen honori urbis abunde proſpexiſſe Imp. Auguſtum, Colonia militari illuc deducta, uti e literato marmore patet, quod ibi ſupereſt, e quo Hortam etiam in tribu Quirina deſcriptam fuiſſe, Duumvirosque & Seviros Auguſtales ſuos habuiſſe diſcimus. Nihil hic eorum intactum ſinit Clar. Autor, quæcunque accurata indigent explanatione, remque antiquariam juvare poſſunt, eumque in finem deſtructi pontis veſtigia, qui priſca illa ætate propter urbem fuit, in iconiſmo delineari fecit. Tum cetera monumenta Hortæ obvia perſequitur, quæ inter eminet aliquod prioribus lineis quatuor obliteratum, quod ad Domitianum Imp. docta conjectura refert, memor videlicet illorum quæ Suetonius annotavit, Senatus decreto titulos ejus ubique craſos fuiſſe memoriamque abolitam. Deflectit inde ad alia monumenta, deletas elogiorum literas præ ſe ferentia, & ſpeciatim ad L. Septimii Severi arcum triumphalem, in cujus quarta linea L. Septimii Getæ nomen quæſierint Nardinus, Suareſius, Vaillantius & Morellus. Ipſe vero L. Fulvii Plautiani Præf. Præt. Comitis Augg. & Soceri Antonini Cæſaris nomina & titulos ibi deſiderat, utpote cujus honori & dignitati perinde ac Septimii Severi Imp. & Antonini Cæſ. ævo iſto velificaverit orbis Romanus. Eadem porro ratione alios adhuc lapides, cumprimis autem inſcriptionem arcus Fori Boarii ſupplendam, Plautianique & Plautillæ filiæ nomina in lacunis ibi ſub-

ſubſtituenda judicat. Ceterum occaſione prædicti marmoris mutili, quod fœderatum Faliſcorum populum Hortæ erigi curaſſe innuit, de quinque urbium fœderatarum regione ſeu Tuſciæ Pentapoli, cujus Martyrologium MS. ſancti Petri Tuſcanellæ ut & acta inedita ſancti Ptolemæi Epiſcopi Nepeſini mentionem faciunt, an unquam alicubi extiterit, ſollicitus eſt. Largitur tandem, in Piceno Annonario Pentapolin apud ſequioris ævi ſcriptores occurrere, eamque poſtea ad Decapolin quin & Decapentapolin auctam fuiſſe. Dehinc Goltzium non modo ac Harduinum, quod Faliſcos, Argivorum in Etruria colonos, cum Falejis Magnæ Græciæ populo commiſcuerunt, ſed etiam Stephanum, Plinium & Solinum præcipitantiæ arguit, qui Falerios & Faliſcum duo diverſa ſibi finxere oppida, cum tamen Livio teſte exploratiſſimum fiat, Romanos oppidum ipſum Falerios, agrum vero & populum Faliſcos nunquam non vocitaſſe. Hujus urbis ſitum juxta viam Flaminiam inter Ocriculos & Romam cum Strabone locat, ubi nunc civitas Caſtellana conſpicitur, contra quam ſenſerat Antonius Maſſa, oppidum Faliſcorum Galeſium usque, quod inter Tiberim, Ortam & Faleriæ ruinas procul a via Flaminia & ſeptem millia paſſuum a civitate Caſtellana remotum jacet, nullo argumento probabili translocans. Ulterius contra Salmaſium urget, Æquos Faliſcos ab Etruſcorum Faliſcis minime diverſos ſtatui oportere, nomenque Æquorum non ab æqua planitie, ſed quia ab Haleſo æqui ſervantiſſimo oriundi eſſent, derivari. Vadimonis lacum, cujus ſtupendam naturam Plinius L. VIII Ep. 20 celebrat, neutiquam cum Blondo in monte Roſulo, aut cum Volaterrano prope Viterbum, ſed potius in territorio Hortano ſtagnare, eundemque *il Lago di Baſſano* accolis nuncupari perhibet. Memorabilem effecit lacum clades Gallis Senonibus a Dolabella Conſule hic illata, tum aliæ ab hoſtibus populi Romani reportatæ victoriæ. Apud illum etiam S. Landum, quem fide ſchedarum MSS. Landi Leoncini Canonici Hortenſis Lannum potius dicendum credit, Diocletiano imperante Chriſtianam religionem ſanguine ſuo obſignaſſe affirmat. Digreſſus jam ad reliquas inſcriptiones e ruderibus Hortanis effoſſas, in illis potiſſimum

mum moratur, quæ Herculem ibi fuiſſe religioſe cultum, Collegiumque Sacerdotum inſuper habuiſſe evincunt, ſubjecta ideo tabula marmorea, Herculem cum clava & tribus fœminis, Heſperidibus fortaſſe, referente. In genere enim Herculi ſummum honorem detuliſſe Etruſcos obſervat, idque ex parte indubitatum reddit in medium prolatis aliquot nummis ſeu aſſibus, qui Jani effigiem cum clava Herculea & literis Etruſcis oſtendunt. Atque hoc ipſum Autori noſtro anſam porrigit varias doctorum ſententias de lingua veteri Etruſca & primæva gentis origine excutiendi. Tria nimirum Alphabeta Etruſca, eaque ſatis a ſe invicem abludentia, cognita ſibi fatetur, unum quod Gabrielem Gabrielium autorem habeat, alterum quod Gruterus & Merula conſervarint, tertium denique a Cosmo de Arena compaginatum, quæ ſingula hic in Tab. I Fig. 1,2,3 proſtare
TAB. I. Fig. 1, 2, 3. voluimus. Tametſi igitur in eo conveniant eruditi, Etruſcum idioma a dextera ad ſiniſtram legi debere, in aſſignandis nihilominus genuinis ejus fontibus plurimum ipſos inter ſe differre, neque adeo vocabulorum ſenſum ac vim erui poſſe. Ebræarum vel Chaldaicarum, aut, ſi mavis, Aſſyriarum vocum nonnihil in lingua Etruſca offendere Bernardinum Baldum, Jacobum Mantinum, Theſeum Ambroſium, Sanctem item Marmocchinum in defenſione linguæ Etruſcæ & Sigismundum Titium in Hiſtoriis Etruriæ, qui poſteriores duo inediti adhuc latent, ille apud Cl. Virum Antonium Magliabechium, hic in Bibliothecæ Chiſianæ cimeliis. E contra vero cum Aramæa & Syriaca mixturam deprehendere Giambullarium in ſuo Gello & Poſtellum in Etruriæ originibus, quibus paria ſentiant Joſephus Scaliger, Merula & Reineſius noſter. Ab hiſce iterum feceſſum facere Bochartum in Geographia Sacra, qui Etruſcum ſermonem ceteris omnibus diſſimillimum Phœnicio ſaltem & Punico propius accedere pronunciet. Noſter judicis partes hic ſibi minime arrogat, fuiſſe tamen in lingua Etruſca vocabula quædam e Græcia propter vicinitatem mutuata, quin & characteres ipſos a Græcorum in Tuſcia coloniis fluxiſſe, mutatis paululum & inverſis figuris, ne ab avita ſcribendi norma plane deſciſcere viderentur, in tranſcurſu quaſi attingit. Duplicem inde opinionem

de

TAB. I. *ad A. 1709. M. Jan. pag. 4.*

V ſ ſr P Ph O N M L K I ȝ ſ E D C b B A *Fig. 1.*

Ω ϕ H T Σ P Π O N M Λ K I ϟ E Δ B A *Fig. 2.*

Z Y X V T S R Q P O N M L K I H G F E D C B A *Fig. 3.*

Fig. 6.

Fig. 7.

R. GABINETTO DELLE STAMPE

de primis Etruſcorum incunabulis, quarum altera eos facit e Lydia oriundos & a Tyrrheno Lydi Regis fratre jam ante bellum Trojanum in Italiam deductos, altera Dionyſii autoritate ſubnixa indigenatus honore eos mactat, ita præeunte Agucchio in Epiſtola Italica de priſca origine & dominatu Bononienſis urbis conciliat, quod equidem Tyrrheni ſeu Lydi aliquam Etruriæ partem occupaverint, ſed cum reliqua regione indigenas antiquiſſimos Etruſcos expellere non valerent, iisdem demum permixti vixerint. Cujus permixtionis haud obſcura ſibi offerri indicia perſuaſus eſt Clar. Fontaninus, tum in conſuetudine annorum Epochas a conditis urbibus numerandi apud Etruſcos diu retenta, tum in regiis inſignibus, corona aurea, tunica purpurea, cultu Herculis &c. quæ omnia Lydos eorum progenitores abunde proderent. Majorem autem ab antiquitatum ſtudioſis initurus gratiam e ctypa aſſium aliquot Etruſcis literis ſignatorum depromit, hic Fig. 4, 5, 6 & 7 repræſentata, ut ſubinde tamen doleat, univerſa nationis ſapientiſſimæ ſcripta & ſermonem ita interiiſſe, ut nec quid nummi iſti ſignificent, neque alia ad hiſtoriam pertinentia jam queas divinare. Illud profecto e Livio hauſeris, linguam hanc a Latina toto ſemper cœlo diverſiſſimam extitiſſe, Romanosque pueros perinde Etruſcis olim literis erudiri ſolitos ac ætate ipſius Græcis. Ut ſalivam moveret Relando & Rhenferdo, abſtruſiorum linguarum apud Batavos indagatoribus feliciſſimis, rimandi hujus quoque arcana, autores enumerat, qui Etruſca collegerint monumenta, prætereaque ſimulacrum puerile, inſcriptione quadam iſtius idiomatis in femore notatum, ſinceriore multo habitu ac Ciattus olim præſtitit, ære incidi curavit. E longiori tandem diverticulo, quo Etruſcarum antiquitatum cauſa excurrerat, in viam ſe recipit Noſter, quæ ſuperſunt, Coloniæ Hortanæ inſcriptiones luſtraturus, quarum ope etiam plurima rei Romanæ memorabilia primum luci ſuæ vindicat, plurima certiori talo firmat. Huc referas gentis Atuſiæ notitiam, Tiberini Dei cultum, formulas illas ſepulcris additas: *Ut poſſit memoriæ ſuæ quam diutiſſime ſacrificari; pro ſua copia*, id eſt, pro familia ſua & comitatu; ſcriptionem plane notabilem *Materi* pro *Matri*, *Meſerum* pro Menſium, hujusque farinæ ſexcenta alia, quæ

TAB. I Fig. 4, 5, 6, 7.

quæ Clar. Autori noſtro inexhauſtas ingenii ſui divitias effundendi patentiſſimum campum aperiunt. Inprimis copioſus eſt in aſſerenda ſcriptione vocis *Epiſtula*, contra Scaligerum & contribules ejus Lipſium, Dausquium, Voſſium & Cellarium, qui modum iſtum ſcribendi per *u* valde improbant, atque receptum hactenus per *o* linguæ analogiæ conſentaneum magis cenſent, cum tamen & conſtans antiquorum lapidum tenor, & Pandectarum Florentinorum juxta voluminumque complurium Manuſcriptorum autoritas vel ad ſextum ſeculum usque priorem lectionem tueatur. Neque etiam prætermittendum ducimus, quod in parentheſi velut indicat, alterius cujusdam lapidis in via Oſtienſi nuper effoſſi beneficio Faſtos Conſulares ad A. U. 848 in melius corrigi, inque locum C. Fulvii Valentis nunc Manlium Valentem ſubintrare. Hæc quidem in primo Libro.

Secundus Liber, qui jam ſuccedit, totus fere conſtat Diſſertatione de Falconia Proba, cive Hortana, atque ob centonem Virgilianis verſibus de Chriſto compoſitum inter Foetrias Latinas ſummopere commendanda. Enimvero cum Anicia Faltonia Proba, fœmina quidem illuſtri, ſed domo Romana atque nulla doctrinæ laude ornata illam confuderat præceps quorundam ſimilitudine nominis deceptorum error. Quod ægre ferens Noſter, legitimis hic eam natalibus veroque nomini reſtituere annititur atque ad oculum quaſi demonſtrat, autorem dicti Virgiliocentonis Iſidoro aliisque probatis autoribus vel Probam tantum, vel Falconiam Probam & nunquam aliter audire, Adelphis Pro-Conſulis inſuper conjugem honorari, patriaque Hortinam cenſeri. Unde quoque ſponte ſua fluat, illam cum Faltonia Proba ex Aniciorum gente, Conſulis filia, Conſulis uxore, ac trium Conſulum Probini, Olybrii & Probi matre, quæque ſanctorum Hieronymi & Auguſtini neceſſitudine atque elogiis inclaruit, nihil commune habere, operamque ideo luſiſſe magnos Viros, Baronium, Aldum Manutium juniorem, Simeonium, Voſſium, Barthium, Reineſium, Dupinium aliosque, quod lapides & Manuſcripta ſuo emendare arbitratu incaute nimis feſtinarint, Faltoniamque cum

cum Falconia in unam perſonam arte plusquam Dædalea convertere præſumſerint. At Centonem ſæpe laudatum, quod attinet, eundem poſt A. C. 393, cum Honorius Auguſti dignitate jam emineret, conſcriptum videri, Sedulio vero a Trithemio & Bibliothecæ PP. Lugdunenſis compilatore tribui, idque ſupina exſcriptorum ignorantia accidiſſe, qui carmen Probæ dedicatorium Sedulii carmini Paſchali quoque aſſuere, ſicque hunc utriusque facere autorem non erubuerunt. Rem ipſam vero ſatis loqui, Probæ adjudicandum eſſe hunc fœtum, atque illi etiam ſententiæ Gelaſii I Decretum, quod A. 494 in Concilio Romano emanaſſe ait, oppido favere. Utcunque autem in claſſem apocryphorum rejectus ibi appareat Virgilio-cento, inque eum jam ante vibraverit jacula ſua Hieronymus, multa tamen multorum encomia meruiſſe, inter quos Heinricum Stephanum & Caſparum Barthium noſtrum nominat, qui in illuſtrando atque emendando eo plurimum ſtudii collocarint. Hinc diverſas ejus editiones ac codices manu exaratos, quotquot ſuperſunt, recenſet, at Homerocentonem Probam conſtipaſſe diſerte negat, quin potius partibus iſtis eſſe ſunctam Eudociam Imperatricem, quam Patricii Senioris Homerocentones in ordinem redegiſſe e Zonara monet. Alios igitur illos haberi debere ab iis, quibus Pelagius, vir patricius a Zenone interfectus, invigilaſſe dicatur, quique jam dudum interciderint, contra Clar. Fabricium noſtrum defendit. Sub finem libri Urbis Hortenſis Epiſcopos ordine perſequitur, e quibus principem locum aſſignat S. Caſſiano, qui ex Ægypto in Italiam profectus ſub Joviano Imper. Eccleſiæ Hortanæ ad tempus præfuit, indeque in Gallias ad curam Æduenſis ſuſcipiendam migravit. Haud leves hic in Chronologia admiſſos a viris doctis errores detegit, præprimis autem vexatam illam quæſtionem, num S. Simplicio aut S. Reticio in dicto præſulatu Auguſtodunenſi ſucceſſerit Caſſianus, erudite ventilat, eoque intuitu Acta S. Caſſiani inedita tam in ſoluta quam ligata oratione e Bibliotheca S. Germani a Pratis dicta, una cum hiſtoria translationis & miraculorum ejus, autore Anonymo Sanquintinenſi conſcripta, aliisque monumentis huc facientibus, adſperſis ſubinde no-

tis

tulis ſuis, publico conſpectui in Appendice ſiſtit. Reliquam deinde Epiſcoporum Hortenſium ſeriem Ughelliana multis numeris emaculatiorem atque auctiorem profert, cui varias obſervationes hiſtoricas, nec non in calce operis plurima diplomata atque inſtrumenta ſcopo ſuo inſervitura judicioſe ſubnectit. In quorum uno formula juramenti reperitur: *Per S. Sedis Apoſtolicæ & Domini noſtri Alexandri Papæ ſalutem*, vix alibi obvia. Nec pretio ſuo fraudandæ Angeli Pechinolii Epiſcopi Hortani de Legatione ſua Hungarica ad Innocentium VIII. Pontificem literæ ibidem inſertæ, in quibus multa hiſtoriæ iſtius temporis lucem allatura ſtylo quidem barbaro, accurato tamen, ut legatum decet, conſignata occurrunt. Haud alia vero re devincire ſibi magis potuiſſet eruditos Celeberrimus Autor, quam Gelaſii I Decreto genuino, ex antiquiſſimo Codice Palatino Bibliothecæ Vaticanæ depromto, cui vulgatum hactenus Decretum, a Petro Franciſco Chiffletio e Codice Jurenſi emendatius editum, ſed Hormisdæ attributum, ſimul appoſuit, ſingulis additionibus atque interpolationibus rubro colore notatis. Victorinum autem Petabionenſem Epiſcopum non Pictabienſem in ſuo prædicari obſervat, manifeſto ſane argumento, ipſum Petabione, quæ urbs Epiſcopalis Pannoniæ primæ, Præſulis munia exercuiſſe, ſicque Launoji opinionem, Victorinum Pictavienſibus plane abjudicantis, peregregie firmari.

VINCENTII SCHMUCKII, DOCTORIS quondam & Profeſſoris Theologi Sacrorumque Antiſtitis Lipſienſis, in Eſaiam Prælectiones Academicæ, e Codice Manuſcripto prolatæ ac editæ a M. JO. ELIA ULICHIO, Haynenſis Eccleſiæ Diacono.

Dresdæ & Lipſiæ, impenſis Jo. Chriſtoph. Zimmermanni, 1708, 4.

Conſtat Alph. 5 pl. 20.

VIncentius Schmuckius ſeculi ſuperioris Theologus non incelebris, qui anno poſt Chriſtum natum M DC XXVIII mor-

mortalem hanc cum immortali vita commutavit, munera quibus in Eccleſia & Academia Lipſienſi eminuit, ſplendidiſſima, egregie ornavit, dignusque adeo cenſendus eſt, cujus memoriam poſteritas conſervet atque recolat. Præterquam enim quod & Geneſeos hiſtoriam metro & verſibus, quos concionibus, in Geneſin olim habitis, ſubjunxit, complexus eſt, & complures ſacros hymnos compoſuit, ex quibus hodienum decantari ſolent: Helfft mir GOttes Güte preiſen ꝛc. Gieb zum Früchten der Erden beſtändgen Sonnenſchein ꝛc. Das Land wollſt du bedencken ꝛc. HErr Chriſt der Engel Zier und Cron ꝛc. & ſcriptis variis, inter quæ illud eminet, quo examen Catechiſmi Haſſiaci novi inſtituit, famam ſibi acquiſivit; diverſos quoque Scripturæ ſacræ libros in uſum ſtudioſæ juventutis publicis prælectionibus illuſtravit, id quod commentationes ejus in Pſalmos graduum, Eſaiam, Jeremiam, nec non in Evangelium Matthæi, Marci & Lucæ ſatis comprobant. Uti vero hunc, quem poſtremo loco nominavimus, commentarium in Lucæ Evangelium, una cum iis, quæ in tria priora Johannis Evangeliſtæ capita B. Schmuckius commentatus eſt, propediem ex manuſcripto edi curabit Vir Rev. *M. Georgius Fridericus Köhlerus*, Paſtor Dœbelenſium ac Ephoriæ Oſſitienſis Adjunctus primarius, ita nuper Prælectiones in Eſaiam e latebris ſuis, in quibus per integrum fere ſeculum delituerunt, laudabili ſtudio in lucem publicam protraxit Vir Reuerendus *M. Jo. Elias Ulichius*, Haynenſis eccleſiae Diaconus, qui, quo fato ad ipſum fuerint delatæ, in Præfatione, quæ & vitam B. Schmuckii exponit, ipſe luculenter edocet. Cum ſcilicet ante quatuor, & quod excurrit, annos *B. Samuelis Richteri*, Archi-Diaconi Haynenſis, jam ultra triginta abhinc annis vivis erepti, reſiduos libros & MSCta perluſtraret, inter hæc Schmuckii meditationes in Eſaiam, quas ex ore Autoris diligenti calamo quondam *Richterus* exceperat, *Ulichius* invenit, nec tamen integras ac ultra caput XXXIX haut protenſas. Hinc reliqua quoque, quæ deerant, obtinendi mira cupiditate accenſus, Virum Clar. *Petrum Ambroſium Lehmannum*, deſiderii ſui certiorem fecit, qui in Novis litterariis Hamburgenſibus M DCC IV

menſe Novembri illud publice indicavit, eventu quidem adeo felici, ut non multo poſt *Georgius Fridericus Schultike*, Radenſis Saxo, univerſum Commentarium MSCtum ex B Parentis bibliotheca ultro offerret, quem eo gratiorem ſibi fuiſſe *Ulichium* memorat, quod ipſius B. Autoris *ἀυτόγραφον* fuiſſe compertum habuerit. Conſilium ergo de edendo libro cepit, illudque cum Maxime Reverendo Praeſule ſuo, *D. Joanne Clodio*, communicandum duxit, qui non modo maturandæ editionis ſuaſor & adjutor extitit, verum etiam, quicquid ad calcem ultimi capitis & in præfixa oratione inter ſchedas perierat, ad B. Autoris mentem reſtituit.

Hæc ex Præfatione Editoris repetere placuit, quam excipit oratio Autoris prælectionibus olim præmiſſa, in qua ea, quæ ad Eſaiæ laudes & commendationem pertinent, enarrantur. Ipſe vero commentarius, cui & Scripturæ ſacræ loco[illegible] & vocabulorum rerumque indices ſubjunguntur, ita comparatus eſt, ut ſermonis perſpicuitate perinde ac rerum gravitate ſacrarum literarum ſtudioſis facile ſe commendare valeat; ſiquidem in illo poſt argumentum & diſtributionem partium, textum Propheticum luculenter exponi, loca parallela copioſe allegari, incongruas ſententias nervoſe rejici, notas Philologicas nonnunquam inſpergi, & denique doctrinas in uſum Oratorum eccleſiaſticorum ſingulis capitum partibus dextre & adpoſite ſubjungi videas.

LA SOUVERAINE PERFECTION DE DIEU, &c.
i. e.
SUMMA DEI PERFECTIO IN EJUS ATTRIBUTIS, & perfecta Scripturæ integritas, ſenſu veterum Reformatorum accepta, per rectam rationem defenſa, contra objectiones Manichæiſmi in P. BÆLII libris diſſeminatas.
Tomi II.
Amſtelodami, apud Stephanum Roger, 1708, 12, ch. aug. Alph. 1 plag. 17.

Li-

Libri hujus, quo vetus Supralapſariorum ſententia ſine ulla diſſimulatione defenditur, Auctor initialibus literis ſe nominat P.N.D.L.S.R.D.B. E.P.E.M.D.L.A.I. plerique Phil. Naudæum, Profeſſorem in equeſtri Academia Berolinenſi Mathematicum, eſſe ajunt. Ille cum certatim ad P. Bælii libros reſponderi a Viris doctis videret, interque alios a Clar. Jaquelotio, ſed ita, ut duriores hypotheſes veterum Reformatorum plane deſerantur, imo injuſtitiæ & tantum non blaſphemiæ accuſarentur, exiſtimavit, abſolutum decretum, & quidem juxta hypotheſes Supralapſariorum & Particulariſtarum, quos vocant, ſibi defendendum eſſe, ſimulque reſpondendum ad Bælianas objectiones, & quidem ex ſola ratione. Quod duobus principiis poſitis ſe præſtiturum confidit, in quibus cardo totius ſcripti vertitur; nempe I Deum ſenſu independente perfectum eſſe, ut ſibi ſoli debeat omnia, ſuique ſolum amore & in gloriam ſui omnia faciat; II ea, quæ gloriæ & ſummæ perfectioni divinæ conveniant, ipſi ſolum Deo nota eſſe, nos vero de illis judicium ferre nequaquam poſſe. Sed præterea, ut una quaſi fidelia duos dealbet parietes, oſtendere conatur, ſolam Supralapſariorum & Particulariſtarum, quos dicunt, hypotheſin cum verbo divino ejusque phraſi perpetua convenire, ceteras omnes ſive Arminianorum ſint, ſive Lutheranorum, ſive eorum, qui inter Reformatos Infralapſarii & Univerſaliſtæ, vel Hypothetici dicuntur, a verbo divino diſcedere, & tamen vel ipſa ratione ſana iſtos omnes compelli, ut tandem ad abſolutum decretum confugiant.

Itaque Tomo I P. Bælium aggreditur, ac ea cumprimis, quæ ille de origine mali diſputaverat, maxime vero dubia Tomo III Reſponſionis ad Quæſt. Provinc. Cap. CXLIV ab eodem formata. Hæc ex ſola ratione ſolvere conatur, & demonſtrare, quod Bælius ratione ſit abuſus, & contra ſana ejus principia egerit. Res autem eo redit, amorem, quem Deus ſibi ipſi debeat, infinitum eſſe, neque ad aliud quid reſpiciendum Deo eſſe in ſuis actionibus quam ad eundem, ut adeo non aliam habeat juſtitiam ac ſanctitatem, quam illam, quæ ex amore proprio fluat. Quibus ita traditis, ad Bælii Dialogos inter Maximum & Themiſtium ſe convertit, eosdemque examinat:

ubi quidem Auctor depugnat, peccatum neceſſario evenire debuiſſe, quia ſine illo Deus gloriam ſuæ miſericordiæ non potuiſſet declarare. Neque Kingio parſit, ſed ejus librum de Origine mali paſſim refutavit. Hæc prima hujus Tomi Parte traduntur: Parte II de Clar. Jaquelotii Examine Theologiæ Bælianæ diſpicit, atque in eodem multa ſibi displicere non diſſitetur, adeo ut fere Arminianiſmi & Pelagianiſmi illum inſimulet, cumprimis vero duplicem voluntatem Dei, nempe voluntatem œconomi ſive gubernatoris omnium rerum, & voluntatem legislatoris, contra illum aliosque ſtatuminat. Quo artificio per univerſum fere librum utitur, ita ut priorem voluntatem abſolutam faciat & efficacem, poſteriori vero Deum ſaltem declaraſſe ajat, quid faciendum ſit, ſi quis pœnam evitare velit. Eodem conſilio negat permiſſionem, vel etiam præſcientiam peccatorum, accurate loquendo, Deo in Scriptura tribui, cum omnia decretis abſolutis diſpoſita ſint. Vide *p. 312. 313.*

Tomo ſecundo cum Infralapſariis & Univerſaliſtis diſceptat peculiariter, cum his quidem Parte I cum illis Parte II. Nam Cap. I prioris partis in eo eſt, ut oſtendat, in ipſa re convenire Infralapſariis cum Supralapſariis, ſed in modo tradendi & docendi illos vacillare, cum ſignificationem terminorum, quibus utantur, non ſatis accuratam ac conſtantem conſtituerint. Hinc Cap. II hypotheſin Supralapſariorum ſuis inſtructam fulcris proponit; ubi deſtinationem aliquam generalem comminiſcitur, quæ cum juſtitia & miſericordia nihil habeat commercii. Capite III reſpondet ad argumenta a P. Molinæo in Anatome Arminianiſmi cap. XIII propoſita; ſequenti capite Jo. Claudii objectiones contra Supralapſariorum hypotheſin diſſolvere ſtudet, cui in formandis ex S. Scriptura regulis præcipitantiam adſcribit; quinto autem capite Clar. Holzfuſii Tractatui de Prædeſtinatione reſpondet, rem ab illo ne ſatis quidem perſpectam judicans. Multum vero laboris impendit, nec fruſtra, in refellenda Jo. Claudii ſententia, quod Chriſtus media ſalutis, & gratiam vocationis ſigillatim, nobis non ſit promeritus. Parte ſecunda quinque capitibus argumenta ejusdem Claudii pro gratia univerſali expendit, & ſolviſſe ſe credit,

al-

allata distinctione inter hypotheticam & absolutam veritatem, quarum illa in nexu saltem propositionis consistat, & vocationis verba universalia a mendacio & injustitia liberet, etsi reipsa non omnes vocentur. Deinceps Cap. VI, VII & VIII ad rationes Jo. Dallæi, pro gratia & merito Christi universali in Apologia Synodi Alenconiensis & Carentonensis propositas, respondet, contraque eundem loca a Particularistis citata vindicare studet. Tandem Cap. IX, X, XI Holzfusii etiam de hac causa sententiam sub censuram vocat, & argumentis ejusdem satisfeciſſe credit. Cumprimis vero infinitam perfectionem meriti Christi urget, quam lædi putat, si non ipso effectu omnes serventur, pro quibus Christus mortuus sit.

HENRICI ERNESTI KESTNERI, JCti & P. P. De Defectibus Juris Communis in Republica Germanica Dissertationes, quibus Prodromus Conclusionum, ad reformandam Jurisprudentiam spectantium, continetur.

Rinthelii, sumptibus & typis Hermanni Augustini Enax, Acad. Typ. 1708, in 4.

Alph. 1 plag. 6.

UNdecim diversi argumenti problematibus Tractatus hic constat. In primo de reformanda Jurisprudentia disseritur. In secundo ostenditur, jus Romanum, deficiente jure statutario aut provinciali, non esse attendendum in casibus, ubi aut rationi aut æquitati repugnat. Tertium autoritatem Speculi Saxonici & Suevici, occasione Statutorum Academicorum Rinthelensium, expendit. Cui quartum adjicit, disquisitionem de autoritate & receptione juris Romani. Quinti argumentum sunt controversiæ summorum Imperii Principum, in eoque, has non ex jure Romano, sed ex legibus naturæ, divinis & observantia Imperii esse decidendas, ostenditur. Sextum in refutando brocardico illo: *bonus Institutista, bonus Jurista*, occupatur. In septimo docetur, omne jus esse jus reale. Octavum

myſteria quædam juris Romani tradit, quæ disquiſitio ex materia teſtamentaria, pactorum, delictorum & proceſſus in problemate nono, decimo & undecimo continuatur. Hiſce adjectus eſt Philippi Burchardi, JC. Diſcurſus de hodiernæ Jurisprudentiæ nævis & remediis, primum Hanoviæ typis Aubrianis 1682 impreſſus. Ut pauca ſpecialius delibemus, in problemate ſexto, Inſtitutiones Juſtinianeas menſuram nominis ſui non implere, adeoque dicterium: bonum Inſtitutiſtam eſſe bonum Juriſtam, a veritate abludere, varie probat Conſultiſſimus Autor, quia ſcilicet in iis deficit jus naturæ, doctrinæ inutiles occurrunt, non minus quoque defectus principiorum & juris publici deprehenditur; pauciſſima etiam in inſtitutionibus tradita noſtris conveniunt temporibus, & perinde eſt, ac ſi catechiſmum quendam aut ordinationem Schaumburgicam ſtatui Turcico, aut veſtimenta hominis gibboſi erecto applicare velis. Porro nævos Inſtitutionum auget, quod in iis caſus non dabiles aut per centum annos vix ac ne vix quidem occurrentes reperiantur, quod compilatores earum incapaces fuerint, ac iis concinnandis intempeſtive inſtitutiones Gaji, a Juſtiniani temporibus nimis remoti, fuerint adhibitæ. His accedunt inepta methodus, rationum inſufficientia ac mixtura male cohærens in titulo de Actionibus. Ex quibus adeo concludit Noſter, longe conſultius eſſe, ſi cum jure Naturæ, in quod plurima extent compendia elegantiora, prima juris poſitivi fundamenta ex Struviana Jurisprudentia, aut commodiore quodam autore haurirentur. In problemate octavo, relatis myſteriorum cauſis, illorum nomine illas leges caſuumque deciſiones, quarum nullam ſolidam, firmam & cohærentem aliquam rationem dare queamus, comprehendi ait Noſter, eamque aſſertionem exemplis deinde illuſtrare ſuſtinet. Ex genere ergo myſteriorum eſt, quod filius in captivitate natus, ac patre mortuo cum ſola matre reverſus, pro ſpurio habeatur *l. 25 de capt.* capti in bello ſervi fiant ac cum alia jura, tum etiam in ſpecie matrimonii jus amittant *l. 1 de divort.* quod ſponſalia unius etiam diſſenſu ſolvantur *l. 2 §. 2, 3 de divort. l. 1 C. de ſponſal.* quod pactum, quo maritus impenſis neceſſariis renunciat, invalidum pronuncietur

l. 5

l. 5 §. 2 de pact. dotal. quod fidejussor dotis constitui nequeat *l. 2 C. ne fidej. dot. dent.* donationes conjugum prohibeantur *l. 1 seqq. de donat. int. V & U.* fœminæ ex intercessionibus non obligentur *l. 1 §. 1 l. 2 §. 2 ad SCt. Vellej. l. 48 pr. de fidejuss.* In eundem censum referendum, quod tutorem habenti tutor dari nequeat *l. 10 §. pen. de excus. tutor.* minor viginti annis, ex venditione sui ipsius, libertatem amittat §. *4 J. de Jur. pers.* nudis pactis dominia non transferantur *l. 20 C. de pact.* ex commixtione frumenti casuali communio oriri negetur §. *28 J. de R. D.* servitutis causa perpetua esse debeat *l. 28 de S. P. U.* quod illa voluptatis gratia *l. 8 de servit.* aut a proprietario, consentiente licet usufructuario, constitui nequeat *l. 15 §. f. de usufruct.* quod ususfructus filio concessus, hoc mortuo, apud Patrem remaneat *l. fin. C. de usufr.* usufructuarius aut socius servitutem acquirere non possit *l. 5 6 §. 1 l. 8 comm. præd. l. 34 de S. P. R.* Denique juris Romani mysteriis etiam accensendum, quod ususfructus, domo collapsa, in area non remaneat, nec ædibus restitutis redintegretur *l. 5 §. p. l. 10 §. 1, 7 quib. mod. usufr. amitt. l. 36 de usufr.* quod conductores possidere negentur §. *5 J. de interd. l. 21 §. f. de A. A. P.* &c, circa damnum homini illatum, deformitatis nulla habeatur ratio *l. fin. de his qui effud.*

DISSERTATIO JURIDICA DE JURE PATRIO, Auctore ABRAHAMO A KERCKRAAD, JCto.

Ultrajecti, apud Guil. Brœdelet, 1708, in 8.

Plag. 12.

ORiginem patriæ potestatis ex imperio mariti in uxorem fluere asserit Clar. Autor: liberos enim melioris conditionis esse non posse, quam ipsa est mater. Nec tamen opus, ut jus in prolem per uxorem cum Hobbesio transferatur in patrem. Et quanquam jure Naturæ communes sint liberi, adeo, ut tam matri subsint quam patri, vel tacito tamen pacto, vel initis nuptiis, recessisse apud Romanos matres a suo jure, vel derogasse jus p. 7. 14. seq. 15.

jus Civile naturali effectum civilem quoad matres, vel Reip. Romanæ indignum fuiſſe, ut patre mortuo, in filios, jam forte mari-
p. 18. 23. tos, exercerent illæ imperium. Circa primum porro modum, quo patria poteſtas acquiritur jure Civili, nuptias, earumque definitionem obſervat ex Plutarcho, prohibitam inter conjuges legibus donationem, non ut alter ab altero nihil accipiat, ſed ut omnia inter ſe communia ducant. Per communicationem tamen humani juris non introduci inter conjuges bonorum communionem, niſi aliter convenerit. Talem autem communionem ſponte factam occurrere apud Martialem Lib. 4 Epigram. 74 (non 75) quod paulo aliter exhibent Editiones modernæ.

24. De individua vitæ conſuetudine agens, notat, apud Romanos ſolitum, maritorum per divortia mutatorum nomina ſepulchro inſcribi, ex Juvenalis Lib. I Satyr. 6 v. 229: *ſic fiunt octo mariti quinque per autumnos, titulo res digna ſepulchri.* Verbum
32 ſeq. autem illud, *divini* & humani juris, reſpicere ad ſacra privata Romanis uſitata. Si quis ergo heres eſſet alicujus, una etiam habuiſſe hæc ſacra, quæ magna diligentia & cura eſſent colenda. Et hinc Ergaſilum apud Plautum lætari, *ſe hereditatem ſine ſacris aptum* (adeptum) *effertiſſimam.* Quum igitur multis aliquando hereditatibus, atque exinde ſacrorum mole quaſi aliquis obrueretur, tandem a JCtis Romanis modum eſſe excogitatum, ut exoleſcerent & ab uſu plane recederent, quo tanto facilius adiri hereditas poſſet. Quod ex Ciceronis Oratione pro Muræna illuſtratur. Quumque ad Rævardum remittat Lectorem Noſter p. 39 & 40, liceat etiam nobis eundem ad c. XXI LL. XII Tabb. hic ablegare, ubi idem ille locus Ciceronis paulo aliter excutitur, tum vero ad Gronov. de Seſtert. *L. 4*
38. *c. 7.* Plautum porro *uxorem uſurariam* non de primo nuptiarum modo, qui *uſu* fieri dicebatur, in Amphitr. accipere, ſed de uxore aliena ad tempus ſumpta, plenius exequitur Noſter. Coemtioni autem locum apud Hebræos etiam quodammodo fuiſſe colligit ex ſeptennali miniſterio Jacobi Gen. XXIX & ex
43. præputiis Philiſtæorum, quibus David filiam Sauli coemerit, 1. Sam. XIIX, 25. Atque ubi requiſita nuptiarum juſtarum recenſet, repetit, quod ſupra dixerat, patriam poteſtatem in prolem

lem jure Civili ſolis equidem patribus competere; ſed quum etiam jure Naturali liberi ex communi ſemine ſuſcepti, in amborum ditione ſint, quæ jura tollere jus Civile nequaquam poſſit, indignum ait hic fuiſſe viſum patribus Romanis, niſi & matribus partes ſuæ hactenus relinquerentur; quod verbis Terentii, Catulli, Livii eleganter comprobavit, quæ loca attulit etiam Paulus Cypræus de Jure Connub. p. 247. Ad ea igitur, quæ de reliquis modis acquirendi P. P. diſſerit p. 63, 75, 90, deinde quæ de effectibus P. P. p. 99, atque de modis ſolvendi eandem p. 133—172 commentatur, ſponte ſua feſtinaturos nunc lectores plane confidimus. Paſſim enim proſtant veſtigia, ſub literatiſſimo Viro, Grævio, quem eo nomine laudat p. 41, creviſſe Cl. hunc JCtum. p. 56. ſeq.

CAROLI NICOLAI LANGII, LUCERNENS. Helvet. Phil. & Medici, Acad. Cæſ. Leopold. Nat. Curioſ. German. & Phyſio-Crit. Senenſ. Hiſtoria Lapidum Figuratorum Helvetiæ, ejusque vicinia.

Venetiis, & proſtat Lucernæ apud hæredes Godofredi Hautt, & Jo. Jodocum Halter, 1708, 4.

Conſtat Alphab. 1 & Figur. ænearum Tabulis 54.

SIſtimus hic ipſam Lapidum Figuratorum Helvetiæ Hiſtoriam Clariſſimi Langii, quam ante duos annos in Idea ſua promiſerat, in duas Partes diviſam, quarum prior in genere de Lapidibus, & iis quas figuratas vocamus, tractat, poſterior ſingulas figuratorum ſpecies rimatur. Lapidis, quem Minerale durum, grave, nec ductile, nec in aqua ſolubile vocat Clariſſimus Autor, cauſam potiſſimam conſtituit ſal partim nitroſum, partim acidum, in aqua vel aere deliteſcens, quod mediante alterutro vel utroque vehiculo ſimul poros liquoris aut luti viſcoſi ſubit, in iis figitur, & accedente humiditatis evaporatione una cum luto in coagulum lapideum exſiccatur; aer enim ambiens a vapore aquæ magis diſtenſus maſſam vicinam comprimit, ſal in- pag. 1.

intima ſpatia ab humore relicta vi quadam impellit, & cum contentis ſulphuris ramuſculis ita involvit, ut porro a reliqua maſ-
p. 6. ſa non niſi potentiſſimo igne ſeparari queat. Aptiſſimum vero ſal petrificationis in ſubterraneis a natura elici, lactis Lunæ, cujus maximus in Helvetia proventus eſt, generatio perſuadet. Aqua enim mediante calore ſubterraneo in vapores verſa per internas Alpium ſummarum cavernas attollitur, ubi in ſummitate ſaxoſis parietibus adhæret, & ſenſim in guttulas abit, quæ a denuo ſubſequentibus vaporibus ita augentur & conglobantur, ut facto aquarum quaſi agmine in aliquo clivo devexo in ſcaturiginem erumpentes aut limpidum fontem aut ſuſurrantem rivulum producant. Dicti vapores velut rorulentæ & ſubtiliſſimæ humidi particulæ conſtanter ſurſum avolantes meatus rupium pervadunt, contentumque ſal alliciunt, & diluunt, quo ſaxa in ſuperficie ſua deſtituta, propriâ naturâ duritiei & gravitatis deperditâ, ſubſtantiam terreſtrem albicantem, ſungoſam ac leviſſimam, lac Lunæ dictam, induunt. Hinc non audiendi, qui hoc ab exhalationibus metallicis ad ſuperficiem lapidum concretis conflari exiſtimant; nam recrementum potius aliquod metallicum, grave, arſenico, ſale, aut ſulphure heterogeneo onuſtum conſtitueret, quam terram albam, levem, ab omni acredine
9. defæcatum & ſumme edulcoratum. Liquor vero ille terreſtris viſcidus & ramoſus ad generationem lapidum requiſitus eſt ſubſtantia pinguior terræ ſeu ſulphurea fuſa, quæ in viſceribus terræ vi caloris ſubterranei ſuccorumque fermentatione elaborata per ejus internas cavernas & meatus diſtribuitur, partimque aeri, partim etiam aquæ commiſcetur, crudiore ejus portione luto terreſtri inhærente, quæ deinceps facile ſal ſubiens cum ſpiritu lapidifico ſuis ramuſculis involvit & ad firmitatem duritiemque induendam diſponit. A cujus liquoris tenuitate & depuratione varia, diverſaque particularum eum conſtituentium miſcela & diſpoſitione lapidum perfectio & color rectius quam a ſubtiliſſimarum particularum metallicarum permiſtione
10. derivatur. Ut igitur particulæ hæ mutuum & immediatum contactum & nexum acquirant, requiritur non ſolum earum fluiditas, ut levis aliqua agitatio & digeſtio præcedat, ſed & flui-

fluidorum pondus, quin & aeris compreſſio. Lapides figurati tantum in montibus, raro vel nunquam in vallibus reperiuntur, vel ob diverſam aeris ambientis qualitatem, vel ob peculiarem terræ texturam, vel quia ſeminio teſtaceorum in mari delitescenti major patet aditus ad montes, quam ad planities & valles. In ſpecie Lapides figuratos ubi deſcribit Clariſſimus Autor, omnia non ſolum eorum genera, ſpecies & vires delineat, figurasque æneis tabulis repræſentat, ſed inſuper eorum locanativa adducit, in quibus reperiri ſolent, ut cuilibet facile ſit eos colligere, modo adducta loca adire libeat. Omnes autem Helvetiæ Lapides figuratos octo complectitur Claſſibus, in quarum prima exhibet *Lapides figuratos cryſtallinos*, quorum nomine intelligit pellucidos, vel vitri inſtar nitentes, & aliquali peculiari figura donatos, ſive hæc ſit multangula, ſive rotunda, ſive cylindrica, ſive cruſtacea. Inter pellucidiores gemmas, cryſtallum montanum, & Selenites; inter obſcure pellucidos Stalactitas; inter opacos & vitri inſtar leviter nitentes Stalagmitem, Talcum & Ceraunium refert. In Claſſe ſecunda *Lapides figuratos pictos* deſcribit, quos vocat, quorum figuræ planam tantum lapidum ſuperficiem occupant, & tanquam coloribus pictæ repræſentantur, ſine ſenſibili lapidis elevatione, atque in extima ſaxorum fiſſilium ſuperficie, qua contigua ſunt, plerumque exprimuntur, ſive animalia, ſive vegetabilia, eorumve partes repræſentent, ſive aliis rebus ſint ſimiles. Cauſam imaginum in ſuperficie apparentium & aliquod corpus naturale repræſentantium adſcribit ſubſtantiæ ſulphureæ poſt putrefacta corpora intra lutum lapideſcens ſuperſtiti, quæ diſpoſitione ſua in lapide delineationem corporis exprimit & conſervat; cum e contrario cauſam ramificationum, arbores, turres & domus repræſentantium, ipſamque ſubſtantiam lapidum penetrantium materiam eſſe exiſtimet ſulphuream & ſubtiliorem ipſius luti lapideſcentis, quæ tanquam materia ad petrificationem minus apta in principio condenſationis luti e poris expreſſa hinc inde confluebat, & urgebatur, donec a ſale lapidifico & forſitan ipſis vaporibus ambientibus quoque figeretur, & una cum luto in maſſam lapideam concreſceret, atque ejusmodi ramifica-

p. 20.

21.

31.

tiones efformaret. Animalia autem & vegetabilia a diluvio in terræ viſcera neutiquam eſſe depoſita, fuſius diſputat, ſed cum *Luidio* credit, ſemina piſcium, inſectorum & vegetabilium mediante pluvia & vaporibus e mari, terra & fluminibus elevari & hinc inde diffundi, donec poros & fiſſuras terræ cum aqua & vaporibus penetrent, atque ad requiſitam altitudinem pervadant, ubi a calore ſubterraneo fœcundata pro matricis congruentia modo in integrum animal vel plantam, modo in partem ſolam propullulant. P. 44. In Claſſe tertia *Lapides figuratos petrificatos* complectitur, qui ſunt corpora ex natura ſua alterius ſubſtantiæ in ſubſtantiam lapideam mediante petrificatione commutata vel cruſta lapidea obducta, & modo animalia, modo vegetabilia eorumve partes, modo figuras vel regulares, vel irregulares repræſentantia. In his de Teſſeris luſoriis lapideis Badenſibus diſſerens, utrum arte hæ ſint factæ, & ſtudio extra Badam per hunc terræ tractum diſſeminatæ, an vero a natura ludendi artemque imitandi nonnunquam avida productæ fuerint, certe aſſerere vix audet; priorem enim opinionem diſſuadere videtur tam longa annorum ſeries, per quam huc usque ad multa millia fuerunt collectæ; impoſſibilitatem autem poſterioris ſententiæ tollit ipſa natura, quæ jam e materia lapidea plura corpora nobilitate ſtructuræ & ipſo artificio teſſerarum figuram longe ſuperantia produxit: obſtare tamen videtur nulla imaginabilis cauſa numerorum in his lapillis cubicis debito ordine & ſitu diſtributorum; cui accedit, in pluribus adhuc obſervari fibras oſſium, e quibus primo elaboratæ erant, quam tamen difficultatem ebur foſſile in monte Legerio frequenter obvium & in ſuas quaſi fibras oſſeas diſtinctum eluderet. 74. In Claſſe quarta depingit *Lapides figuratos intortos*, quorum orbes ſerpentum in modum in ſe convolvuntur, & *Ammonis Cornua* vocantur, ad quam pariter referendi ſunt *Nautilitæ*, ob eundem circumvolutionis modum. Illorum generationem rejicit in ſemina conchitularum Anomiorum, materiæ in figuram Cornu Ammonis jamjam formandæ commixta, & cum hujus ſemine ſimul fœcundata, quorum vis plaſtica materiam diſpoſitam ſibique neceſſariam in figuras a natura præfixas efformavit,

re-

reliqua ſemini Cornu Ammonis relicta, quæ nullis conchularum ſeminibus imbuta facile in figuram contento ſemini propriam expandi poterat. Armaturam vero horum, ut & aliorum lapidum, (quam materiam aliquam ſplendentem tenuiſſime hinc inde expanſam, colore ſuo modo aurum, modo argentum, modo plumbum referentem vocant) in ipſa lapidis generatione produci putat, dum nimirum materia ſulphurea ſubtiliſſima ſale fuſo & ſplendente, a quo nitorem ſuum acquirit, imprægnata & ad coagulationem lapideam ſubeundam minus apta in arctiſſima lapideſcentis materiæ conſtrictione exprimitur quaſi & ad ſuperficiem lapidis effloreſcit, in qua ab ambiente aere condenſatur, & in tunicam hanc tenuem convertitur, quæ propter admixta transparentia & ad minima reſoluta ſalia ſplendicat, & pro diverſitate diſpoſitionis ſulphuris nunc ad aureum, aliquando ad argenteum, vel etiam plumbeum colorem vergit. Refert itaque majora Cornua Ammonis e Spondylolithis conflata ad ſerpentum ſpinas, a ſemine in terra ex materia lapideſcente productas, minora vero vel ad certos quosdam vermes, aut alia hujusmodi inſecta marina, quorum ſceleta aut ipſas exuvias ſat pulchre repræſentare videntur. Concamerata vero e ſpondylolithis itidem conſtrui aſſeverat, ſed alterius ſpeciei, cum a diverſo ſemine producta ſint, adeoque non minus ad ſpinas prædictorum animalium reducenda eſſe, ac ea, quæ e puro lapide & quacunque alia figura deſtituto conflantur, in quibus licet veſtigia ſpondylolitharum non appareant, probabiliter tamen adſunt, ſed ab abundantia materiæ lapideſcentis obruta. In Claſſe quinta ſiſtit *Lapides figurato*s *intortos turbinatos*, quorum orbes cochlearum in modum producuntur, & *Cochlitæ* vocantur. In quibus quoniam nulla veſtigia conchārum deprehenduntur, illos in terra a peculiari ſemine generari autumat. In Claſſe ſexta *Lapides figuratos turbinatos*, *helicem non habentes*, & ad figuram globi vel pyramidis aut cylindri accedentes delineat. Ubi de ætite obiter, quanquam in Helvetia non reperiatur, quædam commemorat, eumque lapidem peculiaris ſpeciei vocat, cujus materia ob diverſam ſuam diſpoſitionem non ſimul in ſubſtantiam lapideam concreſcit, ſed

p. 103.

117.

plerumque primo illa, quæ ſuperficiei proxima eſt, vel quod liquor lapidificus non ad centrum usque penetret, vel non ſufficienti ſale lapidifico imbutus ſit ad indurandam ſimul omnem materiæ ſubſtantiam; hæc interim dum petrefit, conſtringitur, & conſtrictione ſua cavitatem efformat, quæ in Geode deprehendi ſolet, non immutata marga ſeu argilla, in ea contenta. Si vero liquor lapidificus externa ſubſtantia jam petrefacta ad centrum usque ſe inſinuet, vel urgeatur, lapidem Callimum efformabit, qui cum in petrefactione pariter contrahatur, interna cavitas amplior evadit, ita ut concuſſus ſonum majorem edat. Nonnunquam ipſa materia contenta ita poteſt eſſe diſpoſita, ut
p. 135. activitatem liquoris lapidifici prorſus eludat. In Claſſe ſeptima *Lapides figuratos bivalves*, qui *Conchitæ* vocantur, proponit.
159. Claſſi ultimæ *Lapides figuratos tubuloſos*, qui *Turbitæ* appellantur, cum quibusdam aliis varie compreſſis, inflexis & inter ſe complicatis deſtinat.

Appendicis loco duas Obſervationes adnectit Autor. Clariſſimus, memoratu digniſſimas, quarum prior Virum quinquagenarium calculi doloribus cum ſævis ſymptomatibus vexatum reſpicit, in cujus rene ſiniſtro duo, in dextro tres, quorum maximus rariſſimus fuit, calculi poſt mortem reperti fuerunt. Quatuor minores e meris minimis ſpiculis triangularibus vel etiam quadrangulis & acuminatis coagmentati videbantur; unde eorum extima ſuperficies ex hujusmodi ſpiculis conflata inæqualis erat, & ſuperficiei fragorum maturantium ſimillima. Deliteſcebant in ſubſtantia renum glanduloſa, in qua ſibi cellulas efformaverant, favorum cellulis non abſimiles; figura ſubrotundi erant, & paululum compreſſi, rufoque colore, vel flaveſcente tincti, magnitudine vero omnes ad nucem avellanam majorem accedebant. Maximus calculus parte ſua ſubrotunda ſpiculis cryſtallinis obſita integram pelvis cavitatem occupabat, reliqua vero acuminata ad ſpicula cryſtallina usque ſubſtantiæ renis glanduloſæ inhærebat. Magnitudine & figu-
TAB. II. Fig. 1. ra ſimilis erat iconi in Tab. II Fig. 1 exhibitæ, & pondere dimidium unciæ cum ſcrupulis duobus æquabat. Spicula externa & ſuperficiem partis ſubrotundæ exornantia quoad colorem, ſplen-

Fig. 1.

TAB. II ad A. 1709. M. Jan. pag. 22.

Fig. 3.

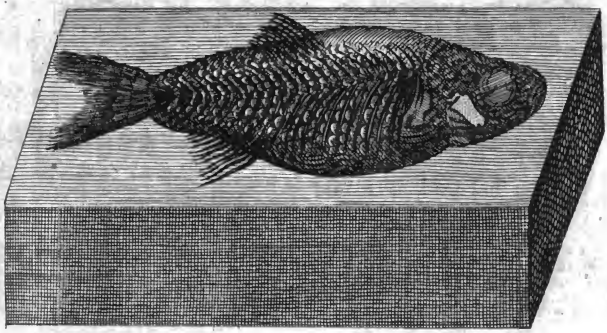

Fig. 2.

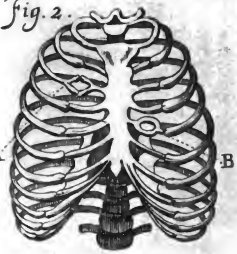

BIBLIOTECA

ſplendorem, diaphaneitatem & figuram cum cryſtallo montana vel aliquo ſelenite cryſtallino conveniebant. Spatiola vero inter ſpicula cryſtallina relicta quoad ſubſtantiam & colorem minoribus lapillis ſimilia erant. Color autem partis acuminatæ & ſpiculis deſtitutæ ſaturatior fuit & nonnihil ad ruborem vergebat. Poſterior obſervatio Anatomica eſt, duarum coſtarum bifurcatarum, tertiæ ſcilicet dextri, & quintæ ſiniſtri lateris; vacuum a cruribus coſtarum divaricatis relictum membrana craſſa & valida a pleura & ipſo coſtarum perioſteo ortum ſuum trahente, occluſum erat, per quam omnis generis vaſa diſſeminata obſervabantur. Crura interim coſtæ bifurcatæ parum minora tam quoad latitudinem, quam quoad craſſitiem, erant ipſa coſta, e qua emergebant. TAB. II. Fig. 2.

PISCIUM QUERELÆ ET VINDICIÆ EXpoſitæ a JOHANNE JACOBO SCHEUCHZERO, Med. D. Acad. Leopold. & Societatum Angliæ ac Pruſſicæ Membro.

Tiguri, ſumtibus Autoris, 1708, in 4.

Plag. 5 & Fig. æneæ. Tab. 5.

IN ſcenam hic producuntur piſces, muta alias natantium turba, querelas deponentes coram throno veritatis, vindicaturi, quod ipſis competit, & injuſte rapuit vel male-ſana Philoſophia, vel graſſatura ad Monarchiam Mineralium invidia, vel temporum ipſorum injuria. Scilicet effodiuntur hinc inde ex terræ gremio lapides, qui modo piſcium partes, modo ſolam eorum figuram ſquamatam, raro officuſa quædam vel ſpiculas exhibent. Ad quod naturæ regnum hæ figuræ & reliquiæ ſint referendæ, non una Autorum hactenus fuit ſententia. Epicurei & Ideiſtæ imprimis hic refutantur; quorum illi ex fortuito atomorum concurſu has figuras, piſces mentientes, ortas crediderunt, hi vero ſeminibus in aere, pluviis, aquis natantibus, ad terræ abyſſum depoſitis, atque ubi commodum locum invenerunt, incrementum nactis, earum originem acceptam ferunt. Ipſi vero piſces ſui generis reliquias eas pronuntiant, di-

lu-

luvii universalis testimonia. Tum enim in pulmentacea massa terraquea natasse existimant juxta animalia alia & homines horumque partes pisces integros & a prævia saxorum, lignorum, aliorumve corporum collisione in frusta discerptos; natasse vertebras, natasse pinnas, capita, caudas, aristas, & una cum terrestri materia deorsum tractas in subsidentia illa, stratorum formatrice; atque vestigia sua impressisse lapidibus, tum adhuc mollibus & lutosis; pisces denique computruisse, in alimentum postea plantis impensos. Pro cujus rei testimonio varios Nostер allegat & depingit lapides, lucios, percas, capitones, glossopetras, rectius dentes carchariæ dicendos, albulas, rhombos, paguros, entalia, veneris conchas, truttas, aliosque pisces illorumque exuvias, vel figuras exprimentes; imo ex regno vegetabili & animali varia pro illustranda re adducuntur. Unicum nos speciminis loco capitonem in lapide fissili Oningensi ex Musæo Nobilis Domini Capitanei Henrici Zolleri benevolo Lectori sistimus. Vide Figuram 3 in Tab. II.

TAB. II. Fig. 3.

AEROMETRIÆ ELEMENTA, IN QUIBUS aliquot Aeris vires ac proprietates juxta methodum Geometrarum demonstrantur; Autore CHRISTIANO WOLFIO, in Academia Regia Fridericiana Mathematum Professore.

Lipsiæ, apud hæredes Lanckischianos, 1709, in 12. Constat plag. 16 & Tabb. æn. 11.

PRodit modo e prelo Cl. Wolfii, Collegæ nostri sæpius laudati, opus doctissimum, cujus recensum sine mora Orbi erudito communicandum duximus. *Philosophia* ipsi est rerum possibilium, quatenus possibiles sunt, scientia: quæ definitio utut nominalis, adeoque arbitraria existat, ostendit tamen in Præfatione, quod non sine ratione eandem ita formaverit, arbitrio (prout in talibus opus esse judicat) per leges sapientiæ limitato. Quemadmodum vero hæc definitio ad Philosophiæ excellentiam & scientiarum humanarum imperfectionem demon-

monſtrandam, adeoque ad nonnullorum faſtum retundendum & aliorum ignaviam tollendam una omnium optime eidem conducere videtur, ita & quam maxime claras ac diſtinctas omnium diſciplinarum notiones inde quam facillime per modum corollariorum derivari arbitratur. Sic *Phyſicam* definit perſcientiam eorum, quæ per vires corporum naturalium poſſibilia ſunt. Atque hinc Phyſici inprimis eſſe concludit, vires corporum naturalium metiri, & leges, juxta quas effectuum quantitates in dato quolibet caſu computentur, ſtabilire. Hanc Phyſicæ partem, quam Dynamimetriam appellat, eam eſſe contendit, unde veritatum Phyſicarum certitudo potiſſimum pendeat, & per quam perfectum in creaturas dominium feliciſſime obtineatur, cum viribus earundem ad datum effectum pro arbitrio ſuo producendum uti valeant iſta cognitione inſtructi. Ejus vero neglectum præcipuam cauſam eſſe probat, cur Phyſici plerumque hypotheſibus, hoc eſt, levibus quibusdam conjecturis contenti eſſe debeant, & uſus virium creaturarum plerumque nullis regulis adſtringatur. Methodum ut integræ Philoſophiæ, ita & Phyſicæ congruam maxime cenſet eam, qua hactenus Mathematici fere ſoli ſunt uſi, quæque a notionibus diſtinctis & ſatis adæquatis rerum pertractandarum exponendis orditur, mox ad earundem realitatem ſive a priori, ſive a poſteriori ſtabiliendam progreditur, & cum ex notionum poſſibilium collatione alia deducit, nihil admittit, niſi quod in iis evidentiſſime contineri perſpicitur, ac tandem theoras demonſtratas ad certam & ſufficientem problematum ſolutionem transfert. Verioris igitur Phyſicæ ſpecimen juxta eam, quam ſibi formavit, ideam & methodum modo laudatam in aeris proprietatibus ac viribus explorandis exhibere ipſi placuit. Etenim per *Aerometriam* intelligit ſcientiam metiendi aerem; *metiri* autem ipſi idem eſt, ac quantitatem aliquam pro unitate aſſumere, aliarumque homogenearum ad eandem rationem exprimere: ut adeo, qui aerem metitur, gradus proprietatum ac virium ejus exacte determinare debeat. Notat notiones generales eorum, quæ omnibus entibus competunt, in Philoſophia prima evolvi atque veritates univerſaliſſimas, adhibitis (ſicubi opus fuerit)

principiis Mathematicis, ex iis deduci debere : quoniam tamen id hactenus præſtitum non eſt, ideo ipſe in ſcholiis quasdam leges metiendi generales explicat, quibus in ſubſequentibus utitur. Demonſtrat inprimis, cur & quando effectus virium productricium menſuræ eſſe queant, atque hoc ipſo Matheſeos in Philoſophia prima uſum comprobat. Ceterum, cum Philoſophiæ primæ ſit, generales poſſibilitatis leges interpretari, ægre fert, quod a recentioribus Philoſophis prorſus abrogata fuerit ; quam potius emendandam eſſe cenſet. Ad hanc emendationem conducere arbitratur methodum notiones generales a caſibus ſpecialibus abſtrahendi, itemque methodum particulares veritates ad univerſales revocandi, & ideo utramque exemplo illuſtrat. Quoniam itaque diſtinctam actus metiendi notionem evolvit, non poterat quoque non inter barometrum & baroſcopium, thermometrum & thermoſcopium, hygrometrum & hygroſcopium, manometrum & manoſcopium diſtinguere, utut hæ voces pro ſynonymis vulgo habeantur. Baroſcopia enim, thermoſcopia, hygroſcopia, manoſcopia incrementa & decrementa gravitatis, caloris, humiditatis, denſitatis aeris utcunque indicant ; reliqua vero inſtrumenta eadem metiuntur. Axiomatibus ex præmiſſis definitionibus erutis experientias (vulgo experimenta vocant) annectit, iisque ad aeris exiſtentiam, compreſſibilitatem, elaterem, gravitatem, æquilibrium cum aqua atque mercurio ; rarefactionem & condenſationem tam aquæ, quam aeris, funium ac chordarum alterationem per humiditatem & ſiccitatem &c. probandam utitur juxta legum tenorem, quas ipſemet ſibi ſtatuit in Actis anni ſuperioris p. 163 & ſeqq. Jactis hiſce principiis propoſitiones demonſtrativas ſub lemmatum, theorematum & problematum titulis ſuperſtruit, additis ubique multis corollariis atque ſcholiis. In problematum reſolutione ſæpiſſime Analyſi ſpecioſa utitur, ut ejus in Philoſophia, naturali præſertim, uſum commonſtret. In ſcholiis inventores cum cura annotat : odit enim illorum morem, qui vel clanculum alienis inventis inhiant, dum Autorum nomina reticent, vel palam ſibi tribuunt ab aliis dudum reperta. Quæ vero in iſtis propoſitionibus earumque corollariis

riis ac ſcholiis de aere demonſtrantur, vel ejus elaterem, vel gravitatem, vel compreſſionem, vel condenſationem, vel dilatationem, vel rarefactionem, vel raritatem, vel denſitatem, vel motus varios, vel denique altitudinem, ac ſoliditatem totius atmoſphæræ concernunt. Prolixum nimis foret ſingula indicare, quæ in his Aerometriæ elementis demonſtrantur (qui enim Geometrarum utuntur methodo, paucis plagulis plurima comprehendunt;) aliqua igitur delibaſſe ſuffecerit. Notiſſima ſunt inſtrumenta ad aeris proprietates examinandas hactenus inventa, baroſcopia ſcilicet, thermoſcopia, hygroſcopia, manoſcopia, antlia pneumatica, quibus Cl. Autor *Anemometrum* ſuum addit. Eorum non modo varias conſtructiones ex demonſtratis aeris proprietatibus ac viribus eruit, defectus recenſet, iisque ſubinde mederi conatur Noſter; ſed inprimis regulas aſſert, quæ certum magis & accuratum illorum commonſtrant uſum. E. gr. notum eſt ope antliæ pneumaticæ aerem vaſis incluſum dilatari & comprimi poſſe. Oſtendit Autor poſt *Bernoullum* & alios, quomodo iſta dilatatio certis legibus adſtringatur, & idem circa compreſſionem molitur. Facilior tamen eſt regula ipſius ex data ratione aeris primitivi ad reſiduum una cum capacitate vaſis & numero agitationum emboli capacitatem antliæ inveniendi, quam *Varignoniana* in Commentariis Academiæ Regiæ Scientiarum A. 1705. Poteris igitur conſtruere antliam datæ perfectionis, hoc eſt, quæ per quemlibet aſſumtum agitationum emboli numerum aerem in data ratione dilatat atque comprimit, & contra ex cognita antliæ tuæ diametro & longitudine computabis numerum agitationum emboli ad aerem in data ratione dilatandum & comprimendum requiſitum: & ita porro. Ita exemplo Dn. *Amontons* per varias thermoſcopii mercurialis cum *Florentino* comparationes quantitatem variationis in altitudine mercurii ab influxu caloris pendentem computare docet, ut baroſcopio tanquam barometro uti liceat. Conſiderat tubum Torricellianum inclinatum, recurvum atque inverſum (qui ex tubo recurvo & vaſculo pſeudo-conico ſuperiorem locum occupante componitur) ut appareat, utrum in iis aliquid præſidii ad baroſcopia

perficienda reperire liceat, nec ne: id quod in inverſo ſe reperiſſe confidit. Ne mercurius in vaſculo baroſcopii ſtagnans mutationes altitudinis ejusdem in tubo minuat, diametrum vaſculi inter duplam ſcalam & quadratum diametri tubi mediam proportionalem eſſe debere commendat. Varia circa repletionem baroſcopiorum notat, & experimento comprobat, aerem per poros ligni libere circulari. Fieri nimirum curavit campanam ligneam; quantacunque autem adhibita diligentia & circumſpectione obtinere haud potuit, ut, aere ex cavitate per antliam eductо, catino adhæreret: quod tamen in vitreis ad primam emboli agitationem accidebat. Thermometrum adhuc deſiderari demonſtrat, & thermoſcopium *Renaldinianum* Tom. 2 Suppl. p. 453 horum Actorum propoſitum *Florentino* nequaquam perfectius exiſtimat. Baroſcopium ſtaticum, quod *Boylius* poſt *Guerickium* commendavit, a nobis in Actis A. 1693 p. 303 indicatum, manoſcopium eſſe oſtendit, ſimulque monſtrat quomodo inſtar manometri eodem uti valeamus: qua occaſione etiam de manometro *Varignoniano* in Actis *b*. 1706 p. 306 & 307 deſcripto diſſerit. Hygroſcopiis hactenus detectis ne eam quidem perfectionem tribuit, quam thermoſcopiis concedit: nihil enim hac in parte inventum huc usque credit, quod ſit ſatis exactum, ſique diuturni fuerit uſus, ſatis conſtans. *Anemometri* ſui, hoc eſt, machinæ vires ventorum metientis (cujus poſſibilitatem præter demonſtrationem Autoris ipſe quoque eventus in ea, quam ſibi fieri curavit, idea materiali confirmavit) talem conſtructionem prodit. Conſtruantur, inquit, alæ ABCD, TAB. III. Fig. 1. 2. 3. quales in molendinis ventorum vi agitandis adhibere ſolent, multo tamen minores, & a plano verticali ſub angulo 54° circiter reclinandæ. Axi, cui alæ infiguntur, aptetur etiam cochlea perpetua EF, quæ circumvoluta deprimit dentes rotæ ſtellatæ GH. Axi per centrum tranſeunti infigatur ad angulos rectos brachium ſatis longum IK, in medio canaliculi inſtar excavandum, ut intra cavitatem pondus plumbeum L furſum deorſum libere moveri queat, cui ex altera axis parte æquilibretur minus y, ſitque brachii majoris longitudo in quotlibet partes æquales diviſa, quarum ſingulæ radio axis æquantur.

Deni-

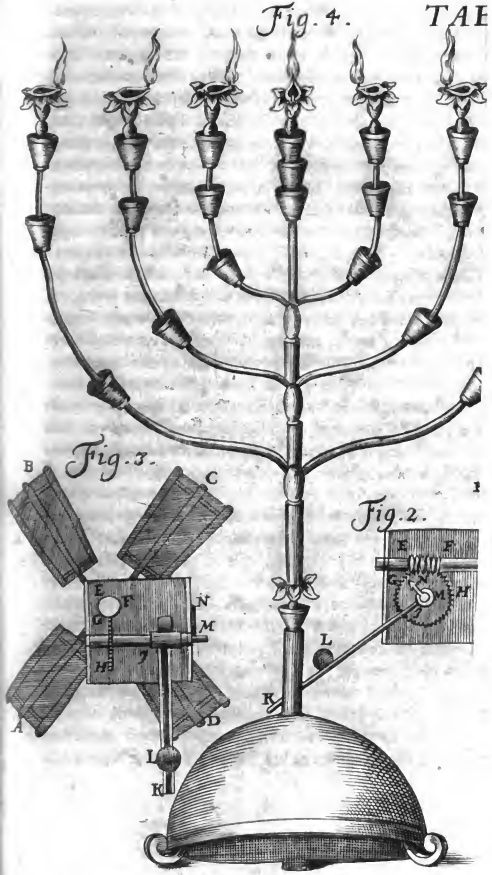
Fig. 4.
TAE
Fig. 3.
B
C
E
F
N
M
G
H
7
A
D
L
K
Fig. 2.
E
F
M
H
L
K

Denique eidem axi in M infigatur brachio IK ad angulos rectos index MN extra ciſtam, cui rota ſtellata cum cochlea includenda, prominens & ex centro axis in pariete ciſtæ exteriore deſcribatur circuli quadrans in 90° diviſus, ab indice aſcendente vel deſcendente indicandos. Cochleam perpetuam EF ideo adhibet, quod ceſſante impetu venti, pondus relabi non permittat: hinc enim, machina per noctem vento expoſita, mane angulum elevationis, maximum venti impetum in alas indicantem, notabis. Et quoniam alæ aliquoties revolvuntur, antequam pondus ſufficienter elevatur: impetum quoque ſatis concipere valent, antequam motus ſiſtatur. Quodſi deſideras, ut machina ſua ſponte alas vento conſtanter obvertat, ciſtæ ST ad angulos rectos affigi jubet aſſeratum POQR in OP paulo latiorem, quam in QR. Datis angulis elevationis in eadem vel diverſis a centro axis diſtantiis, ſemper determinatur ratio virium ventorum pondus ſub datis angulis elevantium juxta regulas ab Autore traditas. Ceterum idem non ignorat, quod, ſi externa machinæ ſtructura immutetur, ejus uſus ad vires quascunque machinis agitandis impendi ſolitas metiendum extendatur: &, ſi in aquis fluentibus talia experimenta ſumerentur, qualia forſan ipſe alio tempore daturus, quin per ea regulæ reperiri queant, conſtructionem molendinorum aquaticorum certis legibus adſtricturæ, nullus dubitat. Expertus eſt *Mariotte*, experti ſunt poſt ipſum alii, aerem comprimi in ratione ponderum: demonſtrat Autor, id unice fieri debere, ſi cetera ſemper paria intelligantur. Aer compreſſus dum ſeſe expandit, certos producit effectus, ex. gr. aquam per orificia tubulorum ſalire facit: ſuppeditat Autor methodos inveniendi effectum aeris in dato compreſſionis gradu, & vice verſa gradum compreſſionis ad datum effectum producendum, e. gr. aquam ad datam altitudinem propellendi, requiſitæ. Sic ſi fuerit capacitas antliæ $= a$, numerus agitationum embolli $= n$, capacitas vaſis $= v$, aer primitivus $= i$, altitudo mercurii in tubo Torricelliano intra aerem primitivum $= c$, altitudinem intra dilatatum, utendo logarithmis, reperit $lc + nlv - nl(a+v)$. Premit aer corpora, harumque pres-

ſurarum inſignes ſæpiſſime ſunt effectus. Tradit itaque Autor regulas illorum quantitatem exacte computandi. Diffringuntur vaſa, ſi ope antliæ aerem in iisdem vel comprimas, vel ex iisdem educas : quantitatem virium ad utrumque præſtandum neceſſariarum accurate inquirit Autor. Facile experiri potes, & ille a priori demonſtrat, ſi vas exigui orificii non plenum invertatur, ſub initium in ipſa verticali ſuſpenſione certam liquoris quantitatem effluere, reliqui vero ne guttulam minimam ſuccedere ; quanta ſit in quolibet caſu liquoris expulſi portio, via ipſius indagabis. Conſtat ſimiliter, & ab Autore denuo a priori demonſtratur, ſi vas quodcunque perpendiculariter ſub aqua, aut alio quocunque fluido ſubmergatur, aerem intra ipſum comprimi certamque fluidi quantitatem cavitatem ejus ingredi : ipſum ſecutus gradum compreſſionis reperies, quantitatem fluidi ingreſſi determinabis, immo profunditatem definies, ad quam orificium vaſis deprimendum, ut aer intra ipſum in data ratione comprimatur. Et quoniam ob frigus fluidi aer in vaſe ſubmerſo condenſari, vel ob calorem ejus rarefieri valet, effectum condenſationis ab effectu compreſſionis, & quantum rarefactio compreſſioni obſit, diſcernere docet. Elater aeris intenditur tum per compreſſionem, tum per rarefactionem : quæ intenſio ut ad calculum revocari poſſit, demonſtrat Autor ; elateres duorum voluminum aeris compreſſi eſſe ad elaterem dilatati in ratione voluminum reciproca, & in ratione directa maſſarum ſub eodem volumine ; elaterem, quo aer rarefactus expanditur, eſſe ad elaterem condenſati uti volumen rarefacti ad volumen condenſati. Venti geneſin per æquilibrii ſublationem in voluminibus aeris contiguis explicat, variosque enumerat modos, quibus ea fieri poſſit, & ſingulos in ſcholiis experientiis confirmat. Non tamen aſſerere audet, omnes a ſe recenſitos eſſe ; quin plures potius adhuc ſupereſſe ſuſpicatur : ubi disquiſitione dignum judicat, utrum ex mutua Telluris, Solis atque Lunæ in ſe invicem gravitatione oriri queat ventus, nec ne ? quemadmodum fluxum & refluxum maris inde proficiſci poſt *Keplerum* monſtravit *Newtonus*. Ut vero de illa æquilibrii ſublatione rectius judicari valeat, regulas proponit, per quas

quas definitur celeritas, qua aer in locum irruit, ubi vel nullam, vel elatere ſuo inferiorem reſiſtentiam invenit. De altitudine, conſequenter & ſoliditate atmoſphæræ, certi quid ſtatuere veretur ob inſufficientiam methodorum, quibus hoc negotium hactenus tentatum, ab ipſo fuſius delineatam.

DISQVISITIO HISTORICO-PHILOLOGICA de Candelabri Moſaici admirabili ſtructura, ejusdemque poſitu in Sancto, Auctore M. JOSIA HENRICO OPITIO, Ordin. Philoſ. Kilon. Adjuncto.

Jenæ, apud Jo. Phil. Lindnerum, 1708, in 4.

Conſtat 8 plag.

QVatuor Sectionibus totum hocce de Candelabro argumentum quam commodiſſime abſolvi poſſe judicat Cl. Autor, quarum *prima* admirabilem candelabri hujus ſtructuram, *altera* ejusdem poſitum in Sancto, *tertia* ſacerdotum circa illud munia, & *quarta* denique ſecretam illius myſticamque rationem exponeret, prout hæc in Prooemio latius deducuntur. Ex his duæ priores hac vice comparent, reliquis duabus in aliud tempus reſervatis.

In prima, adductis Scripturæ locis, in quibus forma candelabri exhibetur, Exod. XXV, 31-40, XXXVII, 17-24, Num. V, 1-4 ipſas candelabri partes recenſet, quas Scripturæ ductu ſeptem conſtituit, *baſin*, *ſcapum*, *ramos*, *lucernas*, *crateres*, *mala* & *flores*, easque ulterius in principales & minus principales diſpeſcit: ad illas refert quatuor priores, *baſin*, *ſcapum*, *ramos* atque *lucernas*; ad has autem tres poſteriores, *crateres*, *mala* & *flores*, quippe quæ ornatus tantum gratia haſtili ac ramis candelabri fuerint addita. Circa pedem ſeu baſin candelabri duo potiſſimum inquirit, ejusdem videlicet denominationem atque formam. Per vocem יָרֵךְ in fonte pedem candelabri deſignari extra controverſiam poſitum eſſe putat, quicquid etiam in contrarium Interpretes quidam ſtatuant: minus vero, qua translatione aut qua alia ratione denominatio femoris fun-

da-

damento candelabri competat. Ipſe rejectis aliorum, ſpeciatim Ariæ Montani, atque Villalpandi conjecturis, tertium comparationis in eo conſtituit, quod candelabrum æque ſuſtentatum ſua baſi ac pede fuerit, atque animal ſuis pedibus, femore, ac lumbis ſuſtentari communiter ſolet. Formam vero ejus quod ſpectat, in eo omnes conſentire Judæos aſſerit, candelabrum tribus tantum pedibus pavimento inſtitiſſe. An vero ex junctura trium pedum ſtipes immediate prodierit, an potius tres iſti pedes aliam quandam baſin convexam, ex inferiori parte concavam ſuſtinuerint, non æque inter omnes conſtare. Prius calculo ſuo approbare videtur Maimonides cui pollicem quoque premunt R. Abraham Aria Mutinenſis & R. Moſes f. R. Gerſon Chaphetz, cujus candelabri figuram æri inciſam jam exhibuimus A. 1697, menſe Octobri p. 450. Poſterius vero tuentur Raſchi, Abarbenel & R. Jehuda Leo itidem non incelebres ſcriptores. Ipſe Auctor etſi in hac Judæorum diſſenſione de forma baſeos candelabri nihil certo determinare auſit, præfert tamen poſteriorem ſententiam, utpote probabiliorem priori, eoque nobiſcum communicavit delineationem in Fig. 4 conſpicuam. Explicato ſcapo, quem non ob concavitatem, ſed ob cannæ figuram externam קנה dictum eſſe putat, lucernarum formam oculo humano ſimilem fuiſſe exiſtimat. Deinde disquirit, quid per גְּבִיעִים מְשֻׁקָּדִים *crateres amygdalatos* in fonte deſignetur: ubi collatis variorum hac de re ſententiis, probabiliorem illam eſſe judicat, quæ vocem מְשֻׁקָּדִים ad ſolos crateres refert, atque de ſingulari quodam illorum ornamento exponit. Qua occaſione aliqua lectu haud indigna de antiquis Græcorum ac Latinorum poculis anaglyphis & cataglyphis adducuntur. Ratione formæ craterum candelabri ex Maimonide & Iſacide obſervat, quod fuerint oblongi, in parte ſuperiore lati, in inferiore autem anguſti, inſtar poculorum Alexandrinorum, quæ vocari alias lingua exotica מרור נש ſolebant. De numero denique illorum addit, quod in univerſum XXII crateribus candelabrum fuerit inſtructum. Alterum porro Candelabri ornamentum כַּפְתֹּרִים appellatum, quæ vox diverſimode quidem ab Interpretibus redditur, optime tamen per *poma* ſeu *mala*, eaque non exacte rotunda,

TAB. III. Fig. 4.

ſed

ſed aliquo modo oblonga inſtar ovi volucris cum Judæis exponit. In numero pomorum candelabri aſſignando etſi doctores non leviter inter ſe diſſideant, Auctor tamen cum Judæis undenarium defendit, quem & ex ipſa Scriptura deducere conatur. Supereſt tertium candelabri ornamentum, quod per פרחים in fonte ſignificatur: quæ vox licet admodum generalis ſit, & quascunque florum ſpecies deſignare poſſit, hoc tamen loco optime cum Maimonide, Joſepho, & LXX per *lilia* redditur, quæ & in ſuo ſchemate ad favorem Regis Galliarum captandum retinuerunt Judæi Pariſienſes, ſi Philippo Aquino in libello de caſtrametatione Iſraelitarum, Gallice conſcripto, fides eſt tribuenda. Quod vero octo tantum liliis candelabrum fuerit ornatum, contra Judæos, novem tuentes, ex Scripturis liquido Auctor demonſtrat, tandemque concludit, candelabrum non niſi XLI in univerſum ornamentis fuiſſe inſtructum, viginti duobus ſcyphis, undecim pomis, & octo floribus ſeu liliis, ſecus atque Joſephus A. J. l. 3, c. 7, p. 83 ſtatuat, qui contra expreſſam Scripturæ literam & totius antiquitatis Judaicæ conſenſum, non tantum ipſa ornamentorum genera, ſed & numerum eorundem nimium auxerit, ſeptuaginta in univerſum ornamenta candelabri requirens: cujus adeo ſententia prolixe refutatur, quamvis Villalpandus atque Scacchus eandem conciliare cum Scripturis laborent. Enarrato hinc ordine & diſpoſitione, quam partes hæ ſervabant, eos quoque absque cenſura non dimittit, qui non tantum in lucernarum diſpoſitione, ſed & in totius candelabri ſtructura miris modis a Judæis diſſentiunt, ſpeciatim vero, qui nullum prorſus inter ornamenta ſpatium nudum atque planum volunt agnoſcere, cum tamen vel maxime ad elegantiam pertineret candelabri, ut ſtipes inter ſcyphos, poma ac flores eſſet glaber, ita ut glabrities vel ad palmum, vel ad duos palmos extenderetur, prout ornamenta eſſent frequentiora. Pretium tandem lychnuchi ſacri, aureorum circiter 12000, juxta ſacri talenti computum, unde totum candelabrum una cum lucernis ac omnibus ad ipſum pertinentibus inſtrumentis fuit productum, ex loco Exod. XXV, 39, quicquid etiam alii dicant in contrarium, fuiſſe ſtatuit.

In altera Sectione positus Candelabri inquiritur, ubi tanquam certum atque exploratum supponitur, in Sancto illud una cum mensa panum propositionis atque altari suffitus locum suum occupasse, cum id non tantum Exod. XL, 22. seqq. aperte satis memoretur, sed & idem confirmet Apostolus Paulus Ebr. IX, 2. Quo evicto determinatus singulis locus assignatur, mensæ quidem in parte aquilonari, candelabro vero in meridionali latere, medius vero inter utrumque locus altari suffitus tribuitur, ita tamen ut ab adyto reliquis aliquanto remotius, atque inter mensam ac candelabrum משוך לחוץ forinsecus quodammodo protractum esset. Cum vero hac ratione nondum certo constet, quorsum candelabrum ramos suos sparserit, an inter orientem & occidentem secundum longitudinem, an vero inter austrum & aquilonem secundum latitudinem Sanctuarii, Auctor adductis pro utraque sententia & testimoniis & rationibus Judæorum, tandem cum R. Eliezare & Maimonide pro posteriori concludit sententia, eandemque contra acrem Maimonidis animadversorem R. Abraham Ben David ex R. Josepho Karone vindicat. Tandem, positu candelabri Salomonis indicato, etiam quædam de candelabro secundi Templi subjungit, quod unicum tantum fuisse contendit, ab Antiocho Epiphane quidem raptum, cujus tamen loco aliud a Juda Maccabæo fuerit substitutum, 1 Maccab. I, 23, IV, 49.

VINC. PLACCII, J. U. L. PHILOS. PRACT. & Eloqu. in Gymnasio Hamburg. Professoris, Theatrum Anonymorum & Pseudonymorum cum Præfatione & Vita auctoris per JO. ALBERTUM FABRICIUM descripta.

Hamburgi, sumptibus viduæ Godofr. Liebernickelii, 1708, fol.

Constat Alph. 17.

ANnus agebatur M DC LXXIV, cum Vir celeberrimus, Vincentius Placcius de Scriptoribus anonymis atque pseudonymis Syntagma primum emitteret; quod cum viris eruditis non adeo displicere intelligeret, & alii quoque summæ dignationis Vi-

Viri per literas ipſum excitarent, ut, quod auſpicatus erat argumentum, latius deduceret, haud difficilem ſe præbuit, denuoque ad ſupplendum & exornandum opus accinxit. Ne vero, quod moliretur, obſcurum & minus cognitum eſſet cœtui literario, publice id intimavit, emiſſa A. 1689 invitatione amica ad illuſtrem Magliabecchium ceterosque eruditione ac fama conſpicuos Viros, in qua operis ſui ſtructuram partesque non recenſet modo, ſed & longe plurimos auctores exhibiturum ſe promittit, addita inſuper obſecratione, ut & ceteri ea in re ſibi adjumento forent. Qua re id effecit, ut interea temporis alii hujus ſtudio excitati eundem in ſe laborem ſuſciperent, inter quos numeramus Joannem Deckherrum, Paulum Vindingium, Petrum Bælium, Angelicum Aproſium, qui ſub Joannis Petri Jacobi Villani nomine latere voluit, Joannem Albertum Fabrum ſive Fabricium, Hadrianum Bailletum & venerandum Joannem Fridericum Mayerum, qui vel diſſertationes vel opuſcula eo de argumento ediderunt: alii in transmittendis ſymbolis ſuis perliberales erant, qui, quicquid ea de re collegerant, fideliter ac ſine mora cum Placcio noſtro communicarunt. Etſi vero poſtea ipſe Placcius minimum temporis huic ſtudio impenderet, plurimamque in doctrina morum excolenda conſumeret ætatem, in tantam tamen molem opus excrevit, ut quæ dederat promiſſa, longe ſit ſupergreſſus. Nam cum in publica illa Invitatione ultra quater mille detecturum ſe recepiſſet, his plus quam ſex mille produxit, & Anonymos quidem MM DCC LXX, quibus adjunguntur DXIX Hebræorum ſcriptorum monimenta, nullo aut conficto nomine evulgata, & a doctiſſimo Gabriele Groddeckio collecta, additis etiam Georgii Elieſeris Edzardi & Laurentii Normanni doctis obſervationibus. Pſeudonymorum vero in hoc opere ſunt MM DCCC XXX, in quibus colligendis & aliorum induſtria acceſſit, nempe Joannis Dickmanni, Laurentii Normanni, Joannis Molleri, Chriſtiani Junckeri aliorumque clariſſimorum Virorum, quibus etiam partes quæque in opere fideliter adſcribuntur. At dum de typographo cœpit circumſpicere Placcius, ipſe humanis rebus A. 1698 exemptus eſt. Commendatum inde eſt opus Viro illuſtri, Gerhardo van Ma-

ſtricht, Bremenſis urbis Syndico percelebri, qui ipſemet pro humanitate ſua ac doctrina, qua pollet, non pauca ad opus exornandum contulit: ſed neque ille in Belgio & Germania per ſeptennium nanciſci potuit, qui opus hoc ſumptibus ſuis excuderet. Unde ſpe fæpius fallente Hamburgum remiſſum, ſumme reverendi & conſultiſſimi Viri, Matthæi Dreierii, J. U. D. & Canonici Hamburgenſis, qui una cum Maſtrichtio aliisque teſtamenti Placciani curator conſtitutus eſt, liberalitate & auſpiciis a tenebris demum & ſitu vindicatum nunc prodit. Et præmiſit quidem ipſe laudatus Dreierus de ſcopo hujus operis Commentationem, tum Joannis Alberti Fabricii Præfatio ſuccedit, in qua partim rationes, cur auctores nullo aut ficto nomine ſcripſerint, docte exponit, partim ſcriptores, qui de anonymis & pſeudonymis ante hoc opus editum egerunt, recenſet. Idem Clar. Fabricius vitam Vincentii Placcii ſubjunxit, cujus natales, inſtitutionem, mores, ſtudia, libros tam editos quam meditos, fata & obitum eleganter deſcribit, quæ lectorem evolviſſe minime pœnitebit. In catalogo vero ipſo Anonymorum eo ordine procedit Autor, ut primum opus ad vetus exemplar cum appendice expreſſum ſiſtat, in quo nihil immutatum deprehendimus, niſi quod primo capiti nonnulla Placcius inſeruerit: ſubſequuntur additiones novæ & ſupplementa, ubi ſcriptores Theologici, Juridici, Medici, Hiſtorici, Philoſophici, Mathematici, Morales, Philologici & Poetici ordine enumerantur: hos excipiunt alii auctores, qui lingua Germanica, Belgica, Anglica, Gallica, Italica aliisque ingenii ſui monimenta expreſſerunt. In Pſeudonymis ficta nomina literarum ordine exponuntur, quod lectorem in evolutione operis non parum juvat. Poſt hæc adduntur nonnulli ſcriptores de anonymis & pſeudonymis agentes, Joannes Deckherrus de ſcriptis adeſpotis & pſeudepigraphis ac ſuppoſititiis cum additionibus variorum ad poſtremam editionem Amſtelodamenſem excuſus, nempe cum Pauli Vindingii & Petri Bælii epiſtolis: Joannes Fridericus Geislerus de nominum mutatione & anonymis ſcriptoribus, & Joannes Fridericus Mayerus, qui diſſertationem epiſtolicam ad Placcium olim eo de argumento exaravit. Bini indices adduntur, & in priorem quidem Anonymorum libri, in poſteriorem vero Pſeu-

do-

donymorum nomina ordine literarum referuntur. Sed ut de operis hujus præſtantia & utilitate magis pateat, non gravabimur pauca delibare.

In Anonymis n. 760, α detegitur verus auctor Idoli Hallenſis, quod quondam contra Juſtum Lipſium prodiit, quodque nonnulli Melchiori Goldaſto, plurimi vero Georgio Michaeli Lingelshemio vindicarunt: ſed neutrum Noſter agnoſcit auctorem, quin potius Denaiſio, Cameræ Imperialis Aſſeſſori, librum prorſus adſcribit, dicitque, Jo. Chriſtophori Rauſcheri fide, id plenius intelligi ex Lingelshemii & Bongarſii epiſtolis, quas tamen ſe nunquam vidiſſe dolet. Nobis cum epiſtolæ illæ ad manus ſint, haud alienum putamus, quæ huc faciunt, transſcribere, ne amplius dubitandi ſit locus. Epiſtola 57 hæc Lingelshemius ad Bongarſium ſcribit: *Denaiſius noſter multum debet tibi de tam amico & æquo judicio de ſuo libello, vides non vane me antea tibi hominis virtutes pradicaſſe.* Et Epiſt. 59: *Gaudeo probari veſtris hominibus Anthallenſe, mitto jam utriusque formæ, quantum tabellario committi poteſt: merito gratulatur ſibi Denaiſius de ſucceſſu in tam utili opere.* Num. 761, α de Conſtitutionibus Societatis Jeſu, quæ auctore Ignatio Loyola prodierunt, agit, dicitque harum verſionem Latinam ex Hiſpanico idiomate confectam eſſe per Joannem Polancum, Jeſuitam Hiſpanum. Admodum notatu digna ſunt, quæ ex ſymbola Maſtrichtiana adferuntur: „ *Conſtitutiones „ has Societatis pleniſſimas, novem voluminibus curarunt Patres „ Antverpiæ tanta ſedulitate imprimi, ut ſemper duo Patres cu„ ſtodes prelo adeſſent, ne quod folium in alienas manus per„ veniret, quod etiam feliciſſime curarunt. Hæ Conſtitutiones „ non cuique, ſed tantum iis, qui quartæ profeſſionis ſocii, cre„ duntur, & qui in peregrina loca dimittuntur. Tempore „ Cromwelli ſeculo XVII ultra medium prolapſo contra edicta „ quidam Patres in Anglia deprehenſi & carceri mancipati „ ſunt, apud quos exemplar Antwerpienſe harum Conſtitutio„ num deprehenſum, a Protectore aut ejus juſſu Amſtelodamum „ miſſum, a typographo Joan. Schippero, Schipper Jan vulgo di„ cto, ita accurate nova impreſſione repetitum eſt, ut Jeſuita il-*

p. 124.

125.

„*lud pro ſuo Antwerpienſi agnoſcere debuiſſent, ni in titulo,*
„*addita quadam forma literali peccatum ſuiſſet. Jeſuitæ cun-*
„*cta exemplaria a typographo memorato redimere voluerunt, ſi*
„*jurejurando ſe obſtringere vellet, ſe nulla retenturum, quod*
„*ille recuſavit. Multa enim exemplaria diſtracta fuere, quo-*
„*rum unum ego vidi. Credo tamen poſtea ipſos cetera emiſſe.*

p. 184. Num. 891 de auctore libri toto orbe decantatiſſimi de tribus Impoſtoribus verboſius ediſſeritur; quæ hic quidem repetere, prolixum foret. Meminimus autem controverſia haud ita pridem inter Viros celeberrimos, Burchardum Gotthelf Struvium & Guilielmum Erneſtum Tenzelium, motam, quorum ille in Diſſertatione de doctis impoſtoribus negaverat ejusmodi librum exſtare, quod ſi quid ſub eo nomine prodiiſſet, ab hominibus fraudulentis eſſet confictum, ut alios hujus libri curioſos falleret. Tenzelius vero in ſua Bibliotheca Curioſa librum jam olim editum adfirmans, teſtimoniis non vanis utitur, additque librum illum apud amicum quendam reperiri, qui eſt Jo. Guilielmus Peterſenius. Et poſtea quidem ipſe Struvius ſuam mutavit ſententiam, cum ante dicta quodammodo retractaret, convictus argumento ex Campanellæ Atheiſmo triumphato, in quod forte inciderat. At operæ pretium fuerit, quæ Collega quidam noſter de libro iſto comperta nobiſcum communicavit, hoc loco attexere. „Librum de tribus Impoſteribus, ait „ille, apud Virum reuerendum in Saxonia, M. P. offendimus a „quo & obtinuimus, ut titulum libri inſpiciendum nobis con„cederet. Erat Latino idiomate conſcriptus liber in octava for„ma; ſed neque annus, quo excuſus, neque typographi no„men apparebat, typi vero ad Germanorum formas accede„bant. Omnes itaque machinas adhibuimus, ut integrum „opus evolvere liceret, ſed, ut eſt vir religioſior, conſtanter no„bis denegavit. Nec ignoramus, celebrem quendam Profeſſorem „Vitebergenſem magno pretio redimere librum voluiſſe, ſed „fruſtra. Cum inde non multo poſt Noribergam concede„rem, accidit forte, ut eodem de argumento ſermonem inji„cerem apud Virum ætate & doctrina venerandum, Andream „Myhldorfium, Sebaldinæ bibliothecæ Curatorem, qui bona no-

nobis fide faſſus eſt, ſe perlegiſſe eundem, ſecum a Viro „ reverendo ejus loci Wulfero communicatum. Omnia quæ re- „ ferebat, plane conveniebant cum iis, quæ retulimus, ut non „ dubitandum ſit, verum hunc eſſe fœtum. Ex quo certo mi- „ hi perſuadeo, niſi liber ſit vetuſtioribus typis exaratus in octa- „ va forma & Latino idiomate expreſſus, pro ſpurio eſſe haben- „ dum. Certe manuſcriptum illud, quod Peterſenius lingua „ Italica exaratum habet, genuinum minime exiſtimaverim. „ Ipſe excellentiſſimus Gottfridus Thomaſius, Medicus Nori- „ bergenſium non incelebris, nuperrime nobis adfirmavit, ſe „ ejusdem farinæ librum vidiſſe, ſed quem pro vero non agno- „ ſcat. Verum de hoc argumento aliquando plenius omnia perſcribemus. „ Jam ad Pſeudonymos Placcii accedimus. Num. 680 notatur, Epitomen univerſalis hiſtoriæ a Joanne Cluvero ſæpius editam, non eſſe ipſius Cluveri, ſed Jeſuitæ alicujus, qui cum in prælio quodam occubuiſſet, caſu manuſcriptum ipſius in manus Cluveri pervenit, id quod patet ex inſerta Detlevii Marci a Frieſe Epiſtola. p. 190. Num. 1391 de Iſaaci Hortiboni ſeu Hortibonæ notis in Diogenis Laertii libros de Vitis Philoſophorum agitur, quæ Genevæ A. 1583, 8 prodierunt. 368. Venit hoc nomine, ut notum eſt, Iſaacus Caſaubonus, qui deinde in ſecundis curis verum nomen præfixit, unde notatur merito Ravius, qui Caſaubonum plagii inſimulans Hortibonæ exſcriptorem vocat. Num. 2736 Franciſci Ferdinandi a Troilo, Equitis Hieroſolymitani, Itinerarium Palæſtinæ vernacula vulgatum commemoratur, cujus compilatorem Joannem Valentinum Merbizium eſſe conſtat. 598. Num. 2867 occurrit fictum nomen 613. Wahrmund Gottlieb / qui vernacula ſcripſit vom Geldmangel in Deutſchland / ubi Placcius ex literis Thurmanni adfirmat, Hoſmannum Conſiliarium Baruthinum eſſe verum auctorem, quod & typographus libri Sueſerus eſſet profeſſus: ſed verior eſt fama de ipſo Sueſero Conſiliario Baruthino, qui librum illum hoc ficto nomine evulgavit, & facile in nominibus error committi potuit. Ceterum etſi laudanda ſit utique Clar. Virorum induſtria, qui non proletaria inſperſerunt, nullum tamen eſt dubium, quin plures adhuc auc-

ctores ſuperaddi potuiſſent, quandoquidem bene multos noſtratium aliquis collectos ſervat, quos, ſi ſupplementa olim petantur, denegaturum ſe nemini pollicetur.

REFLEXIONS CHRETIENNES.

i. e.

JOANNIS LA PLACETTE MEDIATIONES Chriſtianæ de variis rebus.

Amſtelodami, apud Petrum Brunel, 1707. 12. ch. reg. Conſtat 16 plag.

NOn exiguum eſt Auctoris nomen in moralibus, quod vel ex illis, quæ ſemel iterumque recenſuimus, ejusdem ſcriptis conſtat. Ætate licet gravis non minuit induſtriam, ſed in præſenti quoque volumine quatuor nobis Tractatus Morales exhibet. Primus de ſecuritate agit, quam diſtribuit in illam, qua ſecuri ſumus in rebus terrenis, ſpiritualibus, vel æternis: primam admittit, ſi prudenter inſtituatur, comparando pondus mali metuendi cum gradu poſſibilitatis, ut loquitur, vel periculi propinquitate; ſecundam & tertiam pro abſurdiſſimis habet, atque prolixe probat, longe plures hominum ſecuritate perire, quam deſperatione. Cauſas hujus rei numerat præter vitia doctrinæ, Epicureiſmum, errores circa œconomiam ſalutis, præſumtionem, & ſpem ſero ſe convertendi, ac præterea characteres oſtendit, quibus Chriſtiana confidentia a vana ſecuritate diſtingui poſſit, nempe cumprimis examine ſui; nec non conſilium turpem hanc ſecuritatem evitandi ſuppeditat.

Secundus Tractatus agit de uſu ſacrarum Conſolationum, quas Auctor inſigniter reſtringit, ac non niſi in malis terrenis admittit, ſedulo eas ab excitationibus mentis ad fortitudinem & conſtantiam diſtinguens: neque enim dolores de malis ſpiritualibus nimios fieri poſſe exiſtimat. De deſiderio tollendarum afflictionum accurate p. 157 ſeq. diſſerit, ubi motus talis deſiderii citra deliberationem factos non damnat, ſed deliberatos eosdemque abſolutos. Sæpe multumque monet, non in quovis triſtitiæ genere dolorem minuendum eſſe, ſed non raro perutile homine eſſe, ſi ille augeatur, vel continuetur.

Ter-

Tertio Tractatu de male impenſo tempore agitur, ejusque emendatiori uſu; nam monitionibus generalibus præmiſſis, docetur tempus optime impendi in cultum Dei, uſum proximi, nec non ad nos ipſos perfectiores & feliciores reddendos: inde quam parum illud a plerisque obſervari ſoleat, oſtenditur, demonſtraturque, peſſime impendi tempus in offenſionem Numinis, ornando corpus, comeſſando, ludendo & Comœdiis, quibus ſe valde infenſum præbet. His explicatis monet, ſe non plus æquo poſcere, ſed neceſſaria potius ſuadere & ſeculi vitia deteſtari.

Ultima Diſſertatio tractat de converſatione & colloquiorum inter homines uſu atque abuſu; partitur enim illa in utilia, inutilia atque noxia. De ſecundo genere cenſet, illud omnino malum eſſe, quicquid alii contra ſentiant, partim ob *Chriſti* effatum, partim quia re nobiliſſima, ſermone, abutuntur vana colloquia, partim, quia turpe otium ſuſtentant, partim quia animum inſigniter diſſipant. Quo loco graviter Auctor diſceptat cum illis, qui moralem, quam propoſuerat, doctrinam ut in aliis, ita hoc etiam in momento nimis rigidam eſſe ajunt. Prorſus vero non ſentit, illa, quæ de rebus indifferentibus inſtituantur, colloquia promiſcue loquendo mala eſſe, ſed quæ citra ſcopum aliquem bonum inſtituantur. Poſtremo de noxiis colloquiis agit, repudiatisque illis, quæ primo adſpectu abominationem merentur, edocet maximam partem ſermonum tria humani generis mala, videlicet malitioſam erga alios mentem, ſuperbiam & rerum ſeculi hujus nimium amorem, (quem *mundanitatem* vocat) augere. Obſervat inter alia p. 326, tædium illud otii, quod confabulando fallere homines ſtudent, malum adeo non eſſe, ut potius a Deo cum vita otioſa proxime connexum ſit, velut naturalis ejusdem pœna, vel tacita admonitio emendandi moris atque negotiorum frugi ſuſcipiendorum.

ELOGIUM EHRENFRIDI WALTHERI A TSCHIRNHAUS.

AMiſit eruditus orbis Virum nomine & honore illuſtrem, Dominum Ehrenfridum Waltherum a Tſchirnhaus, Regiæ

Majeſt. & Sereniſſ. Electori Sax. a conſiliis, Toparcham in Kislingswalda & Stoltzenberg. Natus ille erat in Luſatia ſuperiori non procul a Gorlicio anno 1651 d. 10 April. patre Chriſtophoro a Tſchirnhaus, in comitiis equeſtribus, quæ Gorlicii coguntur, Seniore, & Electorum Johannis Georgii I ac II Conſiliario, quorum primus auream cum effigie catenam teſtamento ipſi legavit: matre vero Sterlingia, e Baronibus Magnæ Britanniæ a Sterling & Achil, cujus ſplendidæ familiæ vetuſtas ex Epitaphio, quod Dux Chriſtianus, Electoris Joh. Georgii II germanus Frater, in Templo Cathedrali Martisburgenſi Johanni Alberto Baroni a Sterling & Achil, ſupremo Curiæ Ducalis Magiſtro, Conſiliario intimo, & Steurarum Directori Comitique Stabuli, in perpetuam fidelitatis ſuæ memoriam erexit. Locus nativitatis fuit Kislingswalda prædium ipſum avitum, quod ultra 400 annos hæc Tſchirnhauſiorum gens, poſtquam ex Moravia & Bohemia in Luſatiam emigravit, poſſedit. Natalium ſplendori reſpondit ingenii excellentia, quippe qua inde jam a puero ad nova quævis, abſconditaque ſcrutanda perductus eſt: in domo primum paterna per aliquod tempus, poſtea Laubæ per tres annos privatim inſtitutus eſt, inde Gorlicium abiit, ut humanioribus ſtudiis operam navaret. Pro ſingulari ibidem reputavit felicitate, quod in virum Cl. Conradum incidit, Matheſeos valde gnarum, qui ipſum hujus ſcientiæ elementa primus edocuit, vel potius indicavit. Quippe dies noctesve ſponte currendo operam Præceptoris antevertit, & in latiſſimos quoque Geometriæ, Aſtronomiæ atque Aſtrologiæ campos exſpatiatus eſt. Unde factum, ut varios variarum ſcientiarum libros conquirendo legendoque non ſolum linguam Latinam proprio quaſi Marte addiſceret; ſed etiam alia, quorum expertes plerumque ſolent eſſe ſcholarum alumni. Anno ætatis ſeptimo ac decimo a patre miſſus eſt Lugdunum Batavorum, ut ibi ſtudia jam dum bene inchoata continuaret. Quæ res etiamſi feliciter ceſſit, adverſa tamen non plane caruit Noſter fortuna. Illo ſiquidem tempore Lugdunum venit, quo morbus epidemius Academiam vaſtabat, unde & ipſe graviſſime decubuit, & in diſcrimen vitæ delapſus eſt. Mox cum anno 1672 Gallici belli tempeſtas Belgium Fœderatum quateret, ipſe a

ſtu-

ſtudiis ad arma vocatus eſt, quo tempore tantos a Matheſi, Phyſica & Philoſophia progreſſus fecerat, ut inter eruditos inclaruerit. Quapropter Illuſtris Baro a Niewland, Legionis cujusdam Tribunus, Eques antehac Melitenſis, verioris eruditionis amator, eum pellexit, ut ſecum per aliquod tempus ageret. Itaque ut eo melius Viri eruditiſſimi familiaritate uti poſſet, voluntarii militis munus ſuſcepit, & per annum ſemeſtreque ſpatium ſuſtinuit. Poſtea domum redux, cum nondum expleviſſet diſcendi deſideriũ, venia a Patre impetrata, & ſubſidiis a Fratre germano Georgio Albrechto a Tſchirnhaus, nunc Toparcha in Obernſchönfeld, qui B. fratris mortem impẽnſiſſime luget, ſuppeditatis, Hollandiã denuo repetiit, inde in Angliam, Galliam, Italiam, Siciliam ac Melitam contendit, Hiſpaniam, Græciam & Regnum Turcicum etiam peragraturus, niſi eum difficultas & itineris pericula retinuiſſent. Aulam etiam Cæſaream D. Leopoldi Magni, una cum Fratre, cujus modo mentio facta, aliquandiu frequentavit. Ubivis autem in notitiam virorum doctrina ac eruditione clarorum pervenire allaboravit, quod cum optima quæque cognita & perſpecta haberet, facile impetravit. Ita in Hollandia Hugenii & Huddenii amicitia uſus eſt, in Anglia Walliſii, Newtoni, Oldenburgeri aliorumque. In Gallia, quod illa gens ad contrahendas familiaritates facilior, nullum fere cognovit virum eruditum, quin eundem & amicum habuerit; ubi etiam illuſtris Leibnitii, tum Pariſiis degentis, conſuetudine non ſine voluptate uſus eſt. In Italia ad ipſius Michaelis Riccii, qui mox Cardinalis factus fuit, & celebratiſſimi Patris Kircheri, cujus ſcripta fere omnia adhuc juvenis perlegit, amicitiam admiſſus eſt, cumque illis literarum etiam commercium habuit. Ita cum ipſe Viris in Republica literaria primariis, ob ingenii acumen, gratus acceptusque eſſet; ipſe homines plebejos, ſi qua in arte excellerent, ad colloquia ultro vocavit, officinas eorum luſtravit, diligentiamque provocare omni opera conatus eſt. Cum tertia vice Pariſios veniſſet, commendatione atque auctoritate Illuſtris Colberti in Academiam Scientiarum Regiam anno 1682 d. 22 Julii allectus eſt, cui ingenium ſolertiamque perpetuo probavit. Quanquam ea res invidiam illi peperit apud nonnullos, qui eum ſtipendiarium Regis Galliarum factum credidere, quod neſcirent, ex-

tranceorum neminem ad perceptionem ſalarii admitti; imo ne Gallum quidem, niſi Lutetiæ domicilium habeat, & conventibus Academicorum, ſtatis diebus celebrandis, intereſſe poſſit. Poſtquam per 12 fere annorum ſpatium peregrinatus eſſet, domum quidem rediit, at poſt parvam moram denuo Belgium repetiit, ibiq; tractatum, quem de *Medicina Mentis* inſcripſit, literis conſignavit, quem & ibi amicis, quibus curam impreſſionis demandarat, reliquit: qui illum poſt aliquot annorum moram demum anno 1687 Amſtelodami ediderunt, auctius poſtea Lipſiæ recuſum anno 1695. Ceterum impenſe laborabat, ut promoveret bonas literas, & ut prodeſſet Reip. nec ſumptibus parcebat, ubi erogandi erant pro ſcientiarum augmento. At cum rem familiarem non ſufficere poſſe cerneret ad ea, quæ animo volvebat, perficienda, extraneam opem circumſpexit, Aulamque Saxonicam frequentare cœpit. Ibi haud difficulter in gratiam Sereniſſimorum Electorum, Johannis Georgii II & III glorioſæ memoriæ, pervenit, & ab iis Conſiliarii titulum munusque obtinuit. Tandem rem eo perduxit, ut juſſu & auſpiciis Potentiſſimi Poloniarum Regis AUGUSTI, ipſo auctore, tres officinæ vitriariæ, quibus hactenus Saxonia caruerat, conſtruerentur. Arbitrabatur enim, ſe ita & patriæ ſuæ profuturum, ne nummos pro vitris peregre coemendis expendere amplius neceſſe eſſet; & Reipublicæ literariæ, quod in Phyſicis ulteriores progreſſus fieri poſſe negaret, niſi ante perficeretur Optica, quam valde imperfectam adhucdum eſſe, aſſeverabat. Inventa autem ratione vitrum melioris notæ fundendi, ejus molem pro lubitu augendi, illud inventis novis Machinis poliendi, figuraque regulari induendi, ſperabat fore, ut Opticam ad eum perfectionis gradum eveheret, quam hactenus nondum attigiſſet. Deſiderabat autem maxime in Opticis & teleſcopia meliora, & microſcopia, & quas imprimis feliciter procuravit, lentes vitreas prægrandes, quibus mediante Sole corpora duriſſima quæque diſſolverentur. Hic pro felicitate haud mediocri habuit, quod Dresdæ morandi copia obtigerit, licet ea res ſtudiis ejus valde contraria viſa eſſet. Ita enim factum ajebat, ut in cognitionem multarum rerum pervenerit, quarum alias ignarus manſiſſet. Sic ibidem occaſionem nactus eſt & mineralia perveſtigandi, & Chimiam

miam ipſam tractandi, qua exculta, nullam Phyſices partem reliquam ſibi eſſe affirmabat, quam non perſpectam exploratamque haberet. Et ſæpe optare ſolebat, ut de Matheſi ſibi idem prædicare liceret: in qua ob infinitas generationes atque methodos, viasque demonſtrandi innumerabiles, plurima ſibi impervia adhuc eſſe fatebatur. Atque in eo quotidie allaborabat, ut difficultates iſtas, quas in Matheſi nondum ſuperaſſet, tolleret, viasque omnium ſimpliciſſimas inveſtigaret: compoſitas enim nihili faciebat, etiamſi ingenioſæ viderentur. Perſuaſum namque cum Carteſio habebat, veram Matheſin debere eſſe facilem, niſi forte res quæpiam ſuapte natura ſint compoſitæ ac difficiles, ut expreſſiones generales omnium radicum, & id genus alia. Nihilominus tamen jam pridem, animum ad ſcribendum, etiam Mathematica, applicuerat, idque ſerio agebat, ut alteram tertiamque partem Medicinæ Mentis brevi conficeret, cui labori proximam hyemem imprimis deſtinaverat. Verum hæc & alia Reipubl. literariæ præmatura mors Auctoris eripuit: & ipſe quidem cum hæc, quæ animo agitabat, amicis ſubinde exponeret, addere conſueverat: *hujuſmodi res prudentiæ divinæ eſſe committendas, ejus modo ductum ſequendum*, addito illo, quod ſub finem vitæ ſæpiſſime in ore habuit:

Omnia ſunt hominum tenui pendentia filo.

Ceterum animo fuit maxime leni ac miti, quod imprimis illi experti ſunt, quibus quotidiana cum ipſo conſuetudo interceſſit, quorum nemo eſt, qui eum unquam vel iratum vel leviter commotum perturbatumve viderit. Inimicis ingenue ignoſcebat, iisque bene & cupere & facere ipſi erat perquam ſolenne; imo aliter ſe non poſſe ſecundum principia ſua, affirmabat. Ita vidimus eum pro hominibus ſibi infenſiſſimis ſedulo operantem iisque totis viribus inſervientem; quod ſæpius etiam fecit illis neſciis. Unde nonnunquam accidit, ut inimicos ſibi redderet amiciſſimos. Injurias aliorum facile ferebat, vindictam fusque deque habebat, quod etiam omnes ejus doctrinæ adverſantes abunde experti ſunt, quanquam paucos habuit vere infeſtos; cum plurimis enim amicæ ipſi contentiones fuere, veluti cum Nicolao Fatio Duillerio, qui Methodum Tangentium Tſchirn-

hauſianam impugnavit; tum cum Preſtet & Rolle, qui de expreſſione æquationum tertii gradus, quam Noſter tradiderat, dubia moverunt. Circa quadratricem ejus, errore lapſus, Ozanam, dum aliam lineam pro alia ſumeret, contendere cœpit: ſed mox a quodam P. Soc. Jeſu monitus deſtitit, propriumque errorem ipſe correxit. Verum hæc ſtrictim brevitatis ſtudio. De inventis porro B. Viri, quæ in Actis Eruditorum Lipſienſibus, Academiæ ſcientiarum Regiæ Gallicæ, item in Ephemeridibus Erudit. cum Gallicis, tum Belgicis reperiuntur, nihil dicemus. Unum memoramus, quod maſſam, ex qua vaſa Porcellana confici poſſint, aptiſſimam in noſtra regione invenerit, ut vaſa inde facta, quamvis minori longe pretio parentur, bonitate tamen æquent orientalia, id quod juſti harum rerum æſtimatores candide teſtati ſunt. Plurimi præterea exſtant in noſtris officinis aliorum libri, qui ipſius cura aut ſuaſu, interdum etiam ſumptu, nulla ejus facta mentione prodiere; ſic haud ita pridem Lemery Curſus Chemiæ ipſius cura verſus ac editus fuit, ut alios nunc taceamus. Viros quoque artes utiles ac ſcientias profitentes undique conquirebat, eosque ſæpe invitos ex tenebris in lucem producebat, cumque publica commoda privatis ſemper antepoſuerit, nunquam majorem voluptatem percepit, quam ubi ſcientias promovere poſſet, quod ad hæc unice velut ſtimulis a natura agitari ſe ſentiret. Quemadmodum autem eruditus eſſe, quam videri malebat: ita parum alios ſcire curabat, quid ipſe pro bono publico feciſſet. Gloriam enim longe aliter, ac vulgo fit, æſtimabat, eamque vanam & inutilem aſſeverabat poſt hominis deceſſum, eos maxime ridens, qui per gloriam, neſcio quam immortalitatem quærant. Quin noxiam incremento ſcientiarum gloriam eſſe prolixe probavit in *Medicina Mentis*, ubi indolem ſuam fuſius deſcripſit, eo conſilio, ut oſtenderet, qualis animus ad ſtudia recte colenda nequireretur. Præterea divitias contemnebat, eorumque uſum neſciebat, niſi quatenus ad præſentis vitæ neceſſitates veritatisque indagationem adhiberentur. Sic ampliſſima ſæpe dona Potentiſſimi Regis AUGUSTI modeſte debitaque tanto Regi reverentia recuſavit: imo cum haud ita pridem a Rege ad ſanctiora conſilia vocaretur, diploma quidem accepit, ſed ut no-

nomine carere liceret, enixe rogavit ac obtinuit. Pariter cum Invictisſimo Imperatori LEOPOLDO, glorioſæ memoriæ, lentem vitream majorem offerret, ipſique vicisſim ab Imperatore tituli inſignia que liberi Baronis tribuerentur: omni ſubmisſionis genere id egit, ne dignitatem induere neceſſe eſſet, auream tamen catenam cum effigie Imperatoris in ſignum gratiæ oblatam exoſculatus eſt. Quin & ipſe magnam lautisſimi patrimonii partem ad utilitatem publicam & ſcientiarum augmentum impendit. Veritatem ante omnia amabat, eosque qui ſecus facerent, non Dei filios, ſed privignos vocabat, & affectum dominantem in viro cordato veritatis amorem eſſe debere, dictitabat. Et novimus, eum aliquando in literis ad Amicum aſſeveraſſe, quod vulgaria mundi idola, amorem gloriæ & divitiarum, ſtudiumque voluptatum, jam ante quartum & viceſimum ætatis annum ſuperaverit, pedibusque ſubjecerit. Animi tranquillitatem in maximis hujus vitæ bonis numerabat, eamque nullo non tempore quærebat, & quæſitam cuſtodire ſtudebat. Sic nulla ipſi obtigit vitæ calamitas tanta, quæ animum ejus perturbare, aut e ſede movere, vel ſaltim a ſtudiis abſtrahere potuerit. Ab ultimo quinquennio ita vexatus fuit adverſa fortuna, eosque in familia ſua expertus eſt caſus, qui neſcimus an non ipſius Catonis conſtantiam evertiſſent. Noſter tamen in mediis iſtis adverſitatum fluctibus immotus, animoque ſemper ſereno fuit; quod omnia ſibi à providentia divina impoſita crederet, cui obmurmurare nefas putabat. Corpore fuit minus robuſto, viresque inſuper vigiliis ſtudiorumque aſſiduitate attrivit. Quotidie enim ſecunda matutina ſurgere & usque ad ſextam literis operam navare ſolebat, deinde iterum obdormiſcebat quidem, ſed per unam duntaxat horulam: poſt prandium paulum ad quietem rediit, ita ut de 24 horis ſex tantum ſomno daret. Febres, phthiſin, hydropiſin, podagram, chiragram & hujusmodi morbos nihil metuebat, quod eorum curationes callere ſe crederet; calculi vero aculeos reformidabat. Quæ cauſa eſt, cur tantopere ſolicitus fuerit de potu commodo reperiendo, qui calculi grumulos ſecum aufferet, quem reperiſſe ſeſe tandem arbitratus eſt, cum in ſerum lactis, certo modo paratum, incidit: eoque uſus

eſt,

eſt, ſatis diu ac ſæpe, non ſine magno, ut prædicabat, valetudinis emolumento. Potionem eam deſcripſit in ſecunda parte *Medicinæ Corporis*, vernaculo ſermone modo edita, quam cum prima parte, eodem idiomate conſcripta, nominavit *Medicinam curioſam*. Verum enim vero, quod ipſe maxime metuit, & ſibi ipſi quaſi vaticinatus eſt, id plane accidit. Cum enim anno ſuperiore ſub finem menſis Septembris levis eum diarrhœa adorta eſſet; ſtatim ingruerunt dolores renum calculique, quos ſubſecuta eſt urinæ ſuppreſſio. Quo viſo, Medici, quos quidem æger ad ſe invitaverat, actum de eo eſſe, uno omnes ore edixerunt, eumque, quod minus, morigerus illis eſſet, deſeruerunt. Tum ille, ut potuit, ſibi ipſi medicus fuit, & primo quidem non ſine ſpe ſalutis. Mox creſcente morbi vi, de morte ſerio cogitavit, Regique per Epiſtolam ſummas pro acceptis beneficiis egit gratias, ſuosque liberos commendavit. Quemadmodum autem, cum recte valuit, de nulla unquam re conqueſtus eſt; ita nec in ſupremo morbo querulam vocem ullam emiſit, quin potius maximas Deo gratias usque egit, pro bonis in vita acceptis, quorum partem præ multis aliis hominibus præcipuam ſeſe habuiſſe deprædicabat. Inter ipſos dolores bene ſecum agi dicebat, quod nihil ſibi oneris imponeretur a divina providentia, quin per Dei gratiam ſit ferendum. Rationis uſum usque ad extremum vitæ halitum habuit integrum; Deoque propterea ſedulo egit gratias. Poſtremo cum defunctum ſeſe rebus omnibus ſentiret, exclamavit: *Jo Triumphe! Victoria!* hæc ſuprema ejus vox fuit. Tandem ingraveſcente corporis debilitate, quæ tantum loquelæ uſum intercipiebat, primum quid vellet, ſignis indicabat, mox quaſi dormiturus, oculis nictitans, placida morte animam reddidit, circa quartam matutinam die 11 Octobris anni proxime elapſi. Funus ſumptibus Regiis in terras avitas delatum, ibique conditum eſt, dum, quæ ad juſta paulo ſplendidius perſolvenda opus ſunt, parentur.

ERRATA.

Pag. 35 lin. 24 pro *his* lege *hic*: pag. 42 lin. 8 poſt *vetuſtas* adde *patet*: pag. 43 lin. 1 pro *a* lege *in*.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ
Calendis Februarii, Anno M DCC IX.

DISSERTATIONES CAMALDULENSES; Auctore D. GVIDONE GRANDO, Ordinis Camaldulenſis Monacho, & in Univerſ. Piſana Prof. Publ.

Lucæ, typis Mareſcandoli, 1707, 4. ch. aug. Alph. 3 pl. 6.

SUnt hodie, qui contendunt, quod Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ notitia ſine accurata Originum Monaſticarum cognitione obtineri tuto aut omnino non poſſit. Quorum votis & conſilio ut ſua proinde quoque opera aliquantum velificaretur Vir admodum Rev. Gvido Grandus, Monachus Camaldulenſis, Magni Ducis Ftruriæ Cosmi III Theologus & Mathematicus, nec non in Univerſitate Piſana Philoſophiæ Profeſſor ordinarius, nobis antehac quoque memoratus, Diſſertationibus quatuor non ineruditis Originem Ordinis Camaldulenſis & alia quædam, ad ordinis hujus perantiqui & illuſtris Hiſtoriam ſpectantia, Ferdinando de Abdua, Cardinali S. R. E. Eminentiſſimo & Camaldulenſis Ordinis Protectori inſcriptis, expoſuit & vindicavit.

Ac dum prima ſtatim Diſſertatione *Originem* ac *Inſtitutionem* ipſam *Ordinis Camaldulenſis* perſcrutatur, omnes quidem Divo Romualdo eum acceptum referre teſtatur, id tamen circa hanc inſtitutionem maxime controverſum eſſe Grandus Noſter monet, qua ætate, quove loco ille fuerit inſtitutus? Nonnullos enim Romualdum jam ante annum Chriſti milleſimum, aut circa annum 960, aut circa annum 974 ordinem

ſuum excitaſſe, cum Paulo Juſtiniano, Bernardo Gadolo, Luca Hiſpano, Thoma Minio, Ludovico Thomaſino, aliisque credere. Alios vero demum poſt annum Chriſti milleſimum, aut circa annum 1008 aut circa annum 1012 Romualdum id ob admirabilem Scalæ viſionem, per quam Monachi albeſcentes aſcendere ipſi videbantur, feciſſe, cum Auguſtino Fortunio & Sylvano Ractio ſtatuere. Quam poſteriorem vero ſententiam Noſter vel ipſam novitatem inter alia ſatis ſuſpectam reddere autumat, utpote a Fortunio, Monacho Angelorum Florentino, primum in lucem protractam; unde prioris potius & antiquioris ſententiæ patrocinium Noſter in ſe ſuſcipit. Confirmare autem illam inter alia annititur ex præjudicio illo vulgari, quo Ordinis inſtitutio cum Eremi fundatione a recentioribus Scriptoribus ſemper confundatur; id quod præjudicium aliis quoque paſſim Ordinibus contingere ſimul monet. Comprobat illud ex exemplo Canonicorum Lateranenſium & Sclopetinorum Regularium, item ex exemplo Monachorum Caſſinenſium, Grandimontenſium, Ciſtercienſium & ipſius demum ſuæ Congregationis. Qua occaſione illud etiam ex Minii Catalogo notat, quod primi Priores ſacræ Eremi pro totius Ordinis Generalibus nequaquam fuerint agniti; & paullo poſt de Lucæ Eremitæ loco quodam inſigni cum Fortunio prolixe diſceptat. Poſt Romualdum in Aquitania Ordinis ſui fundamenta, & ante ſacræ quidem Eremi Camaldulenſis fundationem, jeciſſe ex Petro Damiano demonſtrat, qui S. Romualdi Vitam juſto libello in 72 capita diſtincto eſt complexus, cui eo majorem fidem & auctoritatem habendam eſſe contendit, quod B. Rodulphi Prioris Camaldulenſis Conſtitutiones, & B. Pauli Juſtiniani Regula Eremitica cum Damiani narratione apprime conſonent. Præterea Jacobum Laderchium Vitæ Petri Damiani nuperum ſcriptorem ſimul notat, quod S. Romualdum non ut proprii Ordinis & novæ Regulæ Inſtitutorem, ſed ut peculiarem duntaxat Monaſterii cujusdam Magiſtrum & Abbatem a Damiano deſcribi contendat: partim etiam œconomicam Romualdi & dominativam in Cœnobia ſua poteſtatem adverſus alium ſcriptorem non indoctum, Didacum Franchum, Abbatem Congregationis Val-

Vallis umbroſæ vindicat. Poſthæc univerſi *Inſtituti* S. Romualdi & Eremi ejus hiſtoriam ab ovo repetens, Sanctiſſimum Patrem per venationem ad vitam Eremiticam adductum ex Damiani Hiſtoria aliisque monimentis oſtendit, eumque in Occidente Eremitarum omnium Parentem, ut Benedictum omnium Monachorum Patrem fuiſſe, Pauli Juſtiniani, Lucæ Eremitæ, Jo. Bollandi & Clementis VIII. P. R. auctoritate confirmat. Poſtremo objectiones adverſæ opinionis capite peculiari refellit, & dum mutationem habitus, ex Scalæ viſione factam, Ractius aliique plerumque obvertunt, illud inter cetera p. 107 reſpondet: quod eodem jure *Habitus Monachum* faciat, quo *Barba Philoſophum*.

Diſſertatio ſecunda *Ætatem S. P. Romualdi* ex Chronologiæ Camaldulenſis initiis pervetuſtis, ſed ſatis etiam, ut ipſe fatetur, obſcuris aliisque monimentis eruit. Ubi primum Jo. Bollandi ſententiam præ ceteris excutit, qui Romualdi mortem non ultra annum 1027 protendi poſſe contendit, & proinde in S. Romualdi Vita, a Damiano deſcripta, C pro L amanuenſium culpa ſcriptum, eaque ratione numerum annorum CXX pro LXX irrepſiſſe in Vitam Damiani arbitratur. Deinde tum ex Jo. Gualberti & B. Caſimiri, Buſclavi filii & Poloniæ Regis, hiſtoria, tum ex ædificatione Eremi Camaldulenſis oſtendit, S. Romualdum A. 1027 adhuc fuiſſe ſuperſtitem. Porro hypotheſin propriam vero admodum, ut ait, intantis rei difficultatibus ſimilem confirmat & vindicat, utpote quæ nativitatem S. Romualdi ad A. 917 converſionem ad A. 937 & Ordinis Camaldulenſis inſtitutionem ad A. 962, Joanne XII R. P. & Othone I in Germania imperante, reducit; mortem autem Romualdi ad annum usque 1027 differt. Demum Tabulas duas Chronologicas una cum Notis quibusdam adjicit, quibus præcipua S. Romualdi Geſta juxta varias hypotheſes de anno mortis ejusdem exhibentur.

Diſſertatione tertia traditionem *de Viſione Scalæ S Romualdi*, & *Habitus mutatione pretenſa* examinat; ſed hanc illico tum ex Petri Damiani de utraque ſilentio, tum quod utraque in Thedaldi, Rodulphi, Martini, Gherardi, Bonaventuræ,

aliorumque monimentis vetuſtis fruſtra quæratur, evertit; tum ad Cl. Bernardi de Montfaucon, Monachi e Congregatione S. Mauri eruditiſſimi, ac ad MAGLIABECHII illuſtriſſimi conſenſum provocat, cujus etiam ea de re Epiſtolam ſuperaddit. Hoc tamen inſuper monet, quod illa ſolum Romualdi viſio Scalæ a ſe in dubium vocetur, quæ Camalduli contigiſſe dicitur, quæque & Ordinis inſtitutioni præluxiſſe & habitus mutationi anſam dediſſe a Fortunio aliisque ſupponatur. At ſcalam a Romualdo alibi, ſive in Gallia, ſive apud Syriam, viſam non inficiatur, ceu capite ſpeciatim octavo Diſſertationis præſentis ex Philippo Ferrario & Gabrielis Bucellini Menologico Benedictino animadvertit.

Diſſertatione quarta eaque ultima, quæ *de S. Petri Damiani & Avellanitarum Inſtituto Camaldulenſi* tractat, aciem ſpeciatim Grandus noſter adverſus Jacobum Laderchium, Congregationis Romani Oratorii Presbyterum, & nuperum Vitæ Petri Damiani ſcriptorem, inſtruit. Nempe uti Ordo Camaldulenſis ſupra quadraginta Monachos numerat, quorum nomina, ut habet Auctor p. 7, ſanctorum Faſtis inſerta & Poſterorum venerationi ſunt conſecrata: ita idem Ordo totidem propemodum Epiſcopos, & ex his quatuor cumprimis Cardinales memorat, qui ex clauſtris ejus ad Senatum Cardinalium fuere protracti, videlicet Petrum Damiani, Oſtienſem Epiſcopum, Damianum, ex Rodolinda, ſorore, S. Doctoris nepotem, Guitmundum, Epiſcopum Averſanum, & Gebioſum, Epiſcopum Cæſenatem. Sed quia hos & tantos Viros omnes Jacobus Laderchius Vitæ S. Damiani Tom. I Lib. I Cap. VIII ex albo Camaldulenſium expunxit & Avellanitarum contra Ordini ſeorſim adſcripſit, decus hoc pacto velut omne aut certe ſummum Ordini Camaldulenſi ſubripere auſus: Laderchii conatus iſte, ut vocatur, protervus ita illico univerſum Ordinem Camaldulenſem commovit, ut non ſolum paullo poſt Auctor Anonymus Dialogis aliquot inter *Sejanum* & *Ruffinum* inſtitutis lepide conatum iſtum Laderchii exciperet, ſed & Philippus Maria Machiarelli, Eremita Camaldulenſis Congregationis Montis Coronæ, brevi *Apologia*, Italico ſermone ſcripta, ſe eidem

eidem opponeret ; quibus Apologetis nunc Auctor quoque noſter Diſſertatione ſua quarta Camaldulenſi acceſſit, jam ante Machiarelli Apologiam prelo & editioni proxima. Eo autem omnis Apologetæ noſtri labor tendit, ut Monaſterii ſive Eremi S. Andreæ (nunc S. Crucis) Fontis Avellanæ inſtitutionem omnem, circa annum Chriſti milleſimum factam, ipſi S. Romualdo tribuendam ex Fortunii etiam principiis evincat, idque Thomæ Minii, Ludovici Jacobilli & Julii Ambroſii Lucentii auctoritate confirmat. Dehinc Avellanitarum & Camaldulenſium inſtituti comparationem quandam adornat, qua leges & conſtitutiones utrisque easdem eſſe memorat, ut de Cœnobiticæ ac Eremiticæ vitæ conjunctione, de jejuniis & abſtinentia, de obſervatione utriusque Quadrageſimæ, de Sabbathi Sancti & Vigiliarum Nativitatis Domini conſuetudine, de lancibus ad panis pondus metiendum, aliisque inter Avellanitas & Camaldulenſes affinitates adinveniri commonſtrat. Poſt Avellanitarum Congregationem ſpeciem fuiſſe ejusdem Eremitarum generis a Romualdo inſtituti, ex Ludovico Ellies du Pin; ac Romualdi eandem, quæ Petri Damiani, inſtitutionem fuiſſe, ex Ludovico Thomaſino ; imo ipſum Petrum Damianum ſub Romualdi diſciplina meruiſſe, in ejusque monaſteriis vixiſſe, ex Vita Damiani oſtendit. Quo factum, ut Avellanitæ demum omnes, vel ipſo etiam teſte doctiſſimo Mabillonio, in Camaldulenſium jus cum cœnobio ſuo tranſierint. Abhinc ſe ad præcipua Laderchii argumenta diſcutienda convertit ; & denique *Appendicem* quandam brevem ſubnectit, qua *Animadverſiones* nonnullas alias *in Hiſtoriam Petri Damiani a Laderchio deſcriptam* complectitur, ex quibus aliquas ſaltem excerpere lubet, quod has perfectiori longe Vitæ Damiani editioni inſervire poſſe Grandus confidat.

Primo jure Laderchium a Sejano circa numerum Fratrum Petri Damiani in ſupradictis Dialogis reprehendi Grandus monet, quod non duos ſaltem, ut Laderchius vult, ſed quatuor omnino aut certe plures duobus B. Damianum fratres habuiſſe, ex Joanne, Vitæ S. Damiani ſcriptore, aperte conſtet. Secundo eam cum Sejano Laderchii hallucinationem notat, qua S.

Claram Virginem Assisiatem, D. Francisci sororem, Regulæ S. Petri Damiani nomen dedisse fabulatur, quia a Gregorio IX tum ipsa, tum ejus sorores ordinis S. Damiani appellarentur. Enimvero respondet Noster cum Sejano, quod sermo tantum sit Gregorio de ordine Monasterii S. Damiani Martyris prope Assisium extructi, non autem de Institutionibus S. Petri Damiani, prout hoc manifestum esset ex Bullis a Wadingo relatis ad finem Tomi I & II Annalium Minorum. Id tamen verissimum esse Noster non inficiatur, quod Moniales S. Claræ per duodecim saltem annos, nempe ab A. 1212 ad A. 1224 Regulam S. P. Benedicti & Ordinem Monasticum fuerint professæ. Nec deesse etiam dicit, qui ad Camaldulense Institutum illas per id tempus referendas esse arbitrarentur, non quidem ob Regulam S. Petri Damiani, cui nomen dederint, sed ob Constitutiones Camaldulenses, quas illis præscripserat Hugolinus, ex Ordine Camaldulensi ad Purpuram evocatus. Tertio lapsum similiter Laderchium ostendit circa D. Petri Cœlestini Institutum, quando videlicet Cœlestinum sub Petri Damiani Regula militasse comminiscatur. Observat autem Noster, præter confusionis rationem ex Papebrochio a Sejano allatam, quod æquivocæ appellationis origo ex eo facile pendere potuerit, quod Avellanitæ cœruleo pallio uterentur. Qui color cum apud Italos cœlestis appelletur, ansam dare potuit plebi ignaræ, dicit Grandus, ut Avellanitæ primum Cœlestini nuncupari inciperent, deinde ipsimet veri Cœlestini pro Avellanitis acciperentur. Quarto in eo quoque Laderchium lapsum Noster animadvertit, quod Albizonem, Theuzonis Abbatem, Petri Damiani comitem fuisse asserat, cum nullus tamen Albizo Abbas Monasterio S. Mariæ Florentiæ præfuerit, sed Theuzonis tempore Abbatiæ Præfectus fuerit Petrus, ut docerent monimenta a Puccinello adducta in ejusdem Cœnobii Chronicis A. 1664 editis. Quinto plane commentitium esse ait, quod Laderchius capite quinto asseveraret, S. Joannem Gualbertum A. 1003 in S. Miniatis Cœnobio Monachum induisse, eidemque Theuzonem Eremitam Simoniaci Abbatis Uberti, & Episcopi Athonis proclamationem publicam A. 1007 suasisse, quodque Atho hujus no-

nominis primus Ildebrando Florentino Epiſcopo anteceſſerit, ceu quidem hoc Noſter jam ſupra Diſſertatione Camaldulenſi ſecunda confutavit. Ultimo circa Joannem, Petri Damiani diſcipulum, ejusque Vitæ ſcriptorem non levem eſſe oſtendit Laderchii errorem, dum illum cum S. Joanne Laudenſi, Eugubino Epiſcopo, confundit, eoque idem aſſerendi tum Machiarello, tum Auctori Diarii Gallici occaſionem præbuit. Non enim A. 1076, quem annum Laderchius ex Ferrario determinat, ſed longe poſt, anno nempe 1105, ut Ughellus habet, Joannes Laudenſis Eugubinam cathedram aſcendit. Præterea eundem Petro Damiani in Prioratu immediate ſucceſſiſſe, & vitam Damiani poſt mortem demum S. Joannis Laudenſis a poſteriori Joanne, conſilio & nutu Liprandi Prioris, fuiſſe exaratam oſtendit; & quæ ſunt alia.

L. SALOMONIS DETLINGII OBSERVATIONUM Sacrarum Pars Prima; Appendicis loco acceſſit Oratio de Ingenio Iſraelitarum Ægyptiacorum, contra Atheos, ac nonnullos in Anglia Theoriſtas.

Lipſiæ, ſumptibus heredum Frid. Lanckiſchii, 1708, 4. Alphab. 1 plag. 9.

AUctor ſumme Rev. ab ineunte ætate elegantioribus literis innutritus, earundem amorem in graviori munere conſtitutus nondum depoſuit, ſed ſingularem earum in S. Scriptura interpretanda & ab adverſariorum detorſionibus vindicanda uſum demonſtraturus, quinquaginta fiſtit obſervationes, quibus XXV controverſiæ Veteris, & totidem Novi Teſtamenti loca illuſtrantur.

Obſervatione I disquirit de origine vaticiniorum in gente Ebræa, tum Petiti ac Spinozæ opinionem proponit, ſtrictimque refellit. Tum idoneis rerum argumentis demonſtrat, vaticinandi vim Prophetis in gente Ebræa nec naturalem fuiſſe, nec a melancholica diſpoſitione & affectibus pependiſſe. II de Auctore Pentateuchi diſputatur. Recenſet hic Peirerii, Hobbe-

beſii, Spinozæ, R. Simonii, & Theologorum quorundam Belgicorum opinionem, eandemque ſub examen vocat, & tandem Moſem integri Pentateuchi auctorem eſſe probat. III inquirit, quid ברא Gen. I, 1. proprie ſignificet. Notat Jo. Clericum, & probat, hanc vocem proprie ſignificare, aliquid ex nihilo creare. Qua occaſione portentoſæ opiniones Spinozæ & Carteſii de creatione mundi refelluntur. IV congreditur cum Theoriſtis, ac ſigillatim cum Th. Burnetio, contra quem negat, conſtitutionem & viciſſitudinem quatuor anni temporum poſt diluvium demum inductam eſſe. Locum Gen. VIII, 22 idonee explicat, atque opiniones Theoriſtarum, de inclinato poſt diluvium terræ ſitu, de perpetui æquinoctii utilitate, longævitatis antediluvianæ cauſa, gravibus rationibus, ex Philoſophia naturali petitis, explodit, & ad veterum teſtimonia reſpondet. V locum Gen. IX, 10, 14, 16 atque adeo iridis generationem exponit ac probat, iridem ante diluvium viſam fuiſſe, & poſt illud demum reſpectum fœderalem ex divina ordinatione ei acceſſiſſe. Negat vero Deum, quando dixit, ſe arcum ſuum in nubibus poſiturum eſſe, erroneæ vulgi opinioni ſe accommodaſſe, ſicut B. Sturmius, aliique ex recentioribus Philoſophis ſunt opinati. VI circa locum Dan, quousque Abrahamus hoſtes perſecutus dicitur Gen. XIV, 4, Spinozam, Jo. Clericum, & H. Witſium notat, atque locum ab interpolationis ſuſpicione liberat. VII de vocibus אֵל שַׁדַּי Gen. XVII, 1 prolixe diſputat, earundemque origine ac ſignificatione ſolicite excuſſa, de Deo jaculatore ac fulminatore cum Sebaſtiano Schmidio eas exponit. IIX de Saræ nonagenariæ pulchritudine agit ex Gen. XX, 2, & an formæ elegantia Regem Abimelechum in amorem pertraxerit? quærit. Hic Simonius refellitur, qui difficultatem ex confuſo turbatoque veterum voluminum ordine ſolvere conatus eſt. Oſtenditur autem, hiſtoriam hanc ſecundum temporis & rei geſtæ ordinem a Moſe deſcriptam, ſuoque loco inſertam eſſe. IX Joabum, cujus fit mentio Gen. XXXVI, 33, diverſum eſſe ab Hiobo, ex diverſa utriusque vocis origine & circumſtantiarum varietate probat, & erroris originem ex lacinia, LXX virali verſioni ad calcem Jobi adſuta, derivat. X locum Gen. XXXVII, 14, quem poſt Spinozam,

zam, Simonium & Clericum H. Witſius a ſeriore manu textui intruſum eſſe opinatur, vindicat. XI cum annis quadringentis & triginta, quibus Iſraelitarum in Ægypto ſervitus definitur, Exod. XII, 40, 41 conciliatur prædictio divina Gen. XV, 13, 14 quæ repetitur a Stephano Actor. VII, 6; locum in medio non cubare, nec ad verſionis LXX viralis Græcæ, nec ad Samaritani interpretis fidem refingi debere, contra Stillingfleetum oſtenditur. XII luſtrat arcæ fœderis ſtructuram & ſitum, & contra Spencerum prolixe evincit, arcam fœderis evidentiſſimam Chriſti figuram fuiſſe. XIII Hircum emiſſarium Chriſtum ſignificaſſe, contra eundem Spencerum multis argumentis probat. In excutienda vocis עזאזל origine & ſignificatione multum laboris ac curæ ponit. Azazel nomen hirci fuiſſe, aut ipſum Diabolum ſignificaſſe, pernegat, & de nomine loci in deſertis Arabicis, ubi hæc conſtitutio primitus promulgata fuit, accipi debere ſuſpicatur. Deinde diſquirit, an imprecatio in caput victimæ piacularis, quæ apud Ægyptios aliasque gentes olim in uſu fuit, expiationi Judaicæ originem dederit, quod denuo contra Spencerum inficiatur. Rationem tandem oſtendit, qua hircus emiſſarius Chriſti eductionem in montem Golgatha præfiguravit, atque fabulam de fruſto panni coccinei in fronte hirci emittendi ligato & dealbari ſolito explodit, & inter reliquas Judæorum nugas referendam eſſe cenſet. XIV hiſtoriam de vulpibus Simſonis ſegeti Philiſtæorum immiſſis Jud. XV, 4 a detorſione obſervatoris Halenſis, qui de manipulis ſtramineis explicavit, vindicat, eandemque idonee interpretatur. XV inveſtigat maris ænei Salomonei figuram ad 1 Reg. VII, 23, 24, & contra Spinozam, qui Scripturæ S. ἀγεωμετρίαν objicit, ex data proportione inter diametrum circuli & ejus circumferentiam evincit, figuram maris Salomonei non exacte circularem, ſed ſexangularem fuiſſe. Tandem duo loca ἐναντιοφανῆ 1 Reg. VII, 26, ubi duo millia batorum, & II Chron. IV, 5, ubi tria millia batorum mare illud recepiſſe ſcribitur, inter ſe conciliat. XVI indicat genuinum ſenſum verborum ואתרים תשבע תשמים 1 Reg. VIII, 34 & *varias* vocis תשמים ſignificationes exponit. XVII invocationem San-

ctorum ex Hiobi cap. V, 1 a Pontificiis non probari poſſe, ex Ebræo textu, ex ritus novitate & incredibili fabuloſorum Sanctorum multitudine in Romana Eccleſia oſtendit. Launoji ac Mabillonii conatus in detegendis fictitiis Romanæ Eccleſiæ Sanctis exponit, laudat ahisque commendat. XVIII inquirit, quid Pſal. XLII, 3 פני אלוהים *facies Dei* notet, deinde multis argumentis defendit, filium Dei, qui olim Vet. Teſt. in nube ſupra arcam fœderis reſidebat, hoc in loco intelligi debere. XIX lucem affundit celebri loco Eſ. I, 18 de dealbandis peccatis coccineis. Nimirum albedinem olim ſummum munditiei ſignum fuiſſe teſtimoniis veterum probat. Tandem ex interioribus Judæorum ſacris idoneas reddit rationes, cur peccatorum fœditas cum colore rubro & coccinis a Propheta comparetur? XX vindicat locum Eſ. VIII, 1 *de libro magno & ſtilo hominis* contra impuriſſimam P. D. Huetii explicationem. Diſſerit præterea de voce חֶרֶט contra Guſſetium, ac vera vocis ſignificatione aſſerta, integrum locum commode explicat. XXI rationem reddit, cur Meſſias dicatur geſtare Principatum ſuper humeros, Eſ. IX, 5, & phraſin ex antiquitate & Eliacimi exemplo Eſ. XXII, 22 illuſtrat. XXII vaticinium Eſ. XI, 6, 7, 8 Chriſto aſſerit contra Grotium, & Herm. von der Hardt, qui Grotianis veſtigiis inſiſtens, de Hiſkia, in Sigismundo Imperatore reſurgente, totum hoc caput interpretatus eſt, quod ab utriusque depravatione vindicat, & in Jeſu Nazareno impletum eſſe, contra Judæos demonſtrat. XXIII ad locum Jer. XXVII, 9 de voce נביאים diſſerit, & negat contra Spinozam atque Spencerum, veri nominis Prophetas inter profanas gentes olim extitiſſe, Adverſariorum argumenta refellit, & tandem, quo ſenſu Jeremias mendaces ac ſuperſtitioſos gentilium vates hoc nomine appellarit, declarat. XXIV affert verba Jer. XLIX, 38 *& ponam ſolium meum in Elam &c.* eademque ex pervetuſto Ebræorum, Græcorum ac Romanorum more, apud quos Judices, quando cognitionibus cauſarum vacabant, ſediſſe leguntur in ſoliis, illuſtrat, atque de Deo, Elymæos judicaturo, interpretatur. XXV תו Ezech. IX, 14 de ſigno exponit, & Baronium atque Huetium, qui de litera Thau acceperunt, refellit.

lit. Signum crucis nec apud Judæos, nec apud Gentiles ſalutis inſigne fuiſſe contra Baronium evincit, quanquam utrisque perquam familiare fuiſſe & uſitatum largiatur. His præmiſſis progreditur Obſervatione XXVI ad loca Novi Teſtamenti, & disquirit de loco Matth. II, 23, atque oſtendit, quo ſenſu & in quo Scripturæ Vet. Teſt. loco Chriſtus a Prophetis appellatus fuerit Nazarenus. XXVII de duplici publicanorum ordine agit ad Matth. IX, 10, rationemque reddit, cur in Novo Teſt. cum peccatoribus ſubinde conjungantur. XXVIII examinat vexatiſſimum locum Matth. XXVII, 9 de Jeſu triginta argenteis vendito, collatisque optimorum Interpretum opinionibus, H. Grotii ſententiam reliquis præfert. XXIX deſcribit ex Ebræorum ſacris, quam miraculoſa veli ſciſſio fuerit, Matth. XXVII, 51. Quæ hic de tempore & ſignificatione veli rupti adfert, lectu notatuque digniſſima ſunt. XXX explicat, quo ſenſu apud Marcum VI, 5 dicatur, Chriſtum nulla miracula Nazarethæ patrare potuiſſe, ubi vindicat Servatoris auctoritatem contra Lucilii Vanini objectiones, qui hac Marci confeſſione nixus impie ſuſpicatus eſt, prodigia Chriſti meras fuiſſe impoſturas. XXXI rationes Marcum cap. XV, 25 cum Joanne cap. XIX, 14, conciliandi expendit, & miſſis reliquis opinionibus, Danielis Heinſii conjecturam probat. XXXII difficultates tollit, quæ circa cenſum ab Auguſto univerſe indictum moventur, & Joſephum, antiquitatum Judaicarum ſcriptorem, cum Luca conciliat. Vulgarem Quirinii lectionem ab Huetii cenſura, qui auctoritate marmoris Ancyrani abuſus, Quintilium ſubſtituit, vindicat, ac Præſulem Abrincenſem erroris arguit. XXXIII agit de origine ac ſignificatione vocis λόγος ad Joh. I, 1, & Joh. Clericum imprimis impugnat, qui docuit, vocem λόγος ex Platonis ſchola per Philonem in religionem translatam, & deinceps a Joanne, quo ſenſu uſurpari poſſet, explicatam eſſe. XXXIV verba Chriſti ἐρεύνατε τὰς γραφὰς Joh. V, 39 per modum imperandi explicat, & Scripturam S. a laicis legi debere, novis argumentis demonſtrat, ac recentiorum quorundam Pontificiorum, ſigillatim Joh. Baptiſtæ Colberti, Archi-Epiſcopi Rhotomagenſis, conſenſu confirmat. XXXV expendit varias opiniones circa

vexatiſſimum locum Jo. XIX, 29 de aceto Chriſto ſitienti & crucifixo porrecto, ſuamque ſententiam idoneis rationibus fultam ſubjicit. XXXVI traditionem de ſtatua Simoni Mago erecta refellit, occaſione loci Act. VIII, 10, tum Juſtinum Martyrem fabulæ auctorem, nec non Baronium, Guilielmum Spencerum atque Hammondum, recentiores fabuloſæ opinionis defenſores, erroris convincit, & ad argumenta eorum reſpondet. XXXVII ad locum Act. XIII, 2 ſignificationem vocis λειτουργεῖν ex Græcorum monimentis eruit, atque Gallicam Dionyſii Ameloti verſionem, qui de ſacrificio Miſſæ interpretatus eſt, fraudis & malæ fidei accuſat. Docet præterea, quid ac quotuplex miſſa fuerit in veteri Eccleſia, & inſignem eruditiſſimi Peireſcii errorem notat, qui opinatus eſt, ſe Miſſæ ſacrificium in pervetuſto quodam Conſtantini M. nummo inveniſſe. In ejus enim poſtica, cum aræ quandam ſpeciem & ſupra illam orbiculare quid obſervaſſet cum inſcriptione: BEATA TRANQUILLITAS, continuo hoſtiam, ut appellant, hoc eſt, panem orbicularem in S. Euchariſtiæ uſu hodie adhiberi ſolitum, animo concepit, ut ſacrificii miſſatici antiquitatem exinde probaret. At vero figuram illam orbicularem, a Peireſcio pro Miſſæ ſymbolo imprudenter acceptam, *globum mundi* eſſe, Sponium obſervaſſe ait ex ſimili nummo & minus detrito, in quo Zodiacus & ſtellæ aliquot diſtinctiſſime appareant. Plures ejusmodi nummos cum a Conſtantino ipſo, tum ab ejus filiis Criſpo & Conſtantino juniore ſignatos, a Patino, du Freſne, Mediobarbo aliisque exhiberi tradit Auctor noſter, exiſtimatque Peireſcii opinionem nulla re magis, quam ex temporum rationibus, quas Vir ſummus non attenderit, refelli poſſe. Cum enim in ejusmodi nummis plerisque juxta aram legatur VOTIS XX, illud indicio eſſe, eos A. Chr. CCCXXVI eſſe cuſos, quo anno Conſtantinus Romæ vicennalia celebraverit, quemadmodum Ant. Pagius in Diſſertatione Hypatica oſtendit, in qua ſolennia illa prolixe deſcripſit. Conſtantino enim illo tempore ſalutari fonte nondum abluto, adhuc incognita fuiſſe S. Euchariſtiæ ſymbola, neque ei, ſi cognita fuiſſent, ejusmodi myſteria atque ritus, quæ coram catechumenis atque Paganis ſummo ſtudio occultabantur, ob-

obſtante diſciplina arcani, publicare licuiſſe. Quibus expeditis, refutat Joh. Erneſtum Grabium, qui in notis ad recentiſſimam Irenæi editionem, quæ Oxonii anno M DCC II ejus ſtudio curata prodiit, defendere auſus eſt, Patres Apoſtolis ſive coævos, ſive proxime ſuccedentes S. Euchariſtiam pro novæ legis ſacrificio habuiſſe, & panem atque vinum tanquam ſacra munera in altari Deo Patri obtuliſſe. XXXVIII vexatiſſimum locum Rom. VIII, 19-23 ſub examen vocat. Potiores veterum æque ac recentiorum Interpretum ſententias recenſet atque examinat. Tandem miſſis omnibus ſuam ſubjungit, & argumentis e textu ſumtis probat, per κλῆσιν fideles & novos Chriſtianos, qui maximam partem ex gentibus & aliqua ex parte e Judæis collecti erant, & per τὰς τὴν ἀπαρχὴν ἔχοντας πνεύματος Apoſtolos intelligi debere, ratione loquendi e Vet. Teſt. deſumta. XXXIX explicat, quid Rom. XII, 13 ſit ταῖς χρείαις τῶν ἁγίων κοινωνεῖν? Vulgarem lectionem defendit, & Henr. Valeſium, aliosque, qui pro voce χρείαις legerunt μνείαις, & de memoriis ſanctorum interpretati ſunt, refellit. XL disquirit, an ex verbis 1 Cor. V, 7 τὸ πάσχα ἡμῶν ὑπερ ἡμῶν ἐτύθη, probari poſſit, agnum paſchalem proprie dictum ſacrificium fuiſſe? ubi Dorſcheum & Seb. Schmidium cum Dannhauero aliisque Theologis conciliat. XLI locum 1 Cor. IX, 27 a Pontificiorum depravatione vindicat, quidque proprie notet ὑποπιάζειν apud Græcos, ac quo ſenſu hypopiaſmus Paulinus intelligi debeat, oſtendit. XLII occaſione loci 1 Cor. X, 16, cujus puritatem ex Græce loquentium conſuetudine defendit, monſtroſum Transſubſtantiationis Pontificiæ dogma novis argumentis refellit, docetque Carteſii, Maignani ac Rohaulti exemplo, quorum conatus in myſterio hoc philoſophice explicando & illuſtrando recenſet atque examinat, nullum Pontificium Carteſianis placitis addictum illud admittere aut defendere poſſe. Et cum recentiores quidam ex Pontificiis ad tuendum illud confugerint ad diſciplinam arcani in veteri Eccleſia olim ſancitam, originem ejus & durationem ex Hiſtoria Eccleſiaſtica inveſtigat, & contra Schelſtratenium, Ant. Pagium & Natalem Alexandrum oſtendit, nullum in ea præſidium inve-

niri. XLIII Pauli θηριομαχίαν producit ex 1 Cor. XV, 32, & explicata vocis significatione, ritusque inhumanitate, verba Apostoli tralatitie de adversariis præferocis ingenii, cum quibus ipsi, quoad Ephesi vixit, conflictandum fuerit, exponi debere, ex temporum ratione demonstrat. XLIV de discrimine personarum per Christum in Novo Test. sublato disserit, & verba Pauli ad Galatas III, 28, 29, 30 ex Ebræorum ritibus atque sacris explicat. XLV rationem reddit ex intimis institutionum Mosaicarum arcanis, cur Christus pro nobis in mortem traditus θυσία εἰς ὀσμὴν εὐωδίας oblata a Paulo Eph. V, 2 dicatur? XLVI de interpungendi ratione ac sensu celeberrimi loci 1 Tim. III, 15 agit, rationes unde, & cur Ecclesia στύλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας dicatur, affert, ac quis verborum sensus sit, declarat. XLVII examinat locum 1 Pet. III, 21 & quærit, quo sensu Baptismus per fœdus bonæ conscientiæ cum Deo a Petro definiatur? Examinata & missa sententia eruditi cujusdam viri, quæ in Vesperis Groninganis exstat, item Seb. Schmidii atque Dan. Heinsii, Auctor ἐπερώτημα vocem ex fori sensu, & Græcorum JCtorum usu, & veteris Ecclesiæ consuetudine interpretatur. XLVIII ex Ebræorum sacris lucem affundit verbis Ebr. III, 1, 2 in quibus Christus dicitur Apostolus & summus N. Test. Pontifex. XLIX Ἔγγυος κρείττονος διαθήκης quo sensu Christus vocetur Ebr. VII, 22, quærit. Quid Fidejussor & quid Expromissor sit ex JCtorum mente definit: quid autem voces παρίημι & ἔγγυος notent apud Græcos, ex Hesychio docet. Coccejanos refellit, quod his Apostoli verbis abusi negant, Christum in Vet. Test. partes veri Expromissoris sustinuisse, dum ἔγγυον de nudo fidejussore exponunt. Tandem Observ. L ostendit ἀστέρας πλανήτας in Epist. Judæ v. 13 perinde ac apud Græcos Astronomos stellas cœli erraticas esse, non ignes fatuos, ut nonnulli putant. Planetarum ordinem, numerum & conditionem ex recentiorum Astronomorum conjecturis describit, ac indicat, quam similes iis sint falsi Ecclesiæ Doctores. Appendicis loco accessit Oratio de ingenio Israelitarum Ægyptiacorum, in qua commentum de eorum stupore refellitur & religionis atque historiæ Mosaicæ fides & auctoritas contra Atheos ac Theoristas nonnullos in Anglia vindicatur.

RE

REPONSE A DEUX OBJECTIONS &c.

i. e.

RESPONSIO AD DUAS OBJECTIONES, circa Originem mali & Myſterium Trinitatis propoſitas, auctore JO. la PLACETTE.

Amſtelodami, apud Steph. Roger, 1707, 12, ch. reg.
Conſtat plagul. 17.

PRæter Jaquelotium, Naudæum aliosque, quorum ſcripta commemoravimus, Placetta quoque noſter P. Bælio reſpondit, & quidem eum in modum, quem nec ipſe forſan, ſi viveret, Bælius alienum a re dicturus fuiſſet. Credidit ſe ad hunc laborem adſtringi, ad defendendum cumprimis Tractatum, quem de fide divina olim ediderat, quippe qui Bælii argumentationibus ferme ſubrutus videbatur. Tribus vero partibus laborem ſuum contineri voluit. Prima generatim tractat de dubiis contra myſteria fidei moveri ſolitis, monetque, ea idcirco non contemnenda eſſe, quod a ratione petantur, ceteroqui ad ſcepticiſmum præter opinionem viam ſterni. Omni enim ſtudio ſe huic peſti opponit, oſtendens, & perabſurdos eſſe Scepticos & Atheos negativos dici poſſe: ubi cum P. D. Huetio diſputationem ſuſcipit, qui Scepticos propiores Chriſtianæ religioni quam Dogmaticos Philoſophos fuiſſe affirmaverat. Prolixe igitur diſputat, num ratio decipiat & decipiatur? id autem fieri negat, ſi per rationem intelligatur lumen naturale, ſique regulæ de recto rationis uſu datæ obſerventur. Negat etiam, dubia illa ac ſcrupulos, qui ex ratione contra fidem enaſcuntur, tolli non poſſe, quin ipſam ad hoc ſufficere rationem putat, ſi ſolum attendat, ſitne argumentum aliquod apodicticum, an topicum, atque poſterioris generis argumenta rejiciat, tanquam inſufficientia, & quæ demonſtrationi fidei opponi non poſſint. Imo & illis ſe opponit, qui rationem fidei contradicere ſentiunt, ex quorum hypotheſi aliquot abſurda deducit. De oraculo 1 Cor. II, 14 integro capite XI agit, multisque adductis expli-

ca-

cationibus hominis ψυχικῦ, tandem illam cumprimis approbat, quæ non de ratione ſibi relicta, ſed turpibus affectibus contaminata, dictum interpretatur. Ipſis quoque phraſibus, rationem cœcam eſſe & dogmata fidei rationem transſcendere, non adeo favet, quamvis aliquem illarum uſum admittat.

Parte II Bælii dubia de origine male ſolvit, hunc cumprimis in modum, ut oſtendat, ea meris inevidentibus & topicis propoſitionibus niti, maxime cum intentio Dei, quam, cum mundum & genus humanum conderet, malumque permitteret, atque rationes, propter quas egit, nobis plene non innotuerint, ſed multa recondita ſint: non enim ſolius gloriæ ſuæ aut boni humani cauſa Deum ita ſe geſſiſſe. Hunc commonſtrat, neque ſapientiam, neque bonitatem, neque ſanctitatem Dei permiſſione lapſus lædi, aut læſionem hanc ſufficienter probari poſſe, ſi ad incomperta non redeatur: adulterinos quoque de his attributis divinis ideas Bælium habuiſſe, quippe quas ad humanæ ſapientiæ & virtutis modulum efformarit. De libertate quoque Dei fuſe agit, & improbato exceſſu Twiſſii, Macovii aliorumque, libertatem ſaltem contradictionis illi tribuit, vel tamen eam prorſus ſufficere putat.

Parte III dubia, quæ de Trinitate Bælius produxerat, expendit, maxime ex Canone vulgato: *Quæ ſunt eadem uni tertio, ea ſunt eadem inter ſe.* Judicat, nos plura ad hoc Myſterium pertinentia ignorare, quam ſcire, & generali ejus notitia contentos eſſe debere, ut adeo reſponſio ad ſcrupulos de momentis doctrinæ ſpecialibus omnino perdifficilis ſit. Variis autem allatis rejectisque reſponſionibus, ſentit cum Caramuele, Canonem iſtum catholicæ veritatis non eſſe, idque & partium cum toto convenientium, etſi inter ſe differant, & modorum diverſorum unam ſubſtantiam afficientium exemplis probat.

Accedit Appendix ſingularis, cujus inſtitutum eſt, evincere quod omnes Chriſtianorum factiones, Socinianis excluſis, in doctrina de prædeſtinatione ad idem redeant, nempe ad arcanam Dei voluntatem, cauſis incognitis, ſed optimis tamen, nitentem. Carteſii enim atque aliorum ſententiam de Deo abſolute

ſolute & citra rationem agente repudiat. Et de Thomiſtis, Janſenianis & Reformatis non eſt, quod dubitet ; Jeſuitarum vero gratiam congruam redire ad arcanam voluntatem diſpenſandi congrua & incongrua, demonſtrat, adducto cumprimis recenti Abbatis Albani teſtimonio. Leſſium quoque & Comptonum & qui illos ſequuntur, qui in gratiis congruis diſtribuendis Deum ſaltem ad ordinem naturæ reſpicere & a miraculis abſtinere docent, niſi omnes preces inutiles facero velint, ad voluntatem arcanam recedendi interdum ab ordine naturæ tandem reverti debere, putat. Approbat vero inſigniter p. 320 Jacobi Granados, Jeſuitæ Hiſpanici, ſententiam, qui totam prædeſtinationem ad unum actum reducit, nempe ad decretum præferendi ordinem ſtabilitum reliquis omnibus, quæcunque inde conſectaria fluant. De noſtratibus ſentit, gratiam extraordinariam, quam Hülſemannus & Brochmandus defendant, ſcientiam mediam ac prævisionem gratiarum, quæ apud reprobos aliquid ſalutare efficere potuiſſent, fidem & vocationem explicitam, barbaris gentibus denegatam, deſertionem ac indurationem quorundam eos non minus ad arcana Dei placita ducere. De Arminianis idem ex Epiſcopio & Limborchio evincere ſtudet. Hinc concludit, omnes has partes uniri poſſe, ſi in arcana Dei voluntate ſalutem hominum poſitam agnoſcentes, nihil præterea quærant, imo abſolutum Decretum, recte explicatum, ut nempe illi ſaltem, quod a conditionibus dependat, opponatur, approbandum omnibus eſſe. Ceterum Supralapſariis non favet, neque prædeterminationem, quam vocant, admittit, imo evincere conatur, Calvinum ipſum, Zanchium, Bezam & alios Decretum juſtis, ſed arcanis, rationibus nitens admiſiſſe.

HISTOIRE GENERALE DE L'EMPIRE du Mogol.

i. e.

HISTORIA UNIVERSALIS IMPERII MAgni Mogolis, quod in India floret ;

Autore FRANCISCO CATROU, *e Soc. J.*

Hagæ Comit. apud Guil. de Voys, 1708, 12. ch. maj. Plag. 18.

INdici Imperii hiſtoriam, prout illud a Magno iſto Principe Tamerlane ad noſtra usque tempora deductum eſt, e variis, Itinerariorum maxime, ſcriptoribus hactenus didicimus, quales Maffeus, Petrus della Valle, Thevenotus, Texeira, Tavernerius, aliique, & Herbelotus, inter primos etiam Orientalis Bibliothecæ conditor, extiterunt. Præſentis vero libelli autor Franciſcus Catrou cum Manouchi cujusdam Veneti Commentarios de rebus Indicis MStos nactus eſſet, contexendam ſibi quoque ſumſit eam hiſtoriam, & fore operam hanc ſuam eo gratam magis literatis Viris arbitratus eſt, quo major fides iſtiduci ſuo Manouchi debeat haberi, quippe qui Medici functus munere quadraginta & octo annos jam verſatus fuerit in aula Indorum Regis & præcipua regionis iſtius Chronica in Luſitanicam linguam curaverit transferri, antequam A. 1697 ad iſtos Commentarios adornandos ſemet accingeret, atque omnem Imperii ejus habitum & rationem non poterit non perdidiciſſe; ex quo de veritate eorum, quæ hic adferuntur, hoc minus poteſt dubitari. Novem vero ſunt Reges, quorum vitæ exponitur conſuetudo, quos ita percurrimus, ut e ſingulis, quod notatu dignum ſit, aliquod enotemus. In hiſtoria *Tamerlanis* nomen ejus Timurlenck explicatur & componi ſcribitur e vocabulis *Timur*, quod ferum ſignificat & in re militari aſſidue verſanti eſt impoſitum, & *lenck*, quod claudum notat. Hic dux primo Paſtorum hinc inde collectorum Sultano Mahumedo fecit bellum, cujus metropolin cum primo impetu fruſtra oppugnaſſet, cumque ſuis
p. 5. retroire coactus eſſet, in fuga ab anu quadam eſt exceptus, cumque oryza ab igne, ad quem cocta fuerat, nimis adhuc calida fauces ſibi aduſſiſſet, bellum in medias regiones non ſtatim inferendum eſſe, ejus quæ oryzam appoſuerat, ſapiente monitu di-
20. dicit. Bellum ejus cum Bajazethe geſtum cum deſcribitur, quod captivus hic in ferrea cavea incluſus fuerit, negatur, quem co-

comiter potius habitum, illam vero fabulam a Græcis Bajazethem capitali odio prosequentibus confectam esse constet. *Miracha*, qui patrem sequitur, victus a Rege Cæsar multaque exceptus cum humanitate dimissusque iterum, cum secunda usus deinde fortuna hunc victorem suum superasset, crudelius grassatus est, neque memor accepti beneficii oculos captivo erui curavit. Sed dedit viro pœnas ejus sævitiæ sat graves. Nam captivus hic regionis Cæsar Princeps cum sagittandi artis sciens cumprimis haberetur, & in conspectu Miracha atque procerum ejus dare documentum jussus esset, veneno infecta sagitta quadam, cœcus quamvis & ad solam monentis vocem arcum dirigens, ingratum hominem transfixit, sicque A. Chr. 1451 Miracha periit. *Abouchaid*, cui sigillum tamen Regis Mogolici quendam Sultanum Mahamed (forte quod patre Miracha captivo hic Mahamed frater Abouchaid imperio aliquandiu præfuit,) anteponit, primus exemplum dedit Regibus fratres suos, quos metuant, occidendi, & minus memorem fidei præstitæ ergà servos quosdam, qui fugientem ipsum comitati erant, semet exhibens, proverbio locum dedit, quo apud Indos ingrati veri Abouchaid heredes appellantur. Obiit A. 1469. *Sec-Omor* sive *Sceick-Omar* nulla re alia delectabatur, quam columbis varii coloris alendis, unde etiam in aula sua duo extruxerat columbaria, ex quorum altero evocabat ad se columbas & vexillum gerens in manibus oppugnaturas alterum e regione positum & acie dimicaturas in aere ducebat, sed dum ita animum suum aliquando recreat, in terram procidit, & per lapsum illum rupto capite finivit vitam. *Babar* sive *Babur* istius filius sequitur, cujus res gestæ, maxime occupatio novi Regni, cujus primaria urbs Dely, dum enarrantur, celeberrimi Indorum Legislatoris Brama mentio quoque injicitur. Eum nonnulli ex Europa in Indiam venisse volunt, & tali insigniunt nomine, quod Pythagoræ illud pene referat, cujus Philosophi Samii scripta in sapientum apud ipsos adhucdum manibus sunt. Hic Brama omnem populum in quatuor descripsit classes, pertinentque ad primam *Bnamines*, qui sacras res curant, in scholis pueros docent, & judices etiam reliquorum controversias finiunt; ad

p. 25. 45. 29. 31 f. 48. 56.

ſecundam *Rageputtes*, qui militiam nimirum ſectantur, & unde Reges licet creare; ſequuntur hos *Banianes*, qui mercaturam faciunt, deinde & *opificum* tandem ordo, qui in elaborandis rebus ad vitam neceſſariis occupati ſunt. *Amayum* ſive *Homayum* a quodam Chira ſive Chircha, quem ad ſummos honores evexerat, ſuperatus prælio, in Perſiam ſalutis cauſa aufu-
p. 73. gît. De hoc refertur, quod in fuga illa in loco quodam aprico dormiturus procubuerit, & cum evigilaſſet, aquilam expanſis alis ſemet tegentem & Solis prohibentem radios conſpexerit, unde futuræ felicitatis ipſi augurium. Iſte interim Chircha eo laudatur nomine, quod cum maxima mercatorum commoditate diverſoria publica, *Canvanſeras* dicta, paſſim extrui curaverit, in quibus hinc inde commeantes manerent & fatigati itinerum laboribus requieſcerent. Idem etiam librarum fertur
76. inventor, & quando menſuras ad unum omnes modum redegit, mercaturæ non parum profuiſſe dicitur. Amayum illum, qui poſt Chircha mortem Perſarum auxilio in avitum Regnum fuerat revectus, excipit *Akebar*, quibusdam *Akbar*, qui dum Re-
95. gnum Decan armis ſibi ſubjicit, in urbe ejus Amanadagar Principem fœminam magni animi diu obſedit, quæ ne divitias ſuas victori concedere cogeretur, ex auro & argento, quod habuit, globos conflari curavit, quibus certæ execrationes hoſtis ejus inſcribebantur, quos deinde per tormenta in muris diſploſa ad mil-
113. liaris unius ſpatium in ſylvis hinc inde ſparſit. Akebar iſte per 150 milliaria, ab urbe nimirum regia Agra ad urbem Lahor usque, per univerſam viam arbores umbroſas ſtatuit, quibus ea hoc
122. ſuavior efficeretur; inque Europæorum gratiam, qui tormentariam rem apud ipſum curabant, vineas paſſim fieri permiſit, vulgata ea de re ſingulari lege, in qua Europæi in vino naſci dicuntur, non ſecus atque in aqua piſces, & vitam ipſis tollere
137. perhibentur, qui vini uſu velint interdicere. Aliquando, ut curioſitatis miro ſtudio tenebatur, duodecim tenellos infantes cum nutrice & janitore mutis in arce quadam concludi juſſit, experturus, quam adoleſcentuli deinde linguam eſſent prolaturi, ſed in conſpectum ipſius adducti poſt duodecimum ætatis annum omnes ſiluerunt, & non niſi geſtibus, quid vellent, potue-

tuerunt oſtendere. Idem miniſtrum ſibi legit peculiarem, qui veneno miſcendo præeſſet & certas conficeret pilulas, quibus ſuſpectos ſibi confeſtim tolleret. At vero dum aureæ pyxidi incluſas ſecum portat, & per errorem iſtarum quasdam, pro aliis catapotiis, in altera pyxidis dimenſione reconditis & firmando cordi inſervituris, devorat, hoc novo ſuo invento ſuam ipſe maturavit mortem, & veneno ita A. 1605 periit. p. 155.

Jehan-Gvir novus Indorum Monarcha Chriſtianis cumprimis favit, ſed nullam tamen aliam ob cauſam, quam quod legibus ipſorum vinum bibere, & quorumvis animalium carne licitum eſſet veſci. 169.

Tandem *Cha-Jaham* imperavit hortis magnifice extructis celebris, in quorum piſcinis ludebant piſces annulos aureos & adamantibus diſtinctos naribus inſertos geſtantes. 219.

Porticum quoque erexit immenſis ſumtibus, in cujus pariete vinea ex auro & gemmis deſcripta, uvæque carchedoniis fulgentibus & magni pretii adamantibus conſpicuæ. 222.

Hic quatuor filiorum pater majorem natu Dara apud ſe retinuit, tribus reliquis regiones certas, quas præfecturæ nomine tenerent, attribuit, Bengalam ſecundo Cha-Chuja; Regnum Decan tertio Oramgzeb, & Regnum Guzuratte quarto Moradbax. 235 ſqq.

At vero in morbum Cha-Jaham dum incidit, Oramgzeb correptis adverſus fratrem natu majorem armis hunc obviam ſibi procedentem ſuperat, & patre in cuſtodiam dato, imperii capeſſit habenas, occiſis duobus fratribus & tertio in Regnum Arracan ſecedere coacto.

Dicitur Dara natu major noſtræ fidei doctrina probe imbutus fuiſſe, & magiſtrum habuiſſe maxime Henricum Buſeum Jeſuitam, unde morituri Cham eæ ſunt auditæ voces: *Mahomet me perdidit, Jeſus Chriſtus æterni Dei filius me ſervabit. Mahomet facit, ut moriar, Chriſtus Dei filius reddet mihi vitam.* 315.

At Oramgzeb adductis ad ſe gentis ſuæ Hiſtoricis & quo colore iſthæc impietas tegi poſſit? quærentibus quicquid pro avitæ religionis gloria conſervanda molitus ſit, facile excuſatum iri reſpondit.

COURS DE PEINTURE PAR PRINCIPES.
hoc eſt,
CURSUS ARTIS PICTORIÆ PER PRINCIPIA Explicatæ a Dn. DE PILES.

Pariſiis, apud Jacobum Stephanum, 1708, in 12.
Conſtat plag. 22. & 2. Tabb. æn.

Equidem Ars Pictoria ex earum numero eſt, quæ ſedulum manuum exercitium requirunt, ut rite exerceantur: in tanta tamen rerum pingendarum varietate & modorum pingendi ac delineandi objecta diverſitate multum quoque judicio tribuendum atque ingenio. Quoniam vero nihil fieri poteſt, quod non habeat ſufficientem rationem, cur fiat; atque homo exercitati judicii ac rationis ſatis exculte ſingulis attendens, quæ in praxi pictoria fiunt, eaque cum fine artis hujus nobiliſſimæ conferens, aut (quod majus eſt) notionem finis legitime evolvens, rationes poſſibilitatis in hac quoque arte deprehendere valet; nullum eſt dubium, quin Ars quoque Pictoria ſua habeat principia neceſſaria & demonſtrationes admittat inde contexendas, hocque titulo non minus quam Architectura Civilis in numerum ſcientiarum ſit admittenda. Et quoniam demonſtrationes hujus artis, ſi nomen ſuum tueantur, ſubſidium Arithmeticæ tam particularis, quam univerſalis, ſeu Algebræ, Geometriæ item ac Opticæ, poſtulant, cum Perſpectiva (quæ Artis Pictoriæ pars non poſtrema exiſtit) inter ſcientias Mathematicas locus univerſæ Arti Pictoriæ concedi poterat. Sed ſi verum fateri fas eſt, hactenus quidem Artis Pictoriæ leges nemo ita explicatas dedit, ut vel in numerum ſcientiarum in genere conſiderataram, vel in ſpecie in numerum ſcientiarum Mathematicarum referri queat, ſi Perſpectivam excipias. Equidem Joachimus de Sandrart in Academia Germanica Artis Architectonicæ, Sculptoriæ & Pictoriæ præter alia egregia praxin Pictoriam adjuvantia Lib. 3 Tom. 1 præcepta quoque Artis Pictoriæ dedit, & Henricus Teſtelinus in Annotationibus in Artem Pictoriam, ex Gallico idiomate a laudato Sandrarto in Germa-

manicum translatis, omnium regularum ambitum complexus esse videtur, quas ad perfectionem Artis nostræ adspirans observare tenetur; neuter tamen regularum demonstrationes attulit earumque fundamenta expositit. Titulus operis, de quo jam nobis dicendum, innuere videtur, quod ingeniosus ipsius Autor Artem Pictoriam scientificam reddiderit; evolventibus tamen apparebit, quod in iisdem fere cum Sandrarto atque Testelino limitibus subsistiterit, nisi quod diffusiore dicendi genere uti libuerit. Egregie tamen hoc opere uti poterat, qui ad scientiarum sedem Artem Pictoriam evehere studeret. Etenim Autor actuum pictoriorum notiones distincte satis explicat & regulas tam generales, quam speciales solerter enumerat, ac subinde exemplis excellentissimorum pictorum illustrat. Definit Artem Pictoriam per imitationem objectorum visibilium ope figuræ atque colorum, & propterea inprimis requirit, ut objecta picta videantur vera. Hinc speciatim agit de inventione, dispositione, delineatione, & coloratione, tanquam distinctis pictorum artibus. Quemadmodum vero cum cura enucleat, quæ circa has attentionem merentur; ita non minore cum solertia persequitur, quæ in pingendis vestibus seu tegumentis, viriditate pratorum, regionibus, & imaginibus observanda, ut operibus singulis sua constet perfectio. Cæterum notatu digna sunt, quæ de sculptore quodam Italo narrantur, qui cœcus licet statuas tamen atque personas utriusque sexus & accurate delineavit, & ex cera imagines prototypo simillimas effigiavit. Cum Autor statuam Minervæ delineantem miraretur, respondit cœcus, se palpando examinare partium eminentias ac depressiones, earumque ad invicem rationem, formatamque hac methodo ideam memoriæ firmiter infigere, & juxta eam opus suum absolvere. Ut vero tanto minus dubii restaret, quod sine oculorum usu artem suam exerceret; Dux Braccianus in cella obscura imaginem suam ab eo fieri curavit, quam Duci simillimam admirati sunt omnes. Postquam vero Autor omnia expositit, quæ ad opera pictorum rite dijudicanda usum insignem habere possunt; prolixe docet, quo ordine in studio pingendi sit progrediendum, ubi & studia subsidiaria commendat, Geometriam,

triam, Perſpectivam, Anatomiam. Diſputat etiam, num Poeſis Arti Pictoriæ ſit præferenda, & utramque eodem in pretio haberi debere contendit: qua occaſione uſum Artis Pictoriæ commonſtrat. Coronidis loco bilancem pictorum proponit, ubi pondere ſummæ perfectionis in 20 partes diviſo indicat, quot iſtiusmodi partes 1 in compoſitione, 2 in delineatione, 3 in coloratione, 4 in expreſſione celebrioribus pictoribus attribuat. Nullam vero hujus ponderationis rationem ſuperaddit, quam dubio procul nec reddere poterat.

L'ART DE LAVER, OU LA NOUVELLE MANIERE de peindre ſur le papier,

hoc eſt,

NOVA RATIO IN CHARTA PINGENDI; Autore H. GAUTIER.

Bruxellis, apud Franciſcum Foppens, 1708, in 8.

Conſtat plag. 8.

LIbellum hunc ideo commemorare libuit, quia unicus eſt, ex quo morem delineationes operum Architectonicorum, fortalitiorum inprimis, tam ichnographicas, quam orthographicas, atq; ſcenographicas, coloribus diſtinguendi addiſcere licet: quod etſi, ubi finem earundem primarium (qui eſt ideam operis excitandi animo conceptam aliis manifeſtare) ſpectes, ſuperfluum haberi debeat, ſæpius tamen aliquid conſuetudini dandum, nec res ipſa, ſi rite fiat, prorſus improbanda, quoniam hac ratione ſingula ad vivum magis repræſentantur. Antequam autem Autor monſtret, quinam colores ſingulis ædificiorum ac munimentorum partibus conveniant, non modo diſtinctam ſuæ Artis notionem format, ejusque a reliquis pingendi generibus differentiam exponit, verum etiam de coloribus neceſſariis ac bonitatis eorundem characteribus, de penicillis item congruis, nec non de aliis ad pingendum requiſitis accurate agit.

NOUVEAU

NOUVEAU TRAITÉ DE LA MEMOIRE, &c.
hoc eſt,
NOVUS TRACTATUS DE MEMORIA, in quo ejus effectus maxime ſtupendi Mechanica ratione explicantur. Autore DE BILLT, Advocato Parliamenti.

Pariſiis, apud Johannem Boudot, 1708, in 12. ch. maj.

Conſtat plag. 7.

MEmoriam Autor definit per facultatem res olim perceptas in animum revocandi. Jam cum perceptiones ab impreſſionibus objectorum in ſenſus externos pendeant; ante omnia naturam ſenſationum, auditus præſertim, prolixe explicat. Recurrunt autem rerum perceptarum ideæ quam ſæpiſſime per ſomnia. Horum itaque rationem cum cura examinat, inprimis cum ſomnium in dormientibus dici arbitretur, quod in vigilantibus memoriæ fert nomen. Derivat rerum externarum perceptionem a diverſis nervorum tenſionibus per ſpiritus animales affluentes factis. Quodſi adeo contingat, citra impreſſionem ab objecto externo in organum ſenſorium factam easdem fieri nervorum tenſiones; homo, ſive dormiat, ſive vigilet, objectum illud percipiet, quod tenſionem præſentem producere aptum eſt. Fieri autem poſſe arbitratur iſtiusmodi tenſiones tum ob pulſum cordis & arteriarum vehementiorem, tum ob impreſſiones in organa ſenſuum, auditus præſertim, ad nos e ſomno excitandum non ſufficientes, quia ſcilicet in ſomno nervos fere deſerunt ſpiritus animales. Quodſi tenſio nervorum nova quadam ratione fiat; nos quoque per ſomnium audire ac videre ante nondum viſa vel audita. Alia ratione ob eandem impreſſionem nervorum tenſionem fieri putat, ſi duo ſenſus una feriuntur, quam ſi ſinguli ſigillatim afficiuntur. Atque hinc monſtrat, quomodo unus ſenſus excitet alterum ſive per ſomnium, ſive per vigilias. Ex eodem mechaniſmo docilitatem animalium explicat. Quod jam memoriam attinet, inter memoriam animalem & liberam diſtinguit. Iſtam in eo

fundat, quod per exercitium frequens nervi facilitatem acquirant ad certam tenſionem aſſumendam. Hanc vero explicaturus ſupponit, occaſione cujusvis cogitationis in mente fieri motum iſti particularem in organis & contra. Quod ſi ergo menti præſens quædam idea, per motum organorum fortuitum ipſi ſuppeditata, atque in ea quidpiam fuerit, quod de objecto repræſentato ſcire deſideret, inquietudinem animæ vagabundus ſpirituum in cerebro motus comitatur, ad mille tenſiones differentes nervos obligans, donec tandem ad eam deveniatur, quæ menti repræſentat, quod ſcire deſiderabat.

FRIDERICI HOFMANNI, CONSILIARII ET Archiatri Regii, Medicinæ & Philoſophiæ experimentalis P. P. Ord. Diſſertationum Phyſico Medicarum curioſarum ſelectiorum, ad ſanitatem tuendam maxime pertinentium, Pars altera.

Lugduni Batavorum, apud Theodorum Haak, 1708, in 8. Conſtat plag. 20.

CUm celeberrimus Autor pro ratione muneris Profeſſorii (a quo nuperrime a Potentiſſimo Boruſſiæ Rege ad aulam vocatus, ut ſacræ Majeſtatis valetudinem tueatur & Conſiliarii aulici munere fungatur) omnes ingenii nervos hactenus eo intenderit, quo Artem Medicam certis ac ſolidis fundamentis ſuperſtrueret; talia quoque argumenta quam maxime elaboranda ſibi ſumſit, quæ ab aliis fere neglecta primum in praxi Medica obſervari debebant. Recte enim ſentit, opus non modo eſſe Medico ad morbum tollendum, ſed etiam ad præcavendum. Et ad hunc poſteriorem ſcopum collimant quoque Diſſertationes Volumine altero contentæ. Diſſeritur de peregrinationibus ſanitatis cauſa inſtituendis, de inedia magnorum morborum remedio, de vini Rhenani præſtantia, de methodo examinandi aquas ſalubres, de thermis Carolinis, & de temperamento morum & morborum in gentibus fundamento. Peregrinationes ſanitatem conducere non modo a poſteriori exemplo *Ciceronis*, *Zoſimi* apud *Plinium*, & Regum *Perſarum* ſedes im-

imperiales ſanitatis gratia mutantium probat; ſed & a priori eleganter demonſtrat. Sanitas juxta Autorem a moderato circulo ſanguinis pendet. Ad eum procurandum itinera variis modis conducere arbitratur. Reddunt enim animum tranquillum. Tranquillitati animi reſpondet tranquillus ſpirituum, conſequenter cordis & arteriarum motus. Accedunt aeris mutationes, quarum multus in circulum ſanguinis influxus. Accedit aquarum ſalubrium uſus, inter ſanitatis cauſas utique commemorandus. Accedit denique corporis motus, ad ſanguinem ſubtiliorem reddendum conducens. Enarrat Autor loca ſalubria, quorſum ſanitatis cauſa excurrendum, *Inſulas Canarias*, *Hiſpaniam*, *Athenas*, *Bohemiam*, *Braſiliam*, *Italiam*, *Neapolin*, *Alexandriam*, & in genere loca montoſa aere puro gaudentia, quæque moderata tempeſtate fruuntur, commendat, atque ruſticana præfert oppidanis. Peregrinationes phthiſicis præſertim & hæmopticis conducere monet, ac per aeris mutationem ulcera, morbos capitis & nervorum, vertiginem, puta, melancholiam, maniam ſæpe ſanari obſervat, monſtrans inſimul, quid præſidii in morbis chronicis, quid hypochondriacis a peregrinationibus expectandum. Tandem cautelas inſtituendi itineribus obſervandas recenſet, quod e. gr. aeris ſtatus probe explorandus, num ſit contrarius ei, qui morbum peperit; quænam cœli mutatio habitui corporis conveniat; quod nimius calor æque ac nimium frigus ſollicite vitari debeat. Similiter & rationibus & exemplis longævitatem diæta multum juvari probat, damnans abuſum delitiarum hodiernarum. Quemadmodum vero prudens diætæ regimen in omnibus morbis curandis maximum habet pondus; ita potiſſimum eandem commendat in plethora, anorexia, cachexia, hydrope, ictero, viſcerum obſtructionibus & ſcirrhis, læſionibus & vulneribus ventriculi, transpiratione impedita, febribus, ſcabie, elephantiaſi & ulceribus, catarrhalibus defluxionibus, affectibus cerebri ab humorum copia vel craſſitie oriundis, ut paralyſi, affectibus ſoporoſis, cephalalgia, melancholia, incubo, epilepſia, podagra, arthritide & affectibus ſpaſmodicis. Notat præterea victum moderatum ingenii mentisque actionibus egregie inſervire,

cum a motu ſpirituum dependeant, qui tanto craſſiores, quo ſanguis copioſior & craſſior; ac regulas diæticas exhibet. Cum de vino *Rhenano* agit, quod omnium Germanicorum præſtantiſſimum judicat, ſimul omnia reliqua vinorum genera enumerat eorumque virtutes laudat. In vino per analyſin chymicam maxime conſpicua deprehendi ait quinque illa Chymicorum principia, a quorum diverſa mixtione vinorum diverſitatem derivat. Vinis *Rhenanis* ineſſe contendit ſulphur admodum ſubtile, acidum tenerum, magnam ætheris & aquæ copiam. Et in genere, quæ fluida & ſubtilia ſunt elementa, vinorum Germanicorum conſtitutionem ingredi, quod grave, denſum, terreſtre & viſcoſum, ab eorum mixtura remotum eſſe. Mixtionis diverſæ cauſas in Solem, ſolum & vitem conjicit. Prolixe agit de vinorum conſervatione, corruptione, & virtute medicinali tam præſervatoria, quam curativa, & ſubinde vini hauſtum liberaliorem, non tamen ad ebrietatem usque, corporis viribus ac ipſi vitæ inimicam, commendat. Aquam ex æthere, humido & ſolido terreo componi ſtatuit. Illum bullulæ produnt; de iſto nemo dubitat: hoc per deſtillationem, etiam ſæpius iteratam, detegitur & in reſolutione aquarum congelaciatarum fundum petit. Aquas igitur optimas judicat, quæ copioſo ſpiritu gaudent, ex earum levitate per methodos hydroſtaticas examinanda, ex veloci ad ignem æqualiter ſtructum evaporatione, ex bullulis denique copioſe præſertim aſcendentibus, ſi per antliam pnevmaticam aer externus ſubducitur, dignoſcendo. Hac occaſione de aquis medicatis commentatur, & in ſpecie in cauſas caloris thermarum, *Carolinarum* præſertim, inquirit, cujus geneſin ita concipit. Quando, inquit, in terræ viſceribus ſulphur cum bitumine foſſili nec non cum martialibus mineris eſt commixtum & in magnos cumulos collectum, & aqua ad hæc mineralia accedit, tum acidum vitrioli, quod in ſulphure eſt, ſolvitur & actione ſua in terram bituminoſam & ſulphureas martiales mineras efficit non modo calorem intenſiſſimum, ſed, ſi & terra eſt poroſa & ſufficiens aeris quantitas accedit, luculenta flamma producitur. Explicat & modum utendi thermis, atque Carolinarum in morbis virtutem

atque

atque effectum, una cum harum aquarum noxa & abusu. Quemadmodum vero claras atque distinctas amat rerum notiones, a nulla re alia magis abhorrens, quam a sonis sine mente editis; ita quoque eleganter temperamentum interpretatur. Monet nimirum, temperamentum corporis vivi non tam in elementorum commixtione, quam in motu fluidorum tam progressivo quam intestino, partiumque solidarum impulsu consistere. De sanguinis adeo & humorum circulo interpretandum esse, quod veteres de temperamento affirmarunt. Monstrat autem convenientiam inter motum sanguinis & propensiones animæ, ac ortum vitiorum, virium ingenii, morum, morborum ex temperamentis declarat: ubi alias præterea commemorat causas mores alterantes, ætatem puta, aerem, victum, & temperamentorum ad constitutiones climatum relationes examinans de moribus, inclinationibus & aptitudinibus naturalibus plerarumque gentium judicat.

ΟΤΡΕΣΙΦΟΙΤΗΣ HELVETICUS, sive

ITINERA ALPINA TRIA; AUTORE JOHANNE JACOBO SCHEUCHZERO, Med. Doct. Tigurino & Societatis Regiæ Londinensis Socio.

Londini, impensis Henrici Clemens, 1708, in 4. Plag. 21 & figur. æn. Tabulis 41.

VEstigia *Conradi Gesneri*, Polyhistoris Helveti, in hoc feliciter premit Clarissimus *Scheuchzerus*, quod cum Helveticæ Naturæ miranda in genere, tum & in specie montium curiosa quæcunque lustrare, rimari, & ita describere suscipiat, ut inde in patriam, eruditamque Orbis curiosi rempublicam aliquis redundet usus. Quem in finem tria jam edidit Itinera Alpina, in quibus incolæ, animalia, plantæ, montium altitudines barometricæ, cœli & soli temperies, aquæ medicatæ, mineralia, metalla, lapides figurati, aliaque fossilia, & quicquid insuper in natura, artibus, & antiquitate per Alpes Helveticas & Rhæticas ra-

rarum ſit, & notatu dignum, exponitur, & iconibus illuſtratur. Ex ſingulis Itinerariis pauca delibaturi ſumus.

pag. 6. In Itinerario I fagi reſectæ truncum annoſum offendiſſe ſe refert, præ vetuſtate in putrilaginem redactum, cujus magna pars nativum ſuum colorem exuerat, nec tamen fœtidum & obſoletum, putredini proprium, aſſumſerat, verum viridi pulcerrimo colore fuerat perfuſa, ac ſi viride ære fuiſſet ſtudio tincta & ſaturata; tinxit autem, ut putat, ſucceſſive natura ipſa, 10. exaltato principio vitriolico. Poſtquam Colicæ ſpaſmodicæ rarioris hiſtoriam communicavit, ad Botanicam ſe confert, ubi 24. inter alias ſequentes deſcripſit & depinxi curavit plantas: ſcilicet *Allium montanum ſphærocephalon purpureum; Corolloidem flavam; Gramen avenaceum ſpica ſimplici, locuſtis denſiſſimis, candicantibus & lanuginoſis; Gramen montanum ſpica foliacea; Gramen cirroſa & villoſa ſpongia ad ſingula geniculadonatum, paniculatum minimum Alpinum; Juncum Alpinumcapitulo glomerato e nigro ſplendente; Lichenem pyxidatumcorniculatum proliferum; Muſcum paluſtrem terreſtri ſimilem; Muſcum terreſtrem repentem clavis ſingularibus foliofis erectis; & Sedum ſaxatile, cujus capitula ſtellata coloris* 49. *ſunt ſubviridi vel pallidi.* Tandem coronidis loco quædam de lacte & operibus lactariis Helveticis commemorat.

8. In Itinerario II poſtquam modum, quo Barometris in 10. montibus utitur, expoſuerat, balneum inferiorum Urnenſium, & aquam ſulphureo-bituminoſam, ad radices montis Wallenberg ſcaturientem, examini ſubjicit; chalybis quoque Venæ Saru- 14. netanæ, quæ in pago Flumbs excoquitur, mentionem facit; quaratione Lacus quidam murmuribus tempeſtates præſagiant; & quomodo ex Lebeto lapide ollæ, lebetes, aliaque vaſa formen- 50. tur, exponit. Poſt hæc torcular deſcribit, quo Glaronæ & TAB. IV. Mattæ pro caſeis conficiendis utuntur. Scilicet in aream D Fig. 1. machinæ profunditur materia caſei, & dum mola caſearia ab affluente extus rivo E circumagitur, anſula A materiam a lateribus aufert, & in aream mediam derivat, anſula B vero eandem evagari non ſinit, ſed eo iterum repellit, ut a lapide C 57. molari ſimili conteri & exacte ſubigi poſſit. Inter plantas in hoc

Iti-

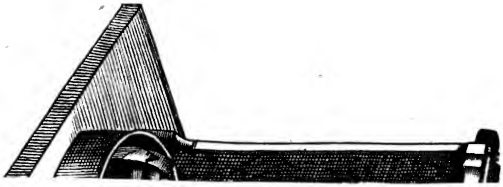

BIBLIOTECA

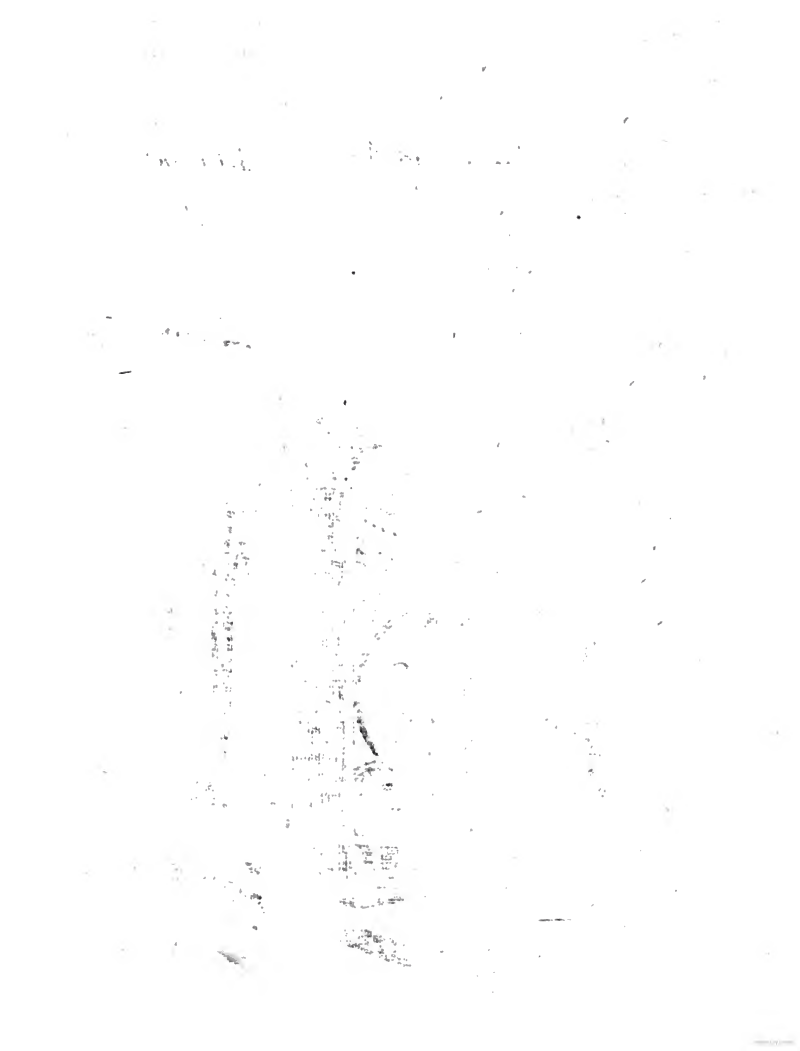

Itinerario deſcriptas ſequentes æri inciſæ proſtant: *Calamintha montana pulegii odore*; *Gramen paniculatum locuſtis parvis purpureo-argenteis annuum*; *Gramini Canino Vineali ſimile Alpinum auguſtioribus foliis paniculis rarioribus non ariſtatis*; *Bellis Alpina alba minor*; *Lichen Alpinus glaucus ramoſus botryoides*; *Muſcus Alpinus cirroſus ſeu crinium retortorum inſtar criſpatus*; *Ranunculus montanus purpureus, calyce villoſo Felicis Plateri*; *Saxifraga Alpina Ericoides flore cæruleo*; *Saxifraga Alpina Sedi foliis crenatis aſperis: Sedum Alpinum minimum foliis cinereis flore candido*; *Sedum muſcoſum*; & *Tanacetum Alpinum odoratum.*

In Itinerario III Thermarum Favarienſium examen uberius & delineationem curioſam exhibet, atque rupicaprarum hiſtoriam & venationem deſcribit, quibus Obſervationes Barometrico-Meteorologico-Geometricas addit, unde ſitum thermarum Favarienſium reſpectivum colligere liceat. p. 2. 7.

AGROSTOGRAPHIÆ HELVETICÆ PRODROMUS, ſiſtens binas Graminum Alpinorum hactenus non deſcriptorum & quorundam ambiguorum Decades; Autore JOHANNE SCHEUCHZERO, M. D. Tigurino.

Sumptibus Autoris, 1708, fol.

Conſtat plag. 7 & figurarum æneārum Tabulis 8.

Difficultates & numero & mole fere inſuperabiles, quæ allios Botanophilos a graminum hiſtoria ſive deſcriptione facile deterrent, Cl. *Scheuchzerum*, Jo. Jacobi Fil. ad hanc Botanices partem excolendam vel a primis annis, quibus Medicinæ ſacris deſtinatum ſe obſervavit, ſtimularunt. Operis, quod circa hanc materiam meditatur, non ſpecimen, ſed prodromum jam ſiſtit, eumque Illuſtri Jacobo Capello, Venetorum ad Tigurinos, Bernenſes & Rhætos Legato, ſacrum eſſe voluit. Exhibet ſcilicet Graminum aliquot Alpinorum prorſus novorum, paucorumque ſatis ambiguorum deſcriptiones, quantum fieri po-

potuit, accuratas, iconibus possibili cum exactitudine æri insculptis junctas, Rajanam methodum ob exactiorem rerum omnium gramina concernentium dispositionem secutus. Explicatis scilicet terminis, & denominationibus partium plerumq; obscuris & ambiguis, quæ in tanta Graminum varietate & copia quandam confusionis ideam alias imprimere solent, sequentia, quæ præ reliquis rariora reputamus, describit: *Gramen loliaceum, spica lata e plurimis spicis duplici versu dense dispositis constante; Gramen Typhoides Alpinum spica brevi, densa & veluti villosa; Gramen Alpinum enode spica parva, subrotunda, ferruginea; Gramen Alpinum paniculatum minus panicula spadiceo-viridi elegans; Gramen Alpinum paniculatum elegans paniculis ex spadiceo-viridi & argenteo variegatis; Gramen paniculatum sparteum Alpinum panicula angusta spadiceo-viridi proliferum; Gramen parvum paniculatum Alpinum panicula spadicea aristatum; Gramen Avenaceum paniculatum Alpinum foliis capillaceis brevibus, locustis purpureo-argenteis splendentibus & aristatis; Gramen Avenaceum paniculatum Alpinum locustis varicoloribus majoribus aristatis; Gramen Avenaceum paniculatum Alpinum humile Locustis in spicam collectis varicoloribus aristatis; Gramen Alpinum nemorosum paniculatum foliis angustissimis, locustis splendentibus aristatis; Gramen hirsutum nemorosum angustifolium Alpinum paniculis obscure rufescentibus; Juncus Alpinus capitulo tomentoso majori; Cyperus Alpinus longus inodorus, panicula ferruginea minus sparsa.* Quæ allegasse nomina sufficiat.

REPETITA POSTULATIO, QVA FERDINANDUS ERNESTUS, Comes AB HERBERSTEIN, urget Problematis a se propositi resolutionem.

TRimestre est & quod excurrit, a quo acutissimos almæ Geometriæ Cultores ad resolutionem Problematis de Lunula datæ aquali & alteri datæ simili exhibenda invitavi, speratus me intra temporis jam elapsi decursum saltem elegantem

quam-

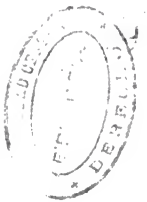

TAB. V ad A. 1709 M. Febr. pag. 81.

Fig. 1.

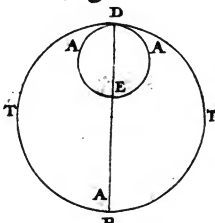

Fig. 2.

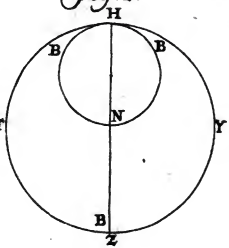

Fig. 3.

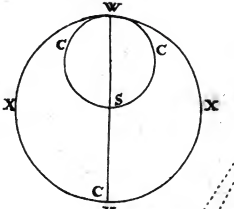

Fig. 8.

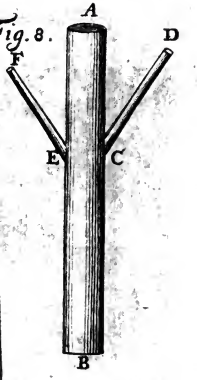

Fig. 4

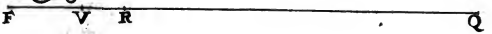

Fig. 5.

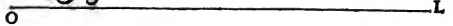

Fig. 6.

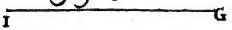

Fig. 7.

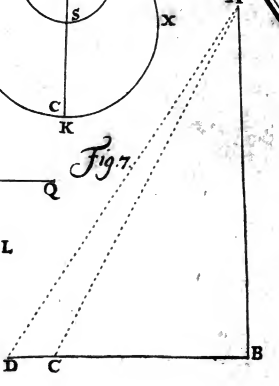

quampiam circa hoc Tetragonismi complementum ſpeculationem ab iisdem impetraturum, neque etiamnum ſpem abjicio gnarus tam variis vitam humanam agitari negotiis, ut perſæpe tibi, utut maxime cupias, ingruentibus aliunde remoris, cœptæ ſpartæ intento eſſe non liceat. Scilicet ut fatis ita tempori cedendum, atque alieno frequentius arbitrio, quam beneplacito tuo velificandum. Dum igitur eruditas acutiſſimorum Geometrarum præſtolor lucubrationes, lubet Problematis reſolutionem circa lunulas duorum circulorum exceſſum adæquantes occupatam cum ipſis in præſens communicare, ſat ampla in iis, quæ a duabus peripheriis ſe ſecantibus, cava una, convexa altera, continentur, materia eorundem induſtriæ relicta, utramque autem hanc ſpeciem venire nomine lunulæ, conſiderata triplici ejus definitione, ab acutiſſimo Franciſco Vieta Lib. 8 Varior. de reb. Matth. Reſponſ. Cap. 9 Prop. 2 allata, Geometris ignotum non eſt: etenim primo: Μηνίσκον ὃν τὸ περιεχόμενον χῆμα ὑπὸ δύο περιφερειῶν vel ſecundo: δύο κύκλων μὴ περὶ τὸ αὐτὸ κέντρον ὄντων ὑπεροχὴ κοίλης καὶ κυρτῆς vel tandem tertio: το περιεχόμενον ὑπὸ δύο περιφερειῶν ὧν τὰ αὐτὰ μέρη τὰ κοῖλα ἐχουσῶν. Itaque

Datæ ſint Lunulæ AAA. BBB oporteatque lunulam CCC huic ſimilem illi vero æqualem exhibere. Eſto autem ratio Circulorum DAEA. DTPT. quæ DE ad FQ. circulorum vero HBNB. HZY quæ HN ad OL. ſitque FV. ipſi DE æqualis: *Conſtructio* inveniatur ad OL. HN. FQ. quarta FR. tum pariter ad RQ. VQ. DP. quarta IG. ac tandem inter DP & IG media WK, ſecetur hæc ita in S, ut HZ. ſecta eſt in N. deſcribanturque ſuper WK. WS velut Diametris circuli WXKX. WCSC. Dico lunulam CCC lunulæ BBB ſimilem, lunulæque AAA eſſe æqualem. TAB. V. Fig. 1 2, 3, 4, 5, 6.

Demonſtratio. Cum enim ex conſtructione ſit HZ ad HN ut WK ad WS, erit pariter quadratum ipſius HZ ad quadratum HN ut quadratum WK ad quadratum WS. adeoque & circulus HZY ad circulum HBNB ut circulus WXKX ad circulum WCSC. eſt igitur exceſſus quo circulus HZY. ſuperat circulum HBNB. ſeu quod idem eſt, lunula BBB. ſimilis differentiæ qua circulus WHKH excedit circulum WCSC. ſive lunulæ

nulæ CCC. Quod erat primo loco faciendum. Præterea ut VQ ad RQ ita eſt circulus WXKX ad circulum DTPT. & quoniam ex Hypotheſi FQ eſt ad DE ut circulus DTPT ad circulum DAEA hincque ut FQ ad VQ ita circulus DTPT. ad lunulam AAA: erit PQ ad RQ ut circulus WXKX ad lunulam AAA atque adeo ut FQ ad FR ſeu OL ad HN ita circulus WXKX ad exceſſum quo circuli WXKX. DAEA ſimul ſumpti ſuperant circulum DTPT eſt autem ex hypotheſi ut OL ad HN ita circulus WXKX ad circulum WCSC æqualis eſt igitur circulus WCSC exceſſui quo circuli WXKX. DAEA ſimul ſumpti ſuperant circulum DTPT. quare ſi æqualibus addatur circulus DTPT fiet ſumma circulorum WCSC. DTPT. æqualis circulis WXKX DAEA. ſimul ſumptis,& ſi auferantur circuli DAEA. WCSC. erit exceſſus quo circulus WXKX ſuperat circulum WCSC ſeu lunula CCC æqualis differentiæ qua circulus DTPT excedit circulum DAEA ſive lunulæ AAA. quod erat ſecundo loco faciendum.

ALTITUDO POLI, SIVE LATITUDO GEographica Uratislaviæ in alma Cæſarea Regiaque Univerſitate Leopoldina Soc. Jeſu ibidem A. 1705, 1706, 1707 & 1708 obſervata a D. CHRISTOPHORO HEINRICH, Soc. Jeſu, in præfata Univerſitate Theologiæ Moralis & Mathematum Profeſſore.

Niſſæ, typis Joſephi Schlögel, 1708, 4.
Conſtat pl. 3 & Tab. æn.

CUm Autor maxime Reverendus enormem Aſtronomorum & Geographorum de latitudine *Uratislaviæ*, metropolis totius Sileſiæ, diſcrepantiam notaret; in eam eadem methodo, qua in altitudine Poli Bononienſi definienda A. 1656 utebatur ſummus noſtra ætate Aſtronomus, *Johannes Dominicus Caſſinus*, accuratius inquirere operæ pretium duxit. Scilicet ſuper
TAB. V. Fig. 7. linea meridiana Gnomonem ABD erexit, cujus altitudo AB erat circiter 35, latus Horizontale DB 31 pedum. Lineam Horizon-

rizontalem duxit ope libellæ hydroſtaticæ a *Ricciolo* Lib. 5 C. 30 Geogr. Refor. commendatæ. Sub finem Decembris & initium Januarii annorum 1705, 6, 7, & 8 altitudinem Stellæ Polaris maximam & minimam eadem nocte obſervans oculo tam libero, quam armato, pro iſta notavit CB particularum 20161, pro hac DB particularum 23684, qualium AB 27116. Hinc per Trigonometriam planam elicuit angulum ACB, hoc eſt, altitudinem ſtellæ Polaris maximam 53°. 22'. 7". 51‴, & angulum ADB altitudini minimæ reſpondentem 480°. 51'. 53". 54‴. Erat itaque diſtantia Stellæ a Polo 2°. 15'. 6". 58‴½, conſequenter altitudo Poli quæſita 51°. 7'. 0". 52‴½. Hanc obſervationem confert cum ea, quæ a Ricciolo A. 1655 initio Octobris Bononiæ facta eſt, atque inde acceſſum ſtellæ Polaris annuum ad Polum reperit 20". 1‴, prorſus ut poſt *Tychonem* notavit *Ricciolus* Almag. Novi Lib. 1 C. 12 ſchol. 5 F. Deducit hinc alia corollaria pro Horizonte Uratislavienſi, primum mobile maxime concernentia, quæ inter media alæ Boreæ in Cygno A. 1711 d. 25 Aug. in ipſo vertice culminatura prædicitur. Conſtruit pro eodem Horizonte Tabulas altitudinum Solis ad ſingulas horas Aſtronomicas, cum verſatur in ſignorum initiis; altitudinum Meridianarum pro quolibet ſignorum gradu; veri ortus & occaſus Solis, longitudinis diei, atque incrementi diei & noctis pro ſingulis Eclipticæ gradibus; verarum amplitudinum ortivarum & occiduarum; longitudinum umbræ Solaris ſingulis horis, menſuratæ per pedes, quorum 6 continet altitudo umbram projiciens; & longitudinis umbræ verſæ, ſingulis horis in planum verticale projectæ, menſuratæ partibus, quarum 10 continet Gnomon Horizontalis, pro altitudine ☉ in ſignorum initiis exiſtentis. Denique uſum Tabularum monſtrat in deſcriptione annuli Solis, in reperienda linea meridiana, in hora ex umbra perſonæ ſtantis inveſtiganda, & in deſcriptione cylindri horodictici. Magnam adeo apud Uratislavienſes gratiam iniiſſe cenſendus eſt. Optandum foret, ut alii complures ejus exemplum ſequerentur, perfectioni Geographiæ multum hac ratione conſulturi.

SUITE DES CONJECTURES PHYSIQUES, hoc eſt, *CONTINUATIO CONJECTURARUM PHYSICARUM; Autore NICOLAO HARTSOEKER.*

Amſtelodami, apud Henricum Desbordes, 1708, in 4.
Conſtat plag. 19 & Tabb. æn. 5.

Siſtit hic Autor Librum primum Continuationis Conjecturarum Phyſicarum, explicandæ œconomiæ corporis humani deſtinatum: reliqui de ſenſibus externis & motibus voluntariis, de intellectu humano, de paſſionibus animæ, de præcipua differentia inter œconomiam animalem corporis humani & brutorum, tandemque de vegetatione Plantarum agent. Abſolvitur autem ille ſeptem Diſcurſibus Phyſiologicis, de digeſtione, ſtructura cordis, circulatione ſanguinis, reſpiratione, natura & uſu glandularum, nutritione & accretione, atque generatione tractantibus. More ſuo dicendi genere admodum perſpicuo utitur & paucis tamen multa dicere ſtudet. Solutionem ciborum in ſtomacho per reliquiarum inter dentes ope ſolius ſalivæ factam ſolutionem adumbrat: quæ materia cum halitum fœtore inficiat & lapideſcens dentibus noceat, os a prandio & cœna ſtatim eluendum cenſet. Carpit eorum morem, qui ſalivam expuunt, ad juvandam digeſtionem potius deglutiendam. Negat ſpiritum vini juvare digeſtionem, cum animalia in ſpiritu vini a putredine conſervari conſtet. Motum periſtalticum inteſtinorum, quibus chylus in venas lacteas exprimatur, in pediculo oculis armatis obſervari notat. Per ſpiritus animales fluidum intelligit, quod per nervos circulatur, & id inſtar aeris ſubtilis aut ſpiritus vini rectificatiſſimi concipit, calore dilatandum, frigore condenſandum, immo a lympha fere nonniſi in eo differre credit, quod per nervos fluat. Aerem in pulmonibus per tubulos capillares ſanguini permixtum ob ſalia volatilia, quæ ſecum vehat, in eodem quandam effervescentiam excitare ſtatuit, transmutationi chyli in ſanguinem & ejus circulationi continuandæ aptam. Probat inde, quod experimenta antliæ pneumaticæ loquantur ſanguini multum aeris admixtum eſſe, quod-

que in ſiniſtro cordis ventriculo calidior quam in dextero ſanguis deprehendatur. Coquos plerumque pingueſcere, etſi parum capiant cibi, quia partes ſubtiliſſimæ & maxime nutrientes ex carnibus exhalantes inter reſpirandum cum aere attrahuntur, ſanguini per venas pulmonales circulanti inſinuandæ. Aerem ex ſanguine inter expirandum per arterias pulmonales rurſus exire, cum arteria aſpera ſpuma repleatur, ſi arteriæ pulmonali aqua calida immittatur. Per aerem, quem reſpiramus, chylum in ſanguinem converti poſſe, experimentis probaturus obſervat, lac vaccæ, chylo ex ipſius mente ſimillimum, colore rubido ſanguinis inſtar tingi, ſi cum duplo oleo tartari igni admoveatur. Suadet Sereniſſimo Principi Electori Palatino, ad quem Diſcurſus in hoc volumine contenti conſtanter dirigūntur, ut maleficos cuſtodiri jubeat, donec ægroti fiant, quo in articulo mortis tentari queat, an non per immiſſionem ſanguinis alicujus animalis in ipſorum venas reſtitui poſſint. Monet etiam ſingulis binis vel ternis diebus ſanguinis quandam portionem emitti, & ægrotos interea cibis facile digerendis nutriri poſſe, ut appareat, num forte hac ratione compendioſius quam per remediorum uſum ſanari queant, quæ in morbis diuturnis plus noceant, quam proſint. Invehitur in Medicos per purgantia, vomitoria & ſudorifera vires naturæ communiter debilitantes: ſpiritum vini vulneribus ſanandis omnium optime conducere: motum periſtalticum arteriarum ad circulationem ſanguinis multum contribuere credit. In mundi machina minimum inſectum æque neceſſarium ac hominem judicat. Salia volatilia aeris, de quibus dictum, pro quadam ſpecie ſalis nitroſi ſeu Ammoniaci, hoc eſt, compoſito ex acido & alcali habet. Sanguinem phoſphoro urinoſo comparat per ſalia volatilia aeris inflammabili, indeque concludit nimiam aquæ copiam ſanguinis effervescentiam, conſequenter ipſius circulationem impedire, quæ deſinere queat non obſtante ſanguinis fluiditate. Hinc rationem reddit, cur quædam animalia per hiemem mortua vere reviviſcant, item cur homo quidam per 24 horas pro mortuo habitus rurſus revivixerit & per plures annos integra ſanitate gaviſus fuerit, forte adhuc in vivis. De

se ipso refert, quod ad nimium aquæ calidæ potum herba Thea tinctæ aliquoties viribus defecerit. Primarium respirationis usum esse ait, ut salia volatilia aeris sanguinem intrent ad ejus efferveſcentiam producendam, qua sine vita subsistere nequeat. Separationem humorum in glandulis sequenti experimento illustrat. Sit tubus AB, cui jungantur duo alii capillares FE & CD. Repleatur FE oleo, alter CD aqua. Si tubo AB mixtum ex olio & aqua infundatur, oleum nonnisi per EF & aqua per CD fluet. Cerebellum lædi non posse sine mortis præsentissimæ periculo; at vulnus cerebri non necessario esse letale statuit. Ultimum assertum optime confirmari poterat experimento, quod in vicina Academia Hallensi instituit sæpius in his Actis jam nobis laudatus *Hofmannus*. Cani scilicet per medium caput summa vi clavum adegit, ita ut per aliquod temporis spatium mensæ affixus hæreret. Vulneri nonnisi pauculo vini Rhenani infuso, rursus convaluit, nec ullum ipsi ab hac læsione cerebri damnum accessisse notatum est. Urina per Analysin Chymicam ex pauca terra, paulo majore sulphuris copia, multo sale nitroso aut potius Ammoniaco & magna quantitate aquæ constat. Copiam salis Autor a commixtione salis nitrosi aeris cum sanguine in venis pulmonum capillaribus derivat, quia tanto major salis copia in urina, quanto celerius sanguis circuletur, ut post violenta corporis exercitia aut febrim. Omnes partes corporis ex vesiculis & tubulis contextas esse ait, qui succis differentibus sine discontinuatione per eos circulantibus repleantur. Succum nutritium esse lympham atque inde petendum, quod sanguini animantium præ fame mortuorum desit debita gelatinositas. Nutritionem vero in illarum vesicularum & tubulorum nutritione consistere; accretionem fieri, si vesiculæ & tubuli adhuc molles atque flexiles per succum nutritium extendantur atque hinc facta interstitiola particulæ quædam ingrediantur cum reliquis coalituræ, ubi ejusdem fuerint naturæ. A fibrarum induratione lentam circulationem sanguinis, & ipsam tandem mortem derivat. Mortem adeo ex natura nutritionis necessario consequi, sicque eandem mortis causam esse, quæ vitæ conservandæ causa existit. Generationem

TAB. V. Fig. 8.

deni-

TAB. VI a

Fig. 4.

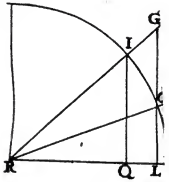

E. Andre Sohn. sc.

UNIVERSIDAD CENTRAL
BIBLIOTECA
QUITO

denique per animalculi ex ſemine maſculo in cicatriculam ovuli fœminæ ingreſſum explicans, ex 30 annorum obſervationibus prolixe deſcribit, quid circa iſta ſibi obſervare licuerit. Refert nimirum, in ſemine hominum ac quadrupedum animalcula iſta figuram habere fere ovalem caudamque admodum longam, inſtar ranarum naſcentium: in ſemine autem avium nonniſi vermes ſimplices comparere. Præter has duas ſpecies aliam detegere non potuit. Eſſe autem tam exigua, ut vix ipſorum myrias granum ſabuli adæquet, & vigore tanto prædita, ut in vitreo tubulo cuſtodita quarto die adhuc vivi deprehendantur, immo in media hieme frigori per 6 horas expoſita non enecentur. Reperiri in ſemine juvenis ſani magna copia, aſt in veſiculis ſeminalibus infantum nulla comparere, in ſemine ſenum vel mortuos, vel admodum languidos videri. In eorum cauda chordam umbilicalem latere ſibi perſuadet. Ceterum cum ex ſanguine excernantur, probabile ipſi fit, eadem vel cum alimentis aſſumi, vel cum aere inter reſpirandum attrahi.

FUNDAMENTA VERÆ RELIGIONIS PRUdentum, adverſus Atheos, Deiſtas & profanos homines aſſerta & vindicata; Autore D. ADAMO RECHENBERG, Theolog. Prof. Primario.

Lipſiæ, ſumptu Jo. Herb. Kloſii, 1709, in 12.
Conſtat plagulis 12.

CUm Religio Chriſtiana, poſt ætatem Apoſtolorum, in plurimas ſectas abierit, quæ per litigia male temperatorum ingeniorum ſubinde magis in eccleſia increvere, ita ut inde *Indifferentiſmus* in Religione, qui proxima via ad Atheiſmum eſt, ſubnatus ſit; ſumme Rever. Autor hujus libri contemplatus corruptiſſimum Religionis ſtatum, operæ non inutilis ſe pretium facturum exiſtimavit, ſi quæ *fundamenta Religionis* in genere ſunt, primum ex lumine naturæ adverſus Atheos & Deiſtas aſſereret ac vindicaret; deinde vero fundamenta religionis Chriſtianæ ex lumine Scripturæ S. cujus divinitatem idoneis argumentis probat, itidem demonſtraret; ut appareat, Religionem non eſſe rem arbitra-

bitrariam aut commentum humanum, ceu ſtolidiſſimi mortalium Athei putant. *Parte* igitur *prima* hujus libri Religionis in genere fundamenta ſex proponit atque probat. Primum eſt *Dei exiſtentia :* ſecundum *creatio hujus univerſi ſeu mundi :* tertium *divina providentia:* quartum *animarum humanarum immortalitas:* quintum *reſurrectio mortuorum :* ſextum *futurum Dei judicium univerſale.* His fundamentis præſtructis & probatis', concludit, Religionem non poſſe inventum humanum eſſe. Inde *Parte ſecunda* demonſtrare pergit, ad veritatem Religionis cognoſcendam requiri divinam revelationem, ex qua certo conſtet, quo modo Deus coli velit. Iſta vero ex S. Scriptura, cujus hic divinitatem adverſus Atheos & Deiſtas ſimul probat, petenda eſt. *Parte tertia* libri cum Religionem duabus partibus conſtare, nempe credendis & agendis, aſſeruiſſet, de duobus ſummis Religionis Chriſtianæ capitibus, quæ ſunt & a Patribus veteris eccleſiæ MYSTERIA κατ' ἐξοχήν vocantur, puta *SS. Trinitatem* & *Filii Dei incarnationem*, paullo fuſius agit, eorumque veritatem ex divinis literis demonſtrat. *Parte quarta* de *Subjecto Religionis*, quod eſt *homo*, tractat, eumque ſecundum *quadruplicem ſtatum*, nempe *integritatis*, *lapſus*, *reparationis*, ſeu *regenerationis* & *renovationis*, ac denique *perfectionis* & *gloriæ* conſiderat, & qui illum influunt aut circumſtant, fidei articulos breviter exponit. His abſolutis, *Parte quinta* originem ſectarum tum generatim cum earum cauſis recenſet, tum ſpeciatim de Papiſmo, Lutheraniſmo, Calviniſmo, Sociniſmo, Arminianiſmo & Anabaptiſmo ſeu Fanaticiſmo breviter agit, tandemque *virum vere prudentem* hac in parte, verbis Chriſti ex *Matthæi* VII, 25, 26, 27 deſcribit ad illuſtrandum velut proœmium primæ Partis libri hujus §. 1. Indicem etiam materiarum libro præmiſit, ex quo earum connexio atque rerum ſumma intelligi poteſt.

THOMÆ CRENII ANIMADVERSIONUM Philologicarum & Hiſtoricarum Pars XVI.

Lugduni Batavorum, Typis Abr. van der Min, 1708, in 8. Alphab. 1.

Doctis-

DOctiſſimarum Animadverſionum eruditiſſimi Autoris *decima ſexta* hæc Pars uti præcedentes plagularum numero ſuperat, ita materiarum ibi pertractatarum amplitudine nulli earundem cedit. Nos per florigera hæc prata more noſtro volitantes quædam hinc inde delibabimus.

Initium pro conſuetudine ſemel recepta a variis clariſſimorum Autorum editionibus ſumitur, quos inter hac vice eminent præ ceteris *Quintilianus*, quo de p. 1 ſeqq. ſolertiſſimus Crenius prolixe agit, & *Gellius* (quem *Agellium* potius dicendum venire teſtimoniis non unis probat,) cujus ſcripta ſcriptorumque editiones p. 22 ſeqq. enumerantur. Breviora ſunt, quæ de diverſitate editionum hiſtoriæ *Abdiæ Babylonii* p. 42, Poematum *Boiſſardi* p. 43, *Dionyſii Alexandrini* de ſitu orbis p. 44, Aurifodinæ *Hieronymi Drexelii* p. ead. Dictionarii Latinæ linguæ *Roberti Stephani* p. 45, *Alphonſi a Caſtro* librorum XIV adverſus omnes hæreſes p. 47, Bibliothecæ ſelectæ *Antonii Poſſevini* p. ead. Miſcellaneorum *Hoornbeckii* p. 50 ſeq. alios ut ſilentio Autores prætereamus, annotat.

In ſpatioſiſſimum excurrit campum, quoties aut ad *Jani Druſii* Commentarios p. 85 ſeqq. aut ad *Wilh. Zepperi* Explanationem Legum Moſaicarum p. 189 ſeq. aut ad *Theod. Marcilium* in Suetonium p. 244 ſeq. aut ad *Gerhardi Voſſii*, Joh. Gerhardi filii, notas ad Vellejum p. 271 ſeq. aut ad *Thomæ Gatakeri* Adverſaria p. 324 ſeq. aut *Martini Becani* Opuſcula Theologica p. 354 delatum ſe cernit, & plurima Scriptorum horum loca cenſura ſua modo ſtringit, modo calculo adjecto probat.

E reliquis lemmatibus hæc annotamus Theologica, velut ubi diſſerit de variis *reliquiis* vulgo jactari ſuetis quam maxime ridiculis, imprimis de *Noachi dolabra* p. 51 ſeq. de *agris* a Chriſto qua *corpus* ſanatis, an & qua *animam* ſalvatis? p. 18; ſeq. de *legibus civilibus* in Rebuspublicis Chriſtianis utrum ad *Moſaicas* attemperandis? p. 190 ſeq. de *Reformatorum Papiſmo*, & an *Carolſtadiani* illi appellandi ſint? p. 238, 192 ſeq. de *pœna furti* p. 194, de *lege obſervandi Sabbathum* p. 205 ſeq. de tolerandis in Chriſtianorum templis *organis pneumaticis* p. 213 ſq.

de κρίσει religionis veræ p. 222, de ſententia Lutheri circa *transſubſtantiationem* p. 236 ſeq. de *inſpiratione Scripturæ* p. 348 ſeq.

Quo jure celeberrimum Roſtochienſium Theologum *Heinr. Müllerum* perhibeat p. 78 *pabulo inimicorum noſtrorum corrumpendum fuiſſe facile, ſi quis obtuliſſet modo*, alii diſpiciant. *Georgii Calixti* apud Reformatos æſtimium maximum eſſe docet p. 252 ſeqq. & *Georgii Lilii* lenitatem taxat p. 49. *Eliam* contra *Sigismundum Reinhartum* conſtantiſſimum Chriſti martyrem appellat p. 50.

Curioſos admodum delectabunt, quæ habet de *C. Daumii* fatis ſtudiisque, e duabus ejus epiſtolis ἀνεκδότοις, unde inter alia cognoſcimus, quod ille intra octidui ſpatium *Arabicæ linguæ* fundamenta a *Zechendorfio* didicerit p. 38, de *memoria juſtorum D. Abrahami Calovii* admodum mutila p. 48, de Locis Communibus *Joannis Chaſſanionis* p. 49, de mutatione parum fauſta, qua *Joannes Georgius Dorſcheus*, Argentoratenſibus relictis, Roſtochienſes adierit, p. 51, de quarto Diſſertationum *Joannis Jacobi Grynæi* Tomo facile edendo, p. 53. ſeq. de nonnullis *Pſeudonymis & Anonymis* detectis p. 55 ſeq. de P. a Riviere *Calviniſmo beſtiarum Religione* p. 60 ſeq. de refutatione libri: *mulieres non eſſe homines*, a Simone Gedicco adornata, p. 71 ſeq. de Attila, *flagellum Dei* ſe vocante, p. 85 ſq. de *Andrea Hyperio* noſtratene, an Calvini aſſecla? p. 189, de invectivis Sibrandi Vomelii in nomen officiumque *Superintendentis* p. 223, de *Cerintho* ruina ædium balneatoriarum haud oppreſſo p. 224 ſeq. de *Trithemii* locis quibusdam falſarii manu corruptis p. 230 ſeq. de *Johanna Papiſſa* fabuliſne an hiſtoriis accenſenda? p. 252 ſeq. de *Scotis*, an olim ἀνθρωποφάγοις? p. 264 ſeq. de *bove* olim *Lucæ* cognomine inſignito, p. 331 ſeq. de pœna *abſciſſionis aurium* & *rotæ* ſuppliciо p. 219.

ARNOLDI VINNII, JC. IN IV LIBROS INSTITUTIONUM Imperialium Commentarius Academicus & Forenſis.

Lug-

Lugduni Bat. apud Petrum van der Aa, 1709, 4. ch. maj. Alph. 4 pl. 16.

D. JUSTINIANI INSTITUTIONUM Libri IV perpetuis notis ARNOLDI VINNII JC. illustrati.

Ibidem, apud eundem, 1709, 12, ch. maj. Alph. 1 pl. 5.

ETsi novi nequaquam censeri debeant hi libri, non tamen prætermittendos plane existimavimus, cum has quidem editiones nonnulla præ reliquis commendent. Nimirum quod ad Commentarium, expressus is quidem est ad Amstelodamensem editionem, cura Viri consultissimi, D. Johannis Schultingii, celebris apud Noviomagenses Professoris, revisam, qui & menda sustulit plurima & loca imprimis male allegata correxit; verum præter Indices verborum & rerum, quæ in Commentariis Vinnii obveniunt, in aliis pariter editionibus conspicuos, Indices insuper hic videas verborum ac rerum, qui ad ipsum textum pertinent. Quibus accedunt secundo loco Index Decisionum Justiniani Imp. quarum in Institutionibus fit mentio, tertio Constitutionum Justiniani, quarto, Constitutionum aliorum Imperatorum, quinto Legum & Senatusconsultorum veterum, quæ in Institutionibus comparent, tum sexto omnium Auctorum Juris aliorumque, qui ut testes in iisdem citantur, & denique rerum & locorum singularium, quibus similes in Jure non reperiuntur.

Quod ad ipsas Justiniani Institutiones attinet, quæ nunc pariter ornate satis prodeunt, varia quidem iis in usum studiosæ juventutis accessere. Nam & hic Digestorum, Codicis & Novellarum leges plures, quæ in prioribus editionibus non exstant, cum Institutionibus his concordantes additæ sunt, & ipsi duo Digestorum Tituli de Verborum Significatione & de Regulis Juris, una cum P. C. Baudozæ indicibus. Junguntur & porro tres tituli de Regulis Pontificii Juris, & demum

centum Regulæ e corpore Juris tam Civilis quam Canonici paſſim deſumtæ, aliaque, quæ brevitatis cauſa omittimus.

ERRORES PALLIATI AUCTORIS LIBELli, cui titulus eſt : Florum Sparſio ad loca quædam in Re Literaria controverſa ; detecti ab Amico Veritatis.

Francofurti ad Mœnum, apud Fridericum Knochium, 1707, 12. Conſtat plag. 12.

Edidit Cl. *Joannes Schulzius* anno 1707 libellum, cui titulus : *Florum Sparſio ad loca quædam in re literaria controverſa*, cujus ſummam exhibuimus in Actis anni 1707, p. 117. Contra eum calamum ſtrinxit Anonymus quidam Autor eruditiſſimus ſeptem Capitibus, quorum *primum* agit de libelli titulo ; *alterum* de acerbitate ſtyli, qua in Adverſarios libelli Autor invectus eſt ; *tertium* de Barbariſmis, aliisque inepte & minus commode dictis ; *quartum* de Auctoribus corrupte ſcriptis & falſe allegatis ; *quintum* de erroribus Autoris in Græcis admiſſis ; *ſextum* de iis, quæ Autor ab initio libelli usque ad pag. 74, ubi de poeticis agere incipit, in medium protulit ; *ſeptimum* de Autoris erroribus poeticis. Ex hiſce Capitibus paucula quædam ſpeciminis loco excerpemus, litem interim noſtram neutiquam facientes. In titulo libelli Schulziani tria Autor noſter
P. 1. notavit. Primo miratur, cur Schulzius *Magiſtri* titulum omiſerit, quem nomini ſuo in aliis ſchedis ſuis præfigere fuerit ſolitus. Hac occaſione aſſerit, Magiſterii honorem multo eſſe antiquiorem Doctoris titulo, a quo plane non differat, cum Philoſophiæ Doctores nominandi ſint Magiſtri ; & magnos quo-
3. que Principes non puduiſſe Magiſtri titulo ornari. Deinde ipſi diſplicet, quod Schulzius ſe *Joannem* omiſſo *h*, non *Johannem*, ſcripſerit. Se quidem non ignorare ait, frequens id eſſe viris doctis, qui circa rectam ſcribendi rationem ſolliciti verſarentur ; verum, ut ipſi videtur, ridiculo errore, dum provocarent ad Græcos, qui, cum ſpiritu aſpero in medio (ſi duplex ϱϱ excipias) deſtituerentur, Ἰωάννης ſcriberent. Nam ad Latine ſcriben-

bentes Græcorum haud pertinere consuetudinem: inopia linguæ hic laborare Græcos, Latinorum vero linguam h in medio non respuere; & Criticos ipsos *Abraham* cum h in medio scribere, cum Græcis sine h Αβρααμ exprimatur, & *Justinum* Lib. 36 Hist. Cap. 2 *Israhel* cum h in medio (quanquam abesse potius debeat) scribere, cum Græce sit Ἰσραὴλ. Denique Noster vocabulum *Literatoris*, quo Virum Celeb. *D. Wachterum* Schulzius in titulo libelli compellaverat, in eundem nequaquam quadrare existimat, cum Literator sit, qui pueros prima literarum rudimenta doceat; sic Ludimagistrum Gellio Lib. 16 Noct. Attic. Cap. 6 *Linguæ Latinæ Literatorem* dictum, quin hancce vocem *semidoctum* notare putat, ipsique Gellio *hominem indoctum & barbare legentem* audire; & multo gravius falli Schulzium p. 304, ubi Literatores fuisse dictos *Grammaticos* asserat, neque enim Grammaticos, quod virorum doctissimorum & Professorum nomen fuerit, sed *Grammatistas* vocatos fuisse Literatores, Suetonii, Fabri, Woweri & aliorum autoritate comprobat. Ad pag. 269 observat, falsæ citasse Schulzium *Sebastiani Schmidii Notas in Pindari Pythionica*, cum non *Sebastianus*, sed *Erasmus Schmidius* dictas notas ediderit, & pro *Pythionica* scribendum sit *Pythionicas*. Sic plures Autores alieno loco allegari probat, ut cum de erroribus Homeri Magius Lib. 3 Miscell. Cap. 1, Brodæus Libr. 6 Miscell. Cap. 20, Canterus Var. Lect. L. 2, Cap. 3 & Beroaldus in Annot. & Emendat. Cap. 10 citantur, quorum loca accurate examinat Noster. At nostrum non est litigiis his recensendis immorari, quin potius harum rerum cupidos ad ipsos libellos amandamus. p. 6. 72. 138.

NOVA LITTERARIA E GALLIA.

VIr in historia Gallica versatissimus Gabriel Daniel, e Societate Jesu, novam Galliæ Historiam, tribus in folio, quod ajunt, Voluminibus intra paucos menses prodituram, prelo subjecit Lutetiæ Parisiorum. Ibidem & nuper admodum *Conspectus* prodiit novæ editionis Operum Gregorii Nazianzeni, quam pa-

rat Franciſcus Louvard, Benedictinus. Fatetur is, plus ſibi laboris in ſeligendis, quam inveniendis Gregorii MSptis fuiſſe, cum vel ſola Lutetia ſupra ducenta conſervet, e quibus ea imprimis ſequi conſtituit doctiſſimus Editor, quæ in Bibliotheca Regia, Colbertina item & Patrum Oratorii ac Jeſuitarum Bibliothecis deprehendit. Pari ſtudio in procuranda S. Irenæi editione occupatur P. R. Maſſuet, Benedictinus, quam multo Grabiana magis integram futuram ſperat, quod in manuſcripta meliora inciderit. Novam etiam Chryſoſtomi Operum editionem minantur Benedictini, cui plura Patris hujus ſcripta accedent, quæ nondum intet ejus Opera comparuere. Præſtantiſſimam vero Bibliorum Latinorum editionem Joannes Martianay, Vir ejusdem ordinis eruditiſſimus editisque S. Hieronymi Operibus pridem notus, prelo propediem ſubmittet, in qua adornanda triginta annos ſe conſumpſiſſe fatetur in Præfatione Prodromi, quem hoc titulo: *Harmonie Analytique, de pluſieurs ſens cachés & rapports inconnus de l' ancien & du nouveau Teſtament, avec une Explication literale de quelques Pſeaumes, & le Plan d'une nouvelle Edition de La Bible Latine*, Par. 1708, 12. evulgavit. Bernardus de Montfaucon, qui edita nuper *Palæographia Græca*, (cujus recenſum propediem dabimus) immortalem laudem meruit, nunc in eo eſt, ut Origenis Hexapla magno ſtudio collecta accurate edat, idemque Origenis contra Celſum editionem novam parit. Cl. Fontenellius & ſtrenue pergit in edenda Academiæ Regiæ Pariſienſis Hiſtoria, quippe anno 1707 reperta modo vulgavit, nobis quamprimum memoranda, & una ea quoque omni opera colligit, quæ inde ab A. 1666, quo fundata Academia, ad A. 1699, quo inſtaurata, pulcre inventa ſunt ab Academiæ Sociis, eaque quatuor juſtis Voluminibus in forma quarta edere conſtituit. Interim idem vulgavit libellum *Hiſtoire du renouvellement de l' Academie Royale des Sciences en 1699 & les Eloges Hiſtoriques de tous les Academiciens morts depuis ce Renouvellement: avec un diſcours preliminaire ſur l' Utilité des Mathematiques & de la Phyſique*, Par. 1708, 12. Prodiit & eodem anno *La Connoiſſance des Temps, de Meſſ. de l' Academie Royale des Sci-*

Sciences pour l' année 1709. Academiæ Rei Nummariæ & Inſcriptionum Hiſtoriam *La Boſſe*, Academiæ Secretarius, editurus eſt. Pari modo Academiæ Gallicanæ, quæ in perpoliendo idiomate Gallico occupatur, Secretarius in eo eſt, ut ejus Academiæ Hiſtoriam conſcribat, Peliſſonium æmulaturus, imo ſuperaturus. Aubignæus, Novodunenſis in Gallia Epiſcopus, jam tum 22 Martii 1708 vulgaverat *Mandement de Mr. L' Eveque de Noyon, nommé à l' Archeveché de Rouen*, quo ſcripto P. Juvenini Inſtitutiones Theologicas, ceu Janſeniſmum redolentes, damnavit. Etſi vero vix in lucem publicam emiſſum graviſſimus Autor, quodammodo retractaſſet, exemplaribus, qua fieri potuit, redemtis, prodiit tamen nunc publice cum notis apologeticis, quibus Juvenimus contra accuſationes Aubignæi defenditur; & jam plura proſtant, quæ hanc litem concernunt. Major tamen de cultu Sinenſium eſt diſceptatio, poſtquam *Maigrot*, Epiſcopus Cononienſis, exul e China in Franciam redit. Nam & Turnonii Cardinalis Epiſtola ad Maigrotum antehac, cum carceri eſſet juſſu ſupremi Chinenſium Monarchæ mancipatus, exarata publicis typis proſtat, qua palam calamitatis hujus culpam adſcribit Jeſuitis, qui nulla ratione adducere illum poterant, ut cultum Chinenſium probaret: & prodiit modo Apologeticus quidam pro Jeſuitis libellus, quo cuncta a Turnonio objecta, acriter refelluntur. Nec deſunt tamen ex ipſis Jeſuitis, qui idolo latricum Chriſtianorum in China cultum candide deteſtantur. Nam ut Viddelonium alioſque taceamus, Joannes Albertus Lubomirsky, e China, ubi Miſſionarium egit, redux, poſtquam in Suecia nuper ſacra Pontificia ejuraſſet, in eo nunc eſt, ut Hiſtoriam Chinenſem edat, in qua methodum, qua in convertendis Sinenſibus utuntur Miſſionarii Pontificii, accurate depinget. Prodiit & nuper admodum Pariſiis Epiſtola *Lettre a une Dame de qualité touchant la Bible Francoiſe de Mr. de Saci*, in qua Autor fingit ſe a fœmina quadam conſultum, utrum filiæ Moniali legenda ſint Biblia Gallicana e verſione Sacii? Et videtur quidem imprimis illi propoſitum, ut hanc verſionem ſuſpectam reddat, quippe aliquot loca ſub examen vocat, & imprimis in loco Joan. VI, 45 hæreſin ſecundæ propoſitionis Janſenii deprehen-

dit.

dit. Unde concludit eam versionem nequaquam puellæ indulgendam, demumque catalogum addit librorum, qui Monialibus commendandi sint, in quibus sunt Ameloti & Bouhourſii versiones Novi Testamenti.

Lectori Benevolo Salutem!

CUm ab exteris, Gallis imprimis, copioſius ab aliquo tempore transmiſſi nobis fuerint libri novi, ſpatium omne, quod his Actorum ſectionibus deſtinavimus, iis recenſendis hactenus occupatum eſt, ut Novis Literariis & Novorum Librorum *titulis, quales frequentius antea non inani Lectorum fructu addidimus, locus fere nullus fuerit relictus. Accedit, multos libros aliquot abhinc annis editos, ſed noſtræ notitiæ diutius ſubductos, ſubinde ad nos perferri, quos plane prætermittere in Actis noſtris haud decet, ne mancam exhibeamus noſtræ ætatis Hiſtoriam Literariam, quam indies potius, quantum in nobis eſt, perficere magis cupimus atque exornare. Quare etſi diu quidem operis noſtri moles a continuandis Supplementis nos avocaverit, demum tamen, ne qua in parte defeciſſe videamur, novum eorum Tomum ordiri conſtituimus, cujus Sectionem I cum proximo Menſe proditurum, nunc indicamus. Ceterum in his, quæ ſubſequentur, edendis ordinem quidem nullum ſervabimus, facile tamen unum alterumve Tomum nos abſoluturos ſperamus, antequam tertium Actorum Decennium completum ſit; quod deinde novus Index Generalis tertii Decennii & horum, quæ modo molimur, Supplementorum, una cum Hiſtoria ſummorum Virorum, qui in concinnandis his Actis noſtris inde a primis initiis operam aſſiduam collocarunt, excipiet.*

* * *

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Martii, Anno M DCC IX.

ACTA PASSIONIS SS. CRESCII ET SOCIORUM Martyrum ex MSS. Codd. Bibliothecæ Mediceo-Laurentianæ Metropolitanæ Eccleſiæ Florentinæ & Sapientiæ Romanæ, nunc primum edita, & a JACOBO LADERCHIO, Congregationis Oratorii Urbis Presbytero aſſerta & illuſtrata.

Florentiæ, apud Antonium Mariam Albizzini, 1707, fol.

Conſtat Alph. 2 plag. 20.

JAcobus Laderchius a nobis A. 1703 Menſ. Novemb. p. 482 ſeqq. & A. 1706 Menſ. Jun. p. 281 ſeqq. memoratus, haud ita pridem eleganti typo *Acta paſſionis SS. Creſcii*, ſeu Criſci, *& Sociorum Martyrum* in publicum prodire juſſit. Martyrum reſurrectionem (ut Ambroſius Sanctorum latentium revelationem appellavit,) opus angelicum, imo plane divinum eſſe dicit Autor, & Coſmo III Magno Etruriæ Duci in Dedicatione tale opus adſcribit, cum & reparatis Templi ruinis ſacras horum Martyrum exuvias colendas exhibuerit, & geſta eorum publicare contenderit. Adeo enim Laderchius pudendæ oblivioni traditam ſcribit memoriam horum Martyrum, qui Florentinam eccleſiam paſſionibus ſuis jamdudum glorificaverant, ut vix ſuperſtes eorum nomen apud Agri Mugellani incolas remanſerit. Acta ipſa quod attinet, fatetur Laderchius non conſcripta fuiſſe eodem tempore, quo beati Martyres paſſi ſunt, vel a quodam, qui eorundem certamini adfuerit, ſed ex fideli aliorum relatione longe poſt, vel ſaltem poſt concilium

Nicænum, a quopiam exarata videri. Nec Acta hæc MSta, quorum plura exemplaria Romam antea missa, & notis authenticis obsignata refert, nude exhibet, quin potius arrepta subinde occasione excerpta aliorum plurimorum Sanctorum acta interserit, & perpetuis notis illustrat.

Accidisse Martyrium A. C. 249 IX Calend. Novemb. sub Æmilii & Aquilini Consulatu, & initio Imperii Decii arbitratur. Veriori enim fundamento eorum sententiam niti conjicit, qui Decium A. 249 cum Pagio & Norisio regnare cœpisse statuunt, quam Petri Boninsignii in *Hist. Florent. Lib. I* annum 252, vel Baronii in *Annal. ad A. C. 253* annum 253 ponentis. Et CRESCIUM quidem patria Teutonicum, ex nobilissimo genere ortum, Scriptores pæne omnes, qui ejus mentionem faciunt, confirmant. Cur autem patria relicta domo in Florentiæ partes secesserit, multiplicem apud Scriptores esse sententiam Autor observat, nonnullos tamen in eo convenire, quod pœnitentiæ causa in Agrum Mugellanum decem milliaribus Florentia distantem venerit, aliquandiu eremiticam vitam duxerit, ibique in sylva Elisboth posthac a militibus Decii captus fuerit. Custodiæ igitur traditus ejusdem carceris præpositi Omnionis filiam lunaticam & a Dæmone quotidie vexatam sanitati restituisse, ac Dæmonem expulisse dicitur, postquam ista nocte immensa lux in carcere refulserit, & custodibus in fugam conversis Omnion pedibus Martyris advolutus & ad Christum conversus fuerit. Relicta hinc civitate Florentiæ S. Crescius pariter cum recens conversis Faventiam profectus est, ubi in loco *Collis* dicto mulieris viduæ paganæ Pamphilæ filium ægrotum & vix extremum halitum retinentem in hospitio invenit, & suis orationibus a Christo vitam & sanitatem pro puero (Cerbonio) impetravit, conversis simul cum pueri matre & aliis hominibus. Atque in loco illo Crescium cum sociis IX Calend. Novemb. Martyrium suum subiisse Acta referunt, ita ut Omnion fustibus gravioribus cæsus spiritum Domino reddiderit; Venerabilis Emptius similiter fustium percussionibus inter Martyres adnumerari meruerit; B. vero Crisci caput gladio amputatum fuerit. B. Cerbonius autem, Pamphilæ filius a B. Crisco sanatus & conversus, cor-

corpora eorum ſepeliviſſe, & convocatis aliis Chriſtianis exequias cum hymnis ac laudibus celebraſſe perhibetur.

Circa vocabula *Trinitatis*, *conſubſtantialitatis &c.* quæ in Actis occurrunt, Laderchius p. 80 & ſeqq. in notis varia adducit, & Creſcii ævo vocabula ipſa uſitata fuiſſe putat, ſed ex diſciplina arcani prohibitum fuiſſe catholicæ Religionis myſteria tunc temporis ſcripto concedere, quod ex Dionyſio Areopagita *Cap. 12 de Eccleſ. Hierarch.* & aliis probare nititur, ſicut & Apoſtolorum ſymbolum non modo primis Eccleſiæ temporibus, ſed III etiam & IV ſeculo omnino monimentis tradere non licuiſſe cenſet. Pag. 77 fatetur Autor longe difficiliora eſſe, quæ Acta teſtantur: *Chriſtum iterum venturum juſtos atque injuſtos ignis examine comprobaturum eſſe, idque Angelos veſtibus albis indutos dixiſſe*; cum tamen in Actis Apoſtolorum de tali Angelorum dicto nihil memoretur. Accedit

ANTONII FRANCISCI FELICII, ROMANI, Appendix ad Acta SS. Creſcii & Sociorum Martyrum, edita a JACOBO LADERCHIO Congreg. Orat. Urbis Presbytero, perpetui eorum cultus monimenta complectens.

Florentiæ, apud Antonium Mariam Albizzini, 1707, fol.

Conſt. 13 plag.

CUm enim Magnus Etruriæ Dux Coſmus III memoriam SS. Creſcii & Sociorum in ſola fere Tuſcia ſuperſtitem amplificare ſtuderet, ac Jacobo Laderchio Acta jamdudum in pulvere & ſitu Archivorum latentia examinanda, atque in lucem proferenda committeret, mandatum poſtea etiam eſt doctiſſimo Antonio Franciſco Felicio, ut quam celerrime monimenta omnia perpetuum eorundem Martyrum cultum comprobatura congereret, atque ex his Appendicem operi a Laderchio abſoluto jamque ſub prælo ſudanti adderet. Abſolvit ergo feliciter noſter Felicius, ope Abbatis Caroli Antonii Gondi, Appendicem hanc V Capitibus: quorum *Cap. I* exhibet Scriptores &

Martyrologia, quæ de SS. Creſcio & Sociis Martyribus mentionem fecerunt. Sunt autem Johannes Villanus, Vincentius Borghinus, Petrus Boninſignius in Hiſtoria Florentina, Ferrarius in Catalogo SS. Italiæ, horumque Scriptorum teſtimoniis ſuffragantes Paulus Minius in defenſione Florentinorum, Michael Pocciantes in vitis ſeptem BB. fundatorum Ordinis Servorum B. Mariæ Virginis, Silvanus Razzius in vitis Sanctorum Etruriæ. Ex Martyrologiis adducitur antiquiſſimus MS. Codex 8 plutei 16 Mediceo-Laurentianæ Bibliothecæ, qui inſcribitur: *Martyrologium Bedæ Presbyteri*; Uſuardus in Martyrologio, quem Felicius ex fide Inſtrumenti Viſitationis ab Alexandro Marzimedice Archiepiſcopo Florentino A. 1613 factæ, nec non epiſtolæ Vincentii Rabattæ Florentini Canonici allegat, etſi nulla Uſuardi exemplaria S. Creſcium memorare p. 8 notet, niſi fortaſſe in aliqua editione ſibi incognita Martyris hujus nomen recenſeatur; alius antiquus Codex MS. 30 plutei 21 ejusdem Bibliothecæ Mediceo-Laurentianæ inſcriptus: *Martyrologium*; item Martyrologium Bibliothecæ Archicœnobii Vallis umbroſæ, typis editum Florentiæ A. 1486; Codex MS. ejusdem Bibliothecæ, cui titulus: *Pſalterium Romanum*; & MS. Codex ſcriptus a Silveſtro Monacho Congregat. Vallumbroſanæ A. 1522. *Caput II* antiquas imagines SS. Creſcii & Soc. MM. repræſentat, quarum prima ducentorum & ultra annorum antiquitatem præ ſe ferre creditur. *Caput III* recenſet Eccleſias in honorem SS. Creſcii & Soc. MM. erectas, ubi de ea in Mugellani agri parte, quæ *Vallis Cava* dicitur, erecta & a Coſmo III regia munificentia recens exornata ſequens Epigraphe legitur, & præcipuum totius forte operis ſcopum indicat:

DIVO CRISCO MARTYRI, QVI ET CRESCIUS,
QVI CHRISTI FIDEM IN MUGELLANUM AGRUM INVEXIT,
HIC CUM SOCIIS OMNIONE, ET EMPTIO ADJUTORIBUS
AB ANNO CCXLIX QUIESCENT,
TEMPLUM PIETAS POSUIT.
ABSCISSUM EJUS CAPUT

A

A MILITIBUS IMPERATORI DECIO DEFERENTIBUS,
VOLUNTATE DIVINA COACTIS, HINC AUFERRI
NON POTUIT.
PAVIMENTUM SACRAVIT CERBONIUS CRESCII
DISCIPULUS
CUM SOC. QVAMPLURIMIS VIVIS IN FOSSAM IBI
DETRUSIS.
HORUM OMNIUM OSSA AB ALEX. MARZI-MED.
ARCHIEP. FLOR.
AN. cIↃ IↃc XIII III NON. JUL. INVENTA ATQVE
RECOGNITA,
NUNC AUTEM A COSMO III MAGNO ETRURIÆ
DUCE,
REPARATIS TEMPLI RUINIS, ERECTIS ARIS EX
MARMORE,
ANNO cIↃ IↃcc II.
MELIORI, UT VIDES, LUCI EXPOSITA.
VENERATURUS HOSPES INGREDERE,
MEMOR QUOD
LOCUS, IN QVO STAS, TERRA SANCTA EST.

Caput IV de visitationibus Ecclesiæ SS. Crescii & Soc. MM. Vallisçavæ, & reliquiarum eorundem inventionibus ac translationibus agit. Inventa sunt nimirum A. 1613, præter 18 partes ossium & quam plurimorum frustulorum, terræ immixta nonnulla aurea fila, pala annuli ex ære inaurato, & sex parvi nummi, quas tres partes iterum notis suis Noster illustrat, aliisque exemplis comprobare nititur. *Caput* denique *V* versatur circa officium & Missam antiquam SS. Crescii & Soc. MM. in quo 9 Lectiones de actis horum Martyrum repetitas ex veteri MSto cum suis nævis adposuit, ut fides eis haberetur. Addimus, quod idem Felicius in hac Appendice p. 16 mentionem faciat dissertationis Jacobi Laderchii de loco Martyrii S. Crescii nondum editæ.

BIBLIOTECA

THE PHENIX: OR A REVIVAL OF SCARCE
and valuable pieces, &c.

hoc eſt,

PHOENIX SIVE RARIORUM, QVORUM ALIquod pretium ſit, Scriptorum, tam antiquiorum quam modernorum Volumen I & II.

Londini, apud Joannem Morphew, 1707 & 1708, 8. Alph. 3.

COllectionem ecce rariſſimorum librorum, Anglico ſermone elaboratorum, atque ad Brittanniæ res magnam partem ſpectantium, licet nec alia deſint varii generis, quibus vel ob molis tenuitatem, vel aliis de cauſis, oblivio tandem eſſet metuenda. Debemus eam viro, qui a XX inde annis id ſibi negotii datum putavit, ut hujusmodi monimenta, ſive manu exarata, ſive typis exſcripta, colligeret, quique ſpem nobis fecit fore, ut, qua cœpit, induſtria alia quoque deinceps nobiscum communicet. Continentur autem in primis duobus, quæ præ manibus habemus, Voluminibus ſequentia. Epiſtola de Origene & præcipuis dogmatibus ejus; ſunt autem illa doctrina ejus de trinitate, de animarum præexiſtentia, de earundem ob lapſum ſuum in hæc mortalia corpora relegatione, de reſurrectione, per conjunctionem animæ cum corpore æthereo explicata, de liberatione damnatorum, de mundi poſt conflagrationem reſtitutione, variisque viciſſitudinibus in æternum ſubeundis. Quæ quidem doctrinæ Origenis non luculenter tantum heic proponuntur, verum eo etiam defenduntur ingenio & eruditione, ut ſolidam refutationem mereantur. Succedit ſcheda de prima Dei ex ſe ipſo progreſſione, per mundi hujus generationem, quæ ſextiduo facta delineatur verbis ſublimioribus, atque ad accendendum animum compoſitis: cetera præterquam quod ex Deo per emanationem omnia orta doceat, nihil valde ſingulare habere videtur. Proximum locum occupat conſilium de Bibliis, facta librorum & capitum transpoſitione in narrationem hiſtoricam una ſerie continuatam redigendis, autore Samuele Torshello. Ubi autor indicatis, quæ paſſim occurrunt, anticipationibus & ὑστεροlογίαις, uſum demonſtrat expectandum, ſi omnia illa or-

ordine ſuo digeſta habeamus, ad chronologiam Scripturæ reſtituendam, ad ſenſum hiſtoricum ex occaſione dictorum factorumque inveſtigandum, ad complementa vaticiniorum demonſtranda, quæ omnia exemplis non incommodis probantur. Tum difficultatem operis exponit, & quædam ad illud ſubſidia indicat, (quorum tamen noſtra ætate multo auctiorem catalogum reddere liceret,) & in commendationem inſtituti deſinit. *Quarto* tractatu a R. S. oſtenditur, menſe Decembre Chriſtum natum non eſſe. *Quintus* Reformationis initia in Hibernia regnantibus Henrico VIII, Eduardo VI & Maria delineat, idque habet ſingulare, quod literas & alia documenta eo ſpectantia magna copia exhibeat. Tum *ſexto* ſequitur D. Gulielmi Barlovii relatio de conſultatione Jacobi I A. 1603 in palatio Hamptonienſi cum Epiſcopis & delegatis ex clero habita, de quibusdam liturgiæ Anglicanæ capitibus, de excommunicatione item judiciorum Eccleſiaſticorum, & de idoneis Eccleſiæ miniſtris in Hibernia conſtituendis. *Septimi* opuſculi titulus eſt *Fragmenta Regalia*, ſive obſervationes de Regina Eliſabetha, Regno & amicis ejus: quæ elogium fere ipſius Reginæ, & εἰκόνας præcipuorum miniſtrorum ipſius exhibent, in quibus tamen non adeo multa invenias, quæ ad reconditam magis eorum temporum hiſtoriam ſpectent. Hæc excipit Joannis Keymori obſervatio de piſcatu Belgarum A. 1601, qua demonſtrare conatur majores reditus ad vicinas gentes venire ex halecis aliorumque piſcium in partibus maris, Brittanniam alluentibus, captura uno anno, quam quadriennio integro ex Indiis ab Hiſpanis comparari poſſint. Quod item illi rei quotannis 20000 & amplius naves ſubſerviant, hominesque alantur 400000, piſcatui in oris Angliæ, Scotiæ & Hiberniæ intenti. Sequuntur *nono* Acta Coronationis Caroli II Sconiæ in Scotia Kal. Jan. A. 1651 peractæ, quibus inſerta Oratio ſacra R. Dowglas, Miniſtri Edinburgenſis, in illa ſolennitate habita, memorabilis certe & digna quæ conſervaretur. Tum *decimo* Ordinum Fœderati Belgii literæ exhibentur, quibus reſpondetur illis, quibus A. 1674 adverſus Belgas a Carolo II bellum declaratum fuit. *Undecimo* & *duodecimo* loco exhibentur, quæ A.

1670

1670 contra leges Angliæ in cauſa Gul. Penni & Gul. Mendi, trementium partibus addictorum, atque ob habitas in plateis publicis conciones in jus vocatorum, tum etiam in cauſa Tho. Rudyard & Sociorum, a judicibus facta credebantur ab iis, qui partes eorum tuebantur. Tum *XIII* loco Apologia Gulielmi Naſſovii legitur contra proſcriptionem Regis Hiſpaniæ, una cum ipſa proſcriptionis formula, variisque eo pertinentibus monimentis. Sub N. *XIV* comparent Acta Concilii Judæorum menſe Octobr. 1650 Agedæ in Hungaria celebrati, examinandarum Scripturarum V. T. de Chriſto agentium cauſa. Scripta ea ſunt a Samuele Brettio, ei concilio qui interfuit & alia nonnulla in Ægypto inprimis & Syria ſibi obſervata adſperſit. In ipſis concilii Actis nihil valde memorabile occurrit, niſi quod quendam R. Abrahamum ex miraculis Chriſti magna dubia reliquis Judæis moviſſe narret. Concilium ſolutum ait Romanenſium quorundam clericorum culpa, quorum idololatricas & ſuperſtitioſas doctrinas, ad quas Judæos adigere cuperent, ferre illi haut valuiſſent. Ceterum ſunt in ea relatione nonnulla, quæ ſi plane dubiam fidem ejus non reddant, rerum ſaltem Judaicarum ignorantiæ autorem arguant. Doctiſſimo certe Basnagio in erudito de hiſtoria Judæorum opere plane illud concilium prætermiſſum obſervamus. Sequuntur *XV* variæ literæ Turenniæ Principis & Miniſtrorum Carentonenſium, quibus teſtimonium Carolo II Angliæ Regi perhibent conſtantis Religionis reformatæ profeſſionis, quæ jam tum a pluribus in dubium fuit vocata. Quorum ſuſpicionem confirmant, quæ de ultimis ejus Regis poſtremo loco ſub N. *XVI* in hac collectione exhibentur: quibus morientem Regem non ſacramenta tantum ritu Eccleſiæ Rom. accepiſſe miniſtrante D. Hud narratur, verum etiam duæ ejusdem ſchedæ repræſentantur, quæ manu ipſius ſcriptæ inter ejus ſecretiora repertæ fuerunt, quibus judicium de rebus fidei certum ex Scripturis haberi a privatis poſſe impugnat, idque in ſolidum Eccleſiæ ejusque capiti Pontifici Romano relinquendum eſſe contendit.

In Voluminis II limine ſub N. *XVII* proſtat Jo. Coleti, Eccleſiæ D. Pauli apud Londinenſes Decani, Oratio ſacra, in conſeſſu

ſeſſu Cleri Procerumque Regni A. 1511 habita, quæ ad reformandam in moribus maxime Eccleſiam eos hortatur. In ea oratione, quod Joannes de mundo dicit, concupiſcentiam in illo eſſe carnis, oculorum & ſuperbiam vitæ, id ſummo jure de Eccleſia Romana dici poſſe per partes oſtendit. Atque adeo præeunte textu Rom. XII, 2 non mundo *conformandos*, ſed *reformandos* animis renovatis fratres ſuos oſtendit, ut clero emendato, emendandis laicis quoque cum ſucceſſu ſtudium impendi poſſit. Ei orationi ſubjungitur vita Coleti ex Latinis Eraſmi Roterodami in Anglicam linguam translata. Notatu dignum in ea vita, quod caſtiſſimus ipſe Coletus, mitius tamen ſenſerit de clericis, qui contra ſextum præceptum offenderent, quod rarum in eis qui ingenio magis quam gratia contra id genus tentationum armantur. Nempe graviſſimi eos peccati reos quidem ſtatuebat eſſe, quod tamen humilitati & pœnitentiæ Chriſtianæ facilius locum relinqueret, quam ſuperbia, hypocriſis, invidia, avaritia aliorum, qui ſancti ſibi præ illis viderentur. Nec iſtud inter memorabiliora ejus prætermittendum, quod divinam quidem vim in Epiſtolis Apoſtolorum agnoverit, quæ tamen ita animos legentium non afficiat, ut ipſius Chriſti ſermones, præ quibus illæ aridiores quodammodo videri queant. Joannæ Grajæ, fœminæ eruditione & pietate conſpicuæ, & in Anglorum hiſtoria regni Mariæ celebratiſſimæ, filiæ Ducis Suffolcienſis, conjugis vero Guilfordi Dudleji, Ducis Norfolcienſis filii, elogium, una cum Epiſtola ejus ad Apoſtatam quendam paræneticā, collatione item ejusdem cum Feckenhamo, Romanis ſacris addicto homine, in arce Londinenſi quatriduo ante mortem ipſius habita, & propria ipſius manu literis conſignata, nec non exhortatione ad Sororem, & ultimis ipſius verbis paulo ante, quam capite plecteretur, prolatis, ſub N. XVIII ſiſtitur. Tum ſub N. XIX ſequitur brevis hiſtoria motuum, inter exules Anglos Francofurti A. 1554 de liturgicis ortorum, qui infauſtas Epiſcopalium & Presbyterianorum ſchiſmati origines dedere, quæ A. 1575 primum lucem adſpexerat. Ad eam hiſtoriam pertinet Liturgia eccleſiæ Anglicanæ, tum exulantis apud Genevenſes, quam Joannes Calvinus approbaverat, & quæ ſub

Num. XX hic subjungitur. Idem schisma concernit sequens sub N. XXI scriptum, cui titulus *Onus Isascharis*, quodque lucem primum A. 1646 vidit. In eo, ut autoris verba habent, Regiminis Ecclesiastici Presbyterianorum in Scotia tyrannis in conventibus parochianis, in Presbyteriis, in Synodis provincialibus, & in Conciliis generalibus exponuntur. Articuli insuper doctrinæ eorum, monarchicæ imperii formæ adversi, referuntur. Brevis inde disquisitio sub N. XXII comparet, de expedita magis Pontificios confutandi methodo, Protestantes vero in certitudine & unitate fidei confirmandi. Autor est Joannes Hales, ex collegio Etonensi, quem ad Sociniſmum quondam & Pelagianiſmum procliviorem, in Ecclesiæ pomœriis Gulielmus Laudus, Archiepiscopus ea ætate Cantuariensis, partim argumentorum pondere, partim beneficiorum munerumque Ecclesiasticorum amplitudine retinuisse dicitur. Ipse liber A. 1653 publici factus est juris. Controversiæ cum Pontificiis in eo ad duo capita fundamentalia reducuntur, alterum de *judice*, de *norma* alterum. Quicquid enim de aliis controversiis particularibus cum iis disputes ex Scripturis, recurret responsio, Papa vel Ecclesia judice alium esse Scripturarum sensum. Quicquid ἄτερ γραφῆς doceri ursseris, traditionibus non scriptis conforme id esse regeretur. At ipsos Protestantium plerosque neque de judice neque de norma satis recte statuisse, adeoque fundamentis confutandi erroris Pontificii idoneis destitui. Nempe eos primo Scripturas secundum Patres explicare, de eorum consensu solicitos, maxime vero secundum Patres recentiores, Lutherum, Brentium, Chemnitium, Calvinum, Bezam, Zwinglium, hocque ipso Pontificium judicem stabilire. Deinde Spiritum Sanctum judicem constituentes, tollere omne judicium rationis, ante ejus illuminationem, hocque ipso certitudinem judicii amittere, quod probatur maxime juxta methodum Valeriani Magni in judicio de regula fidei Acatholicorum Cap. II & IV. Negandum igitur autor censet, quod a Protestantibus vulgo creditur, neminem posse attingere verum sensum Scripturæ, nisi per Spiritum Sanctum, substituendamque ait rationem esse rectam, cujus judicium omnibus sufficere possit. Similiter Protestantes varias do-

doctrinas defendere, quæ ex ſenſu Scripturarum neceſſario non poſſint derivari, v. g. quod mediatoris ſit ſatisfacere, quod infantes ſint baptizandi, & rel. ideo nec fortiter contradicere poſſe Pontificiis traditionariis. Veram igitur regulam fidei eſſe Scripturam cum principiis rationis conjunctam, per quæ Scripturæ ſenſus intelligatur. Quod cum obſervatum non ſit a Proteſtantibus, partim ab iis retineri errores Pontificios eorumque fundamenta, partim errores non tantum Pontificiis ſed etiam veritati adverſos defendi. Quod usque ad finem hujus libri exemplis demonſtrare Autor contendit, quem in hoc ipſo opuſculo ſemina Socinismi ſparſiſſe, ipſis Anglorum cautioribus eſt obſervatum. Quæ ſuccedit ejusdem ſub Num. XXIII de Pace Eccleſiæ diatribe, maximam partem extenuandis Socinianorum erroribus, odioque in eos extinguendo impenditur, eo prætextu, ut mitigato de iis, qui graviſſime errare crederentur, judicio, cum aliis facilius pax coleretur. Manaſſæ Ben Iſrael vindiciæ Judæorum, A. 1636 editæ, proximum locum tenent ſub Num. XXIV, quibus calumniæ quædam Anti-Judaicæ de azymis Judæorum, ſanguine Chriſtiano permiſtis, de idololatrico voluminis legis cultu, de maledictione Chriſti & Chriſtianorum, de blasphemiis Judæorum, de ſeductione & inſidiis, quibus alios ad ſua ſacra pelliciant, de damno, quod commerciis afferant, non ſine ingenio & eruditionis apparatu diſpunguntur. Richardſoni cujusdam opuſculum eſſe creditur, quod ſub Num. XXV additur, quo pœnas infernales æternas expectandas eſſe negatur, Scripturæ teſtimoniis eo pertinentibus ſigillatim excuſſis, & fulcris ejus doctrinæ, quantum in autore erat, everſis, quod dum agit homo profanus, ipſam Scripturarum fidem & certitudinem, eo quod ἀνυπόγραφα primorum autorum non habeamus, ἀπόγραφα vero & translationes paſſim ab invicem diſſentiant, convellit. Tum variis conſiderationibus, & denique claris, quæ putat, argumentis rem penitus ſeſe evincere arbitratur. Sequuntur ſub Num. XXVI duæ ſacræ Orationes D. Roberti Jortes (quos Luſinghtono tamen Comes Clarendoniæ tribuit) Oxonii A. 1619 habitæ. In earum prima Chriſti reſurrectio vindicatur, contra militum a Judæis corruptorum calumniam:

ubi primo loco militum calumniæ, quibus traduxisse eos probabile sit Servatorem & omnes sequaces ejus, vividissime & liberrime repræsentantur. Quæ quidem ingenii libertas propius ad petulantiam accedere visa, movit Academicum magistratum, ut Oratorem ad retractationem publicam ejus sermonis paulo post adegerit, ut Cressio observatum in iis, quæ contra Stillingfleetum pro Romana Ecclesia scripsit: Comite Clarendonio in animadversionibus ad scriptum illud Cressianam, non id quidem, sed liberiores quasdam stricturas, quibus magnum Regni consilium, quod Parliamentum vocant, ætate ea convocatum, petere crederetur, impositæ retractandi necessitatis causam fuisse affirmante. Quod verosimile est Comitis testimonium, sane enim inveniuntur quædam contra Parliamentum acerbius dicta p. 487, & ipse Comes qui ea ætate Oxonii vixit, testis esse videtur omni exceptione major. Sed quicquid ejus rei sit, militum ita propositas calumnias & mendacia rationibus, ex ipsa historia depromtis, Orator convellit, Discipulosque Christi neque noctu ad Calvariam accessisse, neque corpus Christi furto subductum esse, neque milites dormivisse ingeniose argumentis evincit, quæ moralem h. e. summam, quæ modo in hujusmodi argumento locum habere queat, certitudinem obtineant. Tum mendacem militum relationem, cum semper falso aliquid tamen subsit veri, cum veritate rei conciliat, μαθητὴν *discipulum* Christi, qui eum subduxerit, animam ejus interpretatus, quæ corpori juncta illud ex sepulcro abstulerit, dormientibus vigilibus, h. e. de re securis, imo terrore gloriæ resuscitati stupefactis, & sensuum usu, ut in somno fit, privatis. Ipsum sermonem hunc excipit, cujus paulo ante meminimus, retractatio ejus: in qua non adeo obscura indicia extant rei retractandæ. Textus illi orationi inserviens superiorum autoritate explicandus fuit ex Act. II, 1: *Omnes erant unanimiter congregati*; qui ex Clarendonii libro relatis magis, quam Cressio dictis consentire videtur: præterea manifeste applicatio textus expositi ad Parliamentum fit, non sine honoris atque obsequii adversus illud, testificatione. Cumque in priore sermone bellica Parliamenti consilia tangi viderentur, eadem heic quidem videas approbari.

Imo

Imo diſerte denique retractatio proponitur, qua ipſa verba, ad quæ paulo ante digitum intendebamus, & quibus ruſticos in Parliamento judicare Reges, nihilque plebejis quam bellum & contentionem probari dixerat, revocat, cogitandum ſibi fuiſſe inquiens, & pacis eſſe tempus & belli. Verum ſatis de iſtis. XXVIImum opuſculorum hic editorum relatio eſt de ortis paulo poſt reſtitutionem Caroli II apud Cantabrigienſes Latitudinariis, quorum adhuc fermentum in Anglicana Eccleſia obſervatur. Autor ejus opuſculi indicatur literis S. P. eorumque partibus ipſe addictus fuiſſe videtur. Neque in iſtis initiis forte ea, quæ poſtea, hominum indoles fuit, qui eo nomine venire ſolent. XXVIII tractatus Georgii Ducis Buckinghamiani eſt, Rationem ſuadere Religionem oſtendens: quem contra Anonymum quendam in ſubjuncta ſub Num. XXIX Epiſtola defendit: in qua de tolerantia, & conſcientiæ libertate pluribus etiam agitur. Denique agmen claudit Matthæi Cleffordi tractatus de Ratione humana, ejusque in rebus ad Religionem pertinentibus uſu, qui multis argumentis contra Pontificios æque ac Hobbeſianos adſtruitur.

A NEW VIEW OF LONDON.

i. e.

NOVUS CONSPECTUS URBIS LONDINENſis, ſive ampla civitatis hujus deſcriptio.

Volumina II.

Londini, apud Jo. Nicholſon, 1708, 8, ch. maj.

Alph. 2 pl. 13 & fig. æn. Tabb. 4.

ETſi jam olim Joannes Stow, Londinenſis urbis angulis omnibus ſtudioſe perreptatis, paſſim obſervata ſub tit. *A Survey of London* conſignaverit, Londini 1603, 1618 & 1633 in 4 typis expreſſa, ita tamen mutata eſt ex illo tempore urbis illius facies, ob fatale imprimis, quod anno 1666 exarſit, incendium, ut non malam apud harum rerum curioſos gratiam inierit anonymus libri hujus Autor, quod cuncta in ampliſſima urbe illa no-

tatu digna accurato ordine in lucem edidit. Partitus est opus octo Sectionibus, quibus Introductionem præmisit non inelegantem, in qua generatim de antiquitate urbis & amplitudine, deque ejusdem statu ecclesiastico, civili & militari concinna brevi-
p. IV. tate agitur. Ostendit hic inter alia Autor, numerum incolarum Londinensium juxta computum Wilhelmi Petty ascendere ad 696360, cumque Parisiis 488055, Rothomagi 80000 & Romæ 125000 computentur, trium harum urbium incolas superari a Londinensibus numero 3305; addit quoque, tot cives numerari Londini, quot Parisiis & Amstelodami, vel quot Amstelodami, Venetiis, Romæ, Bristolii & Lugduni in Gallia, denique quot in universa numerentur Hollandia & Westfrisia. In prima Se-
p. 13, 14. ctione plateæ, fora, deambulacra, diversoria & alia loca publica secundum ordinem Alphabeti describuntur. Disquirit hic Autor, quid sibi velit lapis famosus *London-Stone* in platea *Cannon* dicta conspicuus, quem alii centrum urbis designare, alii a quodam, cujus nomen *London Stone*, quique illic habitaverit, positum velint; eumque inde a Saxonum temporibus
54. repetit. Prolixus est imprimis in splendidissimi *Monumenti* de-
84. scriptione, eo in loco, quo ignis desævire demum desiit A. 1666, excitati, cujus altitudo est 202 pedum. Ubi de loco publici supplicii *Tyburn* agit, narrat, quendam Johannem Smith, ob feloniam capite damnatum, die 12 Dec. anni 1705 e patibulo suspensum fuisse, non omissis, quæ ad maturandam mortem pertinerent, at cum nuntius paulo serius accedens differri supplicium juberet, post horæ quadrantem, quo pependerat, e patibulo detractum & vena sectum magno adstantium stupore in vitam rediisse. Sectione II, quæ est diffusissima, ædes sacras considerat & imprimis earum fundationes, dotationes, monimenta
96. sepulcralia, ministros ordine enarrat. Es his monimenta saltem quædam seligemus. Ridiculum est, quod in templo S. Albani olim conspiciebatur, epitaphium:

Hic jacet *Tom Short-hose*, sine *Tomb*, sine *Sheets*, sine *Riches*,
Qui vixit sine *Gown*, sine *Cloak*, sine *Shirt*, sine *Britches*.

145. In templo majori S. Bartholomæi illustris Typographi monimentum exstat: *M. S. Hic juxta situs est THOMAS ROYCROFT*,

CROFT, Armiger, Lingu. Orient. Typographus Regius, placidissimis moribus & antiqua probitate & fide memorandus, quorum gratia optimi Civis famam jure merito adeptus est, Militiæ Civicæ Tribunus, nec minus apud exteros notus ob libros elegantissimis suis typis editos, inter quos sanctissimum illud BIBLIORUM POLYGLOTTORUM opus quam maxime eminet. Obiit die Augusti Anno rep. sal. M DC XXVI, postquam LVI ætatis suæ annum implevisset. In templo cathedrali S. Pauli hoc eruditæ Virginis memoratur Epitaphium : *M. S.* p. 472. *Desideratissimæ Virginis JANÆ WREN, Clariss. Dom.* Christopheri Wren *Filiæ unicæ, paternæ indolis, literis deditæ, piæ, benevolæ, domisedæ, arte Musica peritissimæ. Ob. 29 Dec. Anno M DCCII Ætat. XXVI.* Mittimus epitaphia Regum & Principum in templo Westmonasterienſi S. Petri conſpicua, quæ alii quoque fuſius recenſuere. In eodem templo Benjamin Johnſon, vir in dramate nemini ſecundus, conditus eſt, cu- 522. jus in tumulo hæc tantum verba leguntur:

O rare BEN JOHNSON !

Quin & hic Cowleji, ſummi Poetæ, (cujus Operum locuple- tiſſima editio anno 1707 Londini duobus Voll. in 8 pro- 527. diit) qui Georgii Ducis Buckinghamiæ ſumptibus magno ſplendore ſepultus eſt die 3 Aug. anno 1667, epitaphium ſequens conſpicitur :

ABRAHAMUS COWLEJUS,
Anglorum Pindarus, Flaccus, Maro, delitiæ,
decus, deſiderium ævi ſui,
hic juxta poſitus eſt.

Aurea dum volitant late tua ſcripta per orbem,
Et fama æternum vivit, divine Poeta,
Hic placida jaceas requie, cuſtodiat urnam
Cana fides, vigilentque perenni lampade Muſæ,
Sit ſacer iſte locus, nec quis temerarius auſit
Sacrilega turbare manu venerabile buſtum.
Intacti maneant, maneant per ſecula dulcis
Cowleji *cineres ſerventque immobile ſaxum.*

Pro-

p. 528. Proximi ſunt Cowlejo Poetæ alii, Galfridus Chaucer A. 1400, Edmundus Spencerus A. 1596, Michael Draiton A. 1631, Joannes Denham A. 1668 & Johannes Dryden A. 1700 defuncti. Ibidem doctiſſimorum virorum, Iſaaci Caſauboni A. 1614, Wilhelmi Camdeni A. 1623, Petri Heylini A. 1662 exſtincti monimenta videas. Unum addimus, quod illic comparet, epitaphium paulo recen-

529. tius: *ISAACUS BARROW, S. T. P. Regi Carolo II a Sacris, Vir prope divinus & vere magnus, ſi quid magni habent pietas, probitas, fides, ſumma eruditio, par modeſtia, mores ſanctiſſimi undequaque & ſuaviſſimi, Geometriæ Profeſſor Londini Greshamenſis, Græcæ Linguæ & Matheſeos apud Cantabrigienſes; has cathedras omnes, Eccleſiam, gentem ornavit; Collegium SS. Trinitatis Præſes illuſtravit, jactis Bibliothecæ vere Regiæ fundamentis auxit; opes, honores & univerſum vitæ ambitum, ad majora natus, non contempſit, ſed reliquit ſeculo. Deum a teneris coluit, cumprimis imitatus eſt panciſſimis egendo, benefaciendo quamplurimis, etiam poſteris, quibus vel mortuus concionari non deſinit. Cetera & pane majora ex ſcriptis peti poſſunt. Abi Lector & æmulare. Obiit 4 die Maji, A. D. M DC LXXVII ætatis ſuæ XLVII. Monumentum hoc Amici poſuere.* Sequitur Sectio III, quæ burſas aulasque mercatorum & opificum & harum inſignia legesque & privilegia recenſet, ubi imprimis digna memoratu ſunt, quæ de burſa Regia & ſtatuis Regum illic conſpicuis habentur p. 614 ſeq. Sectio IV de Reginæ & Primatum Angliæ palatiis conſcripta eſt, ubi & delineatur domus, in qua Senatus Regni utriusque ordinis congregatur, Turrisque Londinenſis (*Tower of London*) in qua res tormentaria, cui hodie fortiſſimus Dux de

624. Marlborough præfectus, cuſtoditur. Ingenioſa ſunt, quæ ædibus Buckinghamianis A. 1703 inſtauratis inſcripta leguntur, 1 SIC SITI LÆTANTUR LARES: 2 SPECTATOR FASTIDIOSUS SIBI MOLESTUS: 3 RUS IN URBE: 4 LENTE SUSCIPE, CITO PERFICE. In Sectione V Collegia, Bibliothecæ, Muſæa, Scholæ triviales, tum Curiæ judiciariæ & ſimiles deſcribuntur; e quibus hoc loco Bibliothecas ſeligemus. Manuſcriptorum, eorum maxime, quæ res Angliæ concernunt,

co-

copia & selectu eminet haud dubie Cottoniana, de qua abunde dictum est, cum recensum dedimus Catalogi MS. Bibliothecæ Cottonianæ a Thoma Smitho vulgatum, in Actis A. 1696 p. 441 seqq. Unum hic addimus, anno regiminis Wilhelmi III duodecimo & decimo tertio decretum fuisse a Senatu Regni, ut, quoniam publice interesset hæc monimenta neutiquam interire, post mortem Joannis Cottonis, viri quidam primæ dignitatis, quorum nomina designantur, curam Bibliothecæ susciperent, & Bibliothecario erudito & candido constituto, diligenter curarent, ne quid ex hoc amplissimo supellectile periret. Qui Theologicis scriptis delectantur, Bibliothecam Collegii Sionensis, in usum cleri Londinensis a Thoma White A. 1631 fundati, adeant. Et Bibliothecæ quidem hujus fundamenta jecit Joannes Simson, aliorum paulatim liberalitate, & libris imprimis e Templo cathedrali Divi Pauli eo translatis, multum auctæ, quemadmodum patet ex Catalogo hujus Bibliothecæ a Jo. Spencero Lond. 1650 in 4 edito. At eo apparatu flammis A. 1666 absumto, etsi postmodum e Jesuitarum, post tentatam A. 1688 conspirationem Regno ejectorum, Bibliotheca instaurata paulum Sionensis fuerit, ad pristinum tamen splendorem hodie non accedit. Instructiorem paulo Bibliothecam Jureconsulti in Medio Templo (quod ædificium olim Templariis destinatum hodie a legum peritis habitatur) servant, per sex horas quotidie patentem. Fundavit eam Bartholomæus Shore, auxerunt deinde alii libris imprimis Juridicis & Historicis, & inscripta sunt januæ verba: *Anno Domini 1697 Bibliotheca ornata & aucta, Francisco Morgan Thesaurario.* Nec Medicis Bibliothecæ desunt: nam & Regia Societas in Greshamensi, ubi congregatur, Collegio Bibliothecam habet quater mille Voluminum, quorum partem maximam Societati donavit Dux Norfolciæ, ex ædibus Arundelianis eo A. 1679 translatam; & Medici elegantissimam Bibliothecam, Marchionis Dorcestriæ & Theodori Mayerne cura & sumptibus comparatam, in Collegio Medicorum monstrant, cujus Bibliothecarius hodie est Thomas Gill; & ipsi quoque Chirurgi (*Barber-Surgeons*) Bibliothecam libris Medicis & Chirurgicis refertissimam servant, quæ singulis diebus Martis & Jovis

p. 652. 724. 703. 686. 648. 640.

vis patet. Sunt denique & Scholis nonnullis Bibliothecæ ſatis
p. 641. inſtructæ. Sic in Schola triviali, quæ Reverendiſſ. Archi-Epiſc. Tenniſonii beneficio floret, in platea *Caſtle-Street* dicta, nitidiſſima Bibliotheca ejusdem ſtudio comparata quotidie patet.
709. In Schola ad D. Paulum Bibliotheca viſitur, claſſicis imprimis auctoribus inſtructa, qui liberalitate illati ſunt eorum, qui in ea
716. ſchola profecere. Pariter & Scholæ ſeu Collegio Reginæ Bibliotheca eſt librorum varii generis, quæ maxime debetur Joannis Williams, Archi-Epiſc. Eboracenſis, beneficio, qui & ſcholam ipſam egregie dotavit. Sectio VI xenodochia, carceres & his
737. ſimilia exhibet. Huc inter alia refertur Collegium ſeu potius xenodochium Schelſegenſe (*Chelſea-Colledge*) quod eo primum ſine fundatum fuit a Jacobo I, ut illic Theologi alerentur, quorum officium eſſet, ut publice oppugnarent novas in Eccleſia hæreſes. At iſtud beneficium poſtea in militum pro patria pugnantium uſum convertit Carolus II, eoque in hunc diem non exiguus illic mutilorum numerus publico ſumtu ſuſtentatur. Inſcriptio ædificii ſplendidiſſimi hæc eſt: *In ſubſidium & levamen emeritorum ſenio belloque fractorum condidit CAROLUS II, auxit JACOBUS II, perfecere GUILIELMUS & MARIA, Rex & Regina, Anno Domini M DC XCII.* Sectio VII fontes, fluvios, pontes, balnea & id generis alia, & demum Sectio VIII ſtatuas paſſim conſpicuas breviter enumerat, e quibus ſpecimina depromere ſupervacaneum putamus. Accedit ultimo loco præter ſupplementa, ſuis locis inſerenda, Index vocabulorum difficiliorum, maxime Heraldicorum, quorum frequens Autori uſus eſt in Epitaphiis, iisque brevis & ſuculenta additur explicatio.

SELECTORUM THEOLOGICORUM BREviarium, id eſt, diſcuſſio principalium punctorum Theologicorum, noſtro tempore maxime controverſorum, Exercitiis Diſputatoriis ſubmiſſa & edita a MICHAELE FOERTSCHIO, SS. Th. D. & P. P. Jenenſi.

Jenæ

Jenæ, apud Tobiam Oehrlingium, A. 1708, in 4.
Conſtat Alph. 1 pl. 17½.

COeperat jam Celeberrimus Autor, dum adhuc Tubingæ Profeſſionem Theologicam ſumma cum laude ornaret, e Diſſertationibus ſuis Academicis decadem ſeligere, eamque ſeculi hujus anno quarto cum erudito orbe communicare. Quod inſtitutum, cum multis ſe approbare intelligeret, proſequi aggreſſus fuit Jenæ, & ſub titulo *Breviarii ſelectorum Theologicorum* ea, quæ apud Studioſam Juventutem in primis ratione præſentium temporum uſum habitura putavit, partim brevi, partim vero prolixa nec apud alios uſitata demonſtratione, uti res poſtulabat, declarare ac firmare perrexit. Ad cujus Breviarii recenſionem antequam progrediamur, non pœnitebit Diſſertationum in decade modo laudata atque Tubingæ edita obviarum, nec a nobis adhuc recenſitarum, ſyllabum L. B. nunc exhibere. Agit autem Diſſertationum illarum I de ſtudio Theologico antiquiſſimo ante & poſt lapſum, II de Summis & Compendiis Theologicis, III de quiete operoſa Sanctorum, IV de rerum conditu, primo obligationis erga Deum Dominium indice, V de ὁμοσιμῷ Filii Dei ad *Rom. I, 4*, VI de indole veritatis Theologicæ ad *Tit. I, 1, 2*, VII de receſſu Dei ab Apoſtatis & hypocritis ad *Oſ. V, 6*, VIII de Regimine Dei per leges, IX de ſatisfactione J. C. X. de Clementis Alexandrini Pædagogo & Stromatibus ac Perfectiſmo. Ipſum Breviarium ſelectorum Theologicorum in duas Partes abit, inque earum *priori* 1 diſſerit de eccleſiæ doctoribus eorumque donis miniſtrantibus & ſanctificantibus, 2 conſiderat ordinem & methodum Theologiæ, ac ſpeciatim gravem illam quæſtionem movet, utrum conſultum ſit, ut univerſa Theologiæ diſciplina methodo fœderali tractetur? ubi præmiſſis nonnullis ad ſtatum quæſtionis facientibus ac Theologorum quorundam in hoc argumento occupatorum laboribus allegatis, ſuam mentem certis annotationibus repræſentat, docetque, (α) ſe non dubitare quidem, ſi omnis imperfectio ac impuritas, quæ alias doctrinæ de fœderibus inter homines adhæret, in applicatione ad Deum de-

dematur, & quæ analogiæ ſanorum verborum de cætero adverſantur, ſeparentur, ſine periculo eam adhiberi poſſe ad Theologiam: (β) principaliter autem reſpiciendum eſſe uſum Scripturæ, videndumque, quid illa per fœdus intelligat; non declinandum ad uſum politicum ſeu juridicum: (γ) ſtipulationem & reſtipulationem, quæ in argumento Theologico adhibetur, improprie accipi debere: (δ) omnem de fœderibus & pactis doctrinam, prout a noſtris Theologis tradita eſt, eo tendere, ut ratione promiſſionum divinarum tanto certiores ſimus, quod tot modis nobis Deus eas confirmat, & ſpeciatim etiam per tale *Berit*, ubi quaſi *ſtipulantem* & *reſtipulantem* ſe ipſum & hominem introducit: (ε) quod de *interrogatione* & *reſponſione* in actu ſtipulatorio obtinet, in univerſum ad doctrinam *Berit* applicari haud poſſe: (ζ) doctrinam fœderalem, & de pactis & de promiſſis, uti traditur apud JCtos & Politicos, ad Theologiam applicari non poſſe, niſi abuſu & detorſione terminorum; facillimam viam eſſe deflectendi ad errores graviſſimos e conceptu illo proprio in foro civili, majeſtatem divinam deprimentes & homines ad ſuperbiam incitantes, niſi cura adhibeatur & ad analogiam fidei intenſiſſime reſpiciatur; præterea nihil commodi ſingularis univerſo Theologiæ ordini & tractationi per illam accedere, extra unum alterumve caput, præ uſitata hactenus methodo: (η) neque methodum fœderalem aptam eſſe ad unionem & conciliationem Chriſtianorum cœtuum; cum ad unionem veram & ſinceram non opus ſit figuris & ſchematibus methodorum, quæ tantum inſtrumenta ſunt, nec efficiunt, ut articulus fidei neceſſarius ſit non neceſſarius, & fundamentalis tranſeat in non fundamentalem: (ϑ) contra *Jo. Braunium*, qui in Præfatione *Doctrinæ Fœderum* præmiſſa, ſe primum hujus ſyſtematicæ tractationis autorem profitetur, ac inter alia indicat, ſe prorſus nullo vocabulo nullaque dictione uti, quæ non eſſet Latina, cum credat, horridum iſtum barbarumque ſermonem Monachalis ſapientiæ ſimul invexiſſe in Theologiam ſpinoſas quæſtiones, diſtinctiones, quæ inſtar telæ araneæ multum habent ſubtilitatis, ſed prorſus nihil ſoliditatis &c. optime monet, nimis ſuperſtitioſum eſſe, nullo prorſus vel-

velle vocabulo nullaque dictione uti, quæ non eſſet Latina: nam cum adverſarii veritatis non permittant nos cum ſola Scriptura loqui, ſed variis fraudibus veritatem circumveniant, & e Philoſophia ejusque terminis tela ſua inſtruant, fieri non poſſe, quin ſubinde ad elenchum eorum terminis artis opus ſit, vocibusque rem exprimentibus, exemplo piæ antiquitatis, utamur. (ι) Negare autem ſimpliciter non vult, poſſe utique Theologiam tractari & ſtudioſæ Juventuti tradi, etiamſi methodo Ariſtotelicæ, vel ſcholis uſitatæ, aut potius Scholaſticæ, non includatur. Tertio & 4 examinat Poireti ſententiam de fœdere operum, oſtenditque contra eundem (α) fœdus illud operum, quod dicitur Deus cum Adamo iniiſſe, nequaquam eſſe confictum: (β) in ſtatu integritatis homines adſpiraſſe ad vitam æternam veluti bonum ex debito & jure, non quidem rigoroſius ita dicto, ſed per condeſcenſum aliquem divinum & conceſſionem ſic appellato, impertiendum. 5 Demonſtrat, *B. Dorſcheum*, quando juſtitiam divinam commutativam cum homine in ſtatu integritatis perſiſtente intercedere potuiſſe in *Theologia Zachar.* ſcribit, id intellexiſſe ſecundum abſtractum quendam & univerſaliorem conceptum, purificatum ab omni imperfectione, fundatum in fœdere divino rigoroſo. 6 De Theologia Morali ejusdemque defectibus nec non de religione diſſerit, atque egregie demonſtrat, quod hujus unitatem Satanas (α) per immoderatum religiones uniendi ſtudium (β) nimium naturalium virium æſtimium (γ) contemtum ſcientiæ & ſolam operum commendationem (δ) libertatis in ſentiendo immoderatam affectationem (ε) hyperbolicas dubitationes (ζ) ſpiritum fanaticum (η) infrenem Philologiam, quæ fere omnia, imo ipſum principium & fundamentum religionis, ſacram Scripturam, taxat, (θ) dominium corruptæ rationis, convellere nitatur. 7 Inquirit in revelationem ſupernaturalem, probatque, eidem haud parum detrahi, partim cum ad genus & ordinem naturalium deprimitur, partim cum revelationis certitudini certitudo e ratione hauſta æquiparatur. 8 Rejicit hypotheſes *Huetii in demonſtratione Evangelica* docentis, ea, quæ Mathematicam certitudinem habent, nihilominus obſcura, fallacia & intuta: quæ omni-

um majori consensu admittuntur, pro clarioribus & certioribus habenda esse; quoniam istæ hypotheses, sicuti omnem Philosophiam ejusque certitudinem in fundo destruunt, & ad inquisitionem plurium suffragiorum veritatem adstringunt, ita viam ad fidem ignorantiæ, Köhler-Glauben / egregie struunt, ut sufficiat credere, quod Ecclesia credit, quicquid sit de rationibus religionis & fidei. 9 Evincit, ab Enthusiastis & Quakeris extra verbum internam revelationem male fingi. 10 Inspirationis divinæ indolem tradit, ac speciatim sententiam, quam Dupinius in *Dissert. prælimin. super Bibl. l. 1 c. 2* fovet, sub examen revocat. 11 Refutat Scholasticos, quorum nonnulli docent, Deum falsa dicere posse & testari per se & per alios. 12 Veritates Theologicas definit, atque in eas, quæ explicite & quæ implicite tantum in Scriptura sacra continentur, dividit. 13 Egregie admodum locum *Matth. XXII, 32* illustrat, ac sub finem monet, e Christi discursu quidem recte concludi, non tantum illud verbum Dei esse, quod explicite in Scriptura sacra continetur, sed & quod per consequentiam inde eruitur; neutiquam tamen illum discursum eo adhiberi posse, ut inde ostendatur, præcise aliquam propositionem meræ rationis idoneam esse ad effectum conclusionis theologicæ, cum propositio illa: *Deus non est Deus mortuorum, sed vivorum*, non sit rationis, nec a Christo respiciatur ut talis, sed sensus illius & veritas unice ad revelationis lumen redeat. 14 Docet e præmissis, quarum una revelationis, altera vero rationis est, fluere conclusionem theologicam. 15 Disquirit, quinam sit character, ex quo veritates theologicæ necessariæ a minus necessariis dignosci queant, luculenterque demonstrat, veritatem non inde posse judicari necessariam ad salutem, si a Deo sit vel expresse proposita, vel virtualiter manifestata per ejusmodi consequentiam, quæ a quolibet mentis compote, quique viribus intellectus sui recte potest uti, deprehendi queat. 16 Fundamenta vera veritatis theologicæ necessitatem cognoscendi erudite proponit, & 17 specimine singulari ex *1 Tim. II, 4* desumto egregie illustrat. 18 De vero & formali conceptu hæreseos agit, traditque solidam methodum, cujus ope fundamenta e Scripturis sacris ad de-

deſignandam hæreſin indagari queant. *Parte poſteriori* in graviſſimo argumento de vi argumentorum pro divinitate Scripturæ ex profeſſo *Huetii* hypotheſin in *Demonſtrat. Evangel.* & *Alnetanis Quæſtionibus* indagat, e latibulis Pontificiis protrahit, Patrumque ſententias vindicat, ut pateat, cautius ipſum a nonnullis commendari debuiſſe, quam factum eſt. Inde ad nobile argumentum de ſenſu myſtico Scripturæ ſacræ procedit: tum de terminis in myſterio Trinitatis aliisque doctrinæ ſacræ capitibus adhibendis diffuſe diſputat, noſtrorumque Theologorum ſententiam a Socinianorum mente differentem adverſus Arnoldum & ſimiles accurate vindicat: poſt hæc de notitia naturali collationem cum ingenioſiſſimo *Lockio* inſtituit: ſollicitius vero & proſixius in *Poireti* ſententiam de notitia Dei experimentali inquirit, eaque occaſione univerſam ideam doctrinæ Poiretianæ primaque ejus fundamenta in ipſius operibus paſſim ſparſa ſummo ſtudio colligit, & per claſſes argumentorum confutat, ita ut nullum ſit dubium, quemlibet, qui opera ipſa non legit, hinc tamen de nexu demonſtrativo, quem Poiretus intendit, recte judicare poſſe.

B. JO. CONRADI DANNHAUERI, SS. THEOL. D. in Acad. Argent. Prof. Ord. & in ſummo Templo Eccleſiaſtæ, CHRISTEIDIS ſive DRAMATIS SACRI Actus ſecundus; ex MSCto Codice editus a JO. FRIDERICO WANDALINO.

Haſniæ, ex typographeo Reg. Maj. & Univerſ. 1708, in 4. Alph. 1 plag. 17½.

ULtra Seculi dimidium elapſum eſt, ex quo Eccleſiaſticam temporum a Chriſto in cœlos aſcenſione elapſorum hiſtoriam condere inſtituit celeberrimi nominis Theologus, B. Dannhauerus, cujus ſtudio res in Eccleſia geſtæ trium priorum Seculorum A. 1646 Argentorati prodierunt, ſub *Dramatis ſacri* ſchemate, quod ultra *Actum primum* continuatum publicæ luci ſiſtere Autori, utut is per quatuor adhuc luſtra poſtmodum ſuper-

pervixerit, forte ob labores, quibus distentus fuit, alios, integrum haud fuit, nec obstetricantem curam D. Balthasaris Bebelii, ejus ex asse hæredis, & in Dannhauerianis monumentis evulgandis haudquaquam in se temere quid desiderari passi, ad hoc officium piis Dannhaueri manibus præstandum accingere se potuisse compertum est, quo nunc denique functum ex parte videmus doctissimum Wandalinum, Avi *Johannis*, dudum inter famigeratissimos Theologos connumerati, Patrisque hodie superstitis, *Jo. Friderici*, Theologi apud Hafnienses primarii, æmulum felicissimum, Philosophiæ & Theologiæ in Regia Universitate Hafnienſi Professorem designatum. Adeptus ille fuit *Christeidos*, quo nomine Drama illud suum Dannhauero insignire placuit, *secundum Actum* ex avita Bibliotheca, permissuque, imo suasu, Parentis optimi, publicæ χειμήλιον hoc utilitati consecrare totus gestiit. Ut igitur, quid exin haurire liceat, omnes, qui in oculis manibusque Dannhauerum gerere consueverunt, distinctius cognoscant, summam secundæ Partis libri tot plausibus olim excepti strictim referemus.

Complectitur ea sortem Ecclesiæ iterum, ut prior illa, trisecularem, & inde a Constantini M. amplissimis victoriis, in quibus prima desierat, usque ad Heraclii Imperatoris triumphum pergit, remque omnem *Phænomenis quatuordecim* inclusam exhibet.

Primum Phænomenon faciem Ecclesiæ Christi in secunda Seculorum triade ita adumbrat, ut hanc pulcherrima Ecclesiæ *Persicæ*, *Indicæ*, *Ibericæ*, *Saracenicæ*, *Anglo-Saxonicæque*, & aliarum plurium accessione, Judæorum etiam insigni multitudine auctam ante omnia observet. *Unitatem* hinc ejusdem laudat, atque *sanctitatem*, ut gloria verbi prædicati & sacramentorum administratione nixam, sic & virtutum splendore morumque probitate haud mediocriter coruscam, quo e censu sigillatim ardentem in precibus zelum fuisse dum memorat, de *Litaniis* inter alia non nihil commentatur. *Codicum* insuper *sacrorum* arctam istis seculis *custodiam* familiarem facit, & de variis *Bibliorum translationibus*, Latinaque inprimis, disserit. Loca congregationum *Basilicas* tum fuisse ait & *Templa* publicis encæniis

aiis conſecrata, de quorum ſimplicitate plura in medium teſtimonia producit. *Secundum* Hierarchiam Oeconomicam ſcrutatur, ubi præter obſervatam *nuptiarum* honeſtatem *inſtitutionis* quoque in Scholis pariter ac Templis factæ curam explicat, & *catechizandi* fervens *ſtudium* extollit. *Tertium* Phænomenon Hierarchiæ Politicæ ſacrum eſt, ubi imprimis benigni *Eccleſiæ Patroni nutritiique* tam intra quam extra Romanum Imperium celebrantur. *Quartum* ad Hierarchiam pergit Eccleſiaſticam & in Apoſtolorum locum ſucceſſiſſe notat ſtatarios Eccleſiarum *Præſules*, *Epiſcopos* & *Presbyteros*, quorum conſtitutionem pariter ac functionem conſiderat, & eos, qui in Cathedra vel *Romana*, vel *Alexandrina*, vel *Antiochena*, vel *Hieroſolymitana*, ſparta ſua aut laudabiliter aut ſecus functi fuerint, juſto ordine recenſet. *Quintum* Phænomenon orthodoxæ Eccleſiæ characterem & ſymbolum in hac triſeculari Periodo præcipuum conſtituit *Nicænum*, in Concilio Conſtantinopolitano poſtea illuſtratum auctumque, cui *Athanaſianum* illud, non quidem ab Athanaſio autore confectum, attamen ejus doctrinæ ac phraſi per omnia conſentaneum, ſero demum acceſſerit, prout nec *Chalcedonenſe* ſymbolum, factique in *Neſtorium Anathematiſmi* ſilentio prætermittuntur. *Sextum* Sacramentorum binarium huic ævo numerum aſſerit, & præter alia, *Pædo-baptiſmum* & *Gyneco-baptiſmum* uſitatum, ſed *Campanarum baptiſmum* prædamnatum fuiſſe docet. Sacramentum Cœnæ *ſacrificii* quidem nomen obtinuiſſe monet, at *miſſaticum Sacrificium* nec volam habuiſſe addit, nec veſtigium, nedum *ſacrificium pro mortuis*, aut *miſſam privatam*. Antiquatam inſuper ſacramenti *repoſitionem*, & *transſubſtantiationem* damnatam, celebratam *ſub utraque communionem*, & aſſertam *indignorum manducationem* allegat. *Septimum* varia, quæ tunc invaluerint, recenſet ſchismata & ſcandala, quorſum referas *perfectionis ſtudium*, malum non intentione, ſed mediorum electione; *orationem pro defunctis*; *proceſſionem* a Chryſoſtomo contra Arianos inſtitutam; *ſacrorum lipſanorum curam*, quæ poſt in *ſceletolatriam* defecerit; *pallii inveſtituram*; γαμομισότητας; & plura id genus. Quin & de *purgatorii* origine, de *Monaſtice ſequiori*, de ἁγιο-

λατρεία & συνολατρεία, quin & de *Antichriſto nato*, *puero*, *adoleſcente* uberius diſpicit. *Octavum* varias deſignat hæreſes, quæ tunc aut repullulaverint, uti *Chiliaſtica*, *Novatiana* & *Manichæa*, aut primitus exortæ fuerint, quarum quidem præcipuas dicit *Arianam*, *Macedonianam*, *Neſtorianam*, *Eutychianam*, *Donatiſticam* & *Pelagianam*; Prædeſtinatianos, Aerianos, Maſſalianos, Audæanos ſeu Anthropomorphitas, Priſcillianiſtas, Circumcelliones, aliosque in claſſem ſectarum minorum, ceu vocat, gentium rejicit. *Nonum* duritiem *Judaicam* divinæ nemeſi nondum cedentem miratur, at variis tamen nationi huic immiſis calamitatibus factum adſtruit, ut nonnulli Ebræi ſceptro Chriſti ſe ultro devoverint. *Decimum* Eccleſiam *bellis* Romano-Ethnico, Juliano-Apoſtatico, Perſico-Barbarico, Gothicoque Barbaro, variarum gentium flagellis armato, infeſtatam afflictamque introducit. *Undecimum* demonſtrat, ut malis inteſtinis Eccleſia oppoſuerit *diſciplinam* ſeveriorem, *teſtimoniaque veritatis*, hæreſi ac infidelitati συναγωνισμὸν *Doctorum*, *diſputandi* peritiam uſumque, *Synodos* item ac *pœnas*; & Gentilismo denique *leges* & *arma*. *Duodecimum* Comitia ſacra ſeu *Concilia* triſeculari illo ævo habita contemplatur, quorum A quaſi & Ω fuiſſe innuit Auguſtum ſeu Principem ſummum; Senatum conſtitiſſe ex Eccleſiæ non ſolis Prælatis, ſed aliis quoque huic negotio idoneis, pro norma ac magiſtra Scripturam aſſumentibus. E reliquorum vero Conciliorum turba quatuor illa, *Nicænum*, *Conſtantinopolitanum*, *Epheſinum* & *Chalcedonenſe* imprimis celebrat. *Decimum tertium* varios illorum temporum *Martyres* enumerat. *Decimum quartum triumphum* amplificat Regis Jeſu Chriſti, utpote qui Gentilismum ſubegerit, hæreſes compeſcuerit, Judaiſmo omnem ſpem revicturæ gloriæ ademerit, Apoſtatas proſtraverit, Barbarosque cicurarit. Univerſis his Phænomenis *Phantaſma* unicum Mythologicum ſubjungitur, quod *chimæricis Sanctis*, *viſisque*, *miraculis & geſtis fictis*, ac *piis fraudibus* refertum eſt.

Ceterum ſingula, quæ hactenus attulimus, apparatu quidem multo conciſiori, ac in primo Actu obſervare licet, deducuntur, ut operis multo amplioris lineamenta tantum heic in char-

chartam conjecta fere credideris. Non diſplicitura tamen hæc Lectoribus cordatis autumamus, a quibus *Theologiam* Dannhaueri *Caſualem*, *Politicamque Biblicam*, lipſana itidem poſt Autoris demum mortem e ſummorum Virorum muſeis nuper edita, minime contemni, experientia docente, intelligimus. Optandumque adeo, ut *Actus* quoque *tertius* hujus *Dramatis*, quem apud Viduam Bebelianam adhuc latere intelleximus, mox Editorem aliquem idoneum nanciſcatur.

JUS IMPERIALE SEU CÆSAREUM NOviſſimum FERDINANDEUM ac LEOPOLDINUM in tres partes diviſum, ex novello Imperii Receſſu de anno 1654, deinde ex Ordinatione Conſilii Aulici Imperialis ac denique ex Capitulatione Cæſarea Leopoldina deſumtum atque ſecundum ordinem alphabeticum collectum; Autore JOANNE JACOBO A GOPPOLDT, Sacræ Cæſareæ Majeſtatis Actuali Conſiliario Aulico Imperiali.

Giſſæ, typis & impenſis Henningi Mulleri, 1708, in 8.

Plag. 13,

Libellus hic ad exemplum Juris Cameralis, a Petro Denaiſio ſecundum alphabeti literas digeſti ac anno 1604 primum editi, judice Editore, compoſitus ac ab ipſo, ob defectum exemplarium, Giſſæ recuſus eſt. De cetero ejus argumentum ex titulo ſatis intelligitur. Placuit ſcilicet Generoſiſſimo Autori contenta legum noviſſimarum ad rationes Lexici cujusdam Juridici revocare, quod quidem ita executus eſt, ut juxta ordinem alphabeticum de rebus, quas excerpere viſum eſt, breves propoſitiones conficeret, easque in imperandi modo proponeret, cujus rei aliquot dabimus ſpecimina. In Parte prima ſub verbo *Acta* hæc leguntur: „Acta per judicem, a quo edita, judici „ad quem inſinuantor. Acta prioris inſtantiæ partes ſeu earum „procuratores aut advocati omnia ac ſingula in copiis penes ſe „conſervanto. Acta prioris inſtantiæ vel ſaltem inſtrumenta

„appellationis una cum documento eorum requisitionis pro ju„stificatione formalium, in causis appellationum in primo termi„no producuntor.„ Sub verbo *Commissio* præter alia hæc habentur: „Commissionem petere ac Commissarios nominare actor „in causis probationum intentionis suæ in secundo, vel obtenta a „reo primi termini prorogatione, in tertio termino tenetor.„ In Parte secunda sub verbo *Agentes* hæc extant: „Nemo ad agen„dum, procurandum aut sollicitandum, apud Consiliuna Auli„cum Imperiale, priusquam id ab ejus Præside & Vice-Cancel„lario decenter petierit, & a duobus Consiliariis, quos idem Præ„ses deputavit, de natalibus, patria, vita ante acta & locis, ubi „literis vel praxi operam dedit, ad hæc de peritia juris commu„nis, constitutionum Imperii consuetudinumque & praxi debi„tam fidem fecerit, admittitor.„ Titulus *Fiscalis* hæc exhibet: „Duo ex Consiliariis, ad officium Fiscalatus deputantor, ac Fisca„lis antequam actionem quandam instituat, seu scriptum quod„dam contra quem exhibeat, horum consilio utitor, qui post„modum in ejusmodi causis a voto abstinento.„ In Parte tertia sub rubrica *Accisa* hæc conspiciuntur: „Sub prætextu accisarum, Umbgelds/Niederlag/Strand und Marckgelds/Por„ten/Brücken/und Pflastergelds & similium, hucusque de „facto inducta & desuper arresta, usurpata, reapse vero nova „vectigalia & telonia importantia, ubivis locorum abrogantor, „& adversus transgressores per Fiscalem Cæsareum rigorose pro„ceditor. Adjiciemus adhuc rubricam *Bannum Imperii*, sub qua hæc proponuntur: „Nullus Electorum, Principum aut „Statuum vel alius in posterum inauditus ac sine præscitu, con„silio & consensu Electorum, facti non participum, in Bannum „& Rebannum declarator, sed desuper ordinarius processus ob„servator. Facto adeo notorio & publico stante, atque viola„tore pacis in suo facinoris proposito perseverante, ut processu „opus non foret, ita nihilominus Electoribus desintercssatis, „ante realem banni declarationem, communicator, neque sine „expresso eorundem consensu banni declaratio publicator.„

L. CHRIST.

L. CHRIST. FRID. GARMANNI, MEDICI R. E. S. Provinc. Phyſ. Chemnicenſis, Academici Curioſi, de Miraculis Mortuorum Libri tres, quibus præmiſſa Diſſertatio de Cadavere & Miraculis in genere. Opus Phyſico-Medicum, curioſis Obſervationibus, Experimentis, aliisque rebus, quæ ad elegantiores literas ſpectant, exornatum, diu deſideratum & expetitum, beato Autoris obitu interveniente, editum a L. IMMANUELE HENRICO GARMANNNO, Autoris Fil. Poliatro Sneebergenſi; cum Indicibus neceſſariis.

Dresdæ & Lipſiæ, ſumptibus Johannis Chriſtophori Zimmermanni, 1709, in 4.

Alph. 8 pl. 18.

ANte annos jam quadraginta fere primum aſpexit lucem publicam *Garmanni de Miraculis Mortuorum* Tractatus, mancus tunc quidem, ac Libro ſecundo ac tertio privatus, alphabeto unico vix ac ne vix quidem conſtans, quem jam indefeſſo B. Autoris ſtudio & curis ſecundis mirum quantum auctum, primumque adeo ſpecimen plusquam octies ſuperatum videmus. Notiſſimum quidem apud Medicos *Garmanni* nomen, utpote quod jam ab illo tempore, quo Ephemerides Nat. Cur. Germ. inclaruerunt, clarum atque famigeratiſſimum fieri cœpit: neque enim ſolum Obſervationibus ſuis Medicis illam Curioſorum Academiam egregie illuſtravit, ſed & primum fere inter Academicos Germanos fœtum, ad mentem Nat. Curioſorum elaboratum, præſens noſtrum opus puta, edidit, quod & ſecundo primæ Decuriæ anno inſertum, præſentis quaſi prodromum, conſtat. Totum opus, uti jam apparet in publico, poſthumum, ex Diſſertatione Procœmiali bipartita, & tribus ipſius tractationis Libris componitur. Procœmii ſectio prima, *de Cadavere* agit, ſecunda *de Miraculis in genere*. Libri primi ipſius tractationis undecim ſunt Tituli. I agit *de Capillorum in cadaveribus augmento*, II *de Naſi inſitiis ſympathia*, III *de Cadaveribus porcorum man-*

dentium instar in cryptis feralibus sonantibus, IV *de Faciei mutatione in cadaveribus*, V *de miris quibusdam circa Os & Faciem phænomenis*, VI *de Dentium singularibus*, VII *de Cordis augmento & in igne duratione*, VIII *de Abdominis ruptura & viscerum egestione*, IX *de Partu Cadaverum*, X *de Unguium, Cornuum & Ossium incremento*, XI *de Penis in cadaveribus erectione*. Libri Secundi, qui una cum tertio & Dissertatione Procœmiali, huic novæ operis editioni accesit, decem sunt Tituli. I *de Maculis Cadaverum*, II *de Contagio*, III *de Levitate & Gravitate*, IV *de Frigiditate, Rigiditate, Caliditate ac Mollitie*, V *de Motu*, VI *de Sudore aquoso & cruento*, VII *de Cruentatione*, VIII *de Fragrantia*, IX *de Luce*, X *de Spectris*. Libri tertii ambitus quatuor absolvitur Titulis, quorum I *de Cadaverum putredine*, II *de Cadaverum incorruptibilitate & Mumiis*, III *de Cadaverum Petrefactione*, IV *de Cadaverum Resurrectione ac Resuscitatione* differit. Agmen claudunt quatuor Indices, quorum I *Dissertationes*, II *Loca S. Scripturæ explicata*, III *Autores*, IV *Res memorabiles in genere* sistit. Hic totius operis conspectus. Modum tractandi quod attinet, miscellaneam sectatur doctrinam Cl. Autor. Invenient Theologi, Jureconsulti, Politici, Oeconomi, Mechanici, Poetæ, Autorum classicorum Interpretes, quod in usum haud contemnendum convertere queant. Quamvis enim præcipuus Autori scopus sit Naturæ mira in cadaveribus pandere phænomena, eaque ad Physices & Medicæ Artis regulas ac trutinam expendere, ac perpetuis observationibus & parallelis historiis illustrare, non tamen perpetuo Artis hujus immoratur sacris, sed latius evagatur, atque indirecta via lucem thesi fœnerari solet. Hinc tam frequentes Autorum citationes, stupendam librorum notitiam innuentes: hinc digressiones eousque extensæ, ut sæpius Medicum cum cadaveribus suis ac miraculis longissime abesse, vel ecstasin pati existimaveris. Unico Tituli cujusdam summario patescere potest, quanta sit Autoris in tractando ubertas. Exempli loco sit *Libri Secundi Titulus I de Maculis Cadaverum* inscriptus, qua occasione differit *de Stigmatibus variis: de Signo Crucis, quo Christianorum veterum frontes no-*

notabantur: de Ignominiæ ac Servitutis notis ſervis quondam ac Chriſtianis inuſtis: de iisdem æternæ captivitatis teſtimoniis apud Turcas: de Diabolo ſtigmatizante Magos: de Cauteriis Medicorum, Scarificatione & V. Sect. de Hominibus & Imaginibus fœtui inſcriptis: de Maculis in morbis, peſte, febre maligna: de Maculis ſcorbuticis in morituris, in mortuis, in peſte extinctis; de Signis peſte, violentæ morte, a venenis extinctorum: de Cadaveribus venenatorum, an aperienda? de Corroſivis venenorum vices ſupplentibus: de Venenis vaſa Porcellana & ſtomachum maculantibus: de Venenis in corpore generabilibus: de Venenis inſpiratis: de erectis a vaporibus putridis: de Fulminatis: de Syncopticis, Apoplecticis & Epilepticis: de Βλητοῖς *veterum: de Maculis ante mortem diſparentibus, poſt mortem iterum apparentibus, & harum cauſis: de Crucibus in veſtimentis & cadaveribus: de Maculis embryonum naturalibus & Magicis: de Maculis ab Inſectis venenatis: de Maculis internis a plagis externis non ſemper conſpicuis: de labiis vulnerum a morſibus venenatis: de capitis apertione non negligenda, ubi de plaga inflicta conſtat, licet nullis apparentibus maculis externis: de ſingularibus Incantatorum notis.* Videmus hoc unico ſpecimine, quam curioſe vagabundus ſit pro re nata Cl. Autor, quam variæ & multæ lectionis, ita ut Polyhiſtorem ſe in hoc opere non minus, quam in Oologia ſua curioſa, præſtet, Conr. Vict. Schneiderum, Chriſt. Langium, Joh. Dan. Majorem, Georg. Francum, illuſtres Medicos Polyhiſtores, egregie ſecutus, quorum choro jure meritoque accenſetur, paremque cum his famam & honores tuebitur in ſecula duraturos. Beati Autoris Filius, præſentis operis Editor ſtrenuus, ſi, quam in Præfatione de *Halitu Humani ſalubritate & noxa* Diſſertationem, opus noſtri Auctoris itidem poſthumum, promittit, pari benevolentia publico largietur, de Medica non minus quam univerſa Republica Literaria optime meriturus eſt.

DE L'INDECENCE AUX HOMMES D'ACcoucher les Femmes &c.

i. e.

DE INDECORO VIRORUM OBSTETRICANDI officio, & de Obligatione Matrum lactandi Infantes proprios; qua occasione per rationes ex Physicis, doctrina Morali & Arte Medica demonstratur, nec propriam matrum, nec infantum vitam periclitari, si puerpera virorum obstetricantium & fœminarum nutricum auxilio valedicant.

Parisiis, apud Jacobum Stephanum, 1708, 12.

Plag. 12.

QUamvis negandum haud sit, & nutricum apud puerperas auxilium, & obstetricandi officium a viris hac arte peritis in partu difficili administratum, locum invenire aliquando & usum habere laudabilem, non minor tamen in utroque hoc auxilio observatur etiam abusus, apud delicatas cumprimis ac timidiusculas fœminas. Hinc laudandum maximopere Clariss. Autoris nostri institutum, quo sepositis omnibus præconceptis opinionibus, in utriusque necessitatem inquirit, & hoc quidem Matronarum quarundam pietate & modestia conspicuarum instinctu, quæ sufficientem hac de re instructionem, pro salvanda conscientia sua, desiderarunt.

Totum opusculum est bipartitum: & in priori quidem parte *de indecoro Virorum obstetricandi officio* agit Cl. Autor, atque ante omnia in originem artis obstetricandi, quatenus a Viris jam administratur, inquirit, ac satis evidenter ex ipsa antiquitate demonstrat, quod nec a Paganis, licet barbaris etiam, approbata fuerit unquam perversa hæc & naturæ repugnans consuetudo. De populo Israelitico autem, divinarum legum fideli quondam custode, notissimum esse existimat, apud hunc nullum alium quam fœminarum obstetricum usum fuisse toleratum. Pergit demonstrando, quod nec S. Scriptura nec Patres quicquam pro excusanda moderna circa hanc artem consuetudine habeant, quod Principes & Magistratus nunquam privilegiis eandem confirmarint,

marint, quod nunquam corpus vel ſocietas certa ex ejusmodi viris obſtetricantibus formata fuerit. Præterea ſub examen vocantur rationes illæ omnes, quæ pro toleranda hac profeſſione allegantur, atque ad easdem appoſite reſpondetur, non minus ac ad argumenta illa, quæ incapacitatem, ignorantiam quaſi connatam & defectum ſcientiarum in ſexu ſequiori concernunt. Ex quibus denique colligitur, carere poſſe ſine inſigni damno Rempublicam viris obſtetricantibus, fœminas ſolas huic officio ſufficere, utpote quod illarum capacitatem non tranſcendat, a viris cupidine lucri ipſis ereptum, atque eadem injuſtitia ab iisdem adhuc continuatum fuerit. Non negat de cetero Cl. Autor, Chirurgi experti auxiliatrices manus aliquando eſſe neceſſarias, tunc ſcilicet, cum matris juxta atque infantis vita ſine operatione Chirurgica ſalvari nequeat; ſed prout exempla illa ſint rariora, ita ut ex mille puerperis vix una in partu ſuo tam duram experiatur ſortem, hanc exceptionem nullum parere perverſæ conſuetudini patrocinium exiſtimat.

Altera Diſſertatio, uti jam monitum, de *Matrum obligatione Lactandi infantes proprios* agit. Sincere hic proponuntur, quæ ipſam naturam a fœmina matre facta poſtulare cernimus, i. e. & hoc, quod natura pro hac intentione ipſi tribuit, & illud, quod recens natus a matre jure meritoque expectat. Quoad Phyſicas rationes, quæ hac occaſione allegantur, peculiari perſpicuitate ex Mechanica naturali ipſæ proferuntur, ita ut quivis, illiteratus etiam, aſſequi facile eas poſſit. Abſtinet autem Clar. Autor, quantum fieri poteſt, ab omni impuritate, quæ caſtas aures lædere valeat, ac diſſerit de puerperio & conjugii ſacris eum in modum, ut nec ſcrupuloſiſſimi inveniant, quod reprehendere poſſint. Prolixior interim in allegandis rationibus illis eſt, quas ex Morali doctrina & regulis Chriſtianiſmi petit: proponit exempla ſanctarum & piarum uti & Principum matrum, quæ infantes proprios lactare honori duxerint: explicat inſignem illum uſum, quem fœminæ matres monitis his auſcultantes indubitato reportabunt, partim ex amore & perpetua obligatione, quam imprimunt infantibus ſuis atque maritis, partim ex honore, qui ab omnibus bonis ipſis de-

feretur Reipublicæ nomine, quippe quæ a naturali hac atque ordinaria infantum educatione mirum quantum uſus trahet ac commodi. Interim non usque adeo rigidus eſt cenſura ſua Cl. Autor in puerperas, ut illas in univerſum omnes ad dictum lactandi officium obſtringat; excipit enim merito infirmas ac valetudinarias, quibus & vires & materia ad eam rem deficiant.

COURS D' OPERATIONS DE CHIRURGIE.

i. e.

CURSUS OPERATIONUM CHIRURGICARUM, IN Horto Regio demonſtratarum a Dno. DIONIS, defunctæ quondam Conjugis Delphini, nunc autem Ducissæ Burgundiæ Chirurgo primario, nec non Juratо Pariſienſi.

Bruxellis, apud Fratres t'Serſtevens & Antonium Claudinot, 1708, in 8 ch. maj.

Alphab. 1 plag. 18½, Tabb. æn. 61.

NOvendecim jam effluxerunt anni, quod Autor noſter Corporis humani Anatomiam Pariſiis (nempe A. 1690) imprimi curaverit; quia hæc tamen editio plane non, tertia vero A. 1695 & verſio Latina Genevæ A. 1696 adornata, paulo tardius ad manus noſtras pervenit, in Supplementorum demum Tomo quarto, cujus Sectio prima quam primum prodibit, a nobis recenſebitur. Anatomen autem, ceu baſin Chirurgiæ, Chirurgia præſens excepit, Pariſiis itidem A. 1707 primum, mox anno elapſo Bruxellis typis exſcripta, atque non minus, quam Anatomia, tum in horto Regio Pariſino ab A. 1673 ad A. 1680 publice propoſita, tum X Demonſtrationibus comprehenía, recentioribus nihilominus obſervationibus aucta. In prima videlicet totidem Demonſtrationum, Chirurgia Chirurgicisque operationibus, cum inſtrumentorum, turundarum, plumaceolorum, emplaſtrorum, compreſſarum & faſciarum apparatu, in genere declaratis, in ſpecie Suturæ interſciſ-

ſæ,

ſæ, circumglomeratæ ac ſiccæ adminiſtratio reliquis operationibus cunctis præmittitur. Quales namque quomodo ſpeciatim in abdomine rite debeant inſtitui, v. g. ligatura umbilici in infante recens nato, gaſtroraphia, ſutura inteſtinorum pellionum more, in hernia umbilicali & ventrali, paracenteſis, partus cæſareus, lithotomia, catheteriſmus, punctio perinæi, in partibus genitalibus utriusque ſexus, parturientibus, hernia inguinis ac ſcroti, nec non in affectibus ani, in II, III & IV Demonſtratione hinc edocetur. Tum operationes pectoris, v. g. in empyemate, fiſtulis thoracis, morbis mammarum, gibboſitate, vena jugulari & broncho, in Demonſtratione V, in VI autem medela fracturarum cranii, trepanatio, variæque operationes in oculorum malis; quemadmodum Chirurgi ſubſidia in naſi, labiorum, gingivarum, dentium, linguæ, uvulæ, tonſillarum, faucium, auricularum & glandularum diſpoſitione morboſa, cum venæ ſectione capitis, in Demonſtratione VII deſignantur. Aſt quæ artubus competant operæ, e. g. venæ ſectio, inciſio aneuryſmatis, tendinum ſutura, reſtitutio digitorum cohærentium, incurvatorum, vel panaritio affectorum, ut & digiti extirpatio, in Demonſtratione VIII, crurisque amputatio, artificialis vero repoſitio, tractatio varicum, venæ ſectio pedis, depravatæ hujus figuræ immutatio, callique & clavi pedis, itemque unguium carnem lædentium, remotio, in Demonſtratione IX porro explanantur. Tandem rerum peregrinarum extractio, ſetaceum, apertio abſceſſuum, carbunculi, anthracis & tumorum tunicatorum chirurgia, cauteriorum, cucurbitularum, hirudinum & veſicatoriorum applicatio, ſuggillationis item & verrucarum auxilia chirurgica, cum cadaverum inciſione ac balſamatione, in Demonſtratione X pertractantur. Pertractantur autem tot operationes eum in modum, ut non ſolum ſingulis Figuræ appoſitæ, quæ apparatum convenientem illuſtrent, & affectus morbidi, qui operam Chirurgi efflagitent, præmittantur, ſed & præter remedia alia, obſervationes, ex propria potiſſimum Autoris experientia 46 annorum depromptæ, aliquando interponantur vel adjungantur. Sic exomphalon haud a peritonæi dilatatione, ſed ſola ejus ruptione produci, frequenti ejus- p. 80.

modi tumorum inſpectione anatomica, qua omni perito-
p. 111. næo interius deſtituti apparuerunt, evincitur. Sic inter alios aſciticos, paracenteſi reſtitutos, aliquis ſiſtitur, cujus abdomen vigeſies quinquies acu triangulari cannulata (*trocart*) compunctum, plurium quam viginti ſex ſextariorum ſeri effluxum conceſſerit. Ne prolixius adducamus, quæ de Bubonocele in
243. utroque ſexu feliciter ſecta, cum inteſtini etiam adhærescentis a
325. ſcroto ſeparatione; de amputatione mammæ cancroſæ, nec filo
acu trajecto, nec tenaculo, ſed ſola manu ſiniſtra, adſtipulante;
350. de puellæ a gravi oſſis bregmatis & temporum comminutione
364. per trepanum duodecies applicatum reſtitutione; de hydrocephali externi medela per duas ſcarificationes longitudinales, capiti poſterius & inferius inflictas; de curatione anthracis per
571. 167. inciſionem commemorantur. Ex iis autem, quæ de Empyricis ſubinde curioſius annotantur, imprimis Fratris Jacobi hiſtoria reſtaret innuenda, niſi Domini Mery in ejusdem lithotomiam judicium noſtrorum Actorum Menſi Octobri A. 1700 p. 460 jamdum inſertum proſtaret.

RUARDI ANDALÆ, PHILOSOPHIÆ DOCTORIS ET Profeſſoris, Exercitationes Academicæ in Philoſophiam primam & naturalem, in quibus Philoſophia Renati des Cartes clare & perſpicue explicatur, valide confirmatur, nec non ſolide vindicatur.

Franequeræ, ex officina Wibii Bleck, 1709, in 4.
Conſtat Alph. 3 plag. 9.

QUem ſibi Cl. Autor in hoc opere finem propoſuerit, ex titulo ſatis manifeſtum eſt. Placuit nimirum, dogmata, quæ in Meditationibus & Principiis Philoſophiæ *Carteſii* continentur, ad captum tyronum explanare: ita ut gratiam iniiſſe cenſendus ſit apud omnes, qui *Carteſianæ* Philoſophiæ cognoſcendæ ſtudio feruntur. Quoniam vero *Carteſii* placita ea eſſe judicat, a quibus non opus ſit ut recedatur; ideo recentiorum quorundam Philoſophorum ea deſerentium opiniones hinc inde examinat & refutat. Ita quæ profundiſſimus Geometra, *Iſaacus New-*

Newtonus, contra vortices *Carteſianos* in doctiſſimo opere Principiorum Philoſophiæ Naturalis Mathematicorum propoſuit, intellectui, naturæ corporis fluidi & phænomenis Aſtronomicis, æquabili nempe Planetarum motui adverſari ait, totamque ejus demonſtrationem falſa hypotheſi niti ex ſchemate *Newtoniano* colligit, hincque falſam & contradictoriam ejus ſententiam pronunciat. Imprimis vero *Clericum* frequentiſſime atro carbone notat. Phyſicam ejus ædificio comparat, quod fundamento careat & ordine plane inverſo extructum ſit, ideo quod de principiis Phyſicæ demum in parte ultima agit, eaque ignota eſſe contendit. Ipſum materias, quas tractat, non meditari aſſerit, ſed modo quædam ex hoc, modo ex illo Autore exſcribere, licet diverſiſſimas ſequatur hypotheſes: unde tot in ejus Philoſophia reperiri contendit contradictiones. Sed mittamus ea, quæ paulo acerbius in Viros præclaros dicta ſunt, ne dudum promeritæ ipſorum laudi officere velle videamur, & ſtructuram potius ædificii Autoris intueamur. Præmiſſa Diſſertatione inaugurali de Phyſicæ præſtantia, utilitate & jucunditate, Parte prima operis principia Metaphyſicæ *Carteſianæ* explicat: ubi indole dubitationis generalis expoſita & primo principio cognitionis, *Cogito, ergo ſum*, ſtabilito, ad exiſtentiam Numinis tam a priori ex conceptu entis perfectiſſimi, quam a poſteriori ex idea Dei innata, ex conſideratione primæ originis mentis, ex ejus conſervatione & conſcientia aſſerendam progreditur, tandemque de clara & diſtincta perceptione, tanquam criterio veri, de cauſis & remediis errorum, de notionum ſimplicium clara & diſtincta perceptione & de triplici diſtinctione, reali, modali & rationis, diſſerit. Parte ſecunda Phyſicam generalem interpretatus, rerum naturalium principia recenſens, in exiſtentiam corporum inquirens, eſſentiam corporis in genere in nuda extenſione fundans, plenitudinem univerſi defendens, atomorum exiſtentiam & diviſibilitatem materiæ in infinitum impugnans, mundi finitudinem cum ejus unitate adſtruens, formas corporum particularium & motus naturam atque regulas examinans, quasdam corporum affectiones, duritiem nempe, fluiditatem, humiditatem, ſiccitatem declarans, veritatumque Phyſicarum certitudinem pro-

pugnans. Pars tertia Aſtronomiæ partem Phyſicam complectitur, de cœlorum atque ſtellarum, natura & affectionibus agens, quatenus ſine Geometria & reliquis ſubſidiis Mathematicis cognoſci poſſunt. Additur cenſura Aſtrologiæ judiciariæ & hypotheſeos de incolis Planetarum. Pars quarta Terram, quam incolimus, contemplatur. Præmiſſa nimirum doctrina de motu globulorum ſeu ſecundi elementi *Carteſiani*, de gravitate & de calore, Telluris geneſin tradit & mox ejus partes conſtitutivas, aerem, aquam & terram, ſtricte ſic dictam conſiderat. Hinc in ſpecie de origine fontium & fluminum, de aquis mineralibus, de terræ motu & montibus ignivomis, de igne, de magnete & ferro tractat, ſenſuumque tam internorum, quam externorum conſideratione colophonem operi imponit. Eundem adeo ordinem obſervat, quo uſus eſt *Carteſius* in Meditationibus ſuis & Principiis Philoſophiæ, eandemque rerum ſeriem pertractat, quas illi attingere viſum fuit.

ÆQUATIONUM QUARUNDAM POTESTATIS tertiæ, quintæ, ſeptimæ, nonæ & ſuperiorum ad infinitum usque pergendo in terminis finitis, ad inſtar Regularum pro cubicis, quæ vocantur Cardani, Reſolutio Analytica per ABRAHAMUM DE MOIVRE.

Excerpta ex Transact. Anglic. A. 1707, N. 309 p. 2368 & ſeqq.

SIt n numerus quicunque, y quantitas incognita, ſive æquationis radix quæſita, ſitque a quantitas quævis omnino cognita, ſive ut vocant, homogeneum comparationis: atque horum inter ſe relatio exprimatur per æquationem $ny + \frac{nn-1}{2.3}y^3 + \frac{nn-1}{3.3}\frac{nn-9}{4.5}y^5 + \frac{nn-1}{2.3}\frac{nn-9}{4.5}\frac{nn-25}{6.7}y^7$ &c. $= a$. Ex hujus ſeriei natura manifeſtum eſt, quod, ſi n ſumatur numerus aliquis impar (integer ſcilicet, nec refert, utrum ſit affirmativus vel negativus) tunc ſeries ſponte ſua terminabitur, & æquatio fit una ex ſupra præfinitis, cujus Radix eſt

(1)

(1) $y = \frac{1}{2}\sqrt[n]{(a+\sqrt{(1+aa)})} - \frac{1}{2}:\sqrt[n]{(a+\sqrt{(1+aa)})}$

vel (2) $y = \frac{1}{2}\sqrt[n]{(a+\sqrt{(1+aa)})} - \frac{1}{2}\sqrt{(-a+\sqrt{(1+aa)})}$

vel (3) $y = \frac{1}{2}:\sqrt[n]{(-a+\sqrt{(1+aa)})} - \frac{1}{2}\sqrt[n]{(-a+\sqrt{(1+aa)})}$

vel (4) $y = \frac{1}{2}:\sqrt[n]{(-a+\sqrt{(1+aa)})} - \frac{1}{2}:\sqrt{(-a+\sqrt{(1+aa)})}$

E. gr. Sit hujus æquationis poteſtatis quintæ $5y + 20y^3 + 16y^5 = 4$ radix invenienda, quo in caſu erit $n = 5$ & $a = 4$. Radix juxta formam primam erit $y = \frac{1}{2}\sqrt[5]{(4+\sqrt{17})} - \frac{1}{2}:\sqrt[5]{(4+\sqrt{17})}$, quæ in numeris vulgaribus expeditiſſime explicari poteſt ad hunc modum. Eſt $\sqrt{17}+4 = 8.1231$, cujus logarithmus 0.9097164 & hujus pars quinta 0.1819433. Huic reſpondens numerus eſt $1.5203 = \sqrt[5]{(4+\sqrt{17})}$. Ipſius vero 0.1819433 complementum Arithmeticum eſt 9.8180567, cui reſpondet numerus $0.6577 = 1:\sqrt[5]{(4+\sqrt{17})}$. Igitur horum numerorum ſemidifferentia $0.4313 = y$. Hic venit obſervandum, quod loco radicis generalis non incommode ſumeretur $y = \frac{1}{2}\sqrt[n]{2a} - \frac{1}{2}:\sqrt[n]{2a}$, ſi quando numerus a reſpectu unitatis ſit ſatis magnus, ut ſi æquatio fuerit $5y + 20y^3 + 16y^5 = 682$, erit Log. $2a = 3.1348143$, cujus pars quinta 0.6269628, & huic reſpondens numerus 4.236. Complementi autem Arithmetici 9.3730372 numerus eſt 0.236, & horum numerorum ſemidifferentia $2 = y$.

Atqui præterea, ſi in æquatione præcedenti ſigna alternatim ſint affirmantia & negantia, vel quod eodem redit, ſi ſeries obvenerit hujusmodi $ny + \frac{1-nn}{2.3}ny^3 + \frac{1-nn}{2.3}$, $\frac{9-nn}{4.5}ny^5 + \frac{1-nn}{2.3}\cdot\frac{9-nn}{4.5}\cdot\frac{25-nn}{6.7}ny^7$ &c. $= a$, erit hujus radix

(1)

$$(1)\ y = \tfrac{1}{2}\sqrt[n]{r(a+r(aa-1))} + \tfrac{1}{2}:\sqrt[n]{r(a+r(aa-1))}$$

$$\text{vel } (2)\ y = \tfrac{1}{2}\sqrt[n]{r(a+r(aa-1))} + \tfrac{1}{2}\sqrt[n]{r(a+r(aa-1)}$$

$$\text{vel } (3)\ y = \tfrac{1}{2}:\sqrt[n]{r(a-r(aa-1))} + \tfrac{1}{2}\sqrt[n]{r(a-r(aa-1))}$$

$$\text{vel } (4)\ y = \tfrac{1}{2}:\sqrt[n]{r(a-r(aa-1))} + \tfrac{1}{2}:\sqrt[n]{r(a+r(aa-1))}$$

Hic autem notandum, quod si $\frac{n-1}{2}$ numerus extiterit impar, radicis inventæ signum in ei contrarium permutandum est. Proponatur æquatio $5y - 20y^3 + 16y^5 = 6$. Unde $n = 5$ & $a = 6$. Erit radix $\frac{1}{2}\sqrt[5]{r(6+r35)} + \frac{1}{2}:\sqrt[5]{r(6+r35)}$. Vel quoniam $6 + r35 = 11.916$, erit hujus logarithmus 1.076304 & ejus pars quinta 0.2152561, complementum vero Arithmeticum 9.7847439. Horum logarithmorum numeri sunt 1.645 & 0.6091 respective, quorum semisumma $1.1253 = y$. Verum si acciderit, ut a sit minor unitate, tunc radicis forma secunda, ut quæ proposito est magis conveniens præ reliquis seligenda est. Sic si æquatio fuerit $5y - 20y^3 + 16y^5 = 61:64$, erit $y = \frac{1}{2}\sqrt[5]{r(\frac{61}{64}+r-\frac{3755}{4096})} + \frac{1}{2}\sqrt[5]{r(\frac{61}{64}-r-\frac{3755}{4096})}$. Et quidem si binomialium radix quintana ullo pacto extrahi queat, prodibit radix proba & possibilis, etsi expressio ipsa impossibilitatem mentiatur. Binomialis vero $\frac{61}{64}+r-\frac{3755}{4096}$ radix quintana est $\frac{1}{4}+\frac{1}{4}r-15$, & binomialis $\frac{61}{64}-r-\frac{3755}{4096}$ radix itidem quintana est $\frac{1}{4}-\frac{1}{4}r-15$, quorum binomialium summa $\frac{1}{4} = y$. Si autem extractio ista vel non peragi posset, vel etiam difficilior videretur, res ubique confici potest per Tabulam sinuum naturalium ad modum sequentem. Ad radium 1 sit $a = \frac{61}{64} = 0.95112$ sinus arcus cujusdam, qui proinde erit $72^\circ\ 2'_3$, cujus pars quinta (eo quod $n = 5$) est $14^\circ\ 2'_8$, hujus Sinus $0.24981 = \frac{1}{4}$ proxime. Nec secus procedendum in æquationibus graduum superiorum.

THE

THE GENERAL-GAUGER, OR THE PRINCIPLES and Practice of gauging Beer, Wine and Malt.

hoc eſt,

PITHOMETRA PERFECTUS, SEU PRINCIPIA ET praxis inveſtigandi ſoliditatem cereviſiæ, vini & polentæ; Autore JOHANNE DOUGHARTY, Matheſeos Cultore.

Londini, apud Jacobum Knapton, 1707, in 8.

Conſtat plag. 16.

PRopoſitum eſt Autori artem dimetiendi dolia ita exponere, ut eam ex ſuis principiis deducat, & ad captum practicorum accommodet. Quare cum Arithmeticam decimalem, hoc eſt, quæ fractionibus decimalibus utitur, huic inſtituto maxime commodam judicet, ab eadem tractationem ſuam orditur, progrediens ad extractionem radicis cubicæ & quadratæ, & ad explicationem problematum planimetricorum ac ſtereometricorum, quorum uſus in pithometria eſſe ſolet. His principiis expoſitis, ipſam tandem doliorum dimenſionem explanat, non modo inſtar conorum truncatorum, ſed & inſtar fruſtorum Conoidum Parabolicorum & Hyperbolicorum atque Sphæroidum conſideratorum. Singula problemata exemplis ſpecialibus illuſtrat & typum exemplorum integrum apponit. Problema de dimetiendo dolio non pleno minime attingit, cujus ſolutionem ob difficultatem nemo huc usque aggreſſus eſt. Quanquam enim *Keplerus* ſub finem Stereometriæ ſuæ quædam huc ſpectantia tradiderit, nec tamen ipſe ſibi, nec aliis ſatisfecit.

Beſchreibung der Grafen von Blanckenburg.

hoc eſt,

JOHANNIS GEORGII LEUCKFELDI RELATIO Genealogico-Hiſtorica de Comitibus Blanckenburgenſibus.

Francofurti & Lipſiæ, apud Theodor. Phil. Calviſium, 1708, 4. Conſtat. plag. 16.

ANtiquitates *Walckenredenſes* atque *Pœldenſes*, antea nobis memoratas, excipiunt *Blanckenburgenſes*, quæ *Blanckenburgenſium Comitum* Genealogiam hiſtoricam ad ſeculum usque a nato Chriſto decimum quartum, quo familia iſta eſt extincta, exhibet, ſubjunctis quinque Tabulis Genealogicis de Generoſiſſima familia Nobilium de *Oldershauſen*. Occurrunt hic varia notatu non indigna. Initio ſtatim agitur de *Sylva Hercynia* (Hartz-Waldes) nomine, ejusdem olim amplitudine, incolis aliisque, ubi notatur, eam dici Hartz/Hart/item Hartz-Wald & Hart-Berg. Græcis atque Latinis audiebat *Bacenis* & *Semana*, *Sylva Hercynia* vel *Saltus Hercynius*, quam denominationem *Melanchthon* & *Peucerus* a *Cheruſcis*, popuſis antiquis, petiere. Raymundus Martianus nomen illud derivaſſe fertur a monte Hercyno, qui tamen nusquam comparet; aliis alia ſentientibus. Pag. 10 & ſeqq. inſtituitur diſquiſitio: quando & a quibus territorium Blanckenburgenſe primum inhabitatum fuerit? Comitatus iſte (p. 16) olim vocabatur Hartingow & Hartgow; num vero arx Blanckenburgenſis a Saxonibus ethnicis, an eorum ſucceſſoribus Chriſtianis, fuerit extructa, non ſatis liquet. Antiquiſſimi quidem & certiſſimi tractus hujus poſſeſſores fuiſſe perhibentur Saxoniæ Duces. P. 20 monet Autor, probe diſcernendos eſſe Comites Blanckenburgenſes a Nobilibus ejusdem nominis. P. 24 & 30 Comitum *Reinhardi* & *Hugonis de S. Victore* vel *Hermanni* vitæ aliquantum recenſentur prolixius. P. 77 & ſeqq. ſubjiciuntur *Addenda* quædam & *Diplomata* ad Antiquitates Blanckenburgenſes ſpectantia. Quibus ita pertractatis ſubnectitur brevis quædam Diſſertatio de Cæſarea quondam urbe Palatina *Wallhuſa*, in qua Otto I aliique Imperatores Romani ſedem ſuam ſæpius conſtituerunt.

ELOGIA GERMANORUM QUORUNDAM THEOlogorum Seculi XVI & XVII.

ELOGIA PHILOLOGORUM QUORUNDAM HEbræorum.

ELO-

ELOGIA PRÆCOCIUM QVORUNDAM ERUDITORUM aliorumque Virorum Doctorum. Collectore GEORGIO HENRICO GOETZIO, Eccleſiæ Lubec. Superint.

Lubecæ, apud Jo. Wiedemeierum, 1708, in 8.
Conſtant Alph. 1 plag. 9.

VEſtigia eorum, qui hactenus Eruditorum vitas ſumme, quo decet, ſtudio deſcriptas collegerunt, collectasque publici juris fecerunt, commemoratis inſimul eorum ſcriptis, judiciisque Doctorum de iisdem aliorum ſuperadditis, impoſterum preſſurus ſumme Reverendus D. Goetzius, diligentiæ dexteritatisque ſuæ, quæ nulli anteceſſorum palmam facile concedet, tria jam ſpecimina maxime illuſtria intra anni unius dimidium luci publicæ expoſuit.

Primo enim edidit *Elogia Germanorum quorundam Theologorum Seculi XVI & XVII.* Equidem haud ignoravit, eſſe jam in eo Rev. H. Pippingium noſtrum, ut poſt abſolutam Memoriæ Theologorum Clariſſimorum renovatæ Centuriam primam mox ad alteram eodem ſtudio progrediatur. At enim hujus ſe turbare circulos haud quaquam velle profitetur, quin potius calcaria eidem addit, ſeria excitatione, ut plures Dei ſervos fideles, quorum numerum haud exiguum ſit initurus, ordine exhibeat commemoretque. Decadem de cetero Theologorum peculiarem hoc conſtipavit, in qua comparent: *Lucas Loſſius*, Rector Lunæburgenſis, Theologi eximii gloriam præter laudes adminiſtrati per 50 annos officii ſcholaſtici conſecutus; *D. Simon Pauli*, Superintendens ac Profeſſor Roſtochienſis; quorum uterque ad ſeculum XVI referendus eſt. Reliqui Seculo nuper elapſo XVII ſupremum diem obierunt, utpote D. *Cornelius Beccerus*, Paſtor & Profeſſor Lipſienſis; D. *Val. Schachtius*, Paſtor & Profeſſor Roſtochienſis; M. *Georgius Staupelius*, Superintendens Lubecenſis; M. *Lucas Pollio*, Eccleſiaſtes Lipſienſis; D. *Godofredus Cundiſius*, Profeſſor Jenenſis; D. *Fridericus Jeſſenius*, Paſtor Kilonienſis; M. *Godofredus Goeſius*, Presbyterii Hamburgenſis Senior; & D. *Rudolphus Capellus*, Profeſſor Hamburgenſis. Appendicis in vicem pro liberalitate

ſua erga doctos e cimeliis ſuis literariis adjunxit Editor celeberrimus duas Exercitationes, unam Michaelis Siricii A. 1662 Roſtochii ventilatam, in qua *Andreas Bodenſtein Caroloſtadius a puriore Eccleſia devius* oſtenditur, erroresque ejusdem recenſentur & deteguntur; alteramque a Joſua Arndio A. 1651 Wittebergæ conſcriptam de *erroribus Claudii Salmaſii in Theologia*.

Theologos hos exceperunt paulo poſt *decem Philologi Hebræi*, qui vel in Academiis, vel in Gymnaſiis, aut publice, aut privatim Linguas Orientales magna cum laude profeſſi fuerunt. Ad Academicos Doctores ſpectant M. *Chriſtophorus Hammerus* & M. *Johannes Friſchmuthus*, uterque Profeſſor Jenenſis; M. *Andreas Sennertus*, Profeſſor Wittebergenſis; M. *Daniel Haſenmullerus*, Kilonienſis; M. *Johannes Leusdenius*, Ultrajectinus; L. *Valentinus Friderici*, Lipſienſis, & *Nicolaus de Maſchkow*, Gryphiswaldenſis. In Gymnaſiis, ac Hamburgenſi imprimis, floruerunt D. *Ægidius Gutbirius*, cujus vitæ curſum, pauciſſimis, imo uni tantum ac alteri vix notum, in literas retulit celeberrimus Polyhiſtor, Joh. Alb. Fabricius; & L. *Eberhardus Anckelmannus*. Iis, qui privatim operam ſuam locarunt aliis, nunc quidem accenſuit M. *Gabrielem Reuſſelium*, Facult. Philoſoph. in Academia Jenenſi Adjunctum & Medicinæ Doctorandum, incomparabili viro, Jobo Ludolfo, perquam gratum, dignumque abs eodem habitum, cujus ſcripta ipſe diligentius perquireret. Elogio Anckelmanni Oratio ipſius inauguralis varia eruditione referta e MSto ſubnectitur.

Denique ſucceſſit Decas adhuc alia, quæ *præcocium quorundam Eruditorum aliorumque Virorum doctorum* Elogia complectitur. Et priorum quidem illorum claſſem conſtituunt hi tres: *Guſtavus ab Helmfeld*, Conſiliarius Regius Suecicus; *M. Jo. Jac. Thurmius*, Auguſta Vindelicus, S. S. Theologiæ Cultor, & *Eliæ Schedius*, Poeta atque U. J. Candidatus. His de præcocibus diſſerendi anſam ſibi ſuppeditatam innuit Oratione inaugurali de præcocibus Eruditis, a Viro clariſſimo, M. Jo. Chriſtophoro Wolfio, Lycei Flensburgenſis Con-Rectore, habita & nuper admodum publicata. Altera in claſſe ſiſtuntur, *Sethus Calviſius*, Chronologus & Mu-

& Muſicus Lipſienſis; *Adamus Theodorus Siberus*, Eloquentiæ Profeſſor Wittebergenſis; M. *Jo. Friderici*, Linguæ utriusque & Hiſtoriarum Profeſſor Lipſienſis; D. *Frid. Hortlederus*, Conſiliarius Saxo-Vinarienſis; D. *Jacobus Gerſchovius*, Lingu. Orient. & Poeſ. Profeſſor Gryphiswaldenſis; L. *Phil. Mullerus*, Profeſſor Mathematum Lipſienſis; & *Henningus* denique *Wittenus*, in Athenæo Rigenſi Eloquentiæ & Hiſtoriarum Profeſſor. Et hujus certe poſtremi tanto minus dememineſſe potuit, quanto commodius Decadem hanc haberi poſſe cenſet pro decima; quæ ad complendam integram Centuriam Ἐννεάδι Decadum Wittenianarum Memoriam Philoſophorum, Poetarum, Oratorum, Hiſtoricorum & Philologorum renovantium, ſuperaddatur, Ac ut illis etiam, qui Witteniano opere deſtituuntur, compertum ſit, de quibus Autoribus in illo actum fuerit, Indicem ſcriptorum a Witteno laudatorum huic ſuæ Decadi annexuit. Quin & alteram Centuriam Philoſophorum Clariſſimorum ſe impoſterum editurum eſſe promittit.

MICHAELIS Gottlieb *HANSCHII, Collegii B. Mariæ Virginis in Academia Lipſienſi Collegiati, de Opere Kepleriano ἀνεκδότῳ, cui Hipparchi nomen eſt, ad omnes Aſtronomiæ Conſultos ceterosque, qui ſiderum ſcientia delectantur, Epiſtola.*

Lipſiæ, apud Hæredes Lanckiſii, 1709, in 4.

Conſt. plag. 1.

DUdum monuit *Hevelius* in præfatione ad Tomum primum Machinæ cœleſtis Gedani 1673 editum f. 35, *Kepleri* diverſiſſima ſcripta lucem nondum vidiſſe, ſibique ipſi applaudit, quod univerſa Viri ſummi Manuſcripta cum omnibus ejus Epiſtolis ad præſtantiſſimos ævi illius Mathematicos datis horumque ad ipſas reſponſionibus in manus ipſius inciderint. Et in literis ad celeberrimum noſtrum *Pfauzium* A. 1681 d. 20 Dec. exaratis indicium divinæ providentiæ ſingulare ex eo agnoſcit, quod fune-

ſtum illud incendium, quo potiſſimam fortunarum *Heveliana-rum* partem una cum inſtructiſſima ejus Bibliotheca Mathema-tica & omnibus operum ab ipſo editorum exemplaribus periiſſe in Actis A. 1685 p. 141 innuimus, MS. Keplerianis ne minimum quidem damni intulerit, ſed omnia integra flammis feralibus ſubducta fuerint. Inter ea vero principem locum obtinet *Hipparchus* (quem vocat *Keplerus*) fœtus tantopere parenti ſuo dilectus, quemadmodum paſſim ex ſcriptis *Keplerianis* apparet. Ceterum qui genium Autoris vel ex epiſtola dedicatoria ad Li-bros 5, 6 & 7 Epitomes Aſtronomiæ *Copernicanæ* perſpexerunt; nobiſcum non diffitebuntur, vel ideo editionem *Hipparchi* ſui ipſum indies diſtuliſſe, quod præ ceteris ſcriptis charus habere-tur, adeoque nonniſi maxime comtus in publicum prodire de-bere cenſeretur. Sed delituit hactenus ſcriptum deſideratiſſi-mum primo in ſcriniis hæredum *Kepleri*, poſtmodum inter cime-lia *Heveliana* aſſervatum: nunc tandem ſoluta hæredibus *Hevel-ianis* certa pecuniæ ſumma cum reliquis MS. Keplerianis omni-bus laudatisque paulo ante Epiſtolis ad *Cl. Hanſchium*, Artium in Academia noſtra Magiſtrum, tranſiit. Is igitur cum publi-cum ſibi non magis devincire poſſe arbitretur, quam ſi Aſtro-nomos *Hipparcho Keppleriano* diutius carere non permittat; iisdem operis hujus editionem, quam parat, publice ſignificare decrevit. Apponit integrum operis titulum, qui ita habet: *Demonſtrationes multæ & pulcherrimæ de magnitudinibus & intervallis trium corporum Solis, Lunæ & Telluris, ubi plus fere admirationis meretur ingenium humanum ad cognitionem operum Dei viam moliens, quam opera ipſa naturæ per ſe bruta.* Et præterea refert, illud in duas Partes dividi, quarum prior fundamenta Optica eorum, quæ ad doctrinam Eclipſium accuratius examinandam neceſſaria, demonſtrans, inter alia de figura umbræ, dimenſione refractionum, parallaxibus, diſper-ſione lucis ſiderum in Lunam & Terram, in ſpecie lucis Solaris in Lunam, Lunæ in Terram & Terræ in Lunam agat; poſte-rior eclipſium doctrinam exhibens, Ptolemaicæ methodi peri-culis, diſpendiis & erroribus oſtenſis, ac Sciametriæ theoremati-bus demonſtratis, multa notatu digna de diametris Solis & Lu-

næ

næ observandis, de motu Lunæ diurno & horario in conjunctionibus & oppositionibus inveniendo, de motu & angulo latitudinis una cum Lunæ parallaxi nova methodo inquirendis, observatione hujus anguli citra maximæ latitudinis consideratione, umbræ semidiametro varie inquirenda, Solis parallaxi, altitudine & proportione trium illorum corporum varie detegendis, commodis denique inde in Geographiam & reliquas scientias redundantibus proferat, adjecto multarum Eclipsium tam Solarium, quam Lunarium juxta *Keplerianam* hypothesin examine. Ipse *Keplerus* in ea, quam superius citavimus, epistola dedicatoria affirmat, se causas physicas ad Lunam pertinentes in Commentariis Martis adumbratas in *Hipparcho* suo ulterius excoluisse.

NOVA LITTERARIA EX HISPANIA.

MAdriti sub finem anni 1707 inter publicas & solennes processiones, quibus & gravissimi Inquisitionis Generalis Assessores & plures Viri primaria dignitate conspicui interfuere, magna pompa publicatus est *Index expurgatorius librorum prohibitorum & expurgandorum, pro Catholicis Hispaniarum Regnis Philippi V, Regis Catholici, de Consilio Supremi Senatus Inquisitionis Generalis*, in fol. In eum Indicem Autores plures relati sunt a Senatu Inquisitionis, qui in prioribus editionibus nondum comparebant. Observatum tamen est a nonnullis, Cl. Papebrochii Opera nondum in eum Indicem relata fuisse, quod idem Senatus ante editionem illius nihil adhuc de illis decrevisset. Prodiit & ibidem superiori anno *Chronologia Sacra, origen de la Religion de los PP. Clerigos Reglares Menores, su Instituto y Gracias que los sumos Pontifices le han concedido, Elogios que de ella han escritto los Autores, Vida de sus venerables Fundadores, Noticia de las mas principales fundaciones suyas. Escriviola el Padre* M. Diego de Villafranca. *Tomo primero*, in fol. Valentiæ insignis Mathematicus, Thomas Vincentius Tosca, Presbyter Congreg. Orat. S. Phil. Neri, opus ingens Mathematicum aliquot Voluminibus editurus est, cujus operis Tomus I ante annum

num prodiit sub tit. *Compendio Mathematico, en que se contienen todas las materias principales da la Ciencias que tratan de la Cantitad*, in 8. Continentur hic Elementa Geometriæ in genere, tum Arithmeticæ & Geometriæ Practicæ: jamque sub prelo est ejusdem Autoris tractatus de Algebra una cum Analysi Musices, quem excipient Sectiones Conicæ, Optica, Trigonometria, Astronomia aliæque partes Matheseos.

LIBRI NOVI.

Dictionnaire Universel, Geographique & Historique, contenant la Description des Royaumes &c. la situation, l'estendue, les limites, les distances de chaque Pays; la Religion, les Mœurs, les Coustumes, le Commerce, &c. Par M. Corneille, *de l'Academie Franç. & de celle des Inscriptions & des Medailles. Trois Tomes. A Paris, chez Jean Baptiste Coignard, 1708*, fol.

Atlas Historique, ou Nouvelle Introduction à l'Histoire, à la Chronologie & à la Geographie Ancienne & Moderne, representée dans de nouvelles Cartes, par M. Cavec des Dissertations sur l'Histoire de chaque Etat, par M. Gueudeville, *Tome II, premiere Partie, qui comprend l'Allemagne, la Prusse, la Hongrie & la Boheme; & seconde Partie, qui comprend la Grande Bretagne, l'Irlande, la Suisse, la Savoye, la Lorraine & la Republique de Venise. A Amsterdam, chez les freres Châtelain, 1708*, fol.

Jo. Baptistæ Gramaye *Antiquitates Belgicæ emendatiores, & aucta Antiquitatibus Bredanis nunc primum editis. Accedunt huic editioni* Nicolai de Guyse *Mons Hannoniæ &* Davidis Lindani *Teneramonda. Lovanii, apud Ægidium Denique, Bruxellis, apud Fratres Tserstevens, 1708*, fol.

ERRATA.

Pag. 1 lin. 13 lege *antiquitates:* pag. 6 lin. 27 l. *Adelphii:* pag. 17 lin. 27 l. *quos figuratos:* pag. 18 lin. 22 l. *defæcatam & summe edulcoratam.*

* * *

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Aprilis, Anno ℳ *DCC IX.*

VENERABILIS HILDEBERTI, PRIMO Cenomanenſis Epiſcopi, deinde Turonenſis Archi-Epiſcopi, Opera tam edita, quam inedita. Acceſſerunt MARBODI, Redonenſis Epiſcopi, Hildeberti ſupparis Opuſcula; labore & ſtudio D. ANTONII BEAUGENDRE, Presbyteri & Monachi Ordinis ſancti Benedicti mi e Congregatione S. Mauri.

Pariſiis, apud Laurentium le Conte, 1708, in fol. Alphab. π.

Proſtat Lipſiæ, apud Jo. Frid. Gleditſch.

QVi Hildeberti, Cenomanenſis vulgo appellati, (eo, quod Epiſcopi Cenomanenſis munere diu functus fuit, quod tamen cum Turonenſis Archi-Epiſcopi provincia poſt commutavit,) Opera ſingula & univerſa e Bibliothecis, ubi hactenus delituerunt, eruere, inque unum Volumen conſtipata Orbi erudito exhibere, ſtuduerint, per tot annorum, imo ſeculorum, decurſum pauci admodum, aut plane nulli, reperti fuerunt. Provinciam ergo iſtam ſibi ſumpſit ſtrenueque ornavit, utut octogenarius interea evaſerit, Reverendus *Antonius Beaugendre*, qui tantam ſcriptorum majorum minorumque ab Hildeberto profectorum copiam nunc exhibet, quantam ante ipſum nemo collegiſſe deprehenditur. Equidem anteſignanos & duces ſe habuiſſe profitetur collectores *Bibliothecarum*, quæ vocantur, *Patrum*, quorum

ſtudio haud paucas Hildeberti Epiſtolas debeamus, prout & tres ejusdem Sermones ibi compareant. Præterea & *Lucam Dacherium* decem Hildeberti Epiſtolas Spicilegii ſui Tomo quarto, aliasque quatuordecim Appendici ad ultimum Tomum inſeruiſſe, & *Jacobum Homeyium* in Supplemento Patrum quædam ejus Opuſcula in lucem protuliſſe notat. Ut taceamus, quæ apud *Surium*, *Wolffgangum Lazium*, *Barthium*, *Bollandum*, aliosque ſe reperiſſe fragmenta innuit. Neſciviſſe tamen videtur, quod jam A. 1617 & *Andreas* noſter *Rivinus* nonnulla Hildeberti Operæ e MStis in apricum protraxerit, e cujus apparatu *Chriſtianus Daumius* Sermonem illum, qui in hac editione centeſimus eſt, & p. 723 ſeq. legitur, repetiit, & Divorum Patrum Veterumque Eccleſiæ Doctorum aliquot, qui oratione ſoluta ſcripſerunt, Homiliis ac meditationibus in Feſtum nativitatis Jeſu Chriſti abs ſe A. 1670 Cygneæ junctim evulgatis p. 209 ſ. inſeruit.

Antequam vero in recenſenda doctiſſimi Editoris noſtri induſtria ulterius progrediamur, juvabit, vitam Hildeberti ex ejus ſcriptis & veterum monimentis ab ipſo adornatam carptim delibare. Ortum ſcilicet accepit Hildebertus a mediocris fortunæ parentibus in caſtro Lavarzinenſi ſeu Laverdini, ad montem aureum in agro Vindocino, A. C. 1057. A puero diſciplinis bonisque artibus inſtitutus, magiſtroque uſus fuit Berengario, tunc eruditionis laude præ ceteris inſigni. Primos adoleſcentiæ annos emenſus ad Cœnobium Cluniacenſe acceſſiſſe fertur, monaſticumque ſtatum complexus fuiſſe a Scriptoribus quibusdam non ignobilibus perhibetur, ſed ab aliis viciſſim negatur. Inde eum Hoellus, Epiſcopus Cenomanenſis, eruditionis ejus fama permotus, Cenomanenſibus Scholis præfecit, & A. 1092, cum ætatis annum ageret trigeſimum quintum, in Archi-Diaconum adlegit, quod munus per annos quinque adminiſtravit, nec tamen (uti contra Ivonem Carnotenſem Baroniumque famam ejus tueri conatur Noſter,) poſt acceptum honorem illum vitam ſolutiorem exercuit. Defuncto Hoello Epiſcopo in ejus locum A. 1097 ſucceſſit, non ſine magna quidem partium diſſenſione in Præſulem ordinatus, prout & poſt il-

illud tempus plurimas factiones ſibi adverſantes ſuperare neceſſe habuit. Conſulum imprimis Cenomanenſium contumeliis impetitus Romam iter capeſſivit, tum ut apud Pontificem ſolatii quidpiam inveniret, tum ut ejus nutu Epiſcopatu ſe abdicaret, Cluniacumque repeteret, reliquum vitæ tempus in monaſticis exercitiis transacturus, quanquam non Romæ, ſed Saviniaci Papam Paſchalem II invenerit. Hic autem viri indole, doctrina, induſtria animarumque cura permotus, non ſolum a propoſito Pontificatum deponendi eum deterruit, ſed & expreſſo ſcriptis mandato ad Eccleſiam curasque paſtorales remiſit. Cenomanum igitur vel invitus rediit, ubi conſtituta ſic ſatis pace mox denuo conflictandum ipſi fuit cum Henrico quodam, priſcorum hæreticorum deliramenta non pauca renovante. Quo vix ſuperato & expulſo novas expertus eſt moleſtias. Technis etenim Rotroci, Comitis Mauritanenſis, ejusque matris, & dapiferi, Humberti, circumventus duro præter omnem opinionem carceri ſe mancipatum vidit, ſed mutata rerum facie poſt tempus aliquod e vinculis iterum dimiſſus ad priſtinam Eccleſiæ gubernationem rediit. Ubi omnibus ac ſingulis in ejus commodum rite laudabiliterque conſtitutis A. 1125 Gilberto, Turonenſi Archi-Epiſcopo, e vivis ſublato, in ejus locum, licet fere ſeptuagenarius & renitens, ſuffectus eſt. Tum vero non Eccleſiaſticas modo res compoſuit, ſed populorum etiam oneri levando omnem operam navavit. Sed quo minus Ludovici VI, ſeu Craſſi, Francorum Regis, odium incurreret, evitare nullus potuit, paulo poſt tamen reconciliatum illum ſibimet perſenſit. Denique poſt frequentiores variarum ægritudinum moleſtias placide obdormivit decimo octavo menſis Decembris, A. C. 1134. Quæ aliaque ut prolixe refert noſter Beaugendre, ita majorem enarratorum abs ſe in fidem ea ſubjicit, quæ antiquus Autor geſtorum Epiſcoporum Cenomanenſium apud Mabillonium, Tomo III Analectorum p. 303 ſeqq de Hildeberto tradidit, una cum notis, quibus iſtam Hildeberti hiſtoriam dilucidavit & amplificavit *Phil. Loyauté*, Pariſienſis in Parliamenti ſuprema curia Patronus celeberrimus.

Sed nunc, quo ordine, quave forma Hildeberti ſcripta hoc in volumine ſe excipiant, a nobis indicandum eſt. Primum locum *Epiſtolæ* ejusdem obtinent, quarum cum antea *tres* tantum atque *octoginta* numeratæ fuerint, Noſter, triginta & novem additis, *centum viginti & unam* publici juris facit. Et ſingulas ſane ad tredecim MStorum optimæ notæ Codicum fidem recenſuit, varias lectiones obſervavit, argumenta plura enodavit, quo tempore dictatæ, & ad quos directæ fuerint, annotavit, notisque eas, ubicunque viſum fuit, eruditis ſolerter inſtruxit. Subſequuntur deinde *Sermones* Hildeberti *centum & quadraginta*, cum antea tres tantum in variis editionibus Bibliothecæ Patrum reperirentur. Hos excipiunt varia ejus Opuſcula ſoluto ſermone compoſita, quorum agmen ducit *Vita S. Radegundis*, *Reginæ*, quam Noſtro e ſchedis ſuis promtæ transmiſit R. P. Mabillonius, qui ejus Præfationem dederat Tomo III Analectorum, eo conſilio, ut, ſi quando ſe offerret occaſio, integram illam vitam ederet. Comitem hæc habet *Vitam S. Hugonis*, *Abbatis Cluniacenſis*, in Bibliotheca Cluniacenſi jam tum edita, & apud Surium quoque ad diem 29 Aprilis reperiunda. Excipit hanc liber *de querimonia*, ſive *de conflictu carnis & ſpiritus*, partim proſa, partim metro ad imitationem Boetianæ conſolationis Philoſophiæ conſcriptus, & hactenus nondum editus. Tractatus item de *utili & honeſto*, quatuor libris diſtinctus, & nonniſi e variis Senecæ, Ciceronis, Taciti, & aliorum veteris Scholæ Philoſophorum ſcriptis adornatus, pariterque hactenus ineditus. Qualis etiam eſt *Tractatus Theologicus*, quem medium inter alia indubitata Hildeberti opera reperit in MSto Monaſterii B. Mariæ de Lyra, Ordinis & Congregationis S. Mauri, ſexcentorum circiter annorum, ex quo non omnino temere conjici poſſe cenſet, Scholaſticos Theologos, ipſumque Robertum Pullum & Petrum Lombardum, & argumentum & methodum doctrinæ ſuæ inde deprompſiſſe. Quæ ſequuntur, ſunt: *Brevis Tractatus de Sacramento Altaris*; *Liber brevis de expoſitione Miſſæ*, e quo initium expoſitionis Miſſæ a Melchiore Hittorpio Coloniæ A. 1568 e vetuſtis, quos tamen haud nominet, Codicibus, editæ, deſumtum fuiſſe ma-

manifestum putat; versus *de Mysterio Missæ*; liber *de sacra Eucharistia*; opuscula alia metrica & *Carmina miscellanea* quamplurima, maximamque partem nunc demum prima vice e MStis edita, in quibus strictam syllabarum mensuram non semper ita scrupulose sectatus Hildebertus quod fuerit, ignoscendum ipsi ob sententiarum gravitatem materiæque pondus postulat. Ceterum cum supra memoratum D. Loyauté olim illustrandis Hildeberti Epistolis operam navare cœpisse, sero nimis relatum sibi fuisse queratur, tres Epistolas ex ejus Codice erutas cum eruditis notis ad decem & octo Hildeberti Epistolas, cum aliis tribus a Cl. Baluzio concessis, & tribus denique e S. Vincentii & Ebronensis Monasterii tabulariis impetratis, Appendici reservavit. Neque sic tamen omnia Hildeberti opera extare fatetur, quin potius ejus *Historiam miraculorum Exonienſis Ecclesiæ*, *Statutaque Synodalia pro Diœcesi Cenomanensi*, quorum aliqua fragmenta olim Jo. Baptista Thiersius citaverit, se nullo impetrare labore potuisse majorem in modum dolet.

Cum vero Hildeberti lucubrationes ad MStos Codices supra quadraginta expendens, nonnullas deprehenderit intermixtas, quæ *Marbodi*, Episcopi Redonensis, Hildeberti supparis, essent, vicissimque opuscula Marbodi discutere & ab Hildebertinis secernere necessitas sæpe flagitarit, in eam se inductum refert sententiam, qua nunc Marbodum Hildeberto datum esse comitem, Eruditi haud indigne ferent.

Egit ille Marbodus primum Scholarum Ecclesiæ Andegavensis publicarum Magistrum ab A. 1067 ad 1081, & post Archi-Diaconi officium in ista Ecclesia per annos non unos adimpletum, A. 1096, jubente Urbano II Pontifice, in ipso Concilio Turonensi solenni ritu consecratus fuit Ecclesiæ Redonensis Episcopus. Huic dignitati posteaquam per annos plures præfuit, abdicato postremum sponte Pontificatu, in monasterium S. Albini Andegavensis secessit, ibidemque monachum sub regula S. Benedicti professus aliquandiu vixit, donec III Id. Septembris A. 1123, annos natus octoginta circiter & octo, supremum diem obiit.

Opuſculorum ejus tantam ſe obſervaſſe Cl. Beaugendre dicit raritatem, ut vix ac ne vix quidem ex inſtructioribus Galliæ Bibliothecis unicum exemplum nanciſci potuerit editionis Redonis vulgatæ A. 1524 antiquo charactere, qui Lectoris oculos elegantioribus aſſuetos facile offendere potuerit. Voluit proinde & ad detegenda illa, quæ nunquam ante apparuerant, & ad vetera iſta majori nitore donanda, ſuam lubentiſſime conferre operam, hisque Marbodi non minus atque iſtis Hildeberti opuſculis notas ſuas, quantum e variis ſeculi iſtius hiſtoriis & eventibus, aut etiam probabilioribus conjecturis aſſequi datum fuit, adjicere.

DICTIONNAIRE UNIVERSEL GEOGRAphique & Hiſtorique.

i. e.

DICTIONARIUM UNIVERSALE HISTORICO-Geographicum; Autore DN. CORNEILLE, Academiæ Gallicanæ, nec non Inſcriptionum & Numiſmatum Socio.

TOMI III.

Pariſiis, apud Jo. Baptiſtam Coignard, 1708, f. Alph. 28.

Proſtat Lipſiæ, apud Jo. Fridericum Gleditſch.

CEleberrimum Corneliorum fratrum, Petri & Franciſci Thomæ, in Poeſi dramatica, tragœdia maxime, nomen eſt, quorum ut ille parem vix habuit, ita huic ſecunda in eo genere gloria relicta fuit, niſi forte Racinio ob raram aulæque magis accommodatam elegantiam medium inter utrumque locum concedere malis. Utriusque dramata omnia Pariſiis 1706, 12. decem Voluminibus junctim recuſa ſunt. Poſt mortem Petri Fr. Thomas frater in Academiam Gallicanam velut hæreditario jure receptus eſt, quam in hunc diem, quamvis octogenario major, (natus enim eſt die 20 Auguſti A. 1625) & quod mireris, oculorum luce propemodum orbatus, egregie ornat. Atque is quidem

dem quindecim annorum labore assiduo Geographicum hoc, quod præ manibus est, opus concinnavit, in quo ita Imperia, Regna, provincias, urbes, castella, maria, flumina, insulas, montes, valles & similia descripsit, ut & situm, limitesque & locorum distantias, tum cultum, mores, commercia populorum, aliaque singularia, quæ hic illic gesta in historiis memorantur, exposuerit. Itaque & consuluit passim hodœporica aliosque optimæ notæ libros impressos, & plura quoque adhibuit hactenus nondum in vulgus edita, qualia sunt Valdomii Adversaria Geographica, Langladii Diarium Itineris Italici, Anonymi Commentarii de variis urbibus anno 1701 & sequentibus collecti, & similia. Cumque, ut modo innuimus, historiarum cupidis bene consulere voluerit doctissimus Autor, hinc sub titulo *Romæ*, Imperatores Romanos & Constantinopolitanos, sub *Imperii* titulo Germanicos omnes concinno ordine recenset, quam rationem in reliquorum Regnorum & Principatuum descriptione pariter observat; urbium vero celebriorum, ut Lutetiæ, Lugduni Galliæ, Londini, Amstelodami, delineationes amplissimas inserit; utque his etiam satisfiat, qui historiam literariam amant, subinde urbium descriptionibus breves ut Pontificum ita & Eruditorum, qui illinc orti sunt, vitas subnectit. Uti vero in recensendis superioris ætatis Eruditis Morerium fere solum aut Perraltum sequitur, ita recentiores, quos hi nondum attigere, eos maxime, qui Academiis Gallicis adscripti fuere, propria industria addidisse nobis visus est. Ex his itaque, ne specimen nobis desit, nonnullos producamus.

Abligentium civitatem patriam habuere Michael le Cler & Claudius Boyer, uterque Poeta, uterque Academiæ Francicæ socius, quorum ille Tassi versione Gallica & tragœdiis nonnullis, hic pluribus dramatibus, imprimis tragœdia de Juditha, inclaruit, ille A. 1692, hic 1698 decessit. Ambiani præter Petrum Eremitam, Jacobum Sylvium, Joannem Riolanum, Vincentium Vetturium & Jacobum Rohaultum, Carolus du Fresne, Dominus du Cange, natus est A. 1610, ubi & Thesaurarii munus usque ad A. 1668 gessit, quo tempore ob pestem patriæ gravem Lutetiam commeavit, ibique ad Bibliothe-

T. I p. 59.

104.

cas optimas admiſſus, Gloſſarium aliaque opera doctiſſima vulgavit. At cum in eo eſſet, ut Chronicon Paſchale ederet, deceſ-
p. 314. ſit ibidem die 23 Oct. A. 1688. Bellovacum præter Antonium Loiſelium, celebrem cauſarum Patronum, qui octogenario major Pariſiis A. 1614 die 24 Aprilis obiit, illuſtravit Joannes Foy, qui Vaillantii nomen a propinquo evergeta adoptavit. Is cum Medicinæ primum operam dediſſet, ea poſtea miſſa, totum ſe rei nummariæ dedit, eoque variis itineribus Romam, Conſtantinopolin & usque adeo in Ægyptum factis, Muſeum Regium pluribus nummis locupletavit, quod & idem in ordinem redegit; natus fuit die 24 Maji anni 1632, & editis plurimis ſcriptis
400. doctiſſimis vitam finiit Pariſiis A. 1706 die 23 Octobris. Claudium Fabrium Vaugelaſium, quem Peliſſonius in Hiſt. Academiæ Franc. Camberio natum aſſeruerat, Burgo in Breſſia vindicat No-
611. ſter, in reliquis Peliſſonium ſequitur. Carmuti Andreas Felibien A. 1619 & Petrus Nicolle 1625 in lucem nati ſunt. Ille Vitis Pictorum aliisque ſcriptis clarus, & Hiſtoriographus Regius A. 1666 & Cuſtos Antiquitatum 1673 factus, cum Academiam Inſcriptionum & Numiſmatum aliquandiu ornaſſet, diem obiit 11 Jun. A. 1695: hic Theologia morali clariſſimus & Arnaldo
T. II. p. 270. peramicus eodem anno die 16 Nov. vivere deſiit. Portum Gratiæ Georgius Scuderius ejusque ſoror Magdalena, Sappho Gallica vulgo dicta, nobilitarunt; uterque poeticis ſcriptis fabuliſque Romanenſibus famam meruit, & Georgius quidem A. 1668, Magdalena nonageſimo quarto ætatis anno ſub initium
539. hujus ſeculi e vita diſceſſit. Lugdunum præter alios edidit Iſaacum de Benſerade, qui aulæ pergratus in eo Poeſeos genere, quod Galli *Ballades* vocant, primus excelluit; ſed exſtinc-
T. III. p. 57. tus eſt die 15 Oct. A. 1691. Lutetia Pariſiorum præter Viros plures eruditos, Poetriam protulit elegantia & caſtitate carminis, imprimis Bucolici, percelebrem, Antoniam de la Garde, Deshulerio militiæ gloria illuſtri nuptam, quæ die 17 Febr. A. 1694 e vivis excesſit, relicta filia virgine, quæ & ipſa Poeſi ita excellit, ut (quemadmodum Poemata teſtantur T. II p. 175) Academiæ Gallicanæ judicio præmium ante alios Poetas retulerit A. 1687. Ut enim hoc obiter hac occaſione moneamus, utriusque

Poe-

Poemata & alias, & nuper admodum hoc ipso anno 1709 auctiora, Amstelodami in 8 prodierunt, hoc titulo : *Poesies de Madame & de Mademoiselle Deshoulieres.* Rhotomago, quæ & Autoris nostri patria, plures oriundi sunt eruditi, ut Petrus Bardin, Samuel Bochartus, & magnus ille Petrus Corneille, Auctoris germanus, de quibus cum alii quoque egerint, nihil addimus. p. 301.

His obiter enotatis, non ingratum fuerit ea brevissimis addere, quæ Autor de Academiis, seu Societatibus eruditis, extra Lutetiam celebratis, habet. Nimirum illustris est Arelati Academia Regia Scientiarum & Linguarum, quæ Regio diplomate firmata A. 1668 viginti primum Socios habuit, nobili omnes prosapia ortos, quibus tamen decem postea novo Regis mandato accessere. Habet & Augusta Suessionum Academiam humaniorum literarum (*de belles lettres*) quam pariter Rex A. 1674 privilegiis munivit; huic multum deberi Cl. Autor existimat, quod tam politis hodie moribus sint Suessiones. T. I p. 194. T. III p. 479.

Denique de Tolosanis Floralibus (*Fête des Jeux de Floraux*) accuratius referre operæ pretium fuerit. Horum institutionem inde ab A. 1324 repetunt, quo Septemviri elegantioribus literis dediti publica Epistola Poetas vicinos omnes invitarunt, ut calendis Maji illius anni Tolosæ comparentes carmine certarent, statuta ei, qui vinceret, in præmium viola aurea. Probavit mox institutum magistratus, qui constitutis Cancellario ac Secretario, & censura Septemviris, qui exinde *Mainteneurs* dicti, relicta, Floralia hæc publico sumtu quotannis continuari præcepit, additique postea violæ secundi & tertii præmii loco rosam sylvestrem (*l'eglantine*) & caltham (*le soucy*). Hinc fœmina nobilis Clementia Isaura circa annum 1540 Florales ludos (*les Jeux floraux*) prima & tertia Maji die celebrandos instituit, & legata eam in rem maxima bonorum parte una cum ædibus magnificis, quæ his ludis perpetuo consecratæ sunt, jussit quatuor quotannis flores, nimirum violam, rosam sylvestrem, caltham & ocellum (*l'oeillet*) victoribus dispensari. Denique Rex modernus A. 1694 Floralia hæc Academiæ privilegiis auxit, cujus Socios ordinarios triginta quinque esse voluit, præ- 614.

miis etiam paulum immutatis; quippe hodie amaranthus ex auro, tum ex argento viola, rosa sylvestris & caltha distribuuntur.

Ceterum quod de aliis Gallis observatum est, ut cum Germanica attingerent, non usquequaque ab erroribus vacaverint, id facile de Nostro quoque testabuntur, qui opus istud haud perfunctorie perlustrabunt. Ita fallitur cum Audiffreto, non indocto alias Geographo, quem cum D'Avity frequentius sequitur, T. II p. 260. ubi Halam Saxonum in circulo Misnensi, speciatim Lipsiensi, sitam hodie Saxoniæ Ducibus e familia, ut vocat, Saxo-Halensi subesse credit, quæ falsa esse, nostri facile intelligunt; ut taceamus Mauritioburgum, ut vocant, nequaquam arcem hodie munimentis fortissimis ad tuendam eam urbem instructam, sed aulam potius referre summorum Principum hospitio aptam.

SECULARIA SACRA ACADEMIÆ REGIÆ Viadrinæ.

Francof. ad Viadrum, apud J. Schrey & J. C. Hartmann, fol. Alph. 4 pl. 17 Tabb. æn. 7.

NOTITIA UNIVERSITATIS FRANCOfurtanæ, una cum iconibus.

Ibidem, apud eosdem, 1707, fol. Alph. 3 pl. 17 Tabb. æn. 35.

Kurtze Beschreibung der alten löblichen Stadt Franckfurt an der Oder ꝛc.

l. c.

WOLFGANGI JOBSTI, MED. D. ET PHYS. Prof. Chronicon urbis Francofurti ad Viadrum. Editio tertia, cui plurima accedunt, quæ urbem ejusque vicinum tractum illustrant; auctore JO. CHRISTOPHORO BECKMANNO, D.

Ibidem, apud eosdem, 1706, fol. Alph. 1 pl. 21 Tabb. æn. 8.

Ibi-

CATALOGUS BIBLIOTHECÆ PUBLICÆ Universitatis Francofurtanæ, edente JO. CHRISTOPHORO BECMANNO.

Ibidem, apud eosdem, 1706, fol.
Alph. 3 pl. 10.

PRoſtant modo una quatuor hæc Volumina, quæ præcipue curæ Viri celeberrimi, *Joannis Chriſtophori Becmanni*, SS. Theol. D. & Prof. Publ. debentur. Triennium eſt, ex quo Academia Regia Viadrina poſt exacta duo ſecula natalem tertium ſub auguſtis auſpiciis Potentiſſimi Regis Boruſſiæ Regnique ejusdem & Electoratus Brandenburgici Hæredis Sereniſſimi, Rectoris Academiæ Magnificentiſſimi, inter Sereniſſimorum Auguſtæ Brandenburgicæ Domus Heroum Heroinarumque exoptatiſſimam præſentiam, plauſusque tum Brandenburgicarum, tum exterarum Academiarum devota pietate celebravit. Hujus itaque celebritatis memoriam ut ad poſteros propagaret Academia, omnem ejus hiſtoriam conſignavit, & quæcunque eam in rem vel publice pronunciata vel privatim ſcriptis oblata aut ab exteris affectum teſtantibus transmiſſa fuere, vulgavit; unde nihil pompæ aut magnificentiæ feſto huic defuiſſe, facile unusquisque intelliget. Poſtquam enim & Rex & Regius Princeps Academiæ deſideriis, quæ non minus per Oratores quam literas expoſuerat, annuiſſet, deſignatis etiam ſummis in aula Duumviris, qui ritus & ceremonias formarent, literæ invitatoriæ ad omnes Germaniæ Academias Auguſtanæ confeſſioni addictas, ex Pontificiis ad Colonienſem & Pragenſem, exterasque celebriores, Oxonienſem, Cantabrigienſem, Upſalienſem, Hafnienſem, tum Belgii Lycæa omnia, & Baſileenſem quoque Academiam miſſæ ſunt. Demum anno M DCC VI die XXIV Aprilis Rex cum Regia familia, urbem portas plateasque mandato Regio pulcre exornatam, per arcus imprimis duos triumphales ſplendidiſſimos, quorum alterum Academicus, alterum Civicus Senatus exſtruxerat, magna pompa invectus eſt, comitantibus,

qui extra urbem exceperant, Studiosis juvenibus & Senatu oppidano, quibus Professores omnium ordinum in ipso aditu Collegii majoris, postquam submissa salutatione defuncti essent, sese adjunxerunt. Prolixum foret omnem pompæ apparatum recensere, quem multo illustriorem civium maxime liberalitas reddiderat, ut taceamus, ipsos etiam ex pagis Academicis colonos novo nec indecoro habitu in ea festivitate fuisse conspicuos. Hinc die XXVI Aprilis, qui Academiæ natalis erat, in templum processum est, ubi D. Samuel Strimesius, Theol. P. P. mane concionem secularem Germanicam & a meridie D. Tido Henricus de Lith, Eloqu. Professor, Orationem Latinam dixit, demumque Strimesius ab Academiæ Rectoratu abiens fasces Henrico Simoni Plesmanno Hist. & Pol. Professori publice tradidit, Rege ac Regio Principe gratioso annuentibus. Ardebant nocte insequente ignes artificiales non modico sumptu parati, qui ingeniosis undique lemmatibus coruscabant; postero vero die omnium Facultatum Candidatis, præsente pariter Rege & familia Regia, supremi honores publice distributi sunt, & vesperi accensa lumina, quibus ædes passim ornatæ & refertæ erant. His factis, Rex demum cum omni comitatu die XXIIX discessit. Uti vero passim plures Virorum eruditorum atque Academiarum congratulationes ad Universitatem delatæ sunt, quas in hoc Volumine studiose collectas deprehendas, ita grata imprimis mente Anglorum propensam erga se voluntatem deprædicat Academia, quandoquidem & Cantabrigienses quatuor Professorii ordinis Viros ad ipsam solennitatem delegarunt, quibus socium etiam addiderunt Cl. Ludolphum Kusterum, & Oxonienses eundem diem XXVI Aprilis, instituta solenni Panegyri, festive celebrarunt.

Notitiam Universitatis Francofurtanæ jam tum ante triginta annos ediderat Celeb. *Becmannus*, at cum ex eo tempore plura collegerit, quæ ad eam Academiam pertinerent, Historiam totam reconcinnare quodammodo cœpit, & passim addidit notatu digniora. Nam & ubi initia, privilegia item & jura, ordinemque & Statuta Universitatis descripsit, subinde aliqua in-

ſeruit, & inſuper totam ſeriem Rectorum, nec non Profeſſorum ſingularum Facultatum, quousque e monimentis publicis eruere licuit, tum vitas variorum Profeſſorum, qui ſcriptis aliisve meritis Academiam illuſtrarunt, pertexuit, addito ſub finem Auctario, quo Hiſtoriam Inaugurationis Univerſitatis a primo ejus Profeſſore Publio Vigilantio Axungia jam tum A. 1507 vulgatam, aliaque documenta, quæ ſuis locis commode inſeri non poterant, complexus eſt. Digniſſima hic lectu ſunt, quæ de Conrado Wimpina, Alexandro Aleſio, Andrea Muſculo, Abdia Prætorio, Urbano Pierio, Chriſtophoro Pelargo, (cujus & literæ Græcæ ad Jeremiam Patriarcham Conſtantinopolitanum cum hujus reſponſoriis hic exhibentur,) Johanne & Conrado Bergiis, Cyriaco Herdeſiano, Chriſtiano Carpzovio, celeberrimæ familiæ ſatore, Joanne Brunnemanno, Friderico & Godofredo de Jena, Samuele Strykio, Publio Vigilantio, Georgio Sabino, Chriſtophoro, Georgio & Joanne Neandris, Chriſtiano Ravio aliisque afferuntur, e quibus ipſos Lectores curioſiora haurire variosque ſimul icones Profeſſorum, imprimis hodie ſuperſtitum, contemplari quam ſpecimina hic plura decerpere malumus.

Nec e Chronico multa delibare opus eſt, quod a Wolffgango Jobſto jam olim editum *Becmannus* pluribus ſubinde acceſſionibus auxit. Elegantiſſima hic imprimis delineatio exhibetur Foſſæ celebratiſſimæ, quam *Novam Foſſam* vulgo vocant; qua mediante Viadrum & Sprea indeque Mare Germanicum & Balthicum maxima commerciorum utilitate feliciter junguntur. Nam cum idem antea Reges Bohemiæ & Electores Brandenburgici fruſtra tentaſſent, FRIDERICUS WILHELMUS demum ab A. 1662 ad 1668 perfecit, ducta ex lacu, quæ prope Mulroſam conſpicitur, duplici foſſa, ad Spream altera, altera ad Viadrum. Protenditur tota foſſa tribus milliaribus, latitudinem vero habet quinque virgarum Rhenanarum, & ſex pedum profunditatem. Hac magno inde compendio uſi Uratislavienſes Hamburgum usque merces ſuas navibus detulere; quoque minores deinde ſuſtentandæ foſſæ ſumptus fieri neceſſe eſſet, modernus Rex Potentiſſimus FRI-

DERICUS I cataractas (*Schleusen* vocamus) e ligneis lapideas construi jussit, quales quatuor A. 1699, 1701 & 1702, additis elegantissimis inscriptionibus, excitatæ sunt.

Denique recusum hic sistimus Catalogum instructissimæ Bibliothecæ publicæ Universitatis Francofurtanæ, quem ad seriem Alphabeti accurate admodum digestum jam tum A. 1676 in 4 vulgaverat Celeb. Autor.

HISTOIRE DU RENOUVELLEMENT DE l'Academie Royale des Sciences &c.

i. e.

HISTORIA RESTAURATIONIS ACADEMIÆ Scientiarum Regiæ, & Elogia Sociorum Academiæ, qui ex eo restaurationis tempore mortui sunt; Autore DN. DE FONTENELLE, Secretario perpetuo Academiæ.

Parisiis, apud Jo. Boudot, 1708, 12.
Alph. 1 pl. 4.

CHristianissimi Regis auspiciis e doctissimis Galliæ Viris A. 1666 quædam constituta est Societas, quæ secreta rimaretur naturæ, & in explicandis rebus Physicis, Medicis, Chymicis, Mathematicis operam suam collocaret, cujus Historiam non minima ejus pars neque ornamentum vulgare Jo. Baptista du Hamel ab A. 1666 ad A. 1697 Libris IV contexuit. Ejus vero ut splendidior foret facies, post factam pacem Rysvicensem, summi Regis Ministri de Pontchartrain consiliis & industria Celeb. Abbatis Bignonii singulari præstitum est, & prodierunt leges exinde Regia firmatæ autoritate, ad quas institutum suum omnemque contentionis & laborum seriem componerent atque efformarent. Ita ergo cum ante hos decem annos nova quasi surrexerit & lætius cœperit prominere, non inanem se operam adhibiturum censuit celeberrimus Vir, Dominus de Fontenelle, istius Regiæ Societatis Secretarius perpetuus, si, quotquot ex eo tempore diem suum obierunt, eorum celebraret merita & pro tan-

tis

tis in rem literariam beneficiis, quicquid monimentorum ingenii post se reliquerunt, peculiaribus Elogiis efferret. Sistitur exinde post Præfationem de Utilitate Mathematum atque Physicæ, Historiamque restaurationis Academiæ istius, quam ita dicunt, cui leges & statuta adjecta sunt, celeberrimorum Virorum Dodecas, quorum ea reperimus nomina: Burdelinus, p. 71.
Tauvrius, Tuillierius, Viviani, Hospitalius Marchio, Bernoullius, Amontons, du Hamel, Regis, Vaubanius Campi Mareschallus, Gallesius Abbas, Dodartus. Nos ex ipsis Elogiis sequentia decerpemus. Claudius Burdelinus, qui Pharmacevtriæ & Chymiæ maxime animum adjunxit, famosam illam & Gallis tantopere probatam venas secandi methodum non admodum æstimavit, neque statuit adhibendam, nisi in apoplexia, & citra ejus tamen auxilium multos acutos morbos abegit. Daniel 74, 75.
Tauvry celebris Medicus præcocibus ingeniis meretur annumerari, quippe qui non multo post nonum ætatis annum thesin quandam Logicam disputando adstruxit, anno decimo quinto Andegavi Medicinæ Doctor renunciatus est, & decimo octavo Anatomiam edidit rationatricem. Vincentius Viviani, Nobilis 85.
Florentinus, artium Mathematicarum & maxime Geometriæ callentissimus, Galilæo aliquandiu adhæsit, & cum ætate provecta cœcus hic esset factus, Lectoris apud ipsum functus est munere, tanto hunc doctorem suum prosequens amore, ut, ubicunque nomen suum scriberet, discipulum etiam Galilæi se profiteretur. Idem cum e Regis Christianissimi munificentia 110.
annuam pecuniam acciperet, eadem domum quandam sibi Florentiæ coemit, dirutamque extruxit eleganter iterum, & fronti ejusdem verba hæc: *Ædes a Deo data* inscripsit, respiciens ad istam Regis liberalitatem titulumque simul, quem recens natus sortitus erat, cum a Deo datus diceretur. Simili grati animi significatione Galilæi sui bustum novæ domus hujus portæ, omnem vero vitæ ejus historiam ejusdem parietibus appingi fecit. Dicitur Viviani in Præfatione libri: *Geometricæ* 111.
divinatio de maximis & minimis insignes ævi sui Geometras cumprimis celebrare, & inter illos Illustrem nostrum Leibnitium Phœnicem ingeniorum & alterum salutare Galilæum. Jacobus 148.

Ber-

Bernoullius, illud Helvetiæ decus, a Patre ad ſacrarum literarum ſtudium deſtinabatur, ſed ſuæ naturæ quodam inſtinctu ad Matheſin animum applicabat, & proinde emblemate peculiari eam velificationis ſuæ mutationem expreſſurus Phaetontem paterni currus aurigam pingebat, cui adſcripta legebantur verba:
p. 185. *Verſor inter aſtra vel invito quoque Parente.* Amontonius A. 1695 uſum horologiorum, quæ per aquam horas dimetiuntur, velut poſtliminio reducere voluit, ut quæ navigantibus commodiora, atque evulgavit ideo ſingularem librum: *Obſervationes & experimenta Phyſica circa novarum clepſydrarum conſtructionem.*
200. Jo. Baptiſta du Hamel non Pholoſophus magis & Mathematicus fuit acutus, quam Latini ſermonis elegantiæ callens, unde librum de jure Reginæ Galliæ in Brabantiam, qui
202. A. 1667 prodiit, e Gallico Latinum facere juſſus eſt, ſicut & exinde A. 1668 Aquisgranum una ductus fuit, ut Legato Regis
208. Chriſtianiſſimi in famoſa illa pacis concluſione adeſſet, ſtyloque ſuo ſubſerviret; cujus liber *Philoſophia vetus & nova* apud
245. ipſos Chinenſes uſurpari cœpit, a Miſſionariis e Gallia eo delatis potiſſimum adhibitus. Petri Silvani Regis Syſtema Philoſophicum tantopere probavit Eſcalonæ Dux, nuperus apud Neapolitanos Pro-Rex, ut cum A. 1694 in acri prælio ad Sambrocam fluvium ſuis impedimentis exutus eſſet, miſſo ad Ducem Noallium, victoris exercitus ſummum Prætorem, nuntio non niſi J. Cæſaris Commentarios & iſtum Regis librum ſibi peteret reddi.
276. Summus Campi Mareſchallus Vaubanius triginta & tres primus communivit urbes, obſidionibus præſedit quinquaginta & tribus,
314. centumque & quadraginta interfuit prœliis. Dionyſius Dodartus, ut proprio diſceret experimento, quantum per transſpirationem in Medicorum decantatam ſcholis humano corpori decederet, A. 1677 initio ſolennis jejunii quadrageſimalis 116 librarum uniusque unciæ pondo ſemet deprehendit adæquare, cumque deinde nonniſi leguminibus veſceretur & præter aquam & panem ad victum nihil adhiberet, ſub ipſum Paſchatos Feſtum ad libras 107 & 12 uncias ſe decreviſſe intellexit, amiſſa intra dies quadraginta & ſex decima quarta ſubſtantiæ ſuæ parte. Singularia ejusmodi plurima inſerta ſunt Celeberrimorum Virorum

cum Elogiis, quorum unicuique librorum, quos vulgarunt, Catalogus subjectus insuper comparet.

HISTOIRE DE L'ACADEMIE ROYALE des Sciences, Année M DCC VII.

hoc est,

HISTORIA ACADEMIÆ REGIÆ SCIENTIARUM A. M DCC VII cum Commentariis Mathematicis & Physicis.

Parisiis, apud Johannem Boudot, 1708, 4.
Alph. 4 plag. 7 & Tabb. æn. 13.
Prostat Lipsiæ, apud Jo. Fridericum Gleditsch.

Quæ circa lumen ex mutuo corporum in tenebris affricturum expertus est Cl. *Bernoullius*, sub initium Historiæ recensentur. Notavit vero, quod corporum se mutuo fricantium minimum alterutrum pellucidum esse debeat, ut lumen cum affrictu plerumque desinens per id videri queat, quodque superficies utriusque plana & polita, ipsa vero corpora dura esse debeant. Ostendit inprimis, quæ de adamante in tenebris lucente tanquam singularia quondam prodidit *Boyle*, non omni solum adamanti, sed aliis etiam corporibus quam plurimis convenire. Adduntur experimenta, quæ in eundem finem occasione *Bernoullianorum* instituit *Cassinus* junior, qui & alia nonnulla de oneratione sclopetorum dedit, illis satis nota, quibus frequens illorum usus existit. Ceterum cum & ipse, & (uti novimus) ante ipsum alii experti fuerint, si plus pulveris pyrii supra globum, quam infra ipsum extet, ejecti nullas esse vires; *Fontenellius* suspicatur, hoc artificio ad alios decipiendum abusos esse, qui arcanum contra sclopetorum ictum corpus muniendi comprobasse feruntur. Memoratu dignum judicamus, quod Musicus quidam, cum in febrim acutam atque delirium incidisset, inter Musicæ auditum ab utroque malo liber extiterit, eaque per 10 dies ac noctes integras continuata sanitatem pristinam recuperaverit. Observata quoque a non nemine per microscopia dicitur sanguinis in pede

araneæ circulatio, quam se videre non potuisse testatus est alias *Leeuwenhœk.* Aranearum varias species prolixe describit *Hombergius*, & ex literis *Leibnitianis* ad illustrissimum *Bignonium* datis commemoratur, d. 6 Martii A. 1707 inter horam septimam & decimam vespertinam *Berolini* & in locis urbi vicinis visum fuisse lumen quoddam Boreale, simile quodammodo ei, de quo *Gassendus* in Vita *Peirescii* disseruit. Duo scilicet arcus luminosi in plaga septentrionali conspiciebantur, quorum alter altero magis elevabatur. Concavitates Horizonti obvertebantur, chordis eidem parallelis. Superior interruptus apparebat, per utrumque vero radii luminis pyrobolorum instar ascendebant rursusque disparebant.

In *Anatomicis Littre*, præter observationes de singulari, tum aortæ aneurysmate, tum hydrope peritonæi, glandulæ imprimis pituitariæ naturalem conformationem usumque exacte prius exponit, quam statum ejusdem præternaturalem in viro aliquo a se annotatum dilucidat. Glandulam videlicet, quam pituitariam vocant, quamque nonnullæ fibræ carneæ ac multi nervuli paris sexti & rami anterioris paris quinti, arteriolæ retis mirabilis & venulæ stipant, e duplici substantia coagmentari, cinereæ altera, altera rubicunda: cinereum pauciorem & molliorem intra sellam ossis sphænoidei posterius hærere in parva duræ meningis fossa, quæ non solum per aliquot foraminula cum dictæ meningis sinu, pone processus clinoideos posteriores locato, communicet, sed & sub se sinum aliquem transversalem habeat, vesiculisque humore albo repletis constare; rubi tandem vero copiosiorem & firmiorem reliquum sellæ occupare atque vesiculas multo minores subtilioremque & candidiorem humorem continentes recondere; vesiculas tamen utriusque substantiæ foraminulis multis in cavitatem intermediam communem hiare, per quorum minora aliquid a vesiculis rubicundæ portionis evacuetur, per majora vero aliquid a vesiculis cinereæ recipiatur. Lympham namque tenuem, in glandulosis vesiculis substantiæ rubicundæ secretam, & immediate, & mediate, mediante cavitate communi, ad vesiculas substantiæ cinereæ deferri; lympham vero cum aere in glandulis plexus choroidei sequestratam a ventriculis cerebri per infundibulum

in

in cavitatem communem ibidem infundi, ut cum lympha priori, partim hic, partim in veſiculis portionis cinereæ majoris attenuationis ergo commixta per venas & ſinum transverſalem & ovalem, ſuperiori ſellæ meningi inſculptum, amandetur, ſicque primum ſanguis ille, cui glandula pituitaria immergitur, deinde etiam omnis, qui per duos ſinus inferiores ſellæ ſphænoideæ refluit, floridior ac fluidior reddatur. *Dodartus* organa, vocis formationi dicata, pergit evolvere; dum *Mery* autem & *de la Hire* cataractæ a glaucomate differentiam obſervationibus edocere nituntur, prior pelliculam humoris aquei ſive cataractam, ſi minus iridi adhæreſcat, per vulnus tunicæ corneæ inferius inflictum, commodius totam poſſe educi, quam via ordinaria tantum deprimi, reputat, eo quod humorem cryſtallinum, glaucomate affectum, nec humori vitreo amplius adnexum, per inciſam corneam promte viderit extractum, vulnusque ſatis cito cum reſtitutione humoris aquei, qui ſimul efluxerat, denuo conſolidatum. Circa ſtupendum utriusque ovarii tumorem, a *Gandolpho*, Medico Maſſilienſi, in fœmina 26 annorum obſervatum & explanatum, lymphatica maxime vaſa adeo diſtendebantur, ut eorum nonnulla arteriis ampliora, lymphatica vero ſiniſtri ovarii in duas glandulas, & dextri in quatuor, minus adhuc notas, deſinentia apparerent.

In *Chymicis Lemery*, urinæ vaccæ uſu interno in variis morbis chronicis per experientiam propriam comprobato, analyſin ejusdem chymicam æque, ac aquæ mulſæ confectionem & reſolutionem, ſuppeditat. In argillæ & olei lini, item in olei vitrioli & olei terebinthinæ miſcela ignis interventu aliquid ferri de novo produci, *Godofredus* prolixe defendit, ſimulque principiorum in metallis & vegetabilibus convenientiam oſtendit, etiamſi aliud ferrum, quam quod concretis dictis jamjam inexiſtat, ſic erui neget *Lemery* filius. Qui ipſe partim inter metalla ignobilia ſolum ferrum in ſpiritu nitri ſolutum, a certa olei tartari per deliquium quantitate effuſa, circa vitrum ſuperius in arbuſculi formam excreſcere annotat, partim vitrioli differentiam atramentique colorem nigrum a ſolis particulis martialibus reſultare, dum acidum vitrioli a gallis ſimilibusve con-

cretis terreis vel alcalibus ſulphureis abſorbetur, declarat. Vitrum auri, vitro cauſtico majore factum, terræ ejus atque ſulphuri deberi, poſtquam mercurius avolavit, neutiquam vero cineri carbonis, ſupra quem talis vitrificatio inſtituitur, *Hombergius* eo magis tuetur, quo minus ſimile vitrum ſuper argentum fiat eodem modo fuſum. Cum oleum omne, quod eſſentiale dicunt, in phlegma, ſale volatili urinoſo imprægnatum, atque multam terram reſolvi, ſicque notabilis ejusmodi oleorum diſcrepantia haud detegi queat, *Godofredus* junior idcirco cum ſalibus omnis generis & ſpiritu vini illa potius commiſcens, in oleo deſtillato thymi & ſuccini easdem colorum mutationes, diverſas vero in oleo terebinthinæ, menthæ, lavendulæ, ſalviæ, juniperi &c. obſervat prioresque ad ſimiles vegetabilium colores applicat.

In *Botanicis* fungos non minus, ac alias plantas, ex ſemine naſci, quod tamen ſtercus potiſſimum equinum loco matricis aptæ requirat, *Tournefort* ipſa eorundem cultura conſueta reddit probabile. De ſucco plantarum nutritio *Renealmus* varias ſuggerit obſervationes; quemadmodum *Marchant* roſam monſtroſam deſcribit. In Hiſpania nova plantam titulo *Chancelagua* circa Banamam uberius, quam alibi, provenire, quæ fere inſtar centaurii amara, in aqua calida infuſa odorem aromaticum, cum balſami Peruviani odore quodammodo convenientem, de ſe ſpargat, cum eadem vero hauſta pleuritidi, catarrho ſuffocativo, rheumatiſmo, febribus malignis, arthritidi, aliisque morbis, multa transſpiratione ſanguinisque depuratione curandis, ſpecifice ſuccurrat, ex literis *de Paz*, Medici Hiſpanici, refertur.

Ex iis, quæ de viribus centralibus prolixe hactenus tradidit, *Varignonius* demonſtrat, *Gallilæanam* de gravium deſcenſu hypotheſin cum altera de motu Telluris diurno minime concordare. Per illam enim vim gravitatis conſtantem eſſe debere; per hanc vero variabilem. Ex conditione tamen formulæ *Varignonianæ*, quæ pro variabili affertur, concludit *Fontenellius*, in iis altitudinibus, in quibus experientias ſumere datum eſt, vim gravitatis pro conſtante citra errorem ſenſibilem

lem haberi posse. Methodum generalem determinandi naturam curvarum per curvæ cujuscunque super alia quacunque curva factam devolutionem genitarum proponit *Nicole*. Dudum Pascalius invenit, si super plano quadrantis circuli eleventur omnes sinus in punctis suorum arcuum, inde formari superficiem cylindricam quadrato radii circuli æqualem. Numquid simile in sectionibus Conicis fieri queat, tentavit *de la Hire*, deditque superficies (quas vocat) cylindricas super basibus Parabolicis, Ellipticis & Hyperbolicis formatas perfecte quadrabiles. Sunt superficies corporum, quæ *Gregorius a S. Vincentio* ungulas vocavit, & res ex eis pendet, quæ de superficiebus solidorum rotatione Curvæ descriptorum jam habentur.

Multæ recensentur observationes Astronomicæ, quarum præcipuas hic in compendio commemorari operæ pretium judicamus. Notum est ab anno 1670 usque ad 1675 in satellite Jovis primo detectam esse quandam motus inæqualitatem ante non animadversam. Subinde scilicet tardius ex umbra egrediebatur, quam calculus ferebat; interdum calculus cœlo exacte respondebat. Circumstantiis phænomeni adductus *Rœmerus* causam in successivam luminis propagationem conjecit, cum unanimi fere Mathematicorum & Physicorum applausu. Enimvero *Maraldi* ex multis tam *Cassinianis*, quam propriis observationibus evincere conatur, hypothesin istam esse quibusdam phænomenis adversam. Ostendit enim, quod, si successiva luminis propagatio sit inæqualitatis memoratæ causa, eadem in reliquis quoque Satellitibus locum habere debeat: id quod tamen experientiæ repugnat. Præterea urget, quod stante hypothesi *Rœmeri*, eclipses primi Satellitis a Perihelio usque ad Aphelium Solis retardari & ab Aphelio usque ad Perihelium ipsius accelerari debeant, atque respectu Eclipsium prope Perihelium observatarum ceteræ circa Aphelium notatæ inæqualitate laborare debeant, quæ sit inæqualitatis a configuratione Jovis cum Sole pendentis subquadrupla: quod tamen denuo experientiæ minime convenit. In obscuratione totali Lunæ, quæ die 17 Aprilis A. 1707 contigit, Luna constanter apparuit rubicunda, & circa centrum umbræ terrestris maculam nigram

advertit *de la Hire*, quæ nec figuram, nec locum mutavit. Qui juxta Tabulas *Rudolphinas* & *Labirianas* in Sole apparere debebat d. 5 Maji ejusdem anni Mercurius expectationem Aſtronomorum delusit, ita ut *de la Hire* filius miretur, computum juxta Tabulas parentis inſtitutum fefelliſſe, cum loca Mercurii ante & poſt diem prædictum ex iisdem computata cum obſervatis optime convenerint. Suſpicatur vero computum *Halleji* in his Actis A. 1693 p. 64 exhibitum fuiſſe exactum. *Maraldi* & *Caſſini* notabiles in Satellitibus Jovis maculas deprehenderunt. Scilicet d. 26 Martii 1707 per teleſcopium 34 pedum h. 6 veſpertina 56 viſa eſt macula in diſco Jovis, quæ motu æquabili & ſine magnitudinis apparentis mutatione diſcum Jovis peragrabat, vix autem diſparuerat, cum ad ipſum illum limbum, ubi macula egrediebatur, quartus Satelles appareret, qui per Tabulas diſcum Jovis trajecerat. Concludit ergo *Maraldi* ex his & aliis a motu quatuor Satellitum atque Jovis deſumtis circumſtantiis maculam in Satellite hæſiſſe. Similem maculam in diſco Jovis per teleſcopium 17 pedum detexit, cum d. 4 Aprilis Satelles tertius eundem trajiceret. Ejusdem Satellitis ingreſſum in diſcum Jovis & egreſſum ex eodem d. 11 Aprilis obſervavit, ſed nihil in Jovis facie maculoſi per omne tempus, quo in eo hæſit, detegere potuit. Monet interdum Satellites in limbo Jovis tum ſub ingreſſum, tum ſub egreſſum facularum inſtar apparere, & *Caſſinum* diverſis temporibus aliis in omnibus 4 Satellitibus per diſcum Jovis trajicientibus ſimile phænomenon vidiſſe. Ceterum maculis Satellitum tribuendum judicat, quod magnitudo eorundem apparens variet, ubi tamen nulla variationis cauſa in diſtantiam a Sole, vel a Jove, vel a Tellure conjici queat: quodque umbra Satellitis quarti circa Quadraturas Jovis cum Sole interdum major ipſo Satellite in diſco Jovis appareat. Similem magnitudinis variationem in fixis ſubinde notari, & Satellites Jovis imminui, dum in umbram ejus ingrediuntur, autor eſt. Edidit hoc anno idiomate patrio Villemot, Theologiæ Doctor & Paſtor in Suburbiis Lugdunenſibus, libellum ſub titulo Novi Syſtematis Mundi, ſeu explicationis novæ motus Planetarum, qui maxime ingenioſus prædicatur.

tur. Inter alia legem *Keplerianam* de motu Planetarum a priori demonſtrare ſatagit. *Bomie* ut oſtendat, principalia Autoris theoremata eſſe corollaria theoriæ virium centralium ſatis cognitæ, quædam de viribus centralibus commentatur. D. 28 Nov. 1707 *Caſſini* atque *Maraldi* Cometam obſervarunt in Capricorno atque Antinoo. Nudis oculis inſtar ſtellæ ſecundæ magnitudinis apparebat; per teleſcopium vero 12 pedum ſatis clara, ſed male terminata & nebula cincta conſpiciebatur, absque cauda tamen & coma. Motu a meridie verſus Septentrionem ferebatur.

Suas de Syſtemate Muſico meditationes in Actis A. 1706 p. 270 & 271 indicatas continuat *Sauveur*. Omnia circa theoriam projectionis hactenus inventa ſimplicius demonſtrat *Guisnée*, quam a *Blondello* aliisque factum. De proportione craſſitiei tuborum plumbeorum & cupreorum, per quos aqua deduci ſolet, ad pondus hujus proportione primus egit *Rœmerus* in peculiari opuſculo, quod inter Opera Mathematica & Phyſica Academiæ Regiæ Scientiarum in Actis A. 1695 p. 126 & ſeqq. commendata extat, ipſumque ſecutus eſt *Mariotte* in ſuo de motu aquarum Tractatu. Aſt inſignes hoſce Viros a vero aberraſſe contendit *Parent*, & idcirco ex alio fundamento aliam regulam eficere conatur. De motu variato, hoc eſt, quomodocunque vel acceleratо, vel retardato, more ſuo præclare dedit *Varignonius*, prolixiora tamen, quam quæ huc commode transſcribi poſſint. Reducit autem cum *Gallilæo* inveſtigationem ſpatiorum dato tempore celeritate juxta rationem datam variata deſcriptorum ad Quadraturas Curvarum, atque adeo hac occaſione exemplis nonnullis reductionem formularum non ſummabilium ad ſummabiles illuſtrat. Quoniam vero a reſiſtentia medii abſtrahit, quam tamen in praxi negligere non licet, ne nimis a vero aberremus, ideo quoque in peculiari ſchediaſmate poſt *Leibnitium*, *Newtonum*, *Hugenium* & *Walliſium* hanc materiam prolixe pertractat, tradens regulam generalem, unde non modo ea, quæ a Geometris laudatis propoſita ſunt, ſed & alia ipſis nondum conſiderata deducit. *Chevalier* rationem reddere ſtudet phænomenorum circa cuniculos ſubterra-

raneos longa experientia *Dn. de Vauban* animadverſorum & cum ipſo ab eodem communicatorum, atque ex theoria tradita cautelas pro eorundem conſtructione deducit. In actionem itaque pulveris pyrii inquirit, quam ab elatere aeris incluſi petit & ad calculum revocat, ſupponens, elaterem aeris per calorem aquæ ebullientis parte ſui tertia augeri, per ipſam autem ignis actionem in ratione centupla intendi. Phænomena autem, quorum ſolutionem ex his principiis molitur, ſequentia ſunt: 1 effectus cuniculorum ſemper edi verſus partem debiliorem, ſeu minus reſiſtentem, ut adeo minime pendeat a cellæ ſubterraneæ diſpoſitione, quemadmodum falſo ſibi perſuadeant eorundem foſſores: 2 quantitatem pulveris pyrii proportionandam eſſe ponderi excutiendo, deſtinari autem debere uni pedi cubico terræ congeſtitiæ 9 aut 10, terræ ſolidæ vel arenæ 11 aut 12, argillæ 15 aut 16, muri recens ſtructi 15 aut 20, muri veteris 25 aut 30 libras: 3 terra a pulvere pyrio incenſo ejecta, aperturam cuniculorum eſſe conum, cujus baſis diameter eſt dupla altitudinis a centro illorum ſumtæ, ſiquidem onus excutiendum quantitati pulveris pyrii proportionatum fuerit; alias enim 4 cella ſubterranea, in qua pulvis condebatur, haud majorem fore: 5 pulverem incenſum non modo excutere onus impoſitum, ſed & disjicere, quæ ad latera poſita ſunt, tanto quidem magis, quo minus reſiſtunt. Hinc ſolvit problema Pyrotechnicum de determinanda quantitate pulveris pyrii cuniculo immittendi in dato quolibet caſu, ut præſtantiſſimum edat effectum. Scilicet cum detur altitudo oneris excutiendi, per principia Stereometrica invenitur ſoliditas Coni, cujus baſis iſtius dupla exiſtit: quæ multiplicata per numerum librarum uni pedi cubico reſpondentem, producit quantitatem pulveris pyrii deſideratam. Tandem quæ in Actis A. 1707 p. 494 coram Societate Regia Londinenſi A. 1663 & 1664 inſtituta commemoravimus experimenta circa vires ad frangendum ligna requiſitas; eadem iterata a *Parentio* in Commentariis leguntur.

Funeſtus extitit Academiæ Regiæ Scientiarum Annus 1707: quatuor enim amiſit Socios rebus mortalibus exemtos, nempe d. 11 Januarii *Petrum Silvanum Regis*, d. 30 Martii Ma-

re-

reſchallum *de Vauban*, d. 19 Aprilis *Johannem Gallois*, Abbatem, & d. 5 Novembris *Dionyſium Dodart*. Primus ex nobili familia oriundus lucem adſpexit anno 1632 & præceptore uſus *Rohaultio* acerrimus Philoſophiæ *Carteſianæ* defenſor extitit. Maximam id ipſi famam apud conterraneos ſuos peperit: mox vero etiam apud exteros inclaruit, cum ſyſtema ſuum Philoſophiæ *Carteſianæ* (de quo dictum eſt in Actis A. 1692 p. 135, 179) ederet. A. 1691 approbante *Bælio* defendit *Carteſium* contra *Huetium*, & 1704 opus de uſu rationis & fidei, ſeu concordia rationis & fidei in 4 ſermone patrio edidit. A. 1699 in Academiam Scientiarum receptus eſt. Famam Philoſophia dedit, opes negavit. Ex nobili quoque ſtirpe d. 1 Maji A. 1633 ortus eſt *de Vauban*, cujus præclare geſta & inventa in arte muniendi notiora ſunt, quam ut hic commemorari debeant. Poſt pacem *Ryſvicenſem* conſiliis politicis de ſalutis publicæ incremento excogitandis vacavit & XII volumina iisdem replevit, quæ ſub *Otiorum* titulo MS. latent. Dubio procul ex illorum numero eſt, quod Anno ſuperiore p. 234 recenſuimus; unde colligere datur, quam egregia in illis opuſculis contineantur. A. 1704 Regi obtuliſſe dicitur ingens MSC. ſecreta praxeos offenſivæ revelans, quam artis militaris partem unus omnium optime explicare poterat. *Gallois* d. 14 Junii 1632 Pariſiis natus, Patre *Ambroſio Gallois*, Parliamenti Advocato. A. 1665 Diarium Eruditorum primus conſcribere cœpit. A. 1668 *Colbertus* ipſi locum in Academia Scientiarum immo A. 1673 in menſa & curru ſuo conceſſit, quo anno & in Academiam Gallicam receptus eſt. Mortuo deinde anno 1683 *Colberto*, Bibliothecarius Regius factus eſt, miſſa Abbatia non ſatis pingui; ſed cum & hoc munere excideret, Profeſſionem Græcam in Collegio Regio obtinuit cum ſtipendio extraordinario. A. 1699 vices Geometræ in Academia Scientiarum implere cœpit: ſed nimio antiquitatis amore ductus novam infinitorum Analyſin impugnavit, cujus tamen uſum prorſus admirandum ex tot egregiis Geometrarum recentiorum inventis ſatis perſpicere poterat. Librorum helluo ultra 12000 volumina congeſſit. *Dodartus* denique anno 1634 in lucem editus eſt in ipſa Pariſiorum urbe. A Patre, utut illiterato, ſtudiis addictus A. 1660 Licentiatus Medi-

cinæ factus & 1673 in Academiam Scientiarum admissus est. Praxi Medica excelluit, unde & Regi atque Principibus charus extitit. Historiæ plantarum inprimis incubuit & *Sanctorii* de transpiratione insensibili experimenta repetiit, experientia imprimis 33 annorum doctus in juventute transpirationem esse vehementiorem, quam ætate jam provecta. De singulari vero experimento, quod tempore jejunii quadragesimalis A. 1677 fecit, jam supra p. 160 a nobis dictum est.

CURIOSITEZ DE LA NATURE ET DE l'Art sur la Vegetation.

h. e.

CURIOSITATES NATURÆ ET ARTIS DE Vegetatione, seu Agricultura & Horticultura perfecta; Autore Abbate DE VALLEMONT.

Parisiis, apud Claudium Cellier, & Bruxellis, apud Joannem Leonardum, 1708, 8.

Alph. 1 plag. 9.

ENcomio vitæ rusticæ absoluto, ad Anatomiam Plantarum exponendam progreditur Autor, in compendio proponens, quicquid *Malpighius*, *Grew*, *Leeuwenhœk*, *Hooke*, *Rayus* & *Redi* de hoc argumento invenerunt. Theoriarum explicatarum usum in agricultura & horticultura hinc inde monstrat. Sic cum in truncis arborum inæqualitatem circulorum (quos annos appellare solent) considerasset, eorundemque in ligno Hebeno, quod ex zona torrida ad nos defertur, æqualitate inductus causam in inæqualitatem calorís ventorum ex diversis plagis spirantium conjecisset; ne circulatio succi nutritii turbetur, arbores ea lege transplantari jubet, ut singulæ partes versus easdem plagas dirigantur, quas ante transplantationem respiciebant. Similiter ubi mirabilia succi nutritii ejusque circulationem exposuit, de eo ex arboribus per terebrationem, ex plantis per punctionem in usus vitæ humanæ ab ipso annotatos colligendo ex Transactionibus Anglicanis accurate commentatur.

Agit

Agit etiam de inversa arborum plantatione a *Leeuwenhœkio* & aliis cum successu in tiliis tentata, ad succi nutritii circulationem confirmandam. Generali huic de plantis tractationi specialiorem de frumento, floribus, arboribus earundemque fructibus subnectit, ex qua ingentia in genus humanum emolumenta redundarent, si satis comperta haberentur. Proponit certe varias methodos frumenti proventum ad miraculum usque multiplicandi, quas & rationi & experientiæ conformes esse contendit. Totum artificium in eo consistit, ut liquor semini, antequam terræ committatur, macerando inserviens paretur. Ex multis methodis eam commemorabimus, quam Autor præstantissimam judicat. 1 Colligantur ossa animalium, pennæ, pelles, coria, ciborum reliquiæ, chirothecæ usu detritæ, calcei, cornua & ungulæ bestiarum, & quæcunque salibus abundant. Separatim asserventur, quæ mollia sunt; separatim minus mollia; separatim denique dura. Singulis, ubi sufficiens adfuerit copia, aqua pluvialis aut (si ea defecerit) ex flumine apportata affundatur. Quinto die a mollibus, septimo a minus mollibus ante infusionem concisis, nono autem a duris utcunque confractis aqua separetur ac fœtore insuper habito sollicite custodiatur. Hanc Autor *aquam præparatam* vocat. 2 Plantæ omnis generis cum floribus ac seminibus comburantur & ex cineribus per evaporationem salia extrahantur. 3 Singulæ libræ salis petræ singulis jugeribus destinatæ in 12 sextarios aquæ (qualis in area subdiali confluere solet) dissolvantur, ipsique dissoluto pauculum salis ex plantis extracti injiciatur. Hunc liquorem Autor *materiam universalem* appellat, quia nitrum pro vero spiritu universali mundi elementaris habet. 4 Duodecim sextarii aquæ, præparatæ cum totidem sextariis materiæ universalis commisceantur, quantumque uni jugeri sufficit semen lente immittatur, ut grana innatantia utpote ad vegetationem inutilia eximi queant. Liquor vero super semine duobus digitis extare debet: quare interdum opus est, ut aquæ in area subdiali confluentis sufficiens copia affundatur, quæ si defuerit, similis parabitur, si aquæ communi fimus equinus immergatur. Ceterum binis quibusque horis elapsis vertenda sunt semina:

elapſis vero 12 aut ſubinde pluribus, ubi valide intumeſcant, rurſus eximenda, ſacco immittenda & exiguo horarum intervallo poſt tandem terræ committenda. Opus vero eſſe monet nonniſi ſubtriplo ſeminis alias requiſiti, & liquorem reſiduum ad aliud ſemen fœcundandum adhiberi poſſe. Eundem liquorem arboribus ac floribus, immo non multo abſimilem ipſis animantibus applicari ſuadet, experimento in equo facto. Quemadmodum vero commoda hinc enatura recenſet, ita non minus portenta providentiæ divinæ in ordinaria plantarum multiplicatione obvia prædicat. Salis petræ in animalium & plantarum fœcundatione uſum inſignem multis commendat, & ope liquoris nitroſi *Albertum M.* effeciſſe arbitratur, ut plantæ in media hieme germinarent & fructus proferrent. Novam quoq; methodum tradit arbores propagandi. Scilicet tubo vitreo aqua impleto ſurculum immiſit, radiis ſolaribus expoſuit, ſæpiusque per diem, ubi aqua incaluerat, recentem infudit, donec tandem radices ageret. Prima radicula cum appareret, aquæ pauculum terræ admiſcuit, inſtar limi iſti adhærentis. Sicque intra paucas hebdomades arborem novam terræ committere potuit. Primus hoc experimentum fecit *Lignon* anno 1703. Commodam vero hanc occaſionem nactus Autor obſervationes *Ghiareſchi* de vegetabilibus absque terræ adminiculo producendis ex Actis noſtris A. 1688 p. 483 & ſeqq. commemorat. Varia exponit ſecreta florum, plantarum & fructuum molem augendi, maximam partem ex *Verulamii* ſcriptis & *Ferrarii* Flora deſumta, atque propria experientia edoctus notat, ſi plantæ cucumerum paucis a germinatione diebus reſecentur, & caulis reliquiæ terra cooperiantur; plantam proximo demum vere rurſus apparere ac efflorescere. Addit, ſi ſemina aqua mellita, aut ſaccharata, vel etiam lacte macerentur, grati fructus fore ſaporis; aſt flores extraordinariam acquirere magnitudinem, ſi lixivium ex cineribus ſimilium plantarum præparatum radicibus frequenter adſpergatur. Carpit adeo morem agricolarum cineres quarumlibet plantarum promiſcue per agros ſpargentes, cum probe explorandum eſſe cenſeat, utrum ſalia plantarum ſemini agris committendo conveniant, nec ne. Nobis quidem conſtat, quod

quod brachia e quercu avulſa & in agro ſterili combuſta tantam eidem fertilitatem conciliarint, ut fertiliſſimis præferendus judicaretur. Reperies præterea in hoc opere perquam curioſo methodum flores inſuetis coloribus tingendi gratisque odoribus inſtruendi. Reperies calendarium hortenſe, luſus naturæ extraordinarios in vegetatione plantarum & duplicem methodum arborem *Dianæ*, quæ vegetatio metallica eſt, Chymicis nota, producendi. Nullum itaque ſupereſſe poteſt dubium, quin rubro reſpondeat nigrum. Id modò ſupereſſe arbitramur, ut rerum naturalium ſcrutatores experimenta iſta examini ſubjiciant & quem experti fuerint ſucceſſum, cum publico communicent. Ceterum notamus hunc Vallemontii librum Pariſiis primum A. 1705 prodiiſſe, dignumque viſum fuiſſe Viro doctiſſimo, Ferdinando Ludovico de Bresler, graviſſimo apud Uratislavienſes Senatori, quem in Germanicum idioma translatum, nulla quidem nominis ſui mentione facta, nuper ſub titulo: Des Herrn Abts von Vallemont Merckwürdigkeiten der Natur und der Kunſt in Zeugung / Fortpflantzung und Vermehrung der Gewächſe / Uratisl. 1708, 4 ederet. Quæ verſio non uno nomine commendanda, quandoquidem & typi figurarumque elegantia præſtat, quibus præter eas, quæ in editione prima Gallica occurrunt, pulcræ delineationes horti ſplendidiſſimi Krichenſis Sileſiaci, quem Illuſtriſſ. Comes de Neidhard multo ſumptu adornavit, acceſſere, & addita eſt ſub finem verſio libelli Gallici utiliſſimi, qui ſub tit. *L'Art ou la Maniere particuliere & ſeure de miller les arbres fruitiers*, Amſt. 1697 in lucem prodiit.

G. F. M. DES UNTERIRDISCHEN Sachſens ſeltſamer Wunder der Natur Erſter Theil.

i. e.

GOTTLIEB FRIDERICI MYLII MEMORAbilium Saxoniæ Subterraneæ Pars I.

Lipſiæ, apud Fridericum Groſchuff, 1709, 4.
Plag. 14 figur. Tabb. 13.

Quæ in viſceribus Angliæ, Helvetiæ ac territorii Norimbergenſis diu latuerunt, ſolerti demum opera *Luidii*, *Scheuchzeri*, *Langii* & *Beieri* noſtris in Actis leguntur feliciter eruta. Cum vero & Saxonia noſtra talibus abundet, conſtituit Autor doctiſſimus, ea imprimis Saxoniæ Subterranea, quæ omnibus haud perſpecta habentur, quorumque non minus atque exoticorum ſimilium inſignem copiam curioſe adhuc collegit, cum publico communicare. Et quemadmodum pro Lapidum pictorum, Lapidum figuratorum, ac Terrarum, Salium, Bituminum & Mineralium diverſitate omnem laborem tribus abſolvere partibus præſumit, ita *primam* harum, pictis lapidibus conſecratum, ex *Relationibus X* coagmentatam nitidisque figuris exornatam, prodromi vice nunc ſiſtit. In *I* & *II Relatione*, ubi ærifodinarum Islebienſium ortum, progreſſum & ſtatum præſentem, nec non quadraginta novem ſtratorum genera, in nonnullis earundem ante lapidem æroſum fiſſilem reperiunda, deſignavit, tres ejusmodi lapides, figura certorum piſcium, cum ſquammis, vel elevatis, vel coloratis, eleganter notatos, quartumque ſpicas oſtendentem, in medium affert. Horum vero ultimo delineationem ſimilis lapidis, piſcem itidem repræſentantis, ex *Rumphii Muſeo*, A. 1706 ſub principium menſis Februarii a nobis recenſito, haud alio fine præmittit, quam ut mirandas ejusmodi lapidum figuras mero naturæ luſui eo minus deberi pateſcat, quo magis tales non ſolum in Saxonia, ſed & in Haſſia, Hercynia, ipſaque Amboina reperiantur. Num piſces tamen, colore rubicundo impreſſi lapidi calcario albo, qui in Marchia media non procul a Rupino effoditur, piſcium ipſorum, ab exſiccatione ſtagni relictorum, veræ, uti fama vulgi celebrantur, exiſtant reliquiæ, in medio relinquit, utpote iis hactenus deſtitutus. In *Relatione III* alium lapidem fiſſilem, qui in quibusdam metallifodinis Mannebacenſibus, a Dn. *Friderico Heyne* A. 1691 detectis & in ſchemate adjecto adumbratis, occurrit, tam in ſe, quam ratione figurarum inhærentium, conſiderat. In ſe namque lapidem iſtum, quia ventis & tempeſtatibus reſolvitur, pro arenoſa reputat terra, tanto magis tractu temporis petrificata, quanto nigrius aliquando appareat,

ar-

argenti, vitrioli, ſulphuris, auri &c. haud experte. Quoad picturas autem, quibus dictus lapis ſuperbit, quamvis figuræ herbarum omnium frequentiſſimæ cernantur, earumque plura quam triginta genera numerentur, ſubinde ita impreſſa, ut herbæ in lapidis fiſſi parte altera præmineant, in altera vero inſtar moduli excaventur, Noſter nihilominus, præter regionem, in ejusmodi lapide præclare obviam, non niſi undecim herbas, Fumariam videlicet, Capillum Veneris, Equiſetum duplex majus, Arundinem, Filicem, Polygonum fœm. Filicem ramoſam, Buxum, Securidacam maj. Equiſetum minus atque fructum peregrinum exprimi curavit. De ſucceſſu vero infelici conqueritur experimenti ſæpius a ſe inſtituti, quo a laudato fodinarum inventore ipſæ herbarum figuræ in aceti ſuperficie regerminare perhibentur, ſi lapidi ejusmodi calcinato & pulveriſato acetum deſtillatum affundatur vitrumque immotum aliquamdiu relinquatur. Hinc in *Relatione IV* paucos lapides, qui conchis ſignantur, & ab iisdem fodinis Mannebacenſibus æque ac ab Hungaria ſuppeditantur, plures autem herbis ornatos & in Anglia, Sileſia inferiore, Hungaria & Comitatu Stolbergenſi repertos, ita addit, ut Ophiten quoque ſive Alabaſtrum noſtrum Zeblicium ſub finem deſcribat. In *Relatione V* ad lapides, dimidio trans Cygneam milliari ad montem occurrentes, progreſſum facit, qui ſpecies margæ diverſimode induratæ videantur, ac intra ſe alios lapides recondant, amygdalarum, fabarum & piſorum figuram habentes, aptosque a vaporibus ſubterraneis rurſus conſumi. Tum in *Relatione VII* legere eſt, quanta opera fodinæ Ilmenavienſes etiamnum colantur, & quam curioſe picti lapides eruantur, quorum alii effigiem, e. g. Servatoris noſtri, S. Mariæ filiolum ulnis geſtantis, Gallinæ, arcæ Noachi, Moſis, corporis cruci affixi, ſpicæque gerentes, ſaltem nominantur, alii vero cum impreſſione v. g. piſcium ac arborum, & harum, vel ex cupro, vel maximam partem ſine cupro, pictarum pictorumque, operi miniato haud cedentium, una delineantur, non omiſſis lapidibus ſimilibus, qui circa Jenam & in fodinis pariter Bottendorffienſibus atque Sangerhuſanis, alibive deprehenduntur. Lapis enim calcarius albus circa Swinfurtum,

tum, aliusque marmoreus albus non procul ab Alba Sebusiana (Kromweissenburg) enati monstrantur, a reliquis in eo recedentes magisque cum marmore Florentino congruentes, quod arbusculum depictum in sola superficie haud hæreat, sed per totam eorum crassitiem penetret; quorum ultimus potissimum miraculosus naturæ lusus umbræ intuitu, simul repræsentatæ, censetur. Neque Dentridæ sive lapides, in quibus arbores depinguntur, circa Sulam desunt, in *Relatione VIII* cum aliis confinibus fossilibus & lapidibus figuratis commemorati: tum Conchitæ & Strombitæ, prope Querfurtum reperiundi, in *Relatione IX* indigitantur & delineantur. Tandem *Relatio X* Conchiten Anglicum, lapidem gallinæ imagine notatum atque ex fodinis Ilmenavienſibus in Ducali Pinacotheca Weimarienſi asservatum, lapidem alium fissum, utrinque capite virili cum prolixo capillamento condecoratum, duoque succini frusta, interius fruticem ac hominem nubibus incumbentem repræsentantia, exhibet spectanda, in vario Saxoniæ Alabastro & Marmore finiens.

De cetero ex tot elegantissimis Figuris, quibus præsens ornatur scriptum, duos insequentes, ac in Relatione III prostantes, Lectoris in gratiam transscribi curavimus, quarum

TAB. VI. Fig. 1. Figura 1 Lapidem fissilem ostendit, in ea fodina Mannebacensi repertum, cui S. Andreæ nomen, atque Regione insignitum.

a superficiem designat, quæ margaritarum colorem æmulatur,

b montium partem supremam lucidam, infimam vero obscure fuscam,

c frutices coloris nigri,

d loca obscure penitus fusca, nec adeo distincta.

Fig. 2. Figura 2 similem exprimit lapidem fructu peregrino, satis tamen ei minime ac perquam venenato affini, quem arbor Ahovai in India ferre solet.

DE

DE ARTHRITIDE ANOMALA SIVE INterna Dissertatio; Auctore GUILIELMO MUSGRAVE, Med. Doct. Inclyti Medicorum Londinensium Collegii & Regiæ Societatis Socio.

Exoniæ, sumptibus Philippi Bishop, 1707, 8.
Constat Alphab. 1½.

QUæ differentia sit juxta Clarissimi Musgravii sententiam inter Arthritidem primigeniam & symptomaticam, abunde explicatum dedimus, cum in Actis nostris Anno 1704 Mense Junio pag. 250 ejus Dissertationem de Arthritide Symptomatica recenseremus. In eo tamen convenit utraque Arthritis, quod paroxysmos producat artus infestantes, idoneos idcirco, rectos & regulares nuncupandos. Quoniam vero alios adhuc insultus facit utraque, & interdum trunci partes has illasve petit, sedes & regiones intrat alienas, easque mulctat sæpe gravissime; hos errores, has obliquitates & anomalias hoc in tractatu exponere sustinuit Vir clarissimus. Anomalia hæc ita numero multiplex est, ut raro ullam in trunco regionem ea prorsus immunem, nullam fere, quam non aliquando ingrediatur, animo liceat comprehendere: ut trunco quot partes sint organicæ, tot propemodum Arthriticæ sint earum anomaliæ. Imo tam diversæ a se sunt hæ, ut, malorum quotquot undique corpus humanum infestent, eorum omnium vix ullum magis aut æque πολύτροπον καὶ πολύμορφον observare liceat. Hinc ventriculo nausea, intestinis tormina, renibus nephritis, pectori asthma, pulmoni tussis, faucibus angina, cerebro apoplexia, nervis paralysis &c. accedit. Præterea Arthritis anomala morbus non immerito lethalis habetur, uti recta salutaris, raro enim hæc ægrum interimit, nisi anomala prius facta. Quapropter quos in trunco adcat locos Arthritis, quibus in corporibus, quæ quærat diverticula, quæ latibula, quos generatim, quos speciatim mæandros, anfractus, & obliquitates amet, quibus de causis eas incipiat, qua velocitate percurrat, quo eventu terminet; quodnam item

anomalæ cujuslibet εἴδους, quæ accidentia, qualis a morbo partis affectæ proprio differentia sit, qua demum arte, præcipue quam peculiari & privata quælibet oppugnari & præcaveri debeat, ingenue tradit. Causarum Arthritidem anomalam inducentium aliæ internæ sunt & procatarcticæ, ubique locum obtinentes, aliæ externæ, frequentes quidem minime, tamen constantes & perpetuæ: ad illas partim refertur ipsum miasma arthriticum vel in sanguinis sinu inclusum, vel ad corporis extremitates amandatum, quod tamen repercussu proclive est, & in trunci organicam partem aliquam facile repellitur; partim ipsarum partium imbecillitas & atonia major vel minor, naturalis vel acquisita. Inter externas accusantur emplastra, cataplasmata ἀποκρυστικὰ, frigus & quicquid materiam vel a τοῖς ἔξωθεν repellens vel iis affigi prohibens ad interiora illam intrudit. Medendi indicatio generalis est, ut Arthritide anomala affecta pars quam citissime, quam tutissime levetur, quod fit materiam in ea depositam partim e corpore evocando, partim in artus transferendo. Prius fit modo venæ sectione, modo catharsi, modo diaphoresi, modo epispasticis, modo apophlegmatismis, modo errhinis, prout pars affecta unaquæque tulerit. Solis tamen his evocantibus non fidendum est, quin vel inde lædatur, vel non sanetur æger. Lædi enim potest, quoties perperam & imprudenter electa vel incaute & supra modum ea fuerint adhibita. Non autem sanatur æger, quia materia arthritica in corpore adhuc residua, tametsi evacuantibus retusa, quando jam maturata & ad ἀκμὴν evecta est, brevi se attollet, iterumque turgendo cristas eriget, neque nisi propriis excerniculis (puta glandulis articularibus) ejus fiat excretio, vel minimum ad artus oppositio, sanguini quies erit. Præmissis igitur debite evacuantibus materia in artus est transferenda. Quod tam interna quam externa præstant: inter illa diaphoretica & cardiaca cum martialibus, inter hæc emplastra epispastica, urticatio, balnea calidissima, pelles animalium recens detractæ, phænigmi &c. laudantur. Quoniam autem ferro ad extrudendam Arthritida nihil potentius invenit Clariss. Musgravius, præparatum ejus multorum annorum usu a se expertum fideliter commu-

municat. Scilicet Recipe Limaturæ ferri ℔ X. in ſartagine vel patella terrea vitro obducta urina madefac humana, æſtivo Sole vel ad ignem ſicca, iterumque (ſpatula ferri particulas, ne coaleſcant, bis in die agitando) irrora, donec abeat in rubiginem maſſa. Hanc in mortario ferreo contunde, dein ſitulæ quatuor circiter congios aquæ fontanæ continenti injice, & miſce. Horæ poſt quadrantem aquam decanta, & ad ſiccitatem pulveris in ea natantis evapora. Quod in ſitula relictum eſt humoris, ſimiliter evapora. Pulverem in fundo craſſiorem urina irrora, &c. uti prius, donec omne ferrum in pollinem fuerit mutatum. Pulveres ſiccatos filtro chartaceo injice, & aquam fontanam ferveſactam paulatim & per vices affunde, donec urinoſo ſale penitus abluto aqua inſipida profluat. Pulverem exſiccatum uſui aſſerva. His in genere prælibatis ſingulas aggreditur Arthritidis anomalæ ſpecies, & de ventriculi affectibus, colica, diarrhœa, dyſenteria, abſceſſu inteſtinorum, melancholia, ſyncope, calculo renum, aſthmate, catarrho, tuſſi, peripneumonia, phthiſi, angina, cephalalgia, vertigine, apoplexia, doloribus vagis & fixis, paralyſi, ophthalmia, eryſipelate, achoribus, epiphora, & odontalgia arthriticis peculiaribus agit in capitibus, pluresque adnectit ubique hiſtorias.

FERDINANDI ERNESTI, COMITIS AB HERBERSTEIN, Problema Trigonometricum ex dato Sinu Anguli ſimpli abſque ullius quantitatis incognitæ ſuppoſitione tam ſinum quam tangentem Anguli multipli determinare.

VIſis iis, quæ Clariſſimi Geometræ Wolffius & de Logny in his Actis Anno 1707 menſe Julio circa inveſtigationem Sinus & Tangentis Anguli multipli ex datis ſinu & tangente anguli ſimpli cum Eruditis communicarunt, tentare libuit, poſſitne abſque quantitatis incognitæ ſuppoſitione ex ſinu anguli ſimpli tam ſinus quam tangens anguli multipli determinari? Atque ut hoc ipſum præſtetur, prænotandum eſſe deprehendi.

TAB. VI. Fig. 3. Datis, sinu MN alterutrius angulorum ABC. BAC $= s$, sinu BD summæ angulum rectum non adæquantis eorundem angulorum $= a$. atque adeo etiam CD sinu anguli complementi ejusdem summæ $= b$. posito Radio BC $=$ AM $= r$. sinum alterius anguli æquari $-bc + ar(r^2 - c^2), :r$; est enim

$$MN : AN = BD : AD$$
$$s : r(r^2 - c^2) = a : ar(r^2 - c^2) : c$$

est igitur: AC $= -bc + ar(r^2 - c), :r$

quare: BC: MN $=$ AC : Sin. ABC.

$$r : c = -bc + ar(r^2 - c^2) : c, : -bc + ar(r^2 - c^2), :r.$$

Fig. 4. Sit nunc Radius RF $=$ RO $=$ RI $= r$. OL sinus anguli simpli ORL $= d$. RL. sinus anguli complementi & simul sinus summæ angulorum ORG. OGR $= f$. erit igitur per jam demonstrata RQ sinus anguli OGR seu RIQ $= f^2 - d^2, :r$ atque adeo:

$$RO : RL + OL = RL - OL : RQ.$$

habetur proinde IQ sinus anguli dupli $= r(r^4 + 2d^2f^2 - d^4 - f^4) : r^2$ atque hoc invento, tangens ejusdem anguli dupli, si fiat:

$$\frac{RQ}{f^2 - d^2 : r} : \frac{IQ}{(r^4 + 2d^2f^2 - d^4 - f^4) : r^2} = \frac{RF.}{r : r} : \frac{FE.}{(r^4 + 2d^2f^2 - d^4 - f^4) : f^2 - d^2}$$

GUTACHTEN UBER DIE IN Schlesien betende Kinder.

i. e.

CASPARIS NEUMANNI JUDICIUM DE pueris in Silesia publice precantibus denuo confirmatum, &c.

Uratislaviæ, apud Christianum Bauch, 1709, 4.

Plag. 8.

DE pueris Silesiis, qui exeunte anno 1707 & sequente in urbibus æque ac pagis præter communem morem in precationes publicas se effundere cœperunt, religione muneris & con-

conſcientia motus, ſententiam pro concione, ſalvo tamen aliorum judicio, dixerat Caſpar Neumannus, Theologus de cœtu Dei optime meritus, & Eccleſiarum Scholarumque Uratislavienſium, emendatis ſacris addictarum, Inſpector graviſſimus, eamque publicis typis exſcriptam divulgaverat, cujus ſummam Actis noſtris ſuperioris anni menſe Majo inſeruimus. Interea temporis inventus fuit aliquis, qui hoc conſilium ſuppreſſo nomine arrodere, & virgula cenſoria notare auſus fuit, edito ſcilicet Scrutinio Judicii Neumanniani, in quo rationem precationum iſtarum, quantum ad ipſum factum, diverſo prorſus modo exhibet, & præterea ex Judicio, a venerando Viro de illis publicato, alienum plane & ſaniori noſtratium Theologorum doctrinæ adverſum ſenſum elicere conatur. Huic ergo Anonymo præſenti ſcripto occurritur, quod undeviginti Quæſtionibus conſtat, in quibus intempeſtivum cenſoris ſtudium omnibus ob oculos ponitur. Præfatio vero huic ſcripto præmiſſa continet totam fere controverſiæ hiſtoriam, unde operæ pretium nos facturos exiſtimamus, ſi potiora ex ea delibemus, & cum avido harum rerum Lectore communicemus.

Autor Præfationis initio repetit breviter ſententiam de univerſo hoc negotio, a Celeberrimo Dn. Neumanno in Judicio a ſe edito propoſitam, quæ eo redit: Divinum Numen, quod per hæc tempora quidpiam prorſus peculiare de Sileſia conſtituerit, pro ſanctiſſimo ſuo conſilio, haud dubie ut incolas hujus regionis ſpeciatim & extra ordinem admoneret, inſolito nec dum cognito modo pueros nonnullis in locis per caſtrenſia Suecorum ſacra, ſub dio peracta, & ab illis in tranſitu horum viſa, ita commoviſſe, ut ſimili ratione precationes ſuas inire conſtituerint, & vicini vicinorum exemplum fuerint ſecuti. Multa ab hominibus profecta media, temporumque rationes divinum hoc conſilium adjuviſſe; nec nullam ſpem fore, has preces multis bono exemplo fuiſſe: pueros tamen in tam extraordinaria precandi cupiditate puerilem animum non exuiſſe, & nonnullis in locis preces iſtas ſatis tumultuarie Deo adhibitas fuiſſe, donec alii hunc impetum prudentia ſua moderarentur. Tandem in progreſſu hujus negotii malignum genium

partibus ſuis non defuiſſe, ſed malas herbas inter frumentum ſatum iviſſe, & hoc modo ſanctiori cœtui in Sileſia nocere voluiſſe. Neceſſum itaque eſſe, ut unicuique ſingulare hoc factum cordi ſit, & adultiores a tenellis diſcant, ſi unquam, nunc certe tempus eſſe Deo humillime ſupplicandi : pueris vero nullam propterea vim inferendam, ſed quicquid cœptis eorum precibusque recti & laudabilis inſit, fovendum id fore amplificandumque, incommodis autem ceteris manſuete ſubveniendum, omnique confuſioni in tempore medendum eſſe.

His præmiſſis commemorat Autor Præfationis, in Anonymi Scrutinio tres præcipuos defectus deprehendi.

Primo enim deeſſe ipſi, ut homini a Sileſia fortaſſe nimis remoto, ſufficientem & ſolidam actorum cognitionem, quo factum ſit, ut negotium hoc longe aliter animo ſuo comprehenderit, ac re ipſa geſtum fuit. Nam (1) ita ipſum loqui de puerorum precibus horariis, ut eas Lector per univerſam Sileſiam obſervatas eſſe credat ; cum tamen ſolis Sileſiæ inferioris terminis circumſcriptæ, atque iis præcipue in locis inſtitutæ fuerint, per quos exercitus Suecicus fuit profectus: (2) aſſerere ipſum, has puerorum congreſſiones quinque dierum ſpatio ubique factas fuiſſe ; cum tamen ſex menſes abierint, priusquam Uratislaviæ vel inſtitui, vel inde in alia loca diffundi cœperint: (3) perſuaſum eum eſſe, hanc religionem ultro ſubiiſſe puerorum animos, ut in aliis ejusmodi precandi modum nec viderint, nec ab ullo tale quid edocti fuerint ; cum tamen multa hominum millia ſuis id uſurpaverint oculis, primos ex pueris ita precantibus Sueonum ſub dio peractas precationes imitatos fuiſſe, & poſtea alios aliorum ſuaſu & auctoritate ad ſimilem pietatem adductos fuiſſe: (4) credere eundem, rem iisdem circumſtantiis in uno, quibus in altero actam fuiſſe, & arbitrari, unum idemque eſſe, quicquid Uratislaviæ in magna hominum frequentia, & exiguo aliquo pago acciderit ; cum tamen pueri in precationibus hiſce, perinde ac adulti in ſuis, inconſtantes admodum, diſſimilesque ſibi fuerint, & ardor ille precandi ſenſim in deterius reciderit, atque utplurimum in maximis conventibus omnium peſſime negotium hoc adminiſtratum fuerit: (5) tum pu-

putare, has precationes ſumma cum pietate, & miro quodam ſilentio ſuſceptas fuiſſe; cum tamen ad extremum in ludum & jocum, ne dicamus, tumultum, omnia degenerarint, in cujus rei fidem exempla haud vulgaria Quæſtione Sexta & Nona in medium adferuntur: (6) exiſtimare quoque, pueros illos in campis more Iſaci cultum Deo præſtitiſſe; cum tamen certum ſit & exploratum, eos primum quidem exemplo militum, quos præ oculis habebant, in campis, deinde vero etiam in urbibus his ſacris ſuis defunctos fuiſſe: (7) inficiari & Autorem, quosdam ſpectatorum pecuniam precantibus pueris diſtribuiſſe; id quod tamen certum & apud omnes pervulgatum ſit: (8) dubitare tandem, utrum ſpiritus impurus negotii hujus ſanctitatem ementitis ſignis, miraculis & confictis apparitionibus corrumpere ac depravare intenderit; quod tamen itidem certo certius ſit, & a nullo actorum perito negari poſſit.

Deinde conqueritur Autor Præfationis, anonymum magno veritatis damno ſilentio præteriiſſe, quid Uratislavienſes cum his precantibus pueris egerint, unde evenerit, ut ipſi apud exteros nonnullos male audire cœperint. Rem autem eſſe notiſſimam & vel pueris decantatam, quod publica inclyti Uratislavienſis ſenatus autoritate precantes iſti tribus in templis intra mœnia urbis, & uno extra ea in ſuburbio (quorum templorum nomina recenſentur) excepti, iisque ibidem de die tres horæ, arbitratu ipſorum, extra ordinem ad precationes matutinas, pomeridianas & veſpertinas conceſſæ fuerint, hac tamen lege, ut precationes illorum ad directionem Sacerdotis cujusdam ordinarii in urbe, & Ludimagiſtri, vel Cantoris, in ſuburbio haberentur; ubi quidem Caput e Codice Sacro prælectum, preces fuſæ, & hymni decantati fuerunt; ſemper tamen ſimul pueri, ſubnexo eorum, quæ audiverant, examine, Chriſtianis moribus & præceptis informati, & poſtea dimiſſi fuerunt. Atque hæc omnia ad voluntatem precantium & conſenſu parentum, nec ſine communi omnium fructu peracta tamdiu fuerunt, quamdiu ipſismet pueris collibitum fuit, nimirum usque ad Paſchatis ferias, cum iidem ſub initium ſtatim dixerint, continuaturos ſe ſtatis horis preces, usque dum notiſſimus ille hy-

hymnus: Surrexit Christus hodie; in Ecclesia caneretur. Quæ omnia Præfationis Autor in gratiam exterorum & posteritatis sigillatim memorare & annotare necessarium esse duxit.

Tandem vero & illud in Anonymo reprehenditur, ipsum subdole agere, & sententiam Venerandi Dn. Neumanni in lævam partem detorquere, plurimaque aliorsum, quam ipse dixerat, accipere. Quod ipsum in Quæstionibus sequentibus ad adversarium directis prolixius deducitur, in iisque illud præcipue urgetur, quod utique in actionibus hominum, etiam extraordinariis, DEus, homo & diabolus concurrere soleant, & sic bona malis misceantur. Illum ergo, qui recte de iisdem existimare velit, necessum habere unum ab altero discernere, & suum cuique tribuere.

GOTHOFREDI VOIGTI, SS. THEOL. LIC. ET Rect. Schol. Joan. Hamburg. Thysiasteriologia, sive de Altaribus veterum Christianorum liber posthumus, nunc primum editus a D. JOANNE ALBERTO FABRICIO, qui delineationem Thesauri Antiquitatum Hebraicarum & Ecclesiasticarum atque Autoris Vitam præmisit.

Hamburgi, sumtu Christiani Liebezeit, 1709, 8.
Constat Alphab. I plag. 10.

LIbrum hunc jampridem promissum ac præterea in Lippenii Bibliotheca Theolog. p. 29 inter editos falso laudatum, nunc demum, post Petri Molinæi, Petri Berthaldi, Balthasaris Bebelii, Joannis Andreæ Bosii, Joannis Fabricii, Joannis Andreæ Schmidii aliorumque eruditos in hoc argumento labores, Clar. Fabricius luce publica donandum censuit. Qua illum non indigum fuisse, cum singularis industria, tum ordo perspicuus & accuratus, quo singula huc spectantia B. Autor congessit, facile probant. Nam, ut pauca exempli causa excerpamus, Cap. I, II & III primum de nomine altaris agitur, inter cujus varias signi-

gnificationes non poſtrema eſt, qua cultum divinum & religionem Chriſtianam indicat. Unde explicatur phraſis illa apud Scriptores Eccleſiaſticos de Schiſmaticis frequentiſſime uſurpata, qua *altare contra altare erigere* dicuntur, p. 46, ſeqq. Cum autem nonnulli menſas ſacras Chriſtianorum nunquam ante Cyprianum altaria dictas eſſe opinentur, iſti Origenis, Tertulliani aliorumque antiquiorum teſtimoniis refutantur p. 52 ſeqq. Ceterum ut altaris pariter ac θυσιαστηρίου vocabulum de Chriſtianis ſæpiſſime occurrit, ita contra aras atque βωμοὺς ſolis fere Paganis ſtylo eccleſiaſtico tribui, obſervatur p. 73. Poſt allatam deinde Cap. IV definitionem altaris, ejusdem cauſæ, diviſio in fixum & mobile, adjuncta atque oppoſita explicantur. Inter adjuncta referuntur Cap. XII ornatus ex tapetibus, cruce, floribus, & vaſis ſacris, ſpeciatim quoque candelabris conſtans, in quibus jam olim cereos, etiam interdiu, accenſos fuiſſe probatur. Cap. XIII locus, quem plerumque, non tamen ſemper, in orientali ſacræ ædis parte fuiſſe, demonſtratur, inde Cap. XVII jus aſyli, Cap. XIIX deſcribuntur miniſtri ſeu Diaconi, quorum triginta quinque munia recenſentur. Ad oppoſita altarium pertinent eorum violatio, de qua Cap. XXII, abuſus, invocatio ſanctorum, miſſæ ſacrificium, de quibus Cap. XXIII, & altaria denique hæreticorum atque aræ gentilium, de quibus Cap. XXIV & XXV exponitur, ubi ſimul, quantum hodierna Pontificiorum altaria ac Reformatorum menſæ ſacræ a Veteris Eccleſiæ uſu & conſuetudine recedant, luculenter ob oculos ponitur.

Ceterum novam libro per ſe ſatis commendato gratiam conciliat duplex Catalogus, a Cl. Editore præmiſſus, inſignium ſcriptorum, qui vel Hebræorum, vel Chriſtianorum veterum ritus diligentiori ſtudio illuſtrarunt, & quorum uterque non minori reipublicæ literariæ utilitate, quam a Grævio & Gronovio Romanarum Græcarumque Antiquitatum Theſauri collecti ſunt, totidem voluminibus conjunctim edi poſſet.

DE VARIA LECTIONE ADAGII BAMMA *Σαρδινιακὸν, Tinctura Sardiniaca, Diſſertatio; Auctore*

D. JOANNE PAULO NURRA, Carolitano J. C. Patriæ Eccleſiæ Canonico.

Florentiæ, apud Petrum Matini, Archiep. typogr. 1708, 4. Plag. 7.

AUtor Diſſertationis hujus doctiſſimus in eo eſt, ut de proverbio Græco, quod ex præſtantia coloris purpurei ortum eſt, diſquirat, utrum ſuos natales Sardibus Lydiæ debeat, an Sardiniæ Italiæ inſulæ? Duo enim hæc regionum diverſarum nomina ſcriptorum aut ignorantia aut incuria frequentius confunduntur, propter affinitatem, quæ in ſono eſt & ſyllabis. Unde factum, ut veteres, quod uni erat proprium, alteri tribuerent; accidit quod ab imperitis ſcribis vel interpolatoribus, cum βάμμα σαρδιναικὸν vel σαρδωνικὸν ſcribere debuiſſent, σαρδιανικὸν expreſſum fuerit. Priorem enim ſcribendi rationem obtinere, non ex librorum fide, quæ eſt lubrica, ſed rei ipſius indole, quod Sardiniæ propria ſit tinctura, quæ proverbio originem dedit, evincit Noſter. Jacobus quidem Palmerius in Exercitationibus ad optimos ſcriptores Græcos, occaſione duorum locorum Ariſtophanis, in quorum altero offendebat σαρδιναικὸν, in altero σαρδιανικὸν, priorem lectionem adlaboravit ad poſterioris rationem emendare, in quo conſentientes habet Salmaſium & Spanhemium ad Heſychium, & Lucam Holſtenium ad Stephanum de urbibus. Suffulſit eam interpretationem Palmerius his imprimis rationibus, quod tempore Ariſtophanis parum commercii fuerit inter Athenienſes & Sardiniæ incolas, multum vero inter Lydos ceterosque Aſiaticos & Græcos omnes, præcipue Atticos. Sed reſpondet Cl. Nurra, antiquorum auctoritate deſtitui Palmerium, potiusque ex Pauſania & Stephano de urbibus conſtare, Athenienſes deduxiſſe colonias in Sardiniam, quæ urbibus Græca nomina indiderint; unde Ichnuſa, Sandaliotes, Caralis, (cujus antiquos nummos Græca inſcriptione Καραλιτῶν ſignatos vidit Golzius) Olbia, Neapolis, Heraclea, Theſpia, & alia Græca urbium Sardiniæ nomina. Et ſi detur Palmerio, tempore Ariſtophanis interruptum forte fuiſſe Græcorum cum Sardianis commercium, hærere tamen potuiſſe ex præcedentibus ada-

adagium. Alterum argumentum Palmerius petit e loco Plinii H. N. L. VII C. LVI, ubi purpuræ tingendæ artificium Lydis Sardes habitantibus tribuere videtur. Ad quod, præter ea, quod ſuſpectam teſtis fidem facit, regerit, Tyrrhenos eosdem cum Lydis, juxta optimæ notæ ſcriptores, colonias in Sardiniam transmiſiſſe, ut præcipue ex Strabone conſtet, unde & urbibus Hetruriæ & Sardiniæ nomina communia ſint. Sic urbem Populonium, pro quo mendoſe Ptolemæum ſcripſiſſe Populum demonſtratum eſt, quæ vox Tyrrhenorum lingua metallum notat, quo abundaſſe Sardiniam ex veterum luculentis teſtimoniis certum ſit, nomen inde traxiſſe exiſtimat. Dilutis ita rationibus Palmerii, vindicat porro Sardiniæ purpuram ex iis, quæ huic inſulæ conveniunt. Thynni piſces ſunt Sardoi maris, qui alias etiam Pelamides dicuntur & Sardæ ab inſula, non vero Sar vel Sarra, ut Iſidorus erravit, qui piſcium horum nomen cum Tyri urbis appellatione Hebræa confudit; nec ſpecie iidem cum Sardinis ſunt, ut Gaza credidit, ſed ex lacertarum vel pelamidum genere, qui verno tempore ex Oceano in Mediterraneum mare gregatim adnatant ad Sardiniæ littora, a quibus Sardorum nomen obtinent, præcipue quod illic capti ceteros præſtantia vincant, cujus cauſas Auctor affert. His thynnis in deliciis ſunt, præter glandes, quibus in Sardiniæ ripis pinguescunt, purpuræ, a quibus alliciuntur, ut Strabo obſervat, (cujus locum dum adducit Noſter, varias Geographorum de Sardoo & Tyrrheno mari ſententias vel conciliat, vel confutat) unde in mare Sardiniæ vicinum confluunt. Inter eos, qui purpuras Sardiniæ prædicant & Suidas eſt, qui in *βάμμα σαρδινιακὸν & κυλικινὸν* ſcribit: *νῆσός γάρ ἐστι μεγίστη ἡ Σαρδὼ πρὸς τῇ Ἰβηρίᾳ, ἐν ᾗ γίνονται πορφύραι διάφοροι καὶ ὀξύβαφοι*, e quibus verbis non tantum Suidam ipſum in alio loco, ſed & Plutarchum, Pollucem & Phavorinum, doctiſſimus Autor corrigit. Quod vero Suidæ novam editionem ſperat jam ad ſuam mentem correctam eſſe, in eo fallitur, cum ipſe Clar. Kuſterus Suidam hac in parte de tincturæ Sardiniacæ origine erroris inſimulare non dubitet. Sardinianis quoque tapetis multum tribuiſſe Varronem apud Nonnium Marcellum de ge-

nere vestimentorum observat, quem Casaubonus ad Athenæum suæ integritati restituerit, Ortelium vero notat, qui pro Sardinianis Sardiana tapeta reponi voluit, quippe sola Sardiniana hic locum potius invenire, pluribus evincit. Clemens Alexandrinus quoque suam symbolam conferre putatur, quando in Pædagogi L. II βαμμα]ῶν σαρδωνικῶν mentionem injecit. Nomen deinde, quo insignitur vel ipsa Sardinia, vel insula proxime adjacens, novum momentum addit Autoris opinioni, quandoquidem appellatur Buccina, in quam Pontianus Papa relegatus esse narratur ab Anastasio; quod equidem nomen perperam irrepsisse jam ante monuit Cluverius pro Boana vel Bovenna, in quo Schelstratenus eum secutus est: sed saxa esse duo immania Boariam & Bovennam Noster ostendit, in quæ Papa relegari non potuerit. Buccinam vero insulam, quam Anastasius commemorat, inter eas haud dubie esse putat, quæ in antiqua Notitia Portuum, Italico idiomate manu exarata, & in alia typis Neapolitanis edita, vocantur Buccinariæ, & illa quidem, quæ nunc alio nomine Thaolada vel Tholara vocatur, nisi malis cum Ciaconio ipsius Sardiniæ cognomen esse. Buccinæ vero nomen nancisci potuit a buccinis petris ibi frequentius adhærentibus, hanc enim buccinis naturam esse & res docet & Plinius. Quæ de Thaolada vel Buccina insula profert, majori quoque robore ex eo firmat Autor, quod modico intervallo distet hæc ab iis Sardiniæ locis, in quibus adhuc Græcorum & Carthaginensium vestigia sunt, ex quo pateat inde facilius ad Græcos hujusce purpuræ famam pervenisse, & Phœnicas ejusdem infecturæ auctores haberi potuisse. Adlegaverat Auctor pro se Ulpiani locum, in quo buccini hic meminisset, at submonitus fuit a Viro docto, in Pandectis Florentinis non extare buccinum, sed fuccinum, ac inde ea, quæ de Buccina insula scripta erant ex hoc loco, per eundem everti iterum. Ad quæ reponit Nurra, corruptum esse Florentinum Codicem hoc in loco, & prævalere vulgatos, cum lana fuco illita differat a purpura, de qua Ulpiano sermo est. In Lycophronis Alexandra v. 796 hæc leguntur:

Κένδρῳ ἀυσαλίης ἔλοπ]ῶν σαρδονυπῆς

Be-

Inſanabilis aculeo piſcis Sardonici

ubi piſcem Sardonium Tzetzes, Meurſius & Canterus interpretantur de paſtinaca marina, ſed minus apte, ut doctiſſimus Nurra autumat, cum paſtinaca mari cuilibet communis ſit, purpura piſcis Sardonico mari proprius, cujus etiam aculeus rei, de qua agitur, propius conveniat. Leges in Codice Theodoſiano L. 10 tit. 20 ſunt de Murilegulis, quæ minus ad Lydos referri poſſunt, ſed pertinent ad conchylegulos Sardiniæ. Una ex iis Conſtitutionibus profertur, quæ eſt in repetita in Codice juſtinian. L. 9 eod. tit. & quoniam hæc ad Principium P. P. data eſt, hinc colligere licet, pertinere eam ad Sardiniam, quæ illa ætate, qua data lex eſt, Præfectis Pr. Italiæ gubernanda tradita fuit, de quo ab Autore agitur uberius. Tandem parum abeſt, quin omnia pro commentis habeat Nurra, quæ de Sardiniaca vel Lydorum purpura prædicantur paſſim a ſcriptoribus. Plinio namque teſte purpuræ calculoſæ ſunt a calculo maris conchyliis apto dictæ: Lydia autem cum mediterranea ſit regio, quod Appianus Alexandr. & Strabo confirmant, ubi ejus mare, Noſter inquit, quæras? & in eo purpuras? & artem purpura tingendi Sardibus debitam? niſi velis cum Poeta nugari Metamorph. L. 14:

\- - *Vidi factas ex æquore terras*
Et procul a pelago conchæ jacuere marinæ.

Omnem igitur fabulæ originem derivat ab urbe maritima Syrophœnicum Lydda purpura celebri, cujus memoriam reſuſcitat Auctor anonymus a Cl. Gronovio editus, quæ confuſa videtur cum Lydia ex ſimilitudine nominis. Plurima ſunt, quæ præter hæc excerpta de doctiſſimi Autoris ingenio & induſtria in conferendis & emendandis veterum libris & rerum præcipue patriarum exquiſita peritia teſtari poſſunt, ſed noſtros excedunt limites. Interim lucubrationes de Sardinia cum profana, tum ſacra, avide exſpectamus, quarum ſpem Noſter facit Ill. MAGLIABECHIO, cujus benevolentiæ Diſſertationem hanc, celeberrimo ipſius nomini conſecratam, debemus.

NOVA LITTERARIA E GERMANIA ET BELGIO.

Kilonii Holſatorum ſub prelo ſudant Viri celeberrimi, Henrici Opitii, S. Theol. D. & P. P. *Biblia Hebraica* in 4 ex optimis impreſſis & MSS. Codicibus itemque Maſora aliisque principiis criticis accuratiſſime emendata, charactere illuſtri expreſſa, notisque Hebraicis ac lemmatibus Latinis inſtructa, in quibus per plurimos annos deſudavit Autor, & cum jam ad finem perduxerit Prophetas minores, ſicque liber תרי"ע tantum excudendus ſuperſit, atque opera ſtrenue urgeatur, brevi poſt Feſtum Johannis exemplaria Kilonii, Hamburgi & Lipſiæ proſtabunt. Roſtochii Carolus Arndius, Lingu. Hebr. & Catech. Chriſt. Prof. editis variis ſcriptis inclytus, in *Syſtemate Scientiæ Literariæ Hiſtorico-Pragmatico* concinnando totus occupatur, quod tredecim Partibus abſolvet, quarum prima Iſagogica de ortu, progreſſu, lapſu & inſtauratione literarum, ſecunda Biographica de Viris eruditione claris, tertia de Religionibus totius orbis omniumque temporum, earum ortu, progreſſu & hodierno ſtatu, quarta de fatis ſcientiæ Juridicæ, Medicæ, Philoſophicæ, Philologicæ, Hiſtoricæ, Poeticæ, artiumque Mechanicarum, quinta de inventis Philoſophicis & Mechanicis, Bellicis, Gymnaſticis, Ludicris, ſexta de Societatibus & Collegiis Litterariis inde a Chaldæis ad noſtram ætatem, ſeptima de Ephemeridibus Litterariis, octava de Academiis antiquis & hodiernis, tum & de Profeſſoribus, qui eas hodie ornant, nona de Bibliothecis, decima de Scientia Symbolica, ſymbolis Principum, Eruditorum &c. undecima de Scientia Nummaria, duodecima de Scientia Genealogica & decima tertia de Scientia Heraldica aget. Hamburgi ingens Germaniæ noſtræ decus, Jo. Albertus Fabricius, ſæpius nobis commendatus, in eo eſt, ut Sexti Empirici Opera omnia cum Cizenſi, Uratislavienſi, Gudiano, aliisque optimæ notæ Manuſcriptis diligenter conferat, & nova quodammodo verſione notisque eruditiſſimis inſtruat, Lipſiæ ſumtibus Jo. Friderici Gleditſchii intra annum, ut ſperamus, elegantiſſimis typis proditura. Cum Boro-

rolitri ſuperiore anno Potentiſſimi Regis FRIDERICI cum LOUYSA SOPHIA, Duce Megalopolitana, nuptiæ magna pompa celebrarentur, certatim Poetæ carminibus elegantiſſimis & epigrammatibus applauſere, tantaque fuit ſummi Principis munificentia, ut nemo indonatus fuerit dimiſſus. Palmam tamen reliquis præripuit Vir inter noſtrates apprime eruditus, Georgius Gothofredus, qui, ut eſt in Anagrammatibus inveniendis feliciſſimus, e nominibus FRIDERICUS & LOUISA SOPHIA puriſſimum anagramma: *His aderit ipſius cæli favor* elicuit. Quare cum & ab optimo Rege aureum munus ſplendidiſſimum & diploma obtinuiſſet, quo in Regiam Societatem Scientiarum, quæ Berolini floret, receptus eſt, Regi denuo nuper ipſo Friderici die, nempe III Nonas Martii alio anagrammate applauſit, quippe ex titulo Regio: FRIDERICUS PRIMUS, Dei gratia Rex Boruſſiæ Potentiſſimus, tum & Marchio Brandenburgenſis, ut & Sacri Romani Imperii Archi-Camerarius, ſimul ac Elector, ſupremus æque & Princeps Arauſionenſis ideo & Neoburgenſis, Duxque Megapolitanus; hæc vota compoſuit? *Summe debitas pro aureo munere ſubjectiſſime perſolvens grates, precor; Summus det rerum Arbiter, ut perchara dies, qua benigniſſimi Regis Nomini ſacra, ipſi ſit oppido felix! Sic multos in annos dies hic recurrat! Vivat Rex! quin ac Regina vivat!* Ibidem ſuperiore anno die 20. Octobris apoplexia exſtinctus eſt celeberrimus Gallus, *Iſaacus Jaquelot*, qui e Campania oriundus A. 1647 exul in Belgium primum ſe contulit & Hagæ Comitum initio, poſtea Berolini, Miniſtrum Eccleſiæ egit. Nota ſunt quæ contra Atheos de exiſtentia Dei, deque Meſſia contra Judæos, & de Manichæiſmo contra P. Bælium diſputavit. Dolendum vero nondum ab eo abſolutum fuiſſe, quod meditabatur, opus eruditum de divinitate Scripturæ Sacræ.

In Belgio Ultrajecti Titi Petronii Arbitri Satyricon excuditur, cum integris doctorum Virorum commentariis, quibus accedent Heinſii & Goeſii notæ ineditæ, una cum notis Petri Burmanni, & variis figuris æneis, quem librum propediem ſpe-

ra-

ramus proditurum in forma quarta. Lugduni Bat. Petrus van der Aa Itinera Luſitanorum, Hiſpanorum, Anglorum, Gallorum, Suecorum, Danorum, Italorum, Germanorumque inde ab anno 1246 ad 1696 in utramque Indiam inſtituta prelo abſolvit XXVIII Voluminibus; jamque in eo eſt, ut novam Itinerum a Belgis ab A. 1583 ad noſtra tempora in illas oras factorum Syllogen edat, in qua plura hodœporica hactenus nondum vulgata continebuntur. Deceſſit Harlemi anno ſuperiore die 28 Nov. *Antonius van Dale*. Is natus A. 1638 die 8 Nov. etſi prima ætate ſtudium linguarum proderet ſingulare, a parentibus tamen mercaturæ conſecratus eſt; cujus demum pertæſus anno circiter ætatis trigeſimo ad ſtudia velut poſtliminio rediit, Græcisque & Romanis antiquitatibus diligenter incubuit. Quamvis vero aliquandiu in Mennoniſtarum eccleſia ſermones ad populum habuerit, tamen cum huic muneri ſe minus aptum intellexiſſet, Medicinæ potius operam dedit, eoque Medici ordinarii in Noſocomio Harlemenſi partes ad extremum usque ſumma fide implevit.

LIBRI NOVI.

Philoſtratorum, quæ ſuperſunt, omnia: Vitæ Apollonii Libris VIII, Vitæ Sophiſtarum Libris II, Heroica, Imagines priores atque poſteriores, & Epiſtolas; acceſſere Apollonii Tyanenſis Epiſtolæ, Euſebii Liber adverſus Hieroclem, Calliſtrati Deſcript. Statuarum: omnia ex MSS. Codd. recenſuit, notis perpetuis illuſtravit, verſionem totam fere novam fecit Gottfridus Olearius. *Lipſiæ, apud Thomam Fritſch, 1709, fol.*

Medicina Theologica Chymica - Irenica & Chriſtiano - Cabbaliſtica, vorgeſtellt in der erſten *Continuation* curiöſer und erbaulicher Geſpräche vom Golde von Mitternacht / oder von der höchſten *Medicin &c.* von Joanne Philippo Maullio, *St. Goarino, Medic. Doctore* und *Practico* zu Lünen in Weſtphalen/ ꝛc. Weſel/bey *Jacobus* von *Weſel, 1709, 8.*

Prodiit nuper Actorum Erud. Supplem. Tom. IV Sectio I, quam proxime excipiet Sectio II.

* * *

ACTA
ERUDITORUM,
publicata Lipſiæ
Calendis Maji, Anno M DCC IX.

JO. BAPTISTÆ GRAMATE, ANTVERPIENſis, Antiquitates Belgicæ emendatiores, & auctæ Antiquitatibus Bredanis nunc primum editis. Accedunt NICOLAI DE GUISE Mons Hannoniæ & DAVIDIS LINDANI Tenramonda.

Lovanii, apud Ægidium Denique, Bruxellis, apud Fratres Tſerſtevens, 1708, fol.

Alph. 9½.

Proſtant Lipſiæ, apud Jo. Frid. Gleditſch.

FLoruit initio Seculi ſuperioris Jo. Baptiſta Gramajus, qui aliquandiu Eloquentiam & Jura publice profeſſus Lovanii, poſt Belgii Principum Alberti & Iſabellæ Hiſtoricus factus, provincias Belgicas toto triennio accuratiſſime luſtravit, & excuſſis diligenter archivis, Antiquitates Brabantiæ, Flandriæ, Namurcenſes, Mechlinienſes, Cameracenſes & Bredanas multo labore eruit. Hollandicam inde & Germanicam peregrinationem inſtituit, ac demum ſuſcepto Italico atque Hiſpanico itinere, in Africam delatus, & a barbaris captus, plerasque Africæ oras luſtravit, quæque paſſim obſervavit, in *Africa illuſtrata*, qui liber magno in pretio eſſe ſolet, prodidit. Et hactenus ſcripta hujus Viri, quæ ad Antiquitates Belgicas ſpectant, quippe non uno in loco, ut Amſtelodami, Lovanii, Bruxellis, Antverpiæ, Inſulis, Gandavi, nec eodem tempore edita, rariora fuere, nec comparari facile omnia potuerunt. At hic ea quæ

ſparſim olim edita fuere, vel adhuc in ſcriniis delituere, eo ordine collecta ac diſpoſita deprehenduntur, ut præmiſſo compendio Hiſtoriæ Brabantiæ, Lovanii primo, deinde Thenarum & Brabantiæ ultra Velpam, quæ olim Hasbaniæ pars, Arſcoti Ducatus, Bruxellarum porro ut & Gallo-Brabantiæ, Nivellæ nimirum, Genappiæ, Gemblaci, Geldoniæ, Hanuti & Traziniaci, tum Antverpiæ, Taxandriæ, Pelandiæ, Campiniæ, Maeslandiæ, Ooſtervici & Poſtellæ, Bredæ item, Mechliniæ, poſt Flandriæ, h. e. Gandavi, Audenburgi, Hulſti, Aloſti, Gerardimontii, Nienoviæ, Aldenardæ, Cortraci, Haerlebecæ, Deinſæ, Meninæ, Brugarum, Sluſæ, Oſtendæ, Novi Porti, Dixmudæ & vicinarum regionum, ut & Flandriæ Francæ, Ipreti, Duaci, Namurci imprimis & Cameraci, Antiquitates exhibeantur. His commodum viſum fuit Davidis Lindani, Gandavenſis, de Teneræmonda Libros tres & Nicolai de Guyſe, Canonici Cameracenſis, Montem Hannoniæ Metropolin adjicere; qui uterque libellus hodie rarior eodem fere, quo Gramaji ſcripta, tempore prodiit. Etſi vero Gramaji reliqua omnia jam antehac edita fuerint, Antiquitates tamen Bredanæ nunc primum e Bibliotheca Henrici Copes, Senatoris Sylvæducenſis, in lucem prodeunt, non integræ quidem, cum diplomata nonnulla in ipſo Codice deſiderentur, (quædam vero ex Auberto Miræo, Chriſtophoro Butkens aliisque ſuppleta ſunt) dignæ tamen ob probatam Autoris fidem, quæ locum inter reliqua ejus ſcripta invenirent. Sed ex his ſpecimina petere ſupervacaneum ducimus, cum de diligentia ac methodo Autoris jamdudum conſtet.

IL DOMINIO TEMPORALE &c.

i. e.

DOMINIUM TEMPORALE SEDIS APOSTOLICÆ in civitatem Comaclenſem per decem Secula continuatum.

A. 1708, fol. plag. 13.

OSSER-

OSSERVAZIONI SOPRA UNA LETTERA &c.

h. e.

OBSERVATIONES IN EPISTOLAM INſcriptam: Il dominio temporale.

A. 1708, fol. Alph. 1 pl. 17.

BIna ſcripta lingua Italica de controverſia Comaclenſi ſub exitum anni ſuperioris in Italia, ut preli ratio ſuadet, prodierunt. Prius a Romana parte editum ſpecie Epiſtolæ ad Miniſtrum cujusdam Principis, ita inſcribitur: *Il dominio temporale della ſede Apoſtolica ſopra la città di Comacchio per lo ſpazio continuato di dieci ſecoli, eſpoſto à un Miniſtro d' un Principe.* Scriptum contrarium, quod Imperatoris & Ducis Mutinæ jura defendit, & ad Prælatum Curiæ Romanæ dirigitur, hunc titulum habet: *Oſſervazioni ſopra una Lettera intitolata:* Il dominio temporale &c. *diſteſe in una Lettera à un Prelato della Corte di Roma.* Ambo a viris egregie doctis compoſita ſunt. Ex Papæ parte contenditur, Comaclum, Ferrariam & totum Exarchatum ab antiquo ad Romanæ Eccleſiæ jus ſpectaſſe, nec Pipini donationem aliud fuiſſe in ea re, quam reſtitutionem; jus hoc confirmatum fuiſſe a Carolo M. & Imperatoribus ſequentibus, & occaſionibus ita ferentibus exercitum a Pontificibus Romanis; qui urbem Comaclenſem contulerint in Principes Eſtenſes feudi jure, tanquam comprehenſam in Ferrarienſi Principatu: Clementem vero VIII tam *Ferrariam* quam *Comaclum* ad ſe revocaſſe poſt mortem Alphonſi II, anno 1597 extincti, quod Cæſar Dux, cui Imperator Mutinæ & aliorum feudorum Imperialium ſucceſſionem conceſſit, natus eſſet ex filio tantum naturali Alphonſi I; inveſtituras autem Comacli, quas Principes Eſtenſes antea ab Imperatoribus obtinuiſſe dicuntur, clandeſtinas habendas. Affirmat etiam, Eſtenſes non niſi privatos fuiſſe usque ad ſeculum XIII, inter nobiles agri Patavini familias, civesque urbis computandos; & omnem ſuam magnitudinem Pontificibus Romanis debere. Contra, qui Imperatoris Ducisque jura tuetur, probat, Imperatores ſupremum

Dominium in ea omnia retinuiſſe, quæ Pontificibus donabant. Donationes, quæ jactantur, pro bona parte apocryphas eſſe & male intellectas; partem notorie irritam fuiſſe, locis, de quibus agitur, in aliorum poteſtate permanentibus, a quibus ab immemoriali tempore legitime & quiete ſunt poſſeſſa. In eo numero & *Comaclum* eſſe, quod Principes Eſtenſes continue a multis ſeculis jure Imperialis feudi poſſederint, inde a Carolo IV & amplius: Pontifices autem Romanos neque unquam (ante Clementis VIII uſurpationem) tenuiſſe hunc locum, neque unquam a ſe agnoſci curaſſe, aut Eſtenſibus contradixiſſe, quos ab Imperatoribus inde inveſtiri non ignorabant. Increpatur etiam autor Romanus, tanquam in dignitatem & antiquam magnitudinem Domus Eſtenſis injurius, & communi ſeſe ſententiæ, ſine argumentis, & ſpretis probationibus contrariis opponens. Multis tandem autoritatibus rationibusque conficitur: Alphonſum I, Ducem Ferrariæ, legitimis nuptiis ſibi conjunxiſſe Lauram, aviam Ducis Cæſaris, humili loco natam, ſed multis laudibus cumulatam, eoque ipſo omne Pontificii juris in Ferrariam æque ac Comaclum everti fundamentum. His comprehenduntur breviter utriusque partis aſſerta. Sed cum controverſia ſit celebris & curioſitate publica digna, in ipſam argumentorum diſcuſſionem nonnihil deſcendere placet, ubi ex Autorum perſona paſſim loquemur.

Autor Romanus initio obſervat, Comaclum urbem antiquam Epiſcopalem Exarchis Ravennæ ſedentibus, poſt irruptionem Longobardorum in Italiam, paruiſſe. Sed cum addit, Exarchatum connexum fuiſſe cum Ducatu Romano, & hunc a Pontifice Romano dependiſſe, quaſi & Exarchatum ei ſubmiſſum fuiſſe inſinuaturus; atque ideo Exarchatum ab Aiſtulpho Rege Longobardorum occupatum, a Pipino I Pontifici fuiſſe reſtitutum: Adverſarius eum meminiſſe jubet ex Hiſtoria, tam Epiſcopos Romanos quam Duces ſub Exarchis Ravennatibus egiſſe, qui Conſtantinopoli ad Italiam regendam mittebantur; & mali ominis hoc Autoris Romani initium cenſet, qui originem juris Papalis in Ferrariam Comaclumque in manifeſto errore quærat. Agnoſcitur, reſtitutionem a Pipino factam

ctam (ubi *Caſtrum Comaclum* cum aliis locis nominatum dicatur) at non Pontificibus, ſed Romanæ Reipublicæ, cui abſtulerant Longobardi. Romam tunc regebant Epiſcopus, Dux militum & Magiſtratus urbis, qui ſimul omnes cum omni Romana per Italiam regione, a Græcis avulſa, Pipino ipſi ſuberant, quem in Patritium Romanorum loco Exarchi aſciverant. Ac deinde filius ejus Carolus Magnus in idem jus ſucceſſit, honore Patritii receptus a Romanis poſt everſum Longobardorum Regnum; exercuitque hoc titulo ſummam poteſtatem, donec tandem Imperator proclamatus eſt. At Romani Epiſcopi cum religionis autoritate uſi ſe magis magisque elevarent, rem ita flexere, ut reſtitutio facta Reipublicæ a multis haberetur pro donatione Pipini in Papam collata. Conceſſionum Pipini & Magni Caroli Diplomata non extant, Ludovici Pii producitur, in quo *Ferraria & Comaclum* nominantur; ſed P. Pagius, Franciſcanus, vir doctiſſimus, & erga Pontifices bene animatus, non minus id ſuppoſititium putat, quam jactatam Conſtantini donationem. Certum interim eſt, Carolum Magnum, Ludovicum Pium, Lotharium cum filio Ludovico, & alios eorum temporum Imperatores, & Romæ & in Exarchatu & per omnes Romanas regiones, quæ jugum Græcorum excuſſerant, ſupremos Dominos egiſſe. Ut adeo Romanus Scriptor Imperatores Saxones aliosque, qui poſt Carolingos extinctos diu regnarunt, oppreſſæ Romanæ Eccleſiæ crimine pulſans, ab Adverſario graviter reprehendatur, cum eos conſtet eodem, quo Carolingos, jure uſos usque ad magnam rerum commutationem, quæ ſub Henrico IV & Gregorio VII contigit.

Pipinum Caroli M. filium Italiæ Regem Exarchatum tenuiſſe, & claſſem Ravennæ vicinisque locis habuiſſe, præſidium etiam *Comaclo* impoſuiſſe conſtat, ut oram illam contra Græcos tueretur. Interea tamen Archiepiſcopi Ravennates poteſtatem ſubordinatam in regionem, Exarchatus nomine dictam, ſibi vindicabant. Id Autor Romanus conceſſioni Pontificis tribuit; ſed ex querelis Pontificum apparet, Archiepiſcopos in

ſua Provincia conatos, quod Pontifices Romæ & in ſuburbicariis regionibus affectabant. Pontifices non eo ſecius occaſiones captabant reſuſcitandi juris, quod in Exarchatum ſibi adſcribebant, & Pipinianam donationem in rem ſuam vertebant. Itaque *Exarchatum*, *Ferrariam*, *Comaclum* in confirmationibus privilegiorum nominati curabant. Sed (ut taceamus de genuinitate eorum dubitari, quæ tanquam ab Ottone Magno & Henrico Sancto afferuntur) non major erat confirmationis effectus, quam donationis primæ, nec tertio damnum inferre poterat; cum alii dudum regiones, de quibus agebatur, tenerent ac regerent. Et bene a Iurisconſultis deciſum eſt, cum idem duobus donatum eſt, præferri, qui prior poſſeſſionem accepit. Apparet Pontifices, quod recta obtinere non poterant, oblique tentaſſe, & cum ditiones affectatas aliis extorquere non poſſent, meritum ſibi ac titulum juris easdem in eos conferendo quæſiſſe, qui jam eas habebant, & quibus facilitas hoc qualecunque jus recipiendi fuit; ſive ne a Pontificibus exagitarentur, ſive ut titulum juris titulo adderent, tanquam ſuperflua non nocerent. Scribitur Gregorium V Gerberto Ravennati Comaclum dediſſe vel confirmaſſe: id quanquam ſuſpectum videatur, verum tamen eſt temporibus longe poſterioribus Honorium III, Gregorium IX & Alexandrum IV confirmaſſe loci jus Præſulibus Ravennatibus, & Honorium II etiam de Exarchatu locutum. Sed hoc omne nullius erat momenti, cum Imperatores in Exarchatu omnia agerent ferrentque pro lubitu. Tempore Johannis VIII Marinus, Comes Comaclenſis, memoratur; & anno 947 Marchio Almericus (quem Pigna Hiſtoricus cum Marino Eſtenſem facit) territorium Comaclenſe ſuum appellat. Otto Magnus Ravennam cum vicinia Adelaidi conjugi in dotem dederat, quæ etiam in Comaclo & proxima regione dominabatur. Duo Berengarii, tres Ottones, Henricus Sanctus, Conradus cum duobus Henricis ſucceſſoribus, filio ac nepote, per ſe aut Miſſos ſuos ac judices, jurisdictionem & regalia jura per Exarchatum exercebant. Et Henricus IV confirmavit Archiepiſcopo *Comitatum Comaclenſem*, *ſicut* (inquit) An-

anteceſſores noſtri conceſſerunt. Fridericus I, etiam poſt reconciliationem cum Alexandro III, in pace Conſtantiæ juribus Imperii per Marchiam, Romandiolam & terras Matildis proſpexit. Et filius ejus Henricus VI *Comaclum* Archiepiſcopo confirmavit, *ſalvo jure Imperii*; cujus filius Fridericus II opidum hoc *ſpeciale demanium Imperii* appellat.

Sed hoc Principe extincto, diuturnum interregnum, abſentia Imperatorum, factiones Guelforum & Gibellinorum, omnem per Italiam rerum faciem immutarunt. Imperatores aut Reges Romanorum, plerumque longinqui, non ægre Pontificibus privilegia & diplomata concedebant, quæ ſeſe ad antiquas donationes referebant, ſuppoſititias vel male explicatas, quod illis temporibus, quando ignorantia confuſioque regnabant, facillimum erat, cum Henricus VII etiam donationem Conſtantini confirmarit. Plerumque in illis Conceſſionibus Exarchatus, Ferraria, Comaclum ſecundum Pontificum narrata nominabantur. Sed hoc accipiendum erat, *ſi preces veritate niterentur*, item *ſalvo tertii jure*: præterea plerumque Imperii jura excipiebantur. Ceterum urbes velut derelictæ in his turbis, cum Epiſcopi tenendo gubernaculi clavo pares non eſſent, formam Reipublicæ pro arbitrio ſibi ſumebant, Poteſtatibus ad tempus electis, id eſt, ſummis Magiſtratibus, a quibus regerentur. Quædam urbes etiam Dominos ſibi legebant, a quibus protegerentur; ſervata tamen ſemper ſumma Imperatorum poteſtate, quorum & approbationem expetebant. Principes Eſtenſes Guelficæ partis primarii duces habebantur, & Pontificibus contra Ecelinum, Salinguerram aliosque Gibellinos auxilio erant, & pro tantis laboribus periculisque aliquem fructum ſibi ex ſucceſſu damnorumque compenſationem capiebant. Scriptor Romanus Marchionem Obizonem Eſtenſem accuſat, quod A. 1287 Ferrariam invitis Pontificibus ſibi uſurparit, & ſucceſſores male quæſitam poſſeſſionem continuarint, donec Johannes XXII eam legitimam redderet titulo vicariatus conceſſo, ſed ad tempus tantum, quem Alexander VI denique perpetuum reddiderit, & ad poſteros transmittendam. Sed reſpondetur, Ferrarienſes ſeſe ſponte in Azonis Marchionis, qui di-

dicti Obizonis pater fuit, poteſtatem tradidiſſe, Innocentiumque quartum, potentem & injuriæ impatientiſſimum, ſed magnum Azonis amicum, cui plurimum tunc Roma debebat, mox Ferraria transeuntem A. 1251 nullam improbatæ rei ſignificationem dediſſe, cum Ferraria utique Gibellinis extorta fuiſſet; ac ne illud quidem exegiſſe, ut jus in eam a ſe agnoſceretur; Vicarium Generalem Rudolphi I Ferrariæ A. 1276 jura Marchionis Obizonis confirmaſſe, Bonifacium VIII & Benedictum XI nihil aliud poſtulaſſe, quam ut Argenta Archiepiſcopo Ravennati redderetur: ſed tandem Johannem XXII extenſis in immenſum Pontificiorum jurium fimbriis, atque etiam adminiſtratione Romani Imperii ſibi attributa, (tanquam vacante per depoſitionem Ludovici Bavari throno ad Pontificem ea pertineret,) cum Vicarios Imperiales paſſim mutaret per Italiam, etiam ab Eſtenſibus obtinuiſſe, ut vicariatum ab ipſo ad tempus agnoſcerent, ſubinde renovandum. Sed non ideo illi proprio & priſtino juri renunciarunt, dum jus jure cumulabant. Comaclenſes ſeſe ſubmiſere Eſtenſibus A. 1297 & urbe mox a Ravennatibus capta, ad Principes eosdem ſponte rediere, ſeque illis in perpetuum tradidere A. 1325. Porro Carolus IV Auguſtus Comacli eis inveſtituram conceſſit A. 1354 & 1361, Sigismundus A. 1433; Fridericus III (aliis dictus IV) hinc Borſium Ducem inveſtivit A. 1452, cui etiam tunc dignitatem Ducis largitus fuerat; atque ex eo Imperatores Romanorum, ex Auſtriaca domo orti omnes, usque ad Joſephum glorioſe regnantem, eandem Comacli inveſtituram in Ferrariæ Mutinæque Duces conferre perrexerunt.

His de Comaclo expoſitis, Autor defenſionis Imperialis ac Mutinenſis omne occupationis Pontificiæ fundamentum circa Ferrariam non minus ceteraque loca, quam Comaclum, ſubruere aggreditur. Papiſequi contendebant, Alphonſum patrem Ducis Cæſaris illegitimum fuiſſe atque ideo ſucceſſionis incapacem. Sed opponitur, atque initio quidem ex abundantia rationum, quamvis illegitimus fuiſſet, quod falſiſſimum, non eo minus & habiturum fuiſſe ſuccedendi jus, & in filium Cæſarem transmittere potuiſſe. Nam Alexander VI Alphonſo I Du-

Ducatum Ferrariæ *pleno jure* (id est, liberi *Allodii*) dedit. Itaque Alphonsus II de eo disponere & testari potuit, quod etiam in favorem consobrini, Ducis nempe Cæsaris fecit; præsertim concurrente in eundem consensu & electione populi, qui tale jus antiquitus exercebat. Sed his rationibus opus non est; probatur enim, Lauram, matrem Alphonsi Principis, aviam Cæsaris Ducis, Alphonso I Duci rite nuptam fuisse. Hoc fisci Romanæ sedis advocati negarunt, sed nulla, ut debebant, probatione prolata, cum tamen pro unoquoque militet præsumtio legitimitatis. Tenues tantum conjecturas attulere, quæ fortissimis argumentis testimoniisque eliduntur. Autores complurium operum, ante motam controversiam conscriptorum & typis editorum, diserte dixere, Lauram uxorem & viduam Ducis fuisse. Ita libri Historici & Genealogici, poemata, orationes, epistolæ aliæque compositiones plurimæ, ex quibus non paucæ adducuntur. Autorum bona pars contemporanei & vicini fuere; quidam etiam honorum, qui Ducissæ habebantur, testes oculati & omni exceptione majores; de qua passim loquuntur tanquam exemplari eximio pulchritudinis atque virtutis, quibus tanti Principis conjugium meruisset. Post mortem mariti habita est viduæ Ducalis loco, collocata inter fœminas Principes, titulis honorata, qui tunc Ducissis tribuebantur; cultu & comitatu in publicum progressa, qui talem fœminam decerent, tutrix liberorum habita, qui Principes fratres Ducis regnantis sine controversia agebant, quorum alter (pater Cæsaris) Urbinatis Ducis filiam duxit; denique omni cum pompa Ducali sepulturæ tradita, privigno Duce & Cardinale Estensi, aula, collegiis tribubusque artium funus solenne prosequentibus; insignibus etiam Ducalibus, quibus usa erat, per Ecclesias publice expositis, cum inscriptione, cui post nomen addebatur *Duc. F.* Imperator Cæsarem Ducem re discussa pro legitimo successore habuit, eique investituras Imperiales concessit: at Romana Curia nullum rationi aut justitiæ locum dedit, neque aut arbitros aut ullam juris discussionem admisit: quo posito quicquid in hac causa egit, nonnisi vis fuerit.

Postremo cum Scriptori Romano elapsa sint quædam

verba, quæ gloriam totius Sereniſſimæ Gentis Eſtenſis non mediocriter tangere viſa ſunt, acerrima ille refutione repellitur. In medium attulerat paradoxum hoc: inchoato jam Seculo Chriſti tertio decimo Eſtenſes nihil aliud quam privatos locorum quorundam Patavini tractus Dominos fuiſſe, in quo Ateſte (non ſpernenda olim Romana Colonia, nunc mediocris locus) ſitum eſt, nec ditiones tunc aut territorii jura eos habuiſſe, omneque ſuum decus Romanis Pontificibus debere, ex quo Azo Eſtenſis Marchiam Anconæ Innocentii III beneficio obtinuit, atque ex eo demum Marchionis dignitatem. Denique omnia, quæ de anteriore Eſtenſium magnitudine circumferantur, nonniſi Johannis Baptiſtæ Pignæ figmenta eſſe, qui rerum ſub Alphonſo II adminiſter, Eſtenſium Hiſtoriam ſcripſit. Adverſarius eo magis admirandam ſibi hanc pronuntiandi audaciam videri ſcribit, quod rationis ſpecie caret, ipſeque Scriptor Diploma anterius, nempe Henrici VI, citat, in quo Obizo Marchio extat; & notare poterat, Marchionem Azonem filium hujus Obizonis, ſeſe ſimul & Eſtenſem & Anconitanum Marchionem appellare. Afferuntur & alia teſtimonia, quod ille ipſe Obizo eſſet Marchio; itemque pater ejus Fulco, qui & Marchionis appellatione in Tabulis quibusdam anni 1123 & alibi paſſim honoratur. Nondum autem tunc *Marchionis* nomen niſi Principibus tribuebatur. Notatur ſimul, Marchionem, quem diximus, Azonem, Anconæ Marchiam etiam ab Ottone IV Auguſto (non tantum a Papa) beneficiariam agnoviſſe; & ab hoc *conſanguineum* (ut erat) fuiſſe appellatum; quæ appellatio tunc non ob quamlibet remotiſſimam cognationem tribuebatur.

Sed multo longius proceditur, Romanoque hyperaſpiſtæ exprobratur, diſſimulatam ab eo connexionem inter Domum Brunſuicenſem & Eſtenſem, linea directa a communi ſtipite derivatas, nimirum ab antiquo quodam Marchione Azone, nato ante Annum Domini milleſimum, qui multum ſequenti ſeculo memoratus eſt, & teſtimonio ſcriptoris contemporanei, demum major centenario vivis exceſſit; pater Guelfi Ducis Bajoariæ & Fulconis Marchionis Eſtenſis paulo ante memorati.

Scri-

Scriptor ille tanto inexcusabilior Adversario censetur, quod Ill. Leibnitius utriusque gentis derivationem ex communi fonte ductam illustraverat, tum edita Epistola, cum Serenissimus Mutinæ Dux Principem Hanoveranam duceret, tum nuperrime insigni opere, nomine *Scriptorum Brunsvicensia illustrantium* in publicum emisso; ubi non tantum confirmavit atque emendavit, quæ Pigna & alii de connexione utriusque familiæ affirmaverant, sed etiam personas amplius detexit, quæ connexionem fecere, aliaque huc pertinentia, Historicis Atestinis prius ignorata. Ostendit enim, Azonem illum antiquum Marchionem, inter primos dignitate & potentia Italiæ Principes habitum, post notum omnibus cum Cunigunde Guelforum Germaniæ hærede matrimonium, (ex qua Guelfum illum Ducem suscepit) duxisse aliam Principem, hæredem nempe Comitatus Cenomannorum (du Maine) in Gallia, quæ Hugonem ei Cenomannorum Comitem, & Fulconem Marchionem peperit, stirpis in Italia propagatorem. Hugo autem duxit filiam Roberti Guiscardi Normannorum celeberrimi Principis, sororem Regis Siciliæ Rogerii, & Imperatricis cujusdam Constantinopolitanæ, quæ Augusto Michaeli Ducæ nupserat. Porro Guelfum, Ducis Guelfi prædicti filium, constat Matildem illam Magnam duxisse, eoque matrimonio effecisse, ut postea ditiones ejus pro bona parte in familiam Guelficam transferrentur; at Henricum, mariti Matildis fratrem, propagasse stirpem Germanicam, ejusque fillum Henricum, ducta filia Lotharii Saxonis Augusti, etiam Ducatum Saxoniæ accepisse; eoque ex matrimonio natum esse Henricum vulgo Leonem, Bavarorum & Saxonum Ducem, patrem Ottonis IV Augusti, indubitatum Brunsuicensium Ducum progenitorem.

THE JEWISH HISTORY, FROM THE CREATION of the World, to this present time.

hoc est,

HISTORIA JUDAICA A CREATIONE mundi usque ad nostra tempora, exhibens Compendium

Joſephi, a Rogerio L' Eſtrange vulgati, & Continuationem ex authenticis monumentis, Legibus Imperii, Decretis Conciliorum, Mischna, Talmude, Maimonide, Benj. de Tudela, Leone de Modena, Seldeno, Spencero, Basnagio &c. collectam; Auctore J. CRULLIO.
Volumina duo.

Londini, apud S. Briſcoe & reliquos, 1708, 8.
Alph. 3 pl. 5, fig. Tab. 4.

COmpendiis, quæ reſectis ſuperfluis, utilia & neceſſaria tantum exhibent, ſcientiarum augmenta multum debere, haud pauci eruditorum confitentur. Hæc inter laudandum eſt præſens a Cl. Crullio, veſtigiis Eſtrangii inſtituto, adornatum. Cum illius ratio ex ipſo titulo pateat, duas tantum Diſſertationes, quas Cl. Auctor operi præmiſit, delibabimus. Prior vitam & religionem Joſephi perſequitur, & notiſſimum ejus de noſtro Salvatore latum teſtimonium expendit. Poſterior chronologiam Joſephi, qua in libris ſuis uſus eſt, cum illa codicis Hebræi & LXX confert. In priori obſervat, quod Joſephus, impleto de Imperatoria dignitate Veſpaſiano conferenda vaticinio, Veſpaſianum, pro Meſſia venditaverit. In qua opinione deinde confirmatus eſt, cum in palatium Veſp. receptus & ſtipendio annuo auctus, Judæos diſperſos, Hieroſolymam deſtructam & vaſa ſacra in templis Jovis Capitolini & Pacis depoſita cerneret. Cum vero Meſſiam ſuum absque charactere a Prophetis prædicto diſceſſiſſe comperiſſet, mutaſſe ſententiam & latitudinarium egiſſe, ſententiisque ſapientum de excellentia virtutis & religione divinæ naturæ convenienti ſubſcripſiſſe. Inde quoque factum pergit Noſter, quod dubitaverit, utrum Judæi ab Ægyptiis, an vero hi ab illis circumciſionis ritum acceperint, Deumque ſine circumciſione coli exiſtimaverit. Sic quoque eundem in medio reliquiſſe, utrum Iſraelitæ ſpeciali Dei providentia, an vero caſu naturæ mare rubrum tranſierint, uti Alexandro in Pamphylia contigit. Eadem mente de deſcenſu

B. J. L. VII. c. 31.

Ant. X, 24.

II, 7.

Dei

Dei in montem Sinai, de divina auctoritate legis Mosaicæ, de Jona a balæna absorpto, de Nebucadnezare in deserto vivente, eundem locutum esse. Hanc mentem non solum Romanos, quibuscum vivebat, formasse, sed Essæorum sectam, quam reliquis præferebat, quæque proxime ad Christianorum mores accedebat, ideoque a nostro Salvatore nullibi reprehensa est, eandem antea finxisse Cl. Auctor existimat. Quare a Josepho non alienum putat, quod de nostro Salvatore tulit, testimonium. Uti enim aliarum sectarum opiniones, prout easdem scriptas invenerat, fide dignas retulit, nec Joannis Baptistæ, nec Jacobi fratris Christi oblitus est, nullam esse putat rationem, cur ex mente Christianorum nullam Christi mentionem injecisset. Præterea ad hanc sententiam multos ex Patribus, qui Josephi locum allegarunt, accedere Noster ostendit, & ad consensum tam Græcorum omnium, quam Hebræorum codicum Josephi Gorionis a Baronio, Roberto Canuto, P. Fagio, Morosyno inspectorum provocat, qui omnes iisdem verbis Josephi locum retulerunt. In altera Dissertatione Cl. Vir in Chronologiam Josephi inquirit, & annotat, quod ille quandoque codicem Hebræum, quandoque LXX senes secutus sit, quandoque vero ab utrisque recesserit. Percurrit itaque singulas a mundi Creatione usque ad XIII annum Domitiani periodos, numerosque partim ex auctoribus antiquis, qui Josephum adduxerunt, partim ex aliis Josephi locis indubiis corrigit, tandemque sequentem Chronologiæ Josephianæ ordinem construit. Ant. XIIX, 4.

Ab Adamo ad mortem Mosis	2993
ad Templi ædificationem	552
ad ejusdem destructionem per Nebucadn.	470
ad Captivitatem Babylonicam	70
ab I anno Cyri ad XII Neronis	639
ab hoc ad XIII Domitiani	28
Summa	4752.

Ne vero Chronologiæ huic Codex Hebræus obsit, subjecit appendicem, in qua Cod. Hebræum a Judæis corruptum, & imprimis periodum a Diluvio ad Abrahamum imminutam esse af-

firmat, partim ut Judæi traditionum seriem facilius deducerent, partim ut salvam servarent Eliæ traditionem, qua Messiæ annos principio quarti Millenarii incepturos esse prædicitur; partim ut Melchisedecum & Semum eundem fuisse evincerent, Paulo-que contradicerent, & quæ sunt alia ejus generis plura.

HADRIANI RELANDI ANTIQVITATES Sacræ veterum Hebræorum breviter delineatæ.

Trajecti Batavorum, apud Guil. Brœdelet, 1708, 8. Plag. 19.

Multis jam, & egregiis, ingenii monimentis id assecutus est Hadrianus Relandus, V. C. ut literarum, quas extulit Oriens ac perfecit, peritia & exercitatione multum eminere censeatur. Quam ne quis intra sola linguarum elementa subsitisse opinetur, vel parvo hoc specimine, quod raptim quidem, uti ipse haud diffitetur, in usum studiosæ juventutis, cui hæc uberius publicis scholis exponere solet, concinnavit, luculenter ostendit, quantum studium, quamque felicem operam, in evolvendis abstrusæ illius reconditæque antiquitatis Judæorum sacræ monimentis collocarit. Opus est omne divisum in Partes IV, quarum in prima de locis sacris, secunda de personis sacris, tertia de rebus sacris, & quarta denique de temporibus sacris agitur.

Sic in prima parte Noster tum generatim disserit de Terra Sancta ejusque urbibus, imprimis Hierosolymis, fluviis & montibus illustrioribus, tum speciatim de tabernaculo, templo-que primo & secundo, de quibus quidem ita agit, ut ad secundum imprimis respiciat, tum de atriis, quorum alterum *interius*, quod sacerdotibus proprium, alterum *exterius*, quod populo relictum & duplici spatio distinctum fuit, ita ut separatus mulieribus & viris locus relinqueretur; demumque de Synagogis earumque Rectoribus, ministris, aliisque, quæ huc referri poterant.

In recensendis Personis Sacris a Pontifice Maximo auspicatus, ejus munus, vestitum, jura circa matrimonium ac luctum, suc-

ſucceſſionemq; prolixius deſcribit, docetque, Pontificis dignitatem, ſtante ſecundo templo, certiſſimo Meſſiæ advenientis indicio, nimium quantum elevatam eſſe & obſoletam. Quibus porro dignitatis gradibus diſtincti ſacerdotes fuerint, oſtendit, ac de ſacerdotum in XXIV Ephemerias, Ephemeriarumque in VII familias diviſione, veſtibus item, conjugiis, tonſura, ceterisque requiſitis eorum disquirit, ubi & *Virorum ſtationis*, legumque ab iisdem obſervatarum, meminit, tandemque munus etiam & operas ſacerdotum quotidianas explicat. Ad Levitas deinde progreditur, & de his varia obſervat notatu digna, cumque ex ſacerdotibus & Levitis conſeſſus judicum potiſſimum conſtarent, ſimul quoque de Synedrio M. agit, totamque ejus hiſtoriam exponit. Inter perſonas ſacras, Reges quoque recenſet, & quales eligendi, utque ungendi fuerint, diſceptat, additque de Regibus non unctis, de jure & officio regio, ejusque autoritate. Poſtremo de Prophetis deque ſectis poſt Prophetas exortis, Sadducæorum nempe, Baithoſæorum, Karæorum, Phariſæorum & Eſſæorum, exponit, additis ſub finem de Naziræis nonnullis notatu dignioribus.

De Rebus Sacris ita commentatur, ut primo de ſacrificiis, ritibusque ſingulis ſacrificiis communibus, deinde de holocauſtis, de ſacrificiis piacularibus, deque ſacrificiis pro delicto agat, ubi variis de differentia inter חטאות & אשמות ſententiis recenſitis, omnem difficultatem apta Joſephi Philonisque cum ſacris Literis conciliatione tollit. Tum ad ſacrificia ſalutaria pergit, quæ vel privata, vel publica, additque oblationem primogenitorum, decimas animantium & Agnum Paſchalem, Feſta quoque, ac libamina, ceu ſacrificia minus propria, primitias item, decimas, & vota conſiderat, ſigillatim votum Jephtæ (cujus filiam non mactatam, ſed perpetuæ virginitati devotam, multis argumentis confirmat) & temerariam voti Phariſaici formulam ex Matth. XV, 11 accurate conſiderat.

In deſcribendis Temporibus Sacris ita tandem verſatur, ut nonnullis de annis & menſibus præmiſſis, de Feſtis, Paſchate nimirum, Feſtoque Azymorum, ubi Chriſtum eodem die, quo Judæi conſueverunt, Paſcha celebraſſe evincit, tum de Pentecoſta-

ſtalibus, deque Feſto Tabernaculorum, quæ majora Feſta appellabantur, de die porro expiationis, de Feſto novi anni, clangore buccinæ indicto, de Noviluniis, deque Sabbatho agat, ubi & quid σάββατον δευτερόπρωτον Luc. VI notet, aliaque curioſe obſervat; additque demum nonnulla de Anno Sabbathico, de Jubilæo, de Feſto Purim, de Feſto item Encæniorum, & ξυλοφορίας, & denique de Jejuniis.

ANIMADVERSIONES PHILOLOGICÆ IN Jobum, in quibus plurima hactenus ab Interpretibus male accepta ope linguæ Arabicæ & affinium illuſtrantur ab ALBERTO SCHULTENS, Groningano.

Trajecti Bat. apud Guilielmum Brœdelet, 1708, 8. Plag. 15.

DIfficillimum, quem Sacer Codex continet, Jobi librum Cl. Schultens, Arabica imprimis lingua adjutus, hoc libello explicare anniſus eſt, quod Hieronymi, aliorumque interpretum ſuffragio ille ſine linguæ Arabicæ peritia haud intelligatur. Quæ opera uti fructu ſuo non caret, ſic quoque a Cl. Relando, cui Orientalium linguarum cultores multum debere modo oſtendimus, præmiſſa operi epiſtola probata & commendata eſt. Sed quo ſucceſſu telam Noſter pertexerit, ex ſpeciminibus nonnullis patebit. Verba cap. IV v. 18 ובמלאכיו ישים תהלה quæ vulgo vertunt, *& in angelis ſuis ponit ſtultitiam*, vel ut alii malunt, *ſplendorem*, (utrumque enim ſenſum הלל admittit) Noſter hoc ſenſu transtulit: *Deus in angelis ſuis animadvertit vanitatem.* Quod ישים *animadvertit* ſignificet, ex Jeſ. XLI, 20 probat, & תהלה ex ﻫﻠﻞ quod Golio teſte cum ﻃﻞ *vanus fuit*, convenit, *vanitatem* vertit. Neque infeliciter cap. XXXVIII v. 37 verba נבלי שמים מי ישכיב quæ Hieronymus transtulit, *concentum cœli quis dormire faciet*, enodavit. Rejecto enim veterum Philoſophorum & Platonis de concentu muſico & harmonia cœlorum commento,

to, vocem ישכיב ex Arabica significatione Kimchii auctoritate firmata, per *effundit* exponit, & talem sensum restituit: *Utres cœlorum* h. e. nubes, *quis effudit*. Manum quoque admovit verbis cap. XL. v. 17 de Behemoth dictis יחפיץ זנבו כמו ארז in Vulg. versis: *Stringit caudam quasi cedrum*. Vocem זנב *caudam*, quam quidam perperam de salace interpretantur, cum Gussetio de Elephantis proboscide explicat, verboque יחפץ ex חפץ *inflectere*, cum Bocharto significationem restituit, ut sensus sit: *inflectit* vel *projicit proboscide sua ipsas cedros*. Quæ interpretatio fortasse magis arrideret, si כמו *sicut* recte exprimeret. Quare proboscide retenta, & יחפץ cum LXX & Aben Esra per *erigit* explicato, forte ita verteres: *erigit proboscidem suam sicut cedrum*. Subnectit Autor Cl. specimen observationum Arabicarum in Vet. Testam. e quo illud tantum producemus, quod Autor de sensu צהר Gen. VI, 15 in cujus explicatione a multis hactenus aberratum est, observat. Deus Noacho injunxerat ut צהר *faciat arcæ*, quam vocem quidam de *fenestra*, alii *de margarita splendente*, alii de *lumine* dictam esse putarunt. Noster Cl. Interpres vero ea voce *tectum* notari existimat, significatione apud Arabes frequenti. ظ enim צ in ظ mutato, *dorsum*, & deinde *quamvis rem elatam* v. g. *tectum*, uti גב Hebræorum, denotat. Qua occasione quoque observat, quod קבה Num. XXV, 8 quod Luth. einen Huren-Winckel vertit, cum Arabico قبة Alkobba Hisp. Alcoba Belg. Alkove conveniat, & tectum cameratum, quo lectus circumdatur, significet.

ANNOTATIONES PHILOLOGICÆ IN NOvum Testamentum, ex Xenophonte collectæ a M. GEORGIO RAPHELIO, Athenæi Luneburg. Johan. Con-Rect. Cum Additamento in Vet. Testamentum. Accessit Præfatio JOANNIS FECHTII, D. qua differitur de stylo Novi Test. ejusdemque cum profanis Scriptoribus conferendi studio.

Hamburgi, apud Christianum Liebezeit, 1709, 8.

Constat Alph. 1 pl. 5.

IN Præfatione Theologus ſummus, Joannes Fechtius, enarrata controverſia, olim de ſtylo Novi Teſtamenti agitata, hodie quidem ait inter utramque controvertentium partem non amplius ullum eſſe diſſenſum, niſi quod, quicquid pars una Hebraiſmorum numero computat, id altera non omne concedat, ſed vero puroque Græciſmo adnumeret. Indubitatum interea inter utramque eſſe, quicquid eſt extra Hebraismos, aliasque peregrinas, easque rariores locutiones, id non minus pure Græcum eſſe, quam ſunt omnia profanorum Græcorum ſcripta, quæ ea temporis ætate exarata fuerunt. Ex quo ultro profluat, ſi Græca ſit Novi Teſtamenti ſcriptura, eandem quoad λέξιν & linguæ locutionumque genium, ex aliis Græcis ſcriptoribus intelligi, exponi & illuſtrari poſſe, non ſecus, ac Latini ex Latinis, & Græcorum ſcriptorum alii ex aliis per ſimilium phraſium modorumque loquendi collationem lucem accipiant & explicationem.

Auctor vero cur Xenophontem potiſſimum ſibi delegerit, quem cum Novo Teſtamento conferret, rationem reddit hanc in Dedicatione pag. 8, quod ſolus is, een doceat Ariſtides, Rhetor Græcus, inaffectatam ubique ſervet ſimplicitatem.

Ex ipſo opuſculo ut pauca, eaque paucis excerpamus, cum locum Matth. III, 7 vidiſſet a nonnemine ita exponi, quaſi Phariſæi & Sadducæi ad baptiſmum Johannis acceſſiſſent, non ut ab ipſo baptizarentur, ſed ut baptiſmo ejus ſe opponerent, accepta præpoſitione ἐπὶ in ſignificatione *contra:* ipſe communem tuetur ſententiam, & rationibus allatis, & exemplis ex Xenophonte adductis, in quibus ἐπί τι ἔρχεσθαι eſt *accipiendæ alicujus rei gratia venire.* Ut Cyropæd. Lib. I πρὸς σε ἦλθον ἐπ' ἀργύριον, *ad te veniebam argenti petendi cauſa.* Oecon. ἐπὶ πῦρ ἐλθεῖν, *ignis petendi cauſa venire.* Cum de verbo ἀποχρᾶν diſſenſerint Cleanthes & Chryſippus, veteres Philoſophi Græci, ipſe ad Matth. V, 33 ex Xenophonte oſtendit, verbum hoc & de eo dici, qui id, quod juravit, non præſtet, & qui contra animi ſententiam juret. Ad Matth. XIII, 11 phraſin, ὑμῖν δέδοται γνῶναι, docet unam ex elegantioribus Novi Teſtamenti eſſe, ac propterea opus non eſſe cum Grotio ex Hebræo ſer-

ſermone ejus petere explicationem. Ad Luc. XII, 29 annotat, μεϑωρίζεσϑαι probabiliter dici poſſe eum, qui animum occupet inutilibus & dubiis cogitationibus de victu, cultu opibusque comparandis; quod μεϑώρους apud Xenophontem appellentur τὰ ἀνωφελέσταϑα. Σκηνὴν etiam eos dici annotat, qui eodem utantur contubernio, cibumque una capiant ſive conviventur. Quam verbi hujus notionem non male loco Joh. I, 14 convenire cenſet cum Brentio. Joh. XIII, 34 καινὴς νόμους vocari poſſe arbitratur reſpectu eorum, qui iisdem non obtemperent. Ita enim & Lycurgi leges a Xenophonte dici, utut antiquæ ſint; tamen nunc quoque recentes eſſe aliis, qui eas quidem laudent, ſervare autem nolint. Ad Act. XVII, 18 δαιμόνιον nominari demonſtrat quodcunque ens divinum, idque vel Deum ipſum, vel opus divinum. Cum igitur hoc loco & Dei, nempe Jeſu, & operis divini, reſurrectionis, fiat mentio, utrique rei ſignificandæ nomen hoc in multitudinis numero adhiberi ſtatuit. Act. XIX, 19 ἐυρεῖν, inquit, uſurpatur de pretio rerum venditarum in ſummam redacto. 2. Cor. XI, 6 quo ſenſu Paulus ſe idiotam ſermone dixerit, ex Xenophonte declarat, qui & ipſe idiotam ſe fateatur, cum ſit eloquentiſſimus. Col. II, 18 ἐμβατεύων interpretatur *inquirens*, *inveſtigans*, allato loco Xenophontis, in quo hæc habetur ſignificatio, quæ adhuc animadverſa fuerit neque ab Interpretibus, neque a Lexicographis, quos ſibi quidem inſpicere licuerit. Phraſin τὰ πρὸς τὸν Θεὸν Hebr. II, 17 de univerſo Sacerdotum aut Pontificum miniſterio exponit, quo illi erga Deum funguntur, inprimis de ſacrificiis. Quo loquendi genere Xenophon utitur de Rege Lacedæmoniorum, qui, quod ipſe ſacrificarit, ἱερεὺς τὰ πρὸς τὰς θεὰς dicitur. Ad locum 1 Petr. II, 12 ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς tradit, in Græcis urbibus cuſtodes legum fuiſſe conſtitutos, qui publicam morum cenſuram egerint, & legibus parentes laudarint, adverſus eas delinquentes puniverint. Qui νομοφύλακες & Epiſcopi fuerint vocati. De horum ergo Epiſcoporum ſimiliumve Magiſtratuum publicis, non aliorum quorumvis privatis judiciis arbitratur Petrum hic loqui, atque ἡμέραν ἐπισκοπῆς vocare eum diem, quo Epiſcopi iſti munere ſuo cenſorio fungantur,

cognitisque hominum factis vel præmia decernant vel pœnas. Ex Additamento in Vetus Teſtamentum unam hic ſufficiat exhibuiſſe annotationem ad 1 Paralip. XXIX, 7, ubi אדרכנים Raphelius exiſtimat eſſe *Daricos*, quod in Hebræo verbo eædem ſint, quæ in Græco litteræ. Daricum autem fuiſſe genus nummi aurei Perſici, cujus aliquoties mentionem faciat Xenophon, qui idem tria millia Daricorum dicat eſſe decem talenta. Nec mirum cuiquam videri poſſe cenſet Auctor, Eſram, qui communi omnium opinione Paralipomena ſcripſerit, poſtquam Babylone Hieroſolymam rediiſſet, Perſico vocabulo uſum. Quis enim dubitet, quin Judæi ex Perſia Perſicos nummos ſecum in patriam retulerint, præſertim cum relatum legamus Eſr. II, 69, Nehem. VII, 70, 72, ingentem Daricorum ſummam ab ipſis collatam fuiſſe ad Templum reſtituendum, murosque reficiendos, poſtquam recens ex Perſia facti eſſent reduces.

TRAITE' SUR LA PRIERE PUBLIQVE, &c.

i. e.

TRACTATUS DE PRECIBUS PUBLICIS, itemque alter de officiis illorum, qui S. Myſteria offerunt.

Pariſiis, apud Jacobum Stephanum, 1708, 12.

Alph. 1.

INcredibili cum applauſu recepti ſunt duo hi libelli, atque intra breve ſpatium ſæpius recuſi, quorum Auctor, quem Abbatem *du Guet* vocari fama eſt, dolens de publicis corruptelis, iisque in cultu divino præſertim obſervandis, ſtudet malo iſti inter Gallos occurrere, & Sacerdotes cum primis ac Canonicos ad meliorem frugem perducere. In priori quidem Tractatu cum Canonicis agit, qui precum publicarum & horarum Canonicarum multitudine ac longitudine oppreſſi & velut delaſſati, eo quo decet ardore animique impetu easdem perficere nequeunt. Noſter, poſtquam monuiſſet, conſultius acturos fuiſſe majores, ſi precum iſtarum molem ad naturæ humanæ imbecil-

li-

litatem attemperaſſent, Canonicis multa bene copioſeque in memoriam revocat, quorum ſeria meditatione a torpore revocari, ac identidem refocillari ipſorum ardor poſſit, v. gr. quod precando canendoque Angelorum munia gerant, atque illis defungantur laboribus, quibus cœlites æternum occupati erunt, ut adeo quaſi tirocinia æternæ vitæ hic ponant. Deinceps conſilia plurima ſuppeditat viasque commonſtrat, quibus excitari precum quotidianarum zelus poſſit; v. gr. ſpiritum precum a Deo expetendum, amori ac reverentiæ ſeriæ erga Deum operam dandam ipſasque animi diſſipationes ac ſuborta tædia in quotidianæ pœnitentiæ pabulum convertenda eſſe. Multa hic bene utiliterque cogitata interſpergit, quale eſt illud p. 245, lacrymas ſinceras, ex demiſſo ac amoris pleno corde exortas, incredibilem uſum habere, præſtantiſſimumque eſſe contra ſuperbiam & duritiem animi remedium: & iſtud alterum, p. 144 peccatoris cujuslibet, non ſecus ac ægroti, reſpirationes ſingulas ſuſpiria ad Deum eſſe debere, quibus opem ac medicinam expetat.

Altero libello alloquitur Sacerdotes ſacrificium Miſſæ, quod vocant, oblaturos, & ſæpenumero proletarie leviterque illud præſtantes. Quæſitus enim ab amico, num quotidie Miſſam facere conſultum ſit? in eo fere eſt, ut aliquando parcius id faciendum ſuadeat. His dictis, diſpoſitiones animi enarrat, quæ Sacerdotem Miſſam facturum deceant, ut videlicet reverentia, fide, caſtitate, paupertate, zelo aliisque virtutibus emineat, in quibus commendandis non lavat laterem, ſed copioſe, emphatice ac eleganter hæc præſtat. Monet præterea, ut perpeſſionem Chriſti diligentiſſime meditetur, atque ad martyrium ſe diſponat. Denique ad ipſum Miſſæ actum iſta applicat aliquot ſectionibus, jubetque, ut in illo pro Judæorum etiam converſione ſeriæ ſupplicationes fiant. Narrat pag. 35, Hieronymum Bignonium, magnum inter Gallos nomen, noluiſſe occupare locum honorificum, qui ipſi muneris cauſa in templo aſſignabatur, atque in turba ſacros ſermones intermixtum pauperibus auſcultaſſe, ac affirmaſſe, ſe ibi ſentire plurimos gratiæ ſalutaris motus, quorum in iſto honoris cauſa

assignato loco expers sit. De consideratione Christi, qua ejus mysteria, exempla & doctrinam ejus cumprimis exquisite disserit, multaque & dignissima lectu, & animum pie commoventia adducit.

In Præfatione secundi Tractatus disceptat cum Anonymo, qui Reflexiones contra hos libellos edidit, atque Auctori hæresin imputare studuit, quod videlicet doceat, gratiæ interiori resisti non posse, cum scripsisset, amore Dei abuti neminem posse. Hic Noster amorem ab auxilio gratiæ distinguit, suamque formulam Augustini auctoritate munit. Ceterum & nova adversus Auctorem Satyra, eaque acerrimo sale conspersa, prodiit superiori anno Bruxellis, ut audivimus, hoc titulo: *Sentimens critiques d'un Chanoine avec la Reponse sur divers Traitez de Morale à l'Auteur du Traité de la Priere*.

EXAMEN DES SEPTANTE SEMAINES de Daniel &c.

i. e.

EXAMEN LXX HEBDOMADUM DANIELis, Voti Jephtæ & Decreti Apostolici Act. XV.

Amstelodami, sumptibus Stephani Rogerii, 1708, 8.
Constat plag. 17.

EX tribus his Dissertationibus, quarum Autor vulgo perhibetur *le Blanc*, verbi divini apud Hafnienses Minister, prima versatur in excutiendo illustri illo oraculo Dan. IX, 24-27. Cumque initium LXX hebdomadum h. e. annorum 490, (juxta consuetam Judæorum computationem, de qua agitur p. 41, 42) a mandato quodam Regio deducatur v. 25, Noster hic neque cum Scaligero, Helvico & Calvisio edictum Darii Esr. VI, 3, neque cum Funccio & Bulcholzero prius illud Artaxerxis, quod legitur Esr. VII, 12, sed posterius, quod juxta Neh. II, 1 anno XX Regni ejus promulgatum est, significari probat p. 90. In quo fere Petavii sententiam sequitur, sed aliquo modo correctam, ita,

ita, ut finis Periodi Propheticæ non, ut ille rationes subducit, in tertium, sed in septimum a Christi morte annum incidat, p. 108 seqq. Nam toto intervallo, (non, ut vulgo חֲצִי illud explicatur, in medio) hebdomadis ultimæ, post Messiam excisum, fœdus, juxta prædictionem v. 27, cum multis, (Judæis scil. Samaritanis, Gentilibus) confirmatum, cultus Leviticus in vera Ecclesia abrogatus & abominationes desolantes usque ad interitum urbis duraturæ, in pinnaculum templi illatæ sunt, ut ex prioribus XI capp. Act. & Josephi de Bell. Jud. c. 4, 5 apparet. Hinc tandem invicta adversus Judæos argumenta deducuntur, & præcipuæ illorum objectiones refutantur.

In secunda Dissertatione Autor eorum sententiam defendit, qui filiam Jephtæ non ad mortem sed cœlibatum condemnatam fuisse, arbitrantur. Itaque votum ejus Jud. XI, 31 etsi qua priorem partem: וְהָיָה לַיהוָה absolutum, qua posteriorem tamen: וְהַעֲלִיתִיהוּ עוֹלָה hypotheticum fuisse, contendit, si scilicet victima holocausto idonea primum occurreret. In filia autem non nisi prius locum habuisse. Nec aliter illud, quam per cœlibatum, solutum esse, diserte indicari v. 39: *Et fecit ei juxta votum suum, & illa non cognovit virum.*

Ultimo loco decretum Apostolicum Act. XV in duabus Epistolis explicatur. Prior exponit, qua de causa scortatio h. l. quasi inter indifferentia prohibeatur? idque factum esse dicitur, propter Paganos recens conversos, qui præter polygamiam, ipsis Judæis eo tempore probatam, scortationem quoque, non sine justa horum offensione, sibi licitam esse putarint. Fuisse autem legem hanc non minus ac illam de sanguine & suffocato, temporariam & nascenti tantum Ecclesiæ latam, cum hæc postea confirmata non tantum scortationem, sed simul etiam polygamiam interdixerit. In posteriori Epistola autor id agit, ut Christianos præcepto de sanguine & suffocato non amplius teneri, demonstret. Quare cum ea, quæ potissimum ex Gen. IX, 4 & Lev. XVII, ut objiciuntur, diluit, tum sententiam suam ex Gal. V, 1, Act. XV, 1, 1 Corinth. X, 25, 1 Tim. IV, 4, Tit. I, 15, aliisque Scripturæ testimoniis & argumentis confirmat.

RE-

REDIVIVUS INGENII PARTUS, SEU D. Juſtiniani Imp. Quinquaginta Deciſiones præcipuis controverſiis ex univerſo Jure communi deſumtis ſolide illuſtratæ, jurique Bavarico paſſim accommodatæ, per DOMINICUM BASSUM, J. U. D. Prof. Ingolſtad.

Viennæ, apud Johannem Martinum Eslinger, 1708, 4. Alph. 2.

QUinquaginta Juſtiniani Deciſiones, quarum meminit *Conſtit. de emend. Cod. §. 1.* Doctorum ingenia ſæpe exercuerunt, cum res hæc ſatis ſit involuta, ſive deciſionum illarum notas aut criteria, ſive numerum, ſive exempla, vel ſpecies, ſive valorem intuitu Pandectarum conſideres. Non inutilem ergo ſe poſiturum eſſe operam exiſtimavit quondam Conſultiſſimus Autor, ſi diligentius in hæc inquireret, qua in re ita verſatus eſt, ut libertate Academica uſus, non tam quid aliis placuerit, quam quid veritati maxime convenire ſibi videretur, adprobaret. In Præfatione generalis ac ſcopo inprimis conveniens de quinquaginta illis Deciſionibus inſtituitur disquiſitio. Primo igitur eam dignoſcendi Deciſiones has ab aliis conſtitutionibus notam, qua ex ſubſcriptione Conſul. Lampadii & Oreſtis, illæ æſtimantur, rejicit Noſter, ac ex argumento quod tractant, illas potiſſimum dijudicandas eſſe cenſet ea ratione, ut illas leges Codicis, quibus controverſiæ priſcorum JCtorum deciduntur, in numerum quinquaginta Deciſionum ſaltem referamus. Neque tamen hoc ita generaliter accipiendum, ſed ſpecialius nonnihil circumſcribendum eſt. Nam illæ deciſiones quæ Codicis primi editionem anteceſſerunt, huc non pertinent, quemadmodum nec illæ in hunc cenſum referendæ, quibus controverſia aliqua tempore Juſtiniani demum exorta componitur, vel quædam Veterum diſtinctiones & differentiæ, vel generalis aliqua dubitatio tolluntur; ut adeo omnis res huc demum redeat, illas tantum leges Codici repetitæ prælectionis inſertas, quibus ſpeciales controverſiæ, quæ inter veteres juris autores, ante Juſtiniani tempora in vivis agen-

gentes, disceptatæ fuerunt, dirimuntur, in classem quinquaginta Decisionum esse referendas. Num autem per hasce Decisiones juri Pandectarum derogetur, deinde quæritur, & licet nonnulli hoc negent, ideo quod pleræque ante Pandectarum confectionem sint editæ, Noster tamen id rectius affirmat, cum Decisionum illarum tempus non ex promulgatione separatim quoad singulas, sed conjunctim quoad omnes in Codice repetitæ prælectionis facta judicandum sit, quo sensu illæ utique legibus Pandectarum sint posteriores, adeoque hisce derogare queant. Illud parum expeditum est, num præcise omnes quinquaginta Decisiones, nec plures nec pauciores, Codici nostro insertæ sint. Nostro interim prius probabile videtur, conficiendo tamen numero quinquagenario censet, nonnunquam leges, sub diversis licet rubricis contentas, sed uno eodemque tempore ad eundem Præfectum Prætorio emissas, & de una eademque materia tractantes, conjungi ac pro una Decisione haberi debere. In repræsentando autem Decisionum catalogo interpretes parum conveniunt, cum alium proponat Cagnolus, alium Eguinarius Baro, ac iterum longe alium Edmundus Merillius, ex eoque Wilhelmus Ludwel, nec non Johannes Strauchius, & rursus alium Franciscus Linglois. Noster igitur neminem ex asse secutus proprio Marte catalogum adornat, ea ratione, ut ex inscriptione, subscriptione, anno & decisionis nota e. gr. *licet antea dubitabatur, sancimus*, singulas Decisiones æstimaret, atque ita numerum quinquagenarium conficeret. Non ingratum forte Lectoribus erit, si catalogum illum breviter hic exhibeamus. Prima igitur Decisio, ex sententia Nostri, est in *l. pen. de pact.* secunda in *l. fin. de N. G.* tertia in *l. ult. qui & adv. quos*, quarta in *l. fin. ubi & apud quem*, quinta in *l. 35 §. 1 de inoff. testam.* sexta in *l. 12 de usufr.* septima in *l. 13 eod.* octava in *l. 14 eod.* nona in *l. 15 eod.* decima in *l. 17 eod.* undecima in *l. 16 eod.* duodecima in *l. fin. de servit. & aqu.* decima tertia in *l. fin. de reb. cred.* decima quarta in *l. pen. de condict. indeb.* decima quinta in *l. fr. eod.* decima sexta in *l. ult. per quas pers. nob. acquir.* decima septima in *l. fin. ad*

SCt. Maced. decima octava in *l. 24 ad SCt. Vellej.* decima nona in *l. fin. de contrab. emt.* vigesima in *l. ult. de de pact. inter emtor & vend.* vigesima prima in *l. 24 de nupt.* vigesima secunda in *l. 25, 26. eod.* vigesima tertia in *l. ult. de dot. promiss.* vigesima quarta in *l. ult. arbitr. tutel.* vigesima quinta in *l. pen. de curat. furios. l. 9 qui testam. fac. poss.* vigesima sexta in *l. 20 de furt.* vigesima septima in *l. 21 eod.* vigesima octava in *l. 22 eod.* vigesima nona in *l. pen. de impub. & al. substit.* trigesima in *l. ult. eod.* trigesima prima in *l. 4 de necess. her. instit.* trigesima secunda in *l. 5 eod.* trigesima tertia in *l. 3 de posth. hered. instit.* trigesima quarta in *l. ult. eod.* trigesima quinta in *l. 20, 21 de jur. delib.* trigesima sexta in *l. 23 de legat.* trigesima septima in *l. 24 eod.* trigesima octava in *l. 4 de rer. & verb. signif.* trigesima nona in *l. pen. de fideicom.* quadragesima in *l. 3 pr. §. 1 comm. de legat.* quadragesima prima in *l. ult. de condit. insert.* quadragesima secunda in *l. pen. §. 1 ad SCtum Trebell.* quadragesima tertia in *l. ult. ad SCt. Orphit. l. 14 de fideicom. libert.* quadragesima quarta in *l. pen. & ult. de fideicom. libert.* quadragesima quinta in *l. 1 & 2 comm. serv. manum.* quadragesima sexta in *l. fin. de præscript. long. temp.* quadragesima septima in *l. 2 de prætor. pign.* quadragesima octava in *l. ult. de remiss. pign.* quadragesima nona in *l. 13 de contrab. & commit. stipul.* quinquagesima in *l. 10 de adopt.* Singulas deinde Decisiones commentario satis prolixo illustrat. Consultissimus Autor, in iis vero evolvendis in id se præcipue intendisse ait, quo quælibet quæstio, quæ principaliter in illis tractatur, tactis plerumque dubitandi rationibus, enodaretur, ac subinde ex materiis connexis subtiliores controversiæ adjicerentur.

RELATIO DE SECTIONE JOHANNIS BATLES, 130 annos nati, per D. JACOBUM KEILL.

Translata ex Transact. Philosoph. Anglicanis Anni 1706 N. 306 Sect. VIII.

Jo-

JOhannes Bayles, Northamptoni degens & nodulis pro veſtibus conſtringendis operam navans, centum & triginta annos natus creditus, ad vicinas nundinas iter pedibus conſtanter conficiebat, ultimos ſi exceperis annos, quibus ob decrepitam ætatem vehi ſe illuc curabat. Cibis utebatur promiſcue; corpus obtinebat admodum emaciatum, carnemque duram, ita ut muſculi externi per cutem transparerent.

Poſt mortem ejus abdomine aperto viſcera cuncta in legitimo loco poſita, paulo tamen pallidiora erant, omentum exile, ſtomachus flatibus diſtentus, ejusque fundus, ubi lieni cohærebat, valde tenuis, membrana vero interior omnibus plicis deſtituta; hepar pallidum, ſanæ tamen conſtitutionis, veſicula fellis ampla; lien vix alterutrum renum magnitudine æquabat; renes ſani conſpiciebantur, niſi quod in dextro exile granum ſabuli lutei reperiretur. Inteſtina optime conſtituta; meſenterium pinguedine refertum; cartilagines ſterni juſtam duritiem obtinebant. Coſtæ fragiles erant, cum enim uni modice incumberem, frangebatur. Pulmones pleuræ affixi, alias ſpongioſi, albicantes, nigris tamen hinc inde maculis ſanguineis interſtincti. Thoracis cavitas ampla. Cor magnum, craſſum, pinguedine refertum. Et licet alias exilis ſtaturæ vir eſſet, diameter tamen aortæ, antequam carotides inde propullularent, duos æquabat pollices, quod nunquam me obſervaſſe memini. Aorta in abdomine & iliacæ arteriæ maximam partem cartilaginoſæ erant. In interiori duræ matris parte prope falcem exilis oſſificatio conſpiciebatur. Cerebrum præter morem firmum & ſolidum exiſtebat, & dum ſecabatur, vix cultri latera humectabat, ejusque ventriculi ſero ſcatebant. Vir hic aliquot abhinc annis oculorum uſu privatus erat, auditu vero ad mortem usque integro gaudebat. Genitalia, teſticulos & penem ſat ampla habebat.

Absque dubio debilitas ventriculi & durities aortæ mortis cauſa in eo exiſtebat. Tunicæ enim ventriculi usque adeo tenues erant, ut nec aerem exprimere potuerint, unde neceſſario digeſtio fuit abolita. Per aliquot annos nihil alimentorum ſolidorum aſſumſerat, ſed cereviſia tenui, pane, butyro & ſac-

charo contentus vivebat. Adhæc nec ſanguis debito modo circulari poterat; ſiquidem arteria magna, perdita propter cartilaginoſam ſubſtantiam elaſticitate, ſanguini motum impertire debitum potens non erat. Et forſan hæc ipſa cauſa fuit pulſus irregularis & intermittentis, quam ab aliquot annis in eo obſervaveram. Notandum inſuper venit, quod maxima ſanguinis pars (cujus copia major erat, quam ſperabam) in arteriis contineretur, cum in aliis cadaveribus arteriæ vacuæ, venæ eo repletæ inveniantur. Arteriæ enim a ſanguine, per ultimam cordis ſyſtolen ad eas pulſo, diſtentæ elaſticitate ſua naturali contrahuntur, & ad venas eundem projiciunt, per quas hic non revertitur; in noſtro autem ſene arteria magna poſt deperditam ſe contrahendi vim ſanguinem retinuit, quem ab ultima cordis ſyſtole receperat.

Circumſtantiæ hæ pleræque conveniunt, mortem ſi excipias, cum relatione famigeratiſſimi Harvei de ſene Parre dicto; præ reliquis tamen lienis exilitas in hiſce ſenibus adnotanda venit; cujus cauſa forſan eſt contractio fibrarum in tam laxis & ſpongioſis viſceribus.

Color albicans viſcerum in utrisque pariter eidem contractioni vel arctitudini tunicarum vaſorum ſanguineorum vel ſanguinis penuriæ debetur. Harveus nihil de ſanguinis quantitate in ſuo ſene commemoravit. Si vero corpus ejus lacertoſum, ſtomachi & appetitus integritatem una cum mortis genere, quo obiit, conſideremus, ſanguinis penuria nulla adfuit. In noſtro vero plus ſanguinis inveniebatur, quam unquam vidi in cadaveribus, quorum viſcera rubicundo colore erant picta. Et difficulter concipi poteſt, quomodo aorta absque magna ſanguinis quantitate tantam amplitudinem ſervare potuerit, licet circa alias partes ſtrictior fuerit, quod tamen non adverti. Hinc probabile videtur, albedinem viſcerum in utrisque vaſorum ſanguineorum arctitudini in acceptum eſſe referendam. Quam opinionem omnino caro & cutis dura, ac cerebrum firmum & ſolidum confirmant. Forſan diſpoſitio talis quibusvis vaſis arctitudinem & duritiem conciliare poteſt. Hoc verum eſt, quod is fuerit ſtatus præternaturalis, ſed talis, qui inter ſene-

nectutis effectus referendus venit. Quicunque conſideraverit, quam mollis ſit ſubſtantia corporis animalis, a primo ortu, & quam majorem indies acquirat ſoliditatem, & firmitudinem, ille facile credet, ſenectutem majorem ſolito duritiem omnibus fibris & vaſis inducere.

Effectus ejusmodi duritiem atque vaſorum fibrarumque contractionem neceſſario inſequens eſt imminutio ſecretionis, quæ ceteris paribus orificiis glandularum ſemper reſpondet. Hinc eſt, quod ſenum habitus ordinario ſiccus ſit, imminuta ſcilicet eorum tranſpiratione. Utplurimum etiam alvum habent adſtrictiorem; noſter ſenex ſingulis decem & duodecim diebus eandem ſemel exoneravit. Imo conqueruntur etiam ſenes de humiditatis defectu; non quidem quod humidum radicale fuerit conſumtum, ſed quia ſecretiones naturales propter glandularum contractionem ſunt imminutæ. Dixi jam, quod in hoc ſene plus ſanguinis invenerim, quam in emaciato ejusmodi corpore expectaveram; & major procul dubio ejus adfuiſſet copia, ſi ſtomachus & appetitus æque validus fuiſſet in eo, ac in Harvei ſene. Plethora vaſorum & frequentes rheumatiſmi atque catarrhi ſenum neceſſariam hanc arctitudinis circa tunicas vaſorum conſequentiam evincunt. In quo conveniunt Inſtitutionum Scriptores, *ſenes*, dicentes, *ratione partium ſolidarum frigidos & ſiccos, ratione excrementorum frigidos & humidos exiſtere.*

Ab hac partium excrementitiarum in ſanguine retentione commode deducuntur omnia illa mala plethoram vitioſam & languidum ſanguinis motum inſequentia. Fibræ enim arteriarum dum ſenſim indureſcunt, quem juvare debebant, impediunt potius cordis motum in propulſando ſanguine: imo ſpiritus animales in cerebri glandulis ſecretorum quantitas neceſſario imminuitur, non modo propter congeſtionem humorum excrementitiorum, verum etiam propter ipſius cerebri arctitudinem & ſoliditatem, unde neceſſario contractiones cordis & omnium muſculorum debilitantur, & ſanguinis motus conſequenter languidus redditur.

Debita conformatio omnium partium vitalium neceſſa-

ria omnino est ad senium invehendum: duæ tamen sunt potissimum causæ in nostris senibus, quæ dicta symptomata avertendo longam ipsis conciliarunt vitam. Primam cor constituit validum & fibrosum: quodsi enim huic soli effœti sanguinis magnam quantitatem propulsandi negotium committitur, magnum certe requiritur robur pro eodem per vasa minus activa ad corporis extremitates urgendi & ab eis repellendi. Id quod facilius succedit in statura exili, qualem noster habebat, quam procera. Altera erat pectoris amplitudo & pulmonum integritas, cui debetur, quod aer integrum suum impetum ad singulas sanguinis particulas exercere potuerit; sic enim hic floridus redditur, & attenuatur, quo eo facilius per canales senum contractos transmeare queat.

A MECHANICAL ACCOUNT OF THE Non-naturals,

i. e.

DISCURSUS MECHANICUS CIRCA RES Non-naturales; Autore JEREMIA WAINEWRIGHT, Med. D.

Londini, apud Radulphum Smith, 1708, 8.

Constat plag. 14.

VEstigia *Borelli*, *Bellini*, *Pitcarnii*, *Mead* & *Cheynei*, qui OEconomiam Animalem juxta principiorum Mathematicorum normam explicare sategerunt, laudatissima feliciter secutus Autor Clarissimus, Rerum non-naturalium sic dictarum nonnullas eadem methodo illustrare & in mutationes, quæ ab aere, diæta &c. corpori humano accedere solent, inquirere in se suscepit. In novem Capita divisus est hic discursus, in quibus de Stomacho ejusque affectibus, de Asthmate, de Tabe, de Hydrope, de Febribus acutis, de Aere, de Balneis, de Cibo & de Potu seorsim agit. Nos speciminis loco, quæ de Balneis commentatus est, breviter recensebimus.

Tria potissimum sunt, a quibus balneorum effectus depen-

pendent, aquæ ſcilicet gravitas, frigiditas & humiditas. Cum enim aquæ gravitas aeris gravitatem 800 vicibus ſuperet, mirum in modum alteratur corpus illi immiſſum, cujus ſuperficies & partes ei adjacentes primum impetum & maximam vim compreſſionis ſuſtinent, centrum vero ultimo & in minori gradu afficitur. Inde ſanguis a ſuperficie ad centrum ſeu viſcera, ubi ultima eſt reſiſtentia, majori vi urgetur. Propter hanc compreſſionem vaſa conſtringuntur, humores diſſolvuntur, & apti redduntur, qui per glandulas transcolentur & ſecernantur, materia inſimul viſcida vaſorum lateribus adhærens avellitur, atque circulatio humorum promovetur; quid? quod cerebrum reliquaque viſcera uberiorem inde ſanguinis copiam nacta ſpiritus animales, urinam, bilem, ſuccum pancreaticum &c. lætiori proventu ſuppeditent, omniaque ſic obſtacula, dictorum humorum ſecretionem impedientia, removeantur. Frigus quod attinet, quoniam ei maxima in contrahendo vis ineſt, inde fibræ contractæ humores omnes majori cum impetu per canales promovent, & quia hac ratione fibrarum tenſio augetur, validior etiam & promtior erit harum vibratio, unde neceſſario ſanguis & ſpiritus attenuantur & ſubtiliores redduntur. Humiditas denique humectat, lubricitat, relaxat, & flexibiliores reddit omnes corporis partes. Contractio equidem & relaxatio tanquam duæ qualitates contrariæ uno eodemque tempore in eodem ſubjecto vix locum obtinent, ſed frigus mox ſuas exerit vires, & contrahit fibrillas, quas ſucceſſive humiditas iterum relaxat. Si quis tamen relaxationem potius quam contractionem fibrarum expetat, calida rectius ingredietur balnea. De cetero non poſſumus non commemorare, quod Autor Clariſſimus iſtud veſtium genus, quod ex Flannel paratur, damnet, quoniam fibrarum tonum nimis laxando hincque inſenſibilem tranſpirationem maximopere augendo, vires admodum proſternat, quanquam ubi perſpiratio promovenda, uſum ejus non improbet.

IN

IN PAGINAM 628 TRACTATUS PARISIIS nuper editi, cui titulus Analyſe demontrée, *Nota & monitum ad Tirones Mathematicos.*

Excerptum ex Epiſtola F. D. C. A. V.

ANni jam plures ſunt, ex quo perſpicax Geometra *Bernoullius*, Tractatum de Mechanica Lutetiæ Pariſiorum, apud *Joannem Aniſſon*, typis mandatum pervolvens, ſynthetico p. 422 in Cycloidis vulgaris iſochronſſmum ratiocinio involutum paralogiſmum non modo detexit, ſed & corrigendum, ſervata quidem eadem methodo, ſubſtituta vero genuina iſochroniſmi demonſtratione, ſibi propoſuit. Tali porro animadverſione in his Eruditorum Actis publicata, vix credibile erat inter præmonitos Mathematicos quenquam poſthac in eundem errorem incaute deferri poſſe. Attamen in exquiſito *de Analyſi demonſtrata* opere, apud *Jacobum Quillau*, Typographum Pariſinum, anno 1708 edito, de quo in his Actis proximo Menſe ex profeſſo agetur, non tantum p. 628 textus, lineis 23 & 24, verum etiam p. 913 Appendicis, lineis 7 & 35, ſtatuitur tempus, quo grave per ſpatium curvilineum DPG aut DPA, velocitatem naturaliter creſcentem $\sqrt{EM}$ aut $\sqrt{EA}$ adipiſcens, deſcenderet, eſſe 2 DPG, $\sqrt{EM}$ vel 2 DPA, $\sqrt{EA}$: atque inde concluditur, ad inveniendam in hypotheſi Gallilæana de deſcenſu Gravium curvam iſochronam (denominando ſingulos ejus arcus ab infimo puncto cœptos AG, AP, AD s; ſingulasque rectas verticales correſpondentes AM, AB, AE x) exprimi per quantitatem $2s:\sqrt{x}$, ſive ſimpliciter $s:\sqrt{x}$, tum (ut habet textus) æqualia tempora deſcenſuum per omnes illos arcus, quare quantitati conſtanti $2\sqrt{a}$ æqualis ſupponi poteſt $s:\sqrt{x}$, tum (ut fert appendicis explicatio) rationem ſinguli arcus ad velocitatem, cum qua deorſum peragratus eſt, quæ quidem ratio conſtans æquatur tempori quoque conſtanti ad percurrendum arcum conſumto; quapropter poſita $s:\sqrt{x} =$ conſtanti homogeneæ $2\sqrt{a}$ habetur quæſitæ curvæ æquatio $s = 2\sqrt{ax}$. (1) Hic vos, Studioſi Scientiæ Mathematicæ juvenes, obiter monitos volumus, quod

ad

UNIVERSIDAD CENTRAL
BIBLIOTECA
DERECHO

TAB. VII ad A 1709 M Maj. pag. 225.

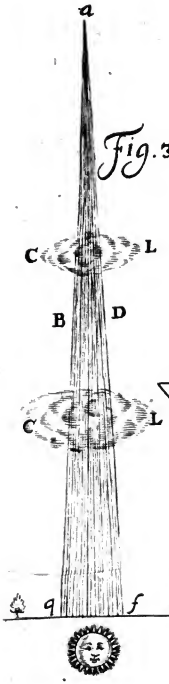

Fig. 3.

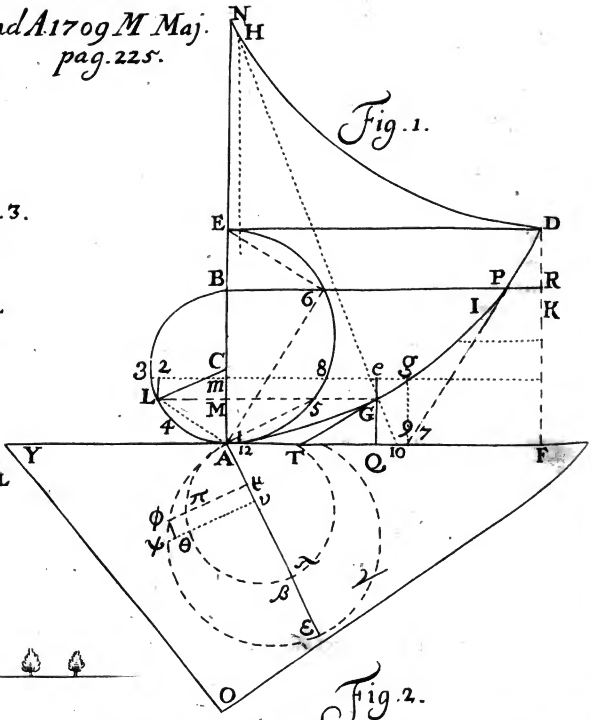

Fig. 1.

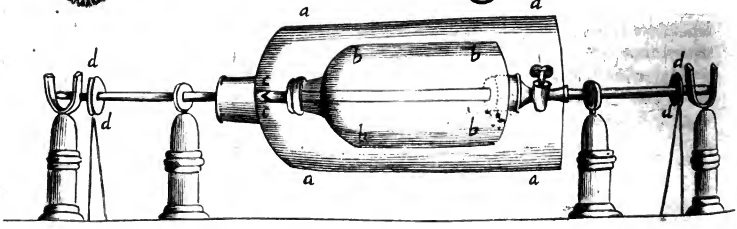

Fig. 2.

ad curvam propoſitam attinet, non aliud per æquales quantitates $s : \sqrt{x}$ & $2\sqrt{a}$ ſignificari tempus deſcenſus, quam quod omnium hujuſce curvæ non arcuum, ſed tangentium iſochroniſmum metitur poſochroniſmumque conſtituit; 2. temporis intervallum, quo grave libere cadens eam percurreret, tale præciſe eſſe, quale a doctiſſimo *Hugenio* fuit determinatum; 3. nullam in tota Geometria dari curvam, ſecundum quam (ſi gravium directiones ſupponantur parallelæ) corpus motu continue variato deſcendat tempore, cujus abſolute conſiderati propria expreſſio ſit ratio inter duplum longitudinis curvæ & velocitatem ultimo acquiſitam habita.

Primum ſic oſtendimus. Litera t ſignificet omnes curvæ propoſitæ tangentes DF, GT &c. intra ejus convexitatem & contingentem Horizontem AQF ductas. Quum s ipſam etiam totam curvam AGPD repræſentet, notum eſt nunc apud Geometras t eſſe $= xds : dx$, hoc eſt (propter $ds = dx\sqrt{a} : \sqrt{x}$ ex æquatione I ſupra) hic $= x\sqrt{a} : \sqrt{x} = \sqrt{ax} = \frac{1}{2}s$. At ex principiis in Mechanica receptis, ſicut recta verticalis MA ſive GQ ſe habet ad inclinatam GT, ita tempus caſus per MA ad tempus lapſus per GT: quod exprimitur Analytice hoc modo, $x : t = 2\sqrt{x} : 2t : \sqrt{x}$. Ergo quoniam invenimus $t = \sqrt{ax} = \frac{1}{2}s$, patet eſſe $2t : \sqrt{x} = 2\sqrt{a} = s : \sqrt{x}$; ut erat oſtendendum. Omnes igitur curvæ propoſitæ tangentes, arcuum ſemiſſes, iſochronæ ſunt proprio poſochroniſmo $2\sqrt{a}$; omnes, inquam, motu e quiete naturaliter accelerato, deorſum peragrarentur eodem tempore, quo verticalis data a; non item arcus hujuſce curvæ, qui non ſunt lineæ rectæ, quanquam certis rectis æquales. TAB. VII. Fig. 1.

En autem verum illorum arcuum poſochroniſmum uno & altero modo breviſſime demonſtratum. Sunto DPA curva in plano verticali deſcripta, cujus natura æquatione $s = 2\sqrt{ax}$ exprimitur; PGA quilibet ejus arcus a quovis puncto P ad imum A terminatus, quem grave e quiete in P caſum inchoans percurrere intelligitur; Gg hujus arcus particula indefinite parva ſeu elementum $ds = dx\sqrt{a} : \sqrt{x}$ ob æquationem; AM, Am, &c. rectæ verticales ordinatis GQ, eQ &c. x æquales;

AB maxima arcus ſupra Horizontem elevatio $= \delta$; BM altitudo deſcenſus $= \delta - x$. Igitur in hypotheſi Galilæana velocitas deſcendendo acquiſita $\sqrt{(\delta - x)}$ dat inſtans caſus particulam Gg ubi volueris ſuper PGA ſumtam æquale ipſi $ds : \sqrt{(\delta - x)}$ ſive (ex dictis) ipſi $dx\sqrt{a} : \sqrt{(\delta x - xx)} =$ manifeſte $\delta dx : 2\sqrt{(\delta x - xx)}, 2\sqrt{a} : \delta$. Jam vero ſi ſupra diametrum AB deſcripto ſemicirculo B3LA centrum C habente agantur rectæ Horizontales quam proximæ GHML, gem 23, ſecantes hanc diametrum in M & m, circumferentiamque in L & 3: deinde junctis L & C punctis, atque erecta in L ſuper LM normali L2, ſimilia efficiantur duo triangula MLC ac 3L2, propter angulos rectos in M & 2, nec non propter angulorum æqualium MCL, 2LC complementa CLM, 3L2 ad rectum, aut CML (intra verticalem & Horizontalem) aut CL3 (intra radium & peripheriam.) Hinc ut ſinus rectus ML $\sqrt{(\delta x - xx)}$ ad radium LC $\frac{1}{2}\delta$ ſic lineola 2L ſeu oG dx ad L3 ſemicircumferentiæ elementum, quod conſequenter eſt $= \delta dx : 2\sqrt{(\delta x - xx)}$, cujus integrale ſeu ipſamet ſemicircumferentia dicatur $\frac{1}{2}c$. Atqui ex ſuperius oſtenſis tale elementum ductum in $2\sqrt{a} : \delta$ æquivalet ſingulo inſtanti $ds : \sqrt{(\delta - x)}$ deſcenſus per quemcunque curvæ arcum ab infimo puncto cœptum. Integrum ergo hujuſce deſcenſus tempus eſt $\frac{1}{2}c\,(2\sqrt{a} : \delta) = c\sqrt{a} : \delta$. Unde liquet eſſe ſicut diameter δ ad ſemicircumferentiam $\frac{1}{2}c$ ita tempus caſus ex altitudine data a nempe $2\sqrt{a}$, ad tempus deſcenſus a quiete per ſingulum curvæ DPA arcum PGA, quale ſagaciſſimus Geometra Hugenius primus invenit & veterum methodo demonſtravit. Conſtat autem ratio $c : \delta$, daturque quantitas $\sqrt{a}$ hic dimidium tempus caſus ex a; igitur propoſitæ curvæ arcus ſunt iſochroni, ſed ſpeciali poſochroniſmo $c\sqrt{a} : \delta$ non autem $2\sqrt{a}$.

Idem aliter. Repetito ſchemate, repræſentet AGP quamlibet dictæ curvæ arcum ad imam ejus partem terminatum in verticali plano: 2. Ducta per datum punctum P recta Horizonti parallela PB, quæ verticali AE ex A erectæ occurrat in puncto B; deſcribi concipiatur ſuper AB δ ſemicirculus ALB. 3. Arcus AGP s & ſemicircumferentia ejusdem elevationis

ALB

ALB $\frac{a}{2}c$ dividi intelligantur in totidem elementa ſua Horizontaliter reſpectiva $gG = ds$, $\frac{1}{2}L = \frac{1}{2}dc$; quorum omnium ex utraque parte elementorum ſola ambo infima AG, AL comprehenſa intra easdem Horizontales propinquiſſimas GL, FA hic conſiderare opus eſt. Atqui exiguus arcus circularis AqL & ſubtenſa chorda AL media proportionalis inter diametrum AB δ & ſinum verſum AM x ſibi propter indefinitam parvitatem congruunt; quare habetur in $A\sqrt{dx} = dc$, & inde $2\sqrt{x} = dc:\sqrt{\delta}$. Præterea æquatio propoſita $s = 2\sqrt{ax}$ efficit, ut arcus curvæ infinite parvus & ultimus AG, quoniam ad imum punctum A terminatur, quemadmodum definite magnus quilibet AP, evadat quoque $= 2\sqrt{x}\sqrt{a}$, id eſt, ſubſtituto valore quantitatis $2\sqrt{x}$ ad extremitatem curvaturæ pertinente, $AG = dc\sqrt{a}:\sqrt{\delta}$. Velocitas autem acquiſita in A deſcenſu per PA e quiete in P eſt $= \sqrt{\delta}$ ob altitudinem $\delta = AB$. ultimum ergo hujus deſcenſus inſtans, quod unum eſt ex omnibus momentis tempus, quo ille deſcenſus durat, componentibus, valet $AG:\sqrt{\delta} = dc\sqrt{a}:\delta$, cujus manifeſto non aliud extat integrale (propter quantitatem datam a, arbitrariam, δ & his conſtantibus variabilem dc) quam $c\sqrt{a}:\delta$ eadem ſcilicet, quæ prius, temporis quantitas determinata, ſatis cum $c\sqrt{a}$ diſcrepans.

Postro cum in opere dicto æquatio curvæ phyſico-mathematice iſochronæ invenienda proponatur, ſufficiebat 1. ex *Bernulliana* iſochroniſmi demonſtratione concludere, conſtantem dari rationem $s:x$, & ideo æquari datæ quantitati homogeneæ a, nulla alius cujuscunque ſignificationis habita ratione; 2. ex eo quod per litteram s portio curvæ ibi exprimi intelligitur, oſtendere inventam æquationem $ss = ax$ propriam fieri ſemicycloidis, in qua quivis arcus ad verticem terminatus AP $= s$ medius eſt proportionalis inter ordinatam exterius correſpondentem FR $= x$ & rectam a quadruplam axis AE. Nunc ſi quis tyro quærat, cur s arcus cycloidales deſignante, nihilominus $s:\sqrt{x}$ temporis $2\sqrt{a}$, diverſi ab eo, quo deorſum percurruntur, expreſſio eſſe queat; meminerit, id fieri, non quatenus arcum (curvæ portionem) ſed quatenus rectam (tangentis duplam) longitudini arcus æqualem hæc litera ſignificat.

Nunquam enim in motu variabili per lineam curvam, ſed tantummodo per rectam in certis velocitatum hypotheſibus, veluti Galilæana, quantitas temporis eſt ratio multiplicis ſpatii ad ultimam velocitatem: quod quidem hic tertio loco animadvertendum eſt, & ita poteſt demonſtrari.

Eſto in plano verticali linea ad Horizontem perpendicularis DRF, obliqua DPA: illa ſolum recta; hæc vel recta, vel curva: ſingula ex lineolis rectis numero infinitis, aut ſibi in directum appoſitis velut DR, RK &c. aut ad invicem inclinatis ſicut DP, PI &c. compoſita. Iſtæ autem componentes lineolæ intelligantur binæ ſibi intra easdem Horizontales reſpondere, uti DR & DP, RK & PI &c. Nunc e quiete in D proprio pondere libere mota decidant duo gravia æqualia, unum per DRK, alterum per DPI. Docet Mechanica æquales velocitates ipſis acquiri in punctis æque altis R & P, K & I &c. quomodocunque illæ ab Horizontali RP ad infinite propinquam KI &c. hoc eſt continue, varientur. At continua variatio nihil eſt aliud quam tranſitus ab aliquo ſtatu inſtantaneo ad alium etiam inſtantaneum. Velocitas inſtantanea, utpote quæ nec major, nec minor ſe ipſa eſt, quo momento exiſtit, conſtans ſibi manet. Hinc motus inſtantaneus per ſpatium indefinite parvum non alius cenſeri debet quam æquabilis. Semper autem in motu æquabili, quum velocitates ſunt æquales, temporum ratio eadem eſt quæ ſpatiorum. Inſtans igitur caſus ex D in R ſecundum lineolam verticalem DR ſe habet ad inſtans deſcenſus ex D in P ſecundum lineolam ad R inclinatam DP, ſicut illa DR ad hanc DP: item inſtans caſus perpendicularis ex R in K eſt ad inſtans deſcenſus obliqui ex P in I ut lineola perpendicularis RK ad obliquam PI: & ſic deinceps usque dum gravia ad Horizontem pervenerint. At quoniam duo inſtantia per DR & per RK poſt DR aliam habent inter ſe rationem quam ipſæ lineolæ DR & RK; quæ datur ratio ſummæ omnium lineolarum ex una parte ad ſummam omnium ex altera, hoc eſt, totius lineæ DRF ad totam DPA; ea eſſe nequit omnium inſtantium ſimul ſumtorum, ſeu totius temporis lapſus, per DRF ad omnia inſtantia pariter ſimul ſumta ſeu ad totum tempus la-

lapſus per DPA: niſi omnes utrinque lineolæ ſint Geometrice proportionales; prima nimirum ad primam, ſecunda ad ſecundam, tertia ad tertiam &c. ſicut ultima ad ultimam. Quod omnes angulos DPR, PIK &c. dari æquales ac conſequenter lineam DPA non minus eſſe rectam quam DKF neceſſario exigit. Falſum ergo manifeſtiſſime eſt, principium quo ſtatuitur, ſicut recta verticalis EM ſe habet ad curvam intra easdem lineas Horizontales correſpondentem DPA ita eſſe tempus deſcenſus per illam $2\sqrt{EM}$ ad tempus deſcenſus per iſtam $2\sqrt{EM}$, DBA: $EM = 2DPA:\sqrt{EM}$. Quicunque tyrones Analyſtæ problemata phyſicomathematica ſolvenda ſibi proponent, a tali deſcenſus gravium per curvas poſochroniſmo attente caveant.

Quod ad iſochroniſmum ſpectat, quum ſuus unicuique curvæ ordinatas parallelas habenti competat, de eo pauca hic ſubjungere non abs re erit. FA eſt Horizon, AE linea verticalis data, ED recta Horizontalis ducta per initium D motus deorſum; $DPA = k$ curva quæcunque in plano verticali deſcripta, cujus æquatio differentialis haberi poſſit reſpectu ordinatarum ad Horizontem normalium DF, GQ &c. $= x$; PGA quilibet ejus arcus $= s$ ad infimum punctum A terminatus; AB ſegmentum lineæ verticalis AE, maxima hujus arcus elevatio; ω & v velocitates a gravibus caſu ex E aut D, & ex B aut P inchoantibus acquiſitæ in A. Cogitatu dividatur DPA in particulas æquales minimas, quarum extremam imam repræſentet gA. Fiat ſicut DPA ad PGA ita gA ad GA; conſequitur toties GA in PGA præciſe contineri, quoties g a in DPA. Tot igitur erunt inſtantia deſcenſus per omnes GA, quot deſcenſus per omnes gA: quæ ſi æqualia ſingula ſingulis eodem ordine, proindeque ultimum ultimo ponantur; perſpicuum eſt tempora, quibus curva & quivis ejus arcus deorſum peragrarentur, æqualia neceſſario fore. Itaque inſtantaneæ ſeu momento determinatæ velocitates ω & v æqualibus inſtantibus exiſterent, adeoque ſibi proportionalia ſpatia infinite parva GA, gA conficerent. Eſſet igitur aliquota GA ad ſimilem gA, hoc eſt, totum $DPA = k$ ad totum $PGA = s$ uti ω ad v: unde $\omega s = kv$ & $s:v = k:\omega$. Atqui (obdatam ω & conſtantem curvam DPA, dum variari poteſt ejus

arcus PGA & consequenter v) $k:\omega$ est quantitas determinata, eaque proinde æquivalet unitas datam repræsentans quantitatem homogeneitati servandæ accommodatam. Ergo $s:v = 1$, & tandem $ds = \sqrt{(dx^2+dy^2)} = 1\,dv$. (II) Esto nunc $v = x^{1:m}$ (hypothesis nempe velocitatum proportionalium rectis ordinatim aut interius aut exterius applicatis r in Triangulo rectangulo & in omnibus Parabolis sub æquatione generali $t^{m-2}\,z^1 = r^{m-1}$ seu brevius $z^{1:m-1} = r$ comprehensis, m significante quemlibet supra unitatem numerum, vel integrum, vel fractum positive sumtum: quæ quidem velocitates $x^{1:m} = (m-1,:m)\,r$ casu e quiete continuato secundum verticales $x = (m-1,:m)\,zr = (m-1,:m)\,z^{m:m-1}$ acquirerentur temporibus expressis per abscissas $(m:,m-1)\,x^{m-1:m} = z$; & perexiguis continue accrescerent augmentis $dr = dz:z^{m-1:m-1}$.) Hinc $1dv = dv:mx^{m-1:m}$; quo valore si homogeneitatis causa $ma^{m-1:m}$ in locum unitatis substituatur, formula superius notata (II) evadit $\sqrt{(dx^2+dy^2)} = a^{m-1:m}\,dx:x^{m-1:m}$, quæ I. reducitur (utrinque quadrando, multiplicando per x, subtrahendo x^2dx^2 & radicem quadratam extrahendo) ad æquationem quæsitam $xdy = dx\sqrt{(a^{2m-2:m}\,x^{2:m}-x^2)}$ seu $dy = (dx:x^{m-1:m})\sqrt{(a^{2m-2:m}-x^{2m-2:m})}$ (III) algebraice integrabilem, quando $1:,2m-2$ est aliquis numerus naturalis positivus, qui tot unitates continebit, quot operationes successivas integratio completa membri irrationalis requirit. (e. gr. si $1:,2m-2$ statuatur $= 1$, vel $m = 3:2$, tunc æquatio (III) supra fit $dy = \sqrt{(a^{2:3}-x^{2:3})}dx:x^{1:3}$, unde $y = -\sqrt{(a^{2:3}-x^{2:3})^3}$, vel $y^{2:3}+x^{2:3} = a^{2:3}$ una tantum operatione integrante; si vero ponamus $1:,2m-2 = 2$, vel $m = 5:4$, tunc habebimus $dy = \sqrt{(a^{1:5}-x^{1:5})}\,dx:x^{1:5}$, unde $y = -\frac{5}{3}x^{2:5}\sqrt{(a^{2:5}-x^{2:5})^3} + \frac{2}{3}\sqrt{(a^{2:5}-x^{2:5})^5}$ duabus operationibus integrantibus, atque ita) Quo quidem patefit, in dictis hypothesibus a Galilæana habente $m = 2, x^{1:m} = \sqrt{x}$, & $(m,:m-1)\,x^{m-1:m} = 2\sqrt{x}$ originem ducentibus, curvas isochronas superius inventas, Cycloidis sub æquatione inde resultante $xdy = dx\sqrt{(ax-xx)}$ non integrabili propter $1:,2m-2 = \frac{1}{2}$ permixtæ socias; patefit, inquam, eas esse maximam partem mechanicas. 2. Eadem formula (II) præ-

stans

ſtans $\sqrt{(dx^2+dy^2)}\,x:dx = a^{m-1:m}\,x^{1:m}$ oſtendit harum curvarum iſochronarum tangentes eſſe quoque iſochroniſmi capaces: ſiquidem ratio cujuslibet ordinatæ verticalis x ad correſpondentem tangentem inclinatam $a^{m-1:m}\,x^{1:m}$ eadem eſt evidenter, quæ temporis $(m:, m-1)\,x^{m-1:m}$ deſcenſus per illam ad tempus $(m:, m-1)\,a^{m-1:m}$ deſcenſus per hanc, conſtans, utpote æquale tempori determinato, quo caſus per datam verticalem a abſolveretur. 3. Ex ipſa etiam formula (II) elicitur ope calculi integralis $f\sqrt{(dx^2+dy^2)} = ma^{m-1:m}\,x^{1:m}$ demonſtrans, curvas illas omnes eſſe rectificabiles, nempe tangentium ſuarum multiplices ſecundum exponentem m poteſtatum ex velocitatibus deorſum acquiſitis $x^{1:m}$ factarum & proportionalium ſpatiis deorſum peragratis $= x$. 4. In æquatione ſupra deſignata (III) poſita $dy = o$ & factis convenientibus reductionibus, invenitur ordinata tangens $x = a =$ DF primi puncti altitudo: facta autem $x = o$, pro ultimo puncto A, $dy:dx$ evadit $= a^{m-1:m}:o$ infinita, ideoque imum punctum ab Horizonte FA perſtringitur. Quibus innoteſcit ſingulas curvaturas DPA convexas eſſe ex parte ſuarum x verticalium. Qua vero parte concavæ ſunt, eas aliis curvis, ſed ſingulis Geometricis, in A ſuper FA inſiſtentibus reſpondere, & ab ipſis ordinatas (GQ, &c.) Tangentes (GT, &c.) Subtangentialeſque (TQ, &c.) mutuari, ex eo colligitur, quod ſi e puncto A rectæ A5, A6, AE parallelæ ipſis GT, P7, DF agantur, usque dum Horizontalibus GM, PB, DE occurrant; puncta occurſus 5,6,E erunt ad Curvam A56E, in qua ſatis apparet, ſingula triangula rectangula, velut AM5 fieri omnino æqualia ſingulis reſpectivis velut GQT circa curvam iſochronam AGPD: unde AM = GQ = x, A5 = GT = $a^{m-1:m}\,x^{1:m}$ & $\sqrt{(A5q. - AMq.)} = M5$, hoc eſt, $\sqrt{(a^{2m-2:m}\,x^{2:m} - x^2)} = u$ (IV.) Locus videlicet Geometricus planorum inclinatorum 5A, 6A, &c. quorum unumquodque æquali temporis intervallo grave & quiete cadens pereurreret. Inde elicito ipſius du valore ſuppoſitoque $= o$, palam fit maximam ſuperficiei A56EA latitudinem eſſe $a\sqrt{((1:m)^{1:m-1} - (1:m)^{m:m-1})}$, & ab ipſa axem AE = a dividi in duas partes, quarum inferior verſus A adæquat $(1:m)^{m:2m-2}\,a$. Præterea ni-

nihil est hic evidentius, quam spatiorum AFDPGA & A56EA æqualitas: propter enim ordinatas totidem utrobique æquales AM & QG &c. communemque altitudinem AE, constant ex totidem elementis correspondentibus 85m8(mM, M5 = $dx\sqrt{(a^{2m-2}:^m x^{2:m} - x^2)}$ & gGQ9g (GQ, Q9 = xdy) semper inter se æqualibus natura & constructione æquationis generalis ad omnes dictas curvas isochronas supra notatæ (III). At cum mM, M5 vel ipsi æquale GQ, Q9 integrari possit, quoties $(m+1):,2m-2$ est numerus integer positivus p (quæ quidem conditio hypothesin Galilæi statuentem $2 = m$, adeoque circuli quadraturam manifeste excludit) spatium hoc utrumvis a sublimi puncto E vel D, in quo x evadit a, usque ad imum punctum A, in quo x evanescit, completum, adhibitis calculi integralis legibus semper invenietur $= (\lambda : 2\gamma)\, a^2$, ubi λ valet $1, 2p-2, 2p-4, 2p-6$. &c. usque ad $2p-2p$ exclusive, & γ valet $(1, 1+2, 1+4, 1+6.)$ &c. usque ad $1+2p$ exclusive pariter (v. gr. sit $m+1,:,2m-2 = 1 = p$ dans $m = 3$, erunt $\lambda = 1 : \gamma = 1$, & spatium A56EA $= \frac{1}{2}\, a^2 = \frac{1}{2}\, AE^2$; ponatur $m+1,:,2m-2 = 1 = p$ faciens $m = 5:3$, sumendum est $\lambda = 1, 4-2 = 2$ & $\gamma = 1, 1+2 = 3$, unde fit A56EA $= a^2\lambda : 2\gamma = \frac{1}{3}\, a^2$; detur $m+1,:,2m-2 = 1 = p$ præstans $m = 7:5$, tunc $\lambda = (1, 6-2, 6-4) = 8$ & $\gamma = (1, 1+2, 1+4) = 15$ reddent $a^2\lambda : 2\gamma = \frac{4}{5}\, a^2$, & sic in infinitum.)

Porro inter tot proprietates curvis isochronis AGPD cum cycloide & curvis respectivis A56E cum circulo communes, notandum est in unico cycloidis & circuli casu fieri DE = E65A, P6 = 65A, g8 = 85A &c. hoc est, $y - u = \int \sqrt{(dx^2 + du^2)}$, curvaturamque DPGA describi a puncto A curvaturæ A56E circumvolutæ super rectam DE. Etenim 1. ex æquationibus (III & IV) supra designatis deducitur $dy - du = (dx : mux)\,(m-1)\,(uu + xx) = Q$ ac $\sqrt{(dx^2 + du^2)} = (dx : mux)\sqrt{(uu + xx - mxx)^2 + (mux)^2} = R$; si autem supponamus $Q = R$, concludemus (factis reductionibus necessariis) $mmu^4 + mmu^2x^2 = 2mu^4 + 2mu^2x^2$, & inde $m = 2$, quod ceteros in infinitum excludit 2. Singulus curvæ A56E supra rectam ED nisus ad rotandum efficeret, ut singula subtensa E6

oc-

occurreret ad angulos rectos curvæ circumvolutione deſcriptæ DPGA in aliquo puncto, ubi recta 6A = P7 ipſam tangeret; ſicque angulo A6E exiſtente recto quadratum ex 6B æquale foret rectangulo ABE, nempe $a^{2m-2:m} x^{2:m} - x^2 = ax - x^2$ & conſequenter $a^{2m-2:m} x^{2:m} = ax$, quod evidenter impoſſibile eſt, quantitatibus a determinata & x indeterminata permanentibus, niſi ſint $2m-2 : m = 1$ & $1 = 2 : m$, hoc eſt, $m = 2$, caſus cycloidis & circuli genitoris. Quamobrem reliquas omnes curvas iſochronas hic inventas, non cycloidum genus, ſed cycloidis primariæ æmulas dixeris.

Nec minus notatione dignum hic videtur, ex tot curvis in ſpeciali motus gravium acceleratione iſochronis, quas numero infinitas Geometria ſuppeditat, hanc unam, quam Mundus, quem inhabitamus, admittit, ad corrigendos & temperandos iſochroniſmo horologiorum motus aptam atque idoneam eſſe. Quod ſic oſtenditur. Nemo neſcit, oſcillationes æquediuturnas fieri horologiis pendula lente inſtructis, cum hæc lens ex metallo conflata ita ſuſpenditur, ut centro ſuo oſcillante lineam iſochronam deſcribat, dum in aere libratur. Adhibenda eſt ergo conſideratio alterius lineæ curvæ, quæ ſui elevatione iſochronam illam generet, ac penduli longitudinem determinet. Inter varios Hugenianarum evolutionum calculos non alium reperio curvis iſtis accommodatiorem, quam qui ſequente analogia inſtituitur, ubi x earum ordinatam & σ ſubtangentialem correſpondentem ſignificant; nempe ſicut $\pm \sigma x : \mp xx\, d\sigma : dx$ ſe habet ad $\sigma\sigma + xx$, ita $\sqrt{(\sigma\sigma + xx)}$ ad arcus evoluti longitudinem ſive ad radium evolutionis curvam propoſitam deſcribentis. Atqui ex ſuperius oſtenſis 1. σ (QT = M5) $= \sqrt{(a^{2m-2:m} x^{2:m} - x^2)}$; 2. $d\sigma : dx = (a^{2m-2:m} x^{2:m-1} - mx) : m\sigma$; 3. $\sigma x - xx\, d\sigma : dx$ (cum ſignis ſuperioribus $+$, $-$, ob x poſitione datam qua parte curva convexa eſt) $= (m\sigma\sigma x - a^{2m-2:m} x^{2:m+1} + mx^3) : m\sigma = (m-1 : m)\, a^{2m-2:m} x^{2:m+1} : \sigma$ (ſuffecto ipſius $\sigma\sigma$ valore); 4. $\sigma\sigma + xx = a^{2m-2:m} x^{2:m}$; 5. $\sqrt{(\sigma\sigma + xx)} = a^{m-1:m} x^{1:m}$: Ergo ex præcedente Analogia quæſitus evolutionis radius eſt $\sigma (m : m-1)\, a^{m-1:m} x^{1:m} : x = (ma^{m-1:m} x^{2-m:m} : m-1) \sqrt{(a^{2m-2:m} - x^{2m-2:m})}$, qui in puncto D, ubi

x adæquat a, fit evidenter zero, qualis initio evolutionis convenit; & qui in puncto A, ubi x evanescit, evolutione peracta, vel abit iterum in zero, vel evadit infinitus (prout m minor aut major quam 2 constituit $x^{2-m:m}$ multiplicatorem, aut $x^{m-2:m}$ divisorem) excepta descensus gravium naturaliter accelerati ideoque Cycloidis vulgaris hypothesi, qua m est $= 2$ & radius ille invenitur pro infimo ejusdem Cycloidis puncto $= 2a^{1:2}\sqrt{a} = 2a$, æqualis scilicet longitudini semissis hujus curvæ, quem evolutio describeret. Insuper repræsentet figura NHD curvæ isochronæ propositæ evolutam, cujus sit A12 applicata ad axem communem AF, sitque HG radius evolutus arcui DA æqualis, & normaliter occurrens in G curvæ evolutione descriptæ, ita ut productus usque ad AF tria triangula rectangula similia GQ10, GQT & 10H12 cum rectis $GQ = x$ $GT = \sqrt{(\sigma\sigma + xx)}$ & H12 $= z$ efficiat. Inde pars producta G10 habetur $= \sqrt{(\sigma\sigma + xx)}\, z : \sigma = a^{m-1:m}\, x^{1:m}\, z : \sigma$. At 10H — 10G $= a^{m-1:m}\, x^{1:m}$ $(z - x : \sigma)$ est $=$ HG $= (m : m - 1)\, \sigma a^{m-1:m}\, x^{1:m} x$. Ergo $z - x : \sigma = (m : m - 1)\, \sigma : x$ & $(m : m - 1)\, \sigma\sigma : x = z - x$; tandemque (substituto ipsius $\sigma\sigma$ valore) $(ma^{2m-2:m}\, x^{2-m:m} - x) : m - 1 = z$, quam curvæ evolutæ NHD verticalem ordinatam ad contactum H radii evolutionis terminatam perspicuum est vel ad punctum redigi, vel in infinitum extendi propter multiplicatorem $x^{2-m:m}$, quando 2 excedit m, aut propter divisorem $x^{m-2:m}$ quando m excedit 2; in imo curvæ evolutione descriptæ DGA puncto A ubi x fit zero. Verum quando assumitur $m = 2$ dum x ponitur $= 0$; hæc ordinata manifeste migrat in $2a$, & sic cum radio evolutionis semicycloidem generantis ad idem infimum punctum A terminato coincidit, ipsumque ostendit situ ad horizontem perpendiculari evolutionem suam absolvere, nec non commodam a puncto suspensionis distantiam centris gravium cycloidaliter oscillantium determinare. Ceterarum vero Cycloidis primariæ æmularum nullam quidem ad Pendulorum usum aptari posse, si acceleratio descensus Gravium, qua isochrona foret, in rerum natura locum habuisset, satis ex eo innotescit, quod Penduli ipsam describentis aut involutio post evolutionem peragenda, antequam

ad

ad perpendiculum perveniret (ob Evolutam figura bicornem) aut ſuſpenſio e puncto infinite diſtanti a centro ponderis oſcillantis (ob Evolutam longitudine indefinitam) requireretur. Talia autem circa Pendulorum oſcillationes iſochroniſmo temperandas impedimenta prorſus amovet ſimplex illa naturalis æqualium celeritatis graduum in corporibus libere cadentibus accretio. Quantum vel in minimis effectibus elucet mira Mundi fabrica!

Hactenus de Iſochroniſmo; qua plura de Poſochroniſmo Curvarum Cl. Autor obſervat, in alium Menſem nobis rejicienda ſunt.

LE VERITABLE VAUBAN.

hoc eſt,

VERUS VAUBANIUS IN LOCUM PSEUDO-Vaubanii ſuccedens; Autore LEONHARDO CHRISTOPHORO STURMIO, in Acad. Franc. Math. Prof.

Hagæ Comitum, apud Nicolaum Wilt, 1708, in 8.

Plag. 15 & Tabb. æn. 22.

Quantum huc usque in Architectura Militari excolenda deſudaverit Cl. *Sturmius*, varia ejus ſcripta ſatis loquuntur. Etenim A. 1702 Norimbergæ idiomate patrio in lucem emiſit Achitecturam Militarem Hypotheticam & Eclecticam, in qua non modo omnes muniendi formas huc usque publicatas ad examen revocat, ſed paſſim quoque correctiones adhibet. Eodem quoque anno theoriam *Rimplerianam* praxi adaptare ſtuduit in Actis hiſce p. 109 & ſeqq. id quod ante ipſum ab aliis parum feliciter tentatum fuerat. Quæ vero tum paulo conciſius propoſuerat, ea A. 1704 in libello Germanico ſub titulo: **Entdeckung der unſtreitig allerbeſten Manier zu befeſtigen**/ h. e. Optima muniendi methodus detecta, Francofurti in 8 edito, uberius expoſuit & demonſtrare anniſus fuit. Dedit etiam novam muniendi methodum in Introductione ad Architecturam Militarem, Francofurti ad Viadrum 1703 in 8 in uſum Auditorum ſuorum publicata. Nunc tan-

dem *Vaubanianis* inventis explanandis operam dedit. Duas *Vaubanius* excogitavit muniendi formas, quarum priorem in Actis A. 1692 repræsentavimus; posteriorem Autor Anonymus Ingeniarii Galli (*Ingenieur François*,) Parisiis 1697 in 8 editi, descripsit, & Auctor quoque noster in laudata superius Architectura Militari p. 144 & seq. attigit. *Vaubanius* ipse neutram delineavit: utramque Autor ad mentem *Vaubanii* delineasse prætendit. Præmittit vulgaria Arithmeticæ præcepta & nonnulla Geometriæ practicæ problemata, quæ dimidium libri partem constituunt. Ad rem ipsam accedens primo terminos Artis muniendi juxta ordinem Alphabeticum explicat, & postquam modum designandi fortalitia juxta utramque *Vaubanii* methodum, tam in charta, quam in campo, sufficienter exposuit, leges fundamentales Artis muniendi expendit, & quomodo *Vaubanius* iisdem satisfecerit, ostendit. Agit etiam de munitionibus irregularibus, de fortalitiis antiquis corrigendis, de operibus campestribus, & de praxi militari offensiva & defensiva: ita ut tyrones omnem artis muniendi recentioris indolem inde perspicere valeant. Ceterum Autor novam muniendi formam *Vaubanii* emendare studet, ut vi fortius resisti queat, nec tamen sumtus majores impendi debeant.

INCOMMENSURABILITAS LATERIS QUADRATI & Diagonalis, contra CONYERS PURSHALL, Anglum, a FERDINANDO ERNESTO, Comite ab HERBERSTEIN, Analytice demonstrata.

QUanquam ab Euclide, Geometrarum Principe, aliisque solidarum veritatum investigatoribus inconcusse demonstratum sit, dari incommensurabilia; tentavit attamen *Conyers Purshall* evidentissimum hoc eorum pronunciatum labefactare, in *Tentamine* suo *de Mechanismo Macrocosmi* palam asserendo, omnes quantitates commensurabiles esse, modo inveniatur ea pars, quæ utramque metiatur, darique omnino partem aliquam lateri Quadrati & Diagonali communem, qua pro unitate assumpta hæc illi commensurabilis existat: errorem hunc ex Arithme-

meticæ cum irrationalium tum vulgaris principiis Acta menſis Auguſti Anni 1707 eleganter refellunt; cum vero, teſte Barrowio, celebratiſſimum fuerit hoc Theorema apud veteres Philoſophos, adeo ut, qui hoc neſciret, eum Plato non hominem ſed pecudem diceret, ejusdem veritatem Analyſeos adminiculo eruere operæ pretium duxi. Eſto itaque menſura communis lateri Quadrati & Diagonali $= x$. numerus exprimens, quoties hæc menſura in latere Quadrati continetur, $= y$. numerus exprimens, quoties eadem menſura Diagonali inſit, $= z$. erit proinde latus Quadrati $= xy$ Diagonalis vero $= zx$; igitur $y : z = xy : zx$, & $y^2 : z^2 = x^2y^2 : z^2x^2$. Eſt autem $y^2 : yz = yz : z^2$. Erit itaque, cum ex Hypotheſi xy. zx. ſint commenſurabiles, & $y^2 . z^2$. numeri plani ſimiles, Ratio tam y. ad z. quam y^2. ad z^2. quæ numeri ad numerum, $y^2 . z^2$ vero Quadratum, hincque yz. numerus integer. Eſt autem $z^2x^2 = zx^2y^2$. Ergo $1 : z = x^2y^2 : z^2x^2 = y^2 : z^2$. Implicante proinde inter 1. & 2. medio proportionali integro, talis inter y^2 & z^2 etiam implicabit: eſt autem yz. medius proportionalis inter y^2. & z^2, demonſtratum itaque eſt yz. integrum non eſſe, quod tamen Hypotheſis commenſurabilitatis lateris & Diagonalis ejusdem Quadrati erronee ſupponit.

EXCERPTA EX TRANSACTIONIBUS ANGLICANIS A. 1706 & 1707, Num. 307, 308 & 310.

CUrioſa ſunt experimenta, quæ Cl. *Hauksbee* circa produ- p. 2177 ſeqq.
ctionem luminis per attritionem vitri inſtituit. Aſſumſit vitrum ſphæricum, cujus diameter erat 9 digitorum, exhauſtoque per antliam pneumaticam aere, ope machinæ cujusdam in orbem celerrime egit. Quodſi manum nudam ſuperficiei vitri admoveret, brevi lumen ſatis clarum productum eſt, quod manu hinc inde mota adeo invaluit, ut literis ſcriptis dignoſcendis ſufficeret, amplumque ſatis ſpatium illuminans ad diſtantiam decem pedum objecta viſibilia redderet. Color lumini purpureus erat, & globus vitreus, quem manus leviter attingebat, vix ſenſibiliter incaluerat. Aere non prorſus educto, lumen

debilius cernebatur. Humiditatem aeris effectui reſiſtere notat. Ceterum hinc concludit, phoſphorum barometricum non a motu Mercurii, ſed attritione vitri oriri: id quod ulterius inde confirmat, quod tubi Torricelliani partem vacuam digitis fricando citra ullum Mercurii motum lumen produci expertus fuerit. Non tamen prorſus negat, vim lucis productricem in Mercurio quoque latere poſſe. Lignum humidum & fere putridum in tenebris lucens vacuo incluſum lucem amittere deprehendit. Aere autem in vitrum (de quo ante dictum eſt) immiſſo, cum rotatio celerrime continuaretur, lumen alteratum ſui ſplendoris multum amiſit. Inprimis tamen notabile, quod digito verſus vitrum exerto, flammula ex vitro procedens ad diſtantiam unius fere unciæ pedis occurrere viſa, quodque colli amiculum ad diſtantiam unius vel 2 digitorum reſplendue-
p. 2313 ſeqq. rit, utut nullum ex vitro lumen ad id pertingeret. Alia vice
TAB. VII. intra vas vitreum ſatis amplum a. a. a. a alterum b. b. b. b fir-
Fig. 2. mavit, cujus ſuperficies a ſuperficie illius intervallo unius digiti diſtabat, quodque per antliam pnevmaticam evacuabatur. Cum ea ratione, quæ ex inſpectione Figuræ haud difficulter conjicitur, vitro majori celerrimum motum imprimeret, flammulæ ab ipſo ſpargebantur, nequaquam ab incluſo. Ubi vero interius eadem celeritate rotabatur, lux multo ſenſibilior apparebat.
p. 2327 ſeqq. Adſcribit autem iſtam luminis productionem actioni effluviorum ex vitro incaleſcente expulſorum, quorum exiſtentiam confirmant experimenta circa vim attractivam ſeu electricitatem vitri calefacti ab ipſo inſtituta. Vitreum tubum, cujus diameter erat 1", longitudo 30, chartæ affricuit, donec incaleſceret: quo facto ad diſtantiam 9 vel 10 digitorum fragmenta foliorum cupri attraxit. Quo magis incaluerat tubus, eo major erat attractio. Interdum corpuſcula attracta tubi ſuperficiei adhærebant, interdum violenter repellebantur, nonnunquam in acceſſu ad vitrum, nonnunquam in contactu. Subinde corpuſcula lento motu ad vitrum ferebantur, ſubinde in libero aere media inter vitrum & tabulam ſuſpenſa hærebant, interdum tubum citra contactum prætervehebantur. Diverſitatis phænomenorum cauſam in variatam pro diverſo aeris ſtatu quantitatem

tem effluviorum conjicit, exhalationem impedientibus vel ipſis particulis humidis aeri innatantibus, vel facta ſubito tubi condenſatione, ubi affrictus ceſſat. Si experimentum in tubo evacuato inſtitueret, effectus multo minor deprehenſus. Si idem in tenebris caperet, lumen productum eſt, cumque omnia ſilerent, ad 7 vel 8 pedum diſtantiam ſtrepitus quidam auditus. Corporibus quoque appropinquantibus flammula ex vitro obviam facta: id quod tamen non contigit, aere ex vitro exhauſto. Nec ſilentio prætereundum, quod lumen in diſtantia dimidii digiti ex vitro cylindrico non evacuato & celerrime rotato manui obviam procedens ſentiri potuerit, nec in luce diurna prorſus obſcuratum fuerit, ſed purpureum colorem induerit.

Quod Gulielmus Derham d. 7 Aprilis A. 1707 Sole occidente ab Horizonte occiduo aſſurgens conſpexit phænomenon, coloris rufi, aere exiſtente humido, cum eo coincidit, quod ab Hevelio obſervatum exhibuimus in Actis A. 1682 p. 262. p. 241. TAB. VII. Fig. 3.

MATHEMATA ADVERSUS UMBRATILES Petri Poireti impetus propugnata.

a F. E. C. A. H.

Vetero-Pragæ, apud Wolffgangum Wickhart, 1709, in 8. Conſtat plag. 2.

Petrus Poiret in libris de Eruditione ſolida, ſuperficiaria & falſa, nuper in 4 recuſis, non modo Mathemata inter eruditionem falſam refert, ſed & in præmiſſa iis methodo inveniendi verum affirmat, veritatum Mathematicarum probationem plus ignorantiæ, quam cognitionis involvere. Matheſin practicam magis hominum vitiis, quam honori Numinis inſervire, & plus damni quam commodi afferre; theoreticam vero ſui cultores fataliſmo, ſtupiditate, brutaliſmo inficere. Inprimis Matheſin ſublimiorem Scientiam diſtractionis a Deo vocat, quæ frigidis ſpeculationibus & ſteriliſſimis næniis totam animam occupet, ac vanæ curioſitati indeque enatis vitiis omnia tribuat. Non alia majora pericula diſcentibus imminere contendit, quam a Matheſi altiori, atque in Algebram inprimis Curvarumque doctrinam multis invehitur. Importunos hoſce in Scientias præſtantiſſimas inſultus ægerrime tulit Illuſtriſſimus Co-

Comes *ab Herberſtein*, atque idcirco factum *Poireti* retundere intendit. Miratur, quod is demonſtrationes Mathematicas veritates eſſe non diffiteatur, & hoc tamen non obſtante Matheſin ad eruditionem falſam referat. Divinæ hujus ſcientiæ in Phyſica uſum vel per ſola Elementa Aerometriæ Cl. *Wolfii* noſtri probari poſſe arbitratur. Pleraque a Poireto nonniſi animo cavillandi afferri aſſerit, & teſtimonio *Auguſtini*, *Hieronymi*, & *Gregorii Nazianzeni* Matheſeos ſtudium ad penitiorem Scripturarum intelligentiam facere probat, notans præterea, *Scotum* plurima ad locum motumque angelorum attinentia ex elementis *Euclideis* deduxiſſe. Abuſum diſciplinis derogare poſſe negat, & falſo *Poiretum* aſſerere concludit; quod ex æquationibus Algebraicis nemo unquam de vitæ actionumque ſuarum cum juſtitia Dei vitaq; Chriſti æquatione cogitandi occaſionem deſumſerit, cum *Weigelius* in Philoſophia Mathematica id publice executus fuerit.

NOVA LITERARIA EX ANGLIA.

FRanciſci Sandfordi Hiſtoria Genealogica Regum Angliæ (*Genealogical Hiſtory of the Kings of England*) quæ olim ad A. 1677 deducta prodiit Lond. 1683, & a nobis in Actis anni 1684 p. 1 memorata eſt, denuo ſuperiori anno Londini recuſa eſt, & ad A. 1707 continuata, auctore Samuele Stebbing. P. Bælii Commentarius Philoſophicus de Cometa nuper cum ejusdem vita Anglice prodiit, II Voll. in 8, jamque in eo ſunt Angli, ut ipſum ejus Dictionarium Anglice transferant, & paſſim addant, quæ ad res M. Britanniæ pertinent. Oxonii Ephrem Syri, quæ exſtant, Opera elegantiſſimo charactere imprimuntur, Græce & Latine, in fol. opera Eduardi Thwaites. Prodiere ibidem nuper *T. Livii Patavini Hiſtoriarum ab Urbe condita Libri, qui ſuperſunt, MSS. Codicum collatione recogniti annotationibusq; illuſtrati*, VI Voll. in 8, cujus elegantiſſimæ editionis a Thoma Hearne procuratæ, recenſionem proximo Menſe daturi ſumus; nec non *Ignatii Epiſtolæ cum Pearſonii notis*, e recenſione D. Smithi, in 4, & Joannis Lelandi hactenus deſiderati *de illuſtribus Britanniæ Scriptoribus* Libri IV, duobus Voll. in 8, quos dudum a Thoma Tannero promiſſos meminimus. Cantabrigiæ Homerus cum ſcholiis Dydimi eleganti typo imprimitur in 4, ſtudio Joſuæ Barnes; ibidemque Rich. Bentleji cura novam Horatii editionem mox prodituram ſperamus.

ACTA
ERUDITORUM,
publicata Lipſiæ
Calendis Junii, Anno M DCC IX.

T. LIVII PATAVINI HISTORIARUM AB Urbe condita libri, qui ſuperſunt, MSS. Codicum collatione recogniti annotationibusque illuſtrati. Volumina VI.

Oxonii, e theatro Sheldoniano, 1708, 8.
Alph. 6 plag. 5 & fig. æn. 2.

NOn heri demum aut nudius tertius, ſed ſub ipſa ſtatim renaſcentium literarum incunabula adoratores inveniſſe ſuos Liviani ſtyli majeſtatem, qui nequicquam territi ſatorum in mutilando divino opere petulantia dicam, an injuria, ſuperſtitum reliquiarum cauſam tuerentur, ac vel in ſcholis eas prælegerent, vel typis nitidiſſimis deſcribi curarent, nemo erit paulo verſatiorum in rei literariæ annalibus, qui ignoret. Inter Italos enim, ubi a Franciſco Petrarcha, illo omnium amœnitatum reſtauratore, diſcedamus, quem privata ſaltem induſtria Livium tractaſſe ferunt, complures iſthoc nomine commendare licet; inprimis autem Victorinum Feltrenſem, ævi ſui Socratem, ac Joh. Franciſci Gonzagæ Marchionis, liberorum præceptorem, qui Patavinos theſauros Heſperidum hortis antea cluſiores in Academia Mantuana ingenti hominum admiratione & fama primus aperuit. A cujus ore cum pependiſſet aliquandiu Johannes Andreas, Alerienſium poſtmodum Præſul, adeo ineſcatus fuit ſcriptoris elegantiſſimi delitiis captusque, ut haud prius quieſcendum ſibi putaverit, quam Romæ A. 1470 Vendelini prelo duobus tomis in folio, uti vocant, ſubjeciſſet Livium, auſpiciis ac liberalitate Pauli II, Pontificis, & Marci, Cardinalis a S. Marco di-

cti, Episcopi Vicentini, potissimum adjutus. Enim vero in epistola dedicatoria ad modo dictos bonarum artium Tutanos Livii præconem agit eo verborum flumine atque ornatu, ut facile intelligas plane singulare fuisse ipsius erga Historiæ Romanæ principem studium, neminemque ipso disertius aut gravius unquam illum laudasse. „Herculem, inter alia inquit, merito historiarum „dixerim, qui alacris ubique incedens, robustus & floridus nulla „rerum difficultate, nullo obrutus pondere superatur. Non illum „varietas confusum, non simplicitas historiæ fastidientem reddit. „In tenui, quod persæpe accidit, atque humili rerum materia non „est exanguis, aridus & jejunus: in copia vero ac magnitudine turgescens non exit ac vastus; plenus citra tumorem, æquabilis ac „lenis citra mollitiem, nec luxuriose effluens nec nimia sterilitate „tabescens. In asperis rebus non salebrosus, neque languens in „mollibus, non violenta & coacta oratione subsultans. Non ita „tamen copiosus ut nimius, neque ita svavis ut lascivus, nec adeo „lenis ut remissus, non sic tristis ut horridus, neque ita simplex ut „nudus, aut adeo comptus ut affectata compositione calamistris „videatur inustus; par verbis materiæ, par sententiis rebus. In „re gesta exprimenda gravis atque magnificus, & tamen succinctus ac proprius; in narratione naturalis & semper exspectatus, „ordinem minime confundens & rerum eventa non præcurrens. „Minime in gratiam adulator aut reprehendendo parcus in veniam, non amare lætus in noxam. Ipsi quoque Senatui, ordini „illi orbis terræ moderatori venerando, populoque Romano terrarum principi, vel temeritate præcipiti, vel errore lapso, vel „quacunque forte ratione supra modum justumque evecto nequaquam parcens. Res etiam adversariorum debita commendatione non defraudans, ut modo narrator tantum, modo censor esse videatur, atque ita severus & tetricus, ut re censoribus „quidem gravissimis, quibus nihil Romæ sanctius fuit, ubi facto „usus fuit, unquam ignoverit. Reliqua ibidem accumulata elogia haud injuria præterimus. De ipsa vero hac Livii editione omnium prima id monere liceat, nulli subsequentium sive formarum splendore, sive chartæ præstantia eam cedere, plurimas autem longissime superare. Ceterum nec hoc reticendum venit, præter

librorum

librorum omnium, deperditorum etiam epitomas, non niſi tres decades, primam puta, tertiam ac quartam integras ibi contineri, excepto libro trigeſimo tertio, qui plane deficit, æque ac ultima pars libri quadrageſimi, cui in cap. 37 verbis: *per omnia fora conciliabulaque edixerunt*, finis imponitur. Verum cum illa jam tempeſtate plures eruditi deperire cœpiſſent veneres Livianas, quam ut ducenta ac ſeptuaginta duo exemplaria, (tot enim impreſſa ſaltem fuiſſe conſtat,) illorum votis ſufficerent, anſam cepit peropportunam Joannes Antonius Campanus, Interamnenſium Epiſcopus, vir humanioris literaturæ conſultiſſimus, accedente inprimis juſſu atque autoritate Jacobi Amati, Cardinalis Papienſis, multorumque codicum MSStorum ſubſidio alteram adornandi editionem, quæ Romæ pariter A. 1471 & 72 lucem adſpexit, priori tamen, niſi quod emendatior habeatur, in nulla re diſſimilis cenſenda eſt. Succeſſere porro non ita magno temporis intervallo Mediolanenſes duæ, Tarviſinæ totidem, Parmenſis, Venetæ quinque cum tribus Pariſinis, quarum nonnullæ criticorum iſtius ætatis exercitatiſſimorum lima politæ ſatis ſuperque teſtantur, quanto in pretio iisdem fuerint egregiæ illæ Hiſtoricorum optimi reliquiæ, at ne tantilla quidem textus acceſſione præ ſuperioribus duabus gloriari queunt. Popularibus noſtris, ad quos una cum ſolidæ eruditionis cultura transvolaverat quoque ex Italia mirificus prope in Livium amor, iſtud prærogativæ peculiari quodam fato deſtinatum fuiſſe non immerito dixeris, ut prima e bibliothecis ſuis incrementa ipſi præbuerint. Præterquam enim, quod domeſtica lingua donatum Moguntiæ A. 1505 in publicum prodire juſſerint, non ita multo poſt Anno nempe 1518 in eadem urbe potiorem libri trigeſimi tertii partem, a verbis ſcilicet cap. 17 *arctis faucibus Acarnaniæ cohærens*, & qua mancus erat hactenus liber quadrageſimus usque ad finem, tum alias bene multas librorum ſeptem poſteriorum de bello Macedonico atque Aſiatico non contemnendas lectiones cum erudito communicarunt orbe. Detexerat autem pretioſas haſce lacinias Joannes Schefferus, Joannis Fauſti, cui inventæ artis typographicæ laudem aliqui tribuunt, nepos, in codice membranaceo ædis metropolitanæ S. Martino ſacræ, quem, utpote ductu literarum Longobardico exaratum le-

ctuque ſatis difficilem, per Nicolaum Carbachium & Wolffgangum Anguſtum, viros ingenio non minus quam doctrina ſpectabiles, fructu, uti res docuit, haud infelici, evolvi curaverat, magnis ob hoc bene meritum Ulrici Hutteni atque Eraſmi præconiis paſſim celebratus. Cujus inſiſtens veſtigiis Simon Grynæus, Baſileenſis Academiæ decus immortale, complures cœnobiorum excuſſit forulos librarios, inciditque tandem fortuna duce in Monaſterio Lauriſſeno, quod e regione Borbetomagi cis Rhenum ſitum eſt, in membranas Livii vetuſtiſſimas, literis majuſculis contiguaque vocum ſerie ſcriptas, e quibus librum XLI cum proximis quatuor, hic illic tamen miſere laceratos, una cum Henrici Glareani Chronologia A. 1531 noviter publicavit. Dici non poteſt, quantum ab iſto tempore accenſa fuerint doctæ catervæ de Livio præclare merendi, ejusque monumenta vel typis vel notis ac commentariis eruditis illuſtrandi ſtudia, quandoquidem operam ſuam huic penſo addixerint Gelenius, Rhenanus, Glareanus, Velcurio, Sabellicus, Saxonius, Valla, Curio, Godelevæus, Morellus, Robortellus, Nannius, Urſinus, Donatus, Modius, Gruterus, Heinſius aliique, & quem primo loco nominare decebat, Sigonius. Ille enim, cum eſſet latinæ linguæ penitiorisque antiquitatis callentiſſimus, innumeras maculas, quæ aliorum effugiſſent aciem, e Livio feliciter deterſit, eundemque nitidum, clarum, perſpicuumque legentibus reddidit. Neque etiam debita laude fraudabimus Joannem Horrionem e Societate Jeſu, qui priora libri XXXIII capita ſeptendecim tam impenſe deſiderata in bibliotheca Capituli Bambergenſis A. 1615 repert, repertaque Bartholino Urbinati deſcribenda dedit, cujus uti & Antonii Quærengii pumice expurgata atque Gaſparis Luſignani demum cura Romæ ſequenti anno typis tradita fuere, emaculatius autem Paderbornæ anno 1617 ab ipſomet inventore vulgata. Equidem pro ſpurio habuerunt fragmentum hocce doctorum nonnulli, inter quos nec Voſſius, pater, nomen ſuum diſſimulavit: alii e contra maxime genuinum arbitrati ſunt ac Livii manu dignum, quibus Vir celeberrimus Jo. Fridericus Gronovius calculo ſuo acceſſit, ideoque ſedi illud, quam efflagitabat, reſtituere minus dubitavit, cum Amſtelodami A. 1665 ſplendidiſſimam Livii editionem depromeret. In ea enim quicquid

quid nobiliſſimi ſcriptoris ſinceritatem & dignitatem augere, vel periculum ſuum, ut ipſe loquitur, apparatius efficere vel lectorum ſtudiis aliquid utilitatum afferre poſſe credidit, ſtupendo labore nec minori judicio congeſſit. Altera, quæ decimo quarto poſt apparuit anno, Clariſſimo ejus filio debetur, cui, præter annotationes in paternis ſchedis obvias, conjecturas etiam ad varia loca Geographica acutiſſimas in acceptis ibi referimus. Paulo recentior illa eſt Pariſina in uſum Delphini a Joanne Doujatio, Profeſſore Regio, ſex voluminibus in 4to emiſſa, ac Freinshemianis non modo librorum XCV ſupplementis, ſed lacunis quoque, quæ in libris quintæ Decadis adhuc occurrebant, ex editoris ingenio reſtitutis magni æſtimanda. Patavina vero, quæ A. 1694 typis Seminarii curisque Jacobi Giacometti charta δωδεκαπλύχῳ in quinque tomos diſſecta exivit, nihil horum comprehendit, ſed nudum ſolummodo textum ad fidem tamen MSStorum diligenter recognitum, novaque capitum argumenta, quin & conciones, in quibus ad admirationem usque excelluit Livius, juxta Rhetoricæ artis præcepta M. Antonii Feraccii ſtudio diſpoſitas, indices item Legum, Magiſtratuum ac Sacerdotiorum Romanorum, quorum apud Livium mentio, exhibet. De ceteris editionibus nolumus jam eſſe ſolliciti, cum Clariſſimi Fabricii noſtri induſtria omne hac in re punctum ferat, ad cujus proinde Bibliothecam Latinam, nuper demum recentatam, L. B. remittimus. In præſenti autem Oxonienſi quid præſtiterit doctiſſimus autor, Thomas Hearnius, paucis nunc enarrare juvat. Hortatu nempe ſibi nobisque amiciſſimi bibliothecæ Bodlejanæ Præfecti, Joann. Hudſoni, viri ad promovendas literas elegantiores natura quaſi facti, impulſus, tum promiſſis ejus de ſuſcipienda in ſe laboris parte ſubinde firmatus, haud male tempus ſe impenſurum fore judicavit, ſi Livium, rarum jam in tabernis librariis nomen, novis ornamentis excultum ſtudioſæ pubi conſpiciendum daret. Quam ob rem textum primo Livianum, qualem J. F. Gronovius reliquit, preſſe ſecutus ad libros impreſſos pariter ac manuſcriptos, quos inter poſteriores ſex e Britanniæ bibliothecis ſinguli ſibi uſui fuiſſe gratus commemorat, ſedulo examinavit, atque obſervatas ſibi lectiones diverſas in ima pagina ubique ſepoſuit. Herculeam patientiam, lynceos oculos ipſi ob-

tigiſſe juraverit, qui tot compendiarias notas, veriſſimas improbi laboris teſtes, obiter ſaltem inſpicere velit. Neque hic ſubſtitit ſumma ejus induſtria, ſed annotationes etiam atque ſtricturas Sigonii, Gronovii utriusque, T. Fabri, Doujatii aliorumque huc facientes quoad ſenſum integras, ſæpiſſime quoque loca veterum auctorum parallela intertexuit. Cumque plurimum emolumenti hiſtoriæ conferat chronologia, annorum ſeriem ſecundum Catonianam hypotheſin, quam cum Dionyſio ſequitur Livius, Cl. Dodwelli, optimi hujus rei arbitri, calculo definitam in margine locavit. Haud ſegnius tractare voluit epitomas Livii, ipſa ſui antiquitate ſatis venerabiles, & quod immanem theſauri iſtius ſurrepti jacturam penſare quodammodo videantur, minime prætereundas, ſiquidem eas tum Pithœi miniatulis, tum lectionum varietatibus, quas e codice MSto collegii Novi Oxonienſis promtiſſima manu excerpere ſuſtinuerunt Franciſcus Cherrius modoque laudatus H. Dodwellus, lucidiores reddidit. Inde paucula Livii fragmenta in unum collecta profert, quæ proxime excipit copioſa annotationum doctiſſimarum farrago, vel ideo hic reponenda, quod paulo prolixiores eſſent illæ, quam ut antea indigitatis ſuperaddi commode potuiſſent. Ita enim inſcriptiones antiquas continent perplures, columnam roſtralem, SCtum contra Bacchanalia conditum, Pompeji M. marmor triumphale integrius multo, quam quidem apud Plinium H. N. L. VII. c. 26 legitur, Tabularum Diurnarum fragmenta, aliaque ſelecta. Quibus omnibus non levem gratiam conciliat clypeus votivus mirandi operis in ære hic ſcitiſſime delineatus, adque illuſtrandum locum Livii L. V. cap. 49 apprime pertinens, quippe qui Romam a Gallis, duce Brenno captam & incenſam; auri pro Capitolio redimendo pacti penſationem: adventum Camilli: metum fugamque Gallorum: ædificia varia publica: equites, pedites, armorumque genera diverſa repræſentet. Habetur ille in Nobiliſſ. Viri Joannis Woodwardi, M. D. muſeo, cujus etiam beneficio grandiore forma ante duos hoſce annos expreſſum cultores antiquitatum exoſculati ſunt, adeoque nec nobis erit invidiæ, ſi in Tab. VIII. omnium iterum oculis ſubjiciamus. Mediæ eum antiquitati vindicat Noſter, quum Amphitheatra e lapidibus ſtructa, poſt Auguſti demum tempora Romanis

TAB. VIII.

TAB. VIII ad A. 17

UNIVERSIDAD CENTRAL
BIBLIOTECA
DEPARTAMENTO

E. Andreæ Sohn sc. Lip

Romanis cognita oſtendat, cui ſententiæ eo libentius ſubſcribimus, quo clarius Obeliſcorum moles, iſti ſaltem ævo familiares, ibi ſimul cernere licet. Nihilominus autem pretioſiſſimis cimeliis accenſeri meretur, & quando veteribus in more poſitum erat, præclara majorum facinora ſcutis nobilitare ſuis, a nonnemine gentis Furiæ, atque illo forſitan, qui ſub Claudio Imp. arte militari, teſte Tacito, inclaruit, hoc ipſum factum eſſe veriſimile putat Autor. Eminet porro in hac præſtantiſſimarum rerum congerie Celeberr. Dodwelli perpulchra diſſertatio ad fragmentum Livii in membranis Laudinis poſt verba Lib. XXII c. 18 *ſuper Allifas loco alto & munito conſedit*, intruſum, quod cum paucarum linearum ſit, totum hic apponemus: Et reparando ſubgreſſu manu haud magna, Aliſfæ mœnia quaſi palans, perveniens, ex oppido bellua conſtracta (I. conſtrata) armamentis erupit; quam conſul vi captam, trucidatis qui in ea conſtiterant, reſervat ad pugnam. Sed opidani, ſicut quibus curæ puſillum inerat, in diem alteram umbonibus belluatis paucos fugaces invadunt, elephantemque omine meliori receptant, & Aliſas, Ruffium quondam vocitatas, ab dextro ſequente ſiniſtrum augurio nomen imponunt accolæ. Tum per Samnium &c. Laciniam iſtam poſtquam multis coloribus tutatus eſſet Dodwellus, Livianæ tandem purpuræ quæ aſſuatur, non ſatis dignam pronunciat, tum quia ſtyli maculis horreret nullo pacto ferendis, tum quia narrationem rerum interſpergeret tanti hiſtorici fidei minus congruam. Sic enim uni eidemque urbi duo nomina, quorum vetuſtius Ruffium recentius Allifæ fuerit, refragante univerſa antiquitate adtribui. Pejus omnino Conſulem rebus ad Allifam geſtis interfuiſſe fingi, cum Fabii Dictatoris imperio cuncta ſtetiſſe e contextu ſatis pateat. Neque porro hoſtes Romanorum dici oportuiſſe Ruffrienſes ſeu Allifanos, quos una cum reliquo Samnitum agro in fide eorum perſtitiſſe plane conſtet. Huc ſumma redit argumentorum Viri ſagaciſſimi ſegmentum iſtud Livio abjudicantium, quæ ſponte quemvis in ſui aſſenſum trahent. Reliqua, quibus operam ſuam literato cœtui ſalutarem probavit eruditiſſimus Hearnius, qualia ſunt, quod Doujatii ſupra dicta lacunarum ſupplementa notis ipſius ſtipata adjecit, quodque indices qua rerum, qua verborum ac locutio-

cutionum memorabilium congeſſit locupletiſſimos accuratiſſimosque, attingere ſuperſedemus, cum in oculos ſtatim incurrant. Verumtamen ſilentio prætermittere haud poſſumus, Freinſhemiana pariter librorum XCV ſupplementa, modo conatibus ſuis adſpirare pergant cives, ſeorſim ipſum polliceri, nec non Ciceronem, quod propoſitum uti perficiat feliciſſime, corporis animique vires inconcuſſas ſemper ei apprecamur.

ADEISIDAEMON SIVE TITUS LIVIUS A ſuperſtitione vindicatus, Autore J. TOLANDO. Annexæ ſunt ejusdem origines Judaicæ.

Hagæ Comitis apud Thomam Johnſon, 1709. Conſtat Alph. 1 pl. 2. fol. 2.

IN hoc opuſculo duæ continentur diſſertationes Clariſſimi Autoris, cujus & alibi in actis noſtris jam facta eſt mentio. In priori, quam *Adeiſidæmonem* vocat, totus in eo eſt, ut Titum Livium, celeberrimum Romanorum hiſtoriographorum, a fœda iſthac ſuperſtitionis macula purget, qua, citra ullum meritum ſuum, a quibusdam magni nominis viris, Lipſio, Poſſevino, Voſſio, Gregorio Magno, aliisque fuerit aſperſus. Sed hac occaſione ſimul quoque docet, *eſſe ſuperſtitionem reipublicæ non minus, (ſi non magis) exitioſam, quam purum putum atheiſmum.* Quo autem doctiſſimus autor inſtitutum ſuum quam commodiſſime exſequeretur, placet ipſi epiſtolare colloquium inſtituere cum aliquo Eccleſiæ Anglicanæ Presbytero, qui quondam Livio eandem ſuperſtitionis notam inter confabulandum eam ob cauſam inuſſerat, quod multa prodigia & miracula, ceu rerum futurarum præ-
p. 6. ſagia, in commentariis ſuis retuliſſet. Ut itaque Livium hoc crimine liberaret, primo Tolandus in genere cauſatur, eundem in operibus ſuis hiſtoricum egiſſe, a quo muneris ratio omnino poſtulaſſet, ut res, ad religionem Romanorum ſpectantes, æque recenſeret, quam res geſtas Regum & Conſulum. Inde vero non poſſe colligi, Livium ſuperſtitionis peſte fuiſſe infectum. Ita enim & illi inter Chriſtianos, qui res Americanorum memoriæ prodidere, idolatris forent accenſendi, quod gentium iſtarum ſacra ſimul atti-

attigerint; quæ autem concluſio omnium eſſet abſurdiſſima. Deinde nonnulla ex ipſo Livio adducit loca, unde demonſtrare contendit, eundem non ſolum ab omni ſuperſtitione fuiſſe valde alienum, ſed & habuiſſe totam religionem patriam pro pulcherrimo politicorum commento, in magiſtratuum ſubſidium & ſacerdotum emolumentum excogitato; porro Livium, adſerit, ipſos Deos, ne excepto quidem Romanorum Numine tutelari, pro meris habuiſſe figmentis, immo eundem quoque miracula & præſagia nihili feciſſe. Prius probat ex Lib. I. c. 19 ubi Livius de Numa Pompilio, ſecundo Romanorum Rege, ſequentem in modum verba facit: *Omnium primum rem ad multitudinem imperitam & illis ſeculis rudem, efficaciſſimam, Deorum metum injiciendum ratus eſt; qui cum deſcendere ad animos ſine aliquo commento miraculi non poſſet, ſimulat ſibi cum Dea Egeria congreſſus nocturnos eſſe, ejus ſe monitu, quæ acceptiſſima Diis eſſent, ſacra inſtituere, ſacerdotes ſuos cuique Deorum præficere.* Ex hoc enim loco exiſtimat noſter ſatis luculenter pateſcere Livii innocentiam, cum religionem patriam inibi expreſſis verbis ſimulationem & commentum vocet. Quod autem alterum attineat, credidiſſe p. 13.
Livium Romanorum Deos eſſe mera figmenta, illud quidem clariſſime colligi poſſe ex relatione iſtius orationis, quam ſenatores, Romulo ob affectatam tyrannidem manibus ſuis diſcerpto, ad Capreæ paludem ſedandæ plebis, magno ob Regem amiſſum furore concitatæ, cauſa, habuerint. Præcepiſſe enim ſeniores in hac oratione populo, eum, quem paulo ante violenter trucidaverant, *regem parentemque urbis Romanæ ſalvere, precibuſque pacem expoſcere, uti volens propitius ſuam ſemper ſoſpitet progeniem.* Vid. Lib. I. c. 16. Hinc perquam luculenta ratione ſequi, auctor adfirmat, habuiſſe Livium totam patriorum Deorum turbam pro puro figmento. Etenim eundem in explorato habuiſſe, Romulum, Numen urbis tutelare, cum reliquorum deorum agmine, non niſi ad retinendum populum in obſequio, ad divinam dignitatem fuiſſe evectum. Quod autem miracula pariter ac præſagia flocci p. 20.
penderit, perſpicere quemvis poſſe ex libri V capite 21. ubi Livius, fabella quadam religioſa recenſita, ſequentia ſubridens adjecerit: *In rebus tam antiquis, ſi quæ ſimilia veri ſunt, pro veris accipi-*

antur, satis habeam; hæc ad ostentationem scenæ, gaudentis miraculis, aptiora, quam ad fidem. Verum, ut noster hactenus dictis majus robur adderet, & omnes scrupulorum fibræ ex animis legentium evellerentur, magnum deinceps testimoniorum numerum ex toto opere Liviano undique colligit & adducit in medium. Hæc autem omnia hic adferre instituti nostri ratio non patitur. Strictim tamen selectiora ejus argumenta attigisse non erit in
P. 24. congruum. Primum vero ex ipso operis proœmio autor ostendit, Livium ipsum parum fidei habuisse suis de miraculis & religione patria recensionibus; inde enim esse factum, quod omnia legentium judiciis submiserit, ut, quicquid velint, de iisdem statuant. Animi autem sententiam, quam in limine operis, nimia quadam modestia ductus, luculentis verbis proponere tergiversatus sit, deinceps in commentariis suis satis confidenter ab ipso ex-
26. poni in lucem. Atque hoc fieri, dum miraculorum & præsagiorum originem ex superstitione & falsis rumoribus vulgi luculentissime derivaret, [Lib. V c. 5, Lib. XXI c. 62, Lib. XXIV c. 10 & 40, Lib. XVII c. 25 & 37, Lib. XXIX c. 14.] ac cœteroquin verum omnis superstitionis fontem detegeret, magna verborum
36, 40. perspicuitate demonstrando, eandem ex sacrificulorum avaritia & fraudulentis populo, rerum optimarum & bonarum literarum experti, imponendi artificiis fuisse ortam. Vide Lib. IV c. 30, Lib.
50. XXV c. 7, Lib. XX c. 45. Inde vero clarissime eluceſcere Titum nostrum a superstitionis imbecillitate non solum fuisse liberum, sed neminem quoque, præter eum, origines hujus vitii melius investigasse detexisseque. Ut adeo mirandum sit, qui vir celeber-
67. rimus, Gerhardus Johannes Vossius, capite decimo nono de historicis latinis hunc nostrum superstitiosorum cohorti adnumeraverit. Nec minus virum celeberrimum vehementer hallucinatum esse, quod, Livii defensionem instituens, existimaverit, hanc in gentili superstitionem laudem magis mereri, quam vituperium, siquidem qualiscunque Numinis cultus atheismo debeat præferri. Pessime
68. hic, ait, philosophatum esse Vossium, cum superstitionem inter & atheismum quoddam interſit medium, cumque superstitio ipso atheismo, utcunque abominando, reipublicæ multum sit funestior. Hic autor eruditissimus non veretur, Clarissimi *Balii* positionem gene-

generalem ſuam facere & tueri, etſi quædam non adprobet, quæ ad illam propugnandam ſpeciatim adduxerit. Eſſe autem ſuperſtitionem ipſo atheiſmo deteriorem rebusque humanis magis funeſtam, hoc inde vel maxime probare annititur, quod atheus, nullo licet pœnarum futurarum metu illigatus, nihilominus tamen omnia præſtet boni civis munia, nihilque intermittat, quod ad ſtabilitæ religionis & receptorum morum cultum pertineat; cum contra ſuperſtitio florentiſſima regna internis diſſidiis depopuletur, & naturalis amoris vincula non tantum penitus frangere, ſed & crudelitati nullum finem ponere ſoleat. Nec unquam atheum alicui ob diſcrepantiam opinionum aut iraſci aut inſidiari. Contra ſuperſtitionis gangræna decumbentem non tantum audacter ab omnibus poſtulare, ut mentis ſuæ deliriis adſtipulentur, verum etiam ad internecionem usque infenſum eſſe iis, qui modo vultu ſibi adſenſum ſuum denegare auſint. Deinde certum eſſe, atheiſmo pauciſſimos mortalium eſſe contaminatos, cum interim ſuperſtitio fere omnium mentes oppreſſerit. Atque iſta quidem de Voſſiana Livii cenſura autor iſte eſt commentatus. Nec cura majore Livii Scripta expendiſſe judicat Gregorium, Pontificem, cum bonum hunc auctorem, ut idem Voſſius loco citato animadvertit, propterea flammis comburendum judicavit, quod ſuperſtitionis & ſacrorum Romanorum tam ſæpe fecerit mentionem. Ex ante dictis ſatis eluceſcere iniquitatem Gregorii, nec poſſe Platinam, ſalvo amore veritatis, cui tamen alias addictiſſimum ſeſe exhibuiſſet, hunc Gregorii furorem, aut religionis zelo defendere, aut prætexta facti incertitudine emollire, cum ex Joannis Sarisberienſis Lib. II de nugis curialibus cap. 26, & Lib. VIII cap. 19, nec non ex Johannis Diaconi Libro III vitæ Gregorii, ſatis conſtet ipſius erga humaniores literas & omnem ingenii cultum immanitas. p. 69, 70.

Sic habes, lector benevole, præcipua momenta prioris Diſſertationis. Jam ad poſterioris recenſionem progredimur, potiora ejus capita, quanta poſſumus brevitate, tecum communicaturi. Sciendum itaque eſt, auctorem in hac opella, quam ſub titulo *Originum Judaicarum* comparere juſſit, hoc ſibi maxime propoſuiſſe, ut demonſtret, Strabonem de gente Judaica ipſoque p. 104.

Moſe narrationem inſtituiſſe, longe diſcrepantem ab illa, quæ habetur in Pentateucho, eundemque haudquaquam ea fide de Moſe & Judæis diſſeruiſſe, qua quidem a celeberrimo Huetio in demonſtratione ſua Evangelica de iisdem ſcripſiſſe dicatur. Antequam autem ad profligandum hoc animi ſui propoſitum ſeſe conferat, in limine hujus diſſertationis Huetium pariter atque veteris eccleſiæ patres, & inter eos nominatim Euſebium, peſſimæ fidei eſſe arguit in citandis gentilium teſtimoniis, ex quibus Chriſtianæ religionis veritatem demonſtrarent. Et de Huetio quidem rem extra omnem controverſiam poſitam eſſe, cum in citato capite, imo & prolixo demonſtrationis Evangelicæ volumine, nullum fere reperiatur teſtimonium, quod non ſit aut mancum, aut detortum, aut falſum prorſus & alienum. Ad oſtendendam autem rei veritatem Diodorum Siculum adducit, qui ſecundum Huetii mentem, ſub fine libri primi, virtutes Moſis vehementer deprædicaverit, eumque primum fecerit Ægyptiorum Nomothetam. Ex Diodoro autem nihil horum poſſe colligi docet, abſurdumque vehementer eſſe, Moſem accipere pro Mnene, utpote quos ipſe Diodorus hoc in loco nominatim a ſe invicem diſtingvat; nec poſſe auctoritatem Juſtini Martyris & Cyrilli, Moſem non Mnenem legentium, veritati aliquid præjudicare. His ita præmiſſis, ad illuſtrem illum Strabonis locum, ubi Geographus ſummo candore, affirmante Huetio, de Moſe & Judæis diſſeruerit, noſter progreditur. Nolumus autem tempori chartæque parcentes, eundem integrum huc tranſcribere, cum commodius Lib. XVI rerum Geographicarum legi poſſit. Quam egregie autem Strabo inibi cum Pentateucho congruat, ex levi hujus loci inſpectione ſtatim pateſcere, Autor noſter ait. Etenim Strabonem loco citato conſtituere Moſem patronum Spinoſæ, ejusque aſſeclarum, cum velit, illum docuiſſe, nullum dari Numen a materia & compage hujus mundi diſtinctum, ipſamque naturam, ſive rerum univerſitatem, unicum & ſupremum eſſe Deum. Deinde Strabonem vehementer repugnare auctori Pentateuchi, partim dum regionem Judaicam hic repræſentet ſaxoſam, ſterilem, & ab optimis rebus vacuam, partim quoque, dum Judæos pro genuinis habeat Ægyptiis. Ut adeo Strabonis de gente Judaica hiſtoria a ſcripto-

p. 105. 109. 112. 115. 116. p. m. 760. 761. 762. p. 117. 138. 139. 142.

re

re Pentateuchi mirum in modum abeat, Huetiique gentilium scripta ad suam mentem detorquendi studium sit manifestissimum. Interim tamen eosdem in eo inter se convenire, quod uterque Mosem ut infensissimum idolatriæ hostem exhibeat, eundemque auctorem faciat cultus simpliciſſimi omniumque sumtuum expertis. p. 152.

Atque hanc simplicem Deum colendi rationem in celebratione Sabbathi & observantia legis naturæ, decem comprehensæ præceptis, consistentem, in republica Judaica viguisse usque ad adorationem aurei vituli. 157. 158.

Postea vero, cum Judæi animum, idolatriæ addictissimum, tot indiciis prodidissent, accessisse demum tam multos ritus ac ceremonias, quæ, ut auctor putat, nec fine, nec natura sua bonæ fuerint. Et hanc assertionem probare contendit ex Ezech. XX, 24, 25, Jer. VII, 21, 22, & inposterum prolixius se confirmaturum esse pollicetur in opere, quod meditatur, de *republica Mosaica*, in quo eam omnibus aliis longe fuisse perfectiorem, ipsi propositum est demonstrare. 159. 160. 161.

BIBLIOTHEQVE UNIVERSELLE DES Historiens &c.

h. e.

BIBLIOTHECA UNIVERSALIS HISTORICORUM, complectens eorum vitas, epitomen, Chronologiam, Geographiam, judicium de eorum historiis & stylo, cum recensione variarum editionum, ut & tabulis Chronologicis ac Geographicis, auctore LUD. ELLIES DU PIN, Doctore Theol. Paris. & Profess. Regio Philos.

Amstelod. apud Franciscum Honoreum, 1708, 4.
Const. 2 Alphab. 2 plag.

POstquam celeberrimus Du Pinius Bibliothecam novam Auctorum Ecclesiasticorum, cujus ultimum Tomum A. 1703 p. 253 recensuimus, ad finem perduxit, vel ipso orbis literati plausu, quo opus istud exceptum est, incitatus, similem ceterorum omnium historicorum, cujuscunque ætatis vel nationis, Bibliothecam adornare constituit, quæ non modo illorum vitam & librorum titulos

exhibeat, sed ipsa etiam singulorum argumenta indicet, atque adeo summam universæ historiæ, ex ipsis fontibus hauſtam, complectatur.

Primus ejus, quem hic ſiſtimus, liber illos hiſtoricos comprehendit, qui usque ad Alexandri M. imperium floruerunt. Initium ducit §. I ab antiquiſſimis illis monimentis, quæ diluvium præceſſiſſe dicuntur, quorſum præcipue referri ſolent *columnæ Sethi* Joſepho, & *columnæ Ægyptiacæ* Manethoni memoratæ. Sed hæc non minus ac illa, quæ Chaldæi, Phœnices, Scythæ & Chinenſes de antiquitate ſua jactant, explodunturt. Poſt explicatos deinde varios modos rerum memoriam conſervandi olim adhibitos, quales, præter columnas & inſcriptiones, fuerunt urbes, templa, aræ, tropæa, ſtatuæ, numi &c. optimum & certiſſimum eſſe oſtendit literarum ac hiſtoriæ ſubſidium. Omnium vero primum in hoc genere elaboraſſe *Moſen*, probatur §. III. Eum ſecuti ſunt inter Ægyptios *Mercurius Trismegiſtus*, civibus ſuis Thoth, Græcis Hermes appellatus, inter Chaldæos *Zoroaſter*, inter Indos *Megaſthenes*, inter Phœnices *Sanchoniathon*, cum plurimis aliis, de quorum omnium vita & ſcriptis fere deperditis ea, quæ nobis adhuc per vetuſtatem cognita ſunt, exponuntur §. IV, V, VI & VII. Hiſtandem §. VIII. Græci, juxta ordinem temporum, quorum hiſtoriam ſcripſere, ſuccedunt. Cumque omnia ante diluvium geſta illis ἄδηλα & obſcura ſint, de rebus tamen ſequentis ſive fabuloſæ periodi, quæ juxta Varronem, Olympiadum initio, juxta Diodorum Siculum, bello Trojano terminatur, extant *Apollodori Bibliotheca Deorum*, ſive potius compendium ejus in tres libros contractum, & excerpta quædam ex *Conone* apud Photium Cod. CLXXXVI. Ex multis horum narrationibus ea, quæ proxime ad hiſtoriam accedere videntur, repetit Noſter §. VIII & IX, illorum quoque ſummam §. X adjungens, quæ Diodorus Siculus prioribus V libris de temporibus bello Trojano antiquioribus prodidit. §. X recenſentur, qui ante Homerum ſcripſiſſe dicuntur, ut *Linus*, *Amphion*, *Orpheus*, *Muſæus &c.* quorum tamen ſcripta fere interciderunt, adeo, ut pauciſſima fragmenta genuina ſuperſint, & recte Joſephus, nullum Græcos, cujus monimenta ætatem tulerint, *Homero* antiquiorem habuiſſe, affirmet. Cum vero de

Poëtæ

Poëtæ hujus ætate & patria duæ famosæ sint inter eruditos controversiæ, posteriorem quidem Noster in medio relinquit, & lectorem ad L. Allatium remittit, priorem vero pag. 85 ex marmore Arundeliano decidi posse, existimat, quod eum, ante 643 annos, regnante Diogneto, h. e. anno Aeræ Atticæ 676 P. I 3807, post captam Trojam 302, ante institutas Olymp. 23, floruisse, demonstrat. Varia deinceps fata Poëmatum Homericorum exponit, ac tametsi ea diversimode dispersa & collecta fuerunt, Odyssea tamen & Iliada, ut hodie extant, germanum Homeri fœtum esse, affirmat. Ceterum instituti memor historiam belli Trojani, errorem Ulyssis & alia, quæ illi scribendi occasionem præbuerunt, uno quasi conspectu intuenda proponit. Scriptores inter Homeri & Herodoti ætatem interjecti, & ex solis fere titulis librorum suorum hodie cogniti, commemorantur §. XI, XII, XIII.

Quemadmodum vero præter ipsum *Herodotum*, *Thucydides* & *Xenophon* inter historicos Alexandri M. ætatem antegressos facile principatum tenent, &, quæ inde a fabulosis temporibus usque ad Olymp. CIV, & annum ante C. N. 363 acciderunt, continua fere narratione exponunt, ita etiam in horum vita, indole, libris & editionibus recensendis Noster prolixior est, nec tantum omnia eo ordine, quo ab illis scripta sunt, summatim repetit, sed singulis etiam excerpta Geographica ac Chronologica subjungit. In illis, quæ de singulis regionibus sparsim vel per digressiones commemorantur, in suas quasi classes distribuit; in his annos ante Christum natum & Olympiadum notat, quibus res a Scriptoribus enarratæ contigerunt. §. XXIII comparationem a Dionysio Halicarnasseo inter Herodotum & Thucydidem institutam sub examen revocat, eumque de hoc iniquius, quam par erat, judicasse, ostendit. §. XXVII ex Xenophontis Cyropœdia vitam Cyri majoris ita describit, ut simul, in quibus Herodotus ab eo dissentiat, demonstret. Triumviris hisce §. XXX. annectit *Ctesium*, Xenophontis æqualem, etsi nec fide nec industria cum illis comparandum, & quæ ex ejus historia Persica ac Indica, ceteroquin deperdita, apud Diodorum Siculum, Photium, Eusebium & Syncellum reperiuntur, §. XXXI conjunctim ob oculos ponit. §. XXXII, XXXIII & XXXIV reliquos ante Alexandrum M. scriptores

ptores comprehendunt, maximam partem obſcuriores & nonniſi ex aliorum citationibus vel Photii excerptis notos. Ultimus denique §. ex *Diodoro Siculo*, res ab expeditione Xerxis, usque ad Alexandri M. regnum geſtas ordine Chronologico, juxta ſeriem Olympiadum & Archonton Athenienſium ſummatim recenſet.

Ceterum ne quod illuſtrandæ antiquioris hiſtoriæ ſubſidium deſideretur, cum tabulas Geographicas a Sanſonio, Geographo regio, ad illorum temporum conditionem accommodatas præmittit, tum & Chronologiam præcipuorum regnorum ſubjungit. Incipit autem p. 246 a Chronologia Ægyptiaca, ubi inprimis famoſas illas XXX Dynaſtias Regum Aegyptiorum a Manethone deſcriptas, in quibus explicandis nec Scaliger, nec Petavius, nec quisquam fere alius ante Jo. Marſchamum operæ pretium fecit, in ordinem redigere ſtudet, &, qui inde a Menis, primi totius Ægypti regis, ætate, ſingulis hujus poſtea diviſæ partibus uno tempore ſimul præfuerint, vel easdem denuo conjunxerint, in Tabula quadam, indicatis e regione annis æræ Ægypt. Periodi Jul. & ante Chriſtum natum, repræſentat, eamque ſeriem usque ad Alexandri M. ætatem perducit. Simili ratione deinceps Imperii Babylonici, Aſſyriaci, Medici ac Perſici, ut & Græcorum ac Phœniciorum Chronologiam explanat, atque in diſtinctis Tabulis proponit. Aſſyriacum Imperium non ſupra 670 annos ſtetiſſe, ejusque initium non ultra annum ante C. N. 1229 & P. I 3485 proferendum eſſe, p. 286 probat. Unde adeo non modo multos ex regibus illis Aſſyriacis, quos Cteſius ex eoque plurimi veteres & recentiores Chronologi enumerant, & 1300 amplius annis regnaſſe, putant, ut fictos rejicit, ſed & Simplicii ac Porphyrii narrationem, qua Chaldæi, tempore Alexandri M. 1093 annorum obſervationes cœleſtes protuliſſe dicuntur, admodum infirmum fundamentum ad Imperium Aſſyriacum 1300 annorum ſtabiliendum, Petavio aliisque præbuiſſe, oſtendit. In Chronologia Græca, ac ſpeciatim Athenienſi, marmor Arundelianum præcipue ſequitur, ejusque auctoritate p. 318 initium aeræ Atticæ, ſive regni Cecropis, ponit in anno P. I 3132, ante C. N. 1582, & Euſebii Chronicon corrigit, in quo ab excidio Trojæ usque ad I Olymp. omnia 26 annis tardius, quam acciderunt, commemorantur. Ultimo tandem

tandem loco tabulam generalem addit, omnium regnorum antea ſigillatim deſcriptorum epochas, initium & finem cum præcipuis momentis hiſtoriæ civilis, Alexandri M. ætate antiquioris, conjunctim exhibentem.

NICOLAI GÜRTLERI ORIGINES MUNDI, & in eo Regnorum, Rerumpublicarum, Populorum, horumque Duces, migrationes, Dii, Religio, mores, inſtituta, res geſtæ, civiles, ſacræ, bellicæ. Referuntur omnia ad loca & tempora ſua, & ex ipſis fontibus, fereque propriis Hiſtoricorum verbis ad modum Hiſtoriæ Univerſalis, cum maxime Eccleſiaſticæ, repræſentantur, cum Indicibus neceſſariis iisque locupletiſſimis.

Amſtelodami, ex officina Wettſteiniana, 1708, 4.

Alph. 5 plag. $4\frac{1}{2}$.

PLures habemus, qui in hoc Hiſtoriarum genere haud exiguam præſtitere operam, tam veteres, quam recentiores. Inter illos primum facile locum ſibi vindicat Herodotus, Lydii regni, Medici, Perſici, Babylonici, Scythicam quoque Lybicam, Ægyptiacam & Græcam præcipue Hiſtoriam, novem libris complexus. Diodori quoque Siculi Bibliotheca huc referenda, cujus pauciora nunc ſuperſunt, quam periere. Ex recentioribus Samuel Bochartus in Geographia Sacra, Marshamus in Canone Chronico & Uſſerius in Annalibus, idem argumentum, origines nempe mundi, ſibi ſumſerunt. Poſt quos, & alios, quorum recenſionem inſtituere ſuperſedemus, Clariſſimus Gürtlerus, ex Inſtitutionibus Theologicis, Theologia Prophetica, & Explicationibus vocum typicarum, ſatis ſuperque jam notus, eidem operam dare conſtituit, præſentem hunc librum in publicum emittendo. Duobus Libris opus hoc abſolvitur, ubi facto ab ipſa creatione initio, primum usque ad exitum Iſraëlis ex Ægypto, alterum usque ad Saulis tempora perducit. Librum primum partitur rurſus, ſecundum ea, quæ ante & poſt diluvium fuerunt facta. Cumque poſt diluvium ſolennis illa in totius orbis regiones diſperſio fieret, ab hoc tempore, ſecundum regna diverſa, Hiſtoriæ ſuæ telam pertexit, ita ut ex Aſia in Afri-

cam, & hinc denique in Europam transeat, singulorumque, quos narrat, populorum tum originem, tum instituta, divina pariter ac humana, investiget. Nihil unquam nisi autorum firmatum testimoniis profert, iisque utitur autoribus, quibus fides negari vix queat. Homero nempe, Herodoto, Thucydide, Strabone, Diodoro Siculo, Plutarcho, Pausania, Xenophonte, Athenæo, Mela, Plinio, Scylace, Stephano, Scymno Chio, aliisque permultis, ut ipse in præfatione testatur. Hinc pleraque, ad argumentum quod tractat pertinentia in unum quasi corpus collecta videas, curiosis sæpissime observationibus exornata, quarum an varietas magis
p. 10. delectet, an eruditio, dubites. Ita post lapsum statim pios fidem
p. 11. suam cruentis sacrificiis mortem Salvatoris præfigurantibus testatos observat. Locum Gen. III Ecce factus est sicut unus e nobis; non ironice, ut plerique, explicat, sed ita παραφράζει: Adamus factus est similis filio Dei, in humana natura appariturο. Di-
p. 28. seq. luvii universalitatem cum aliis argumentis, tum eo maxime probat, quod, secus ac adversarii crediderant, omnino sit verosimile
p. 34, 35. jam tum terrarum orbem repletum fuisse incolis. Vulgarem quoque opinionem de facta post diluvium terrarum inter Noachi filios divisione impugnat, cum dividere Dominorum sit, non colonorum. Et quoniam in gentium antiqua fatis de Saturnii regni inter ejus filios distributione fabula vestigia ejus rei latere putata sunt, ex ea ipsa pro se petit argumentum, quod Homerus, quo loco illam rem refert, terram expresse communem tribus fratribus
p. 47. mansisse asserat. De Abrahamo inter Patriarchas loquens, fidem
p. 53 & 900. ejus in spe de Isaaci vita constituit. Jobum Mose facit antiquiorem, quippe qui iis vixerit temporibus, quibus se Deus aliis quoque, præter Judæos, populis manifestaverit, cujus in libro nullorum mentio fiat rituum, qui amicum habuerit Elihu, Nachoris, Abrahæ fratris pronepotem, cujus denique ætas Mosaicorum temporum terminum vitæ longe superaverit. Nec obscure Jobabum cum Jobo eundem esse censet, cujus inter Idumeæ reges Gen. XXXVI
p. 77. fiat mentio. Chaldæorum, qui apud Ebræos כשדים vocantur, appellationem contra Stanlejum & Clericum a Chesed, Na-
p. 105. choris filio, deducit. Socinianorum errori, quasi ante Evangelii tempora alterius vitæ spes nulla fuerit, Zoroastrem potissimum opponit

ponit, de futura vita ac civitate beatorum, una lingva loquturorum, differentem. Bochartum, qui, ut hypothesi suæ de Phœnicum coloniis inserviret, statuerat Rhodum ante Mosis tempora non fuisse habitatam, refutat. Dum de Telchinibus, primis Rhodi incolis, loquitur, observat, Græcorum quidem voces plerasque Hebræas esse origine, non tamen per Cadmi demum adventum, sed per radices linguæ primævæ propagatas. Hos eosdem quoque Telchinas pariter, ut ex superioribus seculis Agrippam, Paracelsum, Trithemium, aliosque, a Magiæ suspicione, quippe qui rerum naturalium præ aliis fuerint periti, liberat. In Ægyptum progrediens contra Kircherum probat, ante Babelicæ turris structuram habitatam fuisse eam regionem, 1. ex multitudine hominum, quæ intra 200 annos ex ipsius Kircheri rationibus nasci potuerit, cui cum armentis copiosissimis capiendæ terra Sinear minime sufficerit; 2. quia sub Nino & Semiramide hominibus jam Arabia, Armenia &c. abundarint; 3. ex antiqua Ægyptiorum, qua se omnium mortalium primos faciebant, traditione. Insignem præterea ex Plutarchi Numa de Ægyptiorum sententia addit observationem, quod nempe statuerint, hominem cum divina natura miseri non posse, non tamen esse impossibile, πνεῦμα θεῷ πλησιάσαι γυναικὶ, καί τινας ἐντεκεῖν ἀρχὰς γενέσεως. Bacchica sacra a Baccho ipso, quem pro Chami habet filio, in recordationem lapsus Evæ sine turpibus ceremoniis primitus instituta credit. Quemadmodum omnino eam fovet opinionem (quod passim prodit) μυστήρια gentilium, & præcipue a malo punico in iis abstinentiam (quod comestum a primis parentibus arbitratur) memoriam ejus rei recolere. Circumcisionem propterea non putat institutam ut Judæos ab aliis discernat gentibus, quippe quæ aliis etiam fuerit in usu. Ad Chronologiam Judicum inter Israelitas observat, non semper numerari annos, quibus præcise Judices ipsis præfuerint, sed quandoque etiam annos, quibus quies & pax fuerit in terra, Judic. III, 11, 30, V, 31, VIII, 28, quam tamen pacem non semper de quiete ab hostium dominio, sed de ea quoque, quam sub illorum imperio habuerint, intelligi, ut sub isto adeo annorum numero ἀναρχίας quoque tempora comprehendantur. Ut superius Bacchica, sic & Veneris sacra per Cinyram instituta

p. 117.
p. 119.
p. 123, 124.
p. 134, 135.
p. 151.
p. 188.
p. 350.
p. 376. sq.
p. 443.

p. 452. ab impuritate vindicat. Gentes humanarum victimarum immolatione ſignificaſſe putat, univerſum genus humanum mortis apud divinum Numen eſſe reum, neutiquam tamen omnino exſtirpandum, ſed uni pro omnibus eſſe moriendum. Sacrificia, ſanguinolenta manu oblata, Deo neutiquam placere, gentiles ex na-
618. turæ lumine cognoviſſe cenſet. Sicyoniorum Regum catalogum, ab Euſebio & Pauſania contextum, a Marshamo vero impugnatum, contra eundem defendit. Hæc ex vario opere varia, quo ſe apud Autorem ordine nobis obtulerunt, excerpſimus, ut ſpeciminis loco queant eſſe, quales ex univerſo opere fructus debeant expectari.

DE VITA ET SCRIPTIS FAMOSI ATHEI, JULII CÆSARIS VANINI, Tractatus ſingularis, in quo genus, mores & ſtudia, cum ipſa morte horrenda e Scriptis ſuis rarioribus, & fide dignis autoribus aliis, ſelecta ſunt, & ne cui offendiculo ſint errores ejus ſimul refutati a JOHANNE MAURITIO SCHRAMM.

Cuſtrini, apud Godofredum Heinichium, 1709, 4. Plag. 17 ½.

INviſa fuit omni ſeculo veritas, & ab Empæctis tantum non ſemper detorta, vel plane rejecta. Quin illud (quod magis mireris) ævum, quo plena veritatis lux oriebatur, Diagoras antiquos, Theodoros, Evemeros reſuſcitavit, & in lucis iſtius autorem armavit. Quorum ut ſatius fuiſſet non prodiiſſe dogmata, nec enim ipſos optandum fuit naſci, ita, cum fuerint tales, ſuamque diſſeminarint impietatem, & hujus fuit refutatio neceſſaria, nec, quod quibusdam viſum, ipſorum vitæ deſcriptio noxia. Sic namque tum verum confirmatur, tum de aliis rebus non curioſis modo, ſed ad παιδείαν quoque utilibus, homines inſtruuntur. Maxime cum adeo mentem obfuſcare poſſit iſta ſtoliditas, ut martyres quoque ſuos habuerit Atheiſmus. Ita ſangvine ſuo teſtimonium tulit errori celebris ſuperiori ſeculo Vaninus, cujus Hiſtoriam ductu Autoris clariſſimi, qui eam conſignavit, quam poterit fieri breviſſime perſeque-

ſequemur. Natus autem eſt Tauriſani in Apulia, patre Jo. Bapt. Vanino, comitatus, qui a Caſtro Minervæ nomen habet, præfecto, matre Beatrice Lopez de Noquera. Per Baptiſmum in Romanæ Eccleſiæ recepto communionem Luciſii nomen datum eſt, quod cum Julii Cæſaris poſtea, forte quo eſſet tutior, commutavit. Nactus erat a natura ingenium ſupra ætatem excellens, famamque ipſi non parvam portendens. Hinc cum domi Ariſtotelicæ Philoſophiæ ſedulam jam navaſſet operam, Neapolin patris juſſu abiit, hicque Philoſophiam imprimis Naturalem, & quæ mutuo ei nexu jungitur Medicinam, Theologiam quoque cum Jurisprudentia edoctus eſt. Neapoli in Patavinam egreſſus Academiam, victu pariter ac amictu parciſſimus, omnia ſua in ſtudiorum tractationem contulit, Cardani potiſſimum ſcripta legit, Pomponatium etiam ut præceptorem amplexus, viros magnorum circa res divinas errorum non leviter accuſatos. Hinc Germania, Bohemia nominatim & Belgio peragratis, Genevam tranſiens Lugdunum perrexit, unde tamen, Henricum Sylvium nactus inimicum, fuga in Britanniam elabi coactus eſt. Ubi, ut ipſe præ ſe fert, ob religionis veritatem, ut Cl. Autor judicat, ob impias contra religionem & Remp. machinationes, in carcere aliquamdiu detinebatur A. 1614. Quo periculo liberatus Genuam abiit, &, Auditorum nactus applauſum, Philoſophiam per aliquod tempus docuit. Averrois potiſſimum libros, hominis, qui omnes contemnere religiones, animæque mortalitatem inſigniter defendere putatus eſt, commendavit. Poſtea homo vagus, nec in uno ſemper loco manere tutum ratus, Lugdunum rurſus, & inde in Italiam revertit: accuſatus autem ob diſſeminata dogmata ἄθεα Lutetiam aufugit, poſt quæ deinde tempora, ut deinceps audiemus, Tholoſæ eſt combuſtus. Quantum ad ſcripta ejus attinet, multa compoſuit & varia. Phyſicos Commentarios ſcripſit admodum adoleſcens, item Medicos, librum de vera ſapientia, Phyſico-Magicum, & de contemnenda gloria, in quo Atheos oppugnaſſe videri vult, Chriſtum ex gloriæ cupiditate mortem oppetiiſſe ſtatuentes; præterea Aſtronomici quoque Argentorati excuſi memorantur. In omnibus equidem his contra Atheos diſputat, alieno tamen ſæpe loco & ſatis frigide: in tractationibus tamen, præcipue Theologicis, id inſtitutum ſequi-

tur. Sic in Apologia pro Mosaica & Christiana lege adversus Physicos, Astronomos & Politicos, refutat eos, qui miraculosum Israëlitarum per mare rubrum transitum elevant, Cardanum quoque de animæ immortalitate minus recte statuentem. Apologiam etiam Tridentini Concilii composuit. In Amphitheatro porro æternæ providentiæ, quod Lugduni A. 1615 cum privilegio Galliarum Regis prodiit, Atheos & religionis Christianæ Empæctas, Empæcta, ipse petiisse videri vult. Quo in libro bonis mala mixta Autor agnoscit, cum successive Lucilius factus sit Atheus. Et quamvis modeste sub finem libri a Lectore petat, ut, si quæ minus recte dicta videantur, ea deleat, emendet, obliteret, non tamen omni suspicione se liberat, partim disputando contra adversarios frigide, partim se, quæ sentiat, dicere non audere metu inquisitionis profitendo, inconstantia denique sua, alibi quæ hic scripserat, sæpe refutando. Quin hoc ipso in libro optima Scaligero patri eum debere animadvertit Autor, quem nunquam, nisi ambiguo Julii Cæsaris nomine, sub quo ipsemet latebat, citat. Succedit ultimo denique loco tractatus de admirandis Naturæ Reginæ Deæque mortalium arcanis, qui prodiit Paris. 1626 cum privilegio Regis, sub Jul. Cæs. Vanini nomine approbatus primum a duobus Facultatis Theologicæ Parisinæ Doctoribus, postmodum ab eadem combustus, quem, ut, quæ sentiret, eo melius laterent, Dialogorum forma composuit, discipulum Alexandrum & præceptorem Julium Cæsarem loquentes inducens. Hic quatuor potissimum modis malitiam docere observatur, Atheorum nempe dogmata tam gravia asserens, ut nisi Christianus esset eadem ipse crederet, argumenta eorum proponens quidem, abrupta tamen quasi ἀπὸ μηχανῆς oratione non revellens, propositis item argumentis alibi se respondisse asserens, quod nusquam tamen fecit, denique directe etiam, sive serio id egerit, sive per jocum videri velit, Christianam religionem oppugnans. Singulis hisce modis exempla affatim probantia subjunguntur apud Autorem, quorum recensione nunc supersedemus. Satis autem diu persona hac acta, seipsum tandem sicut forex prodidit, cum Tholosæ juventuti, quam instituebat, non polliceretur tantum se religionis Christianæ fundamenta subversurum, sed & idem nefario ausu

cona-

conaretur. Quousque Franconus quidam, qui ſæpius illius ſermonibus, quorum altero negabat Deum, altero aſſerebat, interfuerat, tantum veritatis hoſtem ulterius non ferendum arbitratus, ad magiſtratum nomen ejus deferret. Hujus tamen judicii laqueis, pietatem falſam ſimulando, impiaque dogmata ſe eo tantum, ut refutarentur facilius, propoſuiſſe fatendo, Lucilius ſe expediebat. Repetente vero paulo poſt Francono ſuas accuſationes, cum omni ſupellectile denuo capiebatur, ubi, cum buſo vivus aquis fuſis innatans cryſtallo incluſus inveniretur, magicarum artium & veneficii ſuſpicionem incurrit poſſeſſor. Neque tamen convictus videtur hujus criminis, cum, rerum naturalium peritiſſimus præſentiſſimum inde remedium peſte vel alias veneno infectis peti demonſtraret. Quod ad doctrinam ἄθεον, Franconus ille ſe ſtitit teſtem, ſuis, quèis uſus erat verbis, tempore etiam locoque, quibus erant prolata, adductis eum arguens. Hæc negans licet, & ad priſtinam provocans ſententiam, in carcerem eſt conjectus. Ubi, cum precibus ad Deum & Chriſtum redemtorem fuſis, Sacramenti etiam uſu, ſimulaſſet pietatem, & Deum ſe confiteri in Trinitate unum, qualem credat orthodoxa Eccleſia, aſſeruiſſet, id ipſum quoque arrepta aliquando coram judicibus, quæ humi forte jacebat palea, per hanc ipſam paleam demonſtraſſet, ad extremum nihilominus ob magicarum artium & impiam doctrinam ad rogum eſt damnatus. Hac demum ſententia prolata, quod diu callide texerat, patefecit, nullum ſe Deum, nullum diabolum credere manifeſte prodens; quin Monacho quodam crucifixi Salvatoris imaginem, dum ad ſupplicium raperetur, monſtrante, averſatus eam, blaſpheme in hæc prorupit verba: Imbellis ſudor eſt, quem illi timor elicuit, ego imperterritus morior. Obfirmato etiam ad ſpeciem vultu, ſæpe philoſophice ſe moriturum exclamabat. Cum ad locum denique ſupplicii eſſet perductus, lingua blaſphema primum exſecabatur, corpore dein flammis tradito, cineres in aërem diſpergebantur. Cujus de morte, quæ Anno 1619 accidit, Grammondum dicentem obſervat Autor, ſpem fuiſſe, ut ad frugem homo rediret, quæ tamen brevi nimis ſpatio, quod poſt latam ſententiam maleficis apud Gallos concedatur, evanuerit. Ab ejus autem veneno ut eo melius caveamus,

mus, ſententias ipſius (nec non Cardani quoque & Pomponatii) identidem revellendo, fraudes detegendo, antidotum Cl. Autor paravit.

CAMPEGII VITRINGA OBSERVATIONUM Sacrarum Libri Quintus & Sextus.

Franequeræ, ex officina Wibii Bleck, Bibliopolæ, 1708. Conſtat 3 Alph. 2¾, plag.

QVi priores Obſervationum ſive Diſſertationum Sacrarum libros atque Commentarium in Apocalypſin Johannis a doctiſſimo Vitringa editos legerunt, a nobis etiam A. 1701, p. 97 relatos laudatosque, iis quoque non poterunt non eſſe grati liber quintus & ſextus Obſervationum, in quibus de rebus, quæ Eruditioni Sacræ promovendæ faciunt, diſſerens, in diſcutiendis quæſitis, præſentium ſententiarum aut hypotheſium potiores, a doctis Viris in medium prolatas, ſub liberum mittit examen, ſuisque Obſervationibus, vel confirmat & declarat bene ab iis monita, vel ex ſua ſententia dubia reſolvit. Summam horum ipſe Autor in lemmatibus capitum complexus eſt, quæ hic repetemus, adjectis tamen, ubi opus videbitur, ex ipſa tractatione dilucidationibus. Libri V, cap. I quæritur, an Matthæus Evangeliſta Oraculum de Puero Immanuele ex Virgine naſcituro Jeſ. VII, 14, directe & immediate, an vero indirecte & per modum alluſionis typice a fœmina nubili florentis ætatis editura prolem, ut Pellicanus, Tirinus, Grotius, Crellius volunt, transtulerit ad ortum Chriſti hominis ex Virgine Maria Cap. I, 22, 23. Priorem ſententiam eligit Vitringa: cui, cum duæ obſtent difficultates, altera ex antecedente Prophetiæ contextu, altera ex conſequente nata, priorem hic expedit; ſimul rejiciens Cocceji hypotheſin, ad hanc partem Pericopæ Propheticæ applicatam, quæ infert, Damaſcum, circa tempus nati inter homines Chriſti, fuiſſe caput Judææ. Poſterior difficultas petita ex v. 16, ubi dicuntur Syriæ & Ephraimitidis Reges, Rezin & Pekah, prius eſſe interituri, quam Immanuel puer perveniſſet ad ætatem prudentiæ, ita ſolvitur Cap. II poſt Tremellii, Piſcatoris, Uſſerii, Spanhemii, Cocceji, Altingii ſententias diligenter expenſas: Prophetam docere, non eſſe plus lapſurum temporis hucusque

usque ad interitum illorum Regum, quam flueret a natali Immanuelis, usque ad ejus adoleſcentiam.

Cap. III in obviarum in ſacris libris phraſium, hæreditas gentium, hæreditas terræ, & apud Paulum Rom. IV, 13 hæreditas mundi, ſenſus inquiritur, demonſtraturque, hæreditatem gentium & mundi eandem eſſe rem, non diverſas: notareque bonum ſpirituale & univerſale, cujus poſſeſſione nemo eorum, qui in Chriſto ſunt, excluditur: ſed ab utraque diſtinctam eſſe hæreditatem terræ; quippe quæ ſit Novi Teſtamenti bonum, nec catholicum, nec mere ſpirituale, ſed certi & ſingularis temporis, quo ſancti mundum judicarent.

Capite IV Sententia Ludovici de Dieu, quæ hæreditatem mundi ſtatuit eſſe mundum ipſum, eum jure externis & corporalibus mundi bonis fruendi, quod credentes in Chriſtum nacti ſunt in ejus communione, examinatur & improbatur. Non admittitur etiam hypotheſis ſatis recepta, quæ hominibus, qui ſunt extra Chriſtum, DEI reſpectu, negat omne jus beneficiis naturæ bonisque hujus mundi honeſte utendi.

Cap. V Præclarum beneficium hæreditatis gentium a Judæis occupandarum & poſſidendarum tempore Meſſiæ Regis, cujus in promiſſis Abrahamo datis, & oraculis Prophetarum frequens mentio eſt, deſcribitur ac declaratur, tum reſpectu ipſarum gentium, quæ hic paſſive veniunt nomine hæreditatis, tum reſpectu modi, quo a Judæis poſſidendæ ſunt; quem Prophetæ prædicant fore non externum, corporalem, civilem aut œconomicum, quo ſibi ſubjectas, veluti ſervas, gentes habituri ſint, quæ ſpes lactat animos Judæorum, ſed potius internum, & ſpiritualem, naturæ paternitatis Abrahami convenientem.

Cap. VI Hæreditas ſive poſſeſſio terræ, diſtincta ſtylo Scripturæ ab hæreditate mundi & gentium, deſcribitur ſingulare divinæ providentiæ beneficium, quo hæc terra, quæ alibi viventium appellatur, majorem partem a fece malorum & impiorum hominum purgata, a piis & ſanctis veræ religionis & manſvetudinis evangelicæ cultoribus, ſub cura & regimine Principum ac Magiſtratuum bonorum, pacis & veritatis amantium, pacate, tranquille, feliciter, in timore DEI ejusque nominis publica confeſſione,

tum luculentis indiciis Divini favoris & benedictionis non in ſpiritualibus modo, ſed & temporalibus, longum tempus colitur & habitatur, ita ut nemini noxæ & fraudi ſit veram colere religionem pietatemque; ſed potius commodo & honori; nec tranquillitas publica a Principibus malis, furore bellico incenſis; nedum tyrannis & perſecutoribus veræ Religionis perturbetur: De hoc accipit dictum Chriſti Matth. V, 5 translatum ex Pſ. XXXVII; & 1. Cor. VI, 2, Actor. III, 19, quam ſuam Chiliaſticam opinionem, a communi Reformatorum etiam interpretum ſententia diſcedentem adſtruxerat in Commentario in Apocalypſin.

Cap. VII diſcuſſurus quæſitum, an communio credentium in Chriſtum externa ſit abſoluta an hypothetica, communionem ipſam, quæ inter Chriſtianos intercedit, deſcribit ſtatum Chriſtianorum, quo, qui Chriſti Jeſu diſciplinam amplectuntur homines, commercium aliquod inter ſe habent & colunt, & ex rei natura & verbo Dei adſtruit: tum deinde ſpecies iſtius communionis recenſet, docetque eam eſſe tam paſſivam, conſiſtentem in plurium honorum poſſeſſione, ex eodem Jure ſive titulo; quam activam, cujus vi ipſi obligantur ad officia quædam mutuo ſibi exhibenda, in totius communitatis ſive ſocietatis commodum: utramque eſſe tam internam & ſpiritualem, quam externam. Activam credentium communionem externam ait, quatenus affectus animi, quo Chriſtiani in ſe mutuo feruntur, ipſo opere & officio externo declaratur. Paſſivam externam aliam dicit veram & propriam, per quam credentes in cœtu participant lectionem verbi divini publice factam, conciones, cantum; aliam ſymbolicam & figuratam, in publico & ſolenni uſu ſacramentorum, gratiæ, baptiſmi, & præcipue cœnæ Dominicæ. Inter hæc de uſu vocis communionis, in prima Eccleſia Chriſtiana ex Albaſpinæo diſſerit, & evincit adverſus Anonymum novarum cogitationum de primo & ſecundo Adamo, & diſſertationis de cœna Domini iisdem ſubjectæ Autorem, Chriſtum Jeſum inter alia cœnam ſacram, hoc etiam ſcopo inſtituiſſe, ut ſuſtineret figuram ſymbolicam communionis, ad quam profitendam, & inter ſe colendam Chriſtiani vi diſciplinæ & ſocietatis ſuæ obligati ſunt.

Cap. VIII reſoluturus problema de Communione Chriſtianorum

norum externa, absolutane, sive absque ulla supposita conditione, an hypothetica, sive sub aliqua conditione ineatur & colatur, in genere monet, primæ Ecclesiæ christianæ doctores omnes absolutam suppositisse Christianorum communionem, hypotheticam ignorasse, vel de ea minus explicite scripsisse: Donatistas tamen vehementius adhuc ursisse, & ad extrema propulisse. Quod ut pateſcat, systemata doctrinæ veterum de ecclesia & Christianorum communione ante tempora Donatistarum ex Tertulliano præcipue & Cypriano; tum ipsorum Donatistarum sententiæ de hoc argumento, ex ipsorum & Augustini libris, & denique ipsius Augustini distincte & cum aliqua cura exhibentur. Augustinum speciatim observat discrimen Ecclesiæ externæ & internæ non ignorasse.

Cap. IX Donatistarum primo, deinde Augustini hypotheses de Ecclesia, & communione Christianorum ad examen revocantur, & quid in iis desideretur, demonstratur. Summa disputationis est, notiones Ecclesiæ internæ & externæ, & utrinsque attributa a Donatistis non diligenter observata, & inter se passim confusa esse; ejusdemque erroris vitio factum, ut communionem cum Ecclesia externa passim ursserint absolutam, quæ vere non est nisi hypothetica: Augustinum quoque non satis prudenter ab hoc errore sibi caviſſe, atque adeo non semper æque feliciter cum Donatistis esse congressum; ejusque ex doctrina de Ecclesiæ externæ Catholicismo, & absoluta Christianorum communione cum Ecclesia externa Catholica, omnes fere manasse errores de Ecclesia, quos Pontificiæ sectæ homines mordicus etiamnum tuentur, & suæ prætexunt tyrannidi in eos, qui se qualicunque de causa separant a communione Ecclesiæ Romanæ, quam illi Catholicam vocant. Tandem evicto, Christianorum communionem externam singulorum cum singulis, & singulorum cum universis esse hypotheticam, quatenus Ecclesia particularis partem facit Ecclesiæ internæ, dubia adversus hanc sententiam expediuntur; & tam necessitas hujus doctrinæ, quam illius utilissima consectaria, in omni disputatione de Ecclesia sigillatim recensentur.

Cap. X probat eorum sententiam inter Doctos, qui prologum Evangelii Johannis, adversus Gnosticos illius temporis insti-

tutum fuisse volunt, ad illorum sublimia θεολογήματα sive refellenda sive emendanda.

Cap. XI a sententia Clerici statuentis Johannem in prologo Evangelii sui respexisse Philonem Judæum; & Christianos sui ævi, qui scripta ejus lectitabant, voluisse docere, quo modo phrases de DEO, & λόγῳ Filio DEI primogenito, quas Philo usurpat, recte intelligerent, dissentit, negatque Doctrinæ Christianæ cum Platonica, de tribus in Deo, quæ sunt unum, omnimode convenire.

Cap. XII hypothesis, quæ Johannem in Evangelii exordio Gnosticos respexisse infert, eorumque doctrinam emendare voluisse illustratur. Eosdem esse putat hæresiarchas Christianos, quos notaverit in Epistolis negare Jesum esse Christum, & Christum venisse in carnem; proponitur tandem conjectura de Simone, Gnosticorum Principe, per quem veteres Christiani Simonem Magum falso intellexisse videantur.

Cap. XIII tertia Gnosticorum hypothesis, de variis perfectissimi entis emanationibus, sibi invicem subordinatis, quam prologo sui Evangelii respexisse videtur S. Johannes, speciatim in lucem protrahitur, & distincte demonstratur, quomodo prologus Evangelii Joannis, secundum omnes suas partes Gnosticorum doctrinæ fuerit oppositus.

Cap. XIV ad declarandum mysterium facis igneæ, quæ castris Israëlitarum in deserto Arabiæ præluxit, illius præmittit investigationem; & Cap. XV excurrit ad indagandum ingenium soli deserti illustris Arabiæ Petrææ, in quo Israëlitæ per quadraginta annos morati sunt: quibus aliqua interspergit adversus sententias Bocharti & Huetii de Chavila hujus deserti, & de sede Chaulotæorum. Cap. XV mysterium columnæ sive facis illius igneæ docet esse Filium DEI, veræ consortem divinitatis, magnum Angelum fœderis, qui excellentes suas perfectiones gloriamque suam isto corporali symbolo, quod symbolum est divinæ naturæ, voluerit explicatam & conspiciendam dare Ecclesiæ; præcipue, qua se manifestum facit in œconomia gratiæ, & olim manifestaturus erat in carne: quorum primum in hac dissertatione evolvens, analogiam inter columnam nubis & ignis, & divinæ Christi naturæ, typum scil. & antitypum ostendit. Alterum Cap. XVII explicat,

cat, ut Filius DEI ſe manifeſtaverit, tam Iſraëlitis, quam vel maxime Eccleſiæ Novi Fœderis. In his obiter declaratur, poſteriora DEI, hoc eſt virtutes, quæ hominibus in creatione & regimine hujus univerſi, in primis electis in adminiſtratione gratiæ pateſiunt vidiſſe Moſen, non ipſam ejus naturam excellentiſſimam. Cap. XVIII perfectionem hominis diſtingvit in phyſicam, conſiſtentem in bono jucundo, & moralem, poſitam in conformitate hominis cum lege. Cum autem lex ſit vel naturæ vel gratiæ, gratiæ vel Moſaica vel Evangelica, (ſic cum Papæis, Socinianis & Arminianis loquitur) hanc definit, dicitque conſiſtere in abnegatione ſui ipſius, & obſequio, quod eſt ex fide, reſpectu tum communium officiorum, quæ omnibus Chriſti ſubditis mandantur, tum ſpecialium, ad quæ obligantur in variis & diverſis vitæ ſtatibus. Unde moralem hominis Chriſtiani perfectionem in abſolutam & relativam diſpeſcit. Utramque explicat, & in exemplis exhibet, tum quoque in gradus illius perfectionis, quatenus in hac vita obtineri poteſt, & media ejus obtinendæ inquirens, docet, DEUM nullibi hominibus expoſuiſſe hoc conſilium, quod iis gratiam ſummæ perfectionis in hac vita concedere nolit; contra omnibus omnem gratiam, qua ad perfectionem ſuam indigent, prolixe condicere, ſi eam ſerio petierimus. Ad media vero per ſe ducentia ad perfectionem hominis moralem, non pertinere paupertatem & cœlibatum, ut Pontificii volunt; poſſe ea nihilominus eſſe media per accidens. In univerſum perfectionis relativæ hominis Chriſtiani ſummum gradum ponit in miniſtro Evangelii cœlibe, (ſi continentiæ dono gaudeat) qui in paupertate & afflictione Evangelium Chriſti ad ipſius Chriſti exemplum adminiſtrat, omnibus curis rerum mundanarum vacuus, & gloriæ DEI promovendæ totus intentus.

Hæc eſt ſumma Capitum Libro V comprehenſarum. Nec ingratum erit Lectoribus indicare, quæ Libro VI doctiſſime pertractata ſunt. Capitibus primis quinque adverſus paradoxam interpretationem Marshami Oraculi Danielis de LXX Hebdomadibus expectationi Meſſiæ præfinitis diſſeritur.

Cap. VI communis Judæorum & Chriſtianorum doctorum ſententia de defectu Prophetiæ poſt Malachiæ ætatem confirmatur.

firmatur. Additur aliquid ex opinione Rabbinorum de defectu Spiritus S. & silentio Oraculi, Urim & Thummim dicti. Cap. VII in ætatem, nomen, personam Malachiæ inquiritur. Cap. VIII rationes, quæ vulgatam sententiam de defectu Prophetiæ post Malachiam commendant, in medium proferuntur; nec tamen hanc sententiam ita accipiendam esse docetur, ac si Deus sanctos, qui medio tempore inter Malachiam & Johannem Baptistam vixerunt, nullis plane dignatus esset extraordinariis revelationibus suæ voluntatis. Quare specimina extraordinariarum revelationum, quæ apud Josephum occurrunt, absque expresso revelationis modo, primo loco exhibentur ac illustrantur.

Cap. IX inter extraordinarias revelationes, quarum factarum modus in historia adscribitur, in medium proferuntur specimina alloquiorum ac vocum silentio auditarum, tam ex Josepho, quam Talmudicis. Qua occasione Cap. X digressio instituitur de illa cœlesti revelatione, quæ a Judæis בת קול filia vocis appellari solet, asseriturque fuisse vocem veram, non imaginariam adversus Maimonidem, & quidem vocem altam, gravem, sonoram, humana majorem, in aëre formatam, & publice exceptam. Illustrantur simul multa Scripturæ loca, in quibus de hoc aut similibus argumentis agitur, ut 1 Sam. III, 5, Job. IV, 12, 13, Num. XII, 8, Exodi XXXIII, 11, Joh. XII, 28, Actor. IX, 3, 4, Gen. III, 8, Exod. XX, 16, Hebr. XII, 19, Dan. IV, 28, Matth. III, 17.

Cap. XI allatis doctorum virorum responsis, quare genus illud divinæ revelationis, quod Magistri volunt Prophetiæ ecstaticæ substitutum, voce factum esse cœlesti, ab iis non tantum vox, sed בת קול filia vocis appelletur, his subscribit, qui sic dictam volunt hanc revelationem, quod passim cum murmure fracti aëris, quale illud tonitru est, vox edita, & inde veluti nata sit.

Cap. XII aliæ species revelationum Divinarum illius temporis, quod inter Malachiam & Joannem Baptistam intercedit, ex historia recensentur; quales illæ apparitionum Angelicarum; Somniorum divinitus immissorum; & divini instinctus aut affectus, qui dicitur; exemplis maxime petitis ex Maccabaicis & Josepho.

Cap. XIII post congesta ex historicis exempla revelationum

rum Propheticarum ætate Malachiæ posteriorum, ipsum tandem problema de hac re in antecedentibus propositum solvitur, definiturque in universum dicendum non videri, tempore, quod interfluxit inter Malachiam & œconomiam novam, extraordinarias revelationes divinæ voluntatis penitus defecisse. Adstruitur sententia argumentis primo indubiis, quæ ex scriptis novi fœderis petita sunt, etsi ad statum Ecclesiæ veteris œconomiæ vere referenda sint; ut sunt prophetia Cajáphæ, de qua adversus Lightfootum disputatur, & exempla extraordinariarum revelationum, quas historia Evangelica narrat obtigisse Zachariæ, Josepho, Simeoni, Mariæ, Elisabethæ, Annæ, piisque & reverentibus viris & fœminis: deinde asseritur fidem Maccabaicis, Josepho & Talmudicis, etiam de sua filia vocis loquentibus, prorsus denegari non debere: & notabilis difficultas, quæ resídere videtur in loco Joh. V, 37, ubi Judæi vocem DEI Patris nunquam dicuntur audivisse, expeditur.

Cap. XIV clauditur tandem hæc dissertatio, concesso, Prophetas œconomiæ veteris canonicos, quorum characteres recensentur, post Malachiam defecisse, idque futurum esse, ipsum Malachiam præmonuisse; tum præterea investigantur divini consilii hujus rationes, adductis Judæorum & Christianorum doctorum sententiis; quibus subjicitur ἀνάκρισις, veras causas hujus oraculorum defectus demonstrans.

Cap. XV examinatis peccati definitionibus factis ab Augustino, Poireto, Coccejo & aliis, & earum optima posita Cap. XVI sequente, ventilatur thema, peccatum esse nihil, sive nihil privativum, evinciturque vitiose id affirmari, præcipue a Poireto, de peccatis commissionis, quæ vere sunt actus adversus legem commissi; vitium autem in eo esse, quod adversa sententia peccatum ipsum, quod est res concreta, h. e. actus vitiosus, cum ratione formali peccati sive vitiositate, quæ est res abstracta, confundat.

Cap. XVII, XIIX & XIX libertatem, quam Paulus credentibus sub œconomia gratiæ a lege Mosaica morali asserit in epistola ad Romanos, explicat. Cap. XX dissertationem instituit de studii Scripturam divinam allegorice interpretandi soliditate & præstantia: subjicitque quosdam hujus studii recte excolendi cautiones;

nones; colluſtratis ſimul quibusdam locis codicis ſacri hoc argumentum attingentibus. Quibus præmiſſis Cap. XXI Joſephi & Cap. XXII Simſonis typos Chriſti ex hiſtoria Evangelica illuſtrat. Cap. XXIII & ultimo diſputat, an Sagan, vicarius Pontificis Hebræorum, ſano & commodo ſenſu dici queat ſummus ſacrorum templi præfectus? qua occaſione de officio & dignitate Saganis plura ex ſtatutis diſciplinæ Hebræorum adferuntur. Sub finem diſcutiuntur duo loca Hiſtoriæ Lucæ Evangel. Cap. III, 2, Actor. XXIII, 2, & diſquiritur, an ſecundum eruditorum quorundam virorum ſententiam Saganatus munus in iis demonſtrari poſſit. Additi ſunt indices tres, locorum Scripturæ illuſtratorum aut explicatorum; vocum & phraſium Hebræarum & Græcarum, quarum ſignificatio in his libris oſtenditur; rerum præcipuarum his libris contentarum.

HET ACHTSTE ANATOMISCH CABINET van FREDERIC RUYSCH.

h. e.

FRIDERICI RUYSCHII, ANATOMIÆ ET Botanices Profeſſoris, nec non Academiæ Cæſareæ Curioſorum Collegæ, Theſaurus Anatomicus octavus.

Amſtelodami, apud Joannem Wolters, 1709, in 4.
Conſtat 9½ plag. ac fig. æn. Tab. 3.

EX variis curioſis, cum præparationibus, tum obſervationibus Anatomicis, quas Anatomicorum dexterrimus, *Ruyſchius*, in Theſauro præſenti cum publico communicare pergit, paucæ nunc
p. 2. pro more veniunt commemorandæ. Nempe inter tres partes ſuperiores ſive ſcutellas craniorum fœtuum humanorum una exhibetur, cujus dura mater, partim a cranio non ſeparata, partim arteriolis ceracea materia rubra ita repletis conſtans, occurrat, ut ſinus ejus longitudinalis immediate ex venis, non autem ex arteriis, ſi-
3. mul repletus luculenter poſſit videri. Secunda vero & tertia ſcutella ideo aſſervantur, ut accretio cranii ſtriata, non tam ex membranis pericranii aut duræ meningis, quam ex ſubſtantia limoſa inter

inter utramque membranam ſita, pariter innoteſcat, atque oſſium bregmatis ac frontis in fœtu diſtantia, in Figuris Autorum nondum ſatis expreſſa. Interior thoracis ſuperficies tribus membranis, pleura videlicet, membrana celluloſa & coſtarum perioſtio, inveſtita oſtenditur; quemadmodum ren humanus prodigioſæ magnitudinis & formæ, lagenam repræſentans ac ſubere interne repletus, innuitur. Copioſis auditus oſſiculis ea quoque adjiciuntur, quæ admodum confuſa, extraque ordinem ſibi invicem adhærentia, ex fœtu humano fuerunt deſumta, procul dubio ſurditatis illius auris, ſi fœtus ſuperſtes manſiſſet, cauſa. In ſtatu naturali inter membranam tympani ac os orbiculare in homine aperturam, quam nonnulli affirmant, Noſter nunquam reperire potuit; neque Mercurius, per ductum Euſtachianum adactus, viam ad auriculam invenit. Graviditatis tempore non ſolum tubas ſive oviductus, verum etiam ligamenta uteri teretia, multum ab hujus fundo recedere, vaginam vero uterinam elongari, in utero quartum circiter menſem gravidæ, cum fœtu ipſo, balſamo indurato ac quadraginta quatuor annos jam conſervato, curioſius præter alia valet cerni. In oſſe tibiæ humano, exactius nunc in Tab. III, Fig. 2, 3, 4 delineato, quam quondam in *Autoris Muſeo*, *Obſervationibus* ejus *Anatomico-Chirurgicis* annexo, p. 14 utramque inter laminam, non minus ac in cranio, diploe annotatur. In portione maxillæ ſuperioris fœtus vaccini per integumentum, quo oſſa ſpongioſa inferiora narium obducuntur, vaſa arterio-mucoſa denſiſſima & recto ductu ad naſi extremum decurrentia, indigitantur. Verum ſtomachi ſitum in Autorum Figuris obſervatum fuiſſe, quemadmodum negatur; ita nitidiſſimum ſceleton aviculæ, in quo ne minimum quidem oſſiculum deſit, foramina vero naturalia ubique pateant, memoratur. Oſſa fracta interdum a natura ita conjungi, ut ſubſtantia oſſea ſolummodo ſpongioſa, diploes inſtar, evadat, lamina vero exterior ac durior deficiat, exemplo cubiti anatis, in Tab. III, Fig. 5 una depicti, adſtruitur: nec dubitatur, quin idem in iis hominibus eveniat, qui poſt oſſium fractorum curationem recidivam, abſque ulla chirurgi culpa, facillime patiuntur. Inter inteſtinum cœcum hominis adulti & jam nati talis notatur differentia, ut in fœtu, in quo

p. 4.
5. 13.
6.
7.
8.
9.
10.
17.
17.
28.
31.
32.

principium coli magis magisque diminutum in processum vermiformem degenerat, vix intestini cœci locus determinari possit, in adulto autem cœcum nil nisi protuberantia coli existat, e cujus latere processus vermiformis emergat. Pudenda pseudo-hermaphroditi ovini, in Tab. II, Fig. 5 delineata, monstrantur, eorumque penis, clitoridis tantummodo corpus contra naturæ leges incrassatum & longius extra vulvam propendens, ita declaratur, ut hermaphroditi veri in dubium omnino vocentur. Occasione cordis humani, cum vasis nitide præparati, mirum recensetur vulnus, cultro circa papillam sinistram tali modo cordi inflictum, ut hoc a cono ad basin fere in duas partes fuerit divisum. Ramusculis arteriæ pulmonalis, materia ceracea rubra ad ultimum usque repletis, evincitur, arteriam pulmonalem male a nonnullis fuisse repræsentatam; neque ren succenturiatus reni a latere positus, uti in Autorum sistitur tabulis, sed reni potius impositus innuitur. In cute humana artificiali vasculorum repletione hæc adeo numerosa deteguntur, ut cutis ex meris vasculis, videatur constituta; quæ epidermidis autem humanæ propullulant eminentiæ innumeræ ac tenuissimæ, duas lineas circiter longæ, ubi a corpore reticulari euteque separatur, nil nisi theculæ inversæ pilorum & papillarum cutanearum reputantur, ipsique etiam pili & capilli pro meris dictarum papillarum productionibus venditantur. Dum tumor stupendæ magnitudinis ac figuræ cucurbitinæ, circa os uteri internum enatus atque post balsamationem lapidis instar induratus refertur, quomodo a Chirurgo ligatus is & extirpatus fuerit, uterum ipsum sine vitæ periculo haud rescindi posse, notabili exemplo æque comprobatur, ac ossi femoris in cervice fracto claudicationem plerumque succedere, quod cervicis tunc partes non tam denuo uniri, quam in nihilum plane, prout in Tab. III, Fig. 1 exprimitur, soleant redigi.

p. 33. 42. 43. 45. 48. 49. 50. 51. 55. 62.

ANALYSE DEMONSTREE, hoc est, *ANALYSIS DEMONSTRATA, SEU METHODUS RESOLVENDI PROBLEMATA MATHEMATICA, & HAS SCIENTIAS FACILE ADDISCENDI, Autore quodam Congregationis Orator. Sacerdote.*

Parisiis,

Parisiis, 1708, apud Jacobum Quillau, in 4. Alph. 5 plag. 7 Tabb. æn. 5.

AUtor doctissimi operis, *Carolus Reynau*, qui ipse sub finem Dedicationis ad Sereniſſimum *Burgundiæ* Ducem nomen ſuum profitetur, duobus voluminibus pleraque complexus eſt, quæ de utraque Analyſi in publicum hactenus proſtant, cumque tyronibus ad Matheſin ſublimiorem viam facilem ſternere intendat, nonniſi communia Geometriæ elementa ex *Euclide* & vulgarem calculum literalem atque notiſſima Matheſeos univerſalis vulgo dictæ theoremata ex Elementis Matheſeos R. P. *Lamy* haud difficulter addiſcenda ſupponit. In volumine primo Analyſin ordinariam explicat. Orditur *lib. 1* ab æquationibus ſimplicibus, tradens modum perveniendi ad æquationem, problemate quodam propoſito; æquationem inventam reducendi & tandem problema plenarie ſolvendi. *Lib. 2* reductionem plurium æquationum ad unam earundemque a fractis & incommenſurabilibus liberationem, & methodum inveniendi communem diviſorem maximum plurium æquationum edocet. *Lib. 3* naturam æquationum explicat, earundemque proprietates, ubi multa reperies de numero & qualitate radicum demonſtrata, ſed elegantiſſimum *Harriotti* theorema de numero radicum prorſus omittitur. Exhibentur regulæ ordinariæ de augendis & minuendis radicibus citra immutationem gradus æquationum, earumque uſus conſvetus oſtenditur, e. g. in auferendis æquationum terminis; in efficiendo ut coëfficientes omnium terminorum æquationis numericæ reddantur diviſibiles per quemvis numerum datum. *Lib. 4* progreditur ad præcipuum Analyſeos ordinariæ caput de reſolutione æquationum, varias proponens methodos reſolvendi æquationes, quarum radices ſunt commenſurabiles, itemque eas, quorum radices vel omnes, vel plures æquales exiſtunt, nec non methodum generalem inveniendi omnes æquationes commenſurabiles ſimpliciſſimas, quarum æquatio compoſita eſt productum. Duce utitur *Huddenio* in epiſtola de reductione æquationum, quæ a *Schotenio* inter Commentarios in Geometriam *Carteſii* relata. *Lib. 5* in ſpecie explicat reſolutionem æquationum quadraticarum, cubicarum & quadratoquadraticarum, veſtigia *Preſleti* in

Elementis Matheſeos fideliter exprimens, & quædam de reſolutione æquationum Superiorum commentatur, quam tamen commendat methodum nonniſi ad exemplum Cubicæ applicat. Sit enim æquatio reſolvenda $x^3 - px - q = o$. Aſſumit aliam æquationem indeterminatam uno gradu inferiorem $x^2 - fx - g - b = o$, & utriusque diviſorem communem maximum juxta methodum ſuperius indicatam inveſtigat, operationem eo usque continuans, donec in reſiduo non amplius reperiatur x. In ultimo diviſore $-px + gx + bx + ffx - q + fg + fb = o$, ubi x eſt linearis, invenitur valor ipſius $x = (-fg - fb + q) : (ff + g + b - p)$, & reſiduum modo indigitatum reſpectu unius indeterminatæ inſtar æquationis nihilo æqualis ordinatur, nempe in caſu noſtro,

$$\begin{aligned} g^3 &- 2pgg + ppg + pph = o, \\ &+ 3bgg - 4pbg - 2phb \\ &\quad - pffg - pffb \\ &\quad + 3bbg + b^3 \\ &+ 3qfg - pqf \\ &\quad + 3qfb \\ &\quad + qf^3 \\ &\quad - qq \end{aligned}$$

In hac æquatione ſecundus & tertius terminus ponuntur nihilo æquales, unde pro determinandis tribus indeterminatis b, f, g prodeunt tres æquationes, nempe (1) $-2p + 3b = o$, (2) $+pp - 4pb - pff + 3bb + 3qf = o$, (3) $g^3 + pph - 2phb - pffb + b^3 - pqf + 3qfb + qf^3 - qq = o$. Per primam reperitur $b = \frac{2}{3}p$, quo valore in æquatione ſecunda Subſtituto obtinetur $ff - 3qf : p + \frac{1}{3}p = o$, & invenitur $f = 3q : 2p \mp \sqrt{(9qq : 4pp - \frac{1}{3}p)}$ (multiplicatione per $-\frac{1}{3}p : 9pp$, hoc eſt, per $-\frac{1}{27}p$ & reductione debita ratione facta) $3q : 2p \mp \frac{1}{3}p\sqrt{(\frac{1}{4}qq - \frac{1}{27}p^3)}$. Denique ſubſtitutis valoribus ipſarum f & b in æquatione ultima, habebitur $g = \sqrt[3]{(-27q^4 : 2p^3 - \frac{27}{27}p^3 + 4qq - (27q^3 : p^3 + 4q)\sqrt{(\frac{1}{4}qq - \frac{1}{27}p^3)})}$. Quodſi valores indeterminatarum b, f, g in æquatione ipſas involvente $x = (+q - fg - fb) : (ff + g + b - p)$ ſubſtituantur, prodibit valor ipſius x quæſitus. Agit etiam Autor de extractione radicum ex quantitatibus complexis incommenſurabilibus, quales ſunt $a + \sqrt{b}, \sqrt{a + \sqrt{b}}, + \sqrt{c}$, &c. ubi radicum valores indeterminatos aſſumit, & ubi eos ad potentiam datam evexit, per terminorum quantitatis productæ

cum

cum termini propositæ comparationem eosdem determinat. Quæ in applicatione methodi generalis ad casus intricatiores occurrere possunt, difficultates recenset earumque tollendarum modum indicat. Quoniam vero per artes hactenus inventas ex omnibus æquationibus radices perfectæ extrahi nequeunt, nec formulæ pro cubicis & quadraticis (quæ dantur) praxi satis respondent; ideo lib. 6 modum approximandi ad verum valorem radicum in æquationibus numericis subjungit. Inter varias methodos ea quoque comparet, quæ *Rollii* methodo inveniendi limites radicum in æquationibus istiusmodi nititur. Denique *lib. 7* extractionem radicum per approximationem æquationibus literalibus explicans ea quoque fuse persequitur, quæ de seriebus infinitis per extractionem radicum *Newtonus*, & ex serie quadam supposita *Leibnitius* invenere: ubi & novum designationis genus *Leibnitianum* per numeros quæsitorum assumtitios explanat, eodemque utitur. (Vide Acta A. 1700, p. 206 & seqq.)

Volumen alterum ejusdem cum priore molis librum octavum complectitur, & in eo Autor usum Analyseos in Geometria & Scientiis Physico-Mathematicis monstrare intendit. Dividitur autem in tres partes. Prima usum Analyseos ordinariæ exponit. Monstratur nimirum exemplis Triangulorum rectangulorum, circuli, quadrilateri circulo inscripti, lineæ media & extrema ratione secandæ, quomodo proprietates linearum & figurarum per calculum eruantur. Ostenditur, quomodo problemata artis jaciendarum bolidum igniariarum, neglecta aëris resistentia, solvantur; centra gravitatis reperiantur; centrum oscillationis pendulorum compositorum determinetur: (ubi Autor retinuit paralogismum, quem in demonstrando Isochronismo cycloidis a *Philippo de la Hire* in Tractatu de Mechanica Prop. 110, p. 421 & sqq. commissum jamdudum correxit *Johannes Bernoulli* in Actis A. 1698, p. 266 & 267.) Docetur denique quomodo more *Cartesiano* æquationes Curvarum inveniantur, maxime Sectionum Conicarum, ex supposita genesi earum curvarum per motum continuum, & quomodo ex istis earundem proprietates eruantur. Tradit ea occasione methodum generalem ducendi Tangentes curvarum & modum ducendi asymptotos hyperbolæ atque de-

ſcribendi ſectiones Conicas per innumera puncta Geometrice determinata. Conſiderat quoque æquationes curvarum in ordine ad alias lineas rectas poſitione datas, quam diametros, & ſic ad methodum *Craigianam* loca Geometrica ſolida determinandi enodandam deſcendit, per quorum combinationem more *Sluſiano* æquationes determinatas conſtruit, addita locorum combinandorum æquationes inveniendi ratione. Ex Curvis Mechanicis Spirales, Cycloides, Logarithmicam & Exponentiales adducit, quarum tamen omnium fere nonniſi definitiones affert, & in genere Curvarum uſum in reſolutione problematum Phyſico-Mathematicorum, ut Parabolæ in jaciendis bolidibus igniariis, Ellipſeos & Hyperbolæ in Dioptricis, Cycloidis in temperando horologiorum motu commonſtrat. Pars ſecunda voluminis alterius calculo differentiali deſtinatur. Principia ejus veteribus Geometris cognita fuiſſe contendit, eaque ſine calculo plurimis propoſitionibus Geometricis demonſtrandis inſervire aliquot exemplis evincit. In Algorithmo multiplicationis non ineleganter poſt *Newtonum* in Princ. Philoſ. Nat. Mathemat. p. 252 demonſtrat, quod ipſius xy differentialis ſit $ydx+xdy$. Ponit nimirum x & y augeri ac minui dimidia differentiali: quo poſito in caſu primo prodit rectangulum $xy+\frac{1}{2}ydx+\frac{1}{2}xdy+\frac{1}{4}dxdy$, in poſteriori $xy-\frac{1}{2}ydx-\frac{1}{2}xdy+\frac{1}{4}dxdy$. Quodſi rectangulum poſterius auferas ex priore relinquetur differentialis ipſius $xy=ydx+xdy$. Explicatum calculum differentialem ad ſolutionem problematum de tangentibus, ſubtangentibus, normalibus, ſubnormalibus, maximis & minimis, atque puncto inflexionis & flexus contrarii applicat, ubi & ex tangentium conſideratione criteria deducit, unde cognoſcatur, num curva convexitatem, an concavitatem axi obvertat; num maximum vel minimum habeat. Præterea ope ejusdem calculi elementa curvarum & arearum ipſarum, tam ſi ordinatæ fuerint ad axem normales, quam ſi ex uno puncto educantur, ſuperficierum itidem curvilinearum & ſolidorum per curvarum rotationem genitorum eruere docet, additis formulis generalibus pro centro gravitatis. Formulas quasdam ad ſeries reducit, inveniens arcum ex tangente, ex ſinu recto, ex chorda & contra, arcum in data ratione dividens, aream Hyperbolæ æquilateræ

inve-

inveſtigans (qua occaſione de Logarithmis quoque agit) & problema *Keplerianum* de anomalia vera ex data media invenienda directe ſolvens. Parte tertia in leges calculi integralis prolixe inquirit & poſtquam complures ſummationes haud in vulgus notas explicavit, integrationem ex ſuppoſita quadratura aut rectificatione alicujus curvæ abſolvere docet, ubi directe haberi nequit, ſimulque de transformatione elementi unius curvæ in elementum alterius æqualis diſſerens fundamentum Tabularum, quas ſummus Geometra *Newtonus* in Tractatu de Quadraturis exhibuit, explicat. E. g. Sit expreſſio generalis omnium differentialium complexarum quotcunque terminos ſub quocunque ſigno p & quotcunque extra vinculum comprehendentium $x^m dx (f+gx^n+hx^{2n}+ix^{3n}+\&c.), (a+bx^n+cx^{2n}+ex^{3n}+\&c.)^p$. Integralem inventurus ſupponit (1.) $K=a+bx^n+cx^{2n}+ex^{3n}+\&c$, unde reſultat (2) $dk=nbx^{n-1}dx+2ncx^{2n-1}dx+3nex^{3n-1}dx+\&c$. Expreſſionem differentialis propoſitæ mutat in aliam æquivalentem $fx^m K^p dx+gx^{m+n}K^p dx+bx^{m+2n}K^p dx+ix^{m+3n}K^p dx+\&c.$ aut potius (3) in $x^m dx k^p (f+gx^n+bx^{2n}+ix^{3n}+\&c.$ Supponit porro, quod (4) $Ax^{m+1}K^{p+1}+Bx^{m+1+n}K^{p+1}+Cx^{m+1+2n}K^{p+1}+Dx^{m+1+2n}K^{p+1}+Dx^{m+1+3n}K^{p+1}+\&c.$ repræſentet integralem quæſitam. Singulorum hujus ſeriei terminorum quærit differentiales, ut obtineat $(m+1)Ax^m dx k^{p+1}+(p+1)Ax^{m+1}K^p dk+(m+1+n)Bx^{m+n}dxk^{p+1}+(p+1)Bx^{m+1+n}K^p dk+(m+1+2n)Cx^{m+2n}dxK^{p+1}+(p+1)Cx^{m+1+2n}K^p dk+(m+1+3n)DX^{m+3n}dxK^{p+1}+(p+1)Dx^{m+1+3n}K^p dk+\&c.$ quam ſeriem reducit ad hanc æquivalentem (5) $(m+1)Ax^m dx K^{p+1}+(p+1)Ax^{m+1}K^p dk+(m+1+n)Bx^{n+m}dxK^{p+1}+(p+1)Bx^{1+n+m}K^p dk+(m+1+2n)Cx^{2n+n}dxK^{p+1}+(p+1)Bx^{1+n+m}kp dk+(m+1+3n)Dx^{3n+m}dxk^{p+1}+(p+1)Dx^{1+3n+m}K^p dk+\&c.$ ſeu (6) $(m+1)Akdx+(p+1)Axdk+(m+1+n)Bx^n dxk+(p+1)Bx^{1+n}dk+(m+1+2n)Cx^{2n}dxk+(p+1)Cx^{1+2n}dk+(m+1+3n)Dx^{3n}kdx+(p+1)Dx^{1+3n}dk+\&c.$, $x^m kP$. In hac ſerie ex æquationibus 1 & 2 ſubſtituit valores ipſius k & dk, eosque ita diſponit:

(m+1)

$$X^m K^p \begin{cases} (m+1)\,Akdx = \\ +(p+1)\,Axdk = \\ +(m+1+n)\,Bx^n xdx = \\ +(p+1)\,Bx^{n+1}dk = \\ +(m+1+2n)\,Cx^{2n}kdx = \\ +(p+1)\,Cx^{2n+1}dk = \\ +(m+1+3n)\,Dx^{3n}kdx = \end{cases}$$

$$\left.\begin{array}{l} (m+1)Aa+(m+1)Abx^n+(m+1)Acx^{2n}+(m+1)Aex^{3n}+\&c. \\ \quad +(p+1)nAbx^n+(p+1)2nAcx^{2n}+(p+1)3nAex^{3n} \\ \qquad +\&c. \\ \quad +(m+1+n)Bax^n+(m+1+n)Bbx^{2n}+(m+1+n) \\ \qquad Bcx^{3n}+\&c. \\ \quad +(p+1)nBbx^{2n}+(p+1)2nBcx^{3n}+\&c. \\ +(m+1+2n)Cax^{2n}+(m+1+2n)Cbx^{3n}+\&c. \\ \quad +(p+1)nCbx^{3n}+\&c. \\ \quad +(m+1+3n)Dax^{3n}+\&c. \\ -f\ -gx^n\ -bx^{2n}\ -ix^{3n}\ -\&c. \end{array}\right\} \begin{array}{l} X^m K^p \\ dx=0 \end{array}$$

Hinc ſingulos terminos nihilo æquat, & inde valores indeterminatarum A, B, C &c. elicit, quibus in integrali aſſumta (4) ſubſtitutis, prodit tandem integralis quæſita $X^{m+1}(a+bx^n+cx^{2n}+ex^{3n})^{p+1}$, $\frac{f}{(m+1)a} + \frac{g-((m+1)-(p+1)n)bA}{(m+1+n)a}x^n + \frac{h-((m+1)-(p+1)2n)cA-((m+1+n)-(p+1)n)bB}{(m+1+2n)a}x^{2n} + \frac{i-[(m+1)-(p+1)3n]eA-(-(m+1)-(p+1)2n)cB}{(m+1+3n)a}x^{3n} + \frac{[-(m+1+2n)-(p+1)n]bC}{}x^{3n}$ &c. ubi multiplicator $X^{m+1}(a+bx^n+cx^{2n}+ex^{3n}+\&c.)^p$ eſt omnibus terminis communis. Expendit præterea leges calculi differentialis in curvis Logarithmicis & exponentialibus. Tandem theoriam ad praxin applicaturus non modo exempla aliquot quadraturarum & rectificationis Curvarum affert; ſed & methodum Tangentium inverſam problematibus nonnullis in Diariis Eruditorum, his præſertim Actis, paſſim ſolutis illuſtrat.

PHARUS

PHARUS ILLUSTRANS: SEU RESPONSA ad objectiones motaque dubia a Societatibus illustrioribus Anglicana & Borussica, ut & a Mathematicis Academiarum Germanicarum celeberrimis aliisque viris clarissimis in Rep. literaria eminentibus, pro defensione Machinæ suæ nauticæ ad inveniendas locorum longitudines in mari data a CONRADO MEL, D.

Hersfeldiæ, typis Johannis Casparis Vogel, 1709, in fol.
Constat 6 plag.

NOtissimum est, *Vitruvium* lib. 10 cap. 14 descripsisse machinam, qua navibus applicata itineris maritimi quantitas æstimari queat. Præcipuum ejus momentum in rotis ad navium latera ab aqua resistente agitandis consistere, constat. Ostenderunt autem *Ricciolus* Geogr. Reform. lib. 10, cap. 23, §. 3, f. 464, *Dechales* in Mundo Mathematico Tom. 3 Tract. de Navig. lib. 6, prop. 6, f. 263 & *Perrault* in Notis ad *Vitruvii* locum citatum f. 328, aliique ante ipsos, nihil præsidii in hoc passu a rotis istiusmodi expectari posse. Hinc factum est, ut ad machinas vento (quo navis propellitur) animandas confugerint, qualem exhibuit *Crescentius* Nauticæ mediterraneæ lib. 2, cap. 9, repræsentatam quoque a *Ricciolo* lib. 3, c. 1 & *Dechales* l. c. prop. 7, qui posterior alias similes describit. Eorum ignarus *Conradus Mel*, SS. Theol. Doctor, Inspector & Rector Gymnasii Hersfeldiæ in Landgraviatu Hassiæ, cum jussu Serenissimi Hassiæ Landgravii de machina curruli cogitaret, quæ viarum longitudini & curvitati, montiumque acclivitati & declivitati accurate investigandæ inserviret; ex eodem cum *Vitruvio* principio machinam pro invenienda longitudine & latitudine locorum in mari construi posse sibi persvasit. Externa ejus structura cum *Vitruviana* coincidit; interna vero differt, ei quippe simillima, quam dedit laudatus *Dechales* f. 264. Adjungantur, inquit, navi ab utroque latere rotæ majores quasi molares, axin rotarum per medium navis transeuntem ambiat cochlea, perpetua, hanc tangat rotula perpendicularis dentata, quæ ope rotulæ horizontalis propellat stylum dentatum. Quoties igitur rotæ navi affixæ circumvolvuntur; depinget stylus in sup-

posita tabula gradum, qui proportionem habebit cum peripheria rotarum, vel cum progressu navis intervallo unius circumvolutionis: ita ut sine horologio & ulla operosa calculatione, applicato indice, scire nauta possit, quot pedes, passus vel decempedas navis ab uno promontorio ad alterum cursu suo absolverit. Addit: Exhibebit machina perfectissimum remorum compendium, eo quod rotæ usum tot remorum exhibeant, quot ansas habent, & non tot remiges requirantur, qui summa cum molestia tractent remos, cum motus continuus circularis vento lenissimo animatus navem propellat, ejusque cursum promoveat, summa cum commoditate. Et quod maximum est, vis ventorum hac machina quasi ponderatur, ut pro intensione vel remissione ventorum sive tarde sive velociter cursum suum decurrat navis, stylus ne gradum quidem notet ultra progressum navis. Hanc machinæ suæ descriptionem in epistola A. 1707 mense Novembri Hersfeldiæ typis descripta cum illustribus & præpotentibus Ordinibus generalibus Belgii fœderati communicavit Autor. Qua occasione Cl. *Aymon*, natione Gallus, qui Hagæ Comitum commoratur, eidem significavit, machinam istiusmodi jam ante 200 annos inventam esse & rejectam: nec ea problema istud magnum solvi posse, cujus probationem desiderat Auctor. Cl. *Papinus* viri summi *Isaaci Newtoni* de ea judicium expiscatus asseveravit, ipsum dubitare de successu, cum enim rotæ ob resistentiam aquæ moveantur, vento secundo superficiem aquæ impulsam minus resistere, adeoque pauciores rotarum circuitus absolvi debere, quam si ventus oblique in vela impingat. Præterea rotas per resistentiam aquæ circumactas retardare potius quam accelerare motum navis. Concedit Autor motum rotarum ex parte a resistentia aquæ pendere; sed hinc sequi ait, quod vento secundo plures fiant circumvolutiones adeoque & navis longius iter absolutura sit. Cumque alæ non in extrema superficie hæreant, sed ad magis profundas aquæ partes pertingant; ventos secundos minorem resistentiam causaturos negat. Casum vero, quo pro ratione minoris resistentiæ aquæ tardior speranda sit rotarum circumvolutio, cum interim navis per longius spatium transferatur, quam alia vice, non tam in mari, quam in fluviis locum habere dicit.

dicit. Denique nullum esse dubium, quod celerior sit sperandus navis cursus, cum rotæ ex meris remis combinentur: nec tamen si plures remiges requirantur, inventum ideo fore inutile. *Jobrenius*, Medicinæ in Academia Francofurtana Professor, expendere jubet Autorem, quæ *Dechales* in Mundo Mathematico contra hanc machinam urget, scilicet 1, quod navis non semper linea recta procedat, 2, quod pro vi ventorum jam in hoc, jam in aliud latus inclinetur, 3, quod rotæ cursum navis retardent. Sed huic regerit, 1 posse exploratoriam navim experimentum licet aliquot annorum nonnisi vento secundo instituere, ubi per regulas Loxodromicas linea recta observari queat, vel indicem machinæ peculiarem omnes a linea recta deviationes notare debere: 2 inclinationem in unum latus non majoribus, sed minoribus tantum navibus metuendam esse, nec per inclinationem rotarum circumvolutionem impediri: 3 adhibendas esse rotas minores. *Sturmius*, in eadem Academia Mathematum Professor, objicit 1 Navem fervente mari a linea horizontali satis sensibiliter discedere; 2 motum navigii & rotarum alatarum a se invicem non pendere, sed has ab undis agitatas, circumagi posse, illo ex anchora pendente & quasi quiescente: 3 se vereri, ne rotæ mox justo profundius mergantur, mox supra undas sublatæ motu suo priventur: 4 metuendum, ne nauta contrariis ventis obviam eunte, dum aqua resistens rotas alatas movet, ventus vero easdem retro agere satagit, illæ inter hos conflictus rumpantur. Respondet Autor 1 navem exploratoriam longitudinum huic periculo sese exponere non debere, aut applicandum indicem gradus tempestatis delineantem: 2 *Sturmium* machinæ interiora non satis perspecta habere, utpote cujus unicum fundamentum sit motui navigii proportionatus rotarum progressus: non obstare motui majorem vel minorem immersionem, immo alterutra rota saltem immersa motum machinæ non sisti, & per subsidium aliquod staticum axem rotarum facile in situ Horixontali constanter servari: 4 vento contrario flante minorem esse in navigio vim moventem, adeoque & minorem in aquis resistentiam. *Volderus*, in Academia Lugdunensi Mathematum Professor, per Dn. *Gordonium* significavit, se judicium suum differre, dubitare tamen

de felici ſucceſſu, cum jam multi ſolutionem ardui problematis fruſtra aggreſſi fuerint. Excipit Autor, Deum dona ſua varie diſtribuere ac ſæpius olitorem valde opportuna loqui. Per *Siglerum* celſiſſimo Principi ac Abbati Fuldenſi a Secretis & Archivo objectiones Roma transmiſſæ ſequentes communicatæ ſunt: 1 Non poſſe ſervari lineam rectam; 2 navim contra fluctus eluctantem neceſſario retardari, dum interim rotæ vi fluctuum circumagantur: 3 eadem per fluctus aſcendente & per eosdem deſcendente, rotas ſæpius in gyrum moveri, quam ſi ea per planitiem æquoris ageretur: 4 eandem quoque per aliquod ſpatium a fluctibus rapi poſſe ſine motu aquarum, dum enim in eadem ſuperficie aqua hæreat, rotas non moveri. Concludunt adeo Itali; machinam optatum effectum habituram tunc, quando cœlo ſemper tranquillo & mari quieto navis linea recta movetur: quod quia vix unquam fiet, vix etiam longitudinem locorum in mari ea inveſtigatum iri. Quoniam hæ objectiones cum aliquibus jam ſuperius prolatis coincidunt; ſuas quoque Autor repetit reſponſiones a nobis non iterandas. Eſt qui huic potiſſimum objectioni inſiſtit, cæterasque objectiones minus obſtare arbitratur, quod rotæ converſiones motum navis ſeu progreſſum reſpectu quieſcentis tunc non indicant, cum ipſa aqua proprio motu movetur, quod non tantum a ventis ſit, ſed etiam potiſſimum a currentibus, ut alias cauſas taceamus. Itaque cum mare in partes easdem fertur cum navi, addendus eſſet motus maris ad motum navis; cum in contrarias fertur, detrahendus foret. Verum cum non ſemper naviganti conſtet de motu maris, difficileque ſit ejus noſſe celeritatem; neſcietur quid addi aut ſubtrahi debeat. Et perinde ſe res habet, ac ſi ſolum ipſum, in quo rota volvitur, progrederetur, ſecumque ferret currum, ita enim progreſſus currus ex motu ſoli & motu currus in ſolo compoſitus foret, ſi ſolum & currus in easdem partes tenderent; ſin ferrentur in contrarias eſſet detrahendus: quod ſi motus ſoli vel maris eſſet obliquus ad directionem currus vel navis multo adhuc perplexior foret æſtimatio, & ſumenda eſſet in diagonali parallelogrammi. Ventus etiam obliquus navim nonnihil ad latus impellens facit etiam ut non ſimpliciter in ſua directione a

puppi

puppi ad proram, ſed in diagonali navis moveatur; cum tamen rotæ indicent ſolummodo motum ſecundum directionem lineæ ipſius navis ſeu a puppi ad proram.

PRINCIPES PHISIQVES DE LA RAIſon & des paſſions des hommes,
hoc eſt,
PRINCIPIA PHYSICA RATIONIS ET PASſionum hominis. Autore MAUBECCIO, Medicinæ Doctore in Facultate Montepeſſulana.

Pariſiis, apud Bartholomæum Girin, 1709, in 12. Conſtat plag. 9.

EQuidem Autor per integrum libellum principiis *Carteſianis* utitur; in eo tamen a *Carteſio* diſſentit, quod eſſentia animæ in cogitatione conſiſtat atque adeo actu ſemper cogitet. Falſo nimirum ſupponere ait *Carteſium*, quod eſſentia rei in eo conſiſtat, quod nos maxime ferit, quodque de illa optime cognoſcimus: & evidenter demonſtrari poſſe confidit, perpetuam cogitationem eſſe impoſſibilem. Etenim ſi homo ſemper actu cogitet, cogitationes ipſius neceſſario excitari vel per ſucceſſiones fibrarum cerebri, vel immediate ab anima independenter a motibus machinæ. Jam vero neutrum affirmari poſſe. Neque enim in utero materno fibras cerebri fœtus continuo moveri, cum ſenſus impreſſiones ſenſibiles raro, aut fere nunquam recipiant, nervique admodum laxi exiſtant. Si vero anima cogitationes immediate producat, eas ſemper ſubſiſtere debere, cum cauſa excitante carentes nunquam ceſſare queant: id quod experientiæ repugnat. Quoniam vero omnem rationem a machina corporis pendere arbitratur; ideo ſtructuram cerebri atque nervorum, diſtributionem ſpirituum animalium per nervos eorundemque uſum ante omnia explanat. Et ut intelligatur, quomodo ratio a machina corporis pendeat; quomodo primæ ideæ & paſſiones in infante formentur, explicat. Infans ex ipſius mente in utero matris quaſi ſomno ſepultus: in lucem editus evigilat & objecta circumſtantia cognoſcere incipit. Nervi mille reci-

piunt ſecuſſiones & ſpiritus animales verſus cerebrum propulſi mille ſenſationes antea incognitas cauſantur. Primæ igitur, quas infans acquirit, ideæ ſunt objectorum circumſtantium. Iſtarum impreſſionum aliæ nos mulcent, aliæ fatigant, aliæ lædunt: hinc que primus paſſionum ortus. Ceſſante impreſſione, veſtigia cerebro impreſſa remanent, ſeu fibræ cerebri per ſpiritus animales agitatæ quandam ad ſimilem flexionem diſpoſitionem retinent: unde memoria & imaginatio reſultant. Cont guitas vero veſtigiorum efficit, ut una idea reproducta ſtatim reproducatur & altera. Hæc de origine idearum ſeu notionum tradit Autor. Judiciorum primorum eandem fere originem tradit, quam memoriæ atque imaginationis. Judicium enim formari aſſerit, ſi plures impreſſiones ab eodem objecto una provenientes unam imaginem forment, ita ut poſtmodum una reproducta reproducantur & reliquæ. Hanc ſolam differentiam inter ideam & judicium agnoſcit, quod in iſta clare & diſtincte omnes objecti partes cernantur, in judicio autem nonniſi una in ſenſus agat & reliqua imaginis pars ob contiguitatem veſtigiorum in cerebro renovetur. Judicia negativa fieri affirmat, ſi facta impreſſione reproducatur veſtigium in cerebro per eam formato non contiguum. Videat vero Autor, annon nimis arctos rationis limites conſtituat, multo certe minores, quam ſola Matheſis admittit. Quomodo loqui diſcamus, bene ex eo deducit, quod, ſi plures impreſſiones ſæpe una factæ fuerint, earum neutra reproducatur, niſi reproducatur ſimul & altera, quemadmodum jam ante aliquot annos in diſſertatione de loquela hic Lipſiæ habita deduxit *Wolfius* noſter. Omnem differentiam inter memoriam & imaginationem in eo ponit, quod in hac imagines ſint vividiores, in iſta langvidiores & quod imaginatio præſens magis & futurum, quam præteritum reſpiciat. Hanc vero differentiam procedere ait a veſtigiis in cerebro magis vel minus profundis; aut a modo, quo ſpiritus animales impelluntur; aut a diverſitate organorum; aut ab omnibus hiſce cauſis ſimul. Inter fontes judiciorum refert iterationem impreſſionum, paſſiones noſtras & inſtructionem ac commercium cum aliis, quibuscum vivimus. Ratiocinium reproductjoni ſimultaneæ veſtigiorum contiguorum a duobus vel pluribus

judiciis

judiciis una factis cerebro impressorum adscribit. Omnem varietatem judiciorum, quatenus vel omnibus hominibus communia, vel quibusdam nationibus, certæ ætati, certis conditionibus, immo unicuique homini propria existunt, a varietate vestigiorum in cerebro & diversitate ordinis ipsorum deducit. Si partes solidæ hominum perfecte similes forent, si idem sangvis per venas flueret, si sensationes uniformes per impulsum corporum ambientium sustinerent, si eadem foret omnium educatio; omnes eandem juxta nostrum haberent rationem, & oppositas sententias minime foverent. Sed cum hæc suppositio quoad singulas partes fallat, necessario hinc sequi arbitratur prodigiosam opinionum & sententiarum varietatem. Immo & unum hominem repugnantibus adhærere opinionibus, quod eadem objecta diversas in nos faciant impressiones, hominumque nos instruentium opiniones admodum sint oppositæ. Maximam igitur in persuadendo vim præjudiciis tribuit. Duobus nimirum modis alterum in nostram sententiam trahi, nempe 1, si testimonio sensuum doceamus, quod deceptus fuerit; 2, si evincamus id, quod credit, aliis repugnare principiis, quæ admittit, & de quibus magis certus est, quam de re controversa.

Per passionem hominis Autor vel sensationem animæ, vel motum cordis seu inclinationem voluntatis intelligit. Primam passionum originem a sensu voluptatis, vel doloris, vel indifferentiæ, quem impressiones pro diversa in organa nostra agendi ratione excitant, derivat. Inde amorem, odium, desiderium & fugam aliasque ex his compositas deducit. Effectus quarundam passionum particulares recenset, ac omnium variabilitatem & inconstantiam perstringit. De ambitione & amore vitæ ac divitiarum speciatim disserit. Tandem sub finem ex hypothesi sua corollaria nectens notat, ideas *Cartesii* innatas esse puras fictiones; nihil rationi conformius esse submissione cœca & voluntaria, quæ in veritatibus revelatis, utut incomprehensibilibus prorsus acquiescimus; Scripturæ interpretationem secundum lumen fidei & decisionem Ecclesiæ fieri debere; ut in veritate inquirenda certo pede progrediamur, inquirendum esse cum in quibus judicia nostra fundentur, tum qua ratione eadem combinentur, &

quænam

quænam ſint cauſæ ad errorem nos ſeducere ſolitæ. Ultimo autem corollario ſe plenius ſatisfacturum eſſe pollicetur in peculiari opere de methodo veritatem inveniendi, eamque aliis perſvadendi, principiis jam expoſitis ſuperſtruenda. Operæ pretium faciet Autor, ſi leges methodi Geometrarum tam veterum, quam recentiorum paulo accuratius inſpexerit, &, num per principia ſua iisdem ex aſſe ſatisfieri poſſit, cum cura inquiſiverit. Vires enim rationis non certius cognoſcere licet, quam ex ejus effectibus nobilioribus: & hypotheſium bonitas inde judicatur, quod experientiis circa rem ſumtis prorſus conveniant.

NOVA LITTERARIA EX RUSSIA.

CUm Magnus Moſcoviæ Princeps genti ſuæ rarum armorum æque ac literarum decus conciliare omni opera allaboret, factum eſt ejus potiſſimum auſpiciis, ut anno ſuperiori aliquot libri novis iisque elegantioribus typis e Belgio advectis excuſi prodierint. In his primo haud immerito loco nominamus ipſius ſummi Monarchæ PETRI ALEXIOVICH opus elegans, quo ſub titulo: *Prowoilot Opats chinick Architectur Jacowa Barotſchia de Vignola* regulas quinque Ordinum Architecturæ civilis, e celeberrimo Vignola excerptas, figurisque æneis 46 illuſtratas in fol. prodidit, quod idem in octava forma mox recuſum eſt, figuris ad minorem modum redactis. Prodiere pariter Moſcuæ ſuperiori anno *Generali Segnali ili Nadſirajeni wo ſlotti Jego Czarskego VVelitſchebſtwo*, id eſt, inſtructio generalis, quam claſſis Ruſſicæ præfecti ſequi data occaſione debent, in 12: *Pospozbach two retching woda gosdenie reeck Swobodnie*, i. e. conſilia de navigatione in fluviis Ruſſiæ in meliorem ſtatum redigenda, cum figuris, in 4. *Pobes dajuſchca Krepoſt*, i. e. propugnaculum triumphans, quem librum manu exaratum Erneſtus Fridericus, Baro de Burgstorf, Principi poſt captam anno 1696 Tanain (Azof) Moſcuam magna pompa redeunti obtulerat, in fol. *Upotreſtenia Zirculi i Liemika*, i. e. uſus circuli & lineæ, cum fig. in 4, nec non *Opreſchenie figur ploskich wo inia takowaje Sodersjanie*, i. e. transformatio figurarum planarum in alias ejusdem quantitatis, in 4, quorum librorum auctor perhibetur Brunnius, Generalis Locum tenens: *Priclali Kako piſchu complementi*, i. e. formulæ ad Principes illuſtres & familiares ſcribendi, in 8, quas transtulit & in ordinem redegit Michael Schaphiroff, ſummo Principi ab Epiſtolis ſecretis; tum & Homiliæ S. Chryſoſtomi in 14 Epiſtolas S. Pauli, Ruſſice translatæ, in fol. Ceterum plures adhuc in transferendis libris utilioribus occupantur. Ita Elias Kopiewiz Q. Curtium, Michael Schaphiroff Athanaſii Kircheri quædam Opera, imprimis Hieroglyphica, & Sam. Pufendorffii Introductionem ad Hiſtoriam Europæam & Sueticam, Ruſſica civitate donatam, alii alia, proxime prelo ſubjicient.

* * *

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ
Calendis Julii, Anno MDCCIX.

A COMPLETE HISTORY OF ENGLAND.

i. e.

INTEGRA ANGLIÆ HISTORIA, UNA CUM vitis omnium Angliæ Regum Reginarumque, a primis temporibus usque ad mortem WILHELMI III; acceſſere Notæ eruditæ & icones Regum.

Volumina III.

Londini, apud Sam. Smith, Benj. Walford, & reliquos, 1706, f. Alph. 26½ & Figur. Tabb. 28.

ETſi non deſint, qui univerſalem Angliæ Hiſtoriam exponere aggreſſi ſunt, quales Speedus, Bakerus, Brady, Tyrrellus aliique, non male tamen de gente ſua meritus eſt, quisquis inter Anglos hoc Hiſtoriæ Anglicanæ ſyſtema vulgavit, quo vitas Regum Reginarumque a variis Autoribus ſigillatim olim & ſparſim editas ac in unum quodammodo corpus redactas complexus eſt, hiatus vero propria induſtria ſupplevit. Præmiſit Vol. I Joannis Miltoni Hiſtoriam Angliæ, quæ usque ad tempora Wilhelmi Conqueſtoris pertingit, primum Londini A. 1670 edita, & deinde cum reliquis ejus Operibus Amſtel. 1698 recuſa. Hanc excipiunt eodem Volumine, quæ Samuel Daniel non ineleganter pro temporis ratione de Wilhelmo I & II, Henrico I, Stephano, Henrico II, Richardo I, Joanne, Henrico III, Eduardo I, II & III commentatus eſt, antehac Londini A. 1613 & 1618 vulgata. Quem etſi continuaſſe conſtet Joannem Truſſel, attamen cum is & ordine & ſtylo ſcripſerit corruptiſſimo, Noſter vitam Richardi II, Henrici IV, V & VI integram

concinnavit, ad methodum Danielis, additditque Eduardi IV Vitam, quam W. Habington omnium optime expoſuit, Lond. 1640, quamvis in excurſionibus politicis nimius videatur. Sequitur Thomæ Mori Vita Eduardi V, Anglice translata, (Latine prodiit Lond. 1651) quæ omnibus eſt in pretio, tum quæ idem de Richardo III expoſuit, cujus vitam cum ipſe non abſolverit, reliqua e Chronicis Raphaelis Hollingshead aliisque ſupplentur. Et ne Georgii Buck Vita ejusdem Regis ſeorſim Lond. 1646 excuſa hoc loco deſideretur, quam omni jure Apologiam dixeris Richardi III, illam Editor quoque addidit; ſed ut cavere ſuſpecta quædam loca Lectores poſſent, doctas quasdam notas ſubjecit Vir Cl. Jo. Strype. Ultimum locum in Volumine I occupat Franciſci Baconi, Baronis Verulamii, Vita Henrici VII elegantiſſima, quæ Anglice edita Lond. 1622 omnes propemodum laudes ſuperat: ſubjectæ ſunt nonnullæ notulæ e Jacobi Waræi Annalibus Rerum Hibernicarum Henrico VII regnante, qui ejusdem Antiquitatibus Hiberniæ Lond. 1658 editis adjecti ſunt, potiſſimum excerptæ. In Vol. II exhibetur Herberti de Cherbury Vita Henrici VIII, quæ primum Lond. 1649 edita, poſtea ſæpius & caſtigatiſſime poſtremo 1683 recuſa, multum pariter commendatur; tum Johannis Haywardi Vita Eduardi VI, quæ poſt mortem Auctoris prodierat Lond. 1630, copioſe nunc a Strypio e ſchedis manuſcriptis illuſtrata. Idem Strypius cum de Mariæ rebus quædam nondum typis vulgata poſſideat, elegantiſſimis notis auxit Franciſci Godwini Annales Mariæ, quæ una cum ejusdem Annalibus Henrici VIII & Eduardi VI Lond. 1616 & paſſim Latine prodierunt. Excipiunt hos elegantiſſimi Camdeni Annales Eliſabethæ, denuo nunc Anglice translati, quibus & ejusdem Annales breviſſimi Jacobi I ſubnectuntur. Denique Arthuri Wilſon Vita Jacobi I Lond. 1653 edita additur, quam Jacobus Welwood, qui plura poſſidet, quæ ad hoc Regnum ſpectant, nondum typis vulgata, novis obſervationibus exornare dignatus eſt. Volumen III ſeu ultimum, quod plane novum eſt, vitas Caroli I & II, Jacobi II, Wilhelmi III & Mariæ complectitur, quas etſi Editor magna cura deſcripſerit, optimis ubique teſtibus uſus, imprimis Clarendonio Comite, (cujus Hiſtoriæ rebellionis Tomum I, qui

&

& Gallice prodiit, recenſuimus A. 1705 p. 145, tertium & quartum Supplementis propediem inſeremus) nomen tamen ſuum celari maluit, ne cui præjudicium de Auctore naſci poſſet. Sed juvat nonnulla addere ex notulis plerisque Operibus ſubjectis.

Ad Miltoni Hiſtoriam notatur, in errore verſari hunc Auctorem, ubi per Mereſwarum oppidi nomen deſignari exiſtimavit, cum in Chronico Saxonico verba *on Mereſwarum* de habitatoribus locorum paluſtrium (Angli *Marſhers* vocant) explicanda ſint. Ad Danielem obſervat, maxime veroſimile eſſe, veteres colonos ex Gallia paulo poſt diluvium in Angliam migraſſe, quo tempore hominum, utpote longævorum, numerus major, qui alibi domicilia ſibi quæſiverint; de Bruto vero, a quo nomen aliqui derivant, fabulam addit a Britannis olim confictam fuiſſe, quod plerisque gentibus familiare quondam fuerit, inde a Trojanis majores ſuos vana quadam ambitione arceſſere. Quod ad Ordinem Periſcelidis aurei, oſtendit Noſter, eum neutiquam, ut Danieli viſum eſt, A. 1343, ſed potius 1349 die 23 Aprilis inſtitutum eſſe ab Eduardo III, nec ejus originem a periſcelide Sarisburienſis Comitis, verum, ut ex ipſis Ordinis monimentis pateat, repetendam eſſe a temporibus Richardi I, qui ad Ptolemaidem cum Barbaris certaturus, præcipuos belli Duces faſcia tibias ligari juſſerit, ut concordiæ inter ſe ipſos atque adeo & fortitudinis ſymbolum haberent. Ubi pugnæ ad Creſſiacum inter Philippum VI, Galliæ Regem, ac Eduardum III, Regem Angliæ, A. 1346 commiſſæ meminit Daniel, Noſter e Jo. Villano, ſcriptore Italo, notat, Joannæ, Bohœmiæ Rege, eo in prælio occiſo, Eduardum, Principem Walliæ, ejus inſigne, quod tres pennas ſtruthionis præferebat, in poteſtatem ſuam redegiſſe, idemque poſtea pro Walliæ inſigni adſciviſſe: num vero jam tum in inſigni Joannis conſpectum fuerit verbum Germanicum: **ich dien**/i.e. ſervio, quod hodieque in faſcia, qua pennæ illæ conſtringuntur, comparet, nondum ſatis conſtare videtur. Cum orta ſub Richardo II ſeditio eſſet A. 1381, Johannes Ball, inquieti animi ſacerdos, ſermone ad populum habito ſeditioſos inflammaſſe memoratur, uſus, ut Noſter memorat, loco textus, quem explicaret, verſiculis Anglicis:

T. I. p. 53. 84. 219. 222. 245.

When Adam delv'd and Eve ſpan,
Who was then a Gentleman?

Qui plane concordant cum Germanicis illis vetuſtiſſimis:

Als Adam hackt und Eva ſpann/
Wer war domals ein Edelmann?

p. 551. Ubi Georgius Buck, qui Richardum III ab omni crimine abſolvere conatur, in dubium vocat ea, quæ de Eduardo V & Richardo fratribus, Richardi Regis juſſu interemtis & ſub ſcala carceris ſepultis, vulgo memorantur, Cl. Strypius in nota obſervat, oſſa Principum illorum tempore Caroli II ſub ſcala Turris Albæ fuiſſe detecta, qui ea in ſacello Henrici VII honorifice recondi juſſerit, addita monimento inſcriptione:

H. S. S.

RELIQVIÆ EDWARDI V, REGIS ANGLIÆ, ET RICHARDI, DUCIS EBORACENSIS. HOS FRATRES GERMANOS TURRE LONDINENSI CONCLUSOS, INJECTISQVE CULCITRIS SUFFOCATOS, ABDITE ET INHONESTE TUMULARI JUSSIT PATRUUS RICHARDUS, PERFIDUS REGNI PRÆDO. OSSA DESIDERATORUM DIU ET MULTUM QVÆSITA POST ANNOS CXC ET I SCALARUM IN RUDERIBUS (SCALÆ ISTÆ AD SACELLUM TURRIS ALBÆ NUPER DUCEBANT) ALTE DEFOSSA, INDICIIS CERTISSIMIS SUNT REPERTA XVII DIE JULII ANNO DOM. MDCLXXIIII. CAROLUS II REX CLEMENTISS. ACERBAM SORTEM MISERATUS INTER AVITA MONIMENTA PRINCIPIBUS INFELICISSIMIS JUSTA PERSOLVIT, ANNO DOM. MDCLXXVIII ANNOQVE REGNI SUI XXX.

581. Sed plura a Buckio nulla ratione in Richardo excuſari Noſter oſtendit, obſervatque ad Verulamii Hiſtoriam Henrici VII inter præcipuos e familia Richardi fuiſſe Joannem Buck, Georgii propinquum

pinquum, quam causam fuisse existimat, quare Georgius in Vita illa Richardi huic Regi magni atque boni Principis elogium ubique vindicaverit. In Haywardi Vita Eduardi VI duos sub initium errores advertit Scholiasta, alterum, quod die 17 Oct. A. 1573 natum asserat, cum potius die 12 Oct. qui S. Eduardo sacer, natum Scriptores alii omnes tradant, uno excepto Sandero, qui sexto Idus Octobris, hoc est, decimo ejus mensis die in lucem editum nulla fide asserat: alterum, quod exsectum ex utero matris infantem Eduardum fuisse omnium velut scriptorum consensu asserat. Neque enim quenquam, & ne ipsum quidem Sanderum, qui Henrico VIII primus affinxerit illam fabulam, quod de difficili Janæ partu edoctus dixerit, satius esse, ut mater, quam ut filius periret, exsectum esse affirmare, & præterea constare ex ipsius Janæ & Medicorum literis ad sanctiorem Senatum missis, haud difficilem eum partum fuisse, quibus accedit, quod duodecimo demum post editum infantem die decesserit. Inter Eduardi præceptores eminebat Joannes Cheecus, cujus & natales & eruditionem Noster contra Haywardum defendit, Oratorem eum & Philosophum Platonicum eximium fuisse docens; & cum Godwinus in Annalibus Mariæ referat, eum Argentorato, quo in exilium migraverat Eduardo mortuo, in Angliam ducendæ uxoris causa, ut Thuanus velit, reversum esse, Noster Cheecum uxorem tum habuisse probat, & in Thuano non minus ac Sleidano, quem ille sequi videatur, verba ita capienda: *ut uxorem duceret*, h. e. *ut educeret.* De Wilsonio, qui Vitam Jacobi I scripsit, notat, eum optimis quidem monimentis instructum fuisse, at cum suasu Essexiæ Comitis historiam scripserit, fieri non potuisse, quin in Regem acrius nonnunquam inveheretur, quod ab eo injuriam factam Comiti constet, præterea stylum ejus esse inæqualem & obscurum, quod vitium plerisque ejus temporis scriptoribus familiare. Addit tamen, multo minori in pretio esse librum, quem Wilsonio opposuerit Wilhelmus Sanderson sub t. *A compleat History of Queen Mary of Scotland and her Son King James of Great Britain.* Etsi enim ad reconditas schedas provocet, nihil aliud tamen agere Autorem, quam ut ex variis libris perperam intellecta atque adeo corrupta confarciat, ut una sæpe pagina quinquies vel

T. II. p. 237. 274. 340. 662.

ſexies erraverit, cujus rei exemplum Noſter dedit ſatis luculentum. Marco vero Antonio de Dominis gratiam referendam cenſet Noſter, quod Paulo Sarpio perſuaſerit, ut Hiſtoriam Concilii Tridentini manu exaratam ex Italia in Angliam transmiſerit ad Georgium Abbotum, Archi Epiſcopum Cantuarienſem. Plurima in ultimo Tomo, qui plane novus eſt, occurrunt memoratu digniſſima, quanquam nullus Auctori ad archiva aditus patuiſſe videatur. Exhibentur hic inter alia monimenta Literæ humaniſſimæ, quibus Wilhelmus III Philippo Andegavenſi de Hiſpaniarum ſceptro impenſe gratulatus eſt die 17 Apr. 1701. Sed plura ex opere elegantiſſimo ſpecimina afferre ſupervacaneum fuerit.

T. III. p. 801.

ATLAS HISTORIQVE, OU NOUVELLE Introduction à l'Hiſtoire, à la Geographie &c. hoc eſt, *ATLAS HISTORICUS, SIVE NOVA INTRODUCTIO ad Hiſtoriam, Chronologiam & Geographiam, tam veterem, quam modernam, novis Tabulis æri inciſis elegantiſſime delineata; cum Diſſertationibus hiſtoricis GVEUDEVILLII. Tomi duo.*

Amſtelodami, apud Fratres Caſtellanos, 1708, fol. ch. aug. Alph. 5 plag. 17 & Fig. Tabb. III.

PAlmam plerisque omnibus, qui de Introductionibus ad Hiſtoriam, Chronologiam & Geographiam ſolliciti fuerunt, præripuit ſplendidiſſimi *Atlantis* hujus *Hiſtorici* Auctor ſpectatiſſimus Zacharias Caſtellanus (*Châtelain*) Gallus ortu, ſed civitate Batava donatus. Is mira naturalis ingenii felicitate Apollinis & Mercurii aſſecla, cum mercaturæ negotia uxori liberisque maximam partem expedienda commiſiſſet, ipſe autem per annos fere triginta hiſtoriarum lectioni frequenter inſudaſſet, in eaque filios ſuos dexterrime inſtituiſſet, primo quidem ante octennium elapſum, in eorum gratiam, *Compendium hiſtoricum Belgii fœderati*, ex numiſmatibus in memoriam eventuum graviſſimorum cuſis, confecit, & Amſtelodami cum figuris nitidiſſimis A. 1701 in fol. publicavit.

Et

Et postquam ex tot Auctorum diversas sententias statuentium collatione deprehendisset, quanta sit scribentium inter se invicem discrepantia, & quam difficile ideo redderetur historicum studium illis, quibus omnes Auctores evolvere, & quemque suo idiomate de rebus patriis scribentem intelligere non vacat, novum opus vastissimæ molis, *Atlantem* scilicet hunc *historicum* adgressus est, in quo omnium seculorum, omnium etiam Imperiorum & Provinciarum mutationes & præsentem statum tabulis elegantissime æri incisis delinearet, ordinemque temporum ac successionem ceterarumque rerum memorabilia accuratissime observaret. Operis præstantissimi, quod ipsi propter varias accessiones sub manibus in molem satis magnam excrevit, duo hactenus Tomi prodierunt, quorum prior unico, alter autem duobus Voluminibus constat.

Prior Tomus Serenissimo Principi Marleburgio A. 1704 nuncupatus, & anno proxime præterlapso recusus, Historiam primo Universalem, tum Græcam quoque, Romanam, Italicam, Francicam, Hispanicam & Belgicam delineat, & pro fundamento habuit Viri cujusdam eruditi Arborem Genealogicam omnium familiarum Augustarum in Europa a stirpe Gallica descendentium. Illius arboris ramos specialius descripturus clarissimus Auctor ad alias quoque Familias imperantes calamum direxit, & ultra quinquaginta tabulis charta augusta splendidissimis telam inchoatam pertexuit, quarum ordo talis est. Præliminaris charta sistit memoratam arborem Genealogicam, pone quam Dissertatio I generalis de cognitione Globi & historiæ universalis apparet, cui illustrandæ inserviunt quinque tabulæ, quarum 1 ad historiam introductoria, Globum cœlestem cum Systematibus mundi, Ptolemaico, Copernicano & Tychonico, Planetarumque Schematismis, & proportione, quam cum magnitudine Solis habent, exhibet; 2 Globum terrestrem cum observatiunculis Geographicis; 3 nexum Historiæ sacræ & profanæ, cum diversa ærarum sive annorum computandorum ratione; 4 Planisphærium generale ad historiam universalem inserviens, cum septem Orbis antiqui miraculis; 5 vero Historiam chronologicam Assyriorum, Ægyptiorum, Persarum & Sinensium repræsentat. Dissertatio II generalis Historiam Græcam concernit, ad quam n. 6 Græcia antiqua, n. 7 Græ-

cia

cia imperans sub Alexandro M. n. 8 diversæ Græcorum Respublicæ cum illarum notitia chronologica faciunt. Dissertatio III Romam veterem describit, ad quam delineandam n. 9 Italia nascens sive Respublica Romana, n. 10 Imperium Romanum late per orbem diffusum, n. 11 Romæ urbis facies antiqua cum fastis Consulum Romanorum, numeris 12, 13, 14 explicatis; n. 15 Imperatorum tam Occidentis quam Orientis icones, & n. 16 Chronologia eorundem multum juvant. Dissertatio IV de Roma moderna instituitur, atque huc pertinet n. 17 Italiæ status præsens, n. 18 Romæ modernæ facies, n. 19 & 20 Chronologia Pontificum, n. 21 delineatio Curiæ & Conclavis Papalis, n. 22 conspectus Romæ, tam veteris, quam recentioris. Dissertatio V Galliam illustrat, in cujus gratiam n. 23 mappa generalis Franciæ, cum ejusdem Geographia novantiqua, n. 24 speciales Gallicani regiminis provinciæ, n. 25 Reges Franciæ ordine Genealogico digesti, n. 26 regimen Ecclesiasticum in Gallia; n. 27 regimen Civile cum variis jurisdictionibus, n. 28 regimen militare cum præsenti illius statu, totius Regni viribus, & hodierna armorum munitionumque pictura, n. 29 Reges ordine Chronologico recensiti sistuntur. Dissertatio VI Hispaniam simili modo describit, eamque ob rem n. 30 Tabula Geographica veteris ac novæ Hispaniæ, n. 31 Chronologia & effigies Regum, n. 32 forma regiminis Hispanici, n. 33 distinctæ a se invicem jurisdictiones politicæ, n. 34 varii Monarchiæ Hispanicæ ordines, status ac provinciæ, n. 35 regimen Indiæ orientalis atque occidentalis, n. 36 & 37 Reges variarum gentium ac familiarum in Hispania imperantes exhibentur. Dissertatio VII Belgium concernit, cui explicando n. 38 tabula Belgii Geographica, n. 39 effigies Comitum Flandriæ & Hollandiæ cum iconismis Idolorum gentilium, & propagatorum religionis Christianæ, n. 40 effigies atque nomina Virorum regimini Belgico præfectorum, vel factis literisve illustrium, n. 41 forma regiminis, tum generalis, tum sigillatim etiam Belgii fœderati, n. 42 delineatio Societatis in Indiam utramque commerciorum gratia navigantis, & n. 43 progressuum, quos in globo terrestri fecerunt illæ Batavorum in Indiam Societates, n. 44 Chronologia historica Provinciarum Belgii Fœderati, ac aliquot accessiones mire huc facientes, inserviunt.

Alter

Alter Atlantis Tomus in duas partes ſubdividitur. Priori Parte Germania, Boruſſia, Hungaria & Bohemia exhibentur. Diſſertatio I & II Hiſtoriam Romanam exponit, quam inſigniter adjuvant n. 1 Tabula I, Genealogias Imperatorum, a Julio Cæſare usque ad Conſtantinum M. cum Regibus Gothicis, Viſigothicis, Oſtrogothicis, Burgundicis, Longobardicis & Exarchis Ravennatibus, ut & cum ſchematiſmo auguſtiſſimorum finium antiqui Imperii, repræſentans. N. 2 (Tab. a) Genealogia omnium in Europa Principum, qui a Carolo M. & Sicambriæ Regibus, (Tab. b) illorum, qui a Witikindo M. (Tab. c) eorum, qui ab Ega & Dagoberto deſcendunt, cui Megapolitanæ gentis ab Anthyro Herulorum Rege oriunda ſtirps ſimul inſeritur; n. 3 typus Germaniæ antiquæ, cum iconiſmis Idolorum gentilium a Germanis veteribus adoratorum; n. 4 ſchema Germaniæ & illarum regionum omnium, quas victoriarum curſu peragrati fuerunt Germani; n. 5 trophæum in honorem præcipuorum Germaniæ Heroum Populorumque efformatum, quod & tum ſigna veterum militaria, tum hodiernarum familiarum in Imperio illuſtrium inſignia exhibet; n. 6 Chronologica introductio ad Hiſtoriam Imperii Romani a Julio Cæſare ad Theodoſium I; n. 7 ſtemma Genealogicum Auguſtiſſimæ Gentis Auſtriacæ, & ceterorum in Europa Principum ex illa deſcendentium; n. 8 conſpectus Familiarum illuſtrium ex ſtirpe Rudolphi Habſpurgici, & in minori tabula e ſtirpe Ferdinandi I Cæſaris progerminantium, quibus inſignia quoque accedunt; n. 9 Genealogia diverſarum gentium, quarum Principes Imperio præfuerunt, una cum Regibus Hiſpaniæ ex domo Auſtriaca oriundis, & inſignibus provinciarum domui Auſtriacæ in Germania ſubjectarum in formam aurei Velleris collocatis; n. 10 ſtemma Palatinum & Bavaricum cum inſignibus, titulis, juribus & provinciis, quam rationem in ceteris etiam tabulis ſervatam obſervamus; n. 11 ſtemma utriusque lineæ Saxonicæ, Albertinæ nimirum atque Erneſtinæ; n. 12 ſtemma Brunſuicenſe ac Luneburgenſe cum ſuis inſignibus; n. 13 continuatio Chronologiæ Imperatorum Occidentis ab Honorio usque ad Auguſtulum, ut & Regum Barbarorum Imperium Occidentale deſtruentium, cum Exarchis Ravennatibus ab Imperatoribus Orientis in Italia

constitutis. Dissertatio III, de statu Imperii inscripta, n. 14 Hassiacam, n. 15 Wurtenbergicam, n. 16 Holsaticam, n. 17 Badensem, n. 18 Megapolitanam & n. 19 Anhaltinas familias simili ratione genealogice traditas producit; hinc vero n. 20 Chronologia Imperii Romano-Germanici a Carolo M. ad Fridericum I continuatur. Dissertatio IV de Principibus Imperii tractat, n. 21 in Nassoviæ domus Genealogiam inquirit, deinde n. 22 Geographica Germaniæ tabula cum nominibus & ramis familiarum illustrium, votum & sessionem in Comitiis Imperialibus habentium, n. 23 conspectus Circulorum Imperialium, cum diversis Principibus ad Comitia Imperii convenientibus, n. 24 nova quædam mappa, diversas Principum in Germania ditiones & provincias indicans, n. 25 Matricula & forma regiminis militaris in Imperio recepti, n. 26 continuatio Chronologiæ Germanicæ a Friderico I usque ad Matthiam comparet. Dissertatio V circa descriptionem Collegiorum & Conventuum Imperialium occupatur: atque huc quidem n. 27 diversorum in Comitiis Imperialibus congressuum, atque electionis & coronationis Cæsareæ ectypi, n. 28 schematismus Comitiorum universalium, n. 29 forma regiminis Ecclesiastici & militaris, n. 30 status Curiæ Imperialis & hæreditariarum Austriæ provinciarum, n. 31 conspectus familiarum novorum Principum atque Comitum Imperii in 4 Classes divisorum, & n. 32 nexus Chronologicus, usque ad victoriam Aldenardensem deductus, Germaniæ fere finem imponit. Dissertatio VI Borussiæ & provinciis Brandeburgicis impenditur, eamque ob causam n. 33 delineatio illarum regionum late diffusarum Geographica, cum insignibus earum, ac quibusdam aliis memorabilibus, n. 34 stemmatis Brandenburgici Genealogia amplissima, tam Ascanicnsis, quam Zollerani, cum diversis insignibus huc pertinentibus, n. 35 generationes Serenissimæ domus Brandenburgicæ a Friderico I derivatæ cum successione continua antecessorum, titulisque & jurium Principum nunc ibi imperantium, n. 36 effigies Electorum Brandenburgicorum usque ad Principem Regium, status regionum regiminisque Ecclesiastici, civilis & militaris, qualis fuit in Aula Regia anno octavo hujus seculi vertente, & n. 37 Chronologia horum Electorum cum descriptione coronationis Regiæ Borussi-

æ,

cæ, aliisque actionibus maxime memorandis, ante oculos ponitur. Dissertatio VII Hungariam & Bohemiam complectitur, & hic n. 38 nova Hungariæ tabula cum Indice Topographico & Chronologico, n. 39 nova Bohemiæ, Moraviæ, Silesiæ & Lusatiæ tabula cum insignibus harum regionum heraldicis, n. 40 tabula vetusti ac moderni status terrarum Danubio adjacentium, n. 41 Genealogia Regum Hungariæ ac Bohemiæ & regiminis usitati delineatio omnium oculos mire delectant. Quibus ad calcem Chronologia Ducum Regumque Bohemiæ & Hungariæ, usque ad Ferdinandum I subjicitur.

Posterior Pars alterius Tomi, quæ tertium Atlantis Volumen constituit, simili ratione confecta fuit. Nam Dissertatio I & II Angliam tantummodo respicit, quam illustriorem reddunt n. 42 mappa Angliæ Geographica, cum Regum Anglicorum imaginibus; n. 43 novissima Angliæ, Scotiæ & Hiberniæ tabula cum insignibus regnorum, provinciis Britannicis in utraque India sitis, indiceque Topographico; n. 44 Angliæ tabula juxta ordinem ac numerum Episcopatuum & Urbium præcipuarum digesta; n. 45 delineatio progressuum Anglicorum in ceteris Europæ provinciis, & jurium in Regnum Galliæ; n. 46 introductio Geographico-Genealogica in Angliæ Scotiæque Regum historiam; n. 47 stemma Genealogicum Plantagenetarum aliorumque partim Angliæ, partim Normanniæ Ducum, cum illorum insignibus; n. 48 stemma familiæ Stuartæ cum omnibus posteris eorumque insignibus; n. 49 repræsentatio Comitiorum utriusque regni Curiæ, quas Angli Parliamentum adpellant; n. 50 forma status Ecclesiastici ac Litterarii cum effigiebus Collegiorum Oxonienſis & Cantabrigienſis Academiæ, ut & virorum quorundam ibi florentium, insignibusque Academiarum & Collegiorum; n. 51 adumbratio privilegiorum, quibus Nobiles in Anglia gaudent; n. 52 militaris & n. 53 civilis regiminis descriptio, cum (n. 54) eleganti Chronologiæ Anglicanæ compendio. Dissertatio III Scotiam & Magnam Britanniam concernit; cui adjunguntur n. 55 mappa Scotiæ Geographica cum observationibus de statu Nobilium & Civitatum in Scotia; n. 56 repræsentatio regiminis & Comitiorum in Scotia; n. 57 Geographia veteris ac recentioris Hiberniæ; n. 58 nova Hiberniæ

tabula, juxta formam utriusque regiminis adornata; n. 59 insignia & officia civilia & militaria in Hibernia; n. 60 Regum Scotiæ Chronologia. Dissertatio IV de Helvetia instituitur: ibique n. 61 Geographia Helvetiæ antiquæ, ubi ea imprimis indicantur loca, quorum memoria sub initiis Reipubl. occurrit; n. 62 tabula generalis tredecim Helvetiæ pagorum, quos ipsi lingua patria *Cantons* vocant, cum indice Chronologico & Topographico, eorumque insignibus; n. 63 repræsentatio diversorum ibi Comitiorum & Collegiorum; n. 64 tabula Rhætiorum, Neocomensium, Genevensium & aliorum Helvetico fœderi accedentium populorum Geographica; n. 65 Index genealogicus variorum Principum successionem in Principatu Neocomensi (*Neufchâtel*) prætendentium, cujus tamen possessio jure merito ad Augustissimum Borussiæ Regem ante aliquot annos devoluta fuit; n. 66 annales Helvetiorum leguntur. Dissertatio V Sabaudiam describit, in cujus gratiam n. 67 Genealogia Familiæ Sabaudicæ hodie imperantis; n. 68 Historico-Geographica Ducatus Sabaudici descriptio, cum typo civitatis Taurinensis & Veneriæ, & n. 68 Historia Sabaudiæ juxta seriem Chronologicam pertractantur. Dissertatio VI ad Lotharingiam pergit, quæ n. 70 Genealogico-Heraldice, n. 71 Geographico-Prosopographice, ubi Lotharingia in dynastias suas divisa, successio Ducum cum effigiebus eorum & statu præsente Aulæ imperantis omniumque Consiliorum ac Collegiorum exhibetur, n. 72 Chronologice depingitur. Septima tandem Dissertatio, quæ de Republica Venetorum agit, agmen claudit, atque hic rursus n. 73 mappa Geographico-Topographica & Heraldica; n. 74 situs ipsius urbis Venetæ, cum Indice Nobilitatis; n. 75 forma regiminis civilis & politici; n. 76 forma regiminis militaris, cum quorundam ædificiorum ludorumque publicorum delineatione, & n. 77 Chronologica Ducum Venetorum recensio exhibetur: quibus omnibus generalis quidam syllabus Genealogiarum hoc altero Tomo contentarum ad calcem subjungitur.

De insigni utilitate, quam Viri illustres & omnes elegantioribus literis dediti, sed concatenata negotiorum mole a prolixitate hujus studii abhorrentes, exinde capere possunt, nos quidem

dem dicere non attinet, eaque de re diligentissimus Auctor in Præfationibus cuique Tomo præmissis ipse disseruit. Id tantum notamus, quod singulas chartas nitidissime æri incisas observationibus quibusdam necessariis & elegantissimis ubique illustraverit, quod singulis Principum imaginibus certos quosdam fortunæ aut infortuniorum morumque characteres semper addiderit, quodque Dissertationes historicas, cuique sectioni aut provinciæ tanquam luminaria quædam splendidissima annexas, celebratissimo *Gueudevillio* debeamus, quem excellentissimum inter Gallos in Belgio Fœderato commorantes scriptorem, non solum Genius Aularum Europæarum (*L'Esprit des Cours de l' Europe*) quem per annos bene multos singulis fere mensibus in publicam lucem emisit, sed hæ quoque Dissertationes historicæ summa styli elegantia & miro rerum ordine confectæ nobilitant. Gratissimum quoque Editor animum erga *Ferdinandum Ludovicum de Bresler & Aschenburg*, Equitem Silesium & Reipublicæ Uratislavienſis Senatorem splendidissimum, Fautorem nostrum honoratissimum, in limine statim alterius Tomi testatus est, quod iste hunc Atlantem historicum multis accessionibus ampliare, pluribus in locis correctiorem reddere, & nonnullas etiam Genealogias proprio Marte stupendaque diligentia confectas addere dignatus fuerit. Ut ergo cetera Orbis Europæi regna Castellanus noster eadem dexteritate, ordine ac nitore quantocius perficere & Literatorum Procerumque desideriis ita satisfacere queat, omnes boni ac cordati merito nobiscum precantur.

SYNTAGMA HISTORICO-GENEALOGICUM de ortu atque progressu Illustrissimæ & antiquissimæ Domus Comitum & Baronum WORACZICZKIORUM de PABIENICZ; Autore MICHAELE ADAMO FRANCK de FRANCKENSTEIN.

Pragæ, apud Carolum Rosenmüller, 1708, in fol. Alph. 4 plag. 2 & Tabb. aliquot Geneal.

VEtustissimæ apud Bohemos juxta ac glorioſissimæ Woraczickianæ Gentis origines atque monimenta ante annos jam

BIBLIOTECA

centum & ultra in suo illo insigni *Diadocho*, in quo plerarumque illustriorum Bohemiæ Familiarum stemmatographiæ leguntur, paginis aliquot complexus est celeberrimus Genealogistes *Bartholomæus Paprocius*, verum (ut argumenta nimium vasta atque universalia tractantes fere solent) breviter, nec tam accurate, quam rei amplitudo, & dignitas postulabat, idque sermone duntaxat vernaculo, ut proinde a Bohemis fere tantum legi posset atque intelligi. Præsentis ergo operis Autor doctissimus non se actum agere credidit, si *Historiam Woraczicziskianam* ex professo, curis secundis, diligentiore penna describere, tum a Paprocianis temporibus ad hanc usque ætatem prosequi, & recognitam, auctam ac continuatam civitate deinceps Latina donare aggrederetur. Quod quidem ita præstat, ut Paprociana plus quam tricesies exsuperans opuscula hactenus ignota e vetustis Manuscriptis & fide dignis Annalibus eruderet; ac ne uniformitate argumenti tædium pariat Lectori, prosam carmine alternans, in varias insuper Quæstiones ac Dissertatiunculas, Historicas, Genealogicas, Heraldicas, Ethicas, Philologicas, aliasque passim excurrat, eas præcipue, quæ ad illustrationem totius Historiæ patriæ & universam Bohemicarum stirpium notitiam faciunt, adeo ut occasione Woraczicziskianæ Domus, quæ cum plerisque aliis illustribus Bohemiæ Familiis arcta affinitate jungitur, potioris *Bohemicæ Nobilitatis* brevem quandam *Sciagraphiam* tradat. Opus totum in triginta sectiones, ac velut trifariam divisum est. Pars prior historiam ordine chronologico ad nostra usque deducitur tempora, cui novissimum Cæsareum Diploma in mantissam apponitur & anacephalæosin, adjectis quoque notis, quibus præcipua Historiæ capita supplentur & explanantur. Pars inde altera Genealogicam Arborem propaginis Woraczicziskianæ erigit; cum prius singulos ejus ramos frondesque singulas expendisset, examinassetque accuratius radicem præsertim ac verticem utriusque superstitis lineæ, a quarta & quinta generatione. Parte denique tertia Cl. Autor virtutes præcipuas, sapientiam, dignitates, fortunas, prærogativas sæpe laudatæ gentis sigillatim considerat; tum brevissima synopsi omnia hactenus dicta constringens, mortuali Woraczicziskiorum præsagio, sepulchralibus monimentis ac tandem votis opus concludit, subjectis

jectis Indicibus neceſſariis. Porro ut, quod de excurſibus dictum, ſpecimine aliquo declaremus, occaſione primi Familiæ Woraczickianæ in Bohemiam adventus [p. 3 & 8] oſtendit Cl. Autor, jam ante imperium Ducis Przemyslai (contra quam aliqui Scriptores exiſtiment) copioſiſſimam in Bohemia Nobilitatem conſediſſe: appoſito etiam ſyllabo Nobilium Familiarum, quæ cum Czecho e Croatia in oras iſtas advenerant. In mentione Pabieni (qui nobiliſſimus Heros illuſtriſſimæ Familiæ ſuæ Woraczickianum nomen ab agriculturæ ſtudio derivaſſe olim legitur) [pag. 15, 205 & 259] fuſe probat, plurimisque Politicorum, atque Hiſtoricorum & Poëtarum adductis locis, ac nominatim Boozi, Cyri, L. Quinctii, Fabricii, Curii Dentati, Scipionis Africani, Serrani, M. Valerii Corvi, Camilli, Catonis, Przemyslai, Piaſti, Olechi aliorumque exemplis demonſtrat, olim ſummos quoque Heroas, Principes atque Reges ruri feciſſe opus, boves egiſſe ſtivamque tractaſſe. Refutat & dictum Salluſtii, quo agriculturam *ſervile officium* pronuntiavit. Denique Scriptorum quorundam & vulgi retundit opinionem, qui de avitis Przemyslai Bohemiæ Ducis natalibus vile aliquid ſuſpicati ſunt, quod eum arantem producant hiſtoriæ, cum ad tori thronique conſortium a Duce Libuſſa evocaretur. Occaſione Udalrici, e Woraczickianis hoc nomine primi, Eccleſiæ Pragenſis Canonici & J. U. Doctoris [pag. 27 & 319] adverſus hodiernos rei litterariæ obtrectatores affirmat multisque confirmat, dignitates Academicas non tantum nihil officere, verum potius ſplendoris plurimum conferre Nobilitati. Unde antiquitus in omni Europa, tum nominatim in Bohemia maximorum Procerum, Principum, atque adeo Regum filios illud honoris ac gloriæ genus magno ambitu affectaverint. Sed hæc ad ſalivam Lectori movendam ſuffecerint. Ceterum quod ad præcipuum operis argumentum ſpectat, plura Lector reperiet, Paprocio, Balbino aliisque adhuc intacta. Qualia ſunt Woraczickianæ Familiæ a Romanis Proceribus Gracchis & Bohemiæ Ducibus Crocis, atque a priſcis Mielniei Comitibus per matres deductio [pag. 4, 12, 257] tum quod Woraczickiani ante aliquot jam ſeculain numero Baronum Bohemiæ & Vexillariorum Procerum, tum ante ſecula omnino novem in numero Comitum fuerint [p. 106, 147, 234,]

Marianæ

Marianæ porro, ut nunc vocant, *Maturæ* fundatio eidem illustrissimæ Genti vindicata, [p. 318] variæ narrationes de originibus urbis Czaslaviæ [p. 198,] de gemino Woraczicziko [p. 15, 44, 203,] de Borzivogio Principe per Woraczicziczkæos in thronum restituto [p. 315,] de Hadkone Pabienicio, Procopii Orphanorum Ducis interfectore [p. 41,] de Puta Urbis Plsnensis liberatore (p. 40,) de sepultura Czaslai (344,) de mortuali Woraczicziczkiorum omine (p. 341,) & alia, quæ omnia variis carminibus & artificiis poëticis, Genethliacis, Epithalamiis, Epiniciis, Eucharisticis, Epicediis, Epitaphiis, Elogiis, Anagrammatibus & Chronostichis ornantur & intermiscentur.

DIE METHODE WIEDERAUFrichtung der ersten Christlichen Kirche.

i. e.

ZEPHTRINI DE PACE NECESSARIA Restauratio Ecclesiæ primitivæ Christianæ.

Brunsuigæ, impensis Jo. Georg. Zilligeri, 1709, 4. Alphab. 5 plag. 5.

ILlustris Auctor hujus operis, qui sub nomine *Zephyrini de Pace* latere voluit, Scriptoribus irenicis annumerandus differit in eo præcipue de Electorali Moguntina instructione quoad unionem Evangelicorum & Romano-Catholicorum, & quidem p. 1 de qualitate personarum, qui unionis causa colloqui & agere invicem debeant, p. 21, 45, 47, 55, 58, 60 de formulis loquendi, quæ in S. Scriptura non sunt comprehensæ, p. 60, de examine Augustanæ Confessionis & Breviarii p. 26, de lectione Missæ p. 107, an missa sit sacrificium, & quale? p. 110, 148, 185, 193, 239, de futura appellatione Evangelicorum p. 288, de Papa, & pro quo sit agnoscendus, p. 293, de intermissione conviciorum & scriptorum adversus alteram partem p. 324, de administratione S. Cœnæ sub utraque specie p. 337, de confessione auriculari p. 438, de cultu Sanctorum p. 597, & denique de purgatorio p. 730. Huic autem operi prolixam præmisit Præfationem, in qua improbat multitudinem librorum, qui quotidie scribuntur, præsertim in re Theologica,

gica, docetque, omnes Christianas sectas multum veri & boni habere, sed quibus falsum & malum intermixta sint; se hic agere de unione Christianorum, non autem Atheorum, & Christum negantium, aut contemnentium; irenicos Scriptores magnum charitatis opus facere, quamvis unus & alter non optime eo in negotio processerint, paucosve invenerint sententiæ suæ patronos, sicut excellentissimis Viris, Erasmo, G. Cassandro, G. Wicelio & H. Grotio contigerit: ejusmodi vero Scriptores irenicos non esse contemnendos, cum Jesus pacem tantopere suis discipulis commendarit; cujuscunque Sectæ quis fuerit, modo Deum timeat, & Christum pro Servatore suo agnoscat, ac pie & secundum virtutes vivat, pace & charitate nostra non esse indignum; nec adhibenda esse verba: *hic est Acatholicus, Lutheranus, Calvinista, Arminianus, Hæreticus, & consequenter mancipium diaboli*, & vicissim: *hic est Papista, superstitiosus, idololatra, servus Mariæ, & ideo damnatus*; quemvis se ipsum intueri debere, tanquam servum inutilem, qui non optime observarit mandata Domini sui; debere etiam agnoscere suos & aliorum errores, eosque emendare; Lutherum, Zwinglium, Calvinum satis causæ habuisse, ut obstarent multis & enormibus abusibus, qui suo tempore in occidentali Christi ecclesia fuerint, sed & eruditos Viros Romanæ ecclesiæ animadvertisse, eos (sic quidem Noster sentit) ultra, quam fas est, processisse; salvos in iis Sectis factos esse homines non ex vitio & errore Sectæ, sed ex eo, quod quævis earum ex catholica Christiana religione participaret, cum nulla sit Secta Christiana, quæ non modum & medium perveniendi ad vitam æternam a Christo Joh. XVII, 3 suppeditatum acceptet, eoque utatur; necessarios fidei articulos contineri in symbolo Apostolico, adeoque in illis convenire Christianas Sectas, quia singulæ illud recipiant; neminem alteri debere irasci, si is aliter, ac ipse, aliquid interpretetur, & in articulis non necessariis, in quæstionibus Theologicis, atque in ceremoniis & ritibus ab ipso recedat; Dominum vineæ diversitatem hanc indicare quodammodo voluisse in suis operariis, satis enim esse, si singuli suo modo curent vineam, ut fructus ferat: interim pacis & unionis causa, omnes Domini operarios sic esse instruendos, ut eodem modo & conjunctim officium

peragant, ne per ſeparationem corporum & animorum opus Domini detrimenti quid capiat. Atque huc etiam tendere ait præſens ſcriptum, in quo docere Germanos tot ſententiis diſſentientes conſtituit, potiores articulos, in quibus diſcrepant, ſive ad ſalutem neceſſarii ſint, ſive non, ita poſſe explicari & dirigi, ut cum S. Scriptura, primitiva eccleſia & ſana ratione conſentiant, & conſequenter eos, qui illos amplectantur, conjunctim paſci, atque in unum idemque Chriſti ovile intrare poſſe. Ut vero idoneus ſit aliquis recipi in ovile pacis & unionis Chriſti, tria potiſſimum requiri cenſet, 1 ne ſibi videatur, per ſingularem gratiam & prærogativam, aſſecutus a Deo eſſe infallibilitatem in omnibus tam credendis, quam agendis, 2 ne credat, impoſſibile eſſe, ut ipſe in uno aut pluribus fidei articulis erret, 3 ne præſumat, ſe ſapientiſſimum omnium, & in rebus religionis omnia aſſecutum eſſe, ſed potius ſibi perſuadeat, alios haud paucos ad majorem, quam ipſum, cognitionem perveniſſe. Atque hæc hactenus recenſere ita voluimus, judicium de iis aliis relinquentes.

CHRISTIANI KORTHOLTI, THEOLOGIÆ quondam Doctoris & Profeſſoris Primarii, Academiæque Kilonienſis Pro-Cancellarii, Diſquiſitiones Anti-Baronianæ; accedunt ejusdem de pane ἐπιούσιῳ Exercitatio Anti-Salmaſiana, aliaque haud diſparis argumenti ſcripta, una cum D. ADAMI TRIBBECHOVII Exercitationibus ad Baronii Annales, denuo edita a SEBASTIANO KORTHOLTO, Philoſoph. Moral. & Poeſeos Prof. Ordin.

Lipſiæ & Hamburgi, ſumtibus Reumannianis, 1709, 4. Alph. 3 plag. 12.

QVum intelligeret Clariſſimus Sebaſtianus Kortholtus operam ſuam, quam revocandis in lucem patriis ſcriptis hactenus cum laude impendit, litterato Orbi non diſplicuiſſe, nunc ſeptem Diſquiſitiones, a ſumme Venerando Parente Cardinali Baronio quondam oppoſitas, doctiſſimeque elaboratas, in apricum denuo proferre, iisque præter octavam de reliquiarum cultu, aliamque

que in Canonem ſextum Concilii Niceni, & quicquid ipſa B. Parentis manus ad Diſſertationes ſuas Anti-Baronianas paſſim politius limandas & perficiendas contulit, adjicere non in conſultum judicavit. Quibus novem Diſſertationibus acceſſerunt ejusdem B. Kortholti Exercitatio Anti-Salmaſiana de Pane ἐπιούσιῳ, quam in Oratione Dominica petimus, nec non Joannis Paulini Olivekranzii, Chriſtinæ, Suecorum Reginæ, quondam Conſiliarii, dominiorumque Gubernatoris Generalis, libellus ſine Autoris nomine Amſtelodami 1691 editus, qui hoc titulo inſignitur: *Pater noſter, ſive Dominicæ precationis explicatio compendiaria*, una cum B. Kortholti Epiſtola ad Celeb. Dn. Reyherum, in qua judicium ſuum ſuper hoc laudato Olivecranzii commentariolo exponit, eundemque plane aureum appellat. Præterea ſubjectus eſt ſyllabus omnium librorum a ſuperſtite B. Kortholto publicatorum, nulla mentione facta ſcriptorum poſthumorum, quæ & famæ Auctoris & Lectoris exſpectationi plerumque minus reſpondere ſolent, quod ultima ſcriptoris manus & lima ad illa non acceſſit. Comparent quoque in hoc egregio Syntagmate D. Adami Tribbechovii Exercitationes V ad Baronii Annales, ubi deſiit Iſ. Caſaubonus, continuatæ & anno 1666 edi cœptæ, quum in Academia Kilonienſi ſummæ Reverendus iſte Theologus Hiſtorias publice doceret. Exhibentur etiam in iſto opere Epiſtolæ Pauli Sarpii, Veneti, & Iſaaci Caſauboni, quibus manu ſua exaratis Vir illuſtris, Marquardus Gudius, tanquam theſauro quodam literario admodum pretioſo B. Kortholtum quondam locupletavit, atque hæ celeberrimi Editoris Præfationi ſubjunguntur.

RECVEIL DES OBJECTIONS &c.

i. e.

PHILIPPI NAUDÆI, SOCII ACADEMIÆ Regiæ Berolin. & Matheſeos in Illuſtri Academia Profeſſoris, Syllabus Objectionum contra Tractatum de ſuprema Dei Perfectione factarum, cum Reſponſionibus.

Amſtelodami, apud Stephanum Roger, 1709, 12. Plag. 9½.

De Cl. Naudæi Tractatu, Perfectionem Dei ſupremam, tanquam remedium contra dubia circa originem mali & decretum reprobationis orta, enarrantis, actum eſt ſupra M. Jan. p. 11. ſq. Oppoſuit Anonymus quidam Naudæo ſchedam, quæ perſaſe illum tractat, & cumprimis eo nomine quam maxime reprehendit, quod Deum ſancto ſenſu auctorem peccati dici poſſe docuerat. Naudæus, conqueſtus graviter de contumelia ſibi illata, primum in hac collectione ſchedam iſtam it refutatum, & Adverſarium ſuum cum multis aliis univerſaliſmi patronis Pelagianiſmi & Arminianiſmi reum facit. Non deponit autem ſemel adoptatam & ex hypotheſi de abſoluta Dei perfectione ſtatuminatam ſententiam de Deo peccati auctore in ſancto ſenſu. Recipit igitur ſe ad phraſes Biblicas de peccato uſurpatas, quæ duriores videntur, hasque ab Adverſario contemni, aut in nebulas converti, ait. Cenſet vero, hominum malitiam in cauſa eſſe, cur tantopere a phraſi, Deum eſſe auctorem, abhorreatur, eam videlicet, cum poſſit ſancte & inculpate intelligi, per malitioſam interpretationem in contumeliam Numinis pertrahi: acſi quis Jacobo Patriarchæ inimicus, audiens, illum re pecuaria familiam alere, ita rem exponeret, Jacobum pecora alere ſtudio illa erudeliſſime mactandi, adeoque ſtragis ſanguinariæ auctorem eſſe. Negat & pernegat, jus hominis aliquod contra Deum eſſe, uſus ſimilitudine a Rege petita, qui exercitum juſtis de cauſis in expeditionem deducat, inque itinere iſto ingentem formicarum vim cum exercitu conculcet, nulla equidem ratione peccans, quia ipſi non formicarum, ſed expeditionis, habenda eſſet ratio. Cumprimis vero indignatur, Jo. Clericum, V. Cl. tantis commendationibus ab Adverſario ornari, qui in negotio purioris doctrinæ reprehendendus potius ſit, cujusque editionem Novi Teſtamenti publica auctoritate Berolini reprobatam eſſe ſciat.

Hæc prima hujus Syllabi pars eſt. In ſecunda Amicorum quorundam monitionem perpendit, minus æque ferentium, quod Molinæum, Dallæum & Claudium nominatim refutaſſet; & fatetur, ſe non omnium prudentiſſime hac in re verſatum eſſe, potuiſſeque eorum doctrinas, non citatis nominibus, refellere. Credit tamen eos, cum homines fuerint errori obnoxii, non Prophe-

tæ

tæ vel Apoſtoli, etiam nominatim confutari potuiſſe. In tertia portiuncula Lutherano cuidam, quem vocat, Theologo, reſpondet, cui difformem omnino noſtris Eccleſiis ſententiam adſcribit, quod videlicet de ſalute eorum, qui Chriſtum nunquam noverint, ſi bonæ mentis morisque fuerint, deſperare nolit. Naudæus vero tales exiſtere negat, cum omnis vera morum mentisque probitas in Chriſto ſit atque ex Chriſto. Cum eodem de voluntate antecedente fuſius agit, ſed ita ut novam plane huic phraſi ſignificationem uterque adſcribat. Quarta portio hominis a religione tantum non alieni, & ipſam fere providentiam negantis, argumenta conſiderat, cui fortiter Naudæus reſpondet. In quinta particula res ipſi eſt cum Doctore Univerſaliſta, qui negabat, Deum vere ſui honoris cauſa agere vel ad illum actiones dirigere poſſe. Sexta portio alius Univerſaliſtæ argumenta contemplatur, qui ad incomprehenſibilitatem Dei ſe receperat, ſtatueratque, nihil de tota re pronuntiandum. Septima Theologo Lutherano oppoſita eſt, qui infinitatem meriti Chriſti Naudæo objecerat. Credit, ſe hic Noſtrates ad ſilentium redegiſſe, & a præcipuis Theologis ne quidem reſponderi poſſe ad argumenta a ſe contra noſtram ſententiam prolata, alterum a ſtatu hominis lapſi, qui cum mancipium peccati ſit, nihil aliud poſſit, quam perpetuo malitioſe reſiſtere, alterum ex eo, quod non repudiare & recipere gratiam, quæ nos diſtinguamus, prorſus & per omnia ſint eadem. Sed hæc Theologis commendamus. Octava portio velut in lance fatura aliorum objectiones colligit, & ad illas reſpondet. Tandem de Concione quadam Eliæ Saurini contra Supralapſarios habita agit, eamque refellit, ratus, rationem noſtram, quæ ſemper viis Dei obmurmuret, pleroſque a ſua & Supralapſariorum hypotheſi facere alienos.

EPHRAIMI GERHARDI DELINEATIO PHIloſophiæ Rationalis eclectica efformatæ & uſui ſeculi accommodatæ, ſive de Intellectus humani uſu atque emendatione Libri duo.

Jenæ, apud Henr. Chriſt. Crœkerum, 1709. 8.

Conſtat plag. 15.

AUtor Cl. in Præfatione laudat Autores, quorum ſcriptis in ſuo concinnando fuerit adjutus. Nominat ex veteribus *Nizolium*, *Vivem*, *Melanchthonem* & *Petrum Ramum*; ex recentioribus *Thomaſium*, *Buddeum*, *Groſſerum*, *Carteſium* cum ſequacibus *Claubergio*, *Le Grand*, *Jenſio* & Autore Artis cogitandi, *Weiſſium*, *Schilterum*, *Bayerum*. Se legiſſe quoque ait Medicinam Mentis Dn. *de Tſchirnhauſen*, & ultimo tempore ſibi innotuiſſe *Clerici*, *Lockii*, *Titii* atque *Prælei* præceptiones. Veteribus parum tribuit ſuorum in Philoſophia rationali profectuum: plurima autem ſe debere fatetur *Thomaſio*. Hujus potiſſimum & Celeb. *Buddei* (qui ſæpe cum illo conſentit) cogitata approbat & contra Conſult. *Titium* noſtrum, ſi quando diſſentit, propugnat. Ex *Tſchirnhauſiana* Medicina Mentis vix quicquam deſumtum reperies, nec explicatæ potiſſimum in excellenti hoc opere Geometrarum methodi ulla injicitur mentio. *Ariſtotelis* dogmata Logica paſſim perſtringit, in primis, quæ de Syllogiſmorum figuris tradidit: id quod hodie a plerisque fieri conſuevit. Equidem noſtrum jam non eſt Logicam *Ariſtotelicam* ad examen revocare, & de perfectione ipſius decernere; cum tamen videamus, plerosque ſcopum illius non ſatis perſpicere, ideo unice monemus, quod *Ariſtoteles* examen cogitationum verarum ad evidentiæ gradum ultimum perducere intenderit, ita ut ſecundum cœptas leges cogitationes diligens aberrare non poſſis, etiamſi in arduis meditationibus nondum ſatis fueris verſatus, & ut certa veritatum normandarum regula habeatur, quæ ipſis ſenſibus evidentiam earundem percipiendam exhibeat. Huic quantum ſatisfecerit ſcopo, examinandum, & quousque ille in Logica intendendus, diſpiciendum erat iis, qui in eam invehere conantur. Non adeo tempus falleret, qui Logicæ Ariſtotelis ex ipſius Scriptis hauriendæ Trutinam orbi literato exhiberet. Sed videamus, quænam Autor noſter in ſua Logica proponat. Librum primum de conceptibus Logicis communibus; alterum de negotiis Logicis ſpecialibus inſcribit. In illo definitiones & diſtinctiones de eruditione, philoſophia generatim, philoſophia rationali, intellectu humano, cognitione, ignorantia, veritate & certitudine, falſitate veroſimili & diſſimili, objecto cognitionis & cognitionis impedimentis attuliſſe plerumque

que contentus, in hoc alias de impedimentorum remotione, experientia, meditatione, ratiocinatione, lectione & auſcultatione, interpretatione, opinionum dijudicatione, veri communicatione generatim, communicatione veri, quæ oretenus fit, libris ſcribendis & arte diſputandi & confutandi ſuperaddit, & paucas hinc inde regulas inſpergit. Speciminis loco quasdam definitiones, diſtinctiones & regulas proferemus. Per eruditionem ſe intelligere ait, quicquid diſci poteſt, eam tamen diſtinguit ab artibus Mechanicis, quæ etiam diſcuntur, & ſapientiam vocari ait, quatenus non ab aliis inculcatur, ſed per ſe ipſam innoteſcit. Utramque docere debere, quæ bona ſint, quæ mala, quod illa eligenda, hæc evitanda. Hinc eruditionem eſſe infert habitum recte utendi intellectu circa acquirendam conſervandamque hominum felicitatem, quæ in vita naturæ humanæ conveniente, hoc eſt, in naturæ humanæ conſervatione conſiſtat. Tot adeo eſſe eruditionis, quot felicitatis humanæ partes. Grammaticam, Rhetoricam, Poëſin, Hiſtoriam, partem Matheſeos, diſciplinas vocat, quæ non tam vitæ, quam ſcholæ eſſe exiſtimentur. Improbat diviſionem in quatuor Facultates, quam fundamento deſtitutam, confuſis conceptibus formandis aptam & veræ ſapientiæ, h. e. vi ſuperiorum, iis, quæ proprio Marte diſcimus, infeſtam aſſerit. Philoſophia ipſi eſt doctrina tradens notitiam, amorem uſumque rerum naturæ cognoſcibilium & ad humanam felicitatem pertinentium: cujus tot eſſe affirmat partes, quot eruditionis. Logica vero eidem eſt doctrina cogitationum plurium juſto nexu cohærentium. Intellectum inter alia dividit in activum & paſſivum. Illum vocat, ſi motum ex ſe producat: hunc vero, ſi ab extra moveatur. Illum ait gignere cognitionem mortuam, cerebrinam & idealem; hunc vero vivam, affectivam & ſenſualem. Intellectum quoque purum dari largitur, ſed rariorem eſſe, prout ingenia abſtractionibus nata rariora exiſtant, nec late admodum patere. Mentis exiſtentiam per motus celerrimos probat, qui intus contingant, propterea quod concipi nequeat, quomodo craſſa corporis materia ſine tali motore agat. Certitudinem dividit in ſenſualem & idealem. Ultimum veritatis criterium cum *Carteſio* facit: quicquid clare & diſtincte percipio, illud eſt verum. Clare autem & diſtincte

cte rem percipere idem esse, ac vel sensus, vel idearum evidentia ita convinci, ut, cur de rei veritate dubitemus, nihil restet. Ad verosimile requirit, ut possit esse verum, & ut menti sub specie veri appareat. De eo sequentes affert regulas: 1 quarum idearum nexum natura rerum patitur, illarum conjunctio est verisimilis: 2 quarum idearum harmoniam qualiscunque ratiocinatio ostendit, illa est verosimilis. Impedimenta cognitionis recenset rerum absentiam, nimiam objecti distantiam, nimiam rei propinquitatem, subtilitatem, motum objecti & inconstantiam, naturalem mentis hebetudinem, præjudicia, negligentiam, contemtum rerum quotidianarum & neglectum rerum ad animam pertinentium, stultam de eruditione persuasionem, multitudinem librorum, Eruditorum, Academiarum, instituta inveterata, distinctionem Facultatum, statum Eruditorum &c. quæ fusius a se pertractata ait in Dissertatione de præcipuis sapientiæ impedimentis, cum in finem ad calcem libri adjecta. Impedimenta remoturus præcipit, 1 mentem sanam esse debere in corpore sano, 2 dubitandum esse, 3 curandum, ut res sint præsentes & in debita distantia. De experientia, quam ex aliquot repetitis perceptionibus nasci statuit, non opus esse regulis arbitratur, cum sit cognitio evidens & in se certa. Experimenta sumtuosa magis luxui & curiositati, quam veræ sapientiæ inservire ex *Thomasii* tentamine de essentia spiritus repetit. Regulas syllogisticas *Aristotelis* rejicit, quoniam regulas circa rem naturalem tradere sit Soli viam monstrare, adeoque homo ratione utens non opus habeat magno regularum apparatu. Nos iis carere posse, si adhibeamus hanc cautelam: non esse ratiocinandum, nisi de rebus magna ex parte cognitis. Versiculos de signis ab otiosis hominibus esse excogitatos. Conscripsit Autor hunc libellum, ut inserviat Prælectionibus privatis in Academia Jenensi habendis.

ISRAELIS CONRADI, MED. DOCT. PHYS. Gedan. Senioris, Cognitio sui ipsius problematica Philosophico-Medica.

Gedani, sumtibus Autoris, 1708, 8.
Const. plag. 2½.

Autor

Autor ætate & doctrina venerandus ex eorum numero eſt, qui principium movens in homine ſpiritum eſſe, omnis corporeæ naturæ expertem, negant, ita tamen, ut ei præ craſſa materia peculiares perfectiones tribuat. Lucem enim eſſe ſtatuit, quæ ſit *ſubſtantia a Deo creata, finita & ſimul indefinita, ratione noſtri conceptus ſpirituoſa, ſeu ſpiritus non immaterialis, ſimpliciſſima, inviſibilis, denique ſecundum voluntatem Conditoris peculiaribus donis aucta vel augenda, ut ad ſingulas deſtinationes ipſi ſoli notas diverſa genera & ſpecies lucis conſtituere ſit apta.* Lucem vero Deum in principio rerum præter Solis lucem, & hac multo puriorem, condidiſſe ſupponit doctiſſimus Autor, cujus conditiones & modi queant eſſe varii, atque ex ejus ordine primo loco vitalis ſpiritus putatur eſſe, vitæ præſes, & qui ſuſtentationis & propagationis negotium in animalibus quibusque ſine ullo principio alio perficiat, non ad ſolas Mechanices regulas, ſed qua ratiocinandi facultate intrinſeca eſt præditus, quam magis vel minus in brutis, pro diverſitate horum naturæ præſtantiæ, exerit. Alia autem eſt iterum lucis ſpecies, quæ homini eſt propria & intelligendi vi pollet, & ſummi boni capax eſt, quæ dicitur eſſe *ſubſtantia a Deo creata ſpiritualis non immaterialis, luce conſtans, vivens, intelligens, cogitans, ſui conſcia, ratione, perceptione, ſenſu, judicio, conſilio, memoria, voluntate prædita, denique & immortalis, in qua ſola apud hominem imago Dei quæri & inveniri queat.* Hoc problema tam diu conſiſtere debere Cl. Autor poſtulat, donec alius quid evidentius & ad principii moventis & intelligentis naturam capiendam aptius in medium adferat. Media autem hæc videtur via eſſe inter ſententias, quarum altera animum aſſerit eſſe ſpiritum immaterialem, cujus nec diſtinctos conceptus ſuppeditare poteſt, nec ſubſiſtendi rationem tradere, aut phaenomenorum nodos ſolvere, altera materiam ſubſtituit, craſſiorem quidem, & operationibus mentis perfectionibus imparem. Proniori quidem nexu videntur Noſtro ex ſua ſententia fluere, quæ ad commercium inter mentem & corpus pertinent, ad quod facere quoque permultum putat ſanguinis ac reliquorum, quæ in corpore ſunt, indolem, nec non, quæ externe accedunt, ut ſunt aer, alimenta, educatio, conſuetudo, valetudo, morbus, & hujus

naturæ alia. Absolvitur vero illa mutua actio inter mentem & organa corporis, per medium vitalem spiritum, qui luce animi est inferior, & corporis, cui quoque lucis certa & deterior forte portio tribuitur, lumine præstantior. Quæ quidem omnia ita proponuntur ab Autore, ut meliora docentem sequi paratus sit. Subjiciuntur primæ tractationis parti plura Scripturæ loca, quæ quoquo modo argumentum explicare possunt, in quibus partim literæ sensus, partim allegoria locum obtinet. In secunda parte occupatur in exponenda natura corporis, ubi ad tria respiciendum esse commonet, qualis nimirum homo sit in matris utero, qualis extra eum, & quid post obitum illi accidat. Quoad primum conciliantur illorum opiniones, qui vel ex ovo, vel ex vermibus hominem nasci docent, etenim vermiculi seminis ovulis in utero bombycum instar se possunt includere, quibus operam suam confert deinde vitalis spiritus ante jam expositus, qui & vitam ipsam cum intra uteri claustra, tum quando homo in lucem exponitur vitalem, constituit, quæ vita, uti & corporis sanitas, consistit in hujus spiritus actione & justa partium formatione, dispositione, proportione, quantitate & debito situ, nec non motu sanguinis & aliorum fluidorum ac solidorum, in quæ vitalis hic spiritus virtutem suam exercet, qui ita constitutus nutritionis etiam, digestionis, secretionis, excretionis, retentionis & alia munia obit. Functiones animo & corpori communes fiunt beneficio materiæ lucidæ subtilis in canalibus corporis contentæ & ad cerebrum appellentis, cui vestigia, nescio quæ, imprimit; cogitatio, imaginatio, ingenium, & quæ huc spectant, ope potissimum cerebri vel juvari, vel impediri possunt, quamvis & stomachus, & viscera, & sanguis non excludantur plane. Ratio, meditatio, judicium, voluntas & intellectus mentis propria sunt opera. Sensus externi a societate mentis & corporis dependent. Quæ ultimo loco sequuntur, agunt de conservatione corporis sani, ut sana in eo mens degere valeat, verum ea ulterius prosequi non fert instituti ratio: quæ vero corpori post mortem eveniunt, relinquuntur altioribus innutritis. Ceterum doctissimus Autor præter hoc Problema Physico-Medicum *Inscriptiones* quoque *miscellaneas* eleganter satis conscriptas simul in lucem edidit.

VITI

VITI RIEDLINI, ULMENSIS, OLIM, Augustæ Vindelicorum, nunc in Patria Physici, & Academici Curiosi, Curarum Medicarum, in quibus varii Casus, Historiæ & Observationes &c. continentur, Millenarius.

Ulmæ, apud Georgium Wilhelmum Kuhnium, 1709, 4. Alphab. 4.

QVantæ curæ nostro fuerit Autori utilissimam Artem Medicam non solummodo rite exercere, sed & observationes propias literis consignando eandem promovere, tot historiæ sub Linearum Medicarum titulo per continuam sex annorum seriem, ab A. videlicet 1695 ad A. usque 1700 editæ atque in Actis nostris recensitæ, satis superque fecerunt testatum. Neque curam talem ab eo adhuc esse abjectam, vel abjectum facile iri, Casuum præsens Millenarius octo abhinc annis jamjam typis destinatus, modo citius Bibliopolarum aliquis curam eorum in se suscepisset, sub Curarum Medicarum nomine recens divulgatus, testatur, testabunturque aliæ Observationes, quarum vel duos Millenarios denuo paratos habet, suo tempore sub aliis forsan titulis, Deo juvante, cum publico communicandæ. Quæ tamen antequam lucem adspiciant, nobis nunc curæ erit ex Casibus hisce, quos præ manibus habemus, observata pauca, non tam aliorum subinde interspersa, quam Autoris propria, pro more excerpere. Nobilis Viri *Obs. 26* fit mentio, qui catarrhis obnoxius pro lubitu uvulam modo exserere quasi & oculis exponere, modo iisdem denuo subtrahere valuerit. Cortex Peruvianus Cephalalgiæ periodicæ non minus, ac aliorum morborum periodicorum, genuinus & strenuus debellator *Obs. 27* evincitur; tabes vero lethalis a doloribus arthriticis incauta aluminis cum albumine ovi applicatione sedatis, enarratur *Obs. 29*. Febris quartana non omnis longa & curatu difficilis *Obs. 69* confirmatur, dum mercator aliquis quinquagenarius a potiunculæ sudoriferæ & pulverum febrifugorum sale armoniaco auctorum usu loco tertii paroxysmi totus sudore perfusus mox perfecte convaluit. Mirum antipathiæ exemplum in Matrona quadam illustri, quæ spongiam siccam absque insigni

totius corporis horrore nunquam attingere, eandem vero aqua madefactam impune tractare potuit, *Obſ. 91* notatur; ophthelmiam autem, quæ fonticulis alias curatur, fonticulo etiam clauſo ſuccedere *Obſ. 167* oſtenditur. Incubum incantatione inductum, & incantatione curatum exhibet *Obſ. 176* cum a cucurbitulis non ſcarificatis pone cervicem applicatis, & hinc per totum dorſum ad nates usque ſæpius tractis, multam urinam moveri, *Obſ. 183* edoceat. Guttam roſaceam, quemadmodum a nimia ſanguinis profuſione ſubortam, *Obſ. 230* exponit; ita dolores iſchiadicos a potione cathartica diſcuſſos *Obſ. 242* deſignat. Ileos a vermibus lethalis *Obſ. 250*, hydrops uteri conceptionem inſequens *Obſ. 253* totiusque tumor ab eryſipelate faciei neglecto *Obſ. 269* commemorantur. Quæ in Autoris filio atrophiæ lethalis poſt mortem patuerit cauſa, *Obſ. 344* refertur, maſſa videlicet carnoſa pugni fere magnitudine inteſtinum duodenum ſtipans, hocque adeo coarctans, ut non niſi parum ſucci chyloſi, ex ſtagnatione corrupti, ad reliqua inteſtina ſatis bene conſtituta, exceptis glandulis eorum majoribus, potuerit deferri. Salivationis mercurialis efficaciam in menſibus referendis, quos braſſicæ muriaticæ & carnis ſuillæ eſus in virgine 20 annorum obſtruxerat, demonſtrat *Obſ. 366*, poſtquam martialia, aloetica, ſuccinata & volatilia nequicquam profeciſſent. Narium catarrho, per aliquot maſtiches grana ſedato, in Matrona quadam fluorem album ſucceſſiſſe, pilulis Francofurtenſibus & ſpiritu Terebinthinæ curandum, tradit *Obſ. 402*. Unicornu marinum in vigiliis pertinacibus, aquam vero ſimplicem pane toſto alteratum, in doloribus nepleriticis egregie conferre, ex *Obſ. 412* & *413* innoteſcit. Fiſtulam ani in natibus aliquando exeuntem, aſt dolores in mamma cancroſa ab emplaſtro ſaturnino excitatos, *Obſ. 494* & *507* teſtantur. Cum aliquis ex alvi obſtructione ſine doloribus vivere deſiiſſet, poſt ſectionem non ſolum plures excreſcentiæ carneæ in inteſtino recto, ſed & externa maſſa informis carnoſa partim, partim glanduloſa, pugni virilis magnitudinem excedens atque inteſtinum rectum prope veſicam urinariam comprimens, juxta *Obſ. 536* fuerunt detectæ. Ab hauſtu lactis calidiuſculi dolorem illum ventriculi mitigatum, quem mercator quidam a cibo nimis

fervente

fervente in itinere ingesto diu perceperat cum faciei colore mutato, loquitur *Obs. 564.* Tumorem manuum subitaneum non tam a Tinctura bezoardica sudorifera, quam a cathartico aliquo dissipatum sistit *Obs. 694*, prout Anasarcam a pomis in nimia quantitate assumtis & oriri posse, & purgantibus atque martialibus facile cedere, in *Obs. 724* legitur. Carnem suillam fumo induratam per duos menses in ancillæ cujusdam ventriculo hæsisse, testis est *Obs. 829*, dum terra sigillata in antiquo ventriculi dolore compescendo *Obs. 868* laudatur. Arthritidis e pedibus in pectus metathesin periculosam *Obs. 883* comprobat; e contrario decoctum Coffeæ salutare cum in ventriculi doloribus præcavendis, tum in chylificatione promovenda, si post cœnam hauriatur, perhibet *Obs. 941.* Gravida denique *Obs. 957* innuitur, quæ sevum, ex quo candelæ conficiuntur, tam avide comederit, ut eodem nunquam potuerit exsatiari.

GUNTHERI CHRISTOPHORI SCHELHAMMERI de Nitro, cum Veterum, tum Nostrorum, Commentatio.

Amstelodami, apud Janssonio-Waesbergios, 1709, 8. Constat plag. 17.

HAbuit *B. Hermannus Conringius* Helmestadii anno superioris seculi trigesimo nono *Dissertationem publicam de Sale, Nitro & Alumine* inscriptam, in qua tamen nonnisi de sale doctrinam explicavit, reliquorum consideratione in aliud tempus dilata. Avocatus vero majoribus & ad universum Germanicum Imperium attinentibus negotiis, nihil amplius de reliquis literis consignavit. Quæ tamen eodem, quo de sale factum erat, modo illustrari, cum publico multum interesse cognosceret Gener ejus, Clarissimus Schelhammerus, cujus aliquoties jam in Actis nostris mentionem fecimus, defectum hunc supplere in se suscepit, & hac vice præsentem de Nitro commentationem conscripsit, in qua tam veteris quam nostri ortum & naturam excutit, multa de eo veterum Græcorum, Latinorum, Arabum loca corrupta emendat, & explicat, virtutesque ejus & utilitates ad rectæ rationis leges expendit.

Cap. I. Videlicet Nitri, ſucci concreti rectius, quam ſalis dicendi,
II. Veterum tria erant genera, Nitrum ſcilicet proprie & ſimpliciter vocatum, aphronitrum & ſpuma nitri. Nitrum vel nativum vel factitium erat; illud modo naſcebatur ex terra, & in ejus ſuperficie efflorescebat, modo ex aquis petebatur; & in his quidem citra humanam opem pulſo calore Solis ſuperfluo humore vel in ſummo innatabat, vel concreſcebat in fundo, indeque poſtea extrahebatur. Sub terra vero illud etiam reperiri aut aliorum foſſilium inſtar durum ſpiſſumque cædi, boracemque nitri genus & ex eo conflatum eſſe, contra Agricolam negatur. Factitium ſolum ſola Africa ſuppeditabat, cum nativum in diverſis Europæ & Aſiæ locis inveniretur. Ægyptii ſcilicet Nili aquas vel nitrariis infundebant, vel incilibus inferebant, iisque exhalantibus tollebant ex fundo nitrum. Nec dubitat Clariſſ. Autor, in America ſimile reperiri nitrum, cum vaſtiſſimam mundi partem hanc ea ſolam &
III. penitus deſtitui vix credendum ſit. Aphronitrum Aſiam patriam habuit, & ex ſuprémo antrorum fornice initio ſub liquidi ſucci forma deſtillans in fundo concrevit, & condenſatum fuit in ſolidam ſubſtantiam, ex ſpeluncis extrahendam, & Sole ſiccandam. Cui ſimile Leucopetræ in Ser. Principis Confeſſionarii cella hodie-
IV. num deſtillat. Spuma nitri, ἀφρὸς νίτρου dicta, erat genus nitri omnium tenuiſſimum & præſtantiſſimum, unde & flos nitri vocabatur, ac modo in Aſiaticis campis ipſi nitro inſidebat, ubi ſpiſſum gignebatur, ubi minus, e terra efflorescebat, modo in Ægypti nitrariis colligebatur. Antequam enim Nilus in nitrarias immittebatur, prægnans nitro terra rore cadente & mox illuceſcente Sole ſubtiliſſimum hoc operimentum ducebat. Neque dubium, recedente Nilo, poſt nitrum ſublatum rurſum in foveis hiſce ex fundo & parietibus, humido aeris vel roris denuo illabente, efflorui ſſe.
V. Sed aliud genus nitri datur, quod ex combuſtione quercus, vel ſtirpis ſalici affinis parabatur, ex aere, nitro impræ gnato ſuper hujus foliis, velut alibi manna depoſitum, vt credit Noſter, niſi forſan ſuccus ille ex teneris ramuſculis foliisque arborum trans-
VI. ſudaverit. Veterum hæc nitra, quanquam hodie ignota ſint, exiſtere tamen adhuc, fuſius probat Noſter; rationem hujus incuriæ partim in bella, cum bonis literis etiam ipſarum rerum notitiam

tiam omnem evertentia, partim in artificium noſtratium, nitrum ex terra excoquentium, ab Arabibus forſan inventum, rejiciens. Noſtrum enim nitrum omne factitium eſt, ſive apud nos fiat, ſive aliunde afferatur, & paratur ex terra, non qualibet, ſed nitroſa, cujus ſigna & modus excoquendi illud deſcribuntur; imo in Gallia ex ſaxo conficitur, nunquam tamen ſine calcis cinerumve adjectione. Cap. VII.

Hinc in nitri primam originem inquirit Clariſſ. Schelhammerus, atque omne ab ortu mundi extitiſſe negans, metallorum & lapidum inſtar quotidie creſcere, atque in terra arte præparata provenire, in eaque exhauſta denuo gigni probat. Exque his omne nitrum terram matrem agnoſcere, non aquas, hincque Nili aquas non nitroſas eſſe evincit; in nitrarias vero Nilum Ægyptios immiſiſſe eam ob cauſam putat, non quod nitrum eum vehere exiſtimarent, ſed ob commoditatem loci, & quia aliis aquis carebant. VIII.

Cauſam efficientem calorem aſſerere non dubitat; in nativo enim Solem in terra ad id idonea primitias nitri, ſi non gignat, certe promovere, ſiquidem ille in regionibus calidioribus vel propellit in ſuperficie nitrum, vel exhauſtis aquis in cremorem aut fruſta coagulat: in artefacto vero igne, cineribusque, qui acrimoniam & conſiſtentiam nitro largiantur, opus eſſe dicit.

Qua ſtante ſententia, nec aerem nitrum continere, nec hoc ex acido & alcali componi, nec ſulphur, ſal volatile, aut ſalſum illud ingredi, fuſius probat. IX.

In ſpecie *Dominici Guilielmini*, cujus *de Salibus diſſertationem Epiſtolarem* Anno ſuperiori Menſe Februario pag. 72 recenſuimus, hypotheſin examinat, nitrum eſſe unum ex ſalibus primis naturæ, quorum eſſentias figuræ conſtituant, aſſerentis, contra quam tamen evincit Noſter, quoniam ſalia prima Guilielmino dicta, ſcilicet marinum, nitrum, alumen, & vitriolum non perpetua ſunt, ſed deſtrui & in ſe mutari poſſunt, nativa ſalia nusquam dictis figuris ſeſe exhibent, & idem ſchema in aliis apparet, quæ non ſunt vitriola, figuras has ſolutioni deberi, non naturæ particularum, eſſeque adſcititias. X.

Sed ad noſtrum nitrum pergit Autor Clariſſimus, quod eundem nanciſcitur ortum cum veterum nitro, terram ſcilicet, vel ſponte nitro fœtam, vel ſtercoribus & urina animalium auctam, coctura tamen opus habet, & maceratione præeunte, quod noſtro climate frigidiore illud ad XI.

ad maturitatem ſponte perduci non poteſt. Non niſi candidum eſt, neque tamen ſordibus omnino caret, cineribus infectum, ſolutione, filtratione, & coalitu novo depurandum; cum veterum nitrum vel candidum, vel fuſcum, vel rufum, vel nigrum fuerit. Noſtrum præter ſaporem aliquatenus amarum, acrem & ſalſugine quadam præditum, cum veterum nitro communem, frigoris quoque ſenſu linguam afficit, quod aquæ denſius coactæ & multæ additæ debetur. Conſiſtentia nativum craſſius nonnihil, terreum, laminoſumque, minus vero pellucidum fuit; Noſtrum vero tenuius, depuratius, cryſtallinum evadit. Prædurum erat veterum, noſtrum mollius, fragile & facile contritu. Igne exuſtum priſcorum nitrum cineres poſt ſe relinquebat, & tenuius fiebat, quod terreis partibus admixtis in acceptum referendum; noſtrum vero acrius & craſſius fit, aut, ut loquuntur, fixius. Aqua utrumque ſolvitur, nativum vero non totum, propter terream partem intactam. Aeri expoſitum, ſicco quidem, nullam patitur mutationem, humido vero, cum noſtrum tum nativum diffluit. In uſum porro inquirit nitri cum veteris, tum noſtri, & virtutes medicinales, mutationesque, quas patitur illud ab igne, & medicamenta ex eo parata rimatur; Schröderi & Zwelfferi circa nitrum errores detegit. Hinc domeſticum ejus uſum & quem publico præſtat, inquirit. De cetero optamus, ut conſtantes corporis animique vires otiumque Viro clariſſimo largiatur Divinum Numen, ut quas meditatur de Alumine, Chalcantho, & reliquis atramentis *συζητήσεις*, ad umbilicum ducere valeat.

Cap. XII. XIII. XIV. XV & XVI.

EXPERIMENTA NONNULLA DE COLORIBUS per confuſionem diverſorum fluidorum producendis, exhibita a CHRISTIANO WOLFIO.

EQuidem *Robertus Boyle* in Tractatu de Coloribus & *Mariotte* ſub finem Tentaminis de eodem argumento multa de coloribus per confuſionem diverſorum fluidorum producendis experimenta dederunt: quoniam tamen, cum nuperrime eadem repeteremus, nonnulla mihi ſeſe obtulerunt, quæ ab iis annotata non reperio, haud ingratum fore rerum naturalium curioſis arbitror, ſi eadem cum ipſis communicem.

Primo

Primo igitur methodum reperi peculiarem tinctura ligni Nephritici mirabili colores pristinos restituendi, postquam eidem ademti fuerant. Ipsam inter lucem & oculum positam cœruleam, oculo autem inter eandem & lucem posito rubram ordinarie videri notissimum est. Sed instilla aliquot guttas olei vitrioli, color aureus in omni positu apparebit. Cavendum vero, ne plures instillentur: alias enim turbida & impura evadit tinctura. Quodsi itaque paucæ guttæ colorem aureum non producant, id indicio erit, illam esse aqua diluendam. Similiter tincturæ ligni Brasilensis guttas aliquot olei vitrioli instillabis, ut color intense ruber in aureum itidem convertatur. Hæc tamen tinctura non nimis saturata, sed potius diluta esse debet. Novum huncce colorem instillatis aliquot guttis olei Tartari per deliquium intendes. Utut enim massa quædam rubinea ad fundum vasis vitrei præcipitetur, cum tamen ebullitio frigida contingat, per tincturam rursus dispergitur, vitro inprimis agitato, nec ullam colori mutationem inducit. Quodsi jam duo hi liquores commisceantur, miscibilium colorem communem retinet mixtum: ast si aqua sale Tartari saturata affundatur, cœruleus & rubineus prodit color, multo tamen intensior, quam ab initio in tinctura ligni Nephritici fuerat. Magis colores ad primigenios accedunt, si tinctura ligni Nephritici & ligni Brasilensis fuerint satis dilutæ, multoque gratiores existunt, quam ubi nimium saturatæ. Ceterum constare suppono, tincturas memoratas parari, si asserculis lignorum aqua limpida affundatur.

Si tincturæ ligni Brasilensis per oleum vitrioli alteratæ ab instillato oleo Tartari per deliquium infundatur aqua sale Tartari impregnata, facta ebullitione color ruber redit. Sed si ante instillatum oleum Tartari eadem affundatur, color aureus intenditur. Suspicari poteras, posse quoque tincturæ ligni Nephritici ablatos per oleum Vitrioli colores restitui, si instillato oleo Tartari per deliquium affundatur aqua sale Tartari saturata: sed spem eludi eventu experieris. Aureus enim color nonnisi intenditur. Imo deprehendi experimentum non succedere, nisi singula eo ordine peragerentur, quem paulo ante insinuavi: id quod mirum videri non debet; fluida enim sibi mutuo permixta moleculas va-

rie dividunt & combinant. Actus vero divisionis & combinationis quo ordine fiant in generationibus rerum, plurimum utique refert in nostro inprimis casu. Omnis enim transmutationis colorum ratio huc redit, quod pro diversa molecularum dispositione alia atque alia ratione transitus radiis lucis concedatur. Cum exemplo *Gassendi* aridis aliquot rosarum foliis paucas olei vitrioli guttas, cum aqua limpida affudissem, non modo illorum color valde intendebatur, sed & tinctura coloris rosei maxime perspicua extrahebatur. Sola vero aqua affusa odorem quidem, sed colorem nullum contraxit, utut ultra 24 horarum spatium concederetur, imo plurium dierum. Priori tincturæ cum aquam sale Tartari saturatam affunderem, color roseus in viridem abibat: paucæ vero guttæ olei Vitrioli ebullitione frigida cum strepitu facta colorem rubrum, sed minus clarum revocabant. Quodsi eidem tincturæ instillentur aliquot guttæ aqueæ Mercurio sublimato saturatæ, color prorsus non perturbatur: aut infusa aqua sale Tartari impregnata oleum Vitrioli colorem rubrum, sed a priore prorsus diversum reducit. Tincturæ posteriori nullius fere coloris infusum salis Tartari colorem viridem, largius vero flavum conciliabat. Paucæ quidem guttæ olei Vitrioli eidem colorem roseum largiebantur: is tamen per infusum salis Tartari in viridem mutari non poterat.

Denique aqua aluminosa alteri sale Tartari impregnatæ permixta lacteum producit colorem. Cumque uterque liquor sit summe pellucidus, mixtura imperspicua evadit.

CONTINUATIO MONITI AD TYRONES Mathematicos in pag. 628 Tractatus, cui tit. ANALYSE DEMONTREE, supra M. Majo p. 224 sqq. inserti.

QVæ in opere *de Analysi demonstrata* præscribitur mensura temporis ad curvas motu naturaliter accelerato percurrendas consumendi, singulæ curvæ a Gravi deorsum peragratæ rectificationem supponit. Sed id a vero longe recedere nihil evidentius probat quam motus horizontalis & æquabilis cum motu verticali & variato comparatio, sive horum amborum motuum synchronismus. Ima-

Imaginemur in plano verticali curvam aliquam AGD, ad perpendiculum AE rectis horizonti parallelis GM, gm, &c. relatam; ſimulque in plano horizontali aliam curvam $A\Phi\psi$, quæ ad diametrum AE ipſi perpendiculo AE æquale referri queat per rectas normales $\Phi\mu$, $\psi\nu$, &c. quibus ſegmenta μA, νA, &c. (ſegmentis MA, mA, &c. æqualia) reſpondeant. Sit v velocitas variabilis curvam plani verticalis percurrens, reſpectu ordinatæ ad horizontem perpendicularis x exprimenda. Omnium v ultimam ſive ejus multiplicem aut ſubmultiplicem repræſentet unitas ipſiusve multiplex aut ſubmultiplex nx; cujus unitatis loco ſcribenda eſt quantitas cognita ceteris quantitatibus homogenea, ſicut pro litera n intelligendus eſt numerus integer aut fractus. Conſtans autem velocitas nx curvam plani horizontalis decurrere concipiatur. Liquet utrumque motum eodem tempore fieri, ſi momentis reſpective æqualibus correſpondentia ambarum curvarum AGD, $A\Phi$E elementa Gg, $\Phi\psi$ cum his velocitatibus conficiantur. At ex dictis eG = mM = $\mu\nu$ = $\Phi\theta$ eſt dx: Ponatur vero eg = dy, & $\theta\psi = dz$: Fiet Gg = $\sqrt{(dy^2+dx^2)}$ & $\Phi\psi = \sqrt{(dz^2+dx^2)}$. Quæſtio igitur noſtra poſtulat eſſe $\sqrt{(dx^2+dy^2)} : v = \sqrt{(dz^2+dx^2)} : n$ (V) ubi ſtatim apparet $\int\sqrt{(dx^2+dy^2)} : v$ (quantitatem temporis, quo ſpatium curvilineum motu variato a Gravi cadente peragitur) idem eſſe, quod $\int\sqrt{(dz^2+dx^2)} : n$ (ratio longitudinis alterius ſpatii curvilinei ad datam velocitatem). Poſochroniſmum ergo curvarum, rectificationem non ipſarum ſed aliarum ſupponere conſtat. Qua obſervatione faciliorem in tota ſcientia phyſicomathematica invenies nullam. En aliquot exempla, quibus hæc veritas clarius adhuc patebit. Eſto in plano verticali recta linea EA (a) ad horizontem perpendicularis; per quam Grave, celeritates $\sqrt{x}$ ſucceſſive & celeritatem $\sqrt{a}$ ultimo acquirens, libere decidit: Quæritur, quo tempore quodlibet ejus ſegmentum Em, EM, &c. (x) percurrit. In Formulæ (V ſupra) membro dextro ſcribatur $\sqrt{x}$ pro v, & deleatur dy^2 ob perpendiculum; in ſiniſtro autem membro ponatur $\sqrt{a}$ loco unitatis; dein utrinque quadretur, multiplicetur in crucem, transponatur, radix quadrata extrahatur, proveniet æquatio $dx\sqrt{(nna - x)} = dz\sqrt{x}$ ad ſemicycloidem cujus axis eſt = nna, & cujus

ſingulus arcus $2\sqrt{nnax} = 2\sqrt{x}, n\sqrt{a}$, qui ab ipſius vertice usque ad ordinatam baſi parallelam & hujus axis ſegmento rectæ verticali x æquali correſpondentem interciperetur ac per conſtantem velocitatem $n\sqrt{a}$ divideretur, exprimeret quæſitum caſus naturaliter accelerati ex quavis altitudine x ſuper totalem a tempus $2\sqrt{x}, n\sqrt{a} : n\sqrt{a} = 2\sqrt{x} = 2x : \sqrt{x}$ idem valore algebraico quod ratio dupli ſingulæ verticalis x ad ſingulam velocitatem acquiſitam $\sqrt{x}$ non ſecus ac Auctor Tractatus *de Analyſi demonſtrata* recte pro rectis præſcribit. At pro curvis abſolute ſpectatis ſive ſingulis longe aliter ſtatuendum eſſe Analyſis ipſa demonſtrat.

Itaque proponatur curva in plano verticali deſcripta, cujus natura ea ſit quam æquatio $ady = dx\sqrt{(4x^3 : t + ax - aa)}$ exprimit; ubi poſito $ady = 0$ reſultat $x^3 + \frac{1}{4}a^2x - \frac{1}{4}a^3 = 0$ diviſibilis per rádicem realem unicam $x - \frac{1}{2}a = 0$ indicantem quod recta verticalis AE (a) ordinatis Em, EM, &c. (x) parallela bifariam ſecetur, & e puncto ſectionis recta horizontalis agatur usque ad curvam, occurſus fiet in ſublimi ejusdem curvæ puncto, unde Grave caſum inchoare ſupponitur cum celeritate jam impreſſa quantam cadendo ex $\frac{1}{2}a$ adipiſceretur. Talis curva deſcribi poteſt per rectangulum ay æquale areæ curvæ ſecundi generis ſub æquatione $4x^3 + a^2x - a^3 = at^2$, in qua Ordinata t fit $= a$, quando Abſciſſa x eſt $= \frac{1}{2}a$, & t reperitur $= 2a$, quando x ſumitur $= a$. Inveniendum eſt autem tempus, quo Grave hanc curvam percurrens ad extremum infimum A verticalis AE perveniret. In Formula ſuperiore (V) ſubſtituatur $dx\sqrt{(4x^3 : a^3 + x : a)}$ in locum $\sqrt{(dx^2 + dy^2 ; \sqrt{x}}$ in locum v; & $n\sqrt{a}$ in locum u. Utrobique quadrando, transponendo, & rádicem quadratam extrahendo, invenietur $dx\sqrt{[4nnxx : aa + nn - 1)} = dz :$ factoque $n = 1$, prodibit pro curva plani horizontalis $2xdx : a = dz$ cujus integrale $xx = az$ oſtendit poſochroniſmum curvæ propoſitæ pendere non ab ipſius longitudine, ſed a rectificatione Parabolæ vulgaris parametrum ſuam rectæ datæ a æqualem habentis : ita ut arcus ejus inter rectas ad Axem ordinatas $\frac{1}{2}a$ & a comprehenſus, ſi per velocitatem deſcenſus ultimam $\sqrt{a}$ dividatur, verum hujuſce deſcenſus tempus exprimat.

Sunto

Sunto nunc in Formula (V) $\surd(dx^2+dy^2)=a^{m-1:m}dx:x^{m-1:m}$ pro infinitis numero curvis plani verticalis, nempe isochronis noſtris; $v=(a-x)^{1:m}$ pro motu accelerato; & $n=na^{1:m}$ pro motu æquabili. Multiplicatio in crucem dabit $nadx:(a-x)^{1:m}x^{m-1:m}=\surd(dx^2+dz^2)$, non integrabile algebraice, quoniam numero m ſuperante unitatem quantitas $2m-1:m$ nequit eſſe numerus integer poſitivus. Quapropter convenientibus reductionibus procedatur ad æquationem totidem curvis plani horizontalis communem, videlicet $dx\surd(n^2a^2-(a-x)^{2:m}x^{2m-2:m}):(a-x)^{1:m}x^{m-1:m}=dz$; in qua ponendo $m=2$ (præcipuam hypotheſin deſcenſus naturaliter accelerati & cycloidis primariæ) fit $dx\surd(nna=ax+xx):\surd(ax-xx)=dz$; deinde integrando reſpectu denominatoris primum membrum, ac faciendo $2\surd(nna a-ax+xx)=a-2x$ ope ipſius n, qui hinc concluditur $=\frac{1}{2}$, emergit $\surd(ax-xx)=z$ ad ſemicircumferentiam ſuper diametro $a=EA$ deſcriptam, quæ ab E (ubi x eſt $=a$) usque ad A [ubi x eſt $=o$] motu æquabili, cum velocitate $\frac{1}{2}a^{1:2}$ dimidia datæ $\surd a$, horizontaliter conficeretur tempore eodem, quo ſemicyclois inverſa axem ipſi a æqualem EA habens, motu naturali Gravium, verticaliter transmitteretur, cum velocitatibus creſcentibus $\surd(a-x)$ quarum ultima evaderet ipſa $\surd a$. Itaque denominata Circuli genitoris peripheria c datur hoc tempus, propter motum æquabilem, æquale $\frac{1}{2}c$ diviſæ per $\frac{1}{2}\surd a$; quod eſt, ut a (diameter) ad $\frac{1}{2}c$ (ſemicircumferentiam) ſic $2\surd a$ (tempus caſus e diametro erecta) ad $c:\surd a$ (quæſiti temporis quantitatem recte ab Hugenio determinatam) rem igitur aliter determinare non levis error in Matheſi cenſeatur. Adde quod hypotheſis *Galilæi* de deſcenſu Gravium admittit quoque curvam a Cycloide diverſam, æquatione $dy=dx\surd(2a:x+x:,a-x)$ expreſſam, cujus ſunt eædem ad baſin perpendiculares Ordinatæ $a-x$, idem axis a, idem & poſochroniſmus $c:\surd a$, ſed alia prorſus longitudo $\int dx\surd(2a:x+a:a-x)=\int(dx\surd a:\surd x)\surd(2a-x):\surd(a-x)$ Quare a Gravi eam deorſum percurrente alia eodem tempore acquireretur velocitas $\surd(2a-x)$ naturaliter creſcens usque ad ultimam $\surd 2a$, non e quiete ſed poſt conceptum aliquem impetum $\surd a$. Divide porro duplum hujusce longitudinis per hanc velocitatem ultimam $\surd 2a$; nequaquam obtinebis

pro quotiente, circuli radio $\frac{1}{2}a$ descripti peripheriam $c = \int dx : \sqrt{}(ax - xx) = \int dx \sqrt{}a : \sqrt{}x, \sqrt{}a : \sqrt{}(a-x)$ divisam per $\sqrt{}a$. Attamen in Formula superius notata (V) scribe $dx\sqrt{}(aa:x + aa:a-x) = dx\sqrt{}a : \sqrt{}(ax-xx), \sqrt{}(2a-x)$ pro $\sqrt{}(dy^2+dx^2) : \sqrt{}(2a-x)$ pro v; $\sqrt{}\frac{1}{2}, \sqrt{}2a = \sqrt{}a$ pro n; statim invenies $adx : \sqrt{}(ax-xx) = \sqrt{}(dy^2+dx^2)$, cujus integrale non est aliud nisi circumferentia circuli diametrum a habentis, quam motu æquabili cum velocitate $\sqrt{}a$, eodem temporis intervallo $c : \sqrt{}a$, quo dictam curvam motu accelerato, mobile peragraret. Quod autem ad naturam ejusmodi curvæ spectat, æquatio, qua hic exprimitur, construi potest ex æqualitate supposita inter rectangulum ry & aream loci geometrici secundi generis $a^2t^2 + 8a^2r^2 - r^2t^2 - 4r^4 = 8a^4$, ubi (crescentibus x a puncto fixo ad rectæ datæ a longitudinem) assumerentur Abscissæ $r = \sqrt{}ax$ a minima $= 0$ usque ad maximam $= a$, & ordinatæ correspondentes $t = 2\sqrt{}(2aa + 2axx : a-x)$ a minima $= 2a\sqrt{}2$ usque ad maximam $= a\sqrt{}\frac{1}{0}$ infinitæ longitudinis nempe Asymptotum parallelam.

Hactenus determinata in plano verticali motus variabilis via curvilinea, synchronam motus æquabilis semitam (cujus longitudo potius quam figura attendenda est) super planum horizontale investigavimus. Nunc quomodo hac data illa pariter inveniatur, uno & altero exemplo ostendamus.

Primo imaginamur in plano horizontali FYO rectam adlibitum ductam AE $= d$, & quodcunque ejus segmentum ab extremo A cœptum $A\beta = \delta$, nec non circum descriptas totidem peripherias $E\psi A\gamma$, $\beta\pi A\lambda\nu$ & similes, quas (causis motricibus necessariis suppositis) mobilia æqualia, cum constantibus celeritatibus in ratione diametrorum proportionalibus $\sqrt{}d$ & $(\delta\sqrt{}d) : d = \delta : \sqrt{}d$, temporibus proinde æqualibus (ex proprietate motus æquabilis) percurrunt. Hinc tot curvarum in plano verticali, eodem tempore, motu deorsum naturaliter accelerato e quiete respectu altitudinum segmentis δ (rectæ d) æqualium, ab iisdem mobilibus æquali gravitate præditis conficiendarum naturam quærimus. Omnes hujusmodi circumferentias cōmuni æquatione $zz = \delta x - xx$ exprimi patet propter arbitrariam δ: Itaque in locum elementi curvilinei generalis $\sqrt{}(dz^2 + dx^2)$ contenti altero

tero membro Formulæ ſuperius indice (V) affectæ, ſubſtituimus ſpecificum ejus valorem $\delta dx\sqrt{}(\delta x - xx) = \delta dx\sqrt{}x\sqrt{}(\delta - x)$ ſicut conſtantem velocitatem $\delta\sqrt{}d$ in locum n (faciendo $n = 1$) & variabilem $\sqrt{}(\delta - x)$ in locum v. Unde notis reductionum operationibus adhibitis habemus $(dy^2 + dx^2) : \delta - x = d, dx^2 : dx - xx$ ac tandem $dy\sqrt{}x = dx\sqrt{}(d - x)$; ubi, ex eo quod evanuit arbitraria δ, & data d (cujus ſegmentum eſt) nihilominus remanſit, apparet omnes curvas plani verticalis quæſitas AGg, AGP, &c. altitudinibus Am, AB, &c. $= \delta$ correſpondentes, omnibusque plani horizontalis circulis $\beta\pi A\lambda$ circa diametros $A\beta$, &c. δ deſcriptis relativas, in unam maximæ altitudini AE $= d$ reſpondentem coaleſcere curvam AGgPD, idcirco phyſico-iſochronam, nimirum ſemicycloidem hic toties obviam.

Secundo ſuper horizontali plano, a certo termino E aut β ad alium quantumvis diſtantem A, Mobile cum impreſſa celeritate quacunque $n\sqrt{}a$ tempore fertur breviſſimo. Quænam eſſe debet natura curvæ AGP, ad quam in plano verticali deorſum percurrendam æquale mobile, æquali terminorum E (aut B) & A intervallo ad horizontem perpendiculari deſcendens, æquale tempus impenderet? Quæſitum haud difficili negotio ita obtinebitur. Spatiorum omnium linearium, quotquot inter duo puncta concipi poſſunt, minimum certe eſt rectum ($x = $ EA aut $x - nna = $ 3A) Temporum ergo omnium, quibus hæc ſpatia cum celeritate conſtante $n\sqrt{}a$ peragrarentur, breviſſimum erit $x : n\sqrt{}a$ aut $(x - nna) : n\sqrt{}a$: cujus ſingulum inſtans fit $= dx : n\sqrt{}a = \sqrt{}dx^2 : n\sqrt{}a$. Quare in Formula (V) ſupra deleatur dz^2, ſcribatur tam $n\sqrt{}a$ pro n quam $\sqrt{}x$ pro v, & utrinque quadretur. Hinc $(dy^2 + dx^2) : x = dx^2 : n^2a$; $ndy\sqrt{}a = dx\sqrt{}(x - nna)$; tandemque [integrando] $ny\sqrt{}a = \frac{2}{3}\sqrt{}[(x - nna)^3]$ quod [ſupponendo $x - nna = u$] reducitur ad $\frac{9nn}{4}ay^2 = u^3$ æquationem Parabolæ cubicæ ſecundæ, cujus parameter adæquaret $\frac{9nn}{4}a$, & vertex ſublimis (P) diſtaret [propter $x = nna$, ubi u fit $= o$] intervallo nna (RD) a recta horizonti parallela (ED) ordinatas x verticales terminante. Quantitas igitur $[x - nna] : n\sqrt{}a = $ BA$\sqrt{}$DP $= x : n\sqrt{}a - n\sqrt{}a$ vera eſt expreſſio temporis, quod conſumeretur a

Gravi,

Gravi, dum impulsum cum tanta celeritate $ni\sqrt{a} = \sqrt{DP}$ quantam delapsum ex altitudine $mn.a = DP$ quadrupla nonæ partis parametri acquisiviſſet, motu continuo uniformiterque accelerato per quemlibet hujus Parabolæ arcum PgG a vertice cœptum deſcenderet. Integretur nunc ejusdem Parabolæ elementum $\sqrt{(dx^2+dy^2)} = dx\sqrt{x:n\sqrt{a}}$ [ex oſtenſis ſupra]; reperietur $2x\sqrt{x:3n\sqrt{a} - \frac{2}{3}nna} =$ arc. PgG; cujus duplum, ſi dividatur per velocitatem in G acquiſitam $\sqrt{x}$, præſtabit quantitatem temporis $4x:3n\sqrt{a} - 4nna:3\sqrt{x} = \frac{1}{3}\sqrt{a}$, ſumptis $x = a$ & $n = \frac{1}{2}$ præciſa ſuperius inventa $x:n\sqrt{a} - n\sqrt{a} = \frac{3}{2}\sqrt{a}$ majorem.

His ita demonſtratis, quisquis Mathematicæ candidatus, in Problematibus phyſico-mathematicis poſochroniſmum alicujus curvæ ſibi proponet inveſtigandum; vel integret, quod ejus fieri poterit, quotientem quem dat elementum hujus curvæ diviſum per velocitatem variabilem ea percurrenda acquiſitam; vel utatur Formula noſtra (V) motus variabiles cum æquabilibus conferente: ad verum recta perveniet.

JOANNIS ERNESTI FRANZENII COMmentatio de Funeribus veterum Chriſtianorum.

Helmſtadii, apud Salomonem Schnorrium, 1709, 8. Alph. 1 plag. 6.

COmmentatio hæc comprehenditur VI Libris, quorum primus agit de veteribus Chriſtianis morti vicinis, eorumque euchariſtia, pœnitentia, colloquiis, legatione bonorum, precibus, oſculo amicorum, ſigno crucis, & commendatione Deo facta, de aſſiſtentia item neceſſariorum, amicorum & Epiſcoporum, extrema unctione, oſculo morituris dato, & exceptione ſanguinis martyrum: ſecundus de piis circa mortuos a priſcis Chriſtianis obſervatis ritibus, usque ad funeris elationem, ubi diſſeritur de cura priſcorum pro mortuis rite ſepeliendis, compreſſione oculorum & oris defuncti, manuum compoſitione, capitis erectione, & pedum reductione, de oſculis & lacrymis, quibus defunctum proſecuti ſunt, de lotione, conditura, involutione, & incluſione corporis in arca, de expoſitione funeris, & vigiliis usque ad elationem celebratis

bratis, immunitate heredum a creditorum impetu, tempore humandæ mulieris prægnantis, collatione baptismi & eucharistiæ, & inscriptione nominum in diptychis: tertius de elatione funeris, & in specie de tempore & forma elationis, de cantu psalmorum & hymnorum, palmis & thuribulis in elatione adhibitis, prælatione facum & cereorum, ubi & de cruce quæritur, de comitibus & spectatoribus funeris, moribus lugentium, expositione funeris in templo, eique per hymnos & oscula exhibito honore, de oratione funebri, precibus pro defuncto apud sepulcrum, eucharistiæ celebratione & oblationibus, de osculo dato & pace jam sepeliendo optata & de sepultura: quartus de cœmeteriis, sepulchris, inscriptionibus & signis in sepulcris, ac de religione erga sepulcra: quintus de ritibus propter mortuos & sepultos, & speciatim de annuis martyrum festis, itemque de annuis defunctorum memoriis & tempore luctus, de commemoratione fidelium defunctorum in eucharistiæ mysteriis, & oblationibus pro defuncto ad altare: sextus de cultu defunctorum ac reliquiarum civili atque religioso, ubi sermo instituitur de numis in Magnatum memoriam cusis, imaginibus mortuorum sanctitate & dignitate conspicuorum in templo positis, earumque cultu, de sacellis, oratoriis, templis, altaribus, super aut juxta martyrum sepulcra exstructis, de cereis claro die ad sepulcra accensis, precibus ad sepulcra Sanctorum factis, & peregrinationibus illuc institutis, de precibus ad sanctos factis, & credulitate patrocinii eorundem, de reliquiarum translatione, distractione, missione ad alias ecclesias, furto, venditione, osculo, religioso contactu, adhibitione ad veritatis inquisitionem, ac juramentis penes illas præstitis; denique usus hujus Commentationis varius ostenditur. D. Jo. Fabricius, Abbas Regiæ Luteræ, Præfationem præmisit, in qua refert, quod ipse Collectanea beati D. Jo. Sauberti, olim Helmstadii, deinde Altorfii Theologiam docentis, hac de materia Autori communicaverit, quæ cum parum subsidii dederint, fatetur, tractatum hunc potissimum Franzenii indefessæ operæ esse tribuendum. Post Præfationem sequitur Epistola D. Jo. Andr. Schmidii, Abbatis Mariævallensis, Autorem a doctrinæ & probitatis studio laudantis, ejusque præsens opusculum commendantis. Epistolam hanc excipit Index librorum & capitum.

TRADUCTION DES EGLOGES DE VIRGILE, i. e.

VERSIO ECLOGARUM VIRGILII CUM Notis Criticis & Hiſtoricis.

Pariſiis, apud Jacobum Stephanum, 1708, 8. Plag. 16.

ANonymus Verſionis hujus Notarumque Autor, quod in Præfatione fatetur, non cœco ſtudio Virgilii ſecutus eſt Interpretes, nec ſine prævio examine, quæ in nobiliſſimum Poetam commentati fuerant alii, conſarcinavit, ſed potius vitam ipſius hiſtoriamque ejus temporis, quo vixit, diligentius volvens, quæ ad eruendum verum Eclogarum ſenſum faciunt, non ſine felici ſucceſſu inde hauſit. Ita vero novis paſſim interpretationibus illam Poematum Virgilii primam partem illuſtravit, & nova Eclogis dedit argumenta, atque locis obſcurioribus affundens lucem ab iſtis longe ſemet ſejunxit, qui neglecta temporum ratione, quibus unumquodque ſcriptum eſt carmen, ſententiam quandam haud raro Poetæ attribuunt cum ipſius mente neutiquam convenientem. Statim in prima Ecloga ſub Tityri perſona non ipſum Virgilium, ſed Patrem ejus latere docet, propterea quod ſenior iſte & ætate provectus memoratur, qui agros ſuos recepit; at vero Poeta ſcribens ea nonniſi novem & viginti habebat annos, natus nimirum Cn. Pompejo M. & M. Licinio Craſſo Coſſ. a quo tempore ad imperium L. Antonii & Servilii Iſaurici, quibus Conſulibus Cremonenſes atque Mantuani agri militibus diviſi ſunt, quod Appianus refert, anni omnino intercedunt viginti atque octo. In Ecloga II, quæ in aliis editionibus nona eſt, & Mœris inſcribitur, ſed eodem tamen, quo prima, conſcripta fuit, anno ſub Mœridis perſona ſenior iterum exhibetur Virgilius, quippe qui aliquot a recuperata ſua villula menſibus in novum ejusdem amittendæ diſcrimen venit, cum, quod ex Appiano perhibetur, Fulvia M. Antonii uxore legiones Antonianas adverſus Cæſarianas concitante, Arius earum partium Centurio hoſtili animo in illum tum agrum ingreſſus eſſet. In exponendo ſcopo Eclogæ quintæ, nobis quartæ hactenus, multorum deſudavit labor, & poſt Servium plerique

que Salonini, qui Pollionis fuerit filius, & ab occupata Salona nomen ſit ſortitus, celebrari nativitatem crediderunt. At vero primum deprehendiſſe Reverend. Patrem de la Rue ſubjicit, quod neque Pollio habuerit unquam filium ejus nominis, ſed nepotem ſaltem, neque filius etiam natus, ut creditur, Patre Conſule eo nomine potuerit inſigniri, cum Salona anno poſt Conſulatum ejus demum fuerit expugnata. Miſſa ergo ea interpretum ſententia, neque iſtam cum temporum ratione congruere ſcribit, quæ in Diario Trevoltiano A. 1702 M. Julio legitur & Druſum Liviæ filium ab Auguſto adoptatum illum hujus Eclogæ heroem conſtituit, utpote qui, Dione teſte, A. U. C. 716 & biennio adeo poſt Conſulatum Pollionis natus eſt. Alium ergo partum hic prædicari affirmat, Octaviæ nimirum, quæ ſoror Cæſaris & Marcelli nuper defuncti conjux, jam facta Cæſarem inter & M. Antonium pace, in hujus ipſius thalamum prægnans venerat, & paulo poſt pepererat filium Marcello Patri cognominem, cujus morti Aeneidos L. VI parentaverit Poeta: hic vero in natalitiorum ejus laudibus multa e Sibyllæ Cumanæ oraculis depromi ad Chriſtum venturum ſpectantia & ad Marcellum hic detorta docet. Similiter in explicandis reliquis Eclogis doctiſſimus procedit Interpres, & in ſenſum uniuscujusque inquirit accurate, ita ut temporum adhibita diſtinctione, quam bene ſuæ ὑποθέσεις ſubſerviant omnia, in ſubjectis Notis oſtendat.

ELOGIUM MARTINI HANKII.

AMiſit nuper Uratislavia Virum Nobiliſſimum, *MARTINUM HANKIUM*, Gymnaſii Eliſabethani Rectorem ac Profeſſorem, ceterarumque Scholarum Auguſtanæ Confeſſioni addictarum Inſpectorem graviſſimum, ſenem multis in litteras & litteratos meritis inſignem. Natus ille fuit *Bornæ*, qui pagus tertio a Uratislavia lapide diſtat, A. MDCXXXIII, XV Calend. Martii, Parentibus *Joanne Hankio*, Bornenſium tum Paſtore, inde autem Uratislaviæ ad D. Barbaram Eccleſiaſte, Matre *Agneta Pittichia*, Martini Pittichii, Fulſteinenſium in Ducatu Carnovienſi Paſtoris filia, matrona virtutibus ſequiorem ſexum decentibus ornatiſſima. Prima ſtudiorum rudimenta poſuit in Gymnaſio Ura-

tislavienſium Eliſabethano, Elia Majore, Chriſtophero Colero, Joanne Fechnero, Joanne Gebhardo, multiplici doctrinæ, induſtriæ, fidei experimento notiſſimis illius Scholæ Profeſſoribus uſus; a quibus ad ſublimiora ſatis præparatus Jenam, celebre literarum in Thuringia emporium, adiit, ſubminiſtrantibus conſilium & auxilium tum *Georgio Frantzkio*, Conſiliario ſanctiore ac Cancellario Gothano, cognato ipſi ſemper venerando, [cui deinde A. 1659 d. 25 Januarii ad ſuperos evolanti, egregio ſermone panegyr. co parentavit, vide ejus *Orationes num. I pag. 1-58*] & *Joanne Hankio*, tum Philoſophici Ordinis apud Jenenſes Adjuncto, poſtea Waldeburgenſium in Dynaſtia Schœnburgenſi Paſtore ac Superintendente, fratre Martini noſtri dilectiſſimo: per quem etiam Joanni Friſchmutho, Danieli Stahlio, Paulo Slevogto, Joanni Zeiſoldo, Erhardo Weigelio, Joanni inſuper Muſæo, Joanni Tobiæ Majori, Chriſtiano Chemnitio & Joanni Erneſto Gerhardo gnaviter commendatus, eos in Philoſophia ac Theologia progreſſus fecit, ut cum plauſu omnium primam alteramque in Philoſophia lauream conſequeretur, & Generoſiſſimo Equiti Gedeoni Wangenheimio Ephorus conſtitueretur, cum quo noſter per biennium Erhardi Weigelii, Mathematici clariſſimi, hoſpitio ac convictu fruebatur. Quum ergo eodem tempore Wangenheimii Equitis indolem ad decora nobilitatis efformaret, & privatis ſimul aliis auditoribus diſciplinas ſcientiarum exponeret, mox etiam *de Bonitate & Malitia Morali*, *de Simulatione & Diſſimulatione*, uti & *de Spiritu Sancto*, publice diſputaret; ea quidem res adeo illum bonis omnibus commendabilem reddidit, ut gratioſiſſima voluntate Sereniſſimi Principis ERNESTI PII, Gothani inter Saxones Ducis, *Phyſicam*, *Ethicam*, *Politicam* & *Hiſtoriam* in Auditorio Gothanorum ſelecto docere juberetur. Quæ ſparta quia novas ipſi laudes quotidie peperit, almam quoque matrem Uratislaviam permovit, ut majora indies merituro A. MDCLXI, VI Id. Decembris *Profeſſoris Philoſophiæ Practicæ*, *Hiſtoriarum* & *Eloquentiæ* munus; anno MDCLXX *Bibliothecæ Publicæ Eliſabethanæ Præfecturam*; anno MDCLXXXI prid. Non. Sept. *Pro-Rectoris Eliſabethani* officium; anno MDCLXXXVIII Idib. Mart. *Gymnaſii Eliſabethani Regimen*, *reique Scholaſticæ*

In-

Inſpectionem benigniſſime conferret. Itaque non tantum de juventute noſtra, ſed de re omni litteraria peregregie meritus, de *Romanarum Rerum Scriptoribus Librum Priorem* Lipſiæ A. MDCLXIX, 4; de iisdem *Scriptoribus Librum Secundum* Lipſiæ MDCLXXIV, 4; de *Byzantinarum Rerum Scriptoribus Gracis Librum*, Auctorum quinquaginta, qui de Conſtantinopolitanis aliisque tam civilibus quam eccleſiaſticis antiquitatibus monimenta nobis reliquerunt, Vitas, Scripta, & de Scriptis judicia diſtinctiorem in modum recenſentem, Lipſiæ MDCLXXVII, 4; *Orationes* vero *parentales*, *nuptiales*, *dramaticasque*, & *Poemata* varia, circa annum MDLXXIII, 8vo publicavit. Atque ex hoc ſcriptionum genere tantam nominis famam conſequutus eſt, ut ab Auguſtiſſimo Imperatore LEOPOLDO, ad quosdam in Bibliotheca Cæſarea Scriptores rite ordinandos, Uratislavia Viennam Auſtriæ evocatus, & præter inſignia perpetuæ gratiæ documenta, torque aureo a Sacratiſſimo litteratisque faventiſſimo & indulgentiſſimo Principe donatus fuerit. Converſis deinde ſtudiis ad patriæ Civitatis ac gentis hiſtoriam illuſtrandam, Anno MDCCI *Uratislavienſes eruditionis Propagatores*, id eſt, Uratislavienſium Scholarum Præſides, Inſpectores, Rectores, Profeſſores, Præceptores, Tabulis chronologicis in folio comprehenſos, ab anno MDXXV ad MDCC cum annotationibus & tribus Indicibus edidit; anno autem MDCCII in 4 *Antiquitates de Sileſiorum Nominibus*; eodem anno *Antiquitates de Sileſiorum Majoribus ab Orbe Condito ad Annum Chriſti DL* in 4; anno MDCCV *Exercitationes de Sileſiorum rebus ab Anno Chriſti DL ad MCLXX* in 4; anno MDCCVII *Librum ſingularem de Sileſiis indigenis eruditis*, poſt litterarum culturam cum Chriſtianiſmi ſtudiis anno DCCCCLXV ſuſceptam ab anno MCLXV ad MDL; & alterum librum *de Sileſiis alienigenis eruditis* ab Anno Chriſti MCLXX ad MDL publicavit: plura hujus argumenti ſcripta proxime in lucem emiſſurus, niſi graviorum negotiorum perpetua moles, morbique poſtea corpus affligentes obſtitiſſent, ac fata tandem ſuprema ſcribendi filum abrupiſſent. Quæ quidem res eo magis dolenda eſt, quod vix aliquem iterum Sileſia inventura ſit, qui & pari conatu rem aggredi, tot adminiculis in-

ſtructus eſſe, & continua quinquaginta annorum lectione ſuxum tale volvere aut velit aut poſſit. Quod ad rem familiarem attinet, anno MDCLXII pridie Cal. Novembr. ornatiſſimam Virginem *Theodoram*, Joannis Fechneri, Gymnaſii Magdalenei apud Uratislavienſes Rectoris clariſſimi filiam, thalami ſociam ſibi delegit, ex qua liberorum quatuor pater factus, *Joannem* & *Theodoram* ad cœlites præmiſit, *Reginam* vero Virginem pudiciſſimam & *Godofredum* filium, ad Aedem XIM Virginum ſuburbanam Paſtorem meritiſſimum, funeris comites cum Vidua mœſtiſſima poſt ſe reliquit. Ipſe poſt quinquaginta Scholaſtici laboris annos, magis integris animi, quam corporis, podagricis doloribus & febrili languore multoties vexati, viribus, ſumma cum laude exactos, die VIII Cal. Maji anni MDCCIX, & annis LXXVI, ſeptimanis IX, diebus V, vitæ celebratiſſimæ expletis, annorum honorumque ſatur, inter lacrymas ſuorum placide exſpiravit, & III Non. Maji ad S. Eliſabethæ templum ſplendido, ceu decebat, funere elatus fuit.

Quod reliquum eſt, gratioſa Illuſtris Senatus Uratislavienſis ordinatione Cl. V. *Gottlob Krantzius*, ejusdem hactenus Gymnaſii Pro-Rector & Bibliothecarius, in locum Rectoris & Inſpectoris Eliſabethani; in Krantzii locum *M. Joannes Erdmannus Daſchitzkius*, Gymnaſii Magdalenei antea Pro-Rector ac Profeſſor; in Daſchitzkii locum *M. Chriſtianus Stieff*, ejusdem Gymnaſii Magdalenei Profeſſor hactenus tertius & Collega noſter perinduſtrius, & in Stieffii denique locum *M. Joannes Georgius Hocheiſen*, Ulmenſis, Facultatis Philoſophicæ apud Wittebergenſes Adjunctus, ſuccedent.

NOVA LITTERARIA.

FRanciſcus Heſſelius, Eloquentiæ in Athenæo Roterodamenſi Profeſſor, Roterodami ſuperiori menſe prelo ſubjecit Vibium Sequeſtrum *de Fluminibus*, *Montibus* &c. cum MSptis collatum & Notis illuſtratum. Ultrajecti Adrianus Relandus, qui nuper quatuor Diſſertationibus de Numis Samaritanis quintam adjecit, nunc in eo eſt, ut Borhaneddini *Enchiridion*, quod vocat, *Studioſi*, cum duobus codicibus MStis collatum, Arabice edat, addita Viri Ill. Friderici Roſtgaard, qui Regi Daniæ a conſiliis juſtitiæ eſt, verſione

verſione Latina. Prodiit ibidem T. Petronii Arbitri *Satyricon, cum integris doctorum Virorum Commentariis & Notis* Nicolai Heinſii & Guilielmi Gœſii *nunc primum editis : accedunt* Jani Douſæ *præcidaneæ*, D. Joſ. Ant. Gonſali des Salas *Commenta, variæ Diſſertationes & Præfationes, curante* Petro Burmanno. *Ultraj. apud Guil. van de Water, 1709, 4.* Amſtelodami Thomas Lombrail, Bibliopola, Menandri Λείψανα prelo ſubjicere cœpit in forma octava, quibus Celeb. Jo. Clericus & verſionem addet, & notas tum ſuas, tum H. Grotii & aliorum ſubjiciet. Ibidem *Novum Teſtamentum Græco-Latinum*, cum variis Lectionibus e recenſione Lud. Kuſteri, & Ariſtophanis *Comœdiæ Gr. Lat.* ex ejusdem Viri Cl. recenſione propediem prodibunt. Antverpiæ *Actorum Sanctorum* Tomus viceſimus tertius primi ſemeſtris, ſeu quintus Junii, qui ſex ultimos dies, in iisque Sanctos plusquam trecentos complectitur, a celeberrimis e Soc. Jeſu Viris, Henſchenio, Papebrochio, Baertio, Janningo & Sollerio digeſtus hoc anno prodiit. In his Sanctis primum locum tenent Petrus & Paulus, Apoſtoli, quorum hic acta, Eccleſiæ, monimenta plura recenſentur, & de Marco quoque Evangeliſta, qui & menſe Aprili relatus fuit, multa hic habentur, quod caput exiſtimatus eſt Patriarcharum Alexandrinorum, quorum adeo Hiſtoria Chronologica, usque ad noſtra tempora deducta, huic Tomo præmittitur, cum Appendice de initiis, erroribus & inſtitutis Copto-Jacobiticis atque ex occaſione etiam de Habeſſinis Æthiopibus. Plura patent ex *Synopſi* Tomi hujus, quam nuperrime pro more vulgarunt Cl. Editores.

Ex Italia Illuſtris ſenex, ANTONIUS MAGLIABECHIUS, nuperrime ſequentes novorum librorum titulos nobis transmiſit. 1: Agnelli, *qui & Andreas, Abbatis S. Mariæ ad Blachernas, & S. Bartholomæi Ravennatis Liber Pontificalis, ſive Vitæ Pontificum Ravennatum.* D. Benedictus Bacchinius, *Abbas S. Mariæ de Lacroma O. S. B. Congregationis Caſinenſis, ex Bibliotheca Eſtenſi eruit, Diſſertationibus & Obſervationibus, nec non Appendice Monimentorum illuſtravit & auxit ac Ser.* Raynoldo *Eſtenſi, Mutinæ, Regii &c. Duci D. D. D. Mutinæ, typis Antonii Capponii, 4.* 2: *Diſſertatio Apologetica ad vindicandam*

dam Mediolano SS. Corporum, Protaſii & Gervaſii, antiquiſſimam poſſeſſionem, a contrariis recentium Scriptorum ſententiis; Autore Joſ. Antonio Saxio, *SS. Ambroſii & Caroli Oblato, S. Th. & Collegii Ambroſiani Doctore. Mediolani excudebat Marcus Ant. Pandulphus Malateſta, 1708, 4.* 3: *Neo-Statica; Auctore* Hieronymo Saccherio, *e Soc. Jeſu; in Ticinenſi Univerſitate Matheſeos Profeſſore; Excell. Senatui Mediolanenſi dicata. Ib. 1708, 4.* 4: Dominici Lazzarini, *ex Nobilibus* de Murro, *Defenſio in* P. Bartholomæum Germonium; *edita ſtudio* Cajetani Lombardi, *Philoſophi & Medici Neapolitani. Venetiis, apud Nic. Pozzanam, 1708, 4.* 5: *Le Vite degli Arcadi Illuſtri, ſcritte da diverſi Autori, e publicate di Ordine della Generale Adunanza, da* Gio. Mario Creſcimbeni, *Canonico di S. Maria e Cuſtode d' Arcadia. Parte prima. Alla Santità di N. S. Papa CLEMENTE XI. In Roma, nella ſtamperia d' Antonio de Roſſi, 1708, 4.* 6: *Lettera ad un Cavaliere Fiorentino, devoto de' Santi Martiri, Creſci e Compagni, in riſpoſta di quella ſcritta dal P. Frà* Gherardo Capaſſi, *dell' Ordine de' Servi di Maria,* a Giuſto Fontanini, *contra gl' Atti de' medeſimi Santi, date in luce da* Giacomo Laderchi, *Prete della Congregazzione dell' Oratorio di Roma, 1708, 4.* Huic epiſtolæ nec nomen Autoris nec editionis locus additus.

Moſcuæ A. 1707 die 8 Maji primarius Metropolita, Stephanus Jaworowsky, cujus Ideam Anti-Chriſti fuſius recenſuimus A. 1706 p. 91 ſqq. libellum Ruſſico ſermone edidit unius plag. cum dimidia in 8, cui tit. *Brevis Reſponſio ad famoſum Scriptum de nato his temporibus Babyloniæ Antichriſto.* In eo de aſſutia Satanæ nonnihil præfatus, invehitur in Autorem improbi ſcripti, quem vel Judæum, vel Schiſmaticum certe ac inſtrumentum Satanæ fuiſſe cenſet. Reſpondet vero ad ſingula, uſus imprimis Patrum, Jo. Chryſoſtomi & Joannis Damaſceni, nec non Hyppoliti P. R. teſtimoniis, tandemque de Romanæ Monarchiæ conſummatione nonnihil meditatus, precatur ſerio, ne Moſci ſeduci ſe his nugis patiantur.

ACTA
ERUDITORUM,
publicata Lipſiæ
Calendis Auguſti, Anno MDCCIX.

DES HEIL. RÖMISCHEN REICHS teutſcher Nation Reichs-Tags-Staat/ von Anno 1501 biß 1508. ꝛc.

i. e.

COMITIORUM S. ROM. GERMANICI Imperii Status, qualis is fuit ab A. 1501 ad 1508; Autore JOANNE JOACHIMO MULLERO, Secretario Judiciali Saxonico & Archivario Vinarienſi.

Jenæ, apud Jo. Felicem Bielckium, 1709, 4. Alphab. 4 plag. 9.

NObiliſſimus Autor in Præfatione, præmiſſis nonnullis de antiqua Germaniæ conditione, illius Status ſub Francorum quoque imperio poſt Caroli M. tempora ſpeciem quandam priſtinæ libertatis per crebra ſervaſſe comitia monſtrat, docetque, quomodo ſucceſſu temporis magis magisque Procerum Germaniæ poteſtas creverit. Magiſtratus fere primitus erant, nec ullas ſibi hæreditario jure ſubjectas habebant provincias, donec paulatim per ævi iſtius turbas in illud pertingerent faſtigium, ut, quas Regum antea Germaniæ auſpiciis adminiſtraverant regiones, ſuis denique regerent, ſupremum licet Regum iſtorum dominium agnoſcentes. Hinc comitia, quæ unius olim diei ſpatium raro exceſſerant, longius in poſterum ob majorem ſtatuum autoritatem extrahebantur. Quæ ergo hujus generis comitia indè a Friderico IV usque ad Rudolphi II tempora ſint

habita, juſto opere ex publicis Actis ineditisque maximam partem monimentis ſub titulo *Theatri Comitiorum Imperii Romano-Germanici* exhibere conſtituit doctiſſimus Autor. A Friderico IV ideo faciet initium, quod tum novam comitia formam induerint, in Rudolpho autem II finiet, quod ab ejus exceſſu Lundo pius Acta ſua publica ſit exorſus. Iſtius interim Theatri prodromum quodammodo præſens liber præbet, ea, quæ ſub Maximiliano I & Friderico III Saxonum Electore Imperatoris vices gerente ab A. 1501 usque ad 1508 geſta ſunt, complexus. Quinque Libris abſolvitur, quorum primus, de Conſilio ſeu, ut vocant, Regimento Imperii (**Reichs-Regiment**) Norimbergæ habendo, prout conſtituerat Maximilianus, agit. Jam A. 1495 Wormatiæ in Imperii comitiis
L. I. C. 1. Conſilii iſtius conſtitutio proponebatur, ob futuram maxime Imperatoris abſentiam, in Italiam ad rejiciendos Gallos abiturientis. Non conſentiente tamen ipſo Imperatore in annum 1500 res rejecta eſt & in comitiis reſumta, quæ tum Auguſtæ Vindelicorum erant convocata. Annuit tandem Imperator, & ſenatum ejusmodi, cui
2-5. vel ipſe præeſſet, vel alium (non tamen Barone inferiorem) præficeret, quater quotannis Norimbergæ convenire voluit. Præter præſidem viginti ex Statibus Imperii electi aſſidebant: unus nempe ex Electoribus per ſingulas trium menſium vices ipſe præſens eſſe jubebatur, & ſi abeſſe forte ob ſonticas cauſas contingeret, alius vel Electorum vel Principum in locum ejus ſufficiendus erat; reliqui quinque Electores legatos mittebant. Porro unus ex Secularibus aſſidebat, unus item ex Eccleſiaſticis Principibus, pariter per vices, conſiliarius Auſtriacus, conſiliarius Burgundicus, unus ex quatuor Præfulibus, unus ex Comitibus, duo conſiliarii ex octo Civitatibus Imperii, alternis vicibus ſibi ſucceſſuri, ſex denique Equites, Doctores aut Licentiati ex ſenis Imperii circulis ad eum conſeſſum admittebantur. Concedebatur huic Conſilio poteſtas agendi, ſententias ferendi, quin & exequendi omnes res ad jura pertinentes & pacis negotia, propulſionem item injuriarum & violentiæ ab exteris hoſtibus illatæ. Quod ſi tamen graviora quædam contingerent, convocabantur ad iſtud conſilium reliqui Status Imperii, ut omnium conſenſu ſententia fieret. Ad hæc expreſſe monet Autor, neutiquam ſucceſſiſſe hoc conſilium in comitiorum

mitiorum, bene tamen in annuorum conventuum locum, qui ante habebantur, a comitiis penitus diversi. Interim cum Imperator, quem bellica alio vocabant negotia, præesse non posset istis conventibus, qui A. 1500, non 1501, ut quidam volunt, cœpere, Fridericum III Saxoniæ Electorem suffici sibi volebat, cui pro præstandis operis annui 6000 floreni Rhenani numerabantur. Inter res, quæ ad illud consilium sunt relatæ, primum sortiuntur C. 6-9. locum Gallica negotia, tum temporis Italiam maxime, cui Ludovicus XII inhiabat, concernentia. Exponuntur sic satis prolixe machinationes Gallorum, Pontificis & Venetorum nefariæ, quibus Austriacæ genti dignitatem Imperatoriam, Italiæque Regnum ibant ereptum, ad quæ Gallus irrito licet conatu adspirabat. Quin ad Pontificem quoque legatio Imperii nomine destinabatur, quæ tum pecunias a Germanis acervatim exactas ad bellum contra Turcas impendi urgeret, tum aliis quoque incommodis, iis maxime, quæ crebrum simoniæ exercitium afferebat, remedium flagitaret, Italisque, quos clam, ut palam Gallus, premebat Alexander, prospiceret. 10. Nec tamen iter instituit ea legatio, Pontificis Nuntio ad indicendum Jubilæum in Germaniam per idem tempus veniente, cui quidem id permittere initio Imperii Consilium nolebat, tandem tamen annuebat, ea conditione, ut istæ, quæ corradebantur, pecuniæ bello contra Turcas impenderentur, non minus ac illæ, quas ex Annatis Pontifex colligebat, cum isti præcise usui reditus hi pristinis temporibus fuerint destinati. 19 & 21. Hactenus enim Cæsar nothus Alexandri filius maximam partem eas inter scorta & compotationes dilapidaverat. Quod ne deinceps quoque fieret, sollicite compositis, qui istam pecuniæ dispensationem dirigerent, articulis A. 1501 cavebatur. De rebus aliis in solenniori conventu Procerum Imperii A. 1501 transactis parum dici potest, cum nihil pene negotiorum fuerit confectum, tantum non omnibus ob absentiam plerorumque Statuum in proxima comitia rejectis. Id tamen observandum, quod ad pacem Imperii (**Land-Frieden**) quæ, licet jam olim, & novissime modo in Augustanis comitiis esset constituta, crebris tamen diffidationibus (**Befehdungen**) violabatur, firmandam, Legatus Apostolicus, petente Senatu Imperii, publice robur se illi adde- 17.

re, transgreſſoribus Eccleſiaſticas quoque pœnas & cenſuras minitans, ſit profeſſus, quamvis quæ ex Imperii parte huc erant conC. 22. ferenda, dictis pariter comitiis reſervarentur. Præterea hoc ipſo anno pax inter Maximilianum & Ludovicum ſancita Tridenti, qua Ludovicus Claudiam filiam Carolo Philippi Auſtriaci filio promittebat, Delphinumque olim ex Philippi hujus filiabus unam ducturum in matrimonium, pollicebatur, fidem etiam ſuam de præſtando adverſus Turcas auxilio, promovendaque Auſtriacæ domus in Regna Hungariæ, & Bohemiæ, Hiſpaniæ item ſucceſſione obſtringens. Maximilianus contra inveſtituræ Ducatus Mediolanenſis, quam petebat Ludovicus, annuit. In pacis hujus Inſtrumento id notatu dignum, quod Maximilianus ſemper futuri Imperatoris (coronari enim adhucdum volebat) quandoque tamen Cæſareæ Majeſtatis titulo appelletur, quin ipſe Maximilianus in litteris ad Status Imperii ſe ita vocat, quos Conſtantiam congregari volebat ad comitia, quæ exhibentur L. 4. Poſt hunc annum vero iſta Senatus Imperii congregatio, in ſex quidem annos inſtituta, diſſenſu procerum & inter ſe & cum Imperatore diſſolvebatur, neque adeo Fridericus Saxo pro Imperatore amplius rerum publicarum curas gerebat. Comitia interim, quorum aliquoties mentio eſt facta, Francofurti habenda, inſtantibus licet Electoribus, extrahebantur tamen, & inde ſingulares conventus Electorum aliorumque Principum aliquoties habebantur, de
L. II. C. 7. quibus Libro ſecundo Nobil. Autor agit. Cum Electores A. 1503 menſe Novembri Francofurti ad Mœnum convenirent, unanimi conſenſu ſe in poſterum biennio quoque ipſos, ſingulis vero annis per legatos eſſe conventuros, licet c. 12 Aureæ Bullæ, utipſi
9. 10. ſemper, non miſſis legatis, adeſſent, fuerit conſtitutum. In ea-
16. dem congregatione Imperator deſiderabat, ut in proximis comitiis, Coloniæ vel Aquisgrani convocandis, præeſſet Filius Philippus, idemque in Electorum cooptaretur numerum: utrumque rejiciebant Electores. De hoc cum per legatos ſuos cum Maximiliano egiſſent Principes, in eo quidem, quod ad præſidium Philippi in comitiis, acriter perſiſtebat, verum caput de Electorali ejusdem dignitate mittebat, cauſatus ſe illud non niſi per
17. conſilii modum propoſuiſſe. Tali reſcripto ad Electores perlato, illi

con-

conſtanter Philippum in comitiis haud alio ac Principis Imperii titulo admitti poſſe affirmabant. Tandem A. 1504 Francofurtum comitia indicebantur, quod inter Rupertum Palatinum & Albertum Bavariæ Ducem ob ſucceſſionem in Georgii Divitis Ducis Bavariæ regiones bellum exarſiſſet. In ſequentibus comitiis, Hagenoæ A. 1505 congregatis, pax inter Ludovicum XII Galliæ Regem & Maximilianum confirmabatur, inveſtiebatur etiam Ludovicus, pro ſe & hæredibus ſuis maſculis legitimis, iisque deficientibus pro filia Claudia & genero ex illa Carolo, vel ſi illa moriatur, pro alia primogenita, quæ Carolo nuberet, Mediolanenſi Ducatu, cum homagium pro Rege ſuo legatus ejus Cardinalis de Amboſia præſtitiſſet. Ob Palatinum bellum alia rurſus convocabantur comitia eodem anno Coloniæ, cum in prioribus transactum nihil eſſet, ubi utroque Principe ſententiæ Imperatoris ſe pariturum promittente, ita ſtatutum eſt, ut aliquid Ruperti, qui tum erat mortuus, filii, reliqua Albertus acciperet, quamvis ea res confecta non ſit ante A. 1507, moras quippe nectentibus & Alberto & filiis Ruperti. Præterea in hiſce comitiis de reſtauratione Conſilii Imperialis, & Judicii Cameralis, quod ſuſpenſum quaſi per aliquod tempus fuerat, de pace in Imperio confirmanda, de expeditione contra Turcas aliisque rebus actum eſt. Id paucis adhuc memorandum, in animo Maximilianum habuiſſe ſolenne in Italiam ad coronationem iter, a quo tamen res Hungaricæ, quæ a Zipſenſi Comite turbabantur, eum revocaverunt. Gallus interim pacem, de qua ſupra, non dubitavit violare, quippe & Claudiam Carolo deſtinatam Franciſco Engoliſmenſi in matrimonium collocabat, & Venetos & Pontificem in Maximilianum profectionem illam meditantem concitabat, illisque, ne tranſitum ipſi concederent, niſi paucis comitibus, ſuadebat, parva ſic manu munitum ad Padum intercepturus; præterea Ferdinandum Philippi ſocerum propoſito matrimonio ſuæ ex ſorore nepotis faſcinabat. Hæc, ut Conſtantiam nova comitia A. 1507 Maximilianus indiceret, effecere, quibus & ipſe cum aliis Principibus adfuit, de profectione in Italiam & violata pace cum illis acturus. Et primum quidem cum Helvetis conventum eſt, qui in fœdere erant cum Ludovico, ut non ſolum contra Imperium nullas copias ipſi concederent, vel commodarent, ſed & ut

L. III. C. 1.

2.

3.

4.

5.

6. 7.

8. 9.

10.

L. IV. C. 1.

4

sex millibus militum Maximiliano subvenirent, si ab Italia per Gal-
C. 5. los arceretur. Dein emissarius quidam Ludovici, Eleemosynarii regii titulo ornatus, ad disseminandas variis contra Maximilianum calumniis discordias, cum litteris ad Principes (excepto inter Electores solo Saxone) Constantiam missus deprehensus & custodia detentus est, expositisque ejus machinis & conscripta pro Imperatore Apologia, communi consensu dimissus & a comitiis Ger-
6. 7. maniæque finibus rejectus est. Hinc cum in lucem omnia essent protracta, summo studio se copiis & opibus juvaturos Imperato-
8. rem pollicebantur Imperii Status. Legatio tamen prius ad Gallum mittenda decernebatur, quæ, ut aditus ad Italiam non solum non occluderet, sed & eos Germanis præsidiis permitteret, provincias Italas Imperio restituendas non defenderet, Mediolanensis Ducatus partem Imperio tanquam sequestro traderet, ab ipso fla-
9. gitaret. Quoniam vero & a Venetis non parum metuebatur, non occulto amplius ad Gallos inclinantibus, a legato ipsorum Constantiæ tum morante liber per ipsorum ditionem transitus, quod olim jam factum erat, poscebatur. Is autem cum Rempublicam id non passuram, nisi sine exercitu transire vellet Imperator, declarasset, sine mora Germania decedere jubebatur. Quamvis enim Veneti & Pontifex contra Ludovicum Imperatoris auxilium imploravissent, cum Ludovicus Italiam cum exercitu intraret, mox tamen, cum Galli Genua occupata recessissent, Imperatori sese opposuere. Ceterum præter alia, quæ intacta mittimus, Palatini cum Bavaro dimicationes, eo, quo supra diximus, modo penitus componebantur. Instante igitur Maximiliani profectione, Fri-
L. V. C. 1. dericus Saxoniæ Elector in locum Imperatoris iterum substituebatur, cum plena in negotiis Imperii potestate, adjunctis tamen, ne
2. solus regnare videretur, aliis quibusdam Principibus, quo ipso nihil tamen Maximilianus Vicariatus juribus, quæ Fridericus obtineat,
3. derogari aperte testabatur. Palatinus vero Elector Philippus (simul fortassis cum Saxone ob Vicariatus communionem sibi hanc dignitatem conferendam ratus) solenni per Notarium facta declaratione, ne quid inde sua jura detrimenti caperent, cavebat. Ita constitutis Imperii negotiis ducebat Maximilianus exercitum in Italiam, qua postmodum expeditione Venetos pertinaces ita

coerce-

coercebat, ut omni pene continentis poſſeſſione exuerentur. Interim cum extractum iri bellum cerneret, nec niſi eo confecto Romam abire poſſet, titulo Imperatoris propria autoritate, non exſpectata coronatione, uti A. 1508 conſtituit; & ne negligi coronatio videretur, quam tantum non neceſſariam iſtorum temporum ſuperſtitio judicabat, electum Romanorum Imperatorem ſe vocari voluit, quod in hunc usque diem obtinet, & a Carolo V non ante coronationem modo, ſed & poſt eam quandoque obſervatum eſt. Pontifex Julius II a Maximiliani exercitu ſuis provinciis, quas Imperio detraxerat, metuens, lætus hac occaſione, per legatum ad Imperatorem miſſum, titulum hunc novum ſibi non ſolum probari declarabat, ſed & Imperatoriam dignitatem per eundem legatum Maximiliano Tridenti publice conferebat. Cum ergo Romam adeundi neceſſitas nulla eſſet, Fridericipro Imperatore adminiſtratio finita eſt. Licet enim Imperator, cui cum Venetis adhuc res erat, vellet, ut Fridericus vel belli dux eſſet, vel Imperium ſuo nomine ulterius adminiſtraret, attamen & illud Elector ipſe, & hoc Imperii Status, Wormatiæ A. 1509 congregati, abhorrebant. Ceterum nihilominus a Maximiliano, usque ad mortem ſuam, quæ in A. 1518 incidit, titulo Locumtenentis generalis compellatus eſt, quin usque ad Caroli V imperium numi ſub Friderico cuſi eundem hoc titulo inſignem oſtentant. Hoc argumento Saxonicis principibus haud parum glorioſo colophonem libro imponit Nobiliſſimus Autor, majoris operis non ſpem ſolum nobis faciens, ſed & inſignem exſpectationem excitans. Omnia, quæ refert, teſtimoniis Actorum publicorum accurate confirmat, variasque de argumentis obvenientibus obſervationes inſpergit. Sic ex Hiſtoria de vita Alexandri VI Pontificis ab Ill. Leibnitio edita obſervat, Innocentium IIX & Alexandrum hunc cum Turcis fuiſſe in fœdere, ita ut & Cardinales a Bajazete commendatos creaverint. Judicium auſicum Imperatoris conſtituto Camerali neutiquam, quod quibusdam viſum, ceſſaſſe notat. Occaſione indignationis, quam contra Electorum conventus Maximilianus conceperat, Auream quidem Bullam præcepiſſe monet, ut ſingulis annis convenirent, non tamen id inſcio licuiſſe aut invito Imperatore. Contraria tamen conſuetudine hac:

C. 6.

7.

8. 10.

p. 242.

269.

284.

hac lege ſæpe neglecta, a Caroli V temporibus majorem hac ex parte libertatem Electores nactos, Carolo ſub jurejurandi fide pollicito, ſe ejusmodi conventus nec impediturum, nec ægre latu-
p. 290. rum. Guicciardini duo loca ex operibus ejus ſublata, quod iis Alexandri libido & luxuria, tum & modi, quibus Pontifices tantas opes acquirant, exponerentur, ſeorſim Baſileæ 1569 Latine, Itali-
561. ce & Gallice edita commemorat. De legatorum juribus, & quæ eorum ſit inviolabilitas, ſi peſſima quæque contra Principem, apud quem munus ſuum obeunt, machinentur, accurate diſſer t. Vi-
721. cariatum denique Imperii & Palatino & Saxonico Electoribus ſimul, non ἀναρχίας ſolum tempore, ſed & in caſum abſentiæ, (niſi alium conſtituerit Vicarium Imperator) vindicat. Videsigitur, Lector, ex hoc proſcenio, quam pulchrum adhuc poſt aulæa Theatrum lateat.

EJNLEJTUNG ZUM TEUTSCHEN Müntzweſen mittler Zeiten/ ꝛc.

id eſt:

JOANNIS PETRI LUDEWIG, JCTI, PORUSſiæ Regis in Heroico Judicio, eoque ſupremo, Adſeſſoris, Conſiliarii, Profeſſoris Juris & Hiſtoriarum atque Archivarii, Introductio ad Rem Monetariam Germanorum medii ævi; acceſſit numorum bracteatorum in Hallenſi vicinia A. 1708 repertorum explicatio, cum figuris.

Halæ Venedorum, apud Jo. Chriſtoph. Rengerum, 1709, 8. Alphab. 1.

DOctiſſimus Autor in Cap. I Romanæ antiquitatis ſtudium inter Germanos tantopere coli miratur, doletque Theologiam & Jurisprudentiam Criticis fere deſtitui; patriæ autem monimenta negligi a civibus, quæ tamen majora longe reipublicæ commoda adferant, quam rerum peregrinarum ſtudium. Capite II cuſtodes pariter & ſcriptores enarrat numorum Germanicorum medii ævi, & in illis memorat ante alios Comitem Suarzburgicum lineæ Arnſtadienſis, in his Olearios, J. A. Schmidium Abbatem, Tenzelium, a Mellen, Sperlingium, Sagittarium, Schilterum, Schlegelium,

gelium, Wedelium, Molanum Abbatem Loccumenſem, alios: ſperatque fore, ut hoc ſeculo, relicto Romanæ antiquitatis ſtudio, hiſtoria & diplomata medii ævi majori cum induſtria evolvantur. Cap. III hiſtoriam recenſet bracteatorum menſe Octobri A. 1708 effoſſorum in area agricolæ, pago Goeriz adſcripti, in vicinia Halenſi: ſexcenti numi bracteati fuerant generis ſereejusdem. Cap. IV explicat diſcrimen inter ſolidos & bracteatos, originesque aperit verborum **Hohlmünzen/ Schüſſelmünzen/ Pfenninge/ des leichten/ weichen und harten Goldes.** Cap. V falſas cauſas ridet confutatque eorum, qui, fraudis cavendæ ergo, factum eſſe exiſtimarint, ut bracteæ tenuiſſimæ in uno tantum latere fuerint excuſæ & efformatæ. Cap. VI novam aperit, tribuitque bracteatos ignorantiæ medii ævi in arte ſculptoria & æris maximæ tum penuriæ. Inde nullam fere bracteatorum memoriam, niſi in Germaniæ provinciis verſus Septentrionem & Orientem reperiri cenſet. Cap. VII originem adfert bracteatorum a temporibus Ottonum. Tum enim monetandi jure ex leviſſima quaque cauſa ordinibus conceſſo, immanes procuratos horum numorum abortus, quosdam etiam memoriæ tantum cauſa factos fuiſſe docet. Cap. VIII de jure monetandi ſigillatim agit, temporum & Principum factis periodis. Ubi ſingulare illud eſt, quod arguit, originarios Imperii Duces monetandi facultatem jure territorii habere, juniores demum accepiſſe eandem Cæſaris privilegio. Caſum etiam p. 59 adfert, quo paſtor ovium monetas cudit, ſua quidem auctoritate, idque impune. Abuſum dolet medallionum, ut vocant, quod hoc numi genere nunc effingantur mercatorum, myſtarum, pædagogorum imagines, & Principibus autor eſt p. 65, ut medalliones in cupro aut plumbo afforment, neutiquam vero in auro & argento, quæ diſſolvat mortalium avaritia. Cap. IX materiam inveſtigat bracteatorum, quæ diverſa eſt, vel ex auro, cupro, ferro, ut plurimum autem ex argento; ubi ſingularia habet de cujusque valore & de proverbio: **kupfferin Geld/ kupfferne Seelmeſſe.** Cap. X formam expendit eorum, & primo quidem magnitudinem, cujus diverſitas regulas excedat, addit tamen, quo quisque major ſit, eo etiam tenuiorem, quo craſſior, eo minorem eſſe. Capite XI totus eſt Noſter in

deſcribendis figuris vetuſtis quidem, ſed nullius artis. Principio exiſtimat, improbum vere eſſe Dei aut Chriſti imaginem exhibere in numis quotidianis, qui ſorditiei & improbitatis plerumque ſint inſtrumenta, idque ſentit contra Zonaram p. 82; quin & Sanctos non minus putat in numis apparere inconcinne. Tum Cæſarum icones recitat in numis bracteatis. Ubi ſingularia ſunt, quæ habet de globo aut orbe (**der Reichs-Kugel**) ubi expenditur ſententia Schilteri, qui roſam in bracteatis Cæſarum numis pro Imperii inſigni venditavit. Cauſam etiam indicat Cl. Autor, cur Cæſares ſellis, raro equis inſidentes numi exhibeant. Porro ubi Principum numos conſiderat, eos iterum in originarios diſtinguit & oriundos, quales disjectis in partes Principatibus Imperii fuere. Illos quandoque in ſella, cum corona, cum enſe, tunicis & mitris mure pontico [**Hermelin**] ornatis conſpici docet, non alteros, qui equis defixi compareant cum vexillis. Diſſidiorum componendorum inter Hanoveranum Electorem & Wurtenbergicum Ducem nova ratio oſtenditur p. 110, ubi de tribus vexillis Imperii. Heraldicæ quoque arti magnum lumen accedere a bracteatis, exemplis docetur. Præterea Epiſcoporum habitum Noſter examinat in numis, quoque jure omnes ſellæ conſpiciantur affixi, tum de mitra p. 109, de pedo p. 110, de quo argute dictum Pufendorfii affertur, de cruce porro, quæ varia & multiplex, utque olim Antiſtitis fuit inſigne, ita hodie ratione antiquitati ignorata ſolius Papæ & Primatum eſt, p. 112, de lilio item, palma & ſacro vexillo p. 114 diſquirit. Miratur Archiepiſcopos *Serenitatis* titulo haud frui, cum tamen ordine præcedant illi Principes, qui *Serenitatis* vocabulo compellantur. Tum pictorum ignorantiam deteſtatus, verbis *Dei gratia* cur uſi olim fuerint Antiſtites, & cur aliqui eorum offendantur cum pomo aut orbe Imperii (**Reichs-Apffel**) p. 117 explicat. Quod ſacerdotes & clerici non tam vita & moribus internoſcantur, quam ſingulari genere veſtimentorum, illud probat veteri eccleſiæ ignoratum eſſe & hodie ſuperſtitionem maximopere promovere. De nimbo quoque Sanctorum & de immani apparatu ſanctarum reliquiarum templi Halenſis, quoque ille ſit ſpolio ſubreptus, exponit p. 117. Ad extremum numi evolvuntur Civitatum non ſolum Imperii, ſed etiam muni-

municipalium, qui provinciæ parent p. 132, ubi illos Cæſarem utique, hos minus referre notat. De inſignibus quoque civitatum ſingularia admiſcet p. 133, & appendicis loco aliarum figurarum in bracteatis conſpicuarum meminit p. 137. Cap. XII de inſcriptione numorum agit. Hic p. 139 ſingulare eſt, quod unum Autor omnium linguarum magiſtrum & parentem faciat, clave oſtenſa, qua omnes invicem queant conciliari. Idem fere p. 143 de litteris docet, exemplo Runicarum. Hæ enim hactenus diverſæ creditæ ſunt a Græcis & Romanis; ſed Autor novam plane rationem aperit, unde intelligatur, Runicas litteras easdem plane eſſe cum Romanis. P. 146 cauſæ habentur, quibus Romana lingua gentibus probata, receptaque ſit Europæ univerſæ, tum ut Leges etiam Romanæ occuparint omnem cultiorem orbem. P. 154 oſtenditur, quod in numis medii ævi litterarum figuræ habeantur, non monachis uſitatæ (Münchs-Schrifft) ſed aureæ Romanorum ætati. P. 156 numi habentur, ubi litterarum elementa convertuntur, contrahuntur, interpolantur, transponuntur, ſummaque imis miſcentur, ut virgula opus ſit divinatoria, ad ſenſus eorum eruendos. P. 160 errare dicuntur, qui orthographiam emendare velint ex inſcriptione numorum, quæ plurimum fallat, judiciaque non hominum eruditorum probet, ſed opificum. P. 162 punctis diſtinguere ea, quæ typis expreſſa ſunt, indicium eſſe Noſter credit hominis ignari, cum periculum non ſit verba confundi, quod olim metuendum fuerit in lapidum inſcriptionibus. P. 166 ſperat, fore, ut Germanicæ quoque linguæ verba contra ordinariam conſtructionem immutentur, ſtructuræ & numeri cauſa. P. 170 ſingularia de moribus prodit ſeculorum, ubi numero plurali utimur, quando unum alloquimur, & peregregiam epiſtolam Pii II Pontificis affert p. 171 de eodem argumento, ubi & promittuntur *Epiſtolæ Æneæ Sylvii*, Scribæ curiarum Cæſaris primum, tum Papæ. Mox quare titulo *Dei gratia* Epiſcopi utantur in Diplomatibus, non in numis, expendit, mirum quia cudendi jura non Deo referant accepta, ſed Imperatori. Tum de Poruſſiæ Regis inſtituto p. 190, quo præmia diſtribuit optimis rerum numis inſcribendarum inventoribus, de hiſtoria excellentium in re monetaria ſculptorum, quam Raimundus Falzius molitus eſt, qui ta-

men A. MDCCIII morte præventus est, de ingenioso item numo Ducis Guelferbytani A. MDCCII cuso p. 197 agit, & cur chronologia desideretur in omnibus medii ævi numis, p. 200 docet. Caput XIII de valore bracteatorum conscriptum est. Hic vestigalia patriæ nostræ hodie longe quam olim minora esse, dominosque eorum lædi putat, cum ob homonyma panningorum & grossorum, tum ob argenti pretium nostra ætate diminutum, additque paradoxon, inter seculi nostri infortunia esse nimiam copiam argenti. Cur diversissimi nobis sint mensurarum & ponderum modi, causam quoque aperit, quoniam nimirum rarissimæ Germanis emtiones, permutationis autem contractus illis omnium solennissimus. Tum cur hodie usuræ honestæ sint, quæ olim fuerint execrandæ, nova ratione expeditur p. 210. Addit nonnulla de reliquiis Lutheri indecoris p. 213, de raritate numorum diversi generis p. 216, deque numis Brandeburgicis, nondum editis, p. 218, & spem simul facit *Historiæ Numorum Brandeburgensium*. Cap. XIV de ratione, qua numi bracteati & excusi sint, & dati, acceptique, brevius agit. Cap. XV de modo veteres medii ævi numos recuperandi disquirit. Singularia hic de ordine & periodis recepti juris Romani in Germania, atque de testamentis Germanorum, seculo jam novo in patria nostra solennissimis, inspergit, & fraudem virgulæ divinatoriæ, singulari ratione elusam ostendit p. 244. Denique Cap. XVI de arte agit delineandi numos & novas edendi formas eorum. Additur novus deinde tractatus de moneta Halensi p. 258. Principio promittitur historia omnis generis numorum medii ævi, Cæsarum ac ordinis diversi procerum Germaniæ. Deinde ratio traditur, quare Hala Venedorum dici debeat hæc urbs, non Salana, Saxonica aut Magdeburgica. Tum agitur de imagine S. Mauritii & abusu signorum crucis. Post de Burggraviatu, subfeudo, ut credit, Antistitis Magdeburgici p. 265. Præterea de origine rei monetariæ Halensium, ubi hujus argumenti notatu dignum neque dum editum diploma affertur p. 267. unde constat, anile figmentum esse, Halam quondam in classe fuisse Civitatum Imperialium; Antistite Magdeburgico rei monetariæ Halæ & autore & actore. De reliquiis tandem patrii juris, quo actor, qui causa cecidit, pœnæ loco aliquid æris solvit

eo

reo victori, & ad extremum de vectigali monetarum Halensium, **der Hälliſchen Münzen**/ cum nova, tum peculiaria congeruntur. Acceſſit opuſculo Index rerum accuratus.

ORIGINES ECCLESIASTICÆ; OR THE ANTIQVITIES of te Chriſtian Church.

ſeu

ORIGINUM ECCLESIASTICARUM LIBRI duo; Auctore JOSEPHO BINGHAM, Rectore.

Londini, apud Robertum Knaplock, 1708, 8. Alph. 1.

SPecimen ſiſtunt præſentes Antiquitatum Eccleſiaſticarum Libri duo majoris operis, quo ad exemplum Virorum percelebrium, qui vel Græcarum, vel Romanarum, vel etiam Judaicarum Antiquitatum Theſauros nobis hactenus dederunt, nunc quoque Antiquitatum Eccleſiaſticarum Syllogen, ſed in ſua capita diſtinctam, parat Vir Cl. Joſephus Bingham, in civitate Headborn-Worthy prope Vintoniam Scholæ Rector. Neque etiam diſſimulat Binghamius, quod ſtudio quodam æmulo in Gronovium Græviumque ad laborem hunc fuerit impulſus. A quorum tamen inſtituto in eo admodum abit, quod ei non integros aliorum Tractatus in unum aut plura volumina congerere, prout Duumviri iſti clariſſimi fecere; nec etiam Chronologico-Hiſtoricum ſaltem, vt in Annalibus fit, rerum in Eccleſia geſtarum recenſum contexere animus ſit: quin potius ritus & conſuetudines in Eccleſia veteri omnes ſub capita certa & propria ita redigere conſtituit, vt ritus, conſuetudinisve cujusvis notitia uno Lectori obtutu velut offeratur; quale quidem opus nondum exſtaret. Nam quod communes Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ compilatores, ut ipſi audiunt, attinet, Centuriatores & Baronium, Noſter partim Voluminum ſuorum ſpiſſitudine & multitudine, partim nimia rerum per tot volumina diſperſione laborare, legendoque tædium parere notat. Nec immunes ab hac labe pronuntiat Albaſpinæi, Juſtelli, Petavii, Valeſii, Cotelerii, Baluzii, Sirmondi, Gothofredi, Fabroti, Beveregii

Notas & Obſervationes, quas editis a ſe vel antiquorum Patrum Operibus vel Conciliorum Canonibus ſubinde adjeciſſent. Gavantum, Caſalium, Durantum, aliosque Eccleſiæ Romanæ addictos Scriptores in palliandis magis & vernice illiniendis modernis Eccleſiæ ritibus, quam in nativa rituum antiquorum venuſtate repræſentanda eſſe occupatos; notante ex ipſis Pontificiis Cardinali Bona Rerum Liturgicarum L. I. C. XVIII n. 1, qui tamen nihilominus circa Liturgiæ Latinæ Hiſtoriam, perinde ut Habertus circa Liturgiæ Græcæ deſcriptionem, in idem penitus præjudicium erroresque eosdem incidiſſet. Ut adeo genuina & a præjudiciis omnibus libera Antiquitatum Eccleſiaſticarum Hiſtoria a ſolis Proteſtantium Scriptoribus petenda ſit & exſpectanda: quorum tamen Opera hanc in rem hucusque edita utramque nondum Binghamio noſtro paginam faciunt. Præterquam enim, quod Proteſtantium Scriptores Eccleſiaſtici omnes in generaliori ſaltem, ex ejus judicio, antiquitatum harum tractatione ſubſiſtant, vel eousque unice procedant, quoad inde rituum novorum in Eccleſia Romana antiquitas prætenſa deſtrui poſſit: Hoſpinianum ſpeciatim notat, quod ampliſſima ejus volumina de origine templorum & feſtorum, item de monachatu & euchariſtia certa tantummodo Antiquitatum Eccleſiaſticarum capita tractent, adeoque punctum nondum omne ferant, & relationibus quoque recentioribus nimium abundent. Ac utut Spalatenſis in libris ſuis de Republica Eccleſiaſtica paullo altius videatur progreſſus: eum tamen tractandis controverſiis Pontificiis plus juſto ubivis eſſe intentum, & plura etiam ex Gratiano & Jure Canonico petiiſſe, velut argumentum κατ' ἄνθρωπον unice ſtructurum. Magis ad rem facere cenſet Suiceri Theſaurum Eccleſiaſticum; in quo tamen illud reprehendit, quod in modum Vocabularii aut Lexici, & ex Græcorum tantum Patrum Operibus maximam partem, eſſet collectus. Qua de cauſa palmam præ reliquis defert Viri eruditiſſimi, D. Guil. Cavei, quem Deus diutiſſime ſervet, libro præſtantiſſimo de Chriſtianiſmo primitivo, quod omnium maxime methodicam rerum hujus generis tractationem in eo ſervaſſet. Aſt cum tamen Cavei ſcopus eo collimet, ut moralem cumprimis Chriſtianiſmi primitivi partem delineet atque commendet; & præterea Bebe-

lii

lii Antiquitates Eccleſiaſticæ, item Martinæi de Ritibus Eccleſiæ, & Hendecii de Antiquitatibus Eccleſiaſticis libri, nec non Quenſtedii Antiquitates Biblicæ & Eccleſiaſticæ, ſane elegantiſſimæ, ipſi nondum in conſpectum veniſſent: idcirco ſe, Epiſcopi Rev. Morleyi & D. Radcliffii bibliothecis inſtructiſſimis adjutum, integram nunc & juſtam Antiquitatum Eccleſiaſticarum Collectionem, ſed in uſum unice conterraneorum ſuorum lingua vernacula compilatam, moliri monet, ejusque ſpecimen quoddam præſentibus duobus libris exhibet. Nempe dum libro ſtatim primo de nominibus diverſis, claſſibusque primorum Chriſtianorum diſtinctis tractat, initio de nominibus Jeſſenorum, Therapeutarum, Electorum, Piſciculorum, Chriſtophororum, τῶν τὸ δόγματος, Chreſtianorum, Catholicorum, aliisque ſermonem prolixum inſtituit, quæ Chriſtianis primitivis velut propria erant, eosque ab aliis gentibus ſectisve diſcriminabant. Dehinc de nominibus Nazaræorum, Galilæorum, Atheiſtarum, Græcorum & Impoſtorum, de nominibus novæ Superſtitionis, Sibylliſtarum, Biothanatorum, Deſperatorum, Sarmentitiorum, Lucifugæ Nationis, Plautinæ Proſapiæ, Synedrianorum, Apoſtaticorum, Pſychicorum, Chronitarum, Simplicium, Philoſarcarum, aliisque appellationibus convitioſis ex Patribus tum Græcis tum Latinis diſſerit, quibus vel Judæi, vel Infideles, vel etiam Hæretici Chriſtianos primos proſcindere & ſugillare allaboraſſent. Demum claſſes Chriſtianorum primorum diſtinctas & ſubordinatas, τῶν ἡγυμένων videlicet, τῶν πιςῶν & τῶν κατηχυμένων, perluſtrat; ac ubi cognomina τῶν πιςῶν ſingularia, quibus ab aliis mox οἱ Φωτιζόμενοι, illuminati, mox οἱ μεμυημένοι, initiati, mox vero οἱ ἅγιοι, ſeu chari Dei, ſalutabantur, una cum prærogativis τῶν πιςῶν præ Catechumenis peculiari capite illuſtravit, antiquitatem ſpeciatim diſtinctionis inter τὰς ἡγυμένας & πιςὰς contra Rigaltium, Salmaſium ac Seldenum vindicat; & obſervationes quasdam non ineruditas de diverſis Clericorum & Laicorum nominibus officiisque ſuperaddit. Librum ſecundum Autor noſter evolvendis diſtinctius Ordinibus Cleri ſuperioribus in Eccleſia primitiva deſtinavit. Ubi adeo primum in eo eſt, ut ordinem Epiſcoporum divinum prorſus & Apoſtolicæ inſtitutionis eſſe, eumque Presbyterorum ordine ſuperio-

rem

rem semper habitum ex consensu antiquitatis demonstret. Inde cognomina Episcoporum primæ Ecclesiæ Christianæ perhonorifica enodat, ut quod primum Apostoli, dein successiores Apostolorum, & sedes eorum sedes Apostolica dicta, quod item Principes populi, πρωτοστῶτες Principes Sacerdotum, Pontifices Maximi, Papæ, Patres Patrum, Episcopi Episcoporum, Patriarchæ, Vicarii Christi, Angeli Ecclesiæ, atque sic porro, fuerint cognominati. Tertio hujus libri capite in eo desudat, ut officia Episcoporum ab officiis Presbyterorum distincta fuisse, Ignatii, Cypriani aliorumque Patrum auctoritate ostendat. Id quod vel ex eo comprobare satagit, quod officia communia, ut baptizare, prædicare, Eucharistiam administrare, Episcopi ex potestate absoluta & independente, Presbyteri autem ex potestate delegata & dependente obierint; quod item officia certa, ut Ordinationes Episcoporum & Presbyterorum, solis Episcopis propria, non autem Presbyteris simul communia fuerint; & quod denique Presbyteri rationem actorum Episcopo Diœceseos suæ reddere, censuramque hujus subire obnoxii fuerint, a qua vero subordinatione & censura Episcopi penitus immunes extitissent. Postmodum de potestate Episcoporum in Laicos, Monachos, Magistratus subordinatos, Ecclesiamque universam; de independentia Episcoporum ætate Cypriani, maxime autem in Ecclesia Africana; de potestate Episcoporum in audiendis & decidendis causis secularibus; de privilegio antiquo Episcoporum pro personis criminis manifesti reis, non autem in casu pœnæ pecuniariæ, intercedendi; de ætate justa, aliisque legitimi Episcopi requisitis; de Chorepiscopis & suffraganeis; de Intercessoribus item & Interventoribus in Ecclesia Africana; de Primatibus & Metropolitanis; de Patriarchis; de αὐτοκεφάλοις seu Episcopis independentibus; de Presbyteris; de Diaconis; de Archi-Diaconis & demum de Diaconissis multum doctumque sermonem ex Patrum optimorum scriptis, diligenter ubivis allegatis, nectit. Plura non addimus, ne integrum specimen hoc loco contra institutum nostrum inferre voluisse videamur: nisi quod Summe Reverendus Fabricius noster haut ita pridem (conf. M. April. hujus anni p. 148 seq.) Voigti libro posthumo de Altaribus veterum Christianorum, a se edito,

edito, aliam longe delineationem Theſauri Antiquitatum Hebraicarum & Chriſtianarum præmiſerit, qui non minori univerſæ Reipublicæ litterariæ, [adeoque non Anglorum ſolum,] utilitate edi poſſet, quam a Grævio & Gronovio Romanarum Græcarumque Antiquitatum Theſauri ſunt collecti.

THE DOCTRIN OF FAITH AND JUSTIfication, ſet in a true light.

hoc eſt,

DOCTRINA FIDEI ET JUSTIFICATIONIS dilucidata a JOANNE EDWARDS, Theol. D.

Londini, apud Jonathanem Robinſon, Joannem Lawrence & Joannem Wyat, 1708, 8.

Alphab. 1 plag. 7.

POſtquam Autor de variis vocis fidei acceptionibus diſſeruit, in naturam fidei inquirit, diſtincte conſiderans tres ejus partes conſtitutivas, aſſenſum, conſenſum & acquieſcentiam ſeu fiduciam. Ad aſſenſum requirit materiarum divinarum apprehenſionem & judicium de iis, ita ut mens veritatis earundem convincatur. Objecta fidei ſunt Deus trinunus ejusque verbum, tum quatenus hiſtorias, tum quatenus doctrinas, tum quatenus præcepta, promiſſiones, comminationes & prædictiones continet. Motiva, ſeu rationes aſſenſum elicientes numerat naturam Dei, quatenus ſcilicet omniſciens & verax, miracula, quibus non ſolum a viris θεοπνεύστοις, ſed & immediatis eorum ſucceſſoribus veritas revelata confirmata; admirandam religionis Chriſtianæ propagationem; teſtimonia etiam humana hiſtoricas Bibliorum veritates paſſim approbantia. Religionem Chriſtianam rationalem eſſe demonſtrat, ſive conſideremus, quod veras rerum notiones & vera cognitionum principia nobis ſuppeditet, ſive quod actiones noſtras dirigat & in vitam noſtram immediate influat. Quæ de opere redemtionis in Scriptura traduntur, rationi conformia eſſe non tam probat, quam ſupponit, quod, quæ opponi queant, ipſi non ſuccurrant. Atro tamen carbone notat *Joannis Tolandi* de Chriſtianiſmo nihil myſterii habente libellum, impugnatum jam ante

a *Joanne Norris*, uti retulimus in Actis A. 1697 p. 442, quod revelationem divinam assensus motivum esse neget. Nec mitius de *Joannis Craigii* (cujus in Geometriam merita ex Actis hisce passim clarent) Principiis Mathematicis Theologiæ Christianæ Londini 1699 in 4 editis judicat, quod in fidei definitionem probabilitatem invexerit. Fidem scilicet is in probabilitate historica Evangelii fundat & hanc a numero testium, a tempore, per quod transmittitur & a distantia locorum pendere assumit. Quare per calculos Analyticos ingeniose non modo probabilitatem historiæ, quæ viva voce traditur, sed & quæ per scripta transmittitur, computare docet, & hisce innixus p. 21 affirmat, probabilitatem historiæ Christi, quantum a traditione tantum orali dependet, sub finem seculi octavi evanuisse: ast p. 24 invenit, probabilitatem historiæ Christi scriptæ post annos 3150 a nativitate evanescere debere. Unde ex loco Luc. XVIII, 8 inferre non dubitat, ad *judicium* haudquaquam venturum esse Christum, antequam a nativitate ipsius elabantur anni 3150, hoc est, a præsenti tempore 1441, & gravis erroris arguit, qui ad nostra tempora tam prope constituunt adventum Christi. Similiter per calculos non minus ingeniosos gradus voluptatis determinat, ut tandem demonstret, conatus ad obtinendam vitæ futuræ voluptatem debere esse infinite majores conatibus obtinendi vitæ hujus præsentis voluptates, si conatus nostros sapienter dirigere velimus; atque Christianum esse omnium sapientum sapientissimum, Atheos vero & Deistas stultorum omnium stultissimos. Utut autem *Craigianam* fidei notionem non probet, bene tamen evincit, quod ipsa quoque ratio fidem juvare possit, humanis nempe argumentis autoritati divinæ junctis. Immo rationem ad Christianam religionem absolute necessariam esse ostendit, quo veram præ falsa eligamus, illamque contra adversarios vindicemus. Addit evidentiam fidei ideo resolvi in rationem, quod in autoritatem Dei resolvatur. Si enim quis quærat: cur doctrinam Evangelii admittis? respondebis: quia a Deo. Si instet: unde nosti, quod sit a Deo? ad argumenta provocabis, quibus divinitatis ejus ratio convincitur. Alteram fidei partem facit noster consensum, quo iis, quæ de Christi persona & beneficiis, de ejus legibus & de interno bonitatis ac efficaciæ earundem

sensu

ſenſu traduntur, calculum adjicimus. Fundamenta illius in ſublimitate doctrinarum revelatarum tam in credendis, quam faciendis, & in divina, quæ per Evangelium offertur, gratia ponit. Ad tertiam denique fidei partem eſſentialem omnimodam a Deo dependentiam cum in temporalibus, tum in ſpiritualibus requirit, cujus rationes Dei promittentis veracitatem, omnipotentiam & miſericordiam pronunciat. Explicata fidei natura ad oppoſita ſingularum ejus partium enucleanda progreditur, de ignorantia, incredulitate, infidelitate, Atheiſmo, apoſtaſia, parti primæ aliisque partibus reliquis contrariis agens. Expendit poſtea fidei effectus, ſpem in Deo, charitatem, profeſſionem veritatis, reſiſtentiam ſpiritibus malis factam, querelas de tentationibus mundi, obedientiam & bona opera, liberum ad Deum precantis acceſſum, commoda ex verbo divino & Sacramentis in credentem redundantia, pacem internam & gaudium, conſtantiam & perſeverantiam, deſiderium moriendi & certitudinem ſalutis.

Ad juſtificationem, cujus cauſam efficientem principalem Deum eſſe probat, requirit, ut peccata remittantur, & juſti declaremur. Ubi duplicem conſiderat imputationem, noſtrorum ſcilicet peccatorum Chriſto, & hujus juſtitiæ nobis factam, tum ex multis locis Scripturæ, tum ex ſcriptis Patrum probatam, refutatis Pontificiorum, Socinianorum & Fanaticorum hoc in argumento erroribus. Juſtificari autem peccatorem fide ſola, ex variis Scripturæ locis evincit, non neglectis rationibus, cur non per opera, ſed per fidem ſolam juſtificetur homo. Multus tamen eſt in conciliando *Jacobo* cum *Paulo*, quorum illum de juſtificatione coram hominibus, hunc de juſtificatione coram Deo agere ait, & diſtinctionem quorundam Theologorum inter juſtificationem in baptiſmo & juſtificationem in judicio extremo tanquam omni in Scripturis fundamento deſtitutam impugnat. Hac nimirum diſtinctione uſi ſunt *D. Blackhall* in ſermone de initiatione p. 12, 13, & *D. Stanhope* in ſermone in Epiſtolam Dominicæ XIII poſt Trinitatis Feſtum, ad conciliandum *Jacobum* cum *Paulo*. Epilogi loco *Herberti* de fide Poema Anglicum ſubjicitur, in quo ejus virtutem & efficaciam canit Vates.

MISCELLANEA CURIOSA, CONTAINING a Collection of Curious Travels, Voyages and natural hiſtories of Countries.

hoc eſt,

COLLECTIO CURIOSORUM ITINERUM & hiſtoriarum naturalium Regionum.

Vol. III.

Londini, apud J. Wale, J. Senex & C. Price, 1708, 8.
Conſtat 1 Alph. 5 plag. & 5 Tabb. æn.

HOrum Miſcellaneorum Curioſorum Volumina I & II, ſchediaſmata maximam partem Mathematica, in Transactionibus Anglicanis publicata, continentia, dudum in his Actis recenſuimus. Ut igitur de tertio quoque dicamus, fas eſt. Reperies vero in eo multa argumenta ad mores & conſuetudines nationum exterarum & ad hiſtoriam naturalem regionum, quas incolunt, ſpectantia. Certe ſub initium in Diario itineris, ex Anglia Conſtantinopolin a *Thoma Smith* 1668 facti, de varietate colorum aquæ marinæ notatu digna occurrunt. Notat autem Obſervator, eam potiſſimum a ventis & tempeſtatibus, luminisque facta reflexione pendere. Color naturalis eſt intenſe viridis, ſed cœlo nubilo vel pluvio ſuperficies ſubnigra apparet. In mari mediterraneo per aliquot hebdomades color perfecte cœruleus viſus: Sole ſplendente, cœlo admodum claro, undarum partes ſuperiores purpureæ, interdum rubræ conſpectæ ſunt. Idem color in locis non admodum profundis ab arena ſubjecta prodit. Cum vento frigido navis plenis velis progrederetur, undas in capite ac lateribus exiguo quodam ſplendore præditas miratus eſt; ſed multo magis flammæ quandam ſpeciem aliquando noctu flante vento Orientali a remis celeriter in mare delapſis excitatam; quod phænomenon agitationi particularum ſalinarum adſcribit. In obſervationibus hiſtoricis Conſtantinopolin concernentibus & earundem continuatione inter alia Turcarum dogmata in compendio proponuntur, & civitatis *Pruſæ*, quæ eſt Bithyniæ metropolis & a Turcis *Burſia* dicitur, deſcriptio exhibetur. Docent ſcilicet Turcæ, Chriſtum natum ex immaculata virgine Maria, a Deo electa & ſanctificata

ctificata præ omnibus fœminis, atque angelum Gabrielem annunciaſſe ejus nativitatem. Miraculoſum iſtiusmodi partum nunquam alias contigiſſe, & Chriſtum a Spiritu S. conceptum eſſe atque miracula multa patraſſe. Eſſe magnum Prophetam a Deo miſſum ad homines convertendos a vanitate & errore falſæ religionis ad agnitionem veri Dei, ad prædicandam juſtitiam & ad inſtaurandam humanæ naturæ imperfectionem. Vitam egiſſe ſanctam, & quæ aliis exemplo eſſe debeat, fuiſſe legatum Dei, Evangelium ipſi revelatum de cœlo & nunc ipſum in cœlo ad thronum Dei conſiſtere. Rident vero myſteria Trinitatis & Divinitatis Salvatoris optimi. Hunc crucifixum negant & alium ejus loco a Judæis in crucem actum affirmant. Ipſum vero aſcendiſſe in cœlum, etſi haud mortuum, & conſequenter pro peccatis non ſatisfeciſſe. Medicos magno in honore habent Turcæ, utut ipſimet huic profeſſioni parum ſe addicant: Medici enim plerique aut Græci ſunt, aut Judæi. Ignorant autem uſum medicamentorum chymicorum. Præter Alcoranum metaphyſicis de attributis divinis ſubtilitatibus & aliis antiquis notionibus ſpeculativis indulgent; Aſtronomiam imperfecte admodum in uſum Aſtrologiæ tractant. Ingens Aſtrologus, qui inter ſuos habebatur pro divino, cœleſtem & terreſtrem Globum, quem Autor ſecum habebat, prorſus attonitus admirabatur. In Geographia & arte navigandi admodum imperiti: hiſtoriam aliarum notionum non curant & Chronologiam præſertim negligunt. Unde Jobum unum ex Judicibus Salomonis & Alexandrum M. præfectum exercituum ejus ſummum; Samſonem, Jonam & S. Georgium Chriſto coævos faciunt, ſimilesque fabellas lepidas complures comminiſcuntur. In tribus ſchediaſmatibus ſatis prolixis antiquitates Palmyrenæ egregie illuſtrantur. Primum a Reverendo Viro *Wilhelmo Halliſax* conſcriptum & per *Eduardum Bernhardum*, quondam Aſtronomiæ Profeſſorem Savilianum in Academia Oxonienſi, cum D. Thoma Smith anno 1695 communicatum ſyllogen continet epigrapharum e columnis Palmyrenis deſcriptarum. Alterum eſt Diarium duorum itinerum, a mercatoribus Anglis illuc ſuſceptorum. Tertium denique eſt relatio *Hallejana* de antiquo ſtatu civitatis Palmyræ cum animadverſionibus in inſcriptiones ibi

repertas. Enimvero cum de hoc argumento multa dixerimus, Cl. *Selleri* Antiquitates Palmyrænas Tom. III Supplem p 89 & ſqq. recenſentes, de his Criticorum delitiis in præſenti nil dicemus. Sequuntur duo itinera ab Imperatore Sinenſi in Tartariam Orientalem A. 1682 & in Tartariam Occidentalem A. 1683 facta. In urbe *Xinyam*, quæ eſt Provinciæ *Leaotum* metropolis, ſub latitudine 41° 56 nulla deprehenſa eſt acus Magneticæ declinatio, obſervationibus aliquoties iteratis : aſt in urbe *Ulam* ſub latitudine 44° 20 obſervata eſt 1° 4 ab Auſtro in Occidentem. In Tartaria Occidentali menſibus Julio & Auguſto noctu præſertim venti adeo frigidi flare perhibentur, ut contra frigus veſtimentis peculiaribus corpus munire incolæ teneantur, atque humida in glaciem concreſcant. Extraordinariam hujus frigoris cauſam in ſitum regionis elevatiorem, montium multitudinem atque ſalispetræ abundantiam conjicit Autor anonymus. Reperies præterea aliquot conjecturas circa characteres Sinenſes, qui a primo ipſorum Rege & Philoſopho *Foby* annis ante Chriſtum natum 2950, adeoque ante Moſen 1400 inventi dicuntur, cujus adeo liber *Yekim* ſcriptum ſit omnium antiquiſſimum. Conveniunt quodammodo cum notis numericis in eo, quod in variis linguis legibiles ſunt. Eorum vera pronunciatio amiſſa, nec præſens Sinenſium lingua ullam cum ipſis affinitatem habet. Ipſi Sinenſes ſibi perſuadent, characteres eſſe reales, non litterales, ita, ut per eos notiones ſimplices exprimantur : veruntamen eorundem uſum ignorant. Ob affinitatem argumenti Epiſtola additur de characteribus variis incognitis ex ruderibus Perſepolis depromptis, cujus urbis antiquitates alia *Witſenii* Epiſtola ad *Martinum Liſterum* perſcripta ulterius illuſtrantur. Mineræ adamantinæ prolixe deſcribuntur, & litteræ ex India Orientali a *Joanne Marshal* ad D. Coga datæ religionem, ritus, notiones, conſuetudines ac mores Sacerdotum gentilium, quos *Bramines* vocant, accurate exponunt. Statuunt autem, Deum eſſe ens immateriale, mundum in inſtanti creatum, qui ſit corpus Dei : cœlos nempe eſſe caput, ignem os, aerem halitum, aquam ſemen, terram denique crura & pedes ejus. Deum ante creationem mundi in vacuo habitaſſe & in eo angelos, animas & ſpiritus, gradu puritatis inter ſe differente

ferentes creaſſe. Angelos nec bonum, nec malum agere, animas aut bonum aut malum, ſpiritus fere nonniſi malum. Omnibus viventibus animas tribuunt, actiones earum fatali cuidam neceſſitati adſcribunt a conditione ſtatus præexiſtentis pendenti, ubi variis affectibus tentatæ fuerunt. Animas ſubita & infortunata morte a corpore ſeparatas diabolos fieri, reliquas in corpora pecorum migrare: animas vero ſacerdotum & ſanctorum hominum cum angelis inter aſtra commorari. Infinitos dari mundos nugantur, quos Deus ſæpius annihilarit iterumque produxerit. Cum mundo quoque annihilari angelos, animas & ſpiritus: factaque reſpiratione creaturas de novo a Deo produci. Ab ultima creatione anno 1670 numerarunt annos 3892771. Ante annos 21000 diluvium univerſale contigiſſe memorant, ubi in quodam montis veſtigio ſervatæ dicuntur creaturæ viventes 1800000, quas inter 7 homines. Syſtema mundi Ptolemaicum defendunt. Deum homini liberum relinquere ajunt, quomodo eum venerari velit, ſive ſub Sole, ſive ſub Luna, ſive ſub alia creatura, modo id fiat animo ſincero atque honeſte & ex intimo cordis affectu. Deum præſentem eſſe iis in omnibus actionibus, qui voluptatem mundi negligunt. Aliquando ſub forma hominis apparuiſſe & meliores vivendi regulas præſcripſiſſe: a quibus cum deflecterent, decreviſſe eos viæ ſuæ permittendos. Peccata certis anni temporibus in fluvio *Gange*, quem ſacrum dicunt, abluunt: quod antequam fiat, ſacerdotes de officiis ſermones ad populum habent, preces prælegunt & inprimis ad miſericordiam & liberalitatem adhortantur. Ut intelligant, quorſum abierit anima, in loco, ubi primum jacuerat mortuus, combuſtæ cadaveris cineres ſpargunt cum variis floribus odoriferis. Elapſis horis ex veſtigio pedis vel ovis, vel canis, vel bovis &c. ibi conſpicuo judicant, in cujusnam animalis corpus anima migraverit. Si nullum iſtiusmodi veſtigium adparet, inter ſtellas translatum colligunt. Quoniam in quavis regione ad vitam hominis neceſſaria reperiri arbitrantur, Geographiæ ſtudium negligunt, tum & variis ſuperſtitioſarum divinationum generibus delectantur. Varias Sinenſium conſuetudines recenſet *Cunningham*, & *Joannes Clayton* in litteris ad Societatem Regiam datis varia in Virginia circa aerem, aquam, ſolum,

aves,

aves, beſtias notatu digna commemorat. Mores Æthiopum in parandis præſertim eduliis deſcribit *Iſrael Jones*: de catacombis Romanis & Neapolitanis diſſerit *Joannes Monro*, & præter alia nonnulla tandem ſub finem proponitur diſcurſus doctiſſimi *Halleyi*, in quo diſquiritur, quo tempore *Julius Cæſar* primum in Britanniam deſcenderit. Demonſtrat autem ex characteribus chronologicis, ab ipſo *Cæſare* & *Dione Caſſio* memoratis, id contigiſſe anno ante Chriſtum natum 55 d. 26 Auguſti.

ANTHROPOLOGIA NOVA; OR A NEW Syſtem of Anatomy, &c.

id eſt:

NOVUM ANATOMIÆ SYSTEMA, OECONOmiam animalem deſcribens, variosque morbos corporis humani ſuccinctè innuens; Autore JACOBO DRAKE, M.D. Collegii Medicorum & Societatis Regiæ Socio.

Londini, apud Samuel Smith & Benj. Walford, 1707, 8. Alph. 2 plag. 8½ Figur. Tabb. 83.

Præf. Duo equidem Anatomiam præſentem minus commendare videntur: primum, quod Autor ipſe naturæ prius ceſſerit, quam ultimam illi manum addere ac de ampliſſimo Anatomes in Praxi, cum Medica, tum Chirurgica, uſu in Præfatione diſſerere, aliumve etiam librum de morbis congeneribus abſolvere potuerit; deinde, quod easdem Figuras comprehendat, quas *Blancardus* in Anatomiæ ſuæ Editione prima ex aliis Autoribus, nulla mentione horum facta, partem maximam inverſas exhibuit, utpote ad Bibliopolæ Londinenſis deſiderium brevi commentario a Noſtro illuſtrandas. Quibus tamen non obſtantibus, totum *Syſtema*, quod hic ſiſtitur, *Anthropologicum*, *quatuor Libris* in *duo Volumina* digeſtis conſtans, tanto majorem meretur & invenit applauſum, quanto pluris æſtimanda venit opera, quam *D. Branchwait* conſilio & calamo, *Cowperus* autem Obſervationibus, errorum correctionibus, capitibus integris, & figuris quamplurimis Autori noſtro, dum viveret, aliis negotiis detento, ſtrenue commodarunt; reliquæ

reliquæ namque figuræ, præter tres ex *Swammerdamio*, & unam ex *Valsalva* desumtas, non minus, ac quæ de pene nasoque agunt capita, *Cowpero* laudato debentur, cum *Blancardi* figuræ *Appendicem Voluminis primi*, nomine Autorum una adjecto, tantummodo constituant. Sed ut nonnulla circa partium modo structuram naturalem, modo functionem rectam, vel dispositionem morbidam, subinde additas, decerpi nunc queant, ad *Librum I*, qui *Volumine primo* continetur atque potiorum partium solidarum & fluidarum descriptiones non tantum in genere, verum & potissimum partes abdomen contexentes in specie complectitur, accedamus. Cuticulæ, ceu cutis integumento, sua quoque esse p. 17. vascula, a nemine licet adhuc detecta, ex glandulis colligitur, quæ in eadem, vesicatorii adminiculo elevata, conspiciantur; nec dubitatur, quin alia pariter incognita microscopio exactiori in simili cuticula valeant reperiri. Lepra Græcorum & Arabum, utraque 23. cuticulam afficiens, non nisi gradu differre reputatur, in quantum salia vehiculo humido in priori gaudere, in posteriori vero carere tali videantur. Quod homines autem plerumque semel solum 25. in toto vitæ curriculo corripiantur variolis, tanquam lepra critica, glandularum & pororum cutis immutationi ac dilatationi per easdem jam ita factæ adscribitur, ut febre etiam simili præsente materia liberum transitum inveniat, neutiquam vero pro pustulis excitandis subsistere cogatur. Tympanites verus in sero inter perito- 40. 302. næi duplicaturam extravasato collocatur; dum villi crustæ œso- 61. 69. phagi ac ventriculi villosæ pro canaliculis glandularum excretoriis venditantur. Musculi cephalo-pharyngæus, sphæno pharyn- 63. gæus, & a *Valsalva gloſſo-pharyngæus* atque hyo-pharyngæus additi, cum *Cowpero* pro uno musculo pterygo-pharyngæo habentur, a diversis tantum partibus enascente, principium siquidem ejus, a processu etiam pterygoideo regulariter occurrens, a *Valsalva* frustra negari. Nomine fermentationis, a qua fluidorum animalium genesin, perfectionem & decrementum plerique derivent, 91. talis partium, mixtum corpus constituentium, motus intestinus expansivus in genere intelligitur, qui ad permanentem corporis fermentati alterationem [unionem videlicet, aut dissolutionem] 131. tendat, ab agre, tanquam instrumento primario, si naturalis fuerit,

p. 178. peragendus. Salivæ & liquoris gastrici usus potior asseritur, va-
181. riorum cibi & potus fluidorum miscelam unionemque in formam lacteſcentem adjuvare, postquam solidiores alimentorum partes ab aere ipsis intertexto, æque ac ossa in machina Papiniana, fue-
186. runt resolutæ; quemadmodum famis sensatio in ventriculi vacui motum peristalcium, rugas tunicæ nerveæ conterentem sive ad se
201. invicem affricantem, recitur. Lienis glandulæ in dubium vocan-
202. tur; arteriarum vero & venarum anastomoses in hoc viscere, si in ullo alio mercurii injectione ostenduntur facillime, in quantum mercurius, prout vel in venam, vel in arteriam impellitur, per arteriam aut per venam eadem promtitudine remeet, hincque vasa cuncta in liene sic præparato, ac per mensem illis ligatis suspenso,
210. ab incisione in dimensionibus suis appareant. Flatum a D. D. Branthweit in porum hepaticum intrusum per plurima oscula
218. folliculi fellis aperti erupisse indigitatur; prout arteria hepatica in homine major, quam in brutis notatur, similemque etiam vasorum differentiam circa alias partes diligentius ab aliquo consignari desi-
219. deratur. Arteriæ spermaticæ minores in exortu, quam in pro-
231. gressu sic perhibentur; brutorum autem penem organis paulo
259. aliis erigi, ac in homine, Masculi Marsupialis Delphini atque canis exemplo evincitur; in Marsupiali enim sanguinis per venas penis refluxum imprimis a sphincteré ani juxta *Cowperi* observationem, ex *Actis Anglicanis* in nostra *Actis* A. 1705 p. 111 transscriptum, impediri; in Delphino autem duo ossa cum suis ligamentis eundem in finem efformata, & in cane musculum digastricum, tendine medio venis incumbentem, *Cowperum* laudatum vidisse.
279. Infans commemoratur puella, cujus clitoridis excrescentia nimia
313. in causa fuerit, ut pueris a parentibus, hermaphroditis vero ab aliis illa accenseretur; neque mentio negligitur alicujus gravidæ, quæ fœtum putrefactum cum vivo in lucem ediderit.

In *Libro* hinc II, qui cum duobus reliquis *Volumen secun-*
392. *dum* complet atque thoracis partes exhibet, systolen cordis a diaphragmatis & musculorum intercostalium motu diversimode in inspiratione promoveri, ejusdem autem diastolen ab ipsa atmosphæra aeris, externe corpori incumbente, adjuvari, prolixis ipsisque verbis, quæ jam in *Actis Philosophicis Anglicanis* N. 281 p.

1217

1217 leguntur, demonſtratur. Quamvis aqua tracheæ pulmonum cujuscunque animalis in ſitu verticali infuſa, dum repletis vaſculis aereis per vaſa ſanguifera effluit, realem aeris cum ſanguine in pulmonibus miſcelam videatur perſuadere, quia per arterias tamen non minus, ac per venas egreditur, de via dubitatur, annon talis rupturæ potius vaſorum, ab aquæ pondere inductæ, debeatur. Sanguificationis duo admittuntur gradus, quorum primus mera chyli cum ſanguine confuſione, ſive miſcela ejusmodi, qua rurſus ab hoc rubicundo poſſit ſecedere, abſolvatur, alter vero, in perfecta chyli albi in purpuram ſanguinis exaltatione conſiſtat, utraque nihilominus a motu ſanguinis, tum inteſtino, tum progreſſivo, perficienda. p. 434. 455. 457.

In *Libro III* capitis partes oſſaque in genere ac eorum connexionem involvente, primum nervorum par verius proceſſuum papillarium titulo, quam olfactoriorum, cenſetur innuendum, ramulusque etiam paris ſexti nervorum ad linguam pro guſtatu deducitur. Glandula pituitaria, cujus uſus dubius, brutis major, quam hominibus, vindicatur; *Bidloo* autem erroris arguitur, quod cerebro venas denegaverit. Puer octennis ſiſtitur ſurdus, quia in meatu auditorio ea membrana reſtiterit, quæ hunc in fœtu alias ſolet tueri; & quemadmodum muſculi, quos trago & antitrago auriculæ *Valſalva* aſſignat, reputantur imaginarii, ita eum itidem muſculum, quem *Valſalva* novum tubæ, & alii pterygoſtaphylinum vocant, a toto tubæ latere anteriori enaſci, negatur. 484. 486. 517. 491. 496. 562. 563. 590.

Tandem in *Libro IV* partim muſculos & glandulas mucilaginoſas in genere, partim oſſa & muſculos omnes in ſpecie pertractante, in dubium vocatur, num fibræ muſculorum carneæ mera exiſtant vaſcula arterioſa & venoſa invicem continuata, numque in piſcium etiam caudis venarum cum arteriis continuitas recte demonſtretur. Muſculum quippe omnem cingi membrana, & ab hac alias membranas ad ſingulos fibrarum carnearum faſciculos, ut tales pariter inveſtiantur aptique ad ſanguinis expanſionem reddantur, protendi; in caudis vero piſcium ſanguinem microſcopio unice eum, qui ad nutritionem in extremitatibus requiritur, non vero, qui ipſis partibus muſculoſis ſive moventibus inexiſtit, conſpici. In infantium difficilius dentientium gingivis tumidis 625. 626. 653.

pertundendis inſtrumentum aliud, magis appropriatum, quam
p. 677. lanceolam, Anglis in uſu nunc eſſe traditur. Cum triangularis
ſterni muſculus antagoniſta omni deſtituatur, ab ejus continua
tenſione ſternum paulo incurvari, in infantibus autem, rachitide
laborantibus, ſterni morboſam acuminationem a nimia ipſius con-
tractione dependere, eo veroſimilius conjicitur, ſi muſculus di-
ctus in tenellis comparative amplior, quam in adultis, occurreret;
720. qui muſculus vero pſoas parvus audit, dorſi potius, quam femoris,
annumeratur muſculis.

De cetero ſicuti Syſtemati huic Index omnium capitum, & Syllabus contentorum ſingulis capitibus præmittitur, ita Index pariter rerum generalis ſub calcem ejus adjicitur.

JOANNIS FRANCI HERBA ALLELUJA.

Ulmæ, literis Gaſſenmajerianis, 1709, 12.

Conſtat 17 plagulis.

AUtor Clariſſimus, cujus *Hiſtoriam Trifolii fibrini* in *Actis* noſtris *Anno 1701 Menſe Julio pag. 328* explicatum dedimus, ſtrenue pergit in Regni Vegetabilis theſauris inveſtigandis; quapropter impræſentiarum Herbam Allelujam examini ſubjicit, cujus vires inſigniores in nupera Anni 1703 & 1704 febre Epidemica Ulmæ obſervaverat. Alleluja ſcilicet, Monachis ſic dicta, quæ aliis Autoribus Jecoraria, Lotus puſillus, domeſticus, Cucullaria, Trifolium acidum, vulgare, acetoſum, aureum, oxalis minima, tricordium, Acetoſa arvenſis lanceolata audit, eſt planta palmam alta, radicem habens ſubruſam, ſquamis contextam, parum geniculatam, in transverſum longam, fruticoſam, & capillamentis multiplicem, ſaporis cum levi adſtrictione amaricantis, cauliculos plurimos, rotundos, ſubtiles, & tenues, circa radicem ſubrubentes, lanugine obſitos, folia ferens terna in ſingulis petiolis longis extremo ſinuata in forma cordis, coloris jucundiſſimi, viridis, omnem viridariorum amœnitatem ſuperantis. Flores in ſimplicibus pediculis inter folia e radice proſilientes pentapetaloides, ſtellæ figura, communiter lacteos, venis purpuraſcentibus contextos, rarius purpuraſcentes vel ſubcœruleos & luteos obtinens; delapſis floſculis luteum ad albedinem vergens in lunatis ſiliquis ſemen late-

vel

vel ex maturitate vel levi attactu dispergens. Ubique crescit hæc planta, & locis imprimis fabulosis delectatur. Flos circa finem Aprilis & initium Maji emicat; semen Mense Junio & Julio suam acquirit maturitatem. Adveniente nocte vel etiam appropinquante tempestate folia quasi hebetata concidunt, & sese demittunt instar pileoli Japonensium. Quod autem flores Allelujæ copiosi crebras illius anni pluvias & aquarum inundationes certo portendant, pauci contra siccitatem, falsum esse, annus, quo scripsit hæc Noster, qui erat siccissimus, evicit. Hoc insuper mirandum plantæ huic inest, quod patiatur deliquium, & attacta semina ex lateribus ejaculetur, oculis mox iterum conniventibus, ut siliquas dissiluisse non appareat. Tota planta obtinet particulas tartareas, salinas, volatiles, cum multo phlegmate mercuriali; hinc aperit, fluxilitatem humorum promovet, particulas tartareas dividit, cruditates corrigit, spiritus excitat, & adstringit. Ut taceamus alios morbos, in quibus depellendis planta nostra tam externe admota, quam interne propinata egregiarum observata fuit virium; specifica facultate febrium malignarum est antidotus & cordialis audit, quo sub nomine in febre Epidemica superius commemorata, quæ 4165 Gallorum & Bojorum, 3383 civium, 749 captivorum Cæsareorum e vivis sustulit, egregie se commendavit. Cujus in rei fidem ultra trecenta allegat Noster exempla ægrorum, quorum plerique ex ejus usu cum valetudine in gratiam redierunt, & quinque communicat medicamentorum sibi usitatorum compositiones, quarum basis est Alleluja.

NOUVEAU SYSTEME, OU NOUVELLE Explication du mouvement des Planetes.

hoc est,

NOVUM SYSTEMA, SEU NOVA EXPLICATIO motus Planetarum; Autore PHILIPPO VILLEMOT, Sacerdote SS. Theol. Doctore.

Lugduni Gallorum, apud Ludovicum Declaustre, 1707, 12.

Constat 11 plag. & 12 Tabb. æn.

Artefium fere primum fuisse ait Autor ingeniosus, qui leges Mechanicas ad motus cœlestes applicavit, aut oblitus, quæ

de cauſis eorundem phyſicis tam in Commentariis de motibus ſtellæ Martis, quam in Epitome Aſtron. Copernic. Lib. 4 tradidit *Keplerus*, aut forte *Keplerianas* explicationes non ſatis phyſicas eſſe ratus: quanquam & *Gallilæus* alicubi Mechanicen cœleſtibus applicaverit; immo apud veteres *Leucippus* jam de vorticibus ſit locutus. Theoriam vero *Carteſianam* perpendens ſtatim convictus fuit, dari vortices & Planetas motu fluidi delatos diverſam ab ejus celeritate habere non poſſe. Aſt quoniam in generalibus ſubſtitit *Carteſius*; ipſe quidem explicare conſtituit, quomodo motus cœleſtes a vorticibus æthereis ortum ducant, ita quidem, ut obſervetur lex a *Keplero* in Planetis antiquis primum conſtituta, dein a *Caſſino* in ſatellitibus Saturni ac Jovis confirmata, quod ſcilicet tempora motuum periodicorum habeant ſesquiplicatam rationem diſtantiarum a Sole. Equidem illuſtris *Leibnitius* hoc inſtitutum in Actis A. 1689 p. 82 & ſeqq. præclare dudum executus eſt, atque ſyſtematis ſui de Planetis harmonice circulantibus in fluido ſimiliter circulante præſtantiam adverſus objectiones Viri doctiſſimi *Davidis Gregorii*, in Elementis Aſtronomiæ Phyſicæ & Geometricæ Lib. 1 Prop. 78 f. 101 & ſeqq. propoſitas, in Actis A. 1706 p. 446 & ſeqq. vindicavit: ſed cum *Leibnitii* nullam mentionem injiciat (qui regulam *Keplerianam* ab æqualitate virium in qualibet ſphæra vorticis Planetarii etiam deduxit) credibile redditur, ipſi meditationes *Leibnitianas* non innotuiſſe. Fatetur equidem in Præfatione libelli, *Newtoniana* Philoſophiæ Naturalis Principia Mathematica (quæ nunc curis Autoris poſterioribus multo auctiora in Anglia recudi accepimus) in manus ſuas incidiſſe, ſed tum demum cum opus ſuum jam abſolviſſet, ita ut illorum uſum nullum in eo condendo facere potuerit. Addit textui Gallico e regione verſionem Latinam, ut exteri quoque Gallici idiomatis ignari ad lectionem & examen libelli admittantur.

Quod jam Syſtema Autoris noſtri attinet, ex unica propoſitione fundamentali rationem præcipuorum phænomenorum circa motum Planetarum obviorum in hypotheſi *Copernicana* deducere conatur. Triplicem in corporibus cœleſtibus motum conſiderat, nempe 1 motum primum, 2 motum proprium, 3 motum partium a peripheria verſus centrum, ſive gravitatem, & in motu proprio

proprio inclinationem atque parallelismum axis Planetarum, hujusque in Tellure variationem, nodos & Apogæum a priori explicat; motus autem lineam, quam *Keplerus* Ellipsin statuit, non considerat. Propositio fundamentalis hæc est: Si plura inter se æqualia corpora singula diversa velocitate primarias circulationes efficiant, ab iis describi peripherias, quæ ad se mutuo eandem rationem habeant, quam habent velocitatum, quibus describuntur, quadrata. Vocat autem *circulationes primarias*, quibus corpora in fluido homogeneo circumaguntur, & quarum velocitas augeri nequit aut minui, quin circumactorum corporum ampliores aut breviores evadant circuli. Non hic commemorabimus, quomodo ope hujus theorematis, in subsidium vocata hypothesi, quod Deus materiam vorticis omnes Planetas continentis fluidam creavit & ejus duntaxat portionem motu orbico perniciissimo, at in omnibus partibus motis æquali, circa communem axem rapuerit, genesin systematis Planetarii declaret; sed sufficerit indicasse, quasnam in systemate jam constituto motuum cœlestium causas proximas assignet. Notandum itaque, quod magnum vorticem in tres partes distribuat, quarum una a centro Solis usque ad Mercurium, altera usque ad Saturnum, tertia usque ad fixas pertingit. Illa cœlum Solis, ista cœlum Planetarum, hæc cœlum Cometarum ab Autore dicitur. De motu Planetarum in genere dum agit, eos eadem celeritate moveri probat, qua fluidum movetur. Hinc ulterius demonstrat, duorum Planetarum velocitates esse reciproce sicut distantiarum a centro radices; has vero in cubos suos ductas habere rationem statorum temporum, quibus Planetarum conversiones fiunt. Unde tandem infert theorema *Keplerianum*; distantias a centro in cubos ductas esse ut quadrata statorum temporum. Demonstrat præterea vires centrifugas ductas in superficies suas sphæricas esse in systemate Planetario ubique æquales, atque adeo cum per hæc facta virium quantitates declarentur, quamlibet sphæram cœlestem suam sedem tueri debere, cum omnes inter se libratæ sint ceu pondera statera appensa, quorum moles dispar æque dispari velocitate pensatur. Centrum magni vorticis æstuat juxta Nostrum, quod sphærarum velocitas eo major, quo centro propior, sicque naturam Solis a priori declarat

suumque

ſuumque ipſi locum in univerſo aſſignat, curque ſalvo ſyſtemate mundano déſinere nequeat, oſtendit. Tantum vero æſtum Solis eſſe debere demonſtrat, quantus corpori intra horam ad 226484 leucarum propellendo par foret. Cometas ſupra Saturnum locat, quia irregulariter moventur & parallaxi carent; infra fixas tamen rejicit, quia a Sole illuſtrantur: ubi contra *Newtonum* diſputat, qui illis infra Saturnum locum concedit. Cometas gigni ait per conglomerationem partium craſſiorum, quemadmodum inſulæ in fluminibus prodeant, & in cœlo commorantes variis fluentis agitato ſecundum *Keplerî* legem moveri non poſſe. Terram tam circa Solem, quam circa proprium axem revolvi & convolvi débere, ex natura magni vorticis demonſtrat: idemque de reliquis Planetis valere monet, addita ratione cur Luna tantum libretur. Enimvero demonſtrationes prolixiores ſunt, quam quæ huc tranſcribi poſſint. Inclinationem axis Planetarum ad aream motus communis heterogeneitati materiæ, ex qua conſtant, partiumque ſitui tribuit, cum a motu pendere nequeant. Parallelíſmum axis ex duplici e. g. Telluris circa centrum converſionem derivat, quarum una 24 horis circa axem æquatoris Terræ, altera anno integro circa axem ad Eclipticam perpendicularem abſolvitur. Planetas moveri ait in orbitis Eclipticam ſecantibus, quia, quicquid duobus diverſis motibus agitur, quantum in ſe eſt, utriusque aream retinet, atque adeo Planetæ & ad motus communis ſive Eclipticæ, & ſimul ad motus proprii ſive ſui æquatoris aream ſe accommodare, conſequenter inter utramque mediam capeſſere debent. Ipſam quoque Tellurem ideo ad veram Eclipticam vorticis inclinari, ſed cum eam ignoremus, orbitam Telluris pro Ecliptica aſſumi. Demonſtrat quoque, cur Planetarum primariorum nodi lente in conſequentia, Lunæ vero celerius in antecedentia moveantur. Cauſam progreſſus nodorum in inæqualitatem conjicit, quæ eſt inter Eclipticam & circulos ad eam parallelos. Gravitatem æſtui in centro cujuslibet Planetæ æque ac in centro vorticis generato, utut longe minori, adſcribit. Materia nimirum æſtuans e. g. in Terræ centro cum recta ab eo recedere moliatur, nec tamen queat, urget juxta Autorem materiam a centro ad peripheriam, atque hoc pulſu craſſiora corpora ad centrum trudit.

Hunc

Hunc pulſum *Vim tendentem* appellat, eamque inſtar radiorum luminis reciproce ut quadrata diſtantiarum minui debere obſervat. Ab eadem vi tendente gravitatem Planetarum deducit, e. g. Lunæ a vi tendente Telluris, ex hac vero gravitatione Apogæi & Aphelii rationem ulterius reddit Duplex autem in Planetis Aphelium conſiderat, quorum alterum ex conflictu orbis & vorticis Solaris, alterum partim a gravitate propria Planetæ, partim a conflictu vorticis ejus cum Solari petit. Æſtum maris per contrarium motum vorticis Lunaris & Terreſtris explicat. Magnetiſmum non quidem eadem prorſus cum *Carteſio*, nec tamen prorſus differente ratione exponit. Ceterum notabile eſt, quod p. 27 incidenter de viro quodam ipſi noto narrat, qui aperto campo derepente ſe violento turbine circumdari ac vultui ſonorum ictum ceu colaphum tanta vi ſibi incuti ſenſit, ut ſanguis naribus manaret.

PHÆNOMENON COELI SINGULARE Obſervatum Moſcuæ A. 1708 d. 18. Dec. ſt. v. h. 2 30 circiter a meridie.

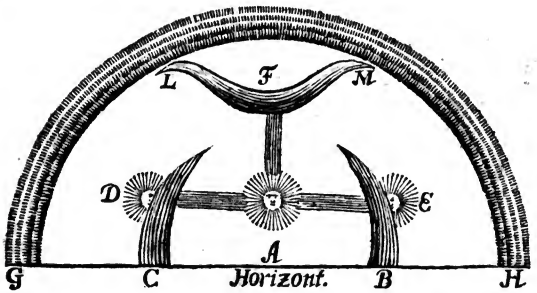

EQuidem parelia ſæpius obſervantur; ſed quod hic exhibemus phænomenon, ſingularibus quibusdam circumſtantiis notatur. Ad latera Solis A conſpiciebantur duo parelia, D & E, quæ duæ pilæ incurvatæ ab Horizonte aſſurgentes C & B fere biſecabant.

Ex vero Sole radii pellucidi ad utrumque latus D & E, nec non ſurſum ad F ſpargebantur, ubi quidem igneus quidam arcus apparebat, qui fere in punctis L & M attenuebatur. Hæc omnia iris permagna comprehendebat, quæ Horizontem verſus vivaciſſimi, verſus Zenith langvidioris erat coloris. Altitudo Solis 6 graduum exiſtebat.

ELECTA REI NUMARIÆ; ſeu *SELECTÆ DISSERTATIONES DE RARIORIBUS numis antiquis, tam Græcis quam Latinis, ad hiſtoriarum veterum monimenta illuſtranda, & antiquitates Græcorum pariter atque Romanorum dilucidandas inſigniter facientes; ex Gallico maximam partem Latine translatæ & junctim editæ.*

Hamburgi, ſumtu Chriſtiani Liebezeit, 1709, 4. Alph. 2 pl. 3 & 5 tabulis æn.

CUm tot elegantis doctrinæ Diſſertationes iam ab aliquot annis in publicum emiſſæ ſint, quæ hiſtoriarum veterum monimenta ex numis potiſſimum illuſtrant, illæ vero, mole exiguæ, adſpectui noſtro ſe ſubducant facillime; hinc cœpit Vir doctiſſimus, *Chriſtophorus Woltereck*, eas diligenter colligere, Gallicas Latine transferre, & junctim ſubmittere prælo. In prima huius collectionis parte ordinem illum tenuit, ut Diſſertationes Cl. Groſei de Boſe, quæ Jani & Salutis cultum reſpiciunt, familiam ducant. Eas ſtatim Andreæ Morelli & Antonii Gallandi Epiſtolæ de numis conſularibus excipiunt. Poſt conſulares vero, ordine, quantum Autori licuit, chronologico collocati ſunt illi, qui Imperatorum quorundam, Tyrannorum item atque Auguſtarum numos ſingularis raritatis & pretii exhibent, atque ex iſtis res geſtas eorum vel plane omiſſas, vel obſcure ſatis traditas hiſtoricis, egregie illuſtrant; vtpote Cauſeus, Chamillardus, Gallandus, Genebrierius, Grainvillius, Grauerolius, Harduinus, Leibnitius, Mediobarbus, Meierus, Moiſlonierius, Olearius, Seidelius, Turneminus, Valens & Vallemontius. Agmen denique claudunt Diſſertatiunculæ, in quibus certa

certa quædam antiquitatis expenduntur capita, aliaque, quæ ad generaliorem historiarum & numismatum cognitionem faciunt, proponuntur. Hisce autem omnibus duplicem in fine indicem, autorum scilicet & rerum in *Electis* memorabilium, Autor collectionis adjecit, sperans, hunc laborem non ingratum fore, neque omnino inutilem eruditis. Et sane in opere isto tam Historici, quam Critici & Grammatici antiquitatisque studiosi invenient quamplurima, quæ animos ipsorum reficere, & ad ulteriorem inquisitionem excitare valeant. Sic cognoscent Historici, Galbam Cæsaris nomen non ut familiæ, sed dignitatis nomen suscepisse; Neronem omnino post Græcum iter Romam rediisse; pacem sub Gallieno floruisse; Magniam Urbicam solius Cari uxorem fuisse & gente forsan Hispanam. Cognoscent, cur soli Maximinus & Constantinus, qui neque Cæsares, neque Augusti fuerunt, Augustorum filii vocentur? quod Gratianus primus Augusti filius, qui nomen Augusti superstite patre gessit; quod Jotapianus & Marinus iidem sint cum Pacatiano. Critici porro & Grammatici variam in numis nominum Cœlii, Antonini, Bizyæ & Bizyenorum scriptionem deprehendent, itemque, utrum Postumus an Posthumius scribendum? quid *res Romana* apud Vopiscum? an *Salvator* & *medietas* voces probæ latinitatis sint? & cur Mamæa in numo quodam Mamias vocetur? Cumprimis vero antiquitatis studiosi multa hic invenient lectu dignissima. Scilicet, Janum quadrifrontem nunquam in numis Imperatorum occurrere; Augustique faciem in variis numis esse barbatam. Legent variarum notarum literarumque novas expositiones. Ex. g. AKΓΠΕΝΔ in gemmula Pescennii p. 37, PPP. E. in numo Vitellii. p. 93, AUGGAUG. in Gratiano p. 334. Jucunda ipsis erit observatio Cl. Valentis, quod antiquitas in numis fluvios navigabiles sub figura viri juvenis, sub fœminæ vero forma referre soleat illos, qui naves neutiquam ferant. Discent, quomodo Antonini Imperatores & Postumi tyranni dignosci in numis possint; quis *junioris* & *senioris* titulo primus usus? quando D. N. *Dominus noster* pro titulo Imperatoris obtinuerit? & quanam methodo inscriptiones numorum decurtatæ explicandæ sint. Fatendum tamen est, quemadmodum & Cl. Autor collationis observat, quod in hisce

p. 87.
89. 185.
235. 244.
277. sqq.
280.
334.
219. 352.
58. 156. 137.
141. 204.
248. 300.
301.
354.
9.
49.
50.
105.
120. 354.
271. seq.
273. 273.
339.

varia occurrant, quæ partim illuſtrari ulterius & confirmari, partim etiam refutari mereantur. V. g. Cl. Groſeus de Boſe exiſtimat, quod Acilius, cum Salutem numis ſuis impreſſit, ad ſolum nominis ſui etymon, ab ἀκείομαι deducendum, animum retulerit. Quæ ejus ſententia haud incongrua eſt. Nam ſimili ratione & alii, nomina potiſſimum ſua reſpicientes, ut L. Val. *Aciſculus aciſculum*, ſeu *aſciam parvam*, Fur. *Craſſipedes pedem*, *Florus florem*, P. Accolejus *Lariſcolus* Phaetontis ſorores in *Larices* converſas, Poblicius *Malleolus malleum*, Q. Pomp. *Muſa Muſas*, *Scarpus manum*, quæ Græcis κάρπος dicitur, L. Lucretius *Trio* ſeptem ſtellas, *Triones* vocatas, & Q. Voconius *Vitulus vitulum* in numis exprimi curarunt, uti ea jam animadvertit eruditiſſimus Phil. a Turre in Monumentis Veteris Antii p. 19 ſqq. quibus adde *Purpureum*, Morello in Electis hiſce p. 52 obſervatum, qui ſymbolo conchæ, purpuram ex ſe generantis, ad nomen ſuum alluſit. P. 21.

Porro Andr. Morellus litteras CPCASDD. C. P. in numo P. Corn. Dolabellæ haud explicare potuit; at Begerus in Theſ. Brand. Tom. III p. 92 ſeq. eas ita interpretatus eſt: *Cajus & Publius Caſſii Decuriones Carthagine poſuerunt.* Denique p. 107-112 variæ proponuntur eruditiſſimorum in Gallia Virorum expoſitiones numi Fauſtinæ, cujus inſcriptio SOVSTI; quæ ſatis quidem ingenioſæ ſunt, at omnes genio inſcriptionum Romanarum nimis adverſantur. Unde monetarii potius errorem dixeris, maxime cum ſimiles errores alii etiam in Auguſti numis obſerventur. P.

C. PLINII SECUNDI JUNIORIS VITA ORdine Chronologico ſic digeſta, ut varia dilucidentur Hiſtoriæ Romanæ puncta, quæ Flaccios Imperatores, uti Nervam Trajanumque ſpectant; ſtudio IOANNIS MASSONI A. M. & E. A. P.

Amſtelodami, apud Janſonio-Waesbergico, 1709, 8. Alph. $\frac{x}{2}$.

INnotuit jam reipublicæ litterariæ Cl. Maſſonus, editis præter alia Horatii & Ovidii Vitis, quarum illam in Actis Erud. A. 1708 p. 145 exhibuimus, hanc proxime Supplementis inſeremus.

Nunc

Nunc eadem methodo Plinii Junioris vitam concinnavit, cujus ctſi jam antea ſpecimen e ditione Operum Plinii præfixerat, quæ Oxonii 1703 in 8 cura Thomæ Hearne prodiit; ut paucis indicavimus in Actis A. 1704 p. 183, operæ pretium tamen nos facturos ſperamus, ſi hanc vitam multo nunc auctiorem atque ornatiorem, quam tum recenſere ſuperſedimus, accuratius hoc loco perluſtremus. Natus eſt C. Plinius Cæcilius Secundus anno æræ vulgaris Chr. LXII V. C. juxta Varronem Ioccc XV P. Mario, L. Aſinio Coſſ. Nomina partim a patre naturali Cæcilio, partim ab adoptivo C. Plinio Secundo matris fratre nactus eſt. Matrem habuit Pliniam hujus ſororem, quam per errorem Reineſius autumavit ejus filiam. Nobilis fuit gens Cæcilia, quanquam plebeja, & utut adoptione pater non niſi equeſtrem gradum conſecutus eſſet, ad ſenatoriam tamen dignitatem evectus noſter eſt, cum dignitatem & ordinem non minueret adoptio, uti pluribus docetur p. 5. Patriam eruditi paſſim Comum aſſignant, quibus ipſe in Epiſtolis ſuffragatur Plinius, quamvis etiam Veronenſes appellet ſuos, quoniam Verona patris adoptivi erat patria. Qua ratione pueritiæ annos exegerit, ex eo colligere eſt, quod annos natus decem p. 14, ſq.
& quatuor Græcam Tragœdiam ſcripſerit, cum adhuc domeſticorum præceptorum & grammaticorum curæ ſubſtaret, ad Rhetoricæs ſtudium nondum progreſſus. Labente XI ætatis anno patris adoptivi auſpiciis, quod naturalis jam fatis conceſſerat, virilem togam ſumſit; & ſimul cum ea latum clavum accepit, quod contra doctiſſimum Dodwellum obſervatur, qui latum clavum 18.
una cum virili toga ſolis Senatorum filiis datum eſſe aſſeruerat. Ornatus virili toga in Rhetorum ſcholas conceſſit, ex more in- 19.
ter Romanos recepto, qui juvenes domeſtica inſtitutione præparatos ad publica Oratorum ſubſellia demum admittebant. Romæ vero & prætextatus & togatus literis operam navans, condiſcipulos nactus eſt Voconium Romanum & Romanum Firmum; inter magiſtros autem Corellium Rufum vitæ teſtem & rectorem nominat, & Hiſpullam ejus uxorem, quæ pueritiam formaverit, & Arulenum Ruſticum, qui adoleſcentiam exhortationibus foverit. Poſt hæc cum, toga quidem virili auctum, vicinum prædiis ſuis oppidum Tifernum Tiberinum patronum cooptavit pene adhuc 22, 23.

puerum, ex consuetudine ejus temporis, qua populi, urbes, coloniæ patronos eligebant, quorum tutelæ se committerent. Cum XVI annum ageret noster, Plinius Senior naturæ Historiarum septem triginta Libros emisit, quod præter alia præfatio testatur ad
p. 23. Titum, cujus sextus Consulatus in hunc annum Plinii & Christi LXXVII & U. C. Ↄccc XXX incidit. Anno post Vespasiano Aug. IX, Tito Cæs. VII Coss. Plinius Senior, cum Miseni classem imperio præsens regeret, a flagrante Vesuvio, quod ad explorandas incendii causas propius accessisset, vi pulveris ac favillæ op-
26. pressus occidit annos natus LVI, uti Autor ex Plinii Epistolis, Suetonio, Josepho & Dione confirmat, & errores simul discutit Achillis Statii & Sereni Sammonici, quorum ille de Ætna monte hæc narrat, Suetonium testem allegans, hic nostrum cum avunculo confundens, ad Trajani tempora superstitem scribit, quem imprudenter nimis Macrobius secutus est. Inter hæc imperterritus Plinius studiis incumbebat & velut per otium legebat Titum Livium
31. & excerpebat, ex quo postea non vanis omnino conjecturis multi autorem libelli de Viris illustribus constituerunt, quibus tamen post Andream Schottum Massonus se opposuit. Undevicesimo ætatis anno, Tito Aug. VIII, Domitiano Cæs. VI Coss. dicere in foro cœpit, etsi de causa, quam tuendam susceperit, parum constet, & minus veram Dodwellus huc retulerit. Insequente anno L. Flavio Silva Nonio Basso, Asinio Pollione Verrucoso Coss. cum Id. Septemb. Titus defunctus fratri Domitiano reliquisset imperium, ab hoc flamen Titi inter Divos relati creatus
33. est, quod ex inscriptione apud Gruterum, quam secus, ac vulgo fa-
35. ctum, interpretatur, Autor ostendit, simulque inde probat, Decemvirum litibus judicandis hoc anno factum esse Plinium, & Sigonium notat, qui hunc magistratum post quæsturam esse captum affirmat. Anno ætatis vigesimo, Domitiano Aug. VIII & T. Flavio Sabino Coss. eum cœpisse militiæ dare operam, & Tribuni mi-
37. litum legionis III Gallicæ munus sustinuisse, ex inscriptionibus sæpius in subsidium vocatis & argumentis aliis colligitur, contra Onuphrium, qui aliam inscriptionem, ubi legatus legionis VI Gallicæ diceretur, falso descriptam & mutilatam protulit, & Cl. Dodwellum, qui ex eo, quod adolescentulum se militasse Plinius

dixit,

dixit, decem & novem annis minorem fuisse concludit, cum tamen ita appellare viginti annis majores ipsi usitatum sit. Quam diu stipendia meruerit, Cl. Auctor effari non audet, cum de eo non exstet testimonium, nec ulla lex produci valeat, quæ ista p. 41.
senatoria vel equestria officia definiat, qualem ferre in animo quidem habuisse Galba dicitur, qui tamen haud perfecerit: e contrario exempla eorum prostare, qui Tribunatum per decem annos gesserunt, & aliorum, qui per tres, vel per duo stipendia fecerunt, imo etiam eorum, qui semestres tribuni exstiterunt. Anno XXI, 45.
& XXII ætatis ex Syria militari munere fortasse defunctus rediit, atque cum navigans in Icaria insula ventis detineretur, Latinos elegos in illud ipsum mare Insulamque composuit, sed certius constare Autor asserit, hæc senatoriam ætatem vel XXV annum minimum anteceſſisse, quoniam ipse narret se, postquam in castris fuisset, prospexisse curiam. Reditu vero ejus posteriora esse conjugia videntur, quorum duo contraxisse Domitiani imperio multi existimant, a quibus discedit Massonus. Quando autem adolescentulum se dicit, cum jam maritus esset, & Julii Pastoris causam susciperet, temere ex illis Cl. Dodwellum arguere putat, XIX 46.
annis minorem fuisse, cum & alibi viginti annis majores ita nominet. Præter ea idem Vir doctus confutatur in eo, quod XVIII annum matrimonio legitimum statuat, cumque de Plinii militia alia præter tribunatum nihil exstet, falli eundem putat, cum magno apparatu adstruere conatus erat, fuisse morem horum 48.
temporum, ut nobiles adolescentes, ad senatorios magistratus militantes, varia stipendia merentur, tresve militiæ gradus percurrerent, atque primum cohortem, deinde alam, & tandem tribunatum haberent. Post reditum ex Syria Domitiano Aug. X & Sabino Coss. Sevir equitum Romanorum factus putatur ex inscriptionum ordine, in quibus munus hoc prioribus subjungitur. Vigesimus quintus annus ætatis quæsturæ apud Romanos aptus fuit, sed quod hunc auspicatus esset Plinius labente anno quæsturæ superioris, eam non citius petere licuit, quam anno sequenti Domitiano Aug. XIII & Saturnino Coss. quo & eam obtinuisse rationibus fit probabile. Viginti octo anni statuti creduntur tribu- 55.
natui, sed jure liberorum Tyro anteceſſit Plinium, cumque ille 58.

præ-

præceſſiſſe dicatur, ex vocis vi concluditur proximo hunc anno ſucceſſiſſe. Pompejo Collega, Priſco Coſſ. anno ætatis XXXI & XXXII Plinium dedit Senatus cum Herennio Senecione advocatum provinciæ Bæticæ contra Bæbium Maſſam, ad quem annum & prætura ejus adligatur, quam ſuſtinuit, cum Domitianus p. 63. Philoſophos urbe expelleret. In annum Plinii XXXIV & XXXV C. Fulvio Valente, C. Antiſtio Coſſ. mors Domitiani incidit, qui ſi diutius ſuperfuiſſet, crimen paratum erat Plinio, de quo libellus in ſcrinio Principis repertus fuit; quas quidem inſidias ut vitaret, huc usque a petendis honoribus abſtinuerat; nec ulterius progreſſus eſt ſub brevi Nervæ imperio, quamvis tuto ſe rebus publicis immiſcuerit & Domitiani injuria preſſos defenderit. Anno ætatis XXXVI & XXXVII Nerva Aug. IV Trajano Cæſ. II Coſſ. jus trium liberorum impetravit, & ſecundum matrimonium cum Calpurnia inivit, & Ærario Saturni præfectus eſt, nec minus, ut conjicitur, Militari Ærario. Anno XXXVIII & XXXIX, cum Trajanus III Conſul eſſet cum Frontone III Coſ. quod Autor contra Pagium probat, cum Cornutus Tertullus Conſul deſignatus eſſet, 100. ſq. panegyricum Trajano dixit, & videntur ad hunc annum quoque pertinere Epiſtolæ, tum qua Silii Italici mortem Caninio nuntiat, tum qua Martialis poetæ mortem deflet, cujus Vitæ a ſe edendæ data hac occaſione ſpem facit Noſter p. 117. A. C. CIII, U.C. Ioccc LVI, Plinii XLI & XLII Auguratum petiit & impetravit, & 130. ſq. circa medium hujus anni, ut Autori perſuaſum eſt, Proprætor Trajani Aug. legatus in Pontum & Bithyniam miſſus eſt, quo loco varia obſervata ſunt, quæ ad legatos a Cæſaribus in provincias olim miſſos attinent, & diverſæ variorum Virorum doctorum de illis ſententiæ diſcuſſæ ſunt. Circa finem anni Chriſti CIV ſcriptam eſſe Plinii ad Trajanum de religione Chriſtianorum epiſtolam demonſtratur p. 150, cum ſequenti anno CV redierit ex Bithynia anni medio, & rejicitur fabula de Chriſtianiſmo Plinii, quem amplexus fuerit, cum hoc itinere per Cretam mearet, quem errorem hauſerunt nonnulli ex fragmento Chronici Flavio Dextro ſuppoſiti. Tandem anno ætatis XLV & XLVI ſeceſſit in Laurentinum ſuum Plinius, in quo opera ſua potiſſimam partem in ordinem digeſſit, & Poeticæ ſtuduit, imprimis hendecaſyllabos compo-

composuit, deinde in urbem reversus est quidem, sed quoniam quæ illic gesserit, minus prodita sunt auctoribus, hic cogitur subsistere Noster, nec mortis annum cognitum habet, id solum evincens, anno Chr. CXIII, U. C. MCCCLXVI, L. Publio Celso II, C. Clodio Crispino Coss. anno Plinii LI & LII, adhuc eum fuisse superstitem. Ceterum in præfatione dubiis quibusdam satisfacit doctissimus Autor, quæ ei a Cl. Jo. Clerico circa Horatii & Ovidii Vitas mota sunt, ipsasque duas inscriptiones, ad vitam Plinii plurimum facientes, integras profert, & animadversionibus suis vindicat.

DE SANCTIS MARTYRIBUS JOANNE ET Paulo, eorumque Basilica in urbe Roma, vetera Monimenta; studio & opera PHILIPPI RONDININI, Faventini, collecta & concinnata.

Romæ, excudebat Franciscus Gonzaga, 1707, 4.
Alph. 1 plag. 13 Tab. æn. 2.

ALterum hunc ingenii sui fœtum ex sacra antiquitate depromptum (de primo diximus Supplem. T. IV Sect. III p. 140 seq.) Philippus Rondininus publicæ luci exhibuit, in quo mere historica per XV Capita tractantur. Nimirum Capite I agit Autor de Sanctis Joanne & Paulo eorumque martyrio. Et fratres quidem hos Joannem & Paulum ex inclyta Ursinorum stirpe prognatos refert, quorum alter Præpositus, alter Primicerius Constantiæ Augustæ, Magni Constantini filiæ, in bello contra Scythas, cum Ovinio Gallicano duce, pro Christianissimo Imperatore nomen militiæ dedere. Constantia vero Augusta defuncta fratres hi ex opibus, quibus ab illa cumulati fuerant, pauperibus Christianis alimenta suppeditarunt, eosque in fidei confessione contra Gentilium vota sedulo confirmarunt. Quare Julianus Cæsar avaritia ob SS. Fratrum divitias nec non iniquo odio in Christianam religionem adductus, eos auream Jovis statuam per Terentianum prætoriæ cohortis Præfectum adorare jussit more gentili, quem cultum cum abhorruerint, capite plexi & martyrii coronam A. 362 adepti sunt. Postea cum Terentiani filium Dæmon graviter impeteret, ad horum Martyrum tumulum deductum ac

confeſtim liberatum fuiſſe, Terentianum autem abnegato ſacrilego Deorum gentilium cultu Chriſto nomen dediſſe, adeoque ex perſecutore præconem factum eſſe, perhibent. Hactenus ex fide actorum veterum, quæ etiam apud Surium, Aringhium & alios ſeguntur. Acta vero hæc literarum monimentis conſignaſſe vulgo aſſeritur ſupra dictus Terentianus, quanquam Autor noſter fateatur codices differre, quando quidam Terentianum ipſum Scriptorem vocant, quidam Terentiano referente paſſionem hanc ſcriptam fuiſſe contendunt. Memoria amborum Martyrum die 26 Junii celebrari ſolet, quem diem Acta Sanctorum Antverpienſia Tomo IV Junii, eodem Anno 1707, quo hæc Monimenta lucri publicæ donata, edito, nondum exhibent, ſed in die 25 Junii perſiſtunt, adeoque ſua conjectura Noſter forte fallitur, dum p. 5 ſcribit, vulgaſſe Virum doctum Danielem Papebrochium acta horum Fratrum ex MS. Codice Corbejenſi ad diem 26 Junii Bollandiani, quam editionem Italia nondum viderit. Caput II agit de multiplici inventione & tranſlatione Sanctorum Joannis & Pauli, quorum primam inventionem in eorum domo, ubi juſſu Terentiani condita fuere corpora, ſub Joviniano factam. & Criſpi quidem, Chriſpiani atque Benedictæ precibus divinitus compertam fuiſſe, Rondininus docet. Caput III plures corporum SS. Joannis & Pauli reliquias, & loca, ubi religioſo cultu ſervantur, exhibet. Atque hic ſub finem capitis ex Cæſario Heiſterbacenſi Lib. 8 de diverſis viſion. c. 67 tanquam perilluſtre miraculum adducit ſequentem hiſtoriolam: *Quum Monachus quidam, Bernardus nomine, aliquando iter ageret, & ſecum ferret ad latus in capſula SS. Joannis & Pauli reliquias, quumque ejus mentem turpis libido ad delectationem moveret, illæ* (mirabile!) *inopinato motu Monachi latus pulſare cœperunt, iterumque pulſarunt, donec improbum extinxit ardorem.* In capite IV expenditur, quantus fuerit apud veteres in SS. Martyres Joannem & Paulum cultus, & quanta memoriæ eorum dignitas. Maximum vero laudis præmium eſſe ducit, quod ab antiquo Eccleſiæ more eorum ſacra nomina in Miſſæ canone invocentur. Et ex Ruinarto adducit Joannem & Paulum Miſſam habere propriam in Miſſali Gelaſiano, nec non in Liturgia Gallicana. Pag. 48 Dionyſii

nyſii Naldi Faventini, ductoris exercitus fortiſſimi, cui Rondinus itidem Faventinus arctiſſima ſanguinis neceſſitudine junctus eſt, ſimulacrum marmoreum in celeberrima Venetorum baſilica Ord. Prædicatorum poſitum, exhibet, qua occaſione ſimul promittit Noſter opus edendum ſub titulo *Æmiliæ illuſtratæ*, in quibus viros aut literis, aut armis, aut honoribus, morumque ſanctimonia illuſtres, quos omni ævo produxit Æmilia, commendabit. Cap. V agitur de Baſilica SS. Joannis & Pauli ejusque fundatoribus, qui Byzantius & Pammachius aſſeruntur. Et Cap. VIII Pammachius etiam dicitur Monachus & Conditor Monaſterii SS. Joannis & Pauli, apud quem S. Hieronymum aliquando verſatum fuiſſe Rondinino veroſimile eſt, quippe cujus monaſticam inſtitutionem Pammachius quoque ſuſcepiſſe, communi autorum opinione perhibeatur. Ex ſeqq. capp. IX usque ad XV nihil adeo notatu dignum in medium proferre lubet. Sub finem annectit Autor in Elencho omnium Cardinalium, qui SS. Joannis & Pauli titulum obtinuerunt, multa elogia de rebus geſtis Fabricii Paulutii p. t. Cardinalis Tituli SS. Joannis & Pauli, ad quem etiam directa eſt hujus libri Epiſtola dedicatoria.

DISCURSUS JURIDICUS DE EXCEPTIONE non numeratæ pecuniæ; Autore HERMANNO ZOLLIO, JCto, Conſiliario Haſſiaco & Profeſſore Juris in Academia Rinthelienſi primario.

Rinthelii, ſumtibus Hermanni Auguſtini Enax, 1708, 4. Conſtat 10 plag.

EXceptio non numeratæ pecuniæ in ſcholis juridicis pariter ac in foro non incelebre nomen eſt, hinc eam peculiari Diſcurſu dignam judicavit Conſultiſſimus Autor. Hunc ita adornavit, ut per theſin & exegeſin exceptionis hujus indolem, ſubjectum, externum habitum, durationem, moralitatem, probationem, objectum, ſanctionem & præſuppoſitum ſive contractum chirographarium ejusque obligationem expenderet. Quæ in theſi quinta diſputantur, ſpecialius nonnihil recenſebimus, cum in ea doctiſſimus Autor communi ſententiæ, quæ exceptionem non nu-

meratæ pecuniæ intra ſtatutum tempus oppoſitam, ratione mutui, privilegiatam eſſe dicit, dicam velut ſcribat, ac, quod ab ipſo potius excipiente illa probanda ſit, pluribus probare nitatur. Poſterius igitur, quod ſcilicet hæc exceptio ab aliis exceptionibus, quoad probationem non differat, Noſter probari putat ex *l. 25 §. 4 de probat. C. 14 X de fid. inſtrum. l. 1, 2, 13 C. de non numer. pecun. l. 2 C. ſi pign. convent. numer. pecun. ſecut. non fuer. l. 1 C. de condict. ob turp. cauſ.* & *Nov. 136 c. 6.* Poſtea reſpondet ad ea, quibus exceptioni huic privilegium aſſeritur, contendens famoſum illum textum in *l. 3 C. de non numer. pecun.* quo præcipue nititur communis ſententia, agere de cautione, quæ indiſcrete loquatur nec cauſam debendi contineat: Reſcriptum vero in *l. 10 C. de non numer. pecun.* favere quidem communi ſententiæ, ſed ſimul non parum perplexum ac velut naturali rationi adverſum, per *l. 13 C. eod.* ſublatum eſſe: denique *Novell. 18 c. 8* accipi itidem debere de caſu cautionis indiſcrete loquentis, vel de ſpeciali effectu pœnæ dupli, hanc enim non aliter conſequi Actorem, quam ſi Reum mendacii convincat. Sicut itaque communis ſententia nullo evidenti ac ſolido juris textu niti Noſtro videtur, ita rationem, quæ ei ſubſterni ſolet, parum etiam ſolidam, ac ipſam ſententiam creditoribus periculoſam, & commerciis noxiam ac multarum litium, præſertim quoad inſtrumenta guarentigiata & literas cambii, matrem eſſe, inſuper idem cenſet, eaque omnia in *th. 6* ad apocham quoque ſive quietantiam applicanda eſſe exiſtimat. Num vero illa evertendæ communi ſententiæ ſufficiant, alii viderint, noſtrum enim ſaltem eſt, ea indicare & referre.

TRACTATUS JURIDICUS DE MODIS Acquirendi & amittendi Prælaturas Eccleſiaſticas; Autore P. FRANCISCO SCHMIER, O. S. B. ex libero & imperiali monaſterio Ottoburano, U. J. D. Celſiſſimi ac Reverendiſſimi S. R. I. Principis & Archiepiſcopi Salisburgenſis Conſiliario Eccleſiaſtico, SS. Canonum in eadem Univerſitate Profeſſ. Ordinario ac Inclytæ Facultatis Juridicæ p. t. Decano.

Saliſ-

Salisburgi, literis Jo. Josephi Mayr, 1709, 4.
Const. 1 Alph. 6 plag.

SIstit hic tractatus Commentarium in Tit. V, VI, VII, VIII & IX Libri I Decretalium, ita ut materiæ in iis contentæ juxta regulas methodi exhibeantur. In primo Capite, variis sectionibus, paragraphis & numeris distincto, Electio prolixe exponitur. Caput secundum eodem tractandi modo expendit Postulationem. Cui succedit tertium, Translationi destinatum. Quartum in explicanda Nominatione occupatur. Quintum exhibet Collationem, ac sextum modos amittendi Prælaturas Ecclesiasticas, nempe renunciationem & depositionem recenset. Speciminis loco nonnulla specialia attingenda erunt. In *Cap. 1 Sect. 1 §. 3* de Origine electionis sollicitus Consultissimus Autor, distinguit inter summum Pontificatum & Prælaturas inferiores. Illius respectu electionem jure divino esse introductam dicit, cum ipse Pontificatus sit juris divini, nec aptius medium ad illum perveniendi occurrat, quam electio, id quod per ejus cum collatione, adoptione & successione comparationem amplius ostendere nititur, discussis etiam, quæ obstare videbantur, rationibus: quoad ceteras vero Prælaturas Papatu inferiores, electionem juri ecclesiastico suos debere natales asserit. In *Sect. 5 §. 5* prolixior de pallio Archiepiscopali extat commentatio, cujus summa hac definitione absolvitur: Pallium est singulare ornamentum & insigne Archiepiscoporum, quod assumtum ex corpore Divi Petri, in designationem Archiepiscopalis officii, ipsis petentibus a Summo Pontifice ad usum confertur. In *Sect. 6* §. 1 docet Noster, olim summum Pontificem a clero & populo fuisse electum, ac Imperatores, postquam sacris Christianis accesserint, electionibus papalibus semet non semel immiscuisse, attamen non tam proprio, quam a fidelibus delegato, aut ob casum necessitatis, se exserente jure eos ea tempestate fuisse usos; verum intra limites non stetisse Principes, sed necessitatem in voluntatem convertisse, ac pro suo libitu, usque ad tempus translati in Occidentem Imperii, circa electiones summorum Pontificum disposuisse; Carolo autem & Ottoni M. ab Hadriano & Leone privilegium eligendi Papam fuisse concessum, ut summa, ex Nostri sententia, eo redeat: aut in-

peratores jus eligendi S. Pontificem nunquam habuiſſe, aut ſaltem jure, quod habebant, juſte & legitime excidiſſe, cum ſuo proprio & magno totius Eccleſiæ bono. In *§. 3 d. Sect. 6* requiſita Pontificis expoſiturus Noſter, fœminas ad Papatum inhabiles pronunciat, eaque occaſione fabulam de Joanna Papiſſa, quam vocat, refellere nititur, inter alia cum Spondano cauſatus, originem ejus inde eſſe, quod aliquando fœmina in ſede Patriarchali Conſtantinopolitana fuerit collocata: contra quod factum vehementer exarſerit Leo IX Romanus Pontifex; inde facile potuiſſe accidere, ut quidam malevoli pro fœmina Patriarcha, fœminam Pontificem, in odium Leonis, commenti fuerint.

NOVA LITTERARIA.

IN Anglia Joannes Potterus, Theol. D. & Profeſſor Regius in Academia Oxonienſi novam parat editionem *Operum Clementis Alexandrini*, quæ duobus in fol. Voluminibus conſtabit, novisque capitibus & ſectionibus accurate diſtinguetur. Conferre conſtituit Cl. Editor MSStatum in Bodlejana, tum in Collegii Reginæ & Novi, quæ Oxonii ſunt, Bibliothecis obvia; addet præterea ſubinde novam verſionem Latinam & priores verſiones cum cura emendabit. Notas vero Sylburgii, Heinſii aliorumque, quæ in aliis editionibus ſub finem additæ ſunt, non minus ac proprias bene multas paginis ſingulis ſubjiciet, & ne quid deſideretur, Gentiani Herveti commentarium poſtremo loco adjiciet. Præmittet & in Præfatione de Auctore nonnulla, imprimis de ejus opinionibus, quæ ſacrum cultum concernunt. Londini ſub prelo ſunt celeberrimi Viri Eduardi Stillingfleet, Epiſcopi Vigornienſis, *Opera omnia*, VI Voluminibus in fol. una cum Vita Autoris & Indicibus propediem proditura. Ibidemque nunc Samuelis Johnſon *Opera* Theologico-Hiſtorica cum Autoris Vita junctim imprimuntur.

LIBRI NOVI.

FOedera, Conventiones, Litteræ & cujuscunque generis Acta Publica, inter Reges Angliæ, & alios quosvis Imperatores, Reges, Pontifices, Principes vel Communitates, ab ineunte Seculo duodecimo, viz. ab Anno 1101 ad noſtra usque tempora, habita aut tracta-

tractata; ex Autographis, infra secretiores Archivorum Regiorum Thesaurarias per multa secula reconditis, fideliter exscripta. In lucem missa de mandato REGINÆ, *accurante* Thoma Rymer, *ejusdem Serenissimæ* REGINÆ *Historiographo. Tomus I. Londini, per A. & J. Churchill, 1704. Tomus II ibid. 1705. Tomus III ib. 1706. Tomus IV ib. 1707. Tomus V & VI ib. 1708. Tomus VII ib. 1709. Fol.*

Absolutissima in omnes B. Pauli & septem Catholicas Apostolorum Epistolas Commentaria, tribus Tomis distincta, in quibus genuinus litteræ sensus solide & perspicue traditur, hæreses tum novæ tum veteres doctissime refutantur, mores denique varia & exquisita eruditione formantur. Autore Guilielmo Estio, *SS. Th. D. & in Academia Duacena Prof. Prim. ejusdemque Univ. Cancellario. Accedunt huic novissimæ editioni, præter commodiorem totius operis dispositionem & accuratam recognitionem textus sacri Clementinæ editionis, Annotationes locorum communium ad fidem & mores pertinentium, nec non Index novus ad Lectorum & inprimis Concionatorum usum commodissimus, studio & opera* Jacobi Merlo Horstii, *S. Theol. Licentiati. Rothomagi, apud Nicol. Boucher & rel. 1709. Fol.*

Archæologia Britannica; *giving some Account additional to what has been hitherto publish'd of the Languages, Histories and Customs of the original Inhabitants of Great Britain: from Collections and Observations in Travels through Wales, Cornwal, Bas-Bretagne, Ireland and Scotland. By* Edward Lhuyd, *M. A. of Jesus Colledge, Keeper of the Ashmolean Museum in Oxford. Vol. I Glossography. Oxford, printed at the Theater, for the Author, 1707. Fol.*

S. Ignatii Epistolæ genuinæ, juxta exemplar Mediceum denuo recensitæ, una cum veteri Latina Versione: annotationibus D. Joannis Pearsoni, *nuper Episc. Cestrienſis, &* Thomæ Smithi, *S. T. P. illustratæ. Accedunt Acta genuina Martyrii S. Ignatii, Epistola S. Polycarpi ad Philippenses & Smyrnensis Ecclesiæ Epistola de S. Polycarpi Martyrio, cum veteribus Latinis versionibus & annotationibus* Thomæ Smithi. *Oxonii, e theatro Sheldoniano, 1709, 4.*

Specimen

Specimen Lectionum antiquarum Francicarum, ex Otfridi *Monachi Wizanburgenſis Libris Evangeliorum atque aliis Eccleſiæ Chriſtianæ Germanicæ veteris monumentis antiquiſſimis collectum, cum interpretatione Latina. Cura & ſtudio* Diederici von Stade, *Conſiſtorii Regii, Stadæ quod eſt, per Ducatus Bremæ & Verdæ, Secretarii. Stadæ, impenſis Henrici Brummeri, 1708, 4.*

Gerardi Noodt, *JCti & Anteceſſ. de formâ emendandi doli mali, in contrahendis negotiis admiſſi, apud Veteres, Liber. Lugd. Bat. apud Jo. van der Linden, Jun. 1709, 4.*

Traité des Diſpenſes du Carême, dans lequel on decouvre la fauſſeté des pretextes qu'on apporte pour les obtenir, en faiſant voir par la Mechanique du Corps les rapports naturels des alimens maigres, avec la nature de l'homme, & par l'Hiſtoire, par l'Analyſe & par l'obſervation, leur convenance avec la ſanté. A Paris, chez Francois Fournier, 1709, 8.

Commentarii de Scriptoribus Britannicis, Autore Joanne Lelando, *Londinate. Ex Autographo* Lelandino *nunc primus edidit* Antonius Hall, *A. M. Coll. Reg. Oxon. Socius. Tomi duo. Oxonii, e theatro Sheldoniano, 1709, 8.*

The Phyſicians Pulſe-Watch, or, an Eſſay to explain the old Art of Feeling the Pulſe, and to improve it by the help of a Pulſe-Watch. In three Parts. By Sir John Floyer. *London, for Sam. Smith, 1707, 8.*

An Account of animal Secretion, the quantity of Blood in the humane Body, and Muſcular Motion. By James Keill, *M. D. London, for George Strahan, 1708, 8.*

A Mechanical Account of Poiſons in ſeveral Eſſays. By Rychard Mead, *M. D. London, for Ralph Smith, 1708, 8.*

Fabulæ antiquæ ex Phædro *fere ſervatis ejus verbis dſumptæ, & ſoluta oratione expoſitæ, inter quas reperiuntur nonnullæ ejusdem autoris & aliorum antea ignotæ; accedunt Romuli Fabulæ Æſopiæ, omnes ex MSStis deprompta, & adjectis Notis editæ ab* Joh. Friderico Nilant, *Lugd. Bat. apud Theodorum Haak, 1709, 12.*

ERRATA.

Pag. 321 lin. 3 pro *cæruleam* lege *rubram* & lin. 4 pro *rubram* l. *cæruleam*,

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ
Calendis Septembris, Anno MDCCIX.

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ PRIMI A Chriſto nato ſeculi ſelecta capita, delineata ſtudio D. THOMÆ ITTIGII, Superint. & Theol. Prof. in Eccleſia & Academia Patria Lipſienſi. Præmiſſa eſt ejusdem de Scriptoribus hiſtoriæ eccleſiaſticæ recentioribus Diſſertatio.

Lipſiæ, apud hæredes J. Groſſii & J. Frid. Braun, 1709, 4. Alph. 3 plag. 17.

PRæfatur ſumme Reverendus Autor de Scriptoribus hiſtoriæ eccleſiaſticæ recentioribus, exorſus a *Centuriis Magdeburgenſibus*, quarum novam editionem a Ludovico Lucio procuratam non tantum præfationibus & ſubſcriptis Autorum nominibus caſtratam, ſed etiam iis in locis, in quibus Centuriatores a Calvinianorum hypotheſibus diſſentiunt, falſatam obſervat. Ex iis, quæ de Centuriatorum adverſariis *Alano Copo*, ſeu verius *Nicolao Harpesfeldio*, *Franciſco Turriano*, *Gilberto Genebrardo*, *Petro Caniſio*, *Gulielmo Eyſengreinio*, & *Conrado Bruno* recenſet, facile colligitur, in illos Centuriarum adverſarios, tantum de ſuis adverſus hoc opus laboribus gloriantes, optime quadrare illud Poetæ:

Parturiunt montes, naſcetur ridiculus mus.

A Centuriis ad *Baronium* progreditur, ejusque Epitomatores *Ludovicum Aurelium*, *Joh. Gabrielem Biſciolam*, *Henricum Spondanum*, *Abrahamum Bzovium*, cujus epitomen Baronii nunquam in lucem prodiiſſe Hoornbeckius falſo ſtatuit, *Joannem Horatium*

Scoglium, & *Cornelium Schultingium*, item continuatores Baronii *Odoricum Raynaldum*, *Abrahamum Bzovium*, cujus Baronium continuatum ſex tantum tomis conſtare Hoornbeckius perperam credidit, & *Henricum Spondanum*. *Caſauboni Exercitationum in Baronii Annales* mentionem faciens refert narrationem Scheilderi in epiſtola ad Tegnagelium fingentis, Caſaubonum ſuis Exercitationibus mortem ſibi acceleraſſe, cum gravi dolore conficeretur, quod editas non probari animadvertiſſet. Quæ de variis Caſauboni defenſoribus & Antagoniſtis aliorumque in Baronium lucubrationibus proferuntur, repetere ſupersedemus. De *Natalis Alexandri* hiſtoria eccleſiaſtica, variisque ejus in Romana curia fatis, dum primum benedictionem apoſtolicam, deinde vero anathematis fulmen experta eſt, prolixe diſſerit, brevius de *Oſiandri* & *Hottingeri* hiſtoria eccleſiaſtica, quibus varia hiſtoriæ eccleſiaſticæ compendia a variis adornata ſubjiciuntur. *Thomæ* autem *Hobbii* hiſtoriam eccleſiaſticam carmine elegiaco in morem dialogi conſcriptam hunc titulum non mereri judicat. Inter Scriptores hiſtoriæ eccleſiaſticæ, qui Gallico idiomate uſi ſunt, refert *Dupinium*, quia in poſterioribus Bibliothecæ ſuæ tomis non ſolum de Scriptoribus eccleſiaſticis, ſed etiam de aliis hiſtoriæ eccleſiaſticæ capitibus agit, cujus mutationis cauſa ab Ittigio noſtro breviter recenſetur, qui etiam Belgica quædam hiſtoriæ eccleſiaſticæ compendia, & *Godofredi Arnoldi* Hiſtoriam Eccleſiaſticam & Hæreticam Germano idiomate elucubratam memorat, in qua candorem & fidem ab eruditis deſiderari animadvertit. *Franciſci a S. Auguſtino Macedo* Medullam hiſtoriæ eccleſiaſticæ emedullatam ab ejusdem Aſſertore Romano, ſeu vindiciis Romani Pontificis & Pontificatus, ſolo titulo & dedicatione differre obſervat. Recenſere quoque placuit Celeb. Ittigio Scriptores, qui annales & hiſtoriam eccleſiaſticam Veteris Teſtamenti, item certa tantum N. T. ſecula, ſive priora ſive poſteriora, ediderunt. Poſtremo loco, quid ipſe in ſelectis hiſtoriæ eccleſiaſticæ primi ſeculi Capitibus tractandum ſuſceperit, breviter enarrat.

Primum inter illa ſelecta Capita agit de Scriptoribus & ſcriptis eccleſiaſticis primi ſeculi, inter quæ nullum eſſe docet, quod non vel pſeudepigraphum ſit, vel ſaltem aliqua ex parte interpolatum,

tum. Quid de ſingulis annotaverit, referre nimis longum eſſet, quamobrem pauca tantum commemorabimus. De *Epiſtola Mariæ ad Meſſanenſes* ex Gregorio Leto narrat, quo Dux Oſſunæ, cum ipſi in templo hæc Epiſtola oſculanda & adoranda ab Archiepiſcopo oblata fuiſſet, Meſſanenſium ſuperſtitionem tacite irriſerit, *longe rectius*, inquiens, *B. Virgo rebus noſtris conſuluiſſet, ſi locupletes cambii literas nobis reliquiſſet, quibus ad profligandos Turcas nunc opportune uteremur.* Refert etiam Franciſcum Carreram in Pantheo ſuo Siculo fingere, quod hujus Epiſtolæ autographum a cœlo raptum fuerit, & Græcum quendam Antiſtitem jacturæ hujus reſarciendæ cauſa exemplar hujus Epiſtolæ pia fraude Hebraice ſcriptum in certo quodam templi angulo repoſuiſſe, ſed impoſturam illam poſtea detectam fuiſſe. *Petri liturgiam* genuinam eſſe non ante a Lindano probatum iri judicat, quam Raynaudus a Petro, vel Joannes Maro a Jacobo, primam Miſſam celebratam fuiſſe probaverint. De mutuis *Pauli & Senecæ Epiſtolis* agens notat, falli Clariſſimum Baſnagium, qui in hodiernis Pauli & Senecæ Epiſtolis non legi aſſerit, quæ Hieronymus ſua ætate in ſuo exemplari ſe legiſſe dicit; nec minus Dupinium falli, cum hodiernas Pauli & Senecæ Epiſtolas cum illis, quæ Hieronymi & Auguſtini ævo extiterunt, easdem eſſe probaturus urget, quod verba ab Hieronymo ex his Epiſtolis allegata adhuc in Epiſtola 2 legantur, cum tamen fieri potuerit, ut recens quidam impoſtor verba quædam Hieronymianis ſimilia de induſtria epiſtolis a ſe confictis addiderit, & hac fraude antiquitatem ſuis epiſtolis conciliare niſus fuerit. *Acta Pauli & Theclæ* a Grabio Græce & Latine edita non minus ſpuria eſſe, quam quæ a Simeone Metaphraſte & Baſilio Seleucienſi ſcripta ſunt, Celeb. Autor in tractatu de Bibliothecis Patrum fuſe demonſtravit, ideoque hoc loco actum denuo agere noluit. *Miſſam Jacobi* libro liturgiarum, quo Græci utuntur, inſertam non eſſe, eamque tantum in Hieroſolymitana eccleſia quotannis recitari, ex Allatio obſervat. Editionem *Protevangelii* ſub *Jacobi* nomine vulgati non Proteſtantibus, ſed Gul. Poſtello ſcriptori Pontificio deberi, contra Rich. Simonium animadvertit. Pſeudepigraphum *Nicodemi Evangelium* non magis Nicodemum autorem agnoſcere ſtatuit, quam ſtatua, quæ apud Lu-

cenſes Chriſtum crucifixum in regio ſchemate exhibet, Nicodemum ſculptorem habuit. Notat inſuper, Sandium & Hallervordium Chriſti & Nicodemi colloquium a Joanne deſcriptum cum pſeudepigrapho Nicodemi evangelio confundere, dum evangelium Nicodemi apud Coptos in miſſa legi aſſerunt. De *Barnabæ Epiſtola* varias variorum ſententias enumerat, & illis accedit, qui hanc Epiſtolam a Pauli comite Barnaba ſcriptam negant, oſtendens falſum eſſe, quod Pearſonius aſſerit, nempe neminem unquam inventum, qui hanc Epiſtolam Viro Apoſtolico Barnabæ non tribuerit. *Dionyſii Areopagitæ* ſcripta a multis Pontificiis, inprimis in Gallia, pro pſeudepigraphis haberi demonſtrat, quibus a Tenzelio per memoriæ lapſum Natalem Alexandrum annumerari notat. Quæ ex recentioribus Pontificiis Laurentius Cozza in vindiciis Areopagiticis, & Claudius David in peculiari libro de Dionyſio Areopagita pro ſcriptis hujus Pſeudo-Dionyſii vindicandis prolixe proferunt, breviter confutat, eosque magno conatu magnas nugas agere probat. Ineptum præterea Godofredi Arnoldi judicium de Proteſtantium circa ſcripta Dionyſii judicio recenſet & explodit. Magnum aliorum cenſorem Labbeum circa *Lini libros* graviter hallucinari animadvertit, dum eos in Monumentis orthodoxographis Baſileenſibus Græce editos comminiſcitur. Notat etiam Ulrici Veleni errorem, qui Linum a Jacobo Fabro Latinitate donatum fingit. *Clementis Romani priorem ad Corinthios Epiſtolam* genuinam quidem, non tamen omni ex parte plane illibatam, *fragmentum* autem *poſterioris ad Corinthios Epiſtolæ* non minus ac *Canones Apoſtolicos*, *Conſtitutiones Apoſtolicas*, *Recognitiones Apoſtolicas*, *quinque Epiſtolas decretales*, *Epitomen geſtorum Petri*, *Clementina* & *Liturgiam* pſeudepigraphis Clementis Romani ſcriptis annumerari debere judicat. *Hermam* Paſtoris autorem eundem eſſe cum Herma, cujus Paulus in epiſtola ad Romanos meminit, perſuaderi ſibi non patitur, notans etiam, Nourrium a Labbeo cæco ductore ſeductum errare, cum Hermæ Paſtorem in Heroldi hæreſeologia editum aſſerit. *Martialis Lemovicenſis* Epiſtolas, quas Miræus a Morelio Græce editas perperam aſſerit, ne Græce quidem unquam ſcriptas fuiſſe obſervat. Verum hæc de Capite primo dicta ſufficiant.

In

In ſecundo Capite de conciliis primi ſeculi agitur, & oſtenditur, unicum tantum hoc ſeculo concilium proprie ſic dictum habitum fuiſſe, cui occaſionem dederunt, qui neceſſitatem circumciſionis & juſtitiæ legalis inculcarunt. Concilia autem, in quibus Symbolum Apoſtolicum conditum, & conſtitutiones apoſtolicæ ſancitæ, & diviſio Apoſtolorum facta, & exequiæ B. Virginis celebratæ, & Simeon loco Jacobi Hieroſolymitanæ eccleſiæ Epiſcopus electus, & canones apoſtolici collecti, & novem canones Antiocheni, quos Turrianus edidit, decreti, & immaculata B. Virginis conceptio definita dicitur, ut & duo concilia, quæ nonnulli Ignatium Antiochenum Epiſcopum & Martyrem congregaſſe perhibent, mera figmenta eſſe cenſet, ut de congreſſibus quibusdam & conventibus Apoſtolicis, qui nomen conciliorum proprie ſic dictorum haud merentur, taceamus.

Tertium Caput de doctrina primi ſeculi in varias ſectiones diſpeſcitur, quarum prima agit de ſymbolo Apoſtolico ejusque doctrina, ubi refutantur, qui mediante hoc ſymbolo ſyncretiſmum religionum introduci poſſe ſibi perſuadent, item qui ſymbolum Apoſtolicum ab ipſis Apoſtolis verbotenus concinnatum affirmant, & illi imprimis, qui a quolibet Apoſtolo peculiarem articulum, ceu bolum quendam, hujus ſymboli integrandi cauſa collatum nugantur. Quid Laurentio Vallæ, Eraſmo & Dupinio circa hanc controverſiam contigerit, paucis recenſetur. Chriſtianum Lupum, dum Voſſii ſententiam de ſymbolo Apoſtolico refutare nititur, ſuam ipſius ſententiam refutaſſe, nec diſtinctiunculis ſuis a contradictionis propriæ vitio liberari poſſe demonſtratur. Natalis quoque Alexandri ſententia de ſymbolo Apoſtolico refutatur, aut potius ab ipſo Natali Alexandro refutata comprobatur. Statuit enim, ſymbolum Apoſtolicum, etſi in variis eccleſiis varias mutationes paſſum fuerit, in Romana tamen eccleſia incorruptum ſemper manſiſſe. Et tamen concedit, in veteri ſymbolo Romano verba: *creatorem cœli & terræ*, item: *deſcendit ad inferos*, item verba: *& vitam æternam*, omiſſa fuiſſe, quæ omnia in hodierno Romano ſymbolo leguntur, quo contradictionis laqueo per frivolas ſuas exceptiunculas ſe expedire non poſſe Alexandrum paucis probatur. Deinde etiam circa unum & alterum ſymboli articulum

ticulum aliqua monentur, & inprimis de Chriſti ad inferos deſcenſu prolixe agitur, ubi Bocharti, Lightfooti, Schottani, Amyraldi, Witſii, Pearſonii, Anonymi Angli, Angeli del Pas, & aliorum ſententiæ recenſentur, & ad examen revocantur. Qualis contentio inter Joannem Picum Mirandulanum, & alios quosdam ſui ævi doctores, qualis item inter Nicolaum Cuſanum & Jacobum Fabrum de hoc articulo exorta fuerit, breviter enarratur. Error Heideggeri ſtatuentis hunc articulum ex ſymbolo Athanaſiano non ſolum in Apoſtolicum, ſed etiam in Nicænum irrepſiſſe, item error Brochmandi affirmantis in ſymbolo Nicæno non minus articulum de Spiritu S. quam articulum de Chriſti ad inferos deſcenſu omiſſum deprehendi, obiter notatur. Brentii ſententia de duplici Chriſti ad inferos deſcenſu, item Æpini & Flaccii deſcenſum Chriſti ad ſtatum exinanitionis referentium paucis commemoratur. Nec minus commemoratur, quid Lutherus, cum ſuum in priores Pſalmos commentarium ederet, de Chriſti deſcenſu ſtatuerit, & quomodo poſtea A. 1532 & 1533 ſententiam ſuam emendaverit, quomodo item poſteriorem Lutheri ſententiam Jo. Chriſtophorus Becmannus in Maſſonii Anatomia univerſali triumphante cavillatus fuerit, & quid ex ipſo Luthero cavillationibus illis reſponderi poſſit, & quid eidem Becmanno Urbani Regii ſententiam perſtringenti opponi valeat. Circa articulum de Spiritu S. varii errores Pnevmatomachorum enumerantur, tam veterum quam recentiorum, quos inter Autor Pathologiæ Dæmoniacæ, qui per Spiritum S. in Scriptura S. divinæ particulam auræ intelligi opinatur.

Secunda Capitis III Sectio doctrinam Barnabæ expendit, ubi Autor obſervat, in Epiſtola Barnabæ quædam Scripturæ loca aliter allegari, quam in ſacro Codice hodie leguntur, e. g. locus de hirco emiſſario, de quo hac occaſione varias Hebræorum traditiones Noſter memorat. Ad verba Barnabæ ἡ βασιλεία τῦ Ἰησῦ ἐπὶ τῷ ξύλῳ delatus prolixe diſcutit, cur dictum Pſalmi XCVI, 10 in nonnullis Pſalterii verſionibus & Patrum ſcriptis ita legatur, ac ſi David dixiſſet: *Dominus regnavit ex ligno*, cum tamen verba *ex ligno* in fontibus non compareant? Inter alia obſervat, nimis liberalem eſſe Morinum dicere audentem, quod antiqua omnium

Patrum

Patrum traditio verbis Davidis : *Dominus regnavit*, addendum cenſeat: *a ligno*, cum tamen multi Patres, nec paucæ verſiones, & inter has etiam vulgata verſio, Pontificiis authentica, hoc additamentum non agnoſcant, nec probari poſſe judicat, quod nonnulli ex Pontificiis ſcriptoribus obtendunt, Judæos dictum hoc Davidis corrupiſſe, & ex odio crucis Dominicæ verba *a ligno* ex fontibus eraſiſſe. Suſpicatur autem potius pium aliquem lectorem verba *e ligno* margini ſui exemplaris alleviſſe, & illud ſcholion deinde in quibusdam exemplaribus ipſi textui inſertum fuiſſe, occaſionem autem huic additamento non tam verba Barnabæ dediſſe, quam titulum crucis Dominicæ, & verba latronis converſi ad Chriſti regnum anhelantis, & miracula, quæ in Chriſti morte contigerunt, eumque etiam in cruce regnare demonſtrarunt. Quæ Barnabas cap. 12 de ligno ſanguinem ſtillante tanquam ex Propheta allegat, non ex aliquo Propheta, ſed ex libro 4 Eſdræ depromta ſunt, unde Autori noſtro anſa data de quarto libro Eſdræ diſſerendi, & non ſolum Genebrardum refutandi, qui hunc librum canonicis annumerat, ſed etiam ex Reformatis Le Moynium, qui Ambroſium hujus libri teſtimoniis non tanquam ab autore ſacro, ſed ut ab autore, cui non omnis fides deneganda ſit, exaratis, uti dicit, cum tamen verba Ambroſii abunde demonſtrent, quod hunc librum pro canonico & divinitus inſpirato agnoverit, qua in cauſa Hieronymum Ambroſio præferendum eſſe non immerito judicat. In explicanda Scriptura Barnabam ita verſari notat, ut myſticis & allegoricis explicationibus nimium delectetur, quorſum pertinet luſus ille in numeris, cum c. 9 in trecentis & octodecim Abrahæ ſervis Gen. XIV, 14 memoratis myſterium Chriſti crucifixi quærit, dum per literam T, quæ Græcis trecentos notat & qualemcunque crucis formam exhibet, Chriſti crucem, ac per literas IH, quæ decem & octo ſignificant, priores literas nominis Ἰησοῦ deſignatas arbitratur. Num vero Barnabas ejusmodi myſteria ab Apoſtolis, & Apoſtoli ab ipſo Chriſto hauſerint, quæ Nourrii in Apparatu ad Bibliothecam Patrum eſt aſſertio, Ittigius valde dubitat. Erraſſe Barnabam obſervat, cum homines omnium bipedum nequiſſimos & ipſo peccato iniquioresa Chriſto ad Apoſtolatum vocatos aſſerit, unde Celſus Chriſtianam religionem

gionem infamandi occasionem sumsit, neque tamen Jobium apud Photium cod. 222 audiendum existimat, qui optimos quosque a Christo ad Apostolatum electos affirmat. Porro cum Barnabas Filium Dei passum, mortuum & crucifixum dicat, patere hinc infert Ittigius, veteres ecclesiæ Doctores aliter sensisse ac Nestorium & Hypatiam philosophiæ Platonicæ Magistram, cujus Epistola ad Cyrillum num genuina sit, dubitat, cum ex Socrate probari possit, Hypatiam A. C. 415 membratim discerptam & combustam fuisse, Epistola autem illa multis post tragicum Hypatiæ exitum annis scripta deprehendatur. Notat insuper Ittigius recte Barnabam de Christi divinitate, de ejus satisfactione & de universali ejus merito sensisse, minus autem recte Menardum in notis ad Epistolam Barnabæ negasse, quod justus sola fide vivat, nec magis recte ex verbis Barnabæ de Sanctorum vultu quotidie exquirendo Sanctorum invocationem, & ex verbis de peccatis per manuum laborem redimendis eleemosynæ pro peccatis satisfactionem intulisse. Barnabæ sententiam, docentis Abrahamum primum omnium circumcisum fuisse, veriorem esse probat, quam Herodoti & Diodori Siculi, circumcisionis originem ad Ægyptios referentium, etsi ab illorum sententia non alieni sint Marshamus & Spencerus, quorum sententia ab Autore nostro refutatur. Ad verba Barnabæ, infantes primum melle ac deinde lacte sustentari scribentis, notat, Salmasium in tractatu de Transsubstantiatione recte quidem hunc Barnabæ locum de consuetudine infantes primum melle ac deinde lacte nutriendi explicasse, sed male ibidem statuisse, quod duobus primis seculis adulti tantum ad baptismum admissi fuerint, postea vero cum pædobaptismus introduceretur, & eucharistiam cum baptismo conjungere moris esset, infantibus, quia eucharistiam in pane ac vino accipere non poterant, loco panis mel, & loco vini lac porrectum fuerit, quorum nihil a Salmasio probari potuisse asserit. Postremo disquirit, quid Barnabas sibi velit, cum sex millibus annorum omnia consummatum iri scripsit, & quomodo septimi diei quietem & octavum diem explicet. Minus autem probat Bernardi sententiam, qui sex mille annos, quorum Barnabas meminit, non usque ad finem mundi, sed tantum usque ad evangelii tempora extendi debere statuit. Noster autem

autem Autor per diem ſeptimum a Barnaba diem extremum, & per octavum æternam felicitatem intelligi arbitratur, neque tamen neceſſe eſſe judicat, ut regnum Chiliaſticum a Barnaba ſignificatum ſtatuamus, quicquid Pezronio & Peterſenio videatur.

In tertia Capitis III Sectione ad Hermæ doctrinam pergit, docens Angelum Hermæ apparentem ea nonnunquam loqui, quæ larvati Prophetæ ſomniis quam divinis viſionibus ſimiliora ſunt. Obſervat allegari ab Herma librum Heldan & Modal, qui Num. XI, 26, 27 Eldad & Medad appellatur, cujus apocryphi libri etiam alii quidam veteres meminerunt, etſi nullus præter Hermam fragmentum aliquod ex apocrypho illo libro produxerit. Verba Hermæ de uno Deo, qui omnia ex nihilo conſummavit, ab Irenæo allegata fuiſſe Euſebius teſtatur, & quamvis hodie apud Irenæum ea non amplius legi Magdeburgenſes tradiderint, eos tamen erraſſe Autor noſter probat, oſtendens inſuper, quomodo & veteres & recentiores Ariani illo Hermæ dicto abuſi fuerint. Poſtea inquirit, num Hermas myſterium Trinitatis agnoverit, inter alia affirmans, veteres nonnunquam per Spiritum S. divinam Filii naturam intelligere, quæ aſſertio contra Zwickeri objectiones confirmatur. Reſpondetur quoque ad ea, quæ Sandius, Mellierus & Zwickerus contra Chriſti divinitatem ex Herma protulerunt. Sententiam Hermæ, qua duos eſſe cum quolibet homine genios, unum æquitatis alterum iniquitatis, etſi ab aliis quoque Scriptoribus eccleſiaſticis probata fuerit, probandam tamen eſſe negat, neque concedit, quod hæc ſententia ex 2 Cor. XII, 7 probari poſſit, ut Maldonato placuit, & quod Hermas hoc dogma potius ab Apoſtolicis viris ſibi coævis, quam a paganis acceperit, ut Nourrius ſtatuit. Magis ipſi placet ſententia Cotelerii, qui etſi hoc dogma non ſolum aliquorum Patrum, ſed etiam Judæorum, Muhamedanorum & Gentilium ſuffragiis gaudere largiatur, Scripturæ tamen ſilentium, & contrariam aliorum Patrum opinionem illi opponi poſſe notat. Improbat etiam Autor noſter ſententiam Hermæ de Angelo reptilium præſide, nomine Hegrin, ad quam ſententiam reſpicere videtur Hieronymus Comment. ad Habac. I, 14, cum autorem illum ſtultitiæ condemnandum eſſe cenſet, qui Angelum quendam nomine Tyri reptilibus præeſſe ſcribit, ubi libratiorum

vitio præſidem reptilium Tyrum appellari ſuſpicatur Ittigius, qui ab Herma Hegrin appellatur. Nomen autem Hegrin non cum Cotelerio a voce ἐγρηγόρων, aut ἀγρίων, ſed a nomine עִירִין, quod Daniel. IV, 14 legitur, & vigiles ſive angelos deſignat, deri-vandum eſſe cenſet, & rationibus Cotelerii, quibus Hermam con-tra Hieronymi accuſationes defendere ſatagit, reſpondet. Obiter jocularem Billii errorem caſtigat, qui verba Iſidori Peluſiotæ Libr. 2 Epiſt. 177 ita vertit: *unus, ſi interpreteris vigilem ſignificat*, non attendens ibi non legi vocem εἷς, quæ unum notat, ſed εἰς, quæ vigilem denotat. Caſſianum Semipelagianum ad vires liberi ar-bitrii commendandas Hermæ teſtimonio uſum, ſed a Proſpero il-lud Hermæ teſtimonium tanquam nullius autoritatis rejectum fuiſſe animadvertit. Minus etiam in Herma probandum eſſe mo-net, quod unicam poſt baptiſmum pœnitentiam conceſſerit, quod bonis operibus plus juſto tribuerit, & operibus ſupererogationis viam ſtraverit, quod cœlibatus ſemina ſparſerit, quod facto per adulterium divortio vinculum matrimonii ſolvi negaverit, & im-primis hoc mirum eſſe notat, quod aſſeruerit, fideles ante Chriſti adventum mortuos poſt mortem baptiſmo opus habuiſſe, ideoque Apoſtolos & alios N. T. doctores juſtis defunctis baptiſmum præ-dicaſſe, & cum illis in aquam deſcendiſſe.

Quarta Capitis III Sectio verſatur circa doctrinam Clemen-tis Romani, qualis in utraque ejus ad Corinthios Epiſtola legitur. Atque hic primum Autor noſter obſervat, recte Clementem ſta-tuiſſe, quod Scriptura univerſa non ſolum quoad ſenſus & ſenten-tias, ſed etiam quoad verba divinitus inſpirata fuerit, de qua con-troverſia A. 1586 inter Jeſuitas Collegii Lovanienſis ab una, & Theologos Lovanienſes & Duacenſes ab altera parte, & noſtra ætate inter Richardum Simonium ab una, & Antonium Arnal-dum ab altera parte litigatum fuit, Arnaldo Theologos Lovani-enſes & Duacenſes, Simonio autem Jeſuitas Lovanienſes defen-dente, & non ſolum multos Pontificios, tam Jeſuitas quam alio-rum Ordinum Theologos, ſed etiam quosdam Calvinianos, Soci-nianos, Arminianos & Lutheranos ſibi conſentire gloriante, & quantum ad Lutheranos ſpectat, Muſæi imprimis conſenſum ob-tendente, quem tamen ſaltem in poſterioribus ſcriptis Simonii ſenten-

ſententiam minime approbaſſe oſtenditur. Rectius ſtatuiſſe Clementem hunc primum circa lectionem Scripturæ S. omnibus permittendam, quam ſequioris ævi Pontifices Romanos, demonſtratur. In hiſtoriis nonnullis V. T. Clementem interdum aliqua addere, quæ in ſacro Codice non leguntur, interdum etiam Scripturæ loca minus apte allegare, aliqua etiam loca, quæ nusquam in ſacro Codice comparent, tanquam ex Scriptura allegare obſervatur. Clementem Romanum de myſterio Trinitatis & Chriſti Deitate recte ſenſiſſe contra novos quosdam Arianos probatur. Per Oceanum ἀνθρώπους ἀπείραντον, καὶ τὰς μετ' αὐτὸν κόσμους a Clemente Romano non Britanniam, ſed novum orbem intelligi judicat. Per παλιγγενεσίαν a Noacho prædicatam, non animarum ante mundi creationem conditarum in corpora humana immiſſionem, ut Sandius & allegatus ab ipſo Anonymus nugantur, ſed vel generis humani in diluvio perditi inſtaurationem, vel etiam regenerationem ſpiritualem per pœnitentiam a Clemente Romano intelligi notatur. Inquiritur præterea, num Clemens Romanus Epiſcopos Presbyteris ſuperiores agnoverit? Num eccleſiæ Miniſtros nunquam niſi eccleſia comprobante conſtitutos fuiſſe docuerit? Quid per ſacra officia ſtatis temporibus peragenda intellexerit? Num prærogativam ſacri calicis præ pane benedicto approbaverit? quod Salmaſio placet. Num ſacrificium miſſaticum approbaverit? ut Grabio videtur, per doctiſſimum Buddeum refutato. Num recte ex fabuloſa ave Phœnice argumentum reſurrectionis depromſerit? An purgatorium ſtatuerit? An Chiliaſmum agnoverit? Num ex Job. XIX, 25 reſurrectionem mortuorum recte probaverit?

In Sectione 5 tertii Capitis animadvertitur, canones Apoſtolicos cœlibatui Clericorum adverſari, item nuptiis Clericorum cum defunctæ uxoris ſorore, eosdem baptiſmum hæreticorum tanquam irritum rejicere, ab iisdem in Latina verſione tres Maccabæorum libros tanquam canonicos recipi, in Græco autem textu libros Maccabæorum prorſus omitti, ab iisdem duas Clementis Epiſtolas ad Corinthios, & Apoſtolicas conſtitutiones libris canonicis adnumerari, Franciſcum Turrianum mala fraude ad libros canonicos in canonibus Apoſtolicis enumeratos librum Judith addi-

diſſe, in conſtitutionibus Apoſtolicis impie & inepte Deum Patrem cum Epiſcopo, Filium cum Diacono, Spiritum S. cum Diaconiſſa comparari, in iisdem conjugium poſt tertias nuptias pro fornicatione manifeſta venditari, in iisdem baptiſmum laicorum & hæreticorum improbari, in iisdem concubinatum cum hero infideli permitti, nec minus in Clementis Romani recognitionibus & homiliis & epiſtolis decretalibus aliqua typo ſacræ doctrinæ repugnantia, imo impia & blaſphema deprehendi. Quæ in ſexta Capitis III Sectione de doctrina Dionyſii Areopagitæ, & aliorum quorundam primi ſeculi pſeudepigraphorum adducuntur, brevitatis ſtudio repetere nolumus. Quæ vero in Capite IV, V, VI & VII occurrunt notatu digna, in proximum Menſem reſervamus.

OECONOMIE GENERALE DE LA CAMPAGNE. hoc eſt,

OECONOMIA RURALIS GENERALIS; Autore LUDOVICO LIGER. Editio ſecunda.

Pariſiis, apud Claudium Prudhomme, 1708, 4.
Conſtat 6 Alph. 13 plag.
Proſtat Lipſiæ, apud Jo. Fridericum Gleditſch.

QUicquid ad œconomiam ruralem ullo modo pertinet, in vaſto hoc Opere cum cura exponitur: Poſtquam enim Autor ſolertiſſimus de agriculturæ prærogativis diſſeruit, ædium ruſticarum conſtructionem edocuit, officia patris ac matrisfamilias expoſuit, regulas ad perfectam œconomiam neceſſarias in medium profert. Agit autem de pane coquendo, de farina eum in finem conſervanda, de potu, de carne aliisque cibis. Prolixe deſcribit gallorum & gallinarum, caponum, pullorum, gallorum Indicorum, anſerum, anatum, phaſianorum, coturnicum, cygnorum, columbarum, pavonum, apum, bombycum, equorum, mulorum, aſinorum, boum, vaccarum, ovium, caprarum & porcorum curam, nihil omittens, cujus cognitio in hoc argumento deſiderari poteſt. Miris laudibus evehit Tractatum Dn. *de Soleyſel*, quem de Equis publici juris fecit. Cito in gratiam hoſpitum parari caſeum optimi ſaporis ait, ſi flos lactis matutini æquali lactis meridiani adhuc calidi quantitati

quantitati affundatur, pæuculum coaguli indatur, aqua salsa diluti, & ubi hæc omnia probe commixta fuerint, horæ unius spatio elapso formis massa immittatur, per 24 horas in iis detinenda. In morbos quoque animantium tam bipedum, quam quadrupedum inquirit & remedia contra eos præscribit. Ubi Librum primum Calendario œconomico finiit, secundo ad agriculturam examinandam progreditur: qua occasione quoque de siderum influxu disquirit, eumque nullum esse contendit, inde ortum, quod siderum ortus atque occasus heliaci pro signis olim dati fuerint agricolis. Addit nonnulla de præsagiis tempestatum, quæ plerasque fictitia censenda sunt, ut hiemem fore rigidam, si glandium ingens proventus; talem fore hiemem, qualis est vigesima quarta Novembris. Ad agros fertiles reddendos fimo cineres permisceri jubet, & quædam alia arcana proventum frumenti multiplicandi attingit, de quibus dictum est Mense Aprili p. 171. Neque vero solum fruges, sed & legumina atque olera considerat, & de piscinis, pratis, omnisque generis arboribus sylvestribus ac fruticibus tractat. Colophonis loco tractatus de commercio lignorum comparet. Liber tertius, a quo incipit Operis Tomus secundus, horticulturæ totus destinatur, ubi & vinearum habetur ratio, & quadraturaram Lunæ ab hortulanis sollicite hactenus custodita observatio exploditur. Tandem Libro quarto delitias vitæ rusticæ contemplatur, ubi primo eduliorum tam ex carnibus, quam herbis ac fructibus parandorum curam gerit, dein vero venationem omnem sigillatim persequitur.

AN ACCOUNT OF ANIMAL SECRETION, the quantity of Blood in the human Body and Muscular Motion.

hoc est,

CONSIDERATIO SECRETIONUM ANIMALIUM, quantitatis sanguinis in corpore humano & motus musculorum; Autore JACOBO KEILL, M. D.

Londini, apud Georgium Strahan, 1708; 8.

Constat plag. 13½.

QUam arctam Matheſin inter atque ſolidam rerum naturalium cognitionem connubium exiſtat, non modo recentiorum inventa, quæ in hiſce Actis cum cura deſcribuntur, palam eloquuntur, verum rationem quoque apertam allegavimus Menſe Januario hujus anni p. 25. Idem agnoſcens Autor eruditiſſimus, Matheſi ad experimenta applicata, præcipua quædam Oeconomiæ Animalis capita nova quadam ratione explicare aggreditur. Huncque laborem Medico non indignum eſſe oſtenſurus, quantum adjumenti ad praxin Medicam afferat accurata œconomiæ animalis cognitio, in Præfatione demonſtrat. Finis Medici morborum curatio eſt. Morborum nomine venit, quicquid œconomiam animalem turbat. Eorum itaque indolem quis cognoſcet, niſi cui œconomiæ animalis ratio perſpecta fuerit? Optime Noſter morborum naturam tanto perfectius cognoſci judicat, quo intimior œconomiæ animalis datur cognitio. Quodſi objicias, methodum curandi morbos ſolis experientiis ſuperſtrui debere, ſtudium Phyſicum & ipſum quoque Phyſiologicum Medicum eſſe ſuperfluum & uſus perexigui: non quidem negat, quorundam medicamentorum virtutes ab initio hac ratione detectas fuiſſe, immo ſic detegi debuiſſe; experimenta tamen ad promovendam Artem Medicam non ſufficere profitetur, niſi per cognitionem Oeconomiæ animalis dirigantur. Sine hac iſtam Medico parum prodeſſe, multis exemplis confirmat. Veram curandi methodum non expectandam, niſi ubi Phyſiologia & hiſtoria morborum perfecta fuerit. Quoniam vero œconomiam animalem res naturales alterant, Phyſicæ quoque ſtudium Medico neceſſarium pronunciat. Dolet tamen, quod Medici hactenus Phyſicæ veræ plerumque ignari principiis fictis pathologiam ſuperſtruxerint. Ut itaque tramite certiore progrediatur, talia in explicandis ſecretionibus animalibus principia aſſumit, quorum veritatem experimenta comprobant. Si ſanguinem per microſcopia contueamur, globuli rubri fluido limpido innatantes, & inſtar ſphærularum Mercurialium in unum majorem coaleſcentes obſervantur. Similiter in ſero particulæ mole ac figura inter ſe differentes & alteri fluido limpido innatantes oculo armato exhibentur, quæ tamen ægre coaleſcunt, niſi pars limpidi evaporetur. Particularum coaleſcentia

ſcentia fieri nequit, niſi una alteram propius accedat, aut duæ ſibi mutuo occurrant, in amplexum quaſi mutuum ruentes. Ad hunc motum producendum requiritur aliqua vis, quam *attractivam* vocat, quia ut magnes ferrum, ita una particula alteram ad ſe trahit. Aſſumit itaque minimas corporum moleculas ſe mutuo attrahere, atque hinc particulas a fluido ſeparari non poſſe, ſi ab eo magis quam a ſe invicem attrahuntur. Vis hujus attractivæ primum inventorem laudat Fratrem ſuum, Introductione ad veram Phyſicam orbi erudito ex his etiam Actis notum, & illam cum eo cauſam omnis cohæſionis ſtatuit, nec ab ullo negari poſſe ait, qui experimenta & rationes a ſummo *Newtono* ſuppeditatas in Quæſtionibus editioni Latinæ Opticæ ſuæ annexis expenderit. Quoniam vero experientia loquitur, particulas fluidorum, e. g. Mercurii diverſis viribus ſe mutuo attrahere pro diverſa earundem mole ac diſtantia; leges virium attractivarum in exiguis corporum moleculis demonſtrat, quot præſentî ipſius inſtituto ſufficere exiſtimat, reliquas cogniturum ad Transactiones Anglicanas relegans, in quibus a Fratre ipſius propoſitæ leguntur. Sunt ſcilicet vires attractivæ in ratione majore, quam eſt reciproca duplicata diſtantiarum; ſoliditati particularum proportionales exiſtunt; attractio in contactu infinite major, quam in quacunque aſſignabili diſtantia; ſi in contactu vis attractiva non infinite major vi gravitatis, eadem infinite minor in aſſignabili quadam a puncto contactus diſtantia exiſtit; nunquam in puncto contactus infinite major vi gravitatis exiſtit, atque hinc in determinata quadam ab eodem puncto diſtantia evaneſcit; ſi eadem particularum ſoliditas, non moles, figura tamen gradus attractionis variat; ſi particulæ fluido innatantes magis ſe invicem attrahant, quam particulæ ipſius fluidi, vis qua in occurſum mutuum ruunt, æquatur exceſſui vis attractivæ ipſarum ſupra vim fluidi attractivam; ſi illæ magis a fluido quam a ſe invicem attrahantur, a ſe invicem diſcedunt vi differentiæ inter attractionem mutuam & attractionem fluidi æquali; quo major eſt contactus, eo major eſt ceteris paribus particularum ſe mutuo attrahentium cohæſio; ſi corpuſcula mutuo attrahentia fuerint elaſtica, major vel minor pro diverſitate graduum elaſticitatis & virium attractivarum producitur motus inteſtinus;

inteſtinus; denique ſi particulæ ſe mutuo in fluido attrahentes moveantur, ſive celeri, ſive tardo, æquabili tamen motu progreſſivo, eadem ratione ſe mutuo attrahunt, ac ſi fluidum quieſceret; ſed inæqualis particularum velocitas earundem attractionem admodum turbat. Per has leges explicat, quomodo ſecretiones formentur, antequam per glandulas ſeparentur. Ut autem particulæ ſingulis ſecretionibus propriæ ſe mutuo attrahere valeant, particulæ ſanguinis craſſiores in ſubtiliſſimas dividendæ ſunt: id quod ope reſpirationis in pulmonibus fieri evincit, calculo Analytico ingenioſo vires determinans, quibus aer ex pulmonibus ejicitur. Veſicæ porcelli madefactæ, quam aer ex pulmonibus uno expirationis actu ejectus explere poterat, orificio tubulum infixit, cujus diameter erat $\frac{1}{10}$ unius digiti & aerem inſpiratum per eandem a pondere 2 librarum 4 unciarum intra 25 minuta ſecunda expelli iterato experimento didicit. Sit jam illud pondus 36 unciarum $=P$, diameter tubi $=O$, tempus 25 ſecundorum $=T$, vis qua aer ex pulmonibus ejicitur $=x$, diameter aperturæ laryngis (quæ ordinarie $\frac{3}{10}$ unius digiti deprehenditur) $=o$, tempus uni expirationis actui deſtinatum (quod communiter $1\frac{1}{4}$ unius ſecundi, ſive $\frac{1}{4}$. 25 obſervatur) $=t$: erit $P:x=t^2o^2:T^2O^2$, quoniam ex hydraulicis conſtat, ſi eadem fluidi quantitas per tubos inæquales urgetur, vires, quibus ejicitur, eſſe inter ſe in ratione reciproca compoſita duplicata temporum & orificiorum tubi. Habetur itaque $x=PT^2O^2:t^2o^2=(36,625,0.1):1.5625,0.9=225:0,140625=1600$ unciis, $=100$ libris. Quoniam actiones & reactiones æquales ſunt, tantam quoque eſſe preſſuram aeris in pulmones inter inſpirandum irruentis infert. Jam cum aeris gravitas per fidem baroſcopiorum decima ſui parte minui, hoc eſt, 10 libris minor evadere debet. Immo quoniam gravitate aeris imminuta expirationes minori temporis ſpatio abſolvuntur, majus adhuc decrementum eſſe debet, ut adeo nullum ſit dubium, ſenſibilem eſſe variationis ponderis atmoſphærici in reſpirationem aſthmaticorum influxum. Particularum hac ratione diviſarum attractio impeditur, quod motus ſangvinis in vaſis cylindricis ac conicis circa axem velocior, quam juxta latera, quodque præterea motus inteſtinus in ſanguine producitur, dum tota vi cordis in aortam expul-

ſus

TAB. IX ad A. 1709 M. Sept. pag. 401.

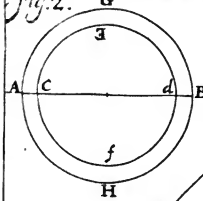

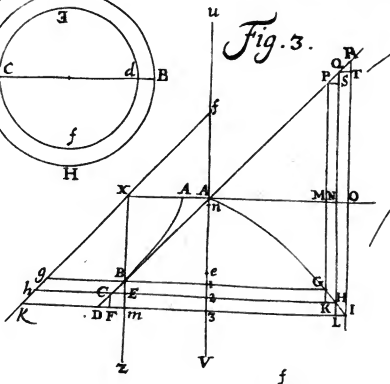

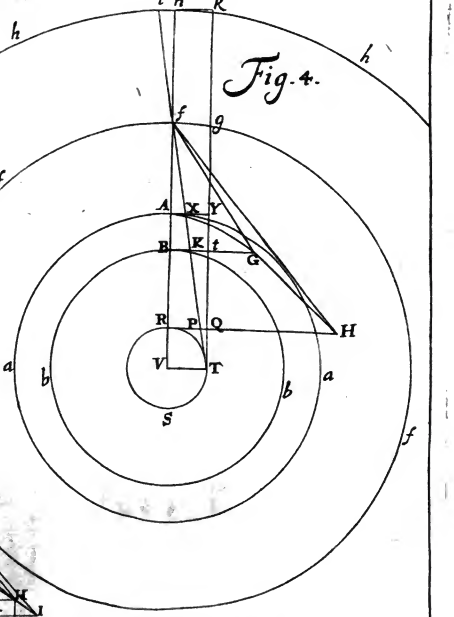

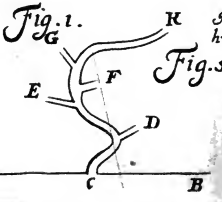

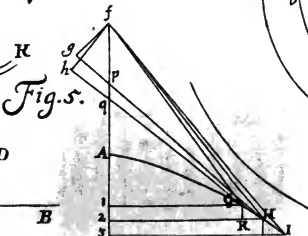

ſus more fluidorum undiquaque premens arterias dilatat, & ab hujus lateribus elaſticis rurſus repellitur, qui motus inteſtinus per elaterem quarundam in ſanguine particularum augetur. Prorſus tamen impediri nequit, cum pro diverſa a corde diſtantia motus ſanguinis languidior evadat. Unde eleganter rationem reddit Autor, cur aliæ ſecretiones in majori, aliæ in minori a corde diſtantia contingant & ſingularia naturæ artificia explicat, quibus velocitatem ſanguinis hinc inde in corpore animali minuit, ut ſecretiones in minore a corde diſtantia abſolvi queant. Quodſi medicamenta vim attractivam particularum, quæ humores ſecernendos componunt, augeant, ſecretiones erunt faciliores, celeriores & copioſiores. Dantur adeo medicamenta purgantia ſpecifica, experientia veterum comprobata, ſed ob præjudicia modernorum Philoſophorum ex mente Noſtri perperam rejecta. Ceterum quoniam corpus humanum eſt machina, cujus actiones & motus omnes per fluida a ſanguine ſecreta fiunt, cumque ſecretio omnium functionum animalium fons exiſtat; ex turbatis ſecretionibus omnium morborum originem deducendam eſſe contendit Autor: id quod uno alteroque exemplo illuſtrat. Per idem principium attractionis explicandas eſſe porro contendit medicamentorum operationes & totius ſtructuræ corporis animalis rationem reddendam. Humorum expoſita ratione formatorum per glandulas ſeparationem cum *Morlando* ex Tranſactionibus Anglicanis ſequentem in modum exponit. Cum *Malpighius*, *Bellini* & *Nuck* oſtenderint, glandulas eſſe arteriarum minimarum conglomerationes, earumque orificia circularia exiſtere adeoque nonniſi magnitudine differre monſtraverit *Pitcarnius*; illas ingredi poſſunt omnes moleculæ ipſis minores. Sit itaque AB pars arteriæ evaneſcens. Ex C aſſurgat glandula ſeu tubus CK, cujus orificium C certæ tantum molis particulas admittit una cum fluido aqueo in quantaslibet moleculas haud difficulter dividendo. Cum igitur præter particulas humoris ſecernendi aliæ quoque minores cum fluido aqueo ingrediantur, ut is per ductum excretorium in K ſecernatur, ex tubo CK canales varii ſubtiliores D, E, F, G exire debent, ob orificiorum exiguitatem nonniſi particulas minores cum fluido aqueo capientes. Qui quantitatem ſanguinis in corpore animali

TAB. IX. Fig. 1.

UNIVERSIDAD CENTRAL BIBLIOTECA DERECHO

hactenus determinare aggressi sunt, vasis majoribus dissectis sanguinem effusum collegerunt. Sed hanc methodum nimis lubricam esse ostendit Noster; neque enim solum major sanguinis effusio, si vasa minora, quam si majora laedantur, cum in posteriori casu animal citius moriatur, quam in priori, circulatione statim impedita; verum etiam in utroque non omnis sanguis effunditur. Aliam igitur eamque multo ingeniosiorem elegit, qua quantitatem sanguinis, hoc est, omnis fluidi per totum corpus circulantis determinat. Totum corpus ex meris tubulis compositum, vel sanguine, vel liquoribus ab eo separatis repletis, id quod non modo injectiones Mercurii in vasa, sed & observationes microscopicae (quales complures dedit *Leeuwenhoek*) abunde satis testantur. Immo ipsa etiam ossa ex fibris contexta, quae succo quodam viscoso repleri probat. Peculiaribus igitur viis rationem fluidi ad soliditatem vasorum investigat, venarum scilicet, arteriarum, nervorum, fibrarum in musculis atque ossibus. In arteriis rationem fluidi ad solidum reperit, ut 17 ad 10, in venis ut 156 ad 10, in fibris musculorum ut 39 ad 10, seu potius ut 4 ad 1, in nervis ut 3 ad 4, in fibris ossium, ut 1 ad 1. In vasis majoribus, quorum diametros metiri datur, comparat aream circuli *Ecdf* cum area annuli *AGBcEdf*, positis enim $AB=a$ & $cd=a-b$, erit ista ad hanc ut a^2 ad $2ab-b^2$. Ubi vasa & fibrae minora existunt, quam ut eorum diametros dimetiri liceat; bilance examinavit pondus succo repleta & denuo exiccata. Quoniam vero eorum tunicae tanquam perfecte solidae in assignatis proportionibus considerentur, ipsamet autem non minus ac partes corporis majores ex tubulis sanguine plenis componantur, ideo quoque ulterius in rationem inquirit, quam sanguis in istis ad solidas partes habeat, eamque reperit ut 17 ad 10. Evincit tandem, quodsi corpora componantur ex vasculis, quorum tunicae rursus ex aliis, & horum tunicae denuo ex aliis atque ita porro componantur, corpuscula animalculorum in semine crescere sine ulla ad partes solidas accessione. Suppositum istud cum experientia confirmet, nec de conclusione inde illata dubitari poterit, atque hinc confirmatur, quod *Samuel Clark* ad comprobandam possibilitatem resurrectionis ejusdem numero corporis recte assumat, solidas corporis partes

TAB. IX. Fig. 2.

non

non esse, nisi prima stamina, ut adeo verendum non sit, quandam hujus corporis partem fieri partem alterius. Quodsi autem ab istis vasculis, ex quibus fibrarum tunicæ componantur, abstrahatur; ex iis, quæ clarissime ab Autore demonstrata sunt, fluida in corpore animali ad solida sunt ut 39 ad 10. Velocitatem absolutam sanguinis in aorta determinaturus supponit (quod a *Keilio* in Introduct. ad veram Physicam p. 114 demonstratum) velocitatem, qua fluidum motu æquabili per aliquod orificium effluit, esse æqualem velocitati corporis, quod spatium describit ejusdem magnitudinis cum cylindro, cujus basis æquatur orificio, soliditas vero quantitati fluidi effluentis eodem tempore. Quoniam adeo cor intra minutum octies contrahitur, & singulis contractionibus sanguinis unciam unam, hoc est, $\frac{11}{16}$. 659 in aortam expellit, erit quantitas sanguinis intra minutum expulsi 80 unciarum, h. e. 132 digitorum & $1\frac{72}{100}$ unius digiti. Porro diametrum aortæ in viro mediocris staturæ reperit o. 73 unius digiti. Est ergo orificium o. 4187 unius digiti quadrati, per quod quantitas sanguinis 132. 72 divisa exhibet spatium, quod unius minuti intervallo intra aortam sanguis decurrit, 316 digitorum, sive 26 pedum. In experientia superiori non habita fuit ratio diastoles, quæ cum dimidium temporis spatium, quo 80 unciæ sanguinis ejiciuntur, sibi postulet, velocitas sanguinis erit modo inventa duplo major, hoc est ea, qua intra minutum 52 pedes emetiri licet. Quodsi quantitas sanguinis durante una systole ex corde egressi uncia major existat, major quoque velocitas sanguinis erit. Quoniam ramorum ex aorta procedentium sectiones in unam summam collectæ excedunt sectionem trunci, velocitas sanguinis decrescit numero ramorum crescente. Autor itaque ulterius inquirit, quanta sit velocitas sanguinis in ramis. Invenit autem celerrimum motum sanguinis in aorta esse ad tardissimum in ultimis ramulis in ratione majore quam 1000 000 000 000 000 000 000 000 000 000 000 000 00 ad 1. Prolixior vero est calculus perquam ingeniosus, quam qui huc transcribi possit. Inde autem statim consequitur, multum temporis spatium requiri, antequam medicamenta sanguinem alterantia cum tota ipsius massa permisceantur. Hinc si alteratio per aquas minerales fieri debet, non in magna eas hauriri debere

quantitate monet, ſed modice per longius temporis intervallum, ut cum integra maſſa ſanguinis permiſceri queant, ne œconomia animalis perturbetur, dum in glandulas, quæ a vaſis amplis arterias immediate recipiunt, juſto copioſiores devehuntur. Dum denique de motu muſculorum agit, in calculo ſequitur celeberrimum *Joannem Bernoullium*, cujus de hoc argumento meditationes leguntur in Actis A. 1694 p. 200 & ſeqq. Quod vero *Bernoullius* de aere intra ſanguinem ſeſe expandente p. 201 ſupponit, ipſe ex ſua attractionis theoria demonſtrat. Nimirum cum particularum ſanguinis vis attractiva multo major gravitate ipſarum exiſtat, aeris intermediæ moleculæ mire comprimuntur, ſicque earundem elater valide intenditur. Spiritus animales ſunt fluidum ex ſubtiliſſimis particulis conſtans. Ergo per ea, quæ *Newton* in Principiis Philoſophiæ Naturalis Mathematicis de radiis luminis demonſtravit, maxima omnium in corpore animali particularum vi attractiva pollent. Quamobrem ex nervis in veſiculas fibrarum carnearum delati ſanguinis intus contenti particulas magis attrahunt, quam a ſe mutuo attrahuntur, ſicque ſanguinem dividentes aeri intus hoſpitanti ſeſe expandendi locum concedunt.

DE NOVA ACCELERATIONIS LEGE, QUA gravia verſus terram feruntur, ſuppoſitis Motu diurno terræ & vi gravitatis conſtanti; Autore JACOBO HERMANNO, Patavii Publico Mathem. Profeſſore.

PEreleganter a Celeb. Dn. Varignonio in Actis Acad. Reg. Pariſ. 1707 p. 14 ſqq. Ed. Holl. obſervatum atque demonſtratum extat, quod Galilæi Hypotheſis accelerationis gravium, qua ſpatia æqualibus temporibus tranſmiſſa progrediuntur ſecundum ſeriem numerorum imparium, in Geometrico rigore ſubſiſtere nequit cum diurno terræ motu. Ex tribus enim ſuppoſitionibus *vis gravitatis conſtantis*, qualis a Galilæo ſupponi debuit, *motus diurni Telluris*, & *accelerationis gravium Galilæanæ*, datis quomodocunque duabus, tertia neceſſario excluditur. Nam poſitis ſecunda & tertia, Dn. Varignon citato loco demonſtravit primam locum amplius non habere poſſe. Nunc vero oſtendetur, tertiam ex

ex recenſitis ſuppoſitionibus deſtrui prima & ſecunda ſimul ſumtis. Conſtans enim vis gravitatis non eosdem acceleratos motus gignere poteſt in corporibus ad terram in gyrum actam accedentibus, quos produceret circa eandem terram ſed immobilem: in hanc enim corpora integra vi gravitatis ubique urgentur; ubi vero terra circa centrum revolvitur, corpora etiam circa eam poſita aut in vortice ejus conſtituta motum hunc revolutionis participant, & conatus ideo centrifugos ſortiuntur, quandoquidem omne corpus in circulo revolvens conatum habet a centro recedendi. His ergo conatus centrifugi corporibus ineſſe debent, quæ motui terræ involvuntur, & quia gravitatis conatibus contrarii ſunt, aliquid de gravitatis vi detrahent. Gravitas ergo non integra ſua vi corpora ad deſcenſum urgere poteſt, ut fieret terra exiſtente immota, atque ideo non ea naſcetur accelerationis lex, quam Galilæus gravibus aſſignavit; ſed alia, quam ſequentibus determinabimus, & quia nusquam animadverſam vidimus, *novam accelerationis legem* appellavimus. Hanc ex modo memoratis principiis & utiliſſimo theoremate Mechanico jam paſſim noto atque ab inventore ſuo Illuſtri Newtono & Cl. Varignonio diverſe demonſtrato facile deduco: ne vero eximiorum horum Virorum demonſtrationes aliunde petendæ ſint, laudati theorematis demonſtrationem linearum facilem atque iis etiam intelligibilem ſubjungam, qui ultra Euclidem parum adhuc ſapiunt. Brevitatis & perſpicuitatis gratia duas ſequentes præſterno Definitiones.

II. Def. I. Si ordinatæ AA, B1, C2, D3 curvæ ABCD ad axem AV exponunt vires, quibus corpus ſucceſſive in linea AV deſcendens urgetur, in punctis A, 1, 2, 3. &c. lineam ABCD, ſive curva ſit ſive recta, *Lineam Virium* deinceps nominabimus. TAB. IX. Fig. 3.

Def. II. Si ordinatæ 1G, 2H, 3I lineæ cujusvis AGHI exponunt celeritates acquiſitas in punctis 1, 2, 3 poſt deſcenſum corporis ex puncto quietis A, linea hæc AGHI vocabitur: *Linea Velocitatum*, quæ eundem axem AV habere intelligitur cum curva virium ABD.

III. Theorema. *Areæ lineæ virium* (AAB1, AAC2, AAD3 &c.) *ſunt in duplicata ratione ordinatarum lineæ velocitatum* (*ſeu ut* □1G, □2H, 3I) *ordinatis* (B1, C2, D3) *lineæ virium in directum poſitarum.* Fig. 3.

Per punctum A rectæ AV ducta ſit AB cum ordinata AA ad O producta angulum ſemirectum RAO faciens, & per puncta B, C, G, H, I agantur BE, CF, PK, QL, RI parallelæ axi AV, nec non PS, QT æquidiſtantes rectæ AO. Eruntque AM, AN, AO æquales MP, NQ, OR.

Ponamus ſpatia indefinite parva 12, 23 æqualibus tempuſculis æquabili cum motu a gravi percurri, eritque KH augmentum celeritatis, quod tempuſculo deſcenſus per 12, velocitati 1G acceſſit, & LT augmentum, quo augetur eodem tempuſculo celeritas 2H. Hæc vero celeritatum augmenta ſunt inter ſe ut vires genitrices B1, C2. Eſt ergo B1 : C2 = KH : LI vel = MN : NO. Spatia vero 12. 23 æqualibus temporibus deſcripta ſunt, ut celeritates 1G, 2H quibus percurruntur. Unde 12 : 23 (= 1G : 2H) = AM : AN = MP : NQ, & ducendo has duas proportiones in ſe mutuo, erit □ E1 : □ F2 = □ MS : □ NT & permutando □ E1 : □ MS = □ F2 : □ NT, eſt ergo quodvis □tum E1 ad homologum □ MS in ratione data ſeu conſtante ; atque ideo omnia rectangula F2, E1 &c. quæ tandem in figuram AAD3 definunt minuendo ſpatia 12, 23 in infinitum, ſunt ad omnia rectangula MS, NT &c. quæ in triangulum AOR definunt, hoc eſt, figura AAD3 ad triangulum AOR in eadem illa conſtante ratione, ſicque in aliis, hoc eſt RAB1 : △AMP = AAC2 : △ANQ = AAD3 : △AOR &c. & permutando ; AAB1 : AAC2 : AAD3 = △AMP : △ANQ : △AOR = □AM : □AN : □AO = □1G : □2H : □3I. Sunt ergo areæ AAB1, AAC2, AAD3 inter ſe in duplicata ratione ordinatarum lineæ velocitatum 1G, 2H, 3I. Q. E. D.

TAB. IX. Fig. 3. IV. Si loco curvæ ABCD recta XZ parallela ad AV eſt linea virium, loco arearum AAB1, AAC2, AAD3 &c. naſcuntur rectangula XB1, XE2, Xm3 (per præced. §.) proportionalia quadratis ordinatarum 1G, 2H, 3I lineæ velocitatum AGHI. Et quia dicta rectangula ſunt inter ſe ut baſes XB, XE, Xm vel ut harum æquales A1, A2, A3 &c. erunt ergo hæ abſciſſæ in duplicata ratione ordinatarum 1G, 2H, 3I &c. quod indicat *curvam AGI ſeu lineam Velocitatum Paraboläm eſſe*, & velocitates acquiſitas in 1, 2, 3 &c. in ſubduplicata ratione ſpatiorum A1, A2, A3 &c. Plane

ut

ut Galilæus determinavit, ſupponendo, ut hic fecimus, *gravitatem vim conſtantem eſſe*, quam per diſtantiam AX parallelarum AV & XZ hoc loco deſignavimus.

V. Si linea virium eſt recta ABD tranſiens per A: linea velocitatum AGI (quæ ſemper tranſit per punctum A, unde corpora decidere ponuntur) quoque recta erit. Nam triangula ſimilia AB1, AC2, AD3 vel iis proportionalia quadrata abſciſſarum A1, A2, A3 ſunt ut quadrata ordinatarum 1G, 2H, 3I, atque adeo ipſæ abſciſſæ A1, A2, A3 ordinatis 1G, 2H, 3I ſunt proportionales, unde *linea velocitatum AGI eſt recta*, & celeritates acquiſitæ in punctis quibusvis 1, 2, 3 ſunt ut altitudines A1, A2, A3 &c. Quæ eſſet Baliani hypotheſis. Sed non obſervaſſe videtur hic Autor, quod deſcenſus corporum in hac hypotheſi impoſſibiles ſint. Nam ſi corpus in puncto A deſcendere incipit & velocitates acquiſitæ ſe habent ut ſpatia a quiete decurſa, linea virium eſt recta ABD tranſiens per initium A deſcenſuum. Et quia ordinata lineæ virium nulla eſt in A, corpus in hoc puncto exiſtens conſiderari debet, ac ſi gravitatis omnis expers eſſet, cum igitur in A nulla vi ad deſcenſum urgeatur, deſcendere non poterit. Sed ponamus tamen cum Baliano, dato tempore quovis finito grave cecidiſſe ex A usque ad 1, motumque proſequendo uno v. g. minuto ſecundo temporis emenſum eſſe ſpatium 12, atque pari tempore ex 2 pervenire in punctum 3. Hiſce poſitis oſtendi poteſt, quod tres lineæ 3A, 2A, 1A in continua ſunt proportione. Nam ſi ſpatia 12, 23 æqualibus tempuſculis percurrenda infinite parva ponuntur, ſpectari poſſunt, ac ſi motibus uniformibus cum velocitatibus A1, A2 transmitterentur, quo caſu ſpatia erunt ut celeritates, hoc eſt 23 : 12 = A2 : A1 & permutando ac componendo A3 : A2 = A2 : A1. & ſic continue proportionales erunt A3, A2, A1, cujuscunque magnitudinis ſit 12 vel 23, dummodo ambo hæc ſpatia pari tempore a cadente mobili ex A abſolvantur. Conſtituant igitur termini 3A, 2A, 1A, eA progreſſionem Geometricam deſcendentem in infinitum continuandam, cujus tamen ultimus terminus nunquam = 0 fieri poteſt, vel quod eodem recidit, nullus erit ultimus terminus, differentiæ vero quorumvis contiguorum progreſſionis terminorum nempe 32, 21, 1e &c. erunt inter ſe ut 2A, 1A,

1A, eA &c. unde hæ differentiæ etiam conſtituent progreſſionem Geometricam deſcendentem, cujus ſumma perpetuo minor erit quam A3, nam hæc ſumma ſemper æqualis eſt differentiæ 3n inter primum terminum 3A progreſſionis prioris 3A, 2A, 1A, eA &c. & ultimum nA, hicque ultimus terminus nunquam fieri poteſt =0, idcirco 3A—nA, hoc eſt, ſumma differentiarum 32, 21, 1e &c. usque in infinitum ſemper minor exiſtet quam 3A. Jam cum unusquisque terminorum 32, 21, 1e uno minuto ſecundo percurritur & hæc ſpatia numero infinita continentur in n3 minore quam A3, ſpatium totum n3 & a fortiori A3 nonniſi tempore infinito, hoc eſt, nunquam percurri poteſt, quantumvis parvum id ponatur. Atque ſic ex eo quod corpuſcex A in 1 delapſum eſſe poſuimus, concluſimus directo argumento, nunquam eo pervenire poſſe.

Fermatus etiam demonſtraſſe dicitur a Gaſtone Pardies in præf. ſuæ Staticæ, æternitate opus eſſe corpori ad cadendum per unius tantum pedis altitudinem, ſed Fermatianam demonſtrationem nusquam mihi videre contigit, neque ea, quæ, eodem referente Pardies, in defenſionem Balianeæ hypotheſeos adduxit Laloverius, quem tamen lapſum eſſe ſuſpicor, cum fictam Baliani accelerationis legem tueri conatus eſt. Plura de Baliani opinione circa deſcenſus gravium videri poſſunt in Blondelli libro Gallico, *l' Art de Jetter les Bombes*, Part. IV Lib. II Cap. 8 & 9.

TAB. IX. Fig. 3. VI. Si linea virium eſt recta Xk, quæ ſurſum producta cum VA concurrit in f, ſupra initium deſcenſus corporis in A; per §. III erunt trapezia Axg1, Axh_2, Axk_3, &c. quæ inter ſe ſunt ut $\square f_1 - \square fA$, $\square f_2 - \square fA$, $\square f_3 - \square fA$, hoc eſt, facta $1f = fA$, ut rectangula u_1A, u_2A, u_3A &c. quadratis ordinatarum 1G, 2H, 3I proportionalia atque adeo rectangula u_1A, u_2A, u_3A ſunt in duplicata ratione ordinatarum 1G, 2H, 3I &c. id quod indicat, *lineam velocitatum AHI* hoc caſu *Hyperbolam eſſe*, centrum in f, & ſemilatus tranſverſum fA vel fu habentem.

Fig. 5. VII. Tempora vero, quibus ſpatia A_1, A_2, A_3 percurri debent, ſunt inter ſe ut ſectores hyperbolici AfG, AfH, AfI. Producantur enim particulæ curvæ indefinite parvæ HG, IH in h & g atque ex centro hyperbolæ f demittantur in tangentes productas Hg, Ig perpendiculares fh, fg. Jam tempus deſcenſus per

12 eſt

12 eſt ad tempus per 23 ut 12 : 1G ad 23 : 2H. Ex natura vero hyperbolæ eſt f1, 12 : 1G = K & f2, 23 : 2H = Ll; unde 12 : 1G = KH : f1 & 23 : 2H = Ll : f2. (12 : 1G) : (23 : 2H) = (KH : f1) : (Ll : f2) = KH, f2 : Ll, f1. Sed propter tangentes per *37 lib. 1 Apoll.* eſt 1f, fq = □ fA = 2f, fp, adeoque f1 : f2 = fp : fq. Unde KH, f2 : Ll, f1 = KH, fq : Ll, fq : Ll, fp. Et quia △△ GHK, fhq & HLl, fgp ſimilia ſunt, erit GH : KH = fq : fh & KH, fq = GH, fh, atque propter HI : Ll = fp : fg; Ll, fp = HI, fg. Erit ergo 12 : 1G = 23 : 2H (= KH, f2 : Ll, f1 = GH, fh : HI, fg) = 2 △ fGH = △ fHI = △ fGH : △ fHI. Ergo tempus per 12 ad tempus per 23 ſe habet ut triangulum fGH ad triangulum fHI. Idcirco tempora, quibus ſpatia A1, A2, A3 percurruntur, ſunt ut ſectores fAG, fAH, fAI &c. Q. E. D.

Hiſce omnibus inſtar lemmatum præmiſſis, ad rem veniendum eſt.

VIII. Referat Circulus RTS planum æquatoris terreſtris, per cujus centrum V & quodvis circumferentiæ punctum R ducta intelligatur recta indefinita VRf. Jam quia conſtat gravia in lineis ad horizontem perpendicularibus verſus terram ferri, omne corpus, quod in R cadere debet, per lineam AR ut deſcendat, neceſſe eſt. Fingamus jam æquatorem circa centrum V æquabiliter rotari ſecundum ordinem literarum RTS, hocque motu revolutionis ſecum abripere rectam Vf, quam corpora in punctum R cæſura perlabi debent. Dum autem gravia lineam AR decurrunt, manifeſtum eſt duplici motu eadem latum iri, motibus nempe circularibus circa centrum V & rectilineis verſus idem centrum. Quoniam vero omnes circumferentiæ, quas puncta ſingula rectæ Vh deſcribunt, uno eodemque tempore viginti quatuor horarum deſcribuntur, motus corporum circa centrum V ſunt ut diſtantiæ eorundem a centro motus V; ſed nullum corpus in circumferentia circuli moveri poteſt, quin ſimul a centro ejusdem circuli diſcedere conetur, ſic etiam gravia quamdiu motu diurno telluris ſimul abripiuntur tales conatus centrifugos habebunt, qui erunt inter ſe ut radii circulorum, quos gravia decurrunt; hoc eſt, ſi grave ſucceſſive exiſtens in punctis h, f, A, B, &c. moveatur in circumferentiis hh, ff, aa, bb &c. conatus centrifugi corporis in his TAB. IX. Fig. 4.

circulis erunt ut radii Vh, Vf, VA, VB &c. juxta demonſtrationes Cel. Virorum, Hugenii, Newtoni, Marchionis Hoſpitalii aliorumque, quia celeritates in dictis circulis, ut dictum eſt, ſunt iisdem radiis proportionales. Ducta intelligatur in definita Th parallela Vh circulum RGT in puncto T tangens, & alia RH, quæ eundem circulum tangat in R, in qua ſumta QP, quæ ſit ad totam QR ut vis centrifuga in R ad gravitatem, jungantur puncta T & P linea indefinita Tl rectam Vh ſecans in f, & denique per puncta h, f, A, B, V agantur lk, fg, AY, Bt, VT parallelæ ad RH. Quoniam PQ, Kt, XY, fg, lk radiis VR, VB, VA, Vf, Vh ſunt proportionales, & PQ exponit conatum centrifugum in circulo RT, reliquæ Kt, XY, fg, lk exponent conatus centrifugos in circulis reſpectivis bb, aa, ff, hh. Atqui omnis conatus centrifugus contrarius eſt conatui gravitatis: non integra ergo gravitas corpora ad terram urgere poteſt, ſed tantum pro exceſſu, quo conatum centrifugum ſuperat, ſed ſi hic major fuerit gravitate, tantum abeſt ut corpus ad tellurem acceſſurum ſit, ut potius a terra aufugere debeat. Si nempe corpus ſit in h, ubi lk eſt vis centrifuga & major quam hk gravitas, recedet corpus in h a centro V, vi expreſſa per lh, ſeu exceſſum, quo conatus centrifugus lk excedit gravitatem hk.

IX. Sed corpus in puncto f collocatum, vel ad diſtantiam Rf a ſuperficie terræ 48799763⅜ perticarum Rhinlandicarum, ubi conatus gravitatis præciſe æqualis eſt conatui centrifugo fg, plane deſcendere non poteſt, cum vis gravitatis deſtruatur vi contraria, qua mobile circulum ff decurrens recedere conatur a centro V. Adeo ut corpora in puncto f non aliter conſiderari debeant ac ſi gravitate carerent. Idem docet linea virium, quæ eſt fT, cujus ordinata in puncto f nulla eſt, nam omnes reliquæ ordinatæ AX, BK, RP exprimunt vires quibus gravia in locis A, B, R &c. urgentur.

X. Ergo, ſi grave poſitum eſt in aliquo puncto A inter f & R, linea virium, ut modo dictum eſt, exiſtente XT, (per §. VI) linea velocitatum AGH fiet *Hyperbola*, cujus centrum in f, & ſemilatus transverſum erit fA. Unde celeritas acquiſita in B, poſt lapſum mobilis per ſpatium AB, erit ad celeritatem acquiſitam in R, ut ordinata hyperbolæ BG, ad ordinatam RH. Et (per §. VII)

Tempus,

Tempus, quo percurritur AB ad tempus per AR ſe habet, ut ſector hyperbolicus fAG ad ſectorem fAGH. Sed exiſtente fA infinita hyperbola AGH in Parabolam abit, eruntque velocitates acquiſitæ in B, R in ſubduplicata ratione ſpatiorum AB & AR. Dictæ celeritates adhuc erunt in ſubduplicata ratione ſpatiorum AB, AR ſi hæc incomparabiliter minora fuerint ſemilatere transverſo fA. Jam ſi RA ponatur 2000 perticarum Rhinlandicarum, quæ forte maxima eſt a terra diſtantia, in qua experimenta circa gravium deſcenſus capi poſſunt, erit fA 4877995638 earundem perticarum, unde cum 2000 & a fortiori minores numeri nullam ſenſibilem proportionem habeant ad 4877995638, idcirco etiam ſuppoſitis motu diurno telluris & conſtante vi gravitatis, celeritates erunt in ſubduplicata ratione altitudinum: ut Galilæus docuit.

XI. Determinatis motibus, quibus gravia in lineis ad centrum terræ vergentibus cadere debent, non difficile eſſet lineam deſcribere, quam corpus duobus motibus, uno diurnæ revolutionis alteroque gravitatis verſus centrum, decurrit, ejus tamen conſtructioni a quovis in hiſce rebus mediocriter verſato facile inveniendæ non vacat diutius immorari. Sic plura alia intacta relinquuntur, quæ expendi quoque potuiſſent. Demonſtravimus ergo, quod in Geometrico rigore Galilæi doctrina accelerationis gravium, fundata in conſtanti gravitatis vi, obtinere non poteſt in ſuppoſitione, terram diurno motu circa axem converti. Spe tamen ſua fruſtrabitur, quisquis hoc fundamento Pythagoricum Syſtema confutare præſumeret. Nam ſi Galilæi doctrina a Geometrica ἀκρίβεια tantillum deſciſcit, error adeo exiguus eſt, ut nullo humano experimento ſenſibilis reddi poſſit, cujus rei ratio ex §. X peti poteſt. In hiſce præterea tantum reſpeximus ad loca ſub æquatore, ubi conatus centrifugus eſt maximus, nam in aliis locis verſus alterutrum Polum vergentibus error multo minor exiſtet.

GERARDI NOODT JC. ET ANTECESSORIS de Forma emendandi doli mali, in contrahendis Negotiis admiſſi, apud Veteres, Liber.

Lugd. Bat. apud Jo. van der Linden, Jun. 1709, 4. Plag. 18.

HUnc quoque indefatigabilis ingenii JCto & toties laudato a Nobis debemus fœtum oppido elegantem & percultum. Ne enim Ulpianus circa notionem doli mali ſibi contrarius videatur in *L. 7 §. 9 ff. de pact.* & *L. 1 §. 2 ff. de dol. mal.* unam ait fuiſſe non modo Galli Aquilii & Servii Sulpicii, ſed Labeonis quoque & Ulpiani ſententiam, eandem etiam Pedii. Explicari autem tantum Servii mentem, non refelli. Nam nec Paulum improbare Labeonem in *L. ult. ff. ſi ſerv. vindic.* ubi dicit, *immo puto, idcirco id falſum eſſe*; eandem enim mentem tribuere ipſum Labeoni in *L. 10. ff. de ſerv. præd. ruſt.* Rem ipſam ingreſſus exiſtimat, celebrem illam doli mali diſtinctionem, cauſam dantis contractui b. f. & incidentis, nullo Veterum liquere teſtimonio, nec notam ejus vel veſtigium in toto Juris corpore reperiri. Neque etiam oſtendi poſſe, cur illa magis in contractibus b. f. quam ſtricti juris adhibeatur. Etiam illum dolum, qui in perficiendo contractu circa rem aut pretium conſiſtit, cauſam dare contractui. Naturalem autem rationem non facere contractus alios b. f. alios ſtricti juris. Deberi ergo diſcrimen illud foro Romano: in quo dolus malus, etſi apud bonos viros ratione improbaretur, non magnopere tamen vindicabatur in ſtricti juris contractibus, ante præturam C. Aquilii Galli, qui primus doli mali actionem exceptionemque in Edicto propoſuerit. Sed quia hæc multis parum perſpicua, pluribus falſa atque abſurda videri poſſent, ex Cicerone oſtendit, Aquilium illum protuliſſe judicium de dolo malo, & formulas. Et poſt Edictum hoc ita jus dixiſſe prætorem, ut in contractu ſtricti juris reo exceptionem doli permitteret adverſus actorem, & actionem præterea, ſi ipſe a nemine conveniretur, de dolo malo. *L. 30 ff. de V. O. L. 5 C. de inutil. ſtipul.* Sic igitur bonam fidem in ſtricti juris contractibus cœpiſſe demum deſiderari ex Aquilii Edicto: cum ante non eſſet neceſſaria jure civili, niſi ſtipulatione facta. Injecta autem illius mentione occurrit locus Varronis de L. L. quem ita de ſtipulatione Noſter exponit, ut antehoc Aquilii Edictum valuiſſe etiam exiſtimet, ſi quis per jocum reſpondiſſet interroganti, niſi opponeretur exceptio doli mali. Aliud dicendum in judicio bonæ fidei: ubi hoc ex *L. 5 C. de reſcind. vend.* & *L. 5 C. de in integr. reſtitut. min.* ita illuſtratur, ut appareat, unum eſſe Reſcriptum eorundem Impp. ad eundem Rufum.

C. 1. 2.

3.

4.

5.

6.

7.

fum. Et pro *etiam* rectius legitur *enim*: quanquam priorem lectionem sequantur omnes forte, ipsique etiam Græci. Varios deinceps textus juris dilucide sibi sumpsit exponendos, puta *L. 11 §. 5 L. 13 §. 4 & 5 L. 28 ff. de act. empt. L. 4 C. de hered. vel act. vend.* Sed ulteriorem offert decoris ingeniis meditandi materiam, & causam explorandi, ex *L. 57 ff. de contrab. empt.*. Assentitur enim Ant. Fabro, pauca ibi esse Pauli; a principio scil. usque ad §. 1. *Sin autem &c.* Venditorem enim scientem, domum esse exustam, non posse distinguere, an tota, an pars? utrinque illum esse in dolo, atque ita contractum b. f. ipso jure rescindi. Similiter rescindi, si emptor scierit, ignorante venditore. §. 2. Quodsi uterque scierit partem tantum exustam, stare venditionem; quia neuter læsus sit dolo malo, pretium tamen minui. §. 3. Dispar est ratio in quibusdam rei furtivæ, in *L. 34 §. 3 h. t.* Ceterum in *l. 58 h.* manum Triboniani nemo non agnoscit, salva ratione juris. Jamque porro subtili industria evolvuntur alii textus juris de pignoratitia actione, ac de pignoribus & hypothecis. Et ab iis revertitur Noster ad discrimen contractuum b. f. & stricti juris, & actiones inde ortas, tum vero ad caput & fontem distinguendi dolum dantem causam contractui b. f. & incidentem; nimirum *L. 7 pr. ff. de dolo mal.* Quum enim sedes collocetur vulgo in iis verbis, *aut nullam esse venditionem, si in hoc ipso, ut venderet, circumscriptus est*, delet ea D. Noodtius, ratus, non esse Ulpiani, sed indocti interpretis, qui primum ad marginem adjecerit, deinde ab alio ex margine in ipsius operis contextum fuisse translata. Et hoc quidem a nemine observatum. Et sensum tamen Ulpiani manifestum ac optimum, turbari tantum & fœdari per ista. Ecquis vero recitet singula in libro hoc peramœno ingeniose & pulchre allata? C. 8. 9. 11. 12. 13. 14.

EXCERPTA E LITERIS CHRISTFRIDI WÆCHTLERI, JC. ad J. B. M.

SIngulæ sane, quas attulit nuper observationes de Dolo malo illustris JC. Gerardus Noodt, diligentiores merentur cogitationes. Statim enim pro *deserviant* legit *deserviunt*, in *L. 1 §. 2 ff. de dol. mal.* ut eo facilius retineatur vox Ciceroni sueta. Is vero eam ubique junxit casui tertio, qui hic deest. Potuitque fieri, ut C. 1.

ideo *servant & tuentur* scriberetur in quibusdam codicibus, etiam
C. 2. Chevalloniano, Paris. 1527 edito. Videns deinde Noster, Ulpianum eodem loco Labeonis definitionem doli ceu veram laudare, Pedii autem non minus attulisse in *L. 7 §. 9 ff. de pact.* vera, inquit, est definitio Labeonis, non ideo Pedii & Servii falsa, sed sano sensu explicanda. Nam nec Cicero Servium oppositio Aquilio, nec Labeo a Servio recedit, sed eum illustrat. Utique Pedius scripsit post Labeonem, ac retinuit partim verba Servii, partim Labeonis. Recte igitur utrumque potuit laudare Ulpianus. Idem faciunt Graeci, πρὸς περιγραφὴν ἑτέρου, ac iterum ἐπὶ περιγραφῇ τινος, ἄλλο τι πράττει καὶ ἄλλο τι προσποιεῖται. Habuit tamen D. Noodtius ante oculos Eunomiam Huberi tum hic, tum ad duo loca Labeonis in *L. 10 ff. de servit. P. R.* & *L. ult. ff. si serv. vind.* Si enim Labeo retractaverat ipse, quod dixerat, sibi non est contrarius, nec poterat Paulus addere: *imo id falsum est.* Russardus igitur & Charondas non rejiciendi hic. Sed simili arte usus est Cujacius ad Paulum. Graeci autem maluerunt utrumque locum Labeonis praetervehi, quam alterutrum eludere. Ac praestat, additionem Pauli potius deseri, quam Labeonem; quod Huberus recte fecit.

3. Cardo causae dirigitur adversus receptas quasdam distinctiones doli, applicatas ad contractus b. f. & stricti juris. Ubi multi pridem dubitarunt, plusne foro antiquo Romano debeant,

4. 5. an disputationibus scholae. Nullibi autem canon chronicus ea cura collocatur in praeturam C. Aquilii Galli; quae laus propria est D. Noodtii. Vidit equidem Ulr. Huberus, opera Aquilii factum esse, ut adversus dolum quemlibet liceret petere restitutionem. Viderat etiam locum alterum Ciceronis. Et ante Huberum Schilterus noster. Sed ante utrumque alii etiam doli definitionem ad Aquilium retulerunt: D. Noodtius autem longe plura e testimoniis Ciceronis eruit. Addo, regnum quoddam judiciale eidem Gallo tribui *Lib. 1 ad Attic.* Neque tamen caret dubitatione, an verba Ciceronis *de Nat. Deor. lib. 3 cap. 30* & *de Offic. lib. 3* pertineant ad contractus stricti juris, ex intentione scriptoris, & praeterea Galli Aquilii? Tum vero, an Edictum, quod exhibet Ulpianus *L. 1. D. de dol. mal.* sit illius Aquilii? quod non affirmavit D.

6. Noodt, meminitque c. ult. Cassii Praetoris, velut recentioris. Et

fluctuat

fluctuat Cujacius. Nec plane obſcurus eſt locus Varronis: *qui ad id, quod rogatur, non dicit, non reſpondet*; quia non reſpondetur *ad voluntatem roganti*. Et ſic non ſpondet ille ſtatim, qui dixit, ſpondeo, ſi jocandi cauſa dixit: neque agi poteſt cum eo ex ſponſu; quia ſine ſponte ſua dixit. Denuo Varro: *& ſic neque adoleſcens, qui dicit, ſperat, neque illa ſperata eſt*; quia ſine ſponte dicunt. Ita Paulus in *L. 3. §. ult. ff. de O. & A.* Atque ibi hunc eundem Varronis locum congrue primus attulit Charondas, deinde Pacius & D. Gothofredus. Jam ad contractus b. f. refert Noſter ipſum illum locum Ciceronis de Offic. 3 de quo ante. Ac dubium eſt adhuc, an *L. 5 C. de reſcind. vend.* inſcripta ſit Rufo, an potius Ruffino. Certe in ea non expungam: *venditio eſt a majore XXV annis.* In textu Julii Pauli Lib. 2 Sentent. tit. 17 §. 6 retinet Noſter receptam lectionem: *niſi paratus ſit eum redhibere*; atque ita interpretatur: niſi malit emptor, redhibito ſervo, a tota actione recedere. Tentarem, *redhiberi*. Sic enim non mutabitur perſona venditoris in perſonam emptoris. Ad *L. 57 §. 1 ff. de contrab. empt.* poteſt dici, utique venditorem ſcientem, utrinque eſſe in dolo. Ideoque ſi tota domus ſit exuſta, non tantum nulla eſt venditio, *l. 15 h.* ſed præterea datur emptori actio in id, quod intereſt, ſe non eſſe deceptum, ob dolum. Ac ſufficit, non negari hoc a Paulo. Si quantacunque pars domus remanſerit, nulla non eſt venditio, ex parte venditoris, ſed poteſt adhuc fundari in illa parte, (*d. l. 15 h.* quæ itidem Pauli) ſi ita velit emptor. Tunc ergo tenebitur ei venditor & ad rem, & præterea in id, quod intereſt. Poteſt etiam petere dolum tantum purgari, ſalvo contractu. Neque enim putandum, nihil plane actum fuiſſe; quod ex parte emptoris dici nequit. Ad §. 2 dic: repetenda quædam ex §. 1, quod Paulus innuit, *ſimili modo tractari oportere*, ſi emptor ſcierit. Ergo ſi tota domus exuſta, nulla eſt iterum venditio, ſalva actione, venditorem non fuiſſe deceptum. Ἐις ὅπερ αὐτῷ διέφερε μὴ ἀπατηθῆναι, Balſam. L. 2 Eccl. Conſtit. ex L. 62 h. Si autem quantacunque pars ædificii remanſit, iterum ſtat venditio, & dabitur venditori duplex illa actio, ad omne pretium, & in id, quod intereſt. Ad §. 3 eadem fuit dubitatio Accurſii: cui reſpondit Cujacius in Pap. dolum obſtare univerſæ venditioni.

c. 6.

7.

9.

11.

Hic

Hic demum enim plane nihil actum eſt utrinque. Ac nemo dixerit, neutrum læſum eſſe dolo malo. Uterque enim læſus eſt; quia alter alterum decepit. Qui factum eſt vero, quod D. Noodtius ſecutus eſt lectionem communiter receptam: *& judicio - ſtare non concedente.* Chevalloniana: *& judicium.* Alibi: *& judicio venditionem ſtare non concedente.* Certe in *L. 7 pr. ff. de dol. mal.* viſcera penitius introſpexiſſe dicendus eſt. Atque fatendum, nullum ibi veſtigium doli incidentis, quod tamen credidit Ruſſardus aliique. Sed nec cauſam dantis evidens nota occurrit, ſi retineamus maxime veterem ſcriptionem. Nam ſtellulæ Taurelli ſolam particulam *aut* includunt, non & reliqua. Itaque hoc voluit forte Ulpianus: datur minori actio de dolo in manumiſſum. Emptor autem, ſi dolo caret, ex emto teneri non poteſt, aut, ſi particeps doli eſt, nulla eſt ipſo jure venditio; quia ab hoc ipſo, ut venderet, etiam circumſcriptus perinde eſt, ſicut a ſervo. Et ita reſtituitur in integrum eo promptius, probato dolo emptoris. Adverſus manumiſſum autem, qua talem, non reſtituitur. Græci certe tuentur hactenus, ἢ ἄκυρός ἐστιν ἡ πρᾶσις, ἐὰν εἰς αὐτὸ τὸ πωλῆσαι γέγονεν ὁ δόλος, *ſi in ipſam venditionem admiſſus eſt dolus.* Sed nihil inde exſculpas, niſi hoc, aut irritam etiam eſſe venditionem, multo magis, ſi dolo non careat emptor, ſalva actione præterea in id, quod intereſt, non fuiſſe deceptum minorem: (competit enim hæc, etiam nullo contractu: quo pertinent Cap. 7, 10, 15 dicta) & minor reſtituitur etiam, ſi nullus intervenerit dolus malus. Haloandri vero lectio tota eſt inquinata hic, & ſummo jure caſtigatur. Matthæus Blaſtares denique, dic mihi, ex quo canone deprompſerit iſta, εἰ δὲ πωλήσει ὁ ἥττων, δύναται τὸ πραθὲν ἀνατρέψαι εἴσω ἐνιαυτῶ μετὰ κέ. ἔτη, ὡσαύτως δὲ καὶ ὃ κακῶς ἠγοράσεν, ἢ ἐνήλλαξε, εἴσω τῶ εἰρημένω χρόνω, *quod ſi vendiderit minor rem immobilem, (absque Decreto,) poteſt venditum recuperare intra annum poſt annos XXV, ſimiliter quod male emit, vel permutavit, intra prædictum tempus.* Syntagm. A. cap. 4. Quod ideo ſubnectere viſum eſt, quia Blaſtares fuit Jurisperitus Græcus, & Civilis etiam legis conciſa & brevia capitula ſaeris Canonibus adjunxit, exemplo illorum, qui Canonis nomen etiam Civilibus legibus impoſuerunt. Reſpexit ergo annum utilem, reſtitutioni in integrum olim præfixum.

C. 14.

ADRIA-

ADRIANI RELANDI DE NUMIS VETERum Hebraeorum, qui ab inſcriptarum literarum forma Samaritani appellantur, Diſſertationes quinque. Accedit Diſſertatio de Marmoribus Arabicis Puteolanis.

Trajecti ad Rhenum, apud Gul. Brœdelet, 1709, 8. Conſt. 11 plag. & 6 tabulis æneis.

DE prioribus doctiſſimi Relandi Diſſertationibus, ſeorſim antea editis, in Actis A. 1703 M. Aprili p. 164, & A. 1705 M. Jun. p. 279 diximus: nunc quartam tantum & quintam perluſtrabimus; nam quæ ultima acceſſit de Marmoribus Arabicis Puteolanis, nondum ad nos pervenit. In Diſſertatione quarta verba in urna Marmorea, quæ Fabrettus in Inſcript. & Philippus a Turre in Monumentis veteris Antii legerant: *a libris ſacerdotalibus DEI Carnunti*; Noſter, præeunte eruditiſſimo Uilenbrockio, DEF. CARNUNTI, *defuncto Carnunti*, legenda eſſe exiſtimat. Deinde characteres numorum Samarit. quos in Diſſert. prima שנתא רכר anno 224 legerat, & nos A. 1703 Menſe Apr. Tab. I n. 10 expreſſimus, jam ad laudati Uilenbrockii Cimeliarchium admiſſus, ubi plures ejusmodi numos invenit, שנת שתים *anno ſecundo* interpretatur, prout Cl. Ottius antea legerat. Sic quoque averſam faciem, non uti antea מיון ſed ציון legendam eſſe, cum Nicolao Toinardo & Harduino fatetur. Alteram vero figuram, quam Cl. Ottius pro לולב Lulaf habuit, Noſter palmam eſſe putat, balanis utrinque dependentibus nixus. Confer Fig. 10, 11, 12 Menſis April. A. 1703. Præterea figuram, quam nos Fig. 10, 11, 12, 14 l. c. repræſentavimus, calicem; alteram vero a nobis n. 13 expreſſam, amphoram & mannæ receptaculum referre porro contendit. In Diſſertatione quinta eos explicat numos, quibus in una facie חרות *libertas*, in altera שתים שנת *anno ſecundo* inſcriptum eſt, obſervatque, quod prior vox quandoque ſine ו legatur. His ſubjungit numum, cujus typum ab Antonio Gallandio acceperat, quiq; in Cimeliis Foucaltianis aſſervatur. Hujus ab una parte eſt inſcriptio שמעון נשיא ישראל *Simeon Princeps Iſraelis*. Ab altera parte pampinus eſt, vel folium ficus, aut

p. 132.

133.

136.

155.

166.

TAB. X. Fig. 1.

aut fructus balſami, ut alii malunt; literas vero detritas legere Noſter non potuit. Reſtituit tamen eas ex opere Bouteriano, ubi in ſimili legitur לחרות ירושלם *Libertatis Jeruſalem*, in alio שב לח' ישאל *anno ſecundo libertatis Iſrael* abſente ר. Samaritanos ſequitur Arabicus numus, in cujus altera facie hæ literæ: VOT. XXX. *Vota tricennalia* leguntur; in altera vero hæc inſcriptio Arabica:

TAB. X. Fig. 2. p. 168.

الملك العالم العادل فخر الدين تمرلسرسلان
بن داود بن ارتق

h. e. *Regis ſapientiſſimi, juſtiſſimi, ornamenti religionis Cara Arſelan, filii Davidis, filii Artoc.* Hunc Caram Arſalanem nepotem Artoci, teſte Herbelotio in Bibl. Orient. ſeculo poſt Chr. Nat. XII vixiſſe, annotat. Unde maxima difficultas oritur, quomodo ab altera parte *Victoria Conſtantini Auguſti, vota tricennalia*, & *nomen urbis Siſciæ in Pannonia*, ubi cuſus eſt nummus; ab altera tituli *principis Mohamedani* non niſi ad Sec. XII referendi exhibeantur. Cl. Gallandius ſuſpicatur, Mohamedanos numi Conſtantini typum arte ſuo more craſſiore eſſe imitatos, quoniam nullum ſegmentorum conjunctorum indicium, quo fraus illa detegitur, reperitur. Aut quæ conjectura noſtri Relandi eſt, typum ſive matricem, ut vocant, invenere Mohamedani, quo ille Conſtantini numus percuſſus eſt, eoque in ſignanda altera facie uſi ſunt. Ceterum Muhamedanos Chriſtianorum numis aliam faciem inducere, ex numo Turcico Conſtantinopoli A. æræ Moſlem. 1106, Chriſti 1694, imperante Muſtafa filio Mohamedis cuſo, apparet, qui 28 Stuferos Belgicos valet, & præter Arabicum typum, latinas literas, D. G. ROM. IMPER. ut & FLOR. ARG. exhibet. Præterea inſcriptionem Panormitanam, quam Fazellus Comment. de Rebus Siculis Decade priori L. VIII p. 149 exſcripſit, non ad tempora Eſavi, ſed Arabum referendam eſſe cenſet, quod Arabicis illa literis, uti ex collatione cum Puteolanis Inſcriptionibus & antiquis numis conſtat, conſignata ſit, exiſtimatque haud facile quempiam dicturum, quid ea contineat, quia non integra extet. Sic quoque altera Inſcriptio ab homine Syro hoc ſenſu verſa: *Non eſt alius Deus præter unum Deum. Non eſt alius potens,*

Fig. 3. p. 172.

175.

præter

UNIVERSIDAD CENTRAL
BIBLIOTECA
DERECHO

TAB. X ad A. 1709 M. Sept. pag. 418.

Fig. 2.

Fig. 1

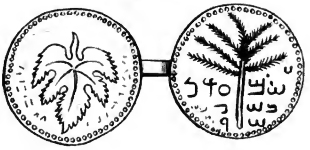

Fig. 3.

Fig. 6.

Fig. 7.

Fig. 4.

Fig. 5.

Andre. Sohn.

prater eundem Deum. Nec eſt alius victor, prater eundem, quem colimus Deum. Hujus turris præfectus eſt Saphu filius Eliphar, filii Eſau, fratris Jacob, filii Iſaac, filii Abraham. Et turri quidem ipſi nomen eſt Baych: ſed turri huic proximæ nomen eſt Pharath; non ad Chaldæos, ſed Mohamedanos ejusdem judicio reducenda eſt, quod vel ſolæ hæ formulæ Mohamedicæ, *non eſt alius Deus, prater unum Deum*, Mohamedanis *bona verba* appellatæ, Fazello perſuadere debuiſſent. Explicat porro numos a Cl. Gallandio communicatos, quorum primus inſcribitur שקל TAB. X. Fig. 4. ישראל *Siclus Iſraelis*, & שנת ד i. e. anno quarto; altera facie legitur ירושלם הקדושה *Jeruſalem Sanctæ*. De quo iterum monet, quod prioris faciei figura, non mannæ receptaculum, ſed calicem referat. De pondere ejus prolixe agit, & ab Eiſenſchmidio, qui in Diſquiſitione nova de Ponderibus & Menſuris Veterum, p. 56 Siclum tetradrachmo Attico 64 granis leviorem contra Joſephum aſſeruit, diſcedit. Nam ex Maimon. Jad Chazaka Tom. I Hilcot Schekalim 1, 2 fol. 284 edit. Amſtel. oſtendit, quod Siclus in primo templo 320 grana, in ſecundo vero 384 grana valuerit, adeoque Joſephus L. III Antiqu. c. 9 Siclum *ſecundi templi* Atticas drachmas quatuor continere recte ſcripſerit. Miſſis reliquis pauca de numo Hebræorum antiquiſſimo addemus. Habet ille ab una parte amphoram & has literas אחת שנה Fig. 5. לגא--- h. e. *anno primo liberationis Zionis*. Ita enim reliqua ſupplenda eſſe Noſter exiſtimat. Ab altera parte corollæ inſcriptum fuit שמעון נשוא ישראל *Simeon Princeps Iſraelis*. Tandem occaſione duorum numorum, quorum alter cythara, alter tubis duabus ſignatus erat, de inſtrumentis Muſicis refert, quod שופרות buccinæ incurvæ ex cornu plerumque arietino: חצוצרות tubæ ex metallo: נבלים nablia fuerint, quæ 12 chordas (φθόγγους Joſepho) habuerint, digitis utriusque manus pulſandas. Quod & Ovidius docuit:

p. 188.

Fig. 6 & 7.

Diſce etiam duplici genialia nablia palma
Plectere: conveniunt dulcibus illa modis.

EMENDATIO LOCI CUJUSDAM S. AUGUſtini, Lib. VII de Civ. Dei, Cap. XXX, diverſimode exhibiti

in manuſcriptis æque ac impreſſis codicibus. Qua occaſione afferuntur varia Patris hujus, nec non inſignis S. Bernhardi locus, de immenſa DEI præſentia, rite concipienda, ne tamen extenſio ipſi tribuatur; Autore Domino CARREL.

IN antiquioribus pariter ac recentioribus Auguſtini editionibus Lib. VII de Civ. Dei non procula fine * hæc leguntur verba: *implens cœlum & terram præſente potentia, non abſente natura.* Ubi ad ultima hæcce verba *non abſente natura* Ludovicus Vives obſervat, aliter ea reperiri in vetuſtis manuſcriptis, in quibus legatur: *non indigente natura.* Quæ diſcrepantia impreſſorum codicum a manuſcriptis dubium incertumque animum reddit, quænam vera loci lectio ſit, num ut in impreſſis, an ut in manuſcriptis codicibus exhibetur. Ludovicus Vives *in antiquioribus*, inquit, *eſt: non indigente natura*; eo ipſo innuens, hanc antiquiſſimorum manuſcriptorum lectionem minus ſuſpectam ſibi videri. Benedictini quoque Patres eam prætulere, quia inveniebatur in pleriſque manuſcriptis & in omnibus editioni ejus adornandæ ipſis inſervientibus codicibus. **

Paulo vero accuratius attentiusque rem omnem expendenti ſuborta eſt ſuſpicio, utramque lectionem eſſe corruptam. Nec novum id aut inauditum, in Patrum eccleſiæ ſcriptis inadvertentia deſcribentium, aut præcipitantia corrigentium unum eundemque locum varie immutatum. Dixerat Auguſtinus, quod, ut mox oſtendam, ſæpe & clare alioquin adſeruit: *implens cœlum & terram præſente potentia, non indigente natura*, i. e. non enormi naturæ ſuæ magnitudine. Contrarium cum durum offenſionique obnoxium videri poſſet, ad minimum eo tempore, quo Metaphyſicarum expurgata adhuc regnabat, amore & commiſeratione Auguſtini nonnulli adducti, auxiliatrices illi offerre manus, erroremque corrigere, ſuarum duxerunt eſſe partium, ut autoritati ejus apud poſteros conſulerent: quibusdam cautius ſubtiliusque unicam

* juxta edit. Froben.

** editi: *non abſente*, at omnes MSti: *non indigente*, not. in Aug. de C. D. Lib. VII cap. XXX. edit. nov. Pariſ.

cam modo ſyllabam adjicientibus, ad declinandum, quem Auguſtino tribui nolebant, ſenſum, & pro *non ingente* ſubſtituentibus: *non indigente*, aliis apertiſſime ſiſtentibus Patrem loquentem ea ratione, quam maxime crediderunt oppoſitam ſententiæ, quam rejectam cupiebant: *non abſente natura*, pro: *non ingente natura*.

At bonum factum! temeritas veterum horum expurgatorum ad omnia ſe non porrexit, reſtantque ejus doctrinæ, quam hac ratione obſcuratam voluerunt, alibi veſtigia luculentiſſima. In hoc ipſo opere de Civitate Dei, quod per longum temporis intervallum lectioni ordinariæ illorum, qui eruditionis pietatisque laudem affectabant, inſerviit, eoque majori periculo ob numerum deſcribentium & correctorum expoſitum erat, hæc adhuc leguntur verba: *huic, (ſcilicet Deo,) templum ſimul omnes, & ſinguli templa ſumus, quia & omnium concordiam, & ſingulos inhabitare dignatur: non in omnibus, quam in ſingulis major, quoniam nec mole diſtenditur, nec partitione minuitur.* * Sic & in Epiſtola ad Dioſcorum idem Hipponenſium Præſul ſcribit: quod Deus non ſit ſubſtantia diffuſive extenſa, *Deum non diffundi vel diſtendi, per locos finitos vel infinitos.*** Sed & in libro Confeſſionum *** mentem ſuam ſolide atque eleganter explicat: *ego incraſſatus corde, nec mihimet ipſi, vel ipſe conſpicuus, quidquid non per aliquanta ſpatia tenderetur vel diffunderetur, vel conglobaretur, vel tumeret, vel tale aliquid caperet, aut capere poſſet, nihil prorſus eſſe arbitrabar. Per quales enim formas ire ſolent oculi mei, per tales imagines ibat cor meum; nec videbam, hanc eandem intentionem, quas illas ipſas imagines formabam, non eſſe tale aliquid, quæ tamen ipſas non formaret, niſi eſſet magnum aliquid. Ita etiam te, vita vitæ meæ, grandem per infinita ſpatia undique cogitabam penetrare totam mundi molem, & extra eam quaqua verſum per immenſa ſine termino, ut haberet te terra, haberet cœlum, haberent omnia, & illa finirentur in te, tu autem nusquam. Sicut autem luci Solis non obſiſteret aeris corpus, aeris hujus, qui ſupra terram eſt, quo minus per eam trajiceretur, pene-*

* *de Civ. Dei Lib. IV, cap. X.* ** *Ep. CXVIII.*
*** *Lib. VII, cap. 1.*

trans eum, non dirumpendo, aut concidendo, ſed impellendo eum totum: ſic tibi putabam non ſolum cœli & aeris, & maris, ſed etiam terræ corpus pervium, & ex omnibus maximis minimisque partibus penetrabile, ad capiendam præſentiam tuam; occulta inſpiratione intrinſecus & extrinſecus adminiſtrantem omnia, quæ creaſti. Ita ſuſpicabar, quia cogitare aliquid non poteram, nam falſum erat. Sed mitto reliqua Auguſtini loca ad idem argumentum ſpectantia, cum hæc, quæ adduximus, ſufficiant ad oſtendendam convenientiam cum loco *Lib. VII de Civitate Dei*, ſecundum eam, quam nos ibi reſtituimus, lectionem. *Non abſente natura*, vt impreſſi codices habent, repugnat Auguſtino, qui non admittit præter præſentiam potentiæ, præſentiam aliquam ſimultaneitatis & coextenſionis, ſpiritualis Dei ſubſtantiæ cum ſubſtantiis corporalibus: *non indigente natura*, ut antiquiſſimi codices manuſcripti Ludovici Vivis Patrumque Benedictinorum habent, frigidum eſt. Per ſe enim hoc intelligitur, naturam Dei non eſſe debilem & indigentem, dum aſſeruit, eum cœlum & terram præſentia potentiæ implere; neque conſtitutum hoc Auguſtino, omnipotentiam divinam cum impotentia falſorum Deorum comparare; ſed ideam puram & ſublimem ſupremi entis ſuppeditare. Repræſentat itaque Deum implentem cœlum & terram præſentia & plenitudine potentiæ; non vero humili quadam corporibusque propria extenſione, aut ſpatio quodam vacuo, quod revera nihil eſt: *implens cœlum & terram præſente potentia, non ingente natura*, & hæc quidem ſententia plane in hunc locum quadrat, qui ſine ea ſenſu deſtitueretur, eſtque Auguſtino fere propria, quippe cujus ſubinde & libenter meminit.

In libro *de quantitate animæ** Auguſtinus ex inſtituto de ſpiritualitate animæ agit. Docet ibi animam nulla ratione neque longam, neque latam eſſe, quod hæ ſint affectiones modique corporum, ſecundum quos nos conſuetudine quadam velimus de anima judicare: *non enim ullo modo aut longa aut lata eſt anima, - - - corporea iſta ſunt, & de corporum conſuetudine ſic animam quærimus:* qui locus itidem parallelus eſt iſti: *implens cœlum & terram præſenti potentia, non ingente natura:* idque per analogiam,

* *cap. III.*

giam, quæ eſt inter Deum & animam, in quantum eſt ſubſtantia ſpiritualis. Bernhardum præterea conſtat in ſcriptis Auguſtini admodum fuiſſe verſatum, is itaque quidquid egregium & ſubtile de hoc argumento habet, ex eo ſumſit. Hoc verba viri hujus pietate non minus quam eruditione inſignis teſtantur, dum *DEUS*, inquit, *æternitas, Deus caritas eſt, longitudo ſine protenſione, latitudo ſine diſtenſione*; per utramque tranſcendit tempora & locos, idque per præſtantiam & activitatem naturæ ſuæ, non vero per enormem ſubſtantiæ extenſionem; *in utroque pariter locales quidem temporalesque excedit anguſtias, ſed libertate naturæ, non enormitate ſubſtantiae:* * quæ verba, *libertate naturæ, non enormitate ſubſtantiæ*, coincidunt cum iſtis Auguſtini: *præſente potentia, non ingente natura.*

Sed poteſtne textus aliquis ſine autoritate manuſcriptorum reſtitui? Hoc mihi equidem Martianæus objecit circa voces Græcas mutilatas, quæ in antiquis codicibus manuſcriptis Hieronymi extabant, quas quidem voces in nova ſua editione Hieronymi reſtituere Martianæus aggreſſus eſt ſolis conjecturis nixus, cum deeſſent codices manuſcripti. ** Idemque poſt eum Joannes Clericus *** fecit, qui accuratiorem clarioremque conſtructionem reddere annisus eſt. Ego præterea locum Auguſtini ita reſtitui, ut ſenſum convenientem per ſubſtitutionem unius ſyllabæ in locum alterius ſyllabæ, quæ temporis tractu & raſura quadam formari potuit, redderem. † Interim Martianæus tamen de hac re pronuntiat, hanc libertatem nunquam ſibi placuiſſe, nec a ſe uſurpatam, (cum tamen eadem ſæpiſſime uſus ſit) eo quod hanc ſibi indiſpenſabilem conſtituiſſet legem, autoritatem originalium ſequi, & in lectionibus codicum manuſcriptorum nihil immutare: †† hinc ad indignationem progreſſus miſeros Criticos vocat, qui nunquam manuſcripta legerint, eos ſcilicet, qui cum norint, egregii & ſubtilis Critici laudem illi tribuendam, cumque antiquiſſimi codices

* *de conſiderat. Lib. V cap. XIII.*

** *nov. edit. Hieronymi T. I col. 837, 838.*

*** *Art. Crit. Part. III ſect. 1 cap. XIII.*

† *Journal des ſçavans M DCC III menſ. Aug. p. 510, 511.*

†† *ib. Septembr. p. 559, 560.*

dices manuſcripti Hieronymi verba Græca habeant: *addunt hoc loco vetuſtiora exemplaria*, neutiquam cum illo ex ſola præſumtione, & velut enthuſiaſmo quodam pronuntiant: hæc non eſſe Hieronymi. * Martianæus diſcere hinc poterat, non tantum per codices manuſcriptos textus corruptos veterum corrigi, ſed per alias etiam regulas, quas recta ratio & ars critica ſuppeditat. Documento illi eſſe poterat editio Latina librorum *Confeſſionum Auguſtini* Domini Dubois, ** in qua autor poſt elegantiſſimam Operum Auguſtini editionem a Benedictinis curatam, plurima abſque codicum manuſcriptorum ſubſidio, ſola ingenii ſagacitate, & eruditione, accurataque ſententiarum Auguſtini cognitione fretus, feliciter correxit. Idem circa Literas Auguſtini in elegantiſſima ſua translatione præſtitit. Nec dubium, quin grato id animo agnituri ſint Benedictini Patres, ſi aliquando novam Operum Auguſtini editionem ſuſceperint.

Sed ut ad ſententiam Auguſtini, quæ nobis ad veram lectionem in iſta codicum manuſcriptorum & editionum diſcrepantia, detegendam uſui fuit, revertamur, & coronidis veluti loco hoc adjiciamus: dignum admiratione in Auguſtino cenſemus, quod iſtas mente conceperit ideas, ex quibus Carteſius tantam conſecutus eſt gloriam, ac ſi primus earum eſſet inventor. Auguſtino eas debere Carteſium, non dixerim, cum forte in ejus lectione parum fuerit verſatus; fieri tamen potuit, ut in eandem uterque deveniret cogitationem, dum a ſenſibus & imaginatione abſtrahentes, rationis accurate ſecuti ſunt dictamen. Uterque ſane bene intellexit, primam maximeque propriam rerum corporalium ideam eſſe extenſionem, unde poſitio partium extra partes ſequitur, itemque impenetrabilitas, & reliqui modi corporum. Contra ſi per modos ſubſtantiarum ſpiritualium usque ad illarum naturam aſcendas, nihil tandem quam ſimplicitatem & inextenſionem deprehendes. Quare & ipſa cogitatio etiam cum circa corpus & extenſionem verſatur, nihil tamen habet extenſionis. Hinc & virtus & ſapientia, inquit Auguſtinus, *** ex omni parte independens eſt a parvitate aut magnitudine hominis ſapientis. Sic & veritas occupat

* *ibid.* ** impreſſ. Pariſ. ap. Caignardum A. M DC LXXXVII,
*** *epiſt. CXVIII.*

cupat & implet animum absque tamen extensione locati. Quemadmodum itaque in omnibus modis corporum extensio quæpiam reperitur, eo quod a corpore procedentes, naturæ corporeæ sunt participes, ita contra in modis spirituum nulla extensio deprehenditur, quod documento certissimo est, cum natura spiritus nullam extensionem consistere posse. Deus itaque cum existat, creet, cognoscat, gubernet atque conservet omnia, in his omnibus tamen nulla est idea extensionis localis in eo: nisi forte existimaveris, propterea quod producit & cognoscit essentias extensas, eum quoque necessario ut extensum concipiendum esse. Id, quod perinde foret, ac si ea propter quod crearet & cognosceret substantias impenetrabiles, ipsum nos oporteret concipere impenetrabilem: aut quasi nostras perceptiones oporteret esse longas, latas, profundas, quadratas & rotundas, eo quod circa corpora, in quibus ejusmodi dimensiones conspiciuntur, versantur. Opinio, quæ Deo localem aut intelligibilem extensionem attribuit, mysterium continet, quod ratio humana capere nequit, cui, quantum fieri potest, parcendum, ne contra ejusmodi scita insurgat, frenumque mordeat. Enimvero ne substantiæ divinæ, si extensa supponatur, quidquam decedat simplicitati & unitati, neve distributa in partes aut composita ex partibus, quæ vim & præstantiam totius non habent, ad imperfectionem materialium rerum reducatur, fingendum erit, divinam hanc substantiam ita extensam, totam esse in toto, & totam in qualibet parte totius. Sed illa tota in qualibet parte esse nequit, siquidem hæc substantia adhuc in aliis partibus collocetur. Quod profecto non est lucem accendere rationi, sed in gurgitem eandem detrudere, unde emergere nequeat. Juxta Metaphysicam Augustini superari isti scopuli possunt, qui ceteroquin ad incredulitatem aliquem inducere poterant. Sed & secundum sententiam Augustini alterum evitatur extremum, quod est dogma Anthropomorphitarum & Socinianorum de Deo corporaliter circumscripto, & in cœlo concluso. Adeo ut possimus concludere verbis Augustini: *num quid nihil est veritas, quoniam neque per finita neque per infinita locorum spatia diffusa est? & clamasti de longinquo: imo vero, ego sum, qui sum. Et audivisti auditu in corde, & non erat prorsus unde dubitarem, facilius.*

ciliusque dubitarem vivere me, quam non esse veritatem, quæ per ea, quæ facta sunt, intellecta conspicitur. *

TRAITE' DE L' ORIGINE DE LA REGALE.

i. e.

TRACTATUS DE JURIS REGALIÆ ORIGINE; Autore CASPARO D' AUDOUL, Parliamenti & Consiliorum Regiorum, nec non Ducis Aurelianensis Advocato.

Parisiis, apud Jacobum Columbat, 1708, 4.
Alphab. 2 plag. 2.

Prostat Lipsiæ, apud Jo. Fridericum Gleditsch.

NEmo, qui vel a limine salutavit Historiam, ignorat, quantis annis superioribus turbas dederit Jus Regaliæ, cujus vel ideo sciri meretur origo, quod ipsis illius propugnatoribus fuit incerta, & quod magna eorum, qui oppugnarunt, censetur autoritas. Illorum plerique per longissimi temporis præscriptionem usurpari recte dicunt; inter hos Pontifices, Bonifacius VIII & Innocentius XI, & amici Pontificum, Baronius atque Bellarminus, quin ipse ex Gallis Petrus de Marca censentur. Partes igitur defensorum se confirmaturum, adversariosque si non contumaciæ, erroris certe convictum iri sperat Autor, si & originem monstret & possessionem legitimam. Homagium ab Episcopis Regi præstandum, investitura ab illo accipienda, proventus Ecclesiasticorum bonorum vacationis tempore Regi tradendi, beneficia item simplicia, (quæ *non curés* Galli appellant) eodem vacationis tempore conferendi potestas jus illud constituunt. Istud jus Ludovicus XIV limites pristinos erumpere & per Occitaniam quoque, Aquitaniam, Provinciam, Delphinatum aliasque provincias diffundi voluit. Cui tamen torrenti aggerem quendam Innocentius XI & Autor libri de Jure Regalium sub Episcopi Pamiensis nomine ponere conabantur. Perfossus tamen ille jam dudum jacuit, nec quicquam, nisi ut penitus destrueretur, decrat, quod hic tractatus molitur. De his, quæ adhuc diximus, pluribus Lib. I Parte I differitur ab Auto-

* *Confess. lib. VII cap. X.*

Autore. Et is quidem fundamentum Regaliæ quærit in Aurelianenſi Concilio primo, quod nationale & a Clodovæo I fuit convocatum, cujus ea occaſione converſio P. II narratur. Hinc P. III ad ipſum illud concilium fit transgreſſio, quod Autor Regis voluntate congregatum, Regi parentibus Epiſcopis, monet. Nec aliis de rebus ibi factam conſultationem, præterquam de quibus Rex voluerit, qui ſententiam poſtmodum Epiſcoporum autoritate ſua confirmaverit. Canones alios tacemus, ex quibus tamen ſingulis fere aliquid, quod ſupremum Regis in Epiſcopos Dominium ſtabiliat, exſculpitur. Septimus huic juri favere præ aliis putatur, ex quo per Soriten quaſi concluſionem ſuam deducit Autor, quæ expreſſe non ineſt Canoni. Definitur in eo *de fructibus, quos Deus dignatus fuerit dare ex bonis Eccleſiæ, Regis munere collatis vel adhuc conferendis*, eos nempe Eccleſiarum reparationi, Sacerdotum alimentis, pauperum refectioni, vel redemtioni captivorum impendendos. Latere hic res tantopere quæſita in voce *fructibus* creditur, ex qua concludit Autor, dominium ſolum utile & uſum fructum Eccleſiæ concedi, directum ſervari Regibus. Cum igitur uſus fructus perceptio moriente Epiſcopo ceſſet, reditus iſtos ad Dominum directum, Regem ſcilicet, pertinere. Vidit hic aliquam difficultatem Autor, veremur tamen, ut viderit omnes. Objici nempe poſſe fatetur, expreſſe dominium directum hic Regi non ſervari, quod tamen cadere per expreſſam dominii utilis commemorationem exiſtimat. Quidſi vero Eccleſiæ, quæ non moritur, non Epiſcopis donata bona, fructus in Eccleſiæ maximam partem non Epiſcopi commodum impendendos, feudi naturam (feudum enim ipſe hic agnoſcit) plus quam dominium utile habentem quis opponat? Quidſi ex fructuum voce dominium utile probari poſſe neget? Quidſi Lugdunenſe Concilium Anni 1274. ab ipſo allegatum, jus illud, cujus facit mentionem, in Aurelianenſi Concilio fundari, non agnoſcere opponat? Quidſi idem Concilium ſtricte ſequatur, per quod reſtringitur poteſtas Regis ad ea ſolum, quæ ad fructus provenientes vacationis tempore pertinent, ita ut ne Rex quidem omnia directi dominii, cum jus alienandi deſit, habere queat? Hæc vero prolixius paulo fuere deducenda, cum cardo rei in illis vertatur, licebit nobis poſtea eſſe breviori-

bus. L. II homagium Regi ab *Epiſcopis* ſemper præſtitum ex præſcriptione, Conciliorum Canonibus, antiquis Autorum teſtimoniis, Pamienſis denique Epiſcopi confeſſione probat. L. III diviſionem juris iſtius ratione objectorum ſpiritualium & ſecularium (quæ voces, ne fiamus obſcuri, cum aliis ejus generis ſunt retinendæ) in antiquum porro & novum explicat. Vocem Regaliæ ipſa re agnoſcit recentiorem, poſt Lateranenſe Concilium A. 1122 uſurpari cœptam. Et quamvis Bonifacius VIII poſtea jus iſtud invertere fuerit conatus, irrito licet tentamine, Clementem tamen V (qui erat omnino totus Gallis addictus, quo iis contra Templarios Germanosque Imperatores uteretur) per Bullam aliquam A. 1311 & in Concilio Viennenſi A. 1312 illud confirmaſſe. Mentionem porro hoc libro repetit Canonis VII Concilii Aurelianenſis, ex quo per nexum feudalem Regi Regaliæ jus competere monſtrat; per feudum autem non niſi uſum fructum rei immobilis tradi exiſtimat. L. IV Concilium Lugdunenſe cujus ſupra ὡς ἐν παρόδῳ facta mentio, ſibi favere pluribus monſtrat. L. V poteſtas Beneficia ſimplicia diſpenſandi vindicatur Regi, ex ea potiſſimum ratione, quod iſta Beneficia veniant ex fructibus bonorum liberalitate Regis Eccleſiæ conceſſorum. Hæc cauſæ ſuæ defendendæ hactenus Autor diſſeruit; reſtabant adhuc revellendi adverſarii, quibus tres Libros impendit. Libro VI & VII refutat Baronium & Canonem *Adrianus*, quem pro ſuppoſito habebat Baronius, defendit. In eo nempe Canone Adrianus I Pontifex Carolo Magno, cujus opera in Longobardis coercendis fuerat uſus, poteſtatem concedit *eligendi Pontificem & ordinandi Apoſtolicam ſedem.* Inſuper *Archiepiſcopos & Epiſcopos per ſingulas Provincias ab eo inveſtituram accipere* definit. Ex inveſtitura vero nexu feudali Regalium jus pendere identidem aſſerit. Illud vero, quod per ſingulas provincias Carolus hoc potuerit, inſigniter huic tempori favere credit, quo Ludovicus XIV in ſupra nominatis regionibus illud jus exercere ab anno 1675 incœpit, quarum provinciarum omnino poſſeſſores & Clodovæus & Carolus M. fuerint. Quamvis nec ipſe diffitetur, Carolum nunquam hanc a Pontifice conceſſam facultatem voluiſſe exercere. Imprimis vero hac de re controverſia anno 1681 maxime fuit agitata, extantque

eam

eam in rem varii libelli, Episcopique Pamiensis Tractatus tum quoque lucem aspexit tertium a mota lite impressus. Iste liber L. VIII confutatur, simul cum Innocentii XI literis ad Regem scriptis; quibus tractationibus absolvitur hic Tractatus, multis præterea observationibus, quæ ad libertatem Gallicanæ Ecclesiæ & Regni istius ἐξοχὴν pertinent, refertus. Ceterum egimus de Jure Regaliæ, cum Gilberti Burneti librum *The History of the Rights of Princes in the Disposing of Ecclesiastical Benefices and Churchlands*, Lond. 1682, 8 excusum in Actis A. 1685 p. 549 & Larroquani libellum *Nouveau Traité de la Regale*, qui Roter. 1685, 12 prodiit, ib. p. 556 recensemus.

LJCHT DER WJSHEJT JN DEnen nöthigsten Stücken der wahren Gelehrsamkeit ꝛc.

i. e.

LUMEN SAPIENTIÆ IN PRÆCIPUIS VEræ eruditionis partibus obvium, ad cognoscendas res divinas & humanas; Autore M. MARTINO MUSIG, cum Præfatione JO. FRANC. BUDDEI, S. Th. D. & Prof. Publ. de eruditione politica & scholastica. Tomus I.

Francofurti & Lipsiæ, 1709, 8.
Alph. 2.

OPeris hujus Autor Cl. præcipuas veræ solidiorisque eruditionis partes, quibus tum ad futuræ, tum hujus vitæ felicitatem ostenditur via, in compendio exhibere secum constituit. Scopus, quem sibi proposuit, est, ut prætermissis superfluis atque inutilibus, ea tantummodo velut in compendio sistat, quæ omnibus ac singulis, cujuscunque demum ordinis sint ac conditionis, certissimo esse queant usui. Idcirco vernacula etiam omnia exponit lingua, utens insuper methodo erotematica, quæ inprimis omnibus sua se commendat perspicuitate atque facilitate. In pertractandis iis, quæ humanam pariter ac divinam absolvunt sapientiam, Virum Celeb. Jo.

Franc. Buddeum, qui hodie Jenæ Theologiam docet, sibi elegit ducem auctoremque. Opus omne in Tomos tres, minoris tamen molis, dividitur. Primus, quem nunc sistimus, tum eas doctrinas, quæ intellectum instruunt, & Philosophiæ instrumentalis nomine venire solent, tum illas etiam, quæ de corporibus naturalibus spiritualibusque agunt, & in theoretica, quam vocant, Philosophia alias traduntur, complectitur. Alter practicæ Philosophiæ, Ethices scilicet, Juris N. & Gent. Politicæ, sistet præcepta; quibus insuper brevem Imperii Germanici delineationem, in quantum considerationis politicæ est, se additurum promisit. Tertius christianæ religionis docebit fundamenta, eum inprimis in finem adornandus, tum ut quæ rationis captum superant, scitu tamen ad veram eruditionem sunt necessaria, inde suppleantur; tum etiam ut ii, qui Theologiam ex instituto tractare non sibi datum credunt, habeant, unde facili negotio primaria religionis nostræ haurire possint capita. Primo huic Tomo, quem antea memoravimus, Joannes Franciscus Buddeus præliminarem præmisit Dissertationem de duplici eruditione, quarum altera vitæ, altera scholæ inservit; quarum illam realem, hanc instrumentalem aut scholasticam dicere liceat. Utramque inter se contendit, & realem ita comparatam esse docet, ut ejus nemo expers esse debeat, qui beate feliciterque vitam transigere cupit, etsi a quibusdam ob muneris, quo funguntur aut fungi cupiunt, rationem accuratior quarundam ejus partium notitia requiratur. Scholasticæ autem, quam vocat, eos peritos esse debere contendit, qui docendis aliis se destinarunt, aut in propaganda, explicanda defendendaque contra adversarios veritate occupantur. Altius autem dum rem repetit, nonnulla de origine, deque fatis utriusque ex historia philosophica adfert. Realem eruditionem & antiquiorem esse scholastica, & multis modis etiam anteferendam. Scholasticam, quæ apud nos in usu est, Athenis suos præcipue habere natales, unde ad Romanos & ita porro ad nos promanaverit. Ceterum utrique suos definit limites, & justa constituit pretia. Scholasticam tantum abest, ut flocci faciendam existimet, ut potius in omnibus eruditionis partibus, quando alios docere debeamus, singularem ejus esse usum, confiteatur libentissime. Addit tamen, quod multi ea male abutantur. Alios

nimio

nimio plus eam extollere, & fæpe reali etiam præferre: alios dum minutiſſima quæque perſequantur, & de iis lites moveant nunquam finiendas, pædantismi incurrere in crimen: alios per imprudentiam ei etiam hominum generi eam obtrudere, quorum conditio longe alia, quam ſcholaſtica, requirere videbatur. Ita reali eruditioni primas ea, qua decebat, ratione attribuendo, ad Auctoris pergit inſtitutum, & quid ipſum ad ſcribendum impulerit, uberius exponit. Autor vero ipſe, Tomo hoc primo, in pertractandis ſuis ſequentem tenuit ordinem: primo ea, quæ intellectum ad ſapientiam inſtruunt, capitibus ſex incluſit. Cap. I agit de eruditione in univerſum, non ſolummodo definiendo eam atque in ſpecies ſuas dividendo, ſed examinando etiam, quinam ad eruditionem natura ſint apti, & quibusnam ad eam perveniatur mediis. Cap. II tum de Philoſophia in univerſum agit, tum fata ejus per omnes Philoſophorum ſectas, veteres, medii ævi & recentiores enarrat, addendo ſimul uniuscujusque ſectæ placita atque decreta. Cap. III vires & facultates intellectus indagando de natura ejus, de morbis, de perfectione & remediis, quibus perficiatur, ita tractat, ut difficiliora exemplis ubique illuſtret, & ita doctrinam omnem, quæ Logicæ vulgo nobis venire ſolet nomine, preſſe atque ſtrictim abſolvat. Cap. IV intellectum inſtruere ſatagit, quomodo ſe interpretandis aliorum in ſcriptis gerere debeat: ubi de ſermonis natura, de vitiis, de virtutibus & regulis, quas interpretes, ſi ab erroribus ſibi velint cavere, attendere habeant neceſſe, breviter exponit. Cap. V requiſita boni Doctoris, qualem ſcilicet in inſtruenda juventute ſe præſtare oporteat, exponuntur & varii modi ſimul, quibus veritas cum aliis communicatur, vocantur ſub examen. Cap. VI de Oratoria quædam præcipit. Non injuria Oratoriam cum Logica conjungi exiſtimat Autor, cum ille ipſe, qui recte per Logicam cogitare, indicare, ratiocinari didicerit, non poſſit non recte etiam loqui & cogitata ſua aliis proponere. Quæ tamen in opere ipſo fuſius diducuntur omnia & argumentis roborantur non contemnendis. Pergit ſecundo ad doctrinas theoreticas, quas capitibus ſeptem includere libuit. Cap. I de corporum naturalium ſcientia; de ſpiritualibus & Deo quædam in univerſum diſquirit, enarrando ſimul

tum

tum incrementa hujus disciplinæ, tum nova inventa, quibus indies fuerit aucta. Cap. II omnem hominis structuram, scitu inprimis necessariam, persequitur. Liquorum & spirituum vitalium naturam, quibus corporis machina movetur, ita indagat, ut valetudinis pariter ac morborum inde etiam pateat ratio. Addit quoque pauca de anima, primo illo & præcipuo operationum humanarum principio. Cap. III agit de animalibus brutis, de plantis & mineralibus. Cap. IV de terra, aqua, igne, aere variisque meteoris. Cap. V de hujus universi systemate & corporibus cœlestibus. Cap. VI de proprietatibus corporum naturalium, de eorum materia, forma & fine. Denique Cap. VII de spiritibus, tum creatis, tum increato seu Deo. In singulis his pertractandis, præter perspicuitatem, etiam hoc habet singulare, quod in corporibus & substantiis explicandis ubique creatoris sapientiam, omnipotentiam, bonitatem, providentiam, palpandam quasi offerat & pleno ore prædicet; quod ipsum tantum abest, ut alienum a physica tractatione haberi debeat, ut potius firmiter sit statuendum, omnem inde hanc eruditionis partem suam nancisci jucunditatem, pondus omne. Reliquos duos Tomos brevi quoque adspecturos esse lucem, accepimus.

NOVA LITTERARIA.

Ipsiæ nostræ proximis nundinis Autumnalibus prodibit *Bibliotheca Sacra, seu Syllabus omnium S. Scripturæ editionum ac versionum secundum seriem linguarum, quibus vulgatæ sunt, Notis Historicis & Criticis illustratus, adjunctis præstantissimis Codd. MSC. labore & industria Jacobi le Long, Parisini, Congreg. Oratorii D. J. Sacerd. & Bibliothecæ Domus Paris. Præfecti. Nova editio, in qua plurimis exempli Parisiensis mendis sublatis, addenda & emendanda, quæ in ejusdem calce occurrunt, suis locis inseruntur, ac novæ passim observationes exhibentur studio Christiani Friderici Bærneri SS. Theol. D. & Græc. atque Lat. Litteraturæ PP. Lipsi.* quem librum Parisiis nuperrime editum publice constat. Ibidem intra paucos dies & magnum Lexicon Historicum IV Tomis in fol. Jo. Franc. Buddei cura lucem adspiciet, pariterque tertia editio Lexici, quod Staats und Zeitung Lexicon vocatur, duplo auctior, cum Jo. Hübneri præfatione prodibit, quem Virum celeberrimum nunc in Historia Ecclesiastica proxime edendâ occupari novimus. Pariter sub prelo hic est Hadriani Introductio in [illegible] Litteras, Græce olim ab Hæschelio edita, nunc passim emendata, Latine primum versa & Notis illustrata, cum Præf. de grate & vita Hadriani.

* * *

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Octobris, Anno MDCCIX.

ΤΑ ΤΩΝ ΦΙΛΟΣΤΡΑΤΩΝ ΛΕΙΠΟΜΕΝΑ ΑΠΑΝΤΑ.

PHILOSTRATORUM QUÆ SUPERSUNT OMNIA. Ex MSS. Codd. recenſuit, notis perpetuis illuſtravit, verſionem totam fere novam fecit GOTTFRIDUS OLEARIUS.

Lipſiæ, apud Thomam Fritſch, 1709, fol. Alph. 11 plag. 8.

ITa tandem eruditorum votis dudum expetita in ſcenam nuper prodiere Philoſtratorum Opera, Gottfridi Olearii, hodie SS. Theol. Doctoris & Profeſſoris digniſſimi, quem in colligendis his Eruditorum Actis Socium a multis annis habemus perinduſtrium, curis egregie expolita, & Principi Regio atque Electoratus Saxonici Heredi, FRIDERICO AUGUSTO, Domino noſtro clementiſſimo, conſecrata. Quem quidem laborem cum Celeberrimus Vir jam eo tempore, quo elegantiores literas communi applauſu apud nos profitebatur, perfeciſſet; ob varia tamen impedimenta accidit, ut is ſanctioribus demum curis admotus hoc veluti longe præſtantiſſimum priſtini amoris atque deliciarum monimentum in lucem exire curaverit. Et ſane ſive textus Græci integritatem, nunc demum Philoſtratorum lucubrationibus partim ex MSS. codicibus, partim ex ingenio Cl. Viri reſtitutam, ſive verſionis Latinæ, quæ tota fere nova exhibetur, elegantiam ac perſpicuitatem, ſive notarum, quibus loca impedita & reconditæ doctrinæ plena explicantur atque illu-

ſtrantur, præſtantiam, ſive denique chartæ & typorum ſpectaveris ſplendorem, quo nulli facile adhuc impreſſo libro editio cedit; ita hoc opus comparatum eſt, ut laudes noſtras longe tranſcendere videatur. Sed age totius *laboris* a Cl. Oleario præſtiti rationem atque ſubſidia accuratius paulo enarrabimus, ac primo quidem de ipſis, quorum ſcripta in hoc volumine potiſſimum continentur, *autoribus Philoſtratis*, tum de *editionibus*, quæ novam hanc præceſſere, e luculenta, quæ toti operi præmiſſa eſt, Præfatione nonnulla dicemus.

Variæ quidem ſunt eæque contrariæ prorſus, quas de autoribus horum ſcriptorum viri docti, nominatim *Jonſius*, *Meurſius* & *Tillemontius* dixere, ſententiæ, cum ea, quæ apud Suidam, unicum in hoc argumento ducem, leguntur, impeditiora ſint multisque difficultatibus involuta. At vero Cl. Olearius magno eruditionis apparatu rem omnem expedit, & ingenioſa Suidæ emendatione Philoſtratos, ſingulorum, quæ hic exhibentur, ſcriptorum autores manifeſte prodit. *Tres* igitur agnoſcit Philoſtratos, quorum *primus* ei eſt Veri filius, qui Severi imperium vivendo attigit, Vulgo quidem primus ille Philoſtratus ad ævum Neronis refertur, idque autoritate Suidæ, cujus hæc verba ſunt: Φιλόστρατος ὁ πρῶτος, Λήμνιος, υἱὸς Βήρου, πατὴρ δὲ τοῦ δευτέρου Φιλοστράτου, σοφιστὴς καὶ αὐτὸς, σοφιεύσας ἐν Ἀθήναις, (γεγονὼς) ἐπὶ Νέρωνος: ἔγραψε λόγους πανηγυρικούς, κ. τ. λ. Verum Cl Olearius levicula emendatione & diſtinctione aliter inſtituta verba poſtrema ita legit: σοφιεύσας ἐν Ἀθήναις, ἐπὶ Νέρωνα ἔγραψε, λόγους πανηγυρικοὺς κ. τ. λ. idque Suidam ſibi voluiſſe putat: *PHILOSTRATUM PRIMUM, Lemnium, filium Veri, patrem vero extitiſſe PHILOSTRATI SECUNDI, eumque & ipſum Sophiſtam fuiſſe, atque Athenis docuiſſe, ſcripſiſſe contra Neronem, orationes item Panegyricas &c.* Sicuti autem ἐπί τινα γράφειν, phraſis eſt Græcis ſcriptoribus hoc ſenſu maxime uſitata, & Philoſtratum contra Neronem ſtylum ſtrinxiſſe facile confirmatur; ita jam in his verbis nihil plane de ætate *primi Philoſtrati* haberi, ſimulque etiam τὸ ἐναντιοφανὲς, quod Meurſius inter hunc & alterum de ſecundo Philoſtrato Suidæ locum notavit, diſparere obſervatur. Jam quod ad *ſecundum Philoſtratum* attinet, Cl. Olearius

rius porro ſequitur Suidæ fidem & autoritatem, qui hunc prioris filium fuiſſe, & temporibus Severi usque ad tempora Philippi floruiſſe teſtatur, eidemque clariſſimo Sophiſtæ autori *hiſtoriam Apollonii Tyanæi*, *hiſtoriam Sophiſtarum*, *Heroica*, *Imagines priores*, *epiſtolas amatorias*, *epigrammata*, quæ ſcripta fere integra in hac editione extant, tum & inedita quædam adſcribit. Hinc primo Meurſius notatur, qui ex hoc Philoſtrato prioris nepotem facere, eidemque *imagines poſteriores*, primo autem *priores* tribuere conatur; deinde autem *Hiſtoria Sophiſtarum*, de cujus autore magna inter harum rerum peritos controverſia eſt, huic ſecundo Philoſtrato, Apollonii ſcilicet Panegyriſtæ, præclaris argumentis vindicatur. Quippe de eodem dubitandi occaſionem viris doctis iterum præbuiſſe videtur Suidas, qui poſtquam ſecundo Philoſtrato Βίος σοφιστῶν diſerte aſſignaſſet, in vita tertii Philoſtrati τινὰς καὶ τὰς τῶν σοφιστῶν βίους ἐπ' αὐτὸν ἀναφέρειν, *eſſe nonnullos* dicit, *qui huic vitas Sophiſtarum attribuant*. Itaque Voſſius, ceterique ſupra commemorati ſcriptores diverſos Vitæ Apollonii & Hiſtoriæ Sophiſtarum ſcriptores conſtituendos eſſe putarunt; quorum tamen argumentis ſolide refutatis, Cl. Olearius eundem, qui vitam Apollonii ſcripſit, vitas quoque Sophiſtarum compoſuiſſe docet, ac primo quidem inde, quod harum autor in vita Alexandri Peloplatonis ad Commentarios de Apollonio propria ſcripta allegantium ſtylo provocare deprehendatur. Hæc namque ejus ibi verba ſunt: ἔιρηται σαφῶς ἐν τοῖς εἰς Απολλώνιον. *Hac de re dictum eſt luculenter in Commentariis de Apollonio.* Alterum argumentum ab Eunapii autoritate deſumtum eſt, qui cum eadem in vitas Sophiſtarum præfatione & *vitam Apollonii* citet & *Sophiſtarum hiſtoriam*, ne minimo quidem indicio facto diverſos eſſe iſtos autores, ejusdem hominis fœtus geminum iſtud opus ſaltem credidiſſe videtur. Denique idem prorſus, qui in utroque opere obſervatur, variorum apud alios autores phraſium uſus & maxima ſententiarum atque opinionum cognatio Olearii ſententiam præclare confirmant. De *tertio* Philoſtrato adhuc dicendum eſt, cujus ſunt *imagines poſteriores*, quas, ut ipſe de ſe in operis exordio teſtatur, veſtigiis cognominis ſui & avunculi, *Philoſtrati* nimirum *ſecundi*, inſiſtens elaboravit. Hinc etiam Suidas Philoſtratum ter-

tium, Nerviani filium & secundi Philostrati ἀδελφόπαιδα h. e. *ex sorore* fuisse *nepotem*, & Athenis Sophistæ munere fungentem inter alia εἰκόνας scripsisse refert. Ejus præter has imagines, *epistola* quoque *de modo epistolas exarandi* in nova hac editione comparet. Hisque tribus Philostratis ita commemoratis, eorundemque scriptis vindicatis, alios variarum gentium Philostratos, quorum scripta temporum injuria nobis erepta sunt, & de quibus Vossius, Jonsius, Meursius, ac inprimis novum gentis nostræ decus, J. A. Fabricius multa studiose congesserunt, ipse Cl. Autor noster consulto prætermittit, veruntamen obiter Meursium atque Vossium notat, & Philostratum, cujus Suidas meminit voce μητροφώνης, ab omnibus prætermissum fuisse observat.

Διάλεξιν de Philostratis autoribus excipit expositio *Editionum*, quæ novam hanc præcessere. Ubi quidem Cl. Olearius initio statim diligentem hac in re a *J. A. Fabricio* pro more suo præstitam operam laudat, quippe cujus de Philostratis eorumque scriptis, ex propediem edendo Lib. IV cap. XXIV Bibliothecæ Græcæ ἀποσπασμάτιον, humanissime secum communicatum, una cum clarissi Virorum, *Vossii, Jonsii, Meursii, Tillemontii* de eodem argumento diatribis integris, his Prolegomenis suis subjecit. Neque igitur scriptorum Philostrateorum editiones, ab illo jam jam ordine enumeratas, hic denuo repetit, verum observatis editionibus alias quasdam addit, v. g. Vitæ Apollonii versionem Latinam Alemanni Rhinuccini in 8, absque nota anni locive impressionis, a Philippo Beroaldo primum editam, quem Beroaldum simul ab iniqua Gisb. Longolii censura defendit, & post alias plures Iconum Philostrati Latinam versionem Stephani Nigri cum aliis quibusdam Nigri translationibus in 4 Basileæ A. 1532 excusam, cujus ipsius Nigri versionis ac reliquarum nobis etiam ad manus est exemplum Mediolanense in 4 per Jo. de Castelliono A. MDXXI impressum. Editionis autem Philostratorum Græco-Latinæ Fed. Morelli, ut quæ omnium præstantissima in hunc diem fuit, indolem accuratius paulo describit, ac in ea textum quidem Græcum, Aldinum exemplar prorsus referentem, sed variis lectionibus ex MSS. Codd. Bibliothecæ Regiæ Parisiensis & libris, quibus usi fuere Adr. Turnebus & Paulus Petavius, excerptis marginique alletis

stipatum,

ſtipatum, inquinatiſſimum, in vocibus prorſus corruptum, lacunis variis, in Sophiſtarum maxime hiſtoria, hiantem, diſtinctionibusque perturbatum nobis eſſe relictum; hincque adeo ipſam etiam verſionem Latinam, licet Rhinuccini, Bonfinii & Nigri impuriſſimis translationibus haud paulo meliorem, hiulcam, minus luculentam, & a vero Græcorum ſenſu paſſim, in illis etiam locis, in quibus textus integer erat atque facilis, alienam exhiberi obſervat. Fruſtra autem vel hic prolixam mendorum editionis Morellianæ enarrationem, vel in ipſis obſervationibus crebram Morelli notationem abillo expectaveris, a cujus moribus alienum eſt, aliorum erroribus indicandis integros libros implere, ea tamen, quæ de præſtita a Morello opera idem pronunciavit, veriſſime dicta, ſi modo paucas novæ hujus editionis plagulas cum Morellianis contuleris, facile deprehendes. Philoſtratorum opera in Gallicum ſermonem convertit Vigenerius, Anglice tranſtulit Carolus Blount, verum utramque interpretationem rariſſime a Latina verſione diſcedere notat Cl. Olearius, ideoque etiam in obſervationibus ſuis rarius illarum verſionum rationem habuit.

Reſtat, ut operam ſcriptis Philoſtratorum a Cl. Olearioo hac nova editione præſtitam nunc exponamus. *Textum* igitur Græcum, ut eum quam emendatiſſimum daret, ante omnia laborans, non modo cum editionibus, Aldina & Morelliana, ſed & plurimis MSS. ſtudioſe contulit, & quidem *Vitam Apollonii* cum quatuor codicibus Bibliothecæ Vaticanæ, quorum ſe. collationes humanitate Præfecti Laur. Alex. Zacagnii obtinuerat, itemque cum optimæ notæ MS. Vratislavienſi. Præterea ejusdem Zacagnii beneficio uſus eſt antiquis ſcholiis ad Vitam Apollonii, Codicis Palatini margini adjectis, itemque iis, quæ manu ſua Don. Acciajolus & Fulv. Urſinus ad oras codicum ſuorum alleverant. Subjunctas Vitæ Apollonii ejusdem *Epiſtolas*, ubi editiones Stephani, Lubini, & Cujacii deficerent, ex ingenio emendavit. Librum *Euſebii ad Hieroclem* cum Philoſtrati vita Apollonii comparatum hoc demum ſubſidio meliorem reddidit. Ad *Vitas Sophiſtarum* lectiones habuit codicis Collegii Novi Academ. Oxon. a Rich. Bentleio (cujus olim ſuſceptæ & evulgato ſpecimine declaratæ ornandorum Operum Philoſtratorum curæ honorificam hac occaſione mentionem fa-

cit) ſecum communicatas, & alterius longe præſtantiſſimi codicis, quem Jo. Alb. Fabricius poſſidet, tum etiam duorum MSS. & epitomes Vaticanæ lectiones a Zacagnio ſibi transmiſſas. *Heroicis* & *Imaginibus* emaculandis uſui fuere lectiones trium MSS. Oxonienſium, Coll. Novi, Barocciani & Laudiani, hisque ſubſidiis fultus haud opus eſſe exiſtimavit, ut e Codd. Vaticanis deſcribenda curaret, nullius quippe momenti, ſcholia Moſchopuli & Planudii τεχνολογίαν, itemque illius Αττικῶν ὀνομάτων ἐκλογὴν ex τεχνολογίᾳ Imaginum Philoſtrati conſarcinatam, quam quidem cum Thomæ Magiſtri & Phrynichi ἐκλογαῖς Ἀττικῶν ὀνομάτων in 8 Lutetiæ apud Mich. Vaſcoſanum A. 1532 editam ipſi poſſidemus. In *Calliſtrati Ecphraſibus* ingenium adhibuit, ac denique *Epiſtolas Philoſtrati* ex Meurſii editione, tribus MSS. Vaticanis & uno Barocciano auctas atque emendatas dedit. Præter iſta veterum codicum atque editionum ſubſidia, nonnullas quoque doctiſſimorum virorum emendationes, quas iidem codicibus ſuis adſcripſerunt, nactus eſt, nempe *Salmaſii*, ſingulari gratia Illuſtriſſ. Mori, Epiſcopi Norvicenſis; *Gruteri* lectiones cod. Palatini & emendationes, cum quibus Salmaſianæ prorſus conveniunt, e Bibliotheca Franciana; & denique ipſe in ſuo exemplari Aldino, raras quidem ſed bonæ notæ ſive lectiones ſive emendationes manu docta annotatas invenit. Hæc ſunt illa præſidia, quibus textus Philoſtratorum Græcus innumeris in locis reſtitutus firmatusque exhibetur. Cui quidem egregie convenit *verſio* Latina, quam Vir doctiſſimus, priores emendaturus, totam fere novam concinnavit. Certe enim quod ille de Græcorum librorum verſionibus generatim ſapienter pronunciat, *in iis interpretandis ita nobis temperandum eſſe, ut neque barbara verſione, & ſtructura orationis mere Græca, impediatur apud Græce non doctos ſenſus evidentia; neque nimia interpretandi libertate Græca legentibus ſubſidium pereat in verſione, ad penitius aſſequendum ſenſum atque indolem orationis Græcæ*, id ipſum hac verſione veluti luculentiſſimo exemplo optime declaratum dedit. *Notæ* textui ſubjunctæ, breves quidem illæ nec Commentariorum inſtar ſcriptæ, Philoſtratum emendatum præclare illuſtrant, magna eruditionis luce perfundunt. Sed & novarum variaque occaſione natarum obſervationum ſpicilegium

cilegium operi finito ſingulari conſilio ſubjunxit Cl. Olearius, ut pateat ſcilicet, eum ipſum primum eſſe, emendationi a ſe dictorum qui ſtudeat. Nam & gratiſſimum ſibi fore pollicetur, ſi alii quoque idem facturi, melioraque ipſum edocturi ſint, modo bona fide id fiat neque nodus in ſcirpo quæratur. Quod neſcimus, an obſervaverit is, cui nuper ſtricturæ quædam ad novam hanc editionem exciderunt. Ei diſplicere ſane non debebat judicium ab Olearii de Morelli verſione latum, eo quod melius de ea B. Schurzfleiſchius judicaſſet. Quid mirum enim plures nævos ejus verſionis animadverſos fuiſſe ab eo, qui ex inſtituto eam evolviſſet? Et ſane quis ferat *Ajacem Eburneum* (qui eſt Αἴας ἐλέφας L. II c. 24 p. 86 ed. Morell.) quis *Solis Sacerdotes* (qui ſunt ἥλιοι L. III c. 30 p. 137 ed. Morell.) & ſexcenta ejus generis? Nec erat cur diſpliceret Cenſori, quod *Morelliana e Codice Regio emendatio Cl. Bentlejo ſit adſcripta* p. 8 a. Nam diſtinguenda erat viro bono *emendatio* a *lectione*. *Lectionem* ex Cod. Reg. exhibuerat Morellus, nullo judicio interpoſito. *Reſtituendam* eam lectionem Philoſtrato eſſe docuerat Bentlejus. Quid ergo eſt, quod in Olearii dictis reprehenſionem mereatur: *ὐδαμῦ, in prioribus editionibus omiſſum, ex Cod. Lutetiano* (ex quo excerptas Lectiones Morello deberi in Præf. fuerat monitum) *& Suida reſtitui mavult Bentlejus*. Sed & *delectari Olearium variis lectionibus* ait, & id vexat, quod p. 5 b, cum nihil in textu edito ſit monſtri, Morelli tamen lectio ab ipſo in nota indicata ſit ᾧ μὴν δεξιῶς γε. At primo quis eam ſcripſit legem legislator, non debere lectionem diverſam allegari, ubi in textu nihil ſit monſtri? Annon tum quoque lectio tamen lectione præſtare poteſt? Dein omittenda non fuit lectio, quæ a Morello indicata fuerat, cujus omnes obſervationes editioni huic inſerere fas erat. Neque porro eſt, quod Cenſor exiſtimet fugitivo oculo inſpectam fuiſſe hanc lectionem, eo quod prout decet, non repræſentetur, & μὴ fuerit editum, pro eo quod edi debebat μὴν. Nam eam operarum typographicarum culpam eſſe ἀντίγραφον Olearianum docet, nec incredibile impreſſa æque expedite legere Olearium, ac ſe ipſum, erit Cenſori: cui præterea in ipſa cenſura ſua ſimile quid typographorum culpa evenit. Dum enim ᾧ μὴν præferendum alteri ᾧ μὲν docet, argumenti loco allegat

gat verba Philoſtrati p. 9 ὃ μὲν τὸν γε εὖξεν, cum debuiſſet eſſe ὃ μὴν γε. Quod de lectione illa nihil amplius addit Olearius, non ideo factum, quod *dicere nil poſſet*, ſed quod minutum eſſe exiſtimaret monere, Atticam magis videri particularum conjunctionem in Morelliana lectione, idque per ſe patere arbitraretur, Ratio vero, quam Cenſor commiſcitur, vix ſane in mentem cuipiam veniat, quod ſcilicet ex eo, *quod τὸ ἀποδοτικὸν μόριον ἡ πρόθασις requirat*, ſit judicandum: nam id πρόταστις habetquocunque modo legas. Ex eo vero, quod alibi inveniatur in Philoſtrato ὃ μὴν, cum concludit, ita eo quoque legendum eſſe, de quo agitur, loco, certe nimis audacter pronunciat: juxta hanc enim regulam ὃ μὲν, quod vel centies in eo pariter ac aliis Atticis occurrit, ſemper erit mutandum, ubi ſenſus feret. Sed graviora ecce monet. P. 12 Σάρδεων ſubſtituit Olearius pro Σαρδόνων: at a *Sardibus* Lydiæ non Σάρδης dici, ſed Σαρδιανὸς monet. Agnoſcit Olearius Σαρδιανὸς frequentius dici, neque repugnet ita reſcribi. *Sardos* vero i. e. Σάρδας nunquam dici eosdem nimis temere affirmatur. *Tertulliani* locum eam in rem obſervavit Holſtenius, nec eſt quod Cenſor obtendat in *de la Barrii* editione ſe *Sardios* reperire, non *Sardos*, nam præſtantiores editiones omnes, & in eis *Prioriana* habet *Sardos*. Verum nihil opus ea autoritate. *Feſtus* enim Proverbium *Sardi venales* diſerte a Sardibus Lydiæ derivat, ſecutus autoritatem Græcorum doctiſſimi, *Plutarchi*, in Romulo p. 33. Imo & Plinius L. XXXVII c. 7 *Sardam* Gemmam dicit, *Sardibus* primum repertam: cum quibus ſi erravit, non eſt cur pudeat valde Olearium. Lectionem p. 171 ex Codice Vratislavienſi reſtitutam ἡσὶ σί, ἔφη, τῇ ἀνδρείᾳ χρήσεσθαι, pro χρήσεσθε, quod erat in Morelliana, tanquam hiulcam taxat Ariſtarchus. Cum planiſſimum ſit *infinitivum* poni *ſubſtantive*, dicente Apollonio *hoc eſſe conſilium, ſuum τὸ χρήσεσθαι*, ut *utantur deinceps fortitudine*. Certeque manifeſtum quæſtioni τί περὶ ἀνδρείας ξυμβουλεύοι; quam repetit Apollonius (ἡσὶ τί ἂν) aptius reſpondere τὸ χρήσεσθαι, quod dicit ſe ſuadere, quam futurum indicativi χρήσεσθε. Ponitur vero *futurum infinitivi*, ut vim præcipiendi & ſuadendi verbum habeat, ut adeo nec hiulca oratio ſit, nec opus ſit aoriſto χρήσασθαι, ut putabat cenſor. Lectio p. 173 ἔχοντα quæ Olearius exprobratur, rurſus typographis

graphis debetur, tum in autographo enim notarum, tum in textu, est ἴχνοντα; & ita quoque clarissime collationes Roma transmissæ habent, quarum ἀρχέτυπον videre potest Censor apud Olearium, si velit. Errori typographorum & correctorum occasionem dedit, quod τῦ ε, in exemplari typothetis dato emendati, vestigia quædam supererent, cum litura, qua in ι versum id erat, literæ prioris figuram non abolevisset. Hinc postea in nota quoque expressum est, quod in textum admiserant. Tam præclara sunt, quæ Censor ille monuit! Quem tamen ne nunquam aliquid vidisse existimes, recte omnino monet p. 622 de *Julia* Imperatrice, Vitæ Apollonii Libr. I caput 2 pro 3 allegatum esse: (magnum vero in capitis statim sequentis pro præcedente allegatione παρόεμα!) p. 241 vero ex indice in Ælianum Schæfferi nomine allegari, quæ sunt continuatoris Kuhnii (scilicet præfationem illius libri, in qua, quæ Schæfferi sint in illo indice Kuhnii, monetur, non edidicerat Olearius.) Et p. 607 citari perperam ex Salmasio de Julia *Philostratum in vita Antenoris*, quod factum eo, quod in illorum temporum festinatione eam partem notarum, in quibus promiscue quædam collecta habebat, non revidcrit Autor, quem alias post diligenter ita evolutum Philostratum non potuit latere, *Antenorem* nullum in Sophistis Philostrati esse: & certe sunt alia quædam in illa plagula, (leviora quidem,) quæ mutata cuperet. Illa vero si gravissima sunt in hoc libro menda, habet sane de quo sibi gratuletur Olearius. Nec multum est, quod pœniteat eum in manibus suis non fuisse notulas quasdam exigui momenti Viri magni, *νῦν ἐν ἀγίοις*, Philostrati marginibus adspersas, quæ magnifico verborum apparatu commendatæ in lucem producuntur, & quæ an tanti viri fama sint dignæ, lectores judicabunt. Sunt enim illæ fere excerptæ inter legendum, ex duobus tribusve autoribus recentioribus, qui si non fuerint ab Oleario inspecti, (ut omnium meminisse mortalis non est) certe vel eadem, vel non deteriora ipsi, aliis subsidiis freto, observata deprehenduntur. Si quid igitur hic desiderent docti, humanitatem desiderent, quæ postulabat, talia, dum editio pararetur, communicari, si tanti visa esset. Ceterum editionem hanc claudunt *Indices tres*, iique a clariss. Viro Jo. Christiano Herzogio, qui in avertendis quoque operarum typographicarum erroribus, ac schedis Cl. Editoris excutiendis ordinandisque

indefessa opera desudavit, magno labore atque industria concinnati, 1 *Autorum*, qui in notis allegantur, explicantur, emendantur & notantur, 2 *Rerum*, 3 *Phrasium* & *vocum* rariorum. Et hæc quidem hac vice de præstantissima Philostratorum editione in genere dicta sufficiant; quæ restant, proxime Supplementis inseremus.

JOANNIS MICHAELIS HEINECCII DE veteribus Germanorum aliarumque nationum Sigillis, eorumque usu & præstantia Syntagma historicum.

Francof. & Lipsiæ, sumtibus Nicolai Förster, 1709, fol. Constat Alph. 2 plag. 14 tab. æneis 19.

VIR Celeb. Jo. Michael Heineccius, S. Theol. Doctor, Regius per diœcesin Salanam in Ducatu Magdeb. Inspector, Pastor ad D. Ulrici Hallens. & Gymnasii ibidem Scholarcha, non tantum de Ecclesia optime hactenus meritus est, verum & historiam, medii imprimis ævi, egregie exornavit. Elegantissimum est imprimis post Antiquitates Goslarienses, superiore Anno M. Febr. p. 49 nobis memoratas, hoc de Sigillis opus, e quo nonnulla hoc loco enotare operæ pretium fuerit. In Prolegomenis Autor clarissimus occasionem sigilla quamplurima colligendi sibi benigno fato oblatam esse prædicat; idque eo felicius ipsi cessit, quod, cum antea pictura lineari & tædiosa admodum & minus accurata uti cogeretur, modum invenerit sigillorum cereorum ectypa satis accurata formandi, quem aliorum curiosorum causa ipsius verbis describere non pigebit. *Alia*, inquit, *ex aliis cogitanti opportune demum mihi in mentem venit massa farinacea, quam ob mollitiem qualicunque soliditati sigillorum facile cessuram sculpturasque omnes sine ullo sigillorum periculo admissuram suspicabar. Periculum igitur feci sigillique cujusdam facie massæ depositæ & probe subactæ impressa, & ectypon sigilli numeris omnibus absolutum deprehendi, & ipsum sigillum nulla sui parte vitium cepisse inveni. Hinc ceram liquefactam massæ infudi, & aeri frigidiori exposui, donec induresceret, massamque deinde facili negotio separavi a cera, quam sigillum tam accurate referre vidi, ut ovum ovo non possit esse similius.* Hoc invento cum magnum operæ temporisque

fecisset

feciſſet compendium, inſignem rariſſimorum ſigillorum numerum ex variis archivis, veluti Corbejenſi, Goslarienſibus, Richenbergenſi, Quedlinburgenſi aliisque quamplurimis collegit, eaque ſubinde horis ſubſecivis eo modo, quo numiſmata ſolent, explicavit. Dum vero varios, qui huc ſpectabant, libros evolvit, obſervavit, neminem in tanta literarum copia hoc argumentum pro dignitate tractaſſe. *Theodori* enim *Hoppingkii* tractatus *de Sigillis, Norimb. 1642, 4* editus, ea tantum de ſigillis ex jure explicat, quæ in foro videbantur uſum aliquem habitura. *Mabillonius* etiam Lib. II de Re Dipl. nonnulla quidem ad ſigilla magis pertinentia diſſerit, ſed ultra ſigilla Francica vix quicquam obſervavit, nec rem adeo omnem exhauſit. Dominus denique *le Blanc* de Regum Francorum ſigillis tractatum ſingularem minatus eſt in Diario Pariſienſi, ſed ſententiam autore Carolo du Freſne ſe mutaſſe, ipſe refert in Præf. tractatus *de Monetis Franciæ*. Hinc Autor operæ pretium ſe facturum putavit, ſi obſervationes ſuas cum eruditis communicaret, quibus tamen eos limites ſtatuit, ut non de antiquiſſimis, de quibus jam *Gorlæi, Liceti, Georgii Langii, Chiffletii Sponii, Begeri, Kirchmanni* opera extant, nec de novis, ſed de medii ævi ſigillis ageret, atque hinc duas fecit tractationis Partes, quarum prior Capitibus ſeptendecim ſigillorum naturam & indolem, poſterior vero Capitibus IV eorundem uſum & præſtantiam ob oculos ponit. Parte I *Cap. I de ſigillorum autoritate & fide* inter omnes conſtare exiſtimat. Hinc locis nonnullis, quæ ſigillis multum ponderis ineſſe docent, ex jure & diplomatibus decerptis, obſervat, majores noſtros literis eo plus tribuiſſe, quo pluribus eſſent ſigillis munitæ, atque hinc literas Bohemorum A. 1415 datas allegat, quas CCCL ſigillis ſirmaverant. His præmiſſis ſigillorum fidem accuratius expendit, eaque haud inconvenienter *turpem humano generi fraudis ac nequitiæ publicæ confeſſionem* cum Seneca appellat. Concedit quoque ſigilla, licet omnino recte ſeſe habeant diplomata, tamen non extra omnem νοθεύσεως ſuſpicionem collocari. Quamvis enim ex falſo & inepto ſigillo diploma ipſum recte falſitatis convincatur, ex integro tamen & vero non ſtatim ſequi, ipſum quoque diploma genuinum eſſe. Interim ſi cetera omnia recte ſe habeant, magnam ubique ſigillorum

autoritatem esse dicit; atque ob illam Principum sigillis non secus ac ipsis Principibus summam venerationem fuisse exhibitam, in eorum adulteratores summis suppliciis animadversum, custodiam eorum viris illustrissimis creditam, & si forte familiæ illustres exaruerint, sigilla simul fracta & tumulo injecta esse, exemplis selectissimis demonstrat, ex quibus ea, quæ p. 12 de Monachis Benedictinis sigillorum falsificatoribus, p. 13 de consule Pragensi ob sigillum uxoris negligentia amissum capitis damnato, nec non quæ p. 14 de thesauro sepulchrali Mariæ Honorii Imp. sponsæ Romæ reperto ex *Surii Commentariis* referuntur, præcipue legi merentur. Miratur denique Autor, eo processisse hominum perfidiam, ut suis quoque sigillis fidem ipsi detraherent, qua in re Græcos præsertim male audivisse, *Polybii*, *Guntheri* & *Iuvenalis* testimoniis ostendit. *Cap. II vocum Etymologiam, homonymiam & synonymiam* magna cura evolvit, variasque subinde ex antiquitate observationes admiscet, quarum specimen esse possunt ea, quæ occasione lapidum sepulcris reliquiarum suppositorum (p. 17) de origine hujus consuetudinis disserit. *Cap. III de gentibus, quibus sigilla in usu fuerunt*, prolixius agit, sigillorumque usum tam antiquum esse existimat, ut ἔυρημα βίᾳ καὶ χρόνῳ videatur. *Senecam* quidem in votis habere, ut nulla stipulatio emtorem venditoremque obligaret, nec pacta conventaque impressis sigillis custodirentur, fidesque potius illa servaret & æquum colens animus, sed præter Indos, de quibus *Strabo* tale quid referat, vix gentem inveniri, quæ non sigillorum auctoritate se opus habere crediderit. Auspicatur ab *Hebræis*, de quorum sigillis ex *Genes.* XXXIIX, 18, *Exod.* XXIIX, 11, *Cant.* IIX, 6, 1 Reg. XXI, 8, *Jer.* XXXII, 10, rem expeditam esse pronuntiat, qua occasione voces חת & חותם ex linguis orientalibus & interpretibus variis erudite explicat. Cum vero ex *Philone* & *Josepho* constet, Hebræos ab artibus γραφικῇ καὶ τῇ λαξικῇ vehementer abhorruisse, easque βλαβερὰς δημιουργὰς i. e. *noxias artifices* appellasse, atque ex ea ratione *Conringius* omnia Hebræorum numismata, quæ figuris ornata vulgo circumferuntur, in dubium vocarit, inquirendum putat Autor, num Judæorum sigilla nostris fuerint similia, variasque simul in area imagines impressas habuerint? Ubi in eam

inci-

inclinat ſententiam, quod tempore Phariſæorum ſigilla quidem meris literis conſtiterint (qua occaſione etiam de variis Chriſti & Pauli ſigillis agit) poſtea vero ævo Talmudicorum imagines etiam permiſſæ ſint, eo tamen diſcrimine, ut ſi cælatura annuli eſſet gibboſa, non indui, ſed ad ſignandum tamen adhiberi, ſin depreſſa, indui quidem, non vero ad ſignandum adhiberi potuerit. Antiquiſſima denique Ebræorum ſigilla ſolis literis ornata fuiſſe inde conjicit, quod Moſes operam פתחי חתם non ad imagines ſed literas tantum onychibus inſculpendas adhibuerit. De *Ægyptiis* primo allegat locum *Plinii* ex Lib. XXXIII *Hiſt. Nat.* c. 1, quo illis ſigillorum uſus negatur, ſed contrarium conſtare docet ex Gen. XLI, 42, ubi Pharao Proregi Joſepho annulum ſigillarem in ſignum conceſſæ poteſtatis tradit. Deinde idem probat exemplo Φραγιςῶν vel μοχοσφραγιςῶν apud Ægyptios, de quibus ex Herodoto, Porphyrio & Plutarcho accurate agit. Eadem methodo etiam de Perſarum, Cyrenenſium, & Græcorum, nec non Romanorum, Byzantinorum & Francorum ſigillis agit, multaque S. Scripturæ & autorum loca illuſtrat. Quo vero tempore ſigilla apud Germanos in uſu exſtare cœperint, Clariſſimus Autor ob barbariem antiquitus in Germaniæ finibus graſſantem Monachorumque imperitiam atque in ſcribendo negligentiam ad liquidum perduci vix poſſe ſperat. Ante Carolina tempora de uſu ſigillorum parum definiri poſſe exiſtimat. Certum autem eſſe, apud Regulos Bojoariorum, Thuringorum Saxonumque ſigillorum uſum jam multo ante Caroli M. tempora receptum fuiſſe, idque tum ex crebro, quod Theodoricum Regem Oſtrogothorum cum Regibus Herulorum, Guarnorum, Thuringorum, inprimisque Rhadegundem cum Amalfredo inſtituiſſe novimus, literarum commercio, tum ex loco quodam Venantii Fortunati Autor egregie evincit. Ad reliquos autem populos gentesque quod attinet paucis huc redit Noſtri ſententia: in *Angliam* Guilielmum Nothum XI demum ſeculo ſigillorum uſum invexiſſe; *Viſigothos* autem VII jam ſeculo ſigilla ad confirmandam diplomatum autoritatem uſurpaſſe; Pontifices Romanos initio ceræ impreſſiſſe annulos, idque feciſſe Agathonem, deinde vero, vt diplomata diuturniora forent, placuiſſe Stephano III, ac deinde Hadriano I, tabulas Apoſtolicas plumbo obſignare, circa annum im-

primis DCCLXXII; nec denique Hungaris, Moſcovitis, Danis, Suecis, Polonis, Longobardis, Siculis, uſum ſigillorum ignotum fuiſſe. *Mahumedanos* autem, licet antiquitus admiſerint, & adhuc etiam (ſed in literis tantum ad Reges exteros mittendis aut ſecretis negotiis) admittant, libenter tamen ab omni imaginum genere abhorrere obſervat, quos etiam imitantur Perſæ & Indi. Ab iis vero recedunt proprieque ſic dictis ſigillis utuntur Sinenſes, Japonenſes, Abiſſini. Illorum enim Regis ſigillum præfert draconem barbatum & cornutum; apud iſtos non modo Regis ſed ipſarum quoque civitatum & pagorum nobilium ſigilla certa figura, veluti ſtellis, capite apri, luna, cilindris, globulis aliisque hujusmodi rebus notata deprehenduntur; horum vero Rex in conſignandis literis utitur ſigno leonis crucem tenentis cum epigraphe: *Vicit Leo de tribu Juda.* Quæ omnia non erudite ſolum probantur, ſed & ea, quæ obſtare quodam modo videntur, ſolide refelluntur. *Capite IV* agitur de *materia in ſigillis adhibita* & primum quidem de *bullis aureis*, oſtenditurque Principes olim, inprimis vero Imperatores noſtros, omnem dediſſe operam, ut etiam externo quodam & colore & literarum ſplendore ſuæ autoritati conſulerent. Hinc Impp. Conſtantinopolitanos diplomata ſua vel encauſto, hoc eſt, ſanguine conchæ ſive purpuræ vel cinnabari ſubſcripſiſſe, hujusque prærogativæ ſuæ tam fuiſſe tenaces, ut ne tutoribus quidem Imperatorum impuberum iſto liquore ſcribere fuerit licitum, ſed potius illi viridi colore uti neceſſe habuerint; etſi negandum minime ſit, labente Orientali Imperio iſtum morem a Palæologis non tam religioſe fuiſſe obſervatum. Imperatores autem noſtros ad majorem literis ſuis conciliandum ſplendorem procul habito Orientalium encauſto ipſum aurum (majeſtati Imperii convenientius) adhibuiſſe, quam tamen magnificentiam cum aliis quoque Regibus, Pontificibus imo & Ducibus, diverſa licet auri quantitas fuerit, communem fuiſſe, pro more ſuo, id eſt, ſolide Noſter demonſtrat. Ceterum originem bullæ aureæ non Francis, ut Carolus quidem du Freſne, Polydorus Vergilius, Thulemarius arbitrentur, ſed Græcis unice deberi putat Cl. Autor, his potiſſimum rationibus inductus. Primo quia conſtet etiam apud Francos aureas bullas vocatas eſſe *Byzantia*. Quemadmodum enim numorum

genus

genus a Conſtantinopolitanis acceptum Franci vocarint *Byzantinos*, ita eosdem eandem habuiſſe rationem aureas quoque bullas Byzantia appellandi. Secundo quia mores Græcorum Cæſarum id ipſum nobis perſuadeant, utpote apud quos omnia ad magnificentiam, ad mollitiem, ad luxum, ut contra apud Francos ad bella potius quam ad ſplendorem, compoſita fuiſſe compertum ſit. Poſt recenſum variarum aurearum bullarum, negotiorumque, in quibus earundem uſus fuerit, clariſſimus Autor aggreditur *Capite V* ea, quæ ad *bullas argenteas & plumbeas* inprimis pertinent, illarumque Latinis rarum, frequentiorem vero Græcis & Orientalibus, harum autem ob materiæ perennitatem minusque a furto periculum frequentiſſimum uſum & Græcis ipſis & Imperatoribus Regibusque Occidentalibus, imo & Ducibus Venetis, Civitatibus, Pontificibus Romanis & Epiſcopis fuiſſe exemplis ſelectiſſimis docet. Notari vero hoc in capite quam optime merentur ea, quæ Cl. Autor de plumbeis bullis Caroli M. quarum ab una parte legitur : KAROLUS MP. AGS. ab altera vero RENOVATIO REGNI FRANCORUM, adfert. Nam non ſolum cui Imperatori tribuendi & quomodo legendi ſint, curioſe oſtendit, ſed & genuinas easdem eſſe, rationibus omni exceptione majoribus contra Cl. Tenzelium oſtendit. *Cap. VI* deſcendit Autor ad ſigilla *cerea*, eorumque varium colorem de induſtria expendit; atque hunc fuiſſe vel *ſimplicem*, v. g. luteum, flavum, rubrum, viridem, nigrum, vel etiam *mixtum*, & ex altera parte album vel rubrum, ex altera contra rubrum & viridem demonſtrat, adjungens ſimul, quid de *cretaceis* ſigillis & de *malthæ* veterum ſentiendum ſit. Quo vero de ſigillorum quoque *figura* & diverſa *quantitate* conſtet, utramque explicandam ſibi ſumit *Cap. VII*, ubi varia antiquitatis monimenta producit, variasque figuras depingit tam feliciter, ut nemini non cognitum eſſe poſſit exploratumque, quo ævo ſigilla *orbicularia*, *ovalia*, *parabolica*, *oblonga*, *triangularia*, *quadrata*, *trifolio ſimilia*, *cava* denique olim fuerint adhibita. Notatu inprimis digna ſunt, quæ p. 57 de ſigillis oblongis & utrinque acutis a Cl. Autore diſſeruntur, quorum antiquitatem ex ſeculo demum XII & XIII repetendam eſſe, exemplis Theodorici Marchionis Miſniæ & Juttæ

Miſnen-

Miſnenſis & Orientalis Marchioniſſæ & aliis argumentis probatur, ſimulque oſtenditur graviſſimis rationibus adductis, ſigillum iſtud Adelberti Archiepiſcopi Bremenſis ſatis grande ab H. Hamelmanno & P. Lambecio delineatum minime eſſe genuinum. *Cap. VIII imagines & inſcriptiones* ſigillorum in univerſum conſiderat, ſigillatim vero Chriſtianorum rationem habet. De quibus ſeptem potiſſimum momenta probe obſervanda eſſe monet. (1) Chriſtianis & antiquis & medio ævo viventibus adeo gentilium mythologiam (ſecus ac hodie proh dolor fiat) ſorduiſſe, ut illa, quæ eandem ſpirent, pro malæ notæ ſigillis procul dubio habenda ſint; eoque refert ſigilla Pipini Regis cum Bacchi, & Caroli M. cum Anubis ſeu Serapidis capite, quorum falſitatem contra Mabillonium fuſe & erudite oſtendit. (2) Imagines æque ac inſcriptiones ob barbariem illius temporis nihil plerumque habere, quod antiquorum Romanorum acumen ac genium referat, licet pauca, Imperatorum nimirum Carolingorum Salicorumque ſigilla ob renaſcentes ipſis imperantibus literas eximat. (3) Inſcriptiones ſigillorum, ſi Græcæ nonnullæ Byzantinorum & Pontificum Romanorum excipiantur, Latina lingua conceptas deprehendi. (4) Nullum ferme extare medii ævi ſigillum & inſcriptionem, quæ non a cruce ordiatur, qua ſubſcribentes innuere voluiſſent tacito veluti juramento, ſe, quod promiſiſſent, quam ſanctiſſime ſervaturos eſſe. Qua oblata occaſione etiam in originem formularum: *Dei gratia* & *Dei Apoſtolicæque ſedis gratia* inquiritur. (5) Antiquos in dignitatibus provinciisque recenſendis admodum parcos fuiſſe, ubi ſimul variæ de titulis Epiſcoporum & Principum obſervationes plena manu feruntur. (6) Præter inſcriptiones ſeu perigraphas etiam nonnunquam in ſigillis obſervari epigraphas in ipſo orbe ad figurarum explicationem additas, quem morem a pictorum ſculptorumque ruditate derivat. (7) Denique notat, non deeſſe ſigilla, in quibus nulla plane habeatur Inſcriptio, quæ omnia jucundiſſimis exemplis probantur. *Cap. IX* ſpeciatim *de Imaginibus* atque *Inſcriptionibus Cæſarum Regumque Romanorum* ut & *Imperatricum* fuſe agitur. Incipit Cl. Autor ab ipſo Julio Cæſare ejusque & Auguſti, Neronis, Galbæ, Commodi, varia ſigilla ex antiquitate obiter exhibet. Pergit deinde ad ſigilla Caroli M. cu-

M. cujus varia ſigilla, Osnaburgenſe, puta, tria Mabilloniana, Sanmaximianum, Trevirenſe, (quod valde tamen ſpurium eſſe aſſeritur pag. 82, 83) & Domini le Blanc extare oſtendit, nec omittit quoque characteres ſigillorum Carolinorum, quorum ope vera a falſis, genuina a ſpuriis diſcerni poſſunt. Ea ergo ſigilla pro maxime genuinis habenda eſſe concludit, quæ Caroli faciem *modica* barba (quam utique aluiſſe contra nonnullos diſputat) conſpicuam optime referant, cum hac inſuper inſcriptione: XPE PROTEGE KAROLUM IMPERATOREM. Hanc vero inſcribendi formulam Francos a Byzantinorum moribus mutuatos fuiſſe perhibet. Hac fide ac methodo Cl. Autor perluſtrat ſigilla Ludovici Pii, Lotharii Primi Imperatoris, Ludovici Germanici, non Imperatoris quidem, Regis tamen orientalis Franciæ ſeu Germaniæ titulo utentis, Caroli Calvi, Caroli Craſſi, Arnulfi, Conradi I, Henrici Aucupis (cujus ſigillum primus Autor nobis communicat) reliquorumque usque ad Friderici IV tempora. Utinam vero nobis liceret hic pro dignitate recenſere varias huic Capiti inſperſas obſervationes, quales v. g. ſunt, quæ de *aurea Roma* in Imperatorum ſigillis deprehenſa, de Lothario II & Conrado II adferuntur, curioſasque quæſtiones hiſtoricas, quo referas illas: quis Imperatorum ſe primus vocaverit ſemper Auguſtum? quid ſibi velint literæ A.E.I.O.V. in Fridericianis ſigillis? item quid ſignificent verſiculi:

Aquila Ezechielis
Sponſæ miſſa eſt de cœlis,
Volat ipſa ſine meta,
Quo nec ales nec propheta
Evolavit altius?

tandemque, quo tempore apud Germanos invaluerit aquila biceps? Sed hæc perſequi & chartæ anguſtia & inſtituti noſtri ratio prohibet. *Cap. IX* tractantur ſigilla *Regum, Ducum, Principum* & *Comitum*. Inter Regum ſigilla numerantur primo loco Regum Francicorum, tum Merovingicorum, ut Childerici, Theodorici, tum Carolingorum; ſecundo vero Regum exterorum, ut Hiſpanorum, Suecorum, Ruſſorum, aliorumque ſigilla, una cum inſcriptionibus accurate exhibentur. Principes vero diplomata ſignare cœpiſſe ſtatim a Carolingicæ ſtirpis interitu, defenditur ſolidiſſime

adverſus Jo. Aventinum, ſigillorum Ducalium originem in ſeculi XII initia referentem, iſtamque gloriam Henrico demum VIII Bojorum Regulo vindicantem. Poſt hæc erudite explicat, quid ſibi velit in nonnullis diplomatibus titulus *Marchiſi*, quid in ſigillis *enſis ſtrictus*, habitus equeſtris vel venatorius, aliaque plura. *Capite XI* ſigilla nobilium *civitatum*, *Capite* vero *XII Pontificum*, *Conciliorum* & *Cardinalium* explicantur, ubi tot occurrunt curioſæ obſervationes, ut eas brevi hoc recenſu abſolvere minime liceat. Non tamen prætereunda ſunt, quæ poſt alios de bullis Pontificum diſſerit, cum enim in illis ſiſtatur nobis S. Paulus ad dextram, S. Petrus vero ad ſiniſtram, inde, quicquid tandem Pontificii nonnulli circa ejusdem ſigilli explicationem excogitent, evinci facile poſſe docet, Eccleſiæ Romanæ Præſules in locandis ad ſe invicem Apoſtolis primatum Petri & προεδρείαν non adeo ſcrupuloſe, ut hodie fieri ſoleat, attendiſſe. Id vero ſignandi genus Leonem IX, non Adrianum IV, nec etiam Paſchalem, aut Urbanum II, primum inveniſſe, contra nonnullos aſſeritur. Multa ceteroquin notatu digniſſima reperiuntur de annulo piſcatoris, de bullis Conciliorum, Conſiſtoriorum, inprimis Huſſiticorum, de ſigillis Cardinalitiis, & quæ imprimis obſervanda, de ſigillis, quæ *Tezelianis indulgentiis* appenſa fuerunt. *Cap. XIII de ſigillis Archi-Epiſcoporum, Epiſcoporum, & Magiſtrorum Domus Teutonicæ* agit Autor, ubi occaſione ſigilli, in quo Epiſcopus librum cum formula PAX VOBISCUM præfert, inter alia multa notabilia inquirit, qui factum ſit, ut, cum iſta formula omnibus Clericis ab initio communis fuerit, poſtea ſolis tantum Epiſcopis eadem uti fuerit integrum. *Cap. XIV* ſubminiſtrat doctiſſimus Autor *ſigilla Eccleſiarum, Monaſteriorum, Abbatum, Præpoſitorum, Decanorum*, addita ratione, cur illis Sanctorum figuræ, Angelorum capita & imago S. Mariæ præcipue inſcripta fuerint? *Cap. XV de ſigillis ſecretis & contraſigillis* eorundemque uſu & antiquitate, imaginibus atque inſcriptionibus agitur. *Cap. XVI modi ſigilla imprimendi atque appendendi* curioſe, notato ſemper tempore, explicantur, & tandem *Cap. XVII* haut pauca *de variis fraudibus ac impoſturis in re ſigillari commiſſis*, una cum regulis quibusdam de diſcernendis ſigillis genuinis & ſuppoſititiis adjiciuntur. In *Parte ſecunda* uſum

ac

ac præſtantiam ſigillorum fuſe ac ſolide ubique Cl. Autor demonſtrat, & *Capite I* facta jucunda collatione ſigillorum cum numiſmatibus, diſquirit, quodnam inter hæc antiquæ elegantiæ λείψανα alterum præſtantia ſuperet? De numis equidem concedit Clariſſimus Autor, eos ob ſuam & antiquitatem & copiam & diuturnitatem præ ſigillis habere quandam quaſi prærogativam: pro ſigillorum tamen præſtantia contendit, multasque ac pergraves ſubeſſe rationes oſtendit, quibus permotus ſatendum exiſtimat, ſigilla, ſi non palmam numis præripiant, dubiam tamen eandem quam maxime reddere. Demonſtrat enim (1) ſigillorum ope hiſtoriam medii ævi magis, quam ipſis numis illuſtrari poſſe, (2) certiorem eſſe ſigillorum quam numorum γνησιότητα, (3) chronologiæ ſigillorum, quam numorum, tutius fidendum eſſe, (4) ſigilla numis mediæ ætatis multo eſſe elegantiora, & (5) denique inſcriptiones ſigillorum magis, quam numorum, eſſe perſpicuas. Quæ ſane ad unum omnia quemadmodum numorum pretium non minuunt, ita ſatis ſuperque, quanto in pretio ſigilla haberi debeant, nos edocent. Uſum vero ſigillorum in omnibus fere elegantioris eruditionis partibus Clariſſ. Autor oſtendit. Hinc *Cap. II uſum* ſigillorum *Grammaticum* & *Criticum* inſignem admodum expendit, eumque in his potiſſimum cerni ait, partim quod ſigilla doceant, quæ ſingulis ſeculis exſtiterit literarum forma, quæ ſcribendi, abbreviandi, interpungendique ratio, (hanc vero ut eo melius certiusque cognoſcas, obſervationes quasdam de forma literarum in genere præmittit, poſtea nonnullas in ſpecie de diphtongis, de abbreviaturis, de interpunctionibus, de orthographia ſubjungit;) partim quia e ſigillis genuina nomina propria Germanorum reſtitui poſſint. *Cap. III* repræſentat *uſum* imprimis ſigillorum *Hiſtoricum*; eumque tam amplum eſſe ſelectiſſimis teſtimoniis atque exemplis probat, ut in hiſtoria Sanctorum, accuratiore Eccleſiarum cognitione, in hiſtoria converſionum, in omni civili hiſtoria, in Genealogia, in ſcutis gentilitiis, in hiſtoria Principum, in ſtudio Antiquitatum, in ritibus quibusdam ſacris, in re medii ævi veſtiaria, mirum in modum appareat. Reperiuntur inſuper multæ eruditæ obſervationes, v. g. de mitra Epiſcoporum, de barba Clericorum, de variis armis, veluti vexillis,

Gonfanonibus, de gladiis & calcaribus, & quæ ſunt hujus generis alia. *Cap. IV* eoque ultimo Autor *uſum* ſigillorum *Heraldicum* declarat, omittens de induſtria uſum, quem ſigilla habent etiam in Politicis & Moralibus. Tandem ſub finem hujus libri, ſe proxime aliquot familiarum ſigilla juſta ſerie diſpoſita atque explicata editurum eſſe, promittit, & totum librum novendecim tabulis æneis, in quibus ſigilla ſelectiora quamplurima nitide admodum delineata exhibentur, obſignat, ut quibus exemplis ſubinde regulas ſuas explicarit Autor, Lectores eo felicius perſpiciant.

JURIS PRIVATI ROMANO-GERMANICI, ex omnibus ſuis partibus, puta Jure Civili, Eccleſiaſtico & Feudali, hactenus ſeparari ſolitis, ſecundum genuina Jurisprudentiæ naturalis fundamenta compoſiti, a tricis & obſoleto jure purgati, ex neceſſario ſuppleti, ac ordine naturali planoque ſtatui Reipublicæ Germanicæ attemperati, Libri duodecim; Autore D. GOTTLIEB GERHARD TITIO.

Lipſiæ, ſumptibus Hæred. Lanckiſ. 1709, 4. Alph. 9 plag. 10.

DE reformanda Jurisprudentia multorum diverſo tempore prodierunt conſilia, ſed Conſultiſſimus *Titius*, Facultatis Juridicæ apud Lipſienſes Aſſeſſor graviſſimus, noſterque in colligendis Eruditorum Actis Collega perinduſtrius, re ipſa ſpecimen emendationis, quousque hæc privato ſubeſt arbitrio, exhibere ſuſtinuit, de quo in Præfatione operis plenius diſſeritur. Scopus igitur ejus eſt, vitia diſciplinæ emendare, ac Jurisprudentiam privatam Germanicam uſui ſcholarum & vitæ civilis propius aptare, id quod ea ratione ſibi exequendum eſſe exiſtimavit, ut partes Jurisprudentiæ privatæ, nempe Jus Civile, Eccleſiaſticum & Feudale, hactenus ſine ulla, ut putat, ratione diſtractas, conjungeret, conjunctas ſtatui generis humani & Reipublicæ Germanicæ attemperaret, generalia æquitatis fundamenta legibus poſitivis & inſtitutis humanis paſſim ſubſterneret, a legibus obſoletis diſciplinam hanc

hanc purgaret, tricas, quæ mentibus discentium glaucomata velut objiciunt, abstergeret, jura scitu necessaria & utilia, vulgo tamen omissa, loco congruo insereret, atque illa omnia ordine plano & naturali proponeret. Nos totius operis structuram summa, qua fieri poterit, brevitate exhibebimus. In duas igitur partes disciplinam juris discernendam esse Noster censet; in *præliminarem*, quæ indolem illarum rerum, quæ per universam Jurisprudentiam se diffundunt, explicet, & *principalem*, quæ argumentum legum Germanicarum tradat. Prior pars *Libro Primo* absolvitur, in quo adeo de Jurisprudentia Germanica, actione humana, legibus Germanicis, jure Canonico, Romano, Longobardico, consuetudine, de eo, quod fit ipso jure, fictionibus legum, conflictu statutorum, rebus moralibus sive incorporalibus, conscientia, de affectionibus actionum humanarum moralibus, delictis, pœnis, actionibus aliisque remediis forensibus, legum interpretatione & applicatione nec non restitutione in integrum tractatio fuit instituta. Pars posterior sive principalis *jus constitutum ac modum jura obtinendi seu processum forensem* summatim, ex sententia Nostri, continet. De jure constituto, secundum triplicem hominum considerationem generalem, quatenus scilicet illi existunt, ac sibi ipsis, proximo & Deo officia debita exhibent: deinde genus suum propagant, ac tandem moriuntur & morituris vel mortuis officia præstant, idem deinceps egit. Hinc in *Libro Secundo*, præmissa varia hominum conditione, de officio hominis erga se ipsum, officiis socialitatis in genere, pactis, jure & obligatione correali, de possessione, præscriptione, probatione ejusque speciebus, confessione, instrumentis, testibus, jurejurando, præterea de jure Talionis, Religione & jure Necessitatis differitur. Sed ut jura hominum existentium specialius intelligantur, potiora sigillatim Noster expendit, ac in *Libro Tertio* de hominum inviolabilitate, libertate, existimatione & infamia, injuriis, de dominio ejusque effectu ac circa illud officio, de pauperie, negotiis gestis, pretio, dominio minus pleno, de servitutibus personalibus & realibus, de pignoribus, actione Publiciana & læsione imminente, pro instituti ratione agit. Quam tractationem in *Libro Quarto* excipit explicatio contractuum, hinc de permutatione, emtione, venditione, locatione,

conductione, ſocietate, mutuo, donationibus inter vivos, mandato, commodato & precario, de depoſito, pollicitatione & voto, contractibus innominatis, fortuitis, fidejuſſione, contractu pignoratitio, de contractibus ex una parte impletis, imputatione contractuum alienorum, læſione in contractibus oneroſis emendanda, evictionibus & uſuris aliisque contractuum communibus, neceſſaria capita exhibentur. *Liber Quintus* in tradendo jure perſonali, quod ex delictis, aliorum res præcipue reſpicientibus, dependet, occupatur, adeoque in eo, quæ de furto, vi, condictione ob turpem cauſam, damno injuria dato, incendio, dolo & ſtellionatu, falſo, de delictis ambiguis & receptatione delinquentium, ſcitu ſunt neceſſaria, repræſentantur. Cui expoſitioni tractatus de ſolutionibus, ſolutione ſubſidiaria, compenſationibus, novationibus, transactionibus reliquisque tollendarum obligationum modis, nec non de condictione indebiti & Senatus Conſulto Vellejano accedit. His abſolutis pergit Noſter ad jura hominum propagationem & res connexas reſpicientia, hinc in *Librum Sextum* diſquiſitio de ſponſalibus, conjugio, conſanguinitate & affinitate, jure conjugum in bona, diſſolutione conjugii, repetitione illatorum, uſu jurisjurandi in re matrimoniali, de adulterio reliquisque delictis carnis, patria poteſtate, agnoſcendis & educandis liberis, peculio liberorum, legitimatione & adoptione, ſocietate domeſtica, de tutela, cura, de curatore mulieris Saxonico & reſtitutione minorum relata eſt. Hanc ſequitur tertia hominum conſideratio generalis ſive tractatio jurium, quæ mortem reſpiciunt; quamobrem in *Libro Septimo* de ſucceſſionibus ab inteſtato, ſucceſſione conjugum, teſtamentis & codicillis, hæredibus inſtituendis, ſubſtitutionibus, hæreditatibus fidei commiſſariis, de legatis & fidei commiſſis ſingularibus, teſtamentis invalidis, invaliditate legatorum, teſtamentis privilegiatis, ſepultura mortuorum, hæreditatis aditione & repudiatione, actionibus hæreditariis, querela nullitatis & inofficioſi, de diviſione hæreditatis & collatione, agnitione legatorum, mortis cauſa donationibus & capionibus nec non de hæreditatis ſeparatione & venditione agitur. Poſtea, quæ ad ſtatum ſubditorum civilem ſpectant, in *Libro Octavo* adducuntur: nam in hoc argumento triplex hominum conſideratio generalis, hactenus

ſeorſim

ſeorſim excuſſa, ſuo modo concurrere Noſtro videtur. Hoc loco igitur de ſubditis Germaniæ, univerſitatibus, pagis, municipiis, collegiis municipum, diſtrictibus pagorum & urbium, ſubditorum exiſtimatione, oneribus & muneribus publicis, de jurisdictione, foro competente, commiſſariis & arbitris, jure ſubditorum circa res publicas, venationibus & ſylvis, metallis, molendinis, re militari, regimine temporum & jure fiſci idem diſſeruit. Inprimis illi, qui in civitate vivunt, intuitu cultus divini, aliquam inire ſolent ſocietatem, cui Noſter *Librum Nonum* deſtinavit, hinc in illum conſueta Jurisprudentiæ eccleſiaſticæ capita, de Eccleſia, Conciliis, Conſiſtoriis, jure Patronatus, Parochiis & Parochianis, ſubſelliis templorum, miniſtris Eccleſiæ, de ſtatu Eccleſiæ paſtore deſtitutæ, Superintendente, Clero Papali, Liturgia, Baptiſmo, Euchariſtia, confeſſione auriculari, delictis eccleſiaſticis, diſciplina eccleſiaſtica, de eccleſia politica & conſervatione Eccleſiæ, redacta conſpiciuntur. His expoſitis, inſtituta & operationes, quæ formatam societatem civilem ſequi ſolent, Noſter in *Libro Decimo* expendit, quem in finem doctrinam de Scholis & Academiis, dignitatibus Academicis, commerciis, nundinis, cambiis, proxenetis, concurſu creditorum, debitoribus obæratis, actione Pauliana, peregrinationibus, viis publicis, vectigalibus, infortuniis peregrinationum, de diverſoriis, bello, jure poſtliminii, lætitia & calamitate publica ac cura pauperum, diſtinctis capitibus propoſuit. Cum autem juribus humanis, & præcipue quidem Imperio & Dominio accidere ſoleat, ut aliis nonnunquam ſub lege fidelitatis concedatur, ex eoque inſtituto feudum exiſtat, ideo de hoc in *Libro Undecimo* ſibi dicendum eſſe exiſtimavit. Hic igitur ſolennia Jurisprudentiæ Feudalis capita, de natura, origine & varietate feudi, de perſonis illud conſtituentibus, materia & conſtitutione feudi, ſimultanea inveſtitura & exſpectantia, præſcriptione feudi, jure Domini directi & Vaſalli, alienatione feudi, revocatione feudi alienati, debitis feudalibus, pignore feudali tacito, concurſu creditorum feudalium, de ſucceſſione feudali legitima liberorum, parentum & collateralium, teſtamento & tutela feudali, renovatione inveſtituræ, amiſſione feudi & judice feudali, exhibentur. Hæc omnia ad Jus conſtitutum pertinent, deinde ad alterum caput Jurisprudentiæ generaliſſi-

mum,

mum, nempe Proceſſum forenſem in *Libro Duodecimo* Noſter progreditur, quam tractationem ita executus eſt, ut abſoluta tractatione proceſſus generali, partes proceſſus civilis ordinarii, nempe libellum, citationem, terminum, ſatisdationem, dilationem, litis conteſtationem, reconventionem, interventionem, litis denunciationem & reaſſumtionem, nec non contumaciam, exceptiones, modum probandi, ſententiam judicis, appellationem ſimiliaque remedia & executionem explicaret. Poſtea varias proceſſus civilis ſpecies, ſummarium, executivum, proceſſum concurſus & arreſti, provocatorium & poſſeſſorium adduceret, ac tandem ea, quæ ad proceſſum criminalem banni & deſertionis ſpectant, perſequeretur. De cetero in ſingulis materiis aliquam connexionis rationem reddere, easdemque ita, ut captui diſciplinæ præſentis conveniant, proponere conatur Noſter, præterea libertate, quam ſcopus præfixus exigere videbatur, uſus a ſententiis receptis nonnunquam recedit. Sic fictiones legum Romanarum paſſim probatas & commendatas valde exagitat, recepta contractuum principia plane immutat, dum nullos niſi contractus conſenſuales admittit, exploſis Romanorum contractibus verbalibus, realibus & innominatis, nec non pactis legitimis & adjectis, quæ autem de contractu literali & exceptione non numeratæ pecuniæ vulgo dicuntur, ea ad materiam probationis pertinere cenſet, & quaſi contractus otioſa commenta exiſtimat. Jus Canonicum & Civile, in computanda cognatorum collateralium diſtantia diſſidere, communis eſt ſententia; ſed illud male intellectum, in rei veritate autem nullum inter jura illa eſſe diſſenſum, Noſter arbitratur, contendens Jus Canonicum ſaltem numerare deſcenſum collateralium a communi ſtipite, civile vero eos inter ſe computare, quæ adeo facile conciliari queant. Juramentum judiciale contra matrimonium deferri non poſſe, ex indiſſolubilitate vinculi matrimonialis vulgo eliciunt; ſed rationem illam male applicari, ac adeo juramentum illud, etiam contra matrimonium eſſe admittendum, diverſis rationibus probare Noſter nititur. Plura addere non opus videtur. De uſu hujus ſcripti ipſe Conſ. Autor etiam in Præfatione nonnulla admonuit, ex quibus hoc unicum notamus, quod idem, juxta rationem a ſe præmonſtratam, intra ſuius anni ſpatium, fundamenta

Juris-

Jurisprudentiæ Universalis, ut & Germanicæ, tam publicæ quam privatæ, sub alterius ductu tractandæ, absolvi posse existimet.

SACRÆ MAJESTATI REGIS AUGUSTI dicata de Thermis Carolinis Commentatio, qua omnium origo fontium calidorum itemque acidorum ex Pyrite ostenditur; Autore JOANNE GOTHOFREDO BERGERO, Archiatro Regio & Professore Medico.

Vitembergæ, prelo Gerdesiano, 1709, 4.
Alphab. 1.

CEleberrimi Autoris *Physiologiam Medicam*, in Actis nostris A. 1701 mense Novembri recensitam, quanto applausu exceperit Medicorum ordo, notissimum est. Lætandi atque applaudendi novam occasionem dedit nuperrime, emissa in publicum præsenti de Thermis Carolinis Commentatione, illis omnibus, qui accuratam fontium medicatorum atque in natura ipsa fundatam explicationem hiante ore ac faucibus exspectarunt hactenus. Quibus enim nota Excellentissimi Viri in Physicis ac Medicis scientia consummata, fateri non detrectabunt, nullum inter Medicorum filios inventum iri facile, qui pari felicitate tam abstrusum negotium explicatum dare valuerit. Accedit solita ejus in stylo elegantiori puritas juxta & perspicuitas, quibus vel maxime se a communi scriptorum cœtu distinguit, & aurea poma in argenteis patinis Lectoribus suis proponere solet. Totius accuratissimi operis compendiosam pro more nostro adumbrationem dabimus.

Cap. I de ortu & incremento Thermarum Carolinarum agens, anno M CCC LXX has inclarescere potissimum cœpisse, Carolo IV Romanorum Imperatore ipso salutarem in crure affecto earundem virtutem experto, docet, qui etiam domo ad oram fontis, quo recreatus fuerat, extructa, prima condendæ urbis ab ipso & calidis aquis appellatæ, fundamenta jecit. *Cap. II* originem fontium Carolinorum rivo cuidam subterraneo adscribit, quem ex propinquo flumine Egræ alicubi se subducere, ac sub-

ire terram, & cursum secreto agere intra montem, cui nomen est a cervis, ex eoque itinere tandem declivi per fervidas terræ venas occultis illuc viis commeare persuasus est. *Cap. III* dum rationem investigandi materiam & temperationem Thermarum Carolinarum proponit, accuratius ante omnia examinanda putat varia fossilia ejus regionis, in qua hæ calidæ manant, quæ in pyrite, ferri & salis cujusdam nitrosi ejusque generis saxi calcarii, quod vocatur gypsum, venis potissimum consistere pro comperto habet. Hic experimenta simul quædam affert, pro examinandis horum fontium concretis instituta. Aquas ad libram circiter modo ex fonte haustas, injecto tantillo pulveris gallarum ad duo triave grana, illico purpurascere, infuso oleo tartari per deliquium semper lactescere, cum solutione salis petræ & communis amice misceri, ex sale ammoniaco autem salem volatilem liberare, cum solutione vitrioli non sine conflictu confundi observavit. Exhalatione libræ thermarum unius sedimentum relinqui albidum drachmæ tantum dimidiæ ponderis, & iterata solutione salem præbere crystallinum granorum circiter 25 saporis nitrosi, expertus est. *Cap. IV* de materia & temperatione ac speciatim de sale thermarum agit. Ubi in genere quidem has aquas ex sale nitroso per minima soluto & ramentis gypsi, ac divisis tenuissime particulis pyritæ sulphureis & ferreis constare, ea quidem proportione, ut sextarius vel libra una aquæ grana salis minimum viginti quinque, uti jam supra monitum, pollinis vero gypsei grana circiter quatuor vel quinque, minimumque partium pyritæ complexu suo contineat, docet. In specie autem salem nitrosum Thermarum pro aphronitro habet, nullumque discrimen inter hoc atque illud, quod in cellis nascitur, inveniri putat. *Cap. V* falsas de causa caloris Thermarum sententias & errores reprobat. *Cap. VI* autem veram caloris subterranei & Thermarum Carolinarum omniumque aliarum causam Pyritem ferventem esse docet. Pyrites autem ipsi idem illud minerale est, quod Arabibus Marchasita, Germanis ein Kieß/ & a *Listhero* ferri metallum appellatur, quod, cujuscunque sit generis, ferro constet, ut clare pulvis ejus testatur, qui ustus, imo sæpe etiam crudus, prompte magnetem sequi observatur. Hic Pyrites, humore aqueo undecunque in venas suas hujusque poros delato, ita paulatim sol-

vi

vi poteſt, & laxari nexus & compages ſulphuris & ferri, ut cum hæc antea conjuncta arctius coactave in pyrite ferme quieſcerent, vel paulo certe languidius agitarentur & ſpirarent, jam aquæ ſubeuntis incitatione vinculis ſuis nonnihil ſoluta & concita vividius ac colliſa, rareſcant paulatim, atque ad motum attritumque progreſſu temporis acriorem adacta, effluvium copioſius, quo calor continetur & viget, proferant. Atque ita aquis merſum pyritem, dum ſuarum motu partium ſulphurearum & ferrearum mollitur atque extenuatur, atque hinc concepto fervore æſtuque, vaporando paulatim totus in aquis diffluit ac tabeſcit, pro illius varietate decentis motus, varium in his calorem accendere, Thermasque efficere perſuaſus eſt. In genere autem, ubicunque locorum vel calor viget ſubterraneus, vel incendia terræ exiſtunt, aut aquæ manant calidæ, ibidem vel ipſos inveſtigantibus pyrites occurrere, vel eos intus æſtuantes alia haud levia indicia prodere exiſtimat. *Cap. VII* originem fontium atramentoſorum ſeu Acidularum & chalcanti ex eodem cum Thermis deducit principio ſaltem aliquantum immutato. Nam uti pyrites fervens aquas reddit calidas, in quibus ſuarum æſtu partium liqueſcit, atque in ochram vaporantem halitusque ſulphureos paulatim totus diffluit: ita parit, ſua opinione, Acidulas, ubi imbribus terras ejuſmodi eluentibus liquatus, & cum iisdem aliorſum delabentibus alicubi collectus, longoque partium tritu magna ſulphuris portione pingui orbatus, & hinc emergente halitu acido exacutus ac deferveſcens, ſive in atramentum verſus metallicum, aqua profluente diſſolvitur. *Cap. IIX* cauſam halituum in Thermis Carolinis quondam pernicioſorum ex eodem quidem pyrite, aſt arſenico aut aliis vi corrodendi præditis admiſtis, exſurgere potuiſſe perſuaſus eſt. Tales enim re vera quondam ex infamibus quibusdam foveis, hodie terra tectis ac munitis, exhalaſſe, e Sommero allegat. *Cap. IX* de viribus & effectis potarum Thermarum Carolinarum diſſerens, repetit, quæ de materia & mixtione eorundem ſuperius dixit, atque exinde colligit, vim earum diluendi, temperandi, diſſolvendi, tergendi atque aperiendi, & alvum pariter atque urinam ſudoremque ciendi, ſatis manifeſte patere. Siquidem hæ ipſæ aquæ ſuarum tenuitate partium & vi in minima diviſi admiſtique

salis nitrosi & cientium intus atque agitantium fervore halitum pyritæ ad id maxime natæ aptæque sunt, ut facile ventriculum & intestina quodam caloris fugacis sensu subire, & hinc consequente ac durante diutius vi refrigeratoria, in vasa & in omne corpus permanare, nec minus succos, qui iisdem continentur, diluere ac dissolvere, quam canales ipsos ad vegetiores renixus & contractiones placide excitare, eorumque amurcam & colluviem abradere & coercere, ac secum per vias alvi, vesicæ & sudoris aliosve naturæ abscessus evehere possint. Hic postea in specialem descendit affectuum enumerationem, quibus opitulari observantur laudatæ thermæ, insimul vero & illos, quos pejores reddere solent, recenset. *Cap. X* de ratione bibendi aquas ex fontibus Carolinis sequentia potissimum observanda commendat: 1 Has aquas non aliter, quam detracta vasorum plenitudine, & præparatis quoad satis est primis viis, bibendas esse: 2 Ubi electioni locus est, in veris flexu atque inter æstatis initia, principio item autumni, ubi temperatum est cœlum & ad calorem magis inclinat, uti eis convenire; nec tamen penitus dissuadendum usum temporis hyberni, præeunte *Morello de Balneis Patav.* existimat: 3 Tempus diei commodissimum esse horas matutinas, quintam vel sextam, refectis nocturna quiete viribus, &, si opus, levato prius onere naturæ: 4 Rationem habendam esse modi, ut post quietis unum aut alterum diem, sensim & partitis vicibus, ac per intervalla, ne gravetur ventriculus, neu fiat nausea, quove alvus & vesica, prout natura operatur, convenienter exonerentur, recens haustæ ex præcipua scatebra aquæ calidissimæ bibantur, idque vel interpositis moderate deambulationculis in loco temperato, vel stando sedendoque, prout visum cuique commodum fuerit, & effectus responderit: 5 Imprimis quantitatem potus definiendam esse ratione naturæ bibentis & morbi, quo tenetur, ita quidem, ut diebus aliquot continuis, sine intermissione, aut usu balnei, ea unoquoque die quantitate aquas quisque bibat, non quantum ferre, sed quantum facile & commode ferre possit. *Cap. XI* usum externum aquæ Carolinarum comprimendo habitum corporis contrahendove atque in illud penetrando, magnas in eo mutationes efficere posse, constare putat. Ast sicut harum potationem Thermarum ad eluendum

dum purgandumve corpus merito magni facit, & plurimis salubrem ducit Celeberr. Autor, sic paucis admodum conferre opinatur balneum earum, posteaquam observavit, non ita multis idem magnopere profuisse, quosdam etiam, qui a potis Thermarum aquis belle habuerint, male imo pessime a balneo habuisse. Quod cum prospiceret, aliis, quibus minus illud salubre censuit, usum balnei aquarum, prope molendinum scatentium, suasit; aliis auctor fuit, ut finita potatione balneas inviserent Teplizenses.

Hæc summaria totius Tractationis recensio. Claudunt hanc quædam, durante Thermarum usu, ægrotantibus utiles precandi formulæ, quas ex Thomæ Guidotti de Thermis Britannicis opere mutuatas, communicat; toti autem Commentationi capitum & rerum Index locupletissimus adjectus est.

A DIRECTORY PHYSICO-MEDICAL.

i. e.

MANUDUCTIO PHYSICO-MEDICA; Autore PETRO PAXTON, Med. D.

Londini, apud J. Sprint, 1707, 8.

Plag. 17.

IN studiosæ juventutis gratiam, Praxin Medicam aliquando exercituræ, hanc Manuductionem composuit Clarissimus Autor, methodum suppeditando, & adminicula communicando, quibus ad Artis hujus cognitionem plenariam quis facili negotio pervenire possit. Scilicet ex vera partium natura, ex quibus corpus humanum componitur, a structuræ elegantia & forma, ut & a continuo fluxu & mutatione partium machinam nostram infirmitatibus, id est, morbis, & dissolutioni, id est, morti obnoxiam esse demonstrat. Hinc ex natura brutorum perfectorum & hominum sylvestrium, sylvas & deserta incolentium, morborum myriades in Europæis regionibus homines infestantium a luxuria & malesano vivendi ordine potius, quam a naturæ fragilitate produci probat. Ad Materiam Medicam hinc progreditur, ejus species enumerando, & methodum eas facile cognoscendi proponendo. Qua vero ratione eædem tam Galenico quam Chymicorum more sint præparandæ, seorsim tradit, & medicamentorum operationes

expendit, qua ſcilicet methodo & quibusinſtrumentis agant, & in quas partes ſuam exerant vim. Denique in morborum enumeratione eorum claſſes & differentias explicat, partes & corporis regiones, in quibus producuntur, determinat, & methodum eos expugnandi breviter tradit. Quibus ſingulis in capitibus Autores ſemper allegat, qui ſubſtratam materiam vel ex profeſſo explicuerunt, vel ulteriorem informationem ſuppeditare poſſunt.

ESSAY D' ANALYSE SUR LES JEUX DE HAZARD. hoc eſt, *TENTAMEN ANALYSEOS AD LUDOS APplicatæ, quorum eventus a fortuna pendet.*

Pariſiis, apud Jacobum Quillau, 1708, 4. Conſt. 1 Alph. 4 plag.

ABunde huc usque docuerunt Geometræ, quantum ab ipſorum methodis præſidii rerum naturalium Scientiæ accedat: ſed quantum ad actiones humanas in negotiis eventus dubii dirigendas eædem conferant, parum inquiſiverunt. Exulavit fere hactenus Analyſis Mathematicorum ex Moralibus & Politicis. Neque tamen, quæ paſſim proſtant Geometrarum ſpecimina, nos de ſucceſſu prorſus deſperare ſinunt. Cum enim ſummus *Leibnitius* ſeries infinitas ad interuſurium ſimplex in Actis A. 1683 pag. 425 & ſeqq. feliciſſime applicaverit, ſæpeque de ſupplenda Logica in æſtimandis gradibus probabilitatum admonuerit, *Paſcalius*, *Fermatius* atque *Hugenius* ſortem quorundam ludorum per Analyſin ordinariam accurate determinaverint, quod etiam Mathematicus Gallus ingenioſus olim circa Baſſetam præſtitit, ut in Diario Pariſino habetur; *Wittius Penſionarius* & *Johannes Huddenius* reditus ad vitam calculo ſubjecerint; in Anglia *Pettius*, *Hallejus* & alii gradus mortalitatis hominum calculo ſubjecerint indeque varias regulas pro dirigendis quibusdam negotiis civilibus deduxerint (quemadmodum in Actis A. 1691 p. 407 & ſeqq. atque A. 1705 p. 543 innuitur) & *Craigius* in Principiis Theologiæ Chriſtianæ Mathematicis leges computandi probabilitatem hiſtoriæ tam viva voce, quam per teſtimonia ſcripta transmiſſæ, itemque

gradus

gradus voluptatum tam æquabilium, quam inæquabilium tradere aggreſſus ſit; quis in aliis caſibus fruſtraneum fore arbitrabitur Geometrarum conatum, in quibus non minus atque in iſtis accurata æſtimatio locum habet? Hac ſpe fretus *Jacobus Bernoullius* in ſingulari de Arte conjectandi opere nondum edito regulas propoſuit probabilitatis futurorum eventuum ſive in ludis, ſive in aliis vitæ humanæ negotiis, ubi hactenus fortunæ ſoli litatur. Quatuor præclari operis partes eſſe debebant, quarum tres priores diverſorum de ludis fortunæ problematum ſolutiones una cum ſolutionibus quinque problematum a longo tempore per *Hugenium* Geometris propoſitorum exhibituræ, quarta vero methodos in iſtis exhibitas ad quæſtiones morales, politicas & civiles reſolvendas applicatura erat. Quam igitur orbis eruditus ob mortem Geometræ ſummi jacturam feciſſe hactenus viſus eſt, ingenioſus *Reimundus de Monmort* ſupplere conatur, oſtenſurus in hac ſua Analyſi dari leges fortunæ cognitu poſſibiles. *Bernoullum* imitaturus Parte I ſolutionem affert variorum problematum circa ludos, quos Galli *Pharaon*, *la baſſete*, *le lanſquenet* & *le treize* vocant. Diverſa præterea tradit de combinationibus theoremata & ad problematum particularium ſolutionem in ludis, quos Galli *l'hombre*, *le piquet*, *l'imperiale*, *le Brelan* &c. appellant, transfert. Parte ſecunda teſſerarum ludos expendit, partim in Gallia, partim in Anglia, partim alibi uſitatos, utrobique una oſtendit, quomodo ludi reformandi, ut eadem ludentibus vigeat ſpes lucri. Tandem Parte tertia problemata *Hugeniana* ſolvit & alia quædam ſuperaddit, quatuorque Geometris ſolvenda proponit. Generaliter ſcilicet determinari jubet prærogativam ejus, qui chartas luſorias manu tenet, in ludo Gallis *Treize* dicto. Similiter petit ſortem in ludis, quos Galli *le Her*, *jeu de la ferme* & *jeu des Tas* vocant. Enimvero horum ludorum leges, quas Autor tradit, huc tranſcribere nimis prolixum foret. Circa negotia moralia, politica & civilia nondum ſibi ſatisfecit: quamobrem in præſenti opere ab iis abſtinet, ne tanto argumento indigna proferat. Speciminis loco nonnulla ad ludum *Pharaon* pertinentia proferemus, cujus prænotandæ ſunt leges ſequentes. *Petrus* ſcilicet 52 chartas luſorias manu tenet duasque a reliquis ſemotas in menſa deponit. Quodſi dextra fuerit ea, quam ſibi elegit *Johannes*, lucrum *Petro* cedit, ſin ſiniſtra, *Johanni*,

hanni. Quodſi utraque ex electo genere fuerit, dimidium pecuniæ ludo a *Johanne* aſſignatæ Petrus accipit, altero dimidio ipſi relicto. Denique ſi charta ultima ex electarum numero fuerit, lucrum eſt nullius: ut adeo duplex ſit *Petri* præ *Johanne* prærogativa. Enimvero ut intelligatur, quomodo ſors tam *Petri*, quam *Johannis* in variis hujus ludi caſibus determinari queat, generale, quod Cl. Autor præmittit, lemma *Hugenianum* conſiderandum eſt. Nimirum ſi numerus fortunarum *Petro* lucrum *a* offerentium fuerit *m* & numerus fortunarum ipſi *o* offerentium fuerit *n*, nulla alia fortuna concurrente & *za* argentum a *Petro* & *Johanne* ludo conſecratum deſignante, erit ſors *Petri* $=\frac{zma:}{m+n}$. Sit enim ſors *Petri* $=x$, ſors *Johannis* $=y$, erit $x+y=za$, ex hypotheſi. Et quoniam ſortes ſunt in ratione ſpei, ſpes vero in ratione mediorum lucrandi, erit $x:y=m:n$, conſequenter $ym=nx$. Unde habetur $x=\frac{zam:}{m+n}$. Lemmate hoc demonſtrato per combinationem 4 chartarum luſoriarum, quas inter una electa, caſus utrique luſori favorabiles determinat, quorum lucris in unam ſummam collectis & per numerum combinationum 24 diviſis, quotus ſortem quæſitam exprimit. Similiter procedit in aliis caſibus & ex ſimplicium conſideratione alios magis perplexos determinat, legibus nempe combinationis cum legibus ludi collatis. Sint e. g. chartæ luſoriæ 6, & inter eas nonniſi una ex genere electo. Combinationes poſſibiles ſunt numero 720, quæ per 6 columnas diſpoſitæ dant 120 caſus, in quibus charta electa primum; 120, ubi ſecundum; 120, ubi tertium; 120, ubi quartum; 120, ubi quintum; & denique 120, ubi ſextum locum occupat. Ergo ſeries prima, tertia & quinta offerunt *Petro* $2a$, ſecunda & quarta nihil, ſexta a. Quare ſors *Petri* $S=(3, 120, 2a+2, 120, 0+1, 120, 4):720=840a:720=a+\frac{1}{6}a$. Et generaliter ſi numerus chartarum p, numerus variationum poſſibilium m, erit $S=(\frac{1}{2}p, m:p, 2a+(m:p)a):m=a+a:p$. Quodſi lemma generale, cui omnes iſtiusmodi calculi ſuperſtruuntur, accuratius conſideres, facile apparebit, in ejus demonſtratione ſupponi, caſus omnes poſſibiles eſſe æque poſſibiles ſeu (ut ita loquar) habere æquale jus ad exiſtendum dato quolibet tempore: quod licet accurate & in concreto verum non ſit, cum eventus in natura ſint ex cauſis determinati,

DEPT

Fig. 6.

Fig. 10.

Fig. 7.

Fig. 8.

Fig. 9.

Fig. 1.

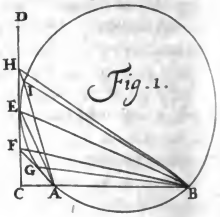

Fig. 4.

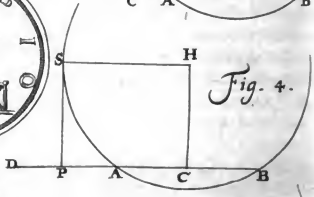

Fig. 2.

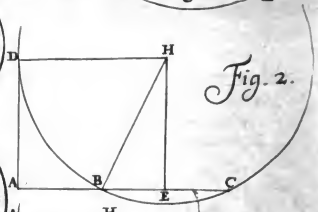

Fig. 5.

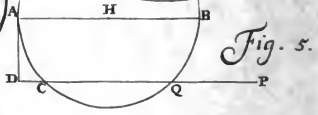

Fig. 3.

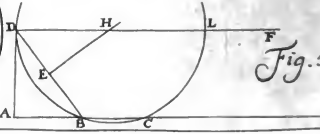

minati, prudentia tamen jubet, ut pro æqualibus interim in æſtimando habeamus, quæ per ſe ſpectata æqualia ſunt, etſi per accidens ex iis, quæ a nobis cognoſci nequeunt, diſcriminentur.

ILIAS CONSTRUCTIONUM PLANO-GEOmetricarum a FERDINANDO ERNESTO Comite ab HERBERSTEIN in nucem Hartmanniam redacta.

ILiadem in nuce tibi, amice Geometra, me exhibere exiſtimo, dum inſignis Problematis ab admodum Reverendo ac doctiſſimo Patre Sigismundo Ferdinando Hartmanno, e Societate Jeſu, in Catoptricæ Propoſitionibus Phyſico-Mathematicis illuſtratæ Part. 2 prop. 12 Anno 1668 reſoluti, quam ipſe Geometris reſervaverat, demonſtrationem publici juris facio; quin ultra Autoris intentionem progreſſus, cujuscunque Problematis plano-Geometrici conſtructionem eodem ex fonte hauriri poſſe oſtendo. *Oportet*, inquit laudatus P. Sigismundus, *invenire feneſtram E in turri* TAB. XI. *CD, unde ſubjectus hortus AB omnium perfectiſſime, & in maxima, quam in tota linea CD fieri poſſit, amplitudine conſpiciatur, ponamus, quod AB contineat orgyas 15, AC 5, multiplico AB, additum ipſi AC, hoc eſt, 20, in AC ſeu in 5, proveniunt 100, hujus producti Radix Quadrata eſt 10. Dico ergo, ſi a C verſus E numeres 10 orgyas, inventum eſſe locum E, qui quærebatur. Demonſtrationem Geometris reſervo*; quam ego colligo in ſequens Fig. I.

Theorema. Si ab aliquo puncto C extra circulum, in eundem inciderint duæ Rectæ CB, CD, quarum una illum ſecet in punctis A & B, altera tangat in E, angulus AEB qui ſuper chordam AB ſecantis lineæ CB ad punctum contactus E conſtituitur, eſt omnium maximus, qui ad aliud & aliud punctum F, H dictæ Tangentis ſuper eandem chordam AB conſtitui poſſunt.

Demonſtratio. Fiant anguli AFB, AEB, AHB, & ubi AF, AH ſecant circulum in G, I, inde ducantur GB, IB, erunt in eodem ſegmento circuli AGEIB, anguli AGB, AEB, AIB æquales, atqui externus angulus AGB major eſt interno AFB & AIB major quam AHB, ergo etiam angulus AEB major eſt, quam AFB aut AHB, & quam quisque alius. Q. E. D.

Corollarium primum. Hinc, ſi CE fuerit media proportionalis inter AC, CB, rectangulum AC:CB erit = quadrato CE, ideoque per *37 Elem.* 3 CE tanget circulum, unde, ut ſupra, angulus AEB erit omnium maximus, & huc collimat nobile Problema Hartmannianum de Turri & Horto.

Corollarium ſecundum. Sequitur ſecundo, angulum ad C poſſe eſſe quemcunque ſive rectum, ſive acutum, obtuſumve; demonſtratio enim eſt de omnibus eadem.

Superest modo, ut oſtendam, qua ratione quicunque caſus poſſibilis, ad quem conſtructio plano-Geometrica reducitur, ex eodem fundamento, unde Problematis Hartmanniani reſolutio reſultat, expediri queat: abſolvitur autem hæc ipſa conſtructio, mediæ, tertiæ, quartæ proportionalium aut Rectarum datæ alteri Reciprocarum, quarum ſumma vel differentia nota ſit, in veſtigatione; caſum etenim de inventione Quadratorum, quorum ſumma aut differentia data ſit, datis Quadratis Reciprocorum, quem Hugo de Omerique in Analyſi ſua Geometrica Anno 1698 Gadibus edita, & alii paſſim Analyſtæ Elementis neceſſario addendum eſſe arbitrantur, cum nullo negotio ad Rectas, quarum ſumma aut differentia nota ſit, datæ Rectæ Reciprocas reduci poſſit, tantæ utilitatis vel neceſſitatis non eſſe, ut absque illius adminiculo Problemata plano-Geometrica conſtrui nequeant, ſubjecta declarat.

Analyſis. Eſto enim data Quadratorum Reciprocorum differentia $= a^2$. Quadrata itidem data $= b^2$ & c^2. Igitur: $x^2 : b^2 = c^2 : x^2 + a^2$. Eſto: $a : x = x : y$. Item: $a : b = b : d$. Et: $a : e = c : f$. Ergo: $ay : ad = af : ay + a^2$. Quare: $y : d = f : y + a$. Neque abſimili ratiocinio proceditur circa inveſtigationem Quadratorum Reciprocorum, quorum ſumma innoteſcit.

Reperiri autem ope Reſolutionis Hartmannianæ mediam, tertiam & quartam Proportionales, datæque Rectæ Reciprocas, quarum ſumma aut differentia pariter ſit data, ita evadit manifeſtum.

TAB. XI. Eg. 2. Sit inter datas AC, AE invenienda media Proportionalis, auſer ex majore AC, minorem AB, reſiduaque BC bifariam ſecta in E, radio AE, deſcribe arcus ſeſe interſecantes in H, eodemque Radio ex centro H circulum DBC, ducto Radio DH, parallelo Rectæ AC, conjunge puncta A & D Recta AD, quæ ipſa eſt media propor-

proportionalis quæsita, duc Rectas FH, BH, sitque BH = DH = AE = a, BC = 2b, erit proinde BE = b, AB = x, HE = AD = c. Atqui etiam $a^2 = b^2 + c^2$, & $a^2 = b^2 + x^2 + 2bx$. Ergo: $b^2 + c^2 = b^2 + x^2 + 2bx$. Et (auferendo b^2) $c^2 = x^2 + 2bx$. Quare $x + 2b . c = c : x$. Q. E. D.

Tertiam obtinebis, si, ducta infinita AR in eam ex A versus B in B, transferas primam datarum AB, erectaque normaliter secunda AD, & punctis B, D, Recta BD conjunctis, per D agas DF parallelam ipsi AB. Secta porro DB bifariam in E, erigas normalem EH, secantem ipsam DF in H, ac tandem ex H velut centro Radio HD describas circulum DBL, secantem Rectam AR in C; ita enim determinabitur AC tertia proportionalis desiderata. TAB. XI. Fig. 3.

Quarta invenietur, ubi inter secundam & tertiam datarum media, atque ad primam & hanc ipsam mediam tertia fuerit reperta.

Si datam differentiam AB protrahas in infinitum versus D, eademque bifariam divisa in C erigas perpendiculariter datam CH, tum ex H velut centro Radio AH, describas circulum, ABS, Radiumque HS ducas ipsi BD parallelum ac tandem ex S in ipsam BD demittas normalem SP, erunt PA, BP ipsi CH Reciprocæ, quarum differentia sit data AB. Fig. 4.

Easdem Reciprocas data summa AB ita investigabis: ex termino A demitte normaliter datam AD, actaque per D infinita DP ipsi AB parallela, divide AB bifariam in H, ex quo velut centro Radio AH describe circulum ACQB intersecantem infinitam DP in C & Q, & habebis DC, DQ, datæ AD Reciprocas, quarum summa sit ipsa AB. Fig. 5.

Quæ omnia ex Resolutione Problematis Hartmanniani adeo sunt evidentia, ut ulteriori atque aliunde petita demonstratione non indigeant.

JOANNIS VIGNOLII EPISTOLA AD Antonium Gallandium, V. C. de numo Imp. Antonini Pii, qui in tertio ejus Consulatu percussus columnam quandam exhibet in cimelio D. Foucault.

Romæ, apud Franciscum Gonzagam, 1709, 4.
Const. 4 plag. ch. aug.

CUm inventam ante hoſce quinque annos Romæ Antonini Pii columnam pereleganti commentario, quem anni proxime emortui menſe Januario recenſuimus, dilucidare aggreſſus eſſet Celeberr. Vignolius, inter alia, quibus nobiliſſimum monumentum Heroi ſuo aſſereret, idonea argumenta provocavit ad muſei Fucaltiani numum, cujus exemplum ab Antonio Gallandio, viro magnæ apud Gallos exiſtimationis, habuerat. Monſtrat autem in obverſa parte radiatum Antonini caput cum verbis: ANTONINVS. AVG. PIVS. PP. TR. P. COS. III; in averſa vero columnam cum lemmate: FELICITAS AVG. S. C. Eo itaque perſuaderi ſibi paſſus erat, Antonino Pio vivo adhuc, non mortuo, erectam fuiſſe iſtam columnam, multaque ex hiſtoria Romana, quæ viris bello claris, dum in vivis eſſent, columnas a Senatu poſitas affirmet, multa de virtutibus Antonini tali honore dignissimis argute diſputaverat. Non idem perſuadere poterat Gallandio, qui M. Aurelii cochlidem in numo potius repræſentari credens, ipſum minus accurate ectypum ſuum edidiſſe, atque inter alia feneſtram, quæ turriculam in ſummitate columnæ conſpicuam ornet, prætermiſiſſe tam privatim quam publice conqueſtus erat. Quam negligentiæ ſuſpicionem ut mature dilueret Vignolius, in Epiſtola hac cum eo amice agendum ſtatuit: ubi primo negat apparuiſſe ſibi in transmiſſo numi ſpecimine lineam illam, quam feneſtram Gallandius appellet, nec cælatoris oculos etiam ſubiiſſe. Neque enim ſibi conſtare rationem, quare columna, quam ſolidam exhibet numus, quæque gradibus intus pervia non eſt, ut ad faſtigium ejus aſcendatur, portulam hujusmodi ſeu feneſtellam offerre debeat. Maxime cum veteres cochlidem aliquam columnam in numis ſignaturi gyros a ſtylobate ad epiſtylium illi ſuperinducere ſueverint, ceu Trajani quidem numus ſub Fig. 6 liquido probet, in quo tum columnam ambientes lineæ ſpirales, tum porta in baſi ejus obvia concavam illam eſſe ſatis ſuperque innuant. Tametſi enim quis regerat, vel ideo in numo Fucaltiano eadem notari haud licuiſſe, quia ſub initium principatus Antonini Pii, quo percuſſus fuit, columna M. Aurelii cochlis, quam præ ſe ferat, nondum anaglypho opere eminuerit, quippe quod poſt Antonini Pii demum deceſſum, poſtque ultimas M. Aurelii adverſus

TAB. XI. Fig. 6.

Quados

Quados & Hermaduros expeditiones acceſſerit. Ita tamen exiſtimat Noſter, ſi Senatus non ſolidam, ſed intus cavam decreviſſet columnam, tum integrum amplius haud fuiſſe monetariis publicis aliter eam dare in numis atque Senatus decreto ſuo ſemel ſanxiſſet, quantumvis ultimam forte manum opus adhuc efflagitaret. Sic porticum Vaticanam omnibus numeris ſuis abſolutam videri in numiſmate Alexandri VII, quæ tamen jam ſola duntaxat latera oſtentet. Sic porticus baſilicæ M. Aurelii in exercendorum veſtigalium curiam modo converſas reliquias in alio Innocentii XII numo provinciarum ſimulacris inſigniri, quibus tamen hactenus careat. Quem quidem ritum, ædificia aliaque opera nondum perfecta integra in numis repræſentandi, apud veteres perinde viguiſſe utut demonſtratu difficile videatur, quum quæ in numis antiquis appareant, hac noſtra jam ætate vel ſemiruta vel ſubverſa plane jaceant, adeoque olim ita extitiſſe, prout expreſſa ſiſſunt numi, dubitare minus liceat; Trajani tamen in numo ſupra indigitatam columnam in teſtimonium hujus rei haud incommode trahi poſſe. Ibi namque Trajani ſtatuam in ſummo columnæ faſtigio ſpectari, quam certe non adfuiſſe, cum cuſus fuit numus ipſaque columna in foro ejus erecta, luce meridiana clarius pateat. Collocatam enim novimus columnam A. U. 866 æræque Chriſtianæ 113: ſtatuam vero poſt ejus mortem demum impoſitam, quæ incidit in A. U. 870 computque vulgaris A. 117. Victoris autoritate comprobatur, apud quem in Epitome c. 13 hæc leguntur: *Hujus exuſti corporis cineres relati Romam, humatique Trajani foro ſub ejus columna & imago ſuperpoſita, ſicut triumphantes ſolent, in urbem invecta Senatu præeunte & exercitu.* Nimirum obſervat Autor atque exemplo Auguſti Imp. de quo Appianus Lib. V de bell. civil. p. 746 edit. H. Stephani, veriſimile reddit, moris illo ævo fuiſſe, triumphantium ſtatuas atque illorum quidem, quibus columnæ honor publico ſuffragio adjudicabatur, non ante columnis ſuperimponi, quam peracta eſſet triumphi pompa, atque in hac demum ſtatuæ elevatione deſiiſſe illa ſolennia. Quod autem porro urget Gallandius, columnam illam a tertio Antonini Pii Conſulatu usque ad M. Aurelii Trib. Poteſt. XXXII, hoc eſt, per totos triginta novem annos nudam ſtetiſſe, id Noſtro omnium minime arridet,

quin potius cochlidem columnam non prius erigi posse contendit, quam singulæ suæ partes acceperint destinata figurarum ornamenta. Si tandem reponat, nullam facile rem & fama & marmore dignam gessisse Antonium, posteaquam columnam ei dedicasset Senatus, tum e Pausania & Capitolino Noster planum facit, bellicis laudibus non minus quam pacis artibus vitæque innocentia excelluisse Imperatorem, ideoque Senatui vix defuisse materiam, tanti Principis honores quocunque licebat modo augendi ac perennandi. Majorem sane moderationis Antonini rationem habendam fatetur, quam mirificam prorsus in eo fuisse prædicat Capitolinus, ut plurimos honores a Senatu sibi oblatos respuerit. Sed cum inter acceptatos, quos ordine enumerat diligentissimus istarum rerum consignator, ne verbum quidem de columna injecerit ullum, eo rem deductam jam esse ait Vignolius, ut plane in dubium vocare prædicti numi sinceritatem, diversaque statuere cogatur ab iis, quæ Cap. 3 dissertationis suæ, Gallandii sententiam de integritate ejus secutus, vulgaverat. Licet enim numum ipsum nunquam viderit Noster, argumenta tamen plura eaque haud proletaria sibi suppetere docet, quæ manifestæ eum falsitatis convincant. Circa antiquitatem quidem ejus nihil controvertit; antiquo conflatum ære, Antonini Pii ætate signatum, anterioris partis antiqua omnia, posterioris etiam antiquum titulum lubentissime concedit, columnam vero, quam simul exhibet, antiquam minime credit. Considerenti enim inter æreos Antonini Pii eosque mediæ formæ numos passim inveniri, qui in antica parte circa laureatum vel radiatum Imperatoris caput, æque ac in Fucaltiano, verba: ANTONINVS. AVG. PIVS. PP. TR. P. COS. III. atque in postica figuram muliebrem grandiusculam, dextera caduceum, sinistra vero olivæ ramum gestantem, cum eadem epigraphe: FELICITAS. AVG. S. C. præ se ferunt, suboluit statim, falsarii forte cujusdam scalpro proceram illam Felicitatis imaginem erasis brachiis aliisque superfluis in columnam transmutari potuisse, siquidem numus ipse viridem nactus superficiem, quæ acredine sua metallum ita perficit ac penetrat, ut perquam molle fiat atque friabile, tale quid omnium admittat commodissime. Quæ nefariæ artes, ut subl ato quasi velo singulis pateant, numi speciem tam in statu legiti mo,

gitimo, quam ſub ferro falſarii, atque uti jam in Cimelio Fucaltino extat, ære incidi curavit, cujus etiam hic Fig. 7, 8 & 9 copiam dare voluimus. Utcunque vero aſtutum ſatis præbuerit ſeſe impoſtor, non ita tamen expolivit mangonia ſua, quin fraudes ipſius atque imperitiam pudendam ſtatim detegant harum rerum callentiores. Ita nempe inſolens atque in ſuſpectis merito habendum, Felicitatem ſolius columnæ ſymbolo adumbrari, cum in numis Antonini Pii, verbis FELIC. SÆCULI inſignitis, felicitatis conſtantiam ſecuritatemque ſignificet mulier ſiniſtro cubito columnæ innixa, pacisque & abundantiæ ſymbola manibus tenens, quæ ſane multo decentius inter ſe cohæreant. Deinde ſpatium illud in ſuperna numi parte a dextra columnæ nimis late patere præ ſiniſtra, haud obſcuro argumento, caduceo, qui in legitimo numo hneæ epigraphali reſpondet, hic olim locum fuiſſe. Feneſtram quoque, quam tanti æſtimet Gallandius, aperta nimis prodere falſitatis veſtigia, tum quod columna ſolida feneſtra non indigeat, tum quod ſi vel M. Aurelii columna cochlis repræſentari debuiſſet, alia potius atque evidentiora magis cochlidis indicia, qualia in numis Trajani occurrunt, feneſtellæ puta in columnæ ſcapo, vel janua in ſtylobate depromenda fuiſſent. Turpius vero inſcitiam ſuam teſtari falſarium neglectu ſtatuæ Imperatoris Aurelii, quando nulla facile in numis inveniatur columna, quæ ſtatuam vel aliud quid ſuperpoſitum non ſuſtentet. Hinc Morellum etiam & Mediobarbum, quorum alter rotundam aram accenſam in numo Cari cum titulo ΑΦΙΕΡΩΣΙΣ; alter majuſculam literam I, quæ in Byzantinorum numiſmatibus ſæpius apparet, columnam venditavit, erroris inſimulat, multoque peritius res ſuas egiſſe jocatur veteratorem illum, qui columnam in Trajani numo a Seguino edito conſpicuam, ne quid ei deeſſet, noctua exornavit. Enimvero nihil aliud eſſe videntur Noſtro columnæ ejusmodi honorariæ, quam baſes quædam vulgaribus altiores, in quibus triumphali ſplendore illuſtrium virorum imagines conſtitui moris fuit, ut omnium oculis pateret, *altius illos*, ceu Plinius H. N. L. XXXIV c. 6 loquitur, *ſupra cæteros mortales attolli*. Quoties ergo columnæ incluti alicujus Viri honori dicatæ mentio fiat apud ſcriptores antiquos, ſtatuam una cum columna poſitam diſcite ut plurimum

TAB. XI. Fig. 7, 8, 9

plurimum innui. Hoc Suetonium affirmare de Galba, Trebellium Pollionem de Claudio Gothico, Plinium de C. Minucio Augurino; affirmare item Nicæenſium numum de L. Ælio Cæſare, ac de Antonino Pio numos conſecrationi ejus inſervientes, e quibus unum rariorem e muſeo ſuo producit hic a nobis Fig. 10 delineatum. Adſtruit inde, nec Antonini Pii columnam, quam deſcripſerat, ſtatua Principis optimi caruiſſe, licet eam a multo jam tempore dejecerit veſana hominum barbaries; imo nec cochlidem M. Aurelii columnam ſine ſtatua fuiſſe e veteri turricula, quæ ibi S. Pauli ſtatua hodie ornata viſitur, quæque materiam forte ſuggeſſit impoſtori noſtro turriculam illam ſuam cum feneſtra mutuandi, judicioſe colligit, licet numis typo iſto ſignatis gloriari nequeamus. Ex allatis porro declarari putat vetus JCtorum proverbium: *circa columnas ſe occultare;* utpote quod Alciati & Cujacii calculo de debitoribus moroſis ad Principum columnis ſuperimpoſitas ſtatuas confugientes exponi conveniat. Nulla autem ratione huc applicari poſſe, quod ſupra de Trajani ſtatua monuerat, Antonini Pii nempe ſtatuam, ut columnæ ſuperponeretur, triumphum pariter expectaſſe. Nihilominus enim in numis ſtatuam cum columna exhibendam fuiſſe, quemadmodum in Trajani numis contigit, ubi quatuor annis prius in columna conſpecta eſt ſtatua ejus, quam revera ibi ſedem invenit, curru triumphali a ſucceſſore Hadriano demum, teſte Spartiano cap. 6, in urbem invecta. Atque id longe magis in numis Antonini Pii fieri debuiſſe, cujus de Britannis triumphus non adeo remotus, ſed in eodem Conſulatu, quo Fucaltianus numus percuſſus, ductus etiam fuerit, ſicuti & ad hunc triumphum numum ejus, triumphali habitu notabilem, ſub Fig. 10 reſpicere autumat. Ultimam eamque non minus certam falſitatis numi Fucaltiani conjecturam indo eruit, quod toto orbe ſingularis atque unicus ſit, adeoque concurrentibus aliis indiciis non poſſit non inter ſpurios rejici, nullatenus vero raritatis aliquod pretium ſuſtinere. Hæc dicenda habuit doctiſſimus Vignolius ectypa numi tantummodo verſans, alia plura forte dicturus, ſi numum ipſum præ manibus habuiſſet. In eo tandem deſinit, columnam M. Aurelii cochlidem, quæ jam ſuperat, neque Antonini Pii, neque M. Aurelii tempora vidiſſe, ſed inter reliquos potius

TAB. XI. Fig. 10.

tius honores, quibus Senatus M. Aurelii conſecrationem nobilitatum ivit, referri oportere. Sententiæ nempe huic patrocinari tum Sex. Aurelii Victoris autoritatem, cui tam in ejus Vita c. 16 quam in Epitome columnæ Imperatori poſt fata decretæ expreſſis verbis memorantur; tum Bernardi Gamucii Architecti Romani teſtimonium, qui A. 1565 in quatuor Antiquitatum Romanarum Libris Italice editis vetuſtum hujus columnæ ſtylobaten, antequam Sixtus V Pontifex cruſtis marmoreis recentari juberet, ſuismet oculis uſurpaſſe, ibique M. Aurelii, non Antonini Pii, effigiem contemplatum, in una parte legiſſe aſſerit: CONSECRATIO; in altera: DIVO. ANTONINO. AVG. PIO; per quem M. Aurelium haud dubie intelligas. Inde tamen promanaſſe antiquariorum errorem, qui cognatis utriusque Principis nominibus decepti, illam ad Antoninum Pium Seniorem retulerunt, atque eandem cum hac noviter detecta, quæ in ejus numis adſurgit, columna arbitrati ſunt. Eodem etiam occœcatum falſarium noſtrum ſoldam Antonini Pii columnam cum cochlide M. Aurelii, quantum ad turriculam & prægrandem ipſius ſtylobaten, combinaſſe ac monſtroſum hoc columnæ genus exſtruxiſſe.

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ PRIMI A N. C. Seculi Selecta Capita; ſtudio D. THOMÆ ITTIGII, &c.

Lipſiæ, apud hæredes Jo. Groſſii, 1709, 4.

QVæ in hoc opere eruditiſſimo, de quo dicere cœpimus Menſe ſup. p. 385 ſq. notatu digna reſtant, nunc breviter abſolvamus.

In capite IV, quod de hierarchia eccleſiaſtica variisque inſtitutis, ritibus & cerimoniis primi Seculi inſcribitur, primum Petri & Romanorum Pontificum primatus impugnatur. Inter ritus ſeculo primo perperam attributos refertur imaginum cultus, quem neque ex ſtatua hæmorrhouſæ, nec ex imagine Chriſti ad Abgarum miſſa, nec ex ſudario Veronicæ, nec ex imaginibus, quæ ſepulchralibus Chriſti linteis impreſſæ perhibentur, nec ex Chriſti ſtatua, quæ a Nicodemo ſculpta fingitur, nec ex imaginibus, quas Lucam pinxiſſe nonnulli ſomniant, probari poſſe demonſtratur. Status quoque primi ſeculi monaſticus quam male, partim ex Dio-

nysio Areopagita aliisque pseudepigraphis Scriptoribus, partim ex Philonis Judæi libro de vita contemplativa, partim ex Suetonii & Taciti narrationibus de oraculo Carmeli a nonnullis probari soleat, refertur. Non minus ritum chrismatis in baptismo, eucharistiam infantum, congregationem Crucigerorum, pallium Episcopale, & alios quosdam ritus perperam primo seculo affingi, Celeb. Autor noster docet. Dum Sacerdotes primi seculi ad cœlibatum nondum adstrictos fuisse probat, obiter enarrat, quale colloquium B. Dilherrus Noribergæ in loco Bibliothecæ publicæ cum Jesuita Bisselio de loco quodam Ignatii habuerit, & observat, Wagenseilium cimelia Noribergensis Bibliothecæ oculis non satis vigilantibus perlustrasse, dum in hac bibliotheca manuscriptum Epistolarum Ignatii exemplar extare negat, quod tamen in hunc usque diem ibi asservari Ittigius ex ore testium ἀυτόπτων & ἀξιοπίστων se cognovisse asserit. Sed ad sequentia capita pergendum est.

Quintum igitur Caput de hæresibus primi Seculi agit. Auspicatur autem Autor hoc caput a *Dositheo*, & quæ olim in Dissertatione de hæresiarchis ævi Apostolici, ejusque Appendice scripserat, adversus objectiones a Laurentio Cozza in Commentario ad Augustini libellum de hæresibus ante biennium Romæ edito propositas, breviter vindicat, & quid vani autores de Dositheo, sive juniore, sive seniore referant, recenset. A Dositheo ad *Simonem Magum* progressus inter alia disquirit, cur Epiphanius dicat, Simonem nullum sibi nomen tribuisse, & quæ olim in Dissertatione sua hac de re statuerat, contra doctissimi Wormii objectiones tueri satagit. Non minus inquirit, an Simon Magus divinos honores affectaverit, quod cum Clarissimus Basnagius negaverit, Autori nostro affirmativam tenere & probare placuit. Inter alia etiam de statua Simoni Mago Romæ posita disserit, quam traditionem falsam aut saltem dubiam esse in dissertatione sua de Hæresiarchis olim tradidit. Nec ejus sententiæ ipsum pœnitet, etsi Cozzæ in Commentario ad Augustini libellum de hæresibus ista traditio extra dubitationis aleam posita videatur. Non minus Ittigio dubia est relatio de tragico Simonis lapsu, de quo priorum seculorum Scriptores tacent, recentiores autem, qui illum Simonis casum referunt, in circumstantiis admodum differunt. Et quamvis Hugo

Grotius

Grotius & Henricus Hammondus ab ipſo Paulo tragicum Simonis interitum 2 Theſſ. II, 8 deſcribi putent, id tamen Autori noſtro perſuadere non potuerunt. Ceterum impium hunc Hæreſiarcham, qui tot & tantos errores dictis & ſcriptis propagavit, horrenda morte non indignum fuiſſe judicat. Si quis autem quærat, num Simon Magus, in Actis Apoſtolicis commemoratus, idem ſit cum Simone Mago, Gnoſticorum autore, an ab eo diverſus, quæ ſingularis eſt Campegii Vitringæ ſententia, Autori noſtro videtur, nihil obſtare, quo minus idem ille Simon Magus, qui Petri cenſuram & anathema incurrit, ſectam aliquam apud Chriſtianæ profeſſionis homines ſibi parare potuerit. Poſt Simonem Magum agit de *Menandro*, qui immunitatem a morte ſuis diſcipulis promiſit, & de *Cerintho*, circa cujus hiſtoriam inter alia inquirit, an Chriſti divinitatem negaverit, & Evangeliſta Johannes prologum ſui evangelii ipſi oppoſuerit? quod a Vitringa negatur: num Angelos colendos docuerit? quod contra Baronium negantem Jeſuita Garnerius aſſeruit: num chiliaſmus ab illo aſſertus a chiliaſmo quorundam Patrum multum diſcrepaverit? quod Autori noſtro poſt celeberrimum Fechtium negare placuit, quicquid Peterſenio contrarium probare fruſtra conanti videatur: num Apoſtolus 1 Cor. XV, 49 ad morem Cerinthianorum pro mortuis vivos baptizantium reſpexerit? quod Autori minus probabile videtur: num Cerinthus balnei ruina oppreſſus fuerit? quod nec ab Hieronymo, nec ab ullo veterum aſſertum Noſter obſervat. Quod autem Autor noſter p. 302 refert, non Cerinthum ſed Ebionem balnei ruina oppreſſum ab Epiphanio memoriæ prodi, id corrigendum eſſe in ſynopſi ſui tractatus monet, cum ipſo teſte Epiphanius tale quid memoriæ nullibi prodiderit. Fuiſſe omnino in rerum natura hæreſiarcham nomine *Ebionem*, Autori noſtro nullum eſt dubium, qui a vero Arnoldum aberrare obſervat, dum primam Ebionis mentionem ab Epiphanio factam fabulatur. Cum autem Ebionitæ duplicis generis fuerint, utrumque in eo convenisſe notat, quod Chriſtum merum hominem fuiſſe crediderunt. Nec obſtare putat, quod Irenæus ſcribat, Ebionæos de Chriſto non ſimiliter ut Cerinthianos ſenſiſſe, cum apud Irenæum pro *non ſimiliter* legendum videatur *conſimiliter*. Errorem

Nazaræorum in eo imprimis positum fuisse notat, quod Judaicam legis observationem tanquam necessariam inculcaverint, etsi per hunc cum Judæis consensum Judæorum gratiam tantum absit, ut sibi conciliare potuerint, ut potius Judæi ter in die Nazaræos diris devoverint, si Epiphanio fides adhibenda, etsi Hieronymus sub Nazaræorum nomine omnes Christianos ter singulis diebus maledictis impetitos referat. *Nicolaitæ* non a Proselyto Antiochenõ, qui Act. VI inter septem primos ecclesiæ Diaconos numeratur, sed ab alio quodam Nicolao cognomentum suum adeptos statuit. De aliis quibusdam Hæresiarchis primi seculi, de quibus in Dissertatione sua Autor olim egit, nihil hoc loco vel repetendum vel addendum duxit.

Sextum Caput circa historiam persecutionum & martyrum primi Seculi occupatur, ubi primum agitur de literis, quas Judæi statim post Christi passionem ad alios Judæos quaquaversum miserunt, cujusmodi epistola A. 1348 Ulmæ reperta dicitur, quæ ex Crusii Annalibus Suevicis exhibetur. Ejusdem generis epistolam a Judæis Hierosolymitanis anno, quo Christus crucifixus est, ad Judæos Ratisbonenses scriptam, in qua de Christo e vivis sublato exultarunt, Judæos A. 1519 Ratisbona expulsos secum abstulisse ex Cœlestini Mausoleo refertur. Herodem, qui Jacobum gladio occidi jussit, non fuisse Herodem Antipam, sed Agrippam, contra Erasmum & quosdam alios demonstratur. Persecutiones, quas Nero & Domitianus contra ecclesiam excitarunt, a Dodwello perperam extenuari ostenditur. Per Chrestum, quo duce Judæos sub Claudio Romæ tumultuatos Suetonius refert, non alium quam Christum intelligi probatur. Historiolam de Petro fugam parante, sed per Christi visionem revocato, nullo probationis fundamento niti evincitur, num vero a Montanistis fugam in persecutione dissuadentibus conficta fuerit, in medio relinquitur. Nomen Eperasti apud Glycam non esse nomen aliquod proprium, sed adjectivum, & dilectum significare ex Labbei ad Glycam notis observatur, additurque verum illius pincernæ nomen, cujus conversionem ad Christianam fidem Nero ægre tulit, ex nonnullorum suspicione fuisse Torpetem, cujus memoria d. 17 Maji colitur. Johannem sub Domitiano dolio ferventis olei immersum fuisse,

fuiſſe, etſi Tertullianus retulerit, Spanhemium tamen inter incerta hanc traditionem referre, & neque Nicetam in oratione panegyrica laudibus Johannis Evangeliſtæ conſecrata, neque Menæa Græca ullam ejus rei mentionem facere obſervatur.

Caput ſeptimum de variis perſonis & geſtis primi ſeculi memorabilibus agit. Ac prima quidem hujus capitis ſectio circa Chriſti hiſtoriam verſatur, ubi de tempore nativitatis ejus agitur, & refutantur, qui verba Lucæ de deſcriptione ſub Cyrenio facta expungenda, vel nomen Κυρηνίε in Κυιντιλίε mutandum, aut pro Cyrenio Saturninum reponendum eſſe cenſent. Conſuetudinem feſtum nativitatis Chriſti d. 25 Decembris celebrandi nec univerſalem nec perpetuam fuiſſe, eosque inanem operam ludere oſtenditur, qui vel ex Haggæo II, 19, 20, vel aliis nullius ponderis argumentis verum Chriſti natalem in 25 Decembris incidiſſe probare contendunt. Chriſtum in oppido Bethlehemo, non extra oppidum in ſpelunca natum, cum ab aliis tum a Dorſcheo abunde probatum eſſe animadvertitur, quem ſua per plagium ex Caſaubono ſurripuiſſe Hoornbeckii calumnia eſt, a Joh. Alberto Fabro refutata. Sculteti ſententiam, qui per φάτνην non præſepe, ſed diverſorium quoddam ſuburbanum intelligi exiſtimat, probari non poſſe demonſtratur. Salomonem van Til, qui Magos primo ſtatim die affuiſſe, & Chriſtum ante octavam diem & circumciſionem ſuam in Ægyptum fugiſſe opinatur, circa primia Chriſti infantis tempora nimis feſtinare Autor noſter ſtatuit, qui Chriſtum, antequam in Ægyptum fugeret, in oppido ſuo natali circumciſum minime dubitat, & quid Pontificii de ejus præputio finxerint, paucis commemorat. Sententia fanatici, qui Magos Chriſtum veneratos Melchiſedecum, Enochum & Eliam fuiſſe ſomniat, ipſa narratione refutatur. Rejicitur etiam ſententia Petri Simonis, qui Magos pauperes & tenuioris fortunæ homines fuiſſe opinatus eſt. De Simeone, qui die purificationis Chriſtum in templo excepit, variæ Græcorum aliorumque Scriptorum traditiones recenſentur. Miracula, quæ in Chriſti fuga contigiſſe perhibentur, cum ab exinanitione ejus aliena videantur, ſuſpectæ fidei habentur. Hiſtoriam infanticidii Bethlehemitici, etſi ejus Joſephus ne unico quidem verbulo meminerit, veriſſimam tamen eſſe, & Joſephum

Scaligerum, qui ob Joſephi ſilentium infanticidii hujus relationem aliunde Matthæi Evangelio intruſam ſuſpicatus eſt, non audiendum eſſe aſſeritur. Ex fabuloſis infantiæ Chriſti Actis per Gnoſticos confictis nonnulla recenſentur. Lentuli epiſtolam de forma Chriſti ſuppoſitam eſſe probatur, & variæ veterum & recentiorum de forma Chriſti opiniones recenſentur. Baptiſmum Chriſti ab eccleſiis quibusdam orientalibus quotannis die Epiphaniorum per ſtatuam pueri Chriſti ter aquis immerſam renovari, & aquam illam, ſi in aliquo vaſe aſſervetur, nulli corruptioni obnoxiam credi, ex Pagi Critica narratur. Quæ de Chriſti tentatione per Diabolum referuntur, non in viſione, ſed re vera contigiſſe ſtatuitur. Quod autem Vir quidam doctus per pinnaculum templi conclave Gaſith intelligit, ibique coram Synedrii conſeſſu Chriſtum a Diabolo de arrogato ſibi Regis nomine accuſatum, & illico ſe proripere juſſum narrat, Autori noſtro tantum abeſt, ut probabile videatur, ut potius Virum illum doctum in re ſeria ludere voluiſſe cenſeat. Clementem Alexandrinum, qui unicum Chriſti miniſterio annum tribuit, non minus erraſſe judicat, quam Irenæum, qui Chriſtum circa paſſionis tempus jam ad ſenium declinaſſe ſibi perſuaſit. Ad inſignem Flavii Joſephi de Chriſto locum ubi accedit, obſervat noviſſime Magnificum & Excellentiſſimum Archiatrum D. Georgium Wolffgangum Wedelium in eruditis Exercitationibus Medico-Philologicis pro hoc Joſephi teſtimonio tanquam genuino militaſſe, & prolixius Carolum Daubuz in peculiari tractatu A. 1706 Londini impreſſo, de quo agemus proxime in Supplementis, hunc locum Joſepho vindicandum cenſuiſſe. Cum vero Daubuzius in illo tractatu ſtigium noſtrum modo inter eos referat, qui hanc Joſephi pericopen nec plane genuinam, nec plane ſuppoſitam agnoſcunt, modo inter eos, qui partim de fide hujus loci dubitant, partim ejus fidem impugnant, eumque ſuppoſitum eſſe probant, hinc Autori noſtro occaſio nata, ſententiam ſuam, quam antehac in ſuis ad novam Joſephi editionem prolegomenis dixerat, ſummatim repetendi, & contra Daubuzium fuſe confirmandi. Poſt locum Joſephi expenſum de præcipuis Chriſti miraculis, de ultimo ejus paſchate, aliisque ad Chriſti vitam & paſſionem lætamque paſſionis cataſtrophen pertinentibus, & noviſſime de Pilati ad Tiberium epiſtola,

de

de Actis Pilati, & Tiberii Imperatoris proposito Christum inter Deos referendi differit. Reliquæ Capitis VII sectiones agunt de Maria Christi matre, de Josepho Mariæ sponso & conjuge, de Johanne Baptista, de Apostolis, tam in genere, quam de singulis in specie, de LXX Discipulis, de Viris Apostolicis, de ecclesiarum quarundam originibus, & primis Episcopis, de miraculis & visionibus primi seculi, ac denique de epimetris quibusdam miscellaneis.

HENRICI UFFELMANNI VARIORUM Illustrium Conscientiæ Casuum Fasciculus. Prologum Galeatum, quo ostenditur Conscientiæ ac Juris Naturæ divinus ortus ac certitudo, cum Introductione, præmisit CASPAR CALVÖR.

Lipsiæ & Goslariæ, apud Jo. Christoph. König, 1709, 4. Plag. 18.

HEnricus Uffelmannus, Moralium quondam in Academia Julia, postea in illustri Gymnasio Luneburgensi Theologiæ Professor, ibidemque ad D. Michaelis Pastor fuit. Inter præclaros ejus labores, quibus moralem doctrinam illustravit, haut ultimum sibi locum venditat præsens Casuum, ceu vocant, Conscientiæ Fasciculus, quem accurata cura studiosæ juventuti in prælectionibus olim suis tradidit. Ab initio nonnulla de Summistis, sive autoribus casuum conscientiæ, eorumque placitis ac peculiari docendi modo, quo usi fuerunt, præfatus, indicatoque ordine, quo ipse in tractandis hisce conscientiæ casibus sit usurus, ad Partem primam accedit, in qua novem Quæstiones exhibet, ad conscientiam rectam, erroneam, probabilem & dubiam pertinentes. Quibus breviter pro instituti ratione explicatis, ad Partem alteram progreditur, & casus difficiliores perpetuoque obvios secundum seriem & ductum Præceptorum Decalogi enarrat, eosdemque, allatis atque examinatis utriusque sententiæ rationibus, solvit. Eximium hocce scriptum a blattis tineisque vindicarunt Caspar Henricus Sellius, Ecclesiastes, qui e tenebris protraxit, & Henningus Guilelmus Hagius, Canonicus, qui mendas sustulit. Quod reliquum est, haud vulgare libro pretium conciliat Introductio in Jus Naturæ, tum & Prologus

logus Galeatus, quem Vir maxime Reverendus Caſpar Calvör ad amicorum petita præmiſit. In eo enim Conſcientiæ ac Juris Naturæ divinum ortum & certitudinem contra illos præclare oſtendit, qui omne illud, quod Conſcientiam dicimus, diſciplinæ, aſſuefactioni, educationi, legumve imperio, atque ſi rotunde eloqui licet, commentis humanis attribuunt. Adverſus hoc hominum genus multis idoneisque argumentis evincit, dari conſcientiam, h. e. tribunal ac judicium homini intrinſecum, quod bona jubeat, mala prohibeat, quodque non minus de factis hominis judicet, an bona, anne mala, iſta laudando, hæc redarguendo ac caſtigando. Deinde ulterius probat, domeſticum ejusmodi tribunal naturæque legem divinæ originis eſſe, nec arbitrariæ aut fortuitæ hominum inſtitutioni adſcribi poſſe.

NOVA LITTERARIA E BELGIO.

AMſtelodami Vir Armenice doctiſſimus, Joannes Joachimus Schröderus, quem nuper ad Profeſſionem Linguarum Orientalium Matpurgum vocatum eſſe accepimus, Theſaurum Linguæ Armenicæ editurus plagulam ſpeciminis loco præmiſit, eaque libri contenta & Alphabetum Armenicum æri inciſum exhibuit. Complecteretur hoc opus 1 Diſſertationem de linguæ Armenicæ antiquitate, natura, fatis, & in omni eruditione uſu & præſtantia, 2 Grammaticam antiquæ literalis Linguæ, 3 Poeticam, in qua varia carminum genera & ſignorum Muſicalium uſus tradentur, 4 confeſſionem Eccleſiæ Armenicæ, cum verſione Latina, 5 Synopſin Grammaticæ hodiernæ civilis Armenorum linguæ, 6 Apophthegmatum ſeu ſententiarum Armenicarum centuriam, 7 Dialogos tres Armeno-Latinos de rebus & conſuetudinibus ſacris civilibus & domeſticis Armenorum, 8 Epiſtolas familiares in eadem lingua civili ſcribendi methodum. Literas, quæ numero 38, ita adornavit, ut non ſolum quintuplicem earum formam, pictam, ſeu animalium aut florum figuris ornatam, ferream, h. e. ferreo ſtylo ſcriptam, rotundam, qua in MStis & libprorum impreſſione utuntur, curſivam tam majorem quam minorem; ſed & earum poteſtatem & valorem in numeris exhibeat. Optamus itaque publico nomine, ut Mœcenates inveniat opus elegantiſſimum, qui editionis ferant ſumtus. Ibidem Dn. de Bruyn, edito ſtinere per Mare Mediterraneum & regiones adſitas claras, nunc in eo eſt, ut Itineris in Perſiam & Armeniam ſuſcepti deſcriptionem magnifico ornatu edat, eoque plurimas tabulas a ſe ipſo in his regionibus accuratiſſime pictas una cum Inſcriptionibus, quæ antiquiſſimum Perſarum characterem repræſentant, æri incidi curat.

* * *

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipſiæ
Calendis Novembris Anni M DCC IX.

VETERIS TESTAMENTI LIBRI HISTORICI, JOSUA, JUDICES, RUTHA, SAMUEL, REGES, PARALIPOMENA, ESDRAS, NEHEMIAS & ESTHERA, ex translatione JOHANNIS CLERICI, cum ejusdem Commentario, Diſſertationibus Criticis & Tabulis Chronologicis.

Amſtelodami, apud Henr. Schelte, 1708, fol. Alph. 8. pl. 9.

PRæmiſſa huic operi eſt Diſſertatio, qua Celeberrimus Auctor de Scriptoribus Librorum hiſtoricorum, qui in Veteris Teſtamenti codice poſt Moſen extant, divinaque pollent auctoritate, brevibus quidem, ſed eruditiſſime diſſerit. Operæ igitur pretium erit, ut prius potiora hujus diſſertationis momenta attingamus, & cum B. L. communicemus, quam ad opus ipſum noſtra deſcendat oratio. Quod itaque attinet libros iſtos, qui *Joſuæ*, *Samuelis* & *Judicum* nominibus comparent, exiſtimat Clericus nec duos priores ab iis fuiſſe conſignatos, quorum nomina iisdem ſunt præfixa, nec poſteriorem, nempe librum *Judicum*, communi eorundem opera exaratum eſſe; ſed extitiſſe quondam in gente Judaica volumina longe prolixiora & antiquiora, ſcripta a viris, iis temporibus, quorum hiſtorias exhibebant, æqualibus. Et ex illis libros hoſce compoſitos eſſe putat, vel ſub ipſis Regibus, vel demum poſt captivitatem Babylonicam; id quod

ex ipſa horum librorum inſpectione fieret valde manifeſtum, ſiquidem hic loca quædam reperias, manum ſcriptoris, his circiter temporibus viventis, redolentia. Quamvis & negandum non ſit, hic quoque antiquioris ſcriptoris veſtigia inveniri. Sed ſciendum eſſe, quod ſcriptores ſacri nonnulla loca ex antiquis monimentis, quæ ipſis ſcribentibus ad manus fuere, ad verbum exſcripſerint.

Ruthæ librum credit vel ipſis *Davidis* temporibus, vel brevi poſt quam vivis exceſſiſſet, in honorem familiæ *Davidicæ*, non ita pridem ad regium ſolium evectæ, a viro quopiam ſcriptum eſſe, qui, ut plerumque fieri adſolet, regiam gratiam inde ſibi conciliare ſtuduerit. Quod autem iſta, quæ in hoc libro continentur, contigerint tertia ætate ante *Davidis* tempora, prout quidem ex fine hujus libri adparet, illud equidem Vir celeberrimus concoquere non poteſt, exiſtimans, incuria librariorum aliquos progenitorum *Davidis* fuiſſe omiſſos; vix enim credibile videri, poſt *Moſis* ætatem in una eademque familia tres viros, *Bohazum*, *Obedum* & *Iſain*, haud interrupto ordine, liberos progenuiſſe, poſtquam jam omnes integri ſeculi ſpatia vivendo ſuperaſſent. Unde haud quaquam ipſi arridet longe celeberrimi Chronologi, *Jacobi Uſſerii*, calculus, quo anno MCCCLXVI, quos ab ingreſſu *Iſraelitarum* in Terram ſanctam ad natales *Davidis* effluxos eſſe novimus, ita dispartitus eſt, ut primo ponat, *Rachabam* peperiſſe *Salomoni Bohazum* annis XLII, poſt ingreſſionem populi Judaici in Palæſtinam, deinde vero *Bohaze* annos CII, *Obedo* CXI, totidemque *Jeſſæ* ante παιδαγωνίαν tribuat. Longe conſultius itaque eſſe Noſter opinatur, in talibus menda librariorum vel lacunas, ex ſumma antiquitate ortas, fateri, quam ea adſerere, quæ vix ſine aliquo miraculo divino fieri potuerint, inprimis cum ejusmodi lacunarum exempla & alibi in ſacro codice, immo etiam in ipſa *Chriſti* Genealogia *Matth. I*, non deſint.

A libro *Ruthæ* ad libros *Regum* poſtea progreditur, ex fine poſterioris Libri colligens, eos demum poſt captivitatem tribuum *Judæ* & *Benjaminis* conſcriptos & ex antiquiſſimis annalibus, ſtante adhuc Judæ Regno ſcriptis, collectos eſſe. Nec huic adſerto adverſari, quod in libris iſtis quædam legantur, quæ non niſi Judæis, proſperrimarum rerum ſucceſſu gaudentibus, ſcribi potuerint, (confer *1 Reg. VIII, 9, IX, 21*) ſiquidem hæc verbotenus ex dictis com-

commentariis a ſcriptore ſacro his ſuis hiſtoriis inſeri potuerint. Interim tamen non putandum, auctorem librorum Regum, quod verba dierum Regum *Judæ* & *Iſraelis* ſæpius citaverit, ad iſtos libros reſpexiſſe, qui adhuc hodie ſub ephemeridum nomine extant, cum iſtæ potius res geſtas Regum *Judæ*, quam decem tribuum, hoc eſt, *Iſraelis* regni, complectantur. Ceterum *Jeremiam* & *Esdram* abſque ullo fundamento pro horum librorum auctoribus a nonnullis eruditorum venditari.

Idem quoque ſentit Clericus de libris illis, quos *Hebræi* vocant דברי הימים, *verba dierum*, Græci vero παραλειπόμενα; nonnulla enim loca, inprimis ad calcem hujus operis, legentibus eſſe obvia, quibus captivitatis, tam decem tribuum, quam *Judæ* & *Benjaminis*, immo & reditus duarum harum tribuum, mentio fiat, & hinc luculenta ſatis ratione colligi poſſe, libros iſtos æque ac libros Regum a recentiori ſcriptore ex antiquis monimentis eſſe compoſitos, utcunque & hic quædam occurrant, quæ manum antiquiorem prodere videantur, hæc enim eadem ratione, ut in libris Regum factum eſſe meminimus, huc translata eſſe, prout a ſcriptoribus ævi antiquioris fuerant conſignata. Uti autem de auctore librorum Regum nihil certi conſtet, ita etiam de conditore harum Ephemeridum nihil poſſe pronunciari, quod pro vero habere poſſis. Interim probe obſervandum eſſe, quod libri iſti non accipi debeant pro antiquis iſtis Commentariis, quæ nomine Ephemeridum Regni *Judæ* & *Iſraelis* olim veniebant, tum quod ne milleſimam quidem partem rerum per CCCCLXIX annos, quibus Regnum *Judæ* ſtetit, geſtarum in ſe contineant, tum etiam, quod in antiquis Regum Ephemeridibus nullus locus fuerit tabulis Genealogicis, utpote ad ejusmodi ſcribendi genus, quod geſta diurna referebat, non ſpectantibus. Deinde etiam notandum eſſe, non convenire librorum iſtorum appellationem cum opere ipſo. Quod enim Hebraicam inſcriptionem attineat, manifeſtum eſſe, quod libri iſti דברי הימים *verba dierum*, proprie non poſſint vocari, cum ſaltem epitomen longaram hiſtoriarum comprehendant. Præterea ne in annos quidem eos ordine eſſe digeſtos, nedum ut geſta diurna contineant. Quare concludendum eſſe, hos libros nomen ſuum tu-

liſſe ab iſto opere, quod poſtea intercidit, cujusque vicem hi libri ſupplere debebant. Ita nec Græcam appellationem huic operi aptam eſſe, cum res alibi etiam obviæ in eodem tantum repetantur, & præterea hic plura ſint, quæ ad Regnum *Judæ* pertineant, quam ad Regnum decem Tribuum.

His ab Auctore propoſitis, de libris *Esdræ* & *Nehemiæ* brevibus agit, docetque, eos ab iis viris fuiſſe conſcriptos, quorum nomina præ ſe ferunt. Interim tamen non diffitendum eſſe, quod ad finem *Nehemiæ* ab alio quopiam Genealogia Pontificum Maximorum adjuncta ſit, cum in eadem ſummi Pontifices una ſerie habeantur usque ad ultimi Perſarum Regis *Darii Codomanni* tempora, quibus *Nehemias* ſuperſtes amplius eſſe non poterat, quod tamen hiſtoriæ fidei ne minimum quidem deroget.

Denique de *Eſtheræ* libro ſtatuit, eum ab incerto auctore, florente adhuc imperio Perſico, conſcriptum eſſe, hocque pateſcere ex ſumma, quæ in eo elucet, conſuetudinum Perſicarum peritia.

Sed poſtquam hæc, quæ ex Diſſertatione procemiali retulimus, in medium a Noſtro allata ſunt, ex iis pariter atque ex toto Commentario ſuo colligit, veram gentis Hebraicæ hiſtoriam a populi ingreſſu in terram *Chanaan* usque ad Regnum *Artaxerxis Longimani* in Octateucho hoc inveniri. Interim vero, ne quis de ſcopo auctorum ſacrorum præpoſtere judicet, primo loco obſervandum eſſe, ſacros ſcriptores nobis tantum voluiſſe perbreve aliquod de rebus geſtis *Judæorum* hiſtoriæ & chronologiæ compendium relinquere. Omnes enim eventus DCCCC annorum, quibus *Judæorum* Republica duravit, nequaquam in hiſtoria ſacra contineri, nec exactam inibi quærendam eſſe chronologiam, cum tantum annos regnorum ſacri ſcriptores notaverint, omiſſis menſibus & diebus, quorum tamen cognitio ad accuratam chronologiam magnopere requiratur. Deinde hos divino Spiritu excitatos viros potiſſimum voluiſſe illa ad ſeram usque poſteritatem propagare, quæ ad religionem ſpectare videbantur, cetera autem fere eſſe prætermiſſa, ſi excipiamus clades aut victorias ex obſervatione & neglectu religionis ortas. Tertio eos nobis voluiſſe tradere hiſtoriam eorum miraculorum, quæ

ad

ad hanc gentem & religionem Mosaicam conservandam patrata sunt; & denique ipsis fuisse propositum, ut historias suas legentes ad præstantissimarum virtutum & infucatæ pietatis cultum egregiis veluti stimulis excitent.

Enarratis iis, quæ in Dissertatione operi præmissa scitu lectuque maxime digna nobis visa sunt, de ipso opere perbrevis instituenda est oratio. In eo nemo non agnoscet industriam & laborem, quem Autor noster in translatione librorum istorum adhibuit. Et licet neutiquam hic quod in Pentateuchi translatione fecit, textum sacrum perpetua paraphrasi illustret, non minus tamen fere omnia tanta verborum claritate ubique radiant, ut de sensu historico lectores parum solliciti esse debeant, si oculorum aciem intendere velint. Quæ enim hinc inde in fontibus vel a mira verborum concinnitate, vel a locutionibus ellipticis, vel denique ab ipsius linguæ Hebraicæ paupertate oboriuntur obscuritates, illas in hac versione, utut sæpius unico tantum verbo, plerumque tam feliciter animadvertimus sublatas, ut hac versione in consilium adhibita in omnium fere verborum atque rerum sensus facili negotio Lector penetrare possit. Ceterum ut textum sacrum legentibus multo redderet clariorem, perpetuo eum commentario philologico illustrare annititur, ubi non solum omnium vocum significationem studiose indagat, sed etiam permultas φιλολογήσεων circa hanc vel illam textus sacri partem seu circumstantiam interpretationes, quas erroneas judicat, rejicit pariter atque confutat. Nec alienum fore speramus, si hujus rei unum vel alterum adduxerimus exemplum, judicio Lectoribus relicto. Sic *Jos.* II, 18 probatur, quod תקוה חוט השני non significet funiculum fili dibaphi, sed textum fili coccinei. Et certe non satis conspicuus fuisset purpureus funiculus Israelitis, victrici manu urbem *Jericho* intrantibus, facileque inde fieri potuisset, ut *Rachaba*, hoc domus suæ signo non observato, cum suis in excidio urbis ejusque incolarum interiret, quod tamen promissis exploratorum, *Rachabæ* datis, valde fuisset adversum. Sed hæc etiam a *Masio* in Commentario suo super *Josua*, unde quoque hausta sunt, fuerunt observata. Porro verba illa *Josuæ*, quibus in pugna cum *Emoræis* Solem

juſſit curſum ſuum morari, non ſecundum litteram, ſed ita interpretatur, ac ſi *Joſua* modo hoc voluiſſet, ut Sol ſeſe oculis eorum, a quibus *Gabahone* ſpectabatur, ita ſiſteret, ut videretur ſerius occidere. Exiſtimat enim Noſter, hanc Solis ſuper terra commorationem naturæ ordini principiisque Aſtronomiae penitorum prorſus eſſe contrariam. Deinde etiam non eſſe verosimile, ob rem tantillam, qualis fuerit cædes aliquot *Chananæorum*, terræ aut Solis motum interruptum fuiſſe, cum Deus, ut verbis ejus utamur, non ſoleat ſic prodigus eſſe miraculorum, ut naturæ ordinem levi de cauſa perturbet. Denique hæc videri depromta ex libro poetico, cujus in ſequentibus verbis cum encomio mentio fiat; Poetis vero ſolenne eſſe, hyperbolicis locutionibus res geſtas præclariſſimorum virorum deſcribere. Et fortaſſe libri Recti ſcriptorem voluiſſe indicare, non ſine providentia divina certaminis loca quaſi Solis & Lunæ luce fuiſſe illuſtrata, vel per inſolitas radiorum Solis refractiones, vel ope extraordinarii alicujus luminis, quod cœlum adſpectantibus ſpeciem ac vicem Solis & Lunæ præbuiſſet, cum Deo pariter ac angelis infinitæ ſint rationes id conficiendi, quod alias præter naturæ ordinem eſſe exiſtimatur. Simili fere ratione interpretatur locum 2 *Reg.* XX, 9, 10, 11, ubi mentio fit ſigni iſtius, quod Regis *Hezekiæ* cauſa editum eſt, cum periculoſiſſimo morbo correptus, vitæ annorum quindecim impetraret acceſſionem. Nam licet præſtantiſſimi Interpretes hucusque hujus loci verba de ipſo Solis regreſſu acceperint, multo tamen eidem videtur credibilius, hoc miraculum in umbra factum, quam propter rem tantillam Solis aut potius telluris motum in partem contrariam vi divina fuiſſe pulſum, imprimis quod non ſine maximo incommodo incolarum orbis fieri hoc potuerit. Nam ſi ſupponas, decem iſtos gradus, quos Sol retro ceſſerit fuiſſe horarios, diem iſtum viginti horis fuiſſe longiorem ſequeretur; inde vero aliter non fieri potuiſſe, quin iſtud hemiſphærium, quod tum a Sole illuſtrabatur, inuſitato & incredibili ejus æſtu, præſertim in oris calidioribus, vehementer deflagraverit; & illud contra, quod a Sole valde erat remotum, frigoris vehementia riguerit. Veruntamen abſtinendum nobis eſt de ulteriori harum annotationum Philologicarum recenſione, ne videamur benevo-

lo

lo Lectori in recenſione hujus operis prolixiores, quam decet. Duobus itaque tantum verbis adhuc ſignificandum erit, in fine hujus libri duas additas eſſe Diſſertationes, cum tabulis chronologicis. In prima Diſſertatione de magno Synedrio LXXII virorum eruditiſſime diſſeritur, magnoque argumentorum pondere oſtenditur, illud haudquaquam, prout vulgaris fert opinio, per *Moſen*, ſed demum inſtitutum videri temporibus *Seleucidarum*, ubi ſimul Vir clariſſimus Lectores ſuos ad *Seldenum* de Synedriis & præfecturis veterum, *Hebræorum* ablegat, utpote quem noverat hanc materiam omnium prolixiſſime & doctiſſime eſſe perſecutum. Altera autem Diſſertatione de lepra inſtituitur ſermocinatio, cujus *Leviticorum* XIII & XIV Moſes meminit, doceturque, morbum illum, quo cum ſæpius Judæis olim conflictandum fuit, ſpeciem quandam fuiſſe iſtius plagæ, quam Græci λευκὴν ſeu albam vocarunt, cum in hoc morbo pariter atque in Moſaica lepra cutis ſit alba, albi ſint pili, & pellis alte deſcendat ſeu deprimatur. Quod reliquum eſt, poſt Tabulas Chronologicas adjecti quoque ſunt Indices vocum, locutionum & rerum, quæ fere omnia, in hoc Commentario maxime notatu digna oculis Lectorum exhibent & inſigni uſui eſſe poſſunt iis, qui veluti in compendio conſpicere cupiunt materias præſtantiores in illo obvias.

PETRI DE MARCA, ARCHIEPISCOPI Pariſienſis, Diſſertationum de Concordia Sacerdotii & Imperii Libri octo; quibus acceſſerunt ejusdem Auctoris Diſſertationes Eccleſiaſticæ varii argumenti, nec non Obſervationes ſelectæ Eccleſiaſticæ JUSTI HENNINII BOEHMERI.

Lipſiæ, apud Thomam Fritſch, 1708, fol. Alph. II. pl. II.

Quanto cum orbis litteratioris plauſu bonorumque favore communi exceptum fuerit dudum opus hoc Viri immortalis memoriæ, Petri de Marca, *de Concordia Sacerdotii & Imperii*, ſeu *de Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ*, inſigne ac ſplendidum,

dum, tres ejus teſtantur editiones ampliſſimæ & nitidiſſimæ, quarum prima ab ipſo Auctore illuſtriſſimo A. 1641 in 4, altera vero A. 1664 & tertia A. 1669 in fol. procurata, multumque aucta & ornata fuit a *Stephano Baluzio*, Viro eruditiſſimo. Nam tametſi altero ſtatim a prima editione anno opus hoc, tanta cum eruditione, quanta cum prudentia animique moderatione conſcriptum, excommunicationis fulmen Romæ ferebat, atque inter libros prohibitos & damnatos referebatur: tamen cum Auctor illuſtriſſimus paullo ante, quam A. MDCLXII vitam cum morte mutaret, aſſiduo illi laborum ſtudiorumque ſuorum comiti, Baluzio, Eccleſiæ Cathedralis Rhemenſis Canonico, Lucubrationum ſuarum, tum editarum, tum ineditarum, curam ſupremis ſermonibus demandaſſet, is non ſolum A. 1664 quatuor priores operis de Concordia Sacerdotii & Imperii Libros nova editione recenſuit, additionibusque paſſim exornavit, ſed & integrum Tomum alterum ex autographo Marcæ deſcriptum, & quoad partem ejus Latine a ſe verſum addidit, ac nonnulla alia Antiquitatis Eccleſiaſticæ monimenta, una cum Vita Viri ſummi, adjecit. Imo cum diſtractis intra breve tempus editionis hujus ſecundæ exemplaribus tertia jam quoque tot virorum doctorum tum in Gallia, tum alibi hortatu urgeretur: non cunctatus eſt verſatiſſimus in antiquitate Eccleſiaſtica Baluzius libros Marcæ de Concordia emendatiores aliquantum, multisque additamentis & obſervationibus illuſtratos anno 1669 orbi litterato reddere, eique Vitam Mæcenatis ſui paullo auctiorem, & ab inſultibus Pauli Fageti vindicatam præmittere. Et produnt ſane admirandam Baluzii in antiquitatibus Eccleſiaſticis notitiam cumprimis ea, quæ poſt C. XIIX L. V addidit, in quibus legationum Sedis Romanæ ſeriem & fata ſcite depingit, & magna cum eruditione enucleat. Publici itidem juris fecit eodem anno tres Marcæ Diſſertationes de auctoritate Pontificis Rom. & ceterorum Patriarcharum ac Primatum, de Canonis Arauſicani explicatione vexatiſſima, & de Initiis ſuſceptæ in Galliis fidei Chriſtianæ, quibus & alias A. 1681 ex ſchedis Marcæ ad ſe devolutis adjecit, quarum ſeriem M. Octobr. A. MDCLXXXII, p. 326 in his Actis indicavimus.

Nunc

Nunc cum poſt Gallicanam tertiam, editio operis laudatiſſimi de Concordia Sacerdotii & Imperii in Germania prima, habitu cultuque prioribus non impari prodeat, eique præter Additiones Baluzii omnes Diſſertationes Petri de Marca ſelectæ, quæ tractatum ejus majorem illuſtrant, ſubjectæ ſint, vel illud primo loco ſignificaſſe partium noſtrarum eſſe duximus, quod XVII Diſſertationes huic editioni ſubjunctæ legantur: I de ſingulari Primatu Petri; II de Primatu Lugdunenſi cum appendice; III de Patriarchatu CPtano; IV de Epiſtola Vigilii; V Vigilii & Eutychii Epiſtolæ; VI Anathematiſmi quintæ Synodi; VII Notæ ad diſſertationem de Epiſtola Vigilii; VIII Notæ ad Concilium Claromontanum; IX de diſcrimine Laicorum & Clericorum, X de tempore Synodi Syrmienſis; XI Jacobi Sirmondi diatriba de damnatione Photini; XII de Synodica epiſtola Synodi Illyricanæ; XIII Explicatio Canonis V Synodi CPtanæ; XIV de veteribus collectionibus Canonum; XV Interpretatio C. Clericus C. 39 Q. 4; XVI Explicatio Can. XVII Ancyrani; XVII de tempore, quo primum ſuſcepta eſt in Gallis Chriſti fides. Deinceps id nobis monendum eſt, quod editioni huic in Germania primæ, ſed in ordine quartæ, non exiguum ornamentum acceſſerit ex Obſervationibus ad Libros Marcæ ſelectis JCti clariſſimi, *Juſti Henningi Bœhmeri*, Profeſſoris in Regia Fridericiana Publici, aliisque jam ſcriptis meritisve celebris, qui & rubricas, quæ in opere Marcæ majori deſiderabantur, ſingulis capitibus adjecit, & uberiorem materiarum Indicem fieri curavit. Præmiſit idem Obſervationibus ſuis Diſſertationem præliminarem de neceſſitate & utilitate ſtudii Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ in Juris Eccleſiaſtici Prudentia, in qua ſimul monet, quod Antonius Pagi in Criticis ad Baronium Marcæ obſervationibus admodum fuerit uſus. Sed ipſæ Obſervationes Bœhmeri Eccleſiaſticæ ad tria momenta redeunt. Aliquando enim in iis ea, quæ in favorem aulæ Romanæ a Marca ſcripta ſunt, ad veritatis trutinam examinat: in aliis, quæ uberiorem in libris Marcæ illuſtrationem deſiderare videbantur, ulterius explanat: aliquando vero, quæ iniquius impugnata fuerant, ab inſultibus adverſariorum Marcæ liberat, illaque in antiquitate Eccleſiaſtica quam optime fundata eſſe,

non inerudite demonſtrat. Nos ut novarum harum acceſſionum ſpecimen unum alterumve exhibeamus, non indignam memoratu deprehendimus Obſervationem primam, qua occaſionem operis majoris a Marca conſcripti altius eruit, & nomen ſcriptoris illius, in quem Vir ſummus toties & tantopere invehit, detegit. Indigitari nempe hoc nomine obſervat Bœhmerus perſonatum auctorem, *Optatum Gallum*, qui anno M DC XL librum edidit ſub titulo: *De cavendo ſchismate ad illuſtriſſimos Eccleſiæ Gallicanæ Primates, Archiepiſcopos, Epiſcopos liber paræneticus*, in quo ſe ſollicitum eſſe ſimulabat Optatus de præcavendo ſchiſmate, quod metuendum eſſet ex Patriarchatus novi in Gallia inſtitutione, quam Galliæ Antiſtites Proceresve moliri tum temporis rumor erat. Et ſuſpicionem hanc ſe deſumſiſſe ajebat Optatus ex editione Voluminum duorum de *Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ*, quæ Petrus du Puy ſeu *Puteanus* fecerat, quo jurium Regis intelligentiorem Galliam vix vidiſſe Noſter dicit. Meminit etiam, quod easdem Eccleſiæ Gallicanæ libertates ſcriptis non unis adſtruxerint Natalis Alexander, Ludovicus Thomaſſinus, Edmundus Richerius, Paſchaſius Quesnellus, Ludovicus Ellies du Pin, Jo. Launojus, aliique. Sed cum liber Optati paræneticus multas oppido in Gallia turbas excitaret, isque obeſſe videretur conſiliis Cardinalis Richelii, quem a Patriarchatus inſtitutione non alienum fuiſſe, ſunt qui perhibent: idcirco Clerus Gallicanus provinciæ Pariſienſis eum anno eodem, quo prodiit, die 28 Martii damnabat & proſcribebat, velut non ad ſchiſma præcavendum, ſed potius ſuſcitandum ſcriptum. Stephanus Baluzius in vita Petri de Marca id quidem non diſſimulat, quod ſibi Auctor libri hujus paræneticus ſatis ſit cognitus, ſed tamen eidem larvam detrahere veretur. At in Patinianis Bœhmerus hæc de eo reperit: *Celui de l' Optatus Gallus eſt Mr. HERSAN, Prêtre Pariſien & celebre Predicateur.* Ut vero ſchiſmatis omnis, per hunc librum intentati, ſuſpicio removeretur, ſpartam hanc commiſſam fuiſſe, memorat Bœhmerus, illuſtriſſimo Auctori noſtro, qui quæ Puteanus forſan nimis crude & aperte propoſuerat, temperamento quodam leniret, & Galliæ obſervantiam erga Sedem Romanam oſtenderet. Natæ inde ſunt præſentes Marcæ de Concordia Sacer-

cerdotii & Imperii Dissertationes, quarum partem aliquam mox anno sequenti A. MDCXLI edidit, quam tamen Aula Romana magis damnabat, quam probabat. Observatione II ad Librum I Bœhmerus de causis schismatis magni inter Ecclesiam Orientalem & Occidentalem differit, easque contra Petrum de Marca, Baluzium & Allatium a temporibus Gregorii M. litibusque de primatu inter Episcopum Rom. & CPtanum arcessit; & observatione V faciem & naturam regiminis Ecclesiastici primam amplissime delineat. Observatione VI lites Eruditorum circa explicationem Canonis VI Concilii Nicæni commemorat, quæ, ipso Marca teste, ingenia eorum dudum exercuerit. Scripserat nimirum Salmasius scientissimus ficto sub nomine librum de *Ecclesiis suburbicariis*, ubi partim in prædicto Canone non agi de Patriarchæ jure, partim limites Ecclesiæ Romanæ ad suburbicarias provincias restringere contendebat. At statim huic se opposuit eruditissimus Jacobus Sirmondus in tractatu, cui titulus: *Censura conjecturæ Anonymi scriptoris de suburbicariis regionibus & ecclesiis*; quos duos Auctores suo etiam loco Marca laudat. Post hos alii quoque lucem Canoni huic afferre conati sunt, inter quos cumprimis nominat Noster Jo. Launojum, qui in dissertatione de recta Nicæni Canonis VI intelligentia de jure Metropolitico ibi agi contendit, quam vero Valesius in alia ad calcem Socratis & Sozomeni dissertatione adjecta confutare allaboravit. Utriusque sententiam postea sub examen revocavit Ludovicus Ellies du Pin in Tractatus de antiqua Ecclesiæ disciplina Dissertatione prima, & ab utroque quodammodo recessit. Ut Leonem Allatium, Edmundum Richerium, Jo. Cabassutium, Antonium Pagi, Jo. Schelstratenium, Christophorum Justellum, nec non Samuelem Basnagium, Casparum Zieglerum & item Jo. Schilterum taceamus, quos omnes in ejusdem Canonis explicatione, sed vario partium studio, desudasse Bœhmerus subindicat. His vero enarratis jam ipsum Bœhmerus canonem controversum exhibet, & distinctis conclusionibus probat, quod in eo non de jure trium Episcoporum, Romani, Alexandrini, & Antiocheni, Patriarchali, ut Marca cum Valesio aliisque affirmat, neque de Jure Exarchico seu Primatus, quo Pinius inclinaret, sed de Jure Metropolitico

agatur, ut cum Launojo & Juſtello Noſtratium plerique vellent. Obſervatione IX eam Marcæ ſententiam cum Pinio refellit, qua ut Aulæ Romanæ faveret, Cap. V L. I contendera, Epiſcopum Romanum tempore Concilii Nicæni Patriarchatum per totum Occidentem exercuiſſe, ſimulque loca Auguſtini, Hieronymi & Innocentii quædam explicat. Obſervatione XII eam quæſtionem evolvit: num Epiſcopus a nemine judicari poſſit? Quod utut Marca acerrima contentione affirmet, hodie tamen in contrariam partem totum fere Clerum Gallicanum abire, Noſter ex Launoji Epiſtolis docet. Obſervatione XVIII de Advocatis Eccleſiarum, & Obſ. XIX de Patriciis antiquis quædam non ubivis obvia ad illuſtrationem librorum Marcæ adfert. Obſervatione XI ad Librum II de quæſtione: num leges requirant acceptationem populi? cum auctore Tractatus de Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ, qui anno M DC LXXXIX Leodii prodiit, diſceptat. Obſ. III ad Librum III de eo: num Canon XXVIII Concilii Chalcedonenſis ad inſtantiam Leonis P. R. fuerit expunctus? disquirit. Obſ. XII ad eundem librum de ficta Conſtantini M. donatione & figmenti hujus occaſione tractat. Obſ. XI ad Librum IV de pragmatica Caroli IX ſanctione quædam ſuperaddit; & Obſ. XIV cauſas enucleat, cur olim non auditæ fuerint provocationes a Pontifice ad Concilium Oecumenicum. Obſervatione III ad Librum V quæſtionem ſat agitatam inter eruditos: quisnam Synodo præfuerit Nicænæ? excutit. Obſ. XIV de Apocriſiariis, & qua occaſione illi primum introducti fuerint, agit. Obſervat one II ad Librum VI de electionibus Epiſcoporum primitivis; & Obſ. III ac IV de uſu pallii quædam commentatur. Demum Obſervatione V in quæſtionis de Annatarum origine enodatione deſudat; & quæ ſunt alia. Non dubitamus, quin Conſultiſſimus *Bœhmerus* æque ac ſolertiſſimus *Friſchius* noſter dignam uterque merito ſuo gratiam ab Orbe literato ſit relaturus: & ille quidem, quod Acceſſionibus ſuis perdoctis Marcæ opus magis illuſtrare, novæque hujus editionis curam in ſe ſuſcipere voluerit; hic autem, quod habitu tam nitido opus univerſum prodire in lucem curaverit.

TRA-

TRACTATUS DE POTESTATE JURISDICTIONIS, seu de regimine animarum, ac de jurisdictione contentiosa, an & quomodo Prælatis inferioribus, ex privilegio, vel præscriptione competere valeat? Sanctissimo Domino Nostro CLEMENTI Papæ XI, supremo Ecclesiæ universalis Monarchæ, a CAROLO ANTONIO de MANENTIBUS, Status Urbini, dicatus.

Romæ, apud Franciscum Gonzagam, 1708, 4. Alph. 3 plag. 4.

LItes subinde & controversias in ecclesia Romana inter Monasteria & Episcopos intercedere, his in illa jurisdictionem sibi vindicantibus, illis sub vario prætextu horum imperio subinde se subtrahentibus, notum est. Hinc Auctori nostro occasio enata huncce conscribendi tractatum, quem ut ex Canonistarum, quos vocant, fontibus collegit, ita eorum qua sententias, modumque tractandi, qua dicendi genus minus cultum horridumque se legere diligenter vestigia, ubique demonstrat. Octo opus hocce absolvitur partibus. In prima de potestate jurisdictionis, seu de potestate regiminis animarum, de temporali & ecclesiastica jurisdictione, de juribus Episcopalibus, de diœcesi Episcopi, de territorio, quid & quotuplex sit? de territorio Episcopi, agit. In altera parte de Monachorum jurisdictione, de parochiis & ecclesiis unitis monasteriis, de Prælatis inferioribus, de territorio Prælati inferioris, verba facit, quæstionesque: an detur territorium separatum Prælati inferioris in diœcesi Episcopi? item, an detur territorium separatum, cum qualitate nullius, in diœcesi Episcopi? pertractat. In tertia parte ad id, quod caput causæ est, propius accedens, disputat: an Prælatis inferioribus nat.ve (ita loquitur) & originarie competere valeat potestas jurisdictionis? an Prælatis inferioribus ex privilegio summi Pontificis competere possit potestas jurisdictionis? an præscriptione Prælatis inferioribus potestas regiminis animarum competere possit? an potestas jurisdictionis sit obnoxia præscriptioni, quoad ejus species? Quartæ partis hæc sunt contenta: jurisdictio Laicalis quomodo acquiri valeat? ju-

risdictio Episcopalis an native & originarie competere valeat? an Prælatis inferioribus ex privilegio summi Pontificis Episcopalis competere possit jurisdictio? an præscribi valeat jurisdictio Episcopalis contentiosa? an Prælatus inferior præscribere valeat jurisdictionem in clerum & populum? In parte quinta, varia Juris Canonici loca & decisiones, quæ ad hanc causam facere, aut sententiæ Auctoris obstare videntur, explicat. In parte sexta, an concilia aliquid favore Episcoporum contra Monachos disposuerint? disputat, & quæ in ejusmodi controversiis Concilii Tridentini mens fuerit, disquirit. Pars septima has expedit quæstiones: an potestas regiminis animarum præscriptione acquiri possit, post Concilium? item, an jurisdictio Ecclesiastica præscriptioni subjaceat, post Concilium? Pars denique octava & ultima quæstionem tractat in controversiis inter Episcopos & Prælatos, ad quem spectet onus probationis assumere? Hæc summa libri est. Ad rem ipsam quod attinet, Episcoporum causam contra Monachos ac Prælatos, quos vocat inferiores, pro viribus defendit atque tuetur. Ut vero pateat, quod supra jam observavimus, decretis ac placitis veterum Canonistarum Auctorem prorsus addictum, vel unico hoc comprobabimus exemplo. Potestatem spiritualem, seu regiminis animarum, ita describit, quod sit potestas quædam supernaturalis, a Deo, ut auctore ordinis supernaturalis tradita Ecclesiæ super omnes creaturas universi, qua mediante summus Pontifex, ac omnes Episcopi ab eodem constituti, habent eminentiam, & potestatem super homines, pro directione eorundem ad dictum finem supernaturalem, hacque de causa non solum potestatem habent in illorum personas, & bona, & possunt ac debent eorundem judicare ac definire causas, verum etiam eorum animas solvere ac ligare ipsis est concessum, cum hac differentia, quod Papa habet dictam eminentiam & potestatem quoad omnes homines, Episcopi quoad oves, eis assignatas. Spirituale hocce animarum regimen in supremum, medium & infimum dividit. Supremum, ita pergit, est penes supremum Ecclesiæ Monarcham Romanum Pontificem; medium penes Episcopos, Pastores & Principes Ecclesiæ subordinatos Pontifici; infimum penes Parochos, Episcoporum Coadjutores, subjectos Episcopis. De potestate porro Pontificis magnifice

fice admodum ſentit. Imperium ſupremum, inquit, tenent Pontifices in toto Orbe, tum quoad ſpiritualia, tum quoad temporalia: & quod ſint ſpirituales Monarchæ univerſi, eſt de fide: hocque ſupremum ſpirituale imperium a primordiis Eccleſiæ usque in præſens exercuerunt, leges ſtabiliendo, ac aliorum revocando in materia fidei ac morum, atque ultimas provocationes recipiendo, ceteraque peragendo, quæ conveniunt ſupremo Eccleſiæ capiti. Sed mittimus reliqua. Hæc enim ſufficiunt, ut ex ungue leonem agnoſcas.

חמשה חומשי תורה
h. e.
PENTATEUCHUS CUM TRIPLICI VERSIONE Chaldaica: tribusque Commentatoribus, Raſchii, Raſchbami & AbenEsræ.

Berolini, Anno Supp. Min. 465, Chriſti 1706, 4 min. Conſtat 11 Alph.

NOvæ huic Pentateuchi editioni non ſolum tres verſiones Chaldaicæ, Onkeloſii, Jonathanis Ben Uſielis & Hieroſolymitana annexæ ſunt; ſed in eadem trium inter Judæos celeberrimorum Interpretum, Raſchii, Raſchbami, & AbenEſiæ Commentarii ſimul exhibentur. De Raſchio & AbenEſra, quorum interpretationes omnibus notæ ſunt, nihil habemus, quod addamus; de Raſchbamo vero monemus, quod hactenus nunquam excuſus, ſed tantum MStus in Bibliothecis aſſervatus fuerit, codicemque, quem Berolinenſes Judæi ſuffragio Cl. Jablonski typis expreſſerunt, R. David Oppenheim, ſcholæ Nicolsburgenſis Rector, in bibliotheca ſua inſtructiſſima cuſtodiverit. Hujus Commentarii Auctorem cum Judæis רש"בם Raſchbam initialibus literis ſcriptum appellamus, cui alias R. Samueli Filio Meir nomen eſt, ex celebratiſſimi Interpretis Raſchii proſapia prognato. Speciminis loco difficiliora quædam loca excerpamus, ex quibus ejus interpretandi facultas intelligetur. Gen. XVIII, 10 verba כעת חיה eleganter vertit: *Secundum tempus parturientis*, eaque cum Mich. V, 2 confert עֵת יוֹלֵדָה יָלָדָה, *usque ad tempus quo pariens pepe-*

pepererit. Deinde annotat, quod parturiens non ſolum in conſtitutionibus Judaicis, ſed & Exod. I, 19 כי חיות הנה, *quia parturientes ſunt illæ*, ſcil. *Ebræorum mulieres, antequam ad eas veniat obſtetrix*, eodem ſenſu reperiatur. Nec infelix interpres eſt Noſter vocis סכפלה Gen. XXIII, 9, quam cum Pluribus noſtratium pro nomine proprio diſtrictus cujusdam habet, ſuamque ſententiam ex v. 17 probat, ubi *ager Ephronis, qui in Macpela eſt*, legitur. Sic Gen. XXX, 14 דודאים *flores ficus* vertit, ſuffultus loco Cant. VII, 14. Porro קשיטה Gen. XXXIII, 19 monetæ nomen eſſe exiſtimat. Gen. XXXVI, 24. הימם quos alii *mulos* transferunt, Noſtro vel *gigantes* vel *mala beſtia* ſignificant. Aptus quoque eſt locus parallelus 2 Reg. X, 2 עיר מבצר והנשק *urbs munitionis & armorum*, quo וישק *armabit ſe* Gen. XLI, 40 illuſtrat, quia oſculi ſignificationem verba ועל פיך *juxta mandatum tuum* non admittunt Sic כרובים Exod. XXV, 18 Cherubim, quibus alii *vitulorum*, alii *juvenum* formam tribuunt, Noſter *aves* eſſe putat, quia Ezech. XXIV את כרוב ממשח הסוכך *tu es Cherub extenſus protegens*, legitur, ubi notandum, quod vocem ממשח cum ח ſcriptam ille cum ך legerit, uti quondam Vulgatus eandem vocem interpretatus eſt. Præterea Num. XVI, 1. verba ויקח קרח וגו׳ *& aſſumebat Korach*, Noſter aptiſſime cum ſequentibus ודתן ואבירם conſtruit, ſequentemque ſenſum eruit: *Et capiebat Korach tam Dathanem, quam Abiramum filios Eliab, ut & Onem filium Peleth ex filiis Ruben* &c. quam phraſin deinde loco parallelo Gen. XII, 5 ויקח *& aſſumebat Abram Saram uxorem ſuam & Lothum filium fratris ſui*, illuſtrat. Coacta itaque, phraſique Scripturæ contraria eſt recentior illa verſio: Es nahm ſich heraus Korah: aperte enim Hebræa phraſis cum Germaniſmo confunditur. Ceterum ſenſum myſticum, cui alii Judæorum Magiſtri inhærent, Noſter deſerit, tantum literalem perſecuturus, ſed neque hunc, quod dolemus, in ſingulis capitibus ab ipſo erutum reperies; in Geneſi enim a cap. I ad XVIII usque ejus annotationes deſiderantur; reliqua vero Raſchio & AbenEſra parcius, ſed nervoſius interpretatur.

MO-

MONUMENS AVTHENTIQUES DE LA RELIGION des Grecs.

i. e.

MONIMENTA RELIGIONIS GRÆCORUM authentica, quibus falſitatis convincuntur plurimæ Chriſtianorum Orientalium fidei profeſſiones, in libro de Perpetuitate Fidei Catholicæ contra Reformatos allatæ; Autore J. ATMON, Miniſtro Evangelii & J. U. D.

Hagæ Comitum, apud Carolum Delo, 1708, 4. Alphab. 3.

IN lite, quæ Reformatorum Doctoribus cum Pontificiis intercedit, conati ſunt hi demonſtrare dogma ſuum de Transſubſtantiatione ſemper fuiſſe creditum in Eccleſia. Orientales igitur Chriſtianos iſtud conſtanter & aſſeruiſſe & adhuc aſſerere prodiderunt. Hanc in rem *de Perpetuitate Fidei Catholicæ* Tractatum ediderunt *Theologi Portus Regii* (Meſſieurs de Port Royal) A. 1664, cui *Claudius* inſigne inter Reformatos ſortitus nomen reſpondit A. 1666. *Arnaldus* vero ſocios ſuos contra Claudium, editis A. 1669 & ſequentibus eadem de Perpetuitate voluminibus, defendit. Pluribus hæc omnia apud *Bælium* in Dictionario articulis *Arnaud* & *Claude* inveniuntur, qui nos adeo prolixiori liberavit deductione. Quievit poſtea per tempus aliquod hæc controverſia, concedens aliis, maxime vero *Præjudicia contra Papiſmum & Calviniſmum* ab utraque parte editis. At nunc reſumit eam *Aimonius*, ne deſertam credant Adverſarii, præſertim cum novis rationibus pugnare ſe & vincere poſſe confidat, malam partis adverſæ fidem ubique demonſtrans. In Diſſertatione, quam præmittit operi, & inſtitutum hoc ſuum indicat, & ſuccinctam fatorum *Cyrilli* narrationem, *Arnaldo* & *Simonio*, illi in Tractatu jam allegato, huic in *Hiſtoria Critica de Fide Orientalium* oppoſitam, exhibet. Cyrillus nempe Lucaris, circa annum 1621 & ſequentes Patriarcha Conſtantinopolitanus, cum adverſaretur maxime Pontificiis, faveret Reformatis, & vivus & poſt mortem accuſatus viciſſim eſt atque defenſus. Quam turpibus igitur Pontificiorum

insidiis perierit, post *Thomam Smithum* (qui *Tractatum de Vita & Martyrio Cyrilli Lucaris Miscellaneis* suis Londini 1686 editis inseruit) breviter hic Autor declarat, sperans fore, ut ex universa operis sui serie Sole meridiano clarius istud evadat. Ne tamen in limine hærentes, fugitive nimis ædes ipsas contemplari & perlustrare cogamur, age concedamus eo, quo dignitas nos operis vocat. Aliquot monimenta, ut ipse vocat, authentica profert Autor, quæ, quo melius vis eorum elucescat, copiosis pariter atque eruditis auget Observationibus, nihil omnino prætermittens, quo vel leve vulnus adversariis possit infligere. Primum locum occupant septem & viginti literæ nondum editæ Cyrilli. Harum partim apographa ex Genevensi Bibliotheca deprompsit, earum scilicet, quas tum ad *Genevensem Academiam*, *Deodatum*, *Georgium Abbatem* & *Uytenbogardum*, tum maximam partem ad *Legerium*, Batavo apud Turcas Oratori prius a sacris, Professorem postea Theologiæ Genevensem, Cyrillus scripserat, partim nactus est autographa a Domino de Wilhem, Præside Curiæ Feudalis Brabantiæ, ad cujus patrem a Cyrillo erant transmissæ. Has in Leidensem Bibliothecam deposuit, ut cuivis *αὐθεντίαι* earum possit patere. Scriptæ sunt tum Latino, tum Italico idiomate, in Gallicum tamen singulæ ab Aimonio conversæ. In illis cum de aliis rebus scribit Cyrillus, tum sæpius sententiam suam de rebus fidei adversam plane Pontificiis explicat, eamque non suam solum asserit esse, sed totius Ecclesiæ, quamvis non dissimulet, multos a Pontificiis inclinatos nutare & ad *ἑτερόδοξίαν* esse propensos. Machinationes item varias adversus se, occultas maximam partem & sub pietatis specie paratas exponit. Præcipuo inter has literas loco habenda est decima, qua, quæ dogmata inter Græcos propagare nisi sint Pontificii, monstrat. Sunt ea, de transsubstantiatione, de Sanctorum pro mediatoribus cultu, imaginumque adoratione. Porro lectu digna decima tertia ad Uytenbogardum, cui Ecclesiæ Græcæ statum, quoad credenda, varias sectas & regimen Ecclesiasticum describit, queriturque simul de suorum profunda ignorantia, quæ Pontificiis grassandi cupidis fræna penitus laxet; & denique 19 ad Dn. de Wilhem, qua plane sententiam suam de Cœna Domini declarat, ne latum quidem unguem recedens a Reformatis. De

iis

iis præcipue literis, quas ad Wilhemum exaravit, notandum, ſcriptas eſſe, cum Alexandrinæ præſideret Eccleſiæ, nec tantam cum Reformatis haberet conſuetudinem, quantam CPli, adeoque minus ſuſpectam eſſe, quam paſſim teſtatur, Pontificiorum averſationem. Excipit has Epiſtolas narratio quædam pernicioſorum adverſus Cyrillum conſiliorum, quæ tandem in autorum capita reciderunt, ſcripta ad Dominum de Wilhem a Chryſoſculo Logotheta Eccleſiæ Patriarchalis CPli, A. 1628. Tum nempe Jeſuitæ, qui Galatæ ſub Gallici Oratoris tutela per viginti annos res ſuas habuerant, detectis, quæ improba moliebantur, & quibus ea moliebantur mendaciis, Britannici Oratoris, Cyrillique & amicorum precibus, juvante etiam ſummo Turcarum ſacerdote, Imperii hujus finibus omnino pulſi. Quin & hoc ex iſto ſcripto cognoſcas, uſos jam tum illius Societatis homines eadem in rebus Eccleſiaſticis remiſſione apud Græcos, qua nunc inter Chinenſes uti accuſantur. Sequitur inde confeſſio de fide Eccleſiæ Græcæ Cyrillo autore, ea ſcilicet, quam A. 1631 (male eſt apud Aimonium in ſubſcriptione 1621) edidit, poſtquam de priori fuerat dubitatum, an ipſum haberet Autorem. Edita eſt jam olim Genevæ 1633 & nunc ex Patriarchæ ipſius avtographo prodit, quod in Leidenſi Bibliotheca aſſervatur, videasq; hic omnia Pontificiis adverſantia, niſi in quibus convenire debet omnibus. Alienis adhuc armis expugnavit hoſtes Aimonius, jam ſuo illos enſe aggreditur. Producit nempe *Hieroſolymitanum Concilium*, A. 1672 ſub Doſitheo Patriarcha ejus urbis contra Reformatos, Pontificiis ſtimulantibus, convocatum, ut ejus ope *Claudium*, qui modo de conſenſu Orientalium cum ſua Eccleſia diſputaverat, confutaretur. Inſcripſerunt illud ἀσπίδα ὀρθοδοξίας, jactantque Pontificii, veram hic contineri confeſſionem Orientalium. Neque tamen triumphabunt, ſi Aimonio fides, qui accurate oſtendit, quam omnia vi, perſuaſionibus, ignorantia, fallacia, calumniis ſint acta, id quod in additis ſingulis capitibus obſervationibus probatum dedit Autor; nos paucis inde delibatis declarabimus. *Cap.* 1 negant Cyrillum unquam in quacunque re ſenſiſſe cum Reformatis, nam 1 nihil eum ullo tempore niſi orthodoxum dixiſſe, 2 nullum extare Cyrilli αὐτόγραφον, ex quo id poſſit probari, 3 Homilias

ejus, quæ MStæ aſſerventur in Eccleſia, contrarium plane teſtari. Quicunque vero literas & confeſſionem ipſius manu ſcriptas, quicunque excerpta ex Homiliis legerit, quæ in Concilio exhibentur, vel mala fide perſuaſos, vel omnium rerum ignaros, vel calumniis ſtudentes credet Patres Hieroſolymitanos. Confitentur ibidem Græci, Cyrillum juſte & unanimi conſenſu Patriarcham CPtanum factum, multaque millia ſupereſſe teſtium, qui pium & orthodoxum hunc virum cognoverint. Pereunt igitur invidioſæ Adverſariorum narrationes, nec veri ſpeciem amplius tuentur, niſi Concilii hujus autoritatem, qua tantopere gloriantur, perire malint. Excerptorum ex Homiliis modo fecimus mentionem, a quibus antequam penitus diſcedamus, illud adhuc monendum eſt, in illis favere videri Cyrillum transſubſtantiationi. Dicit enim, Chriſtum in cœna hac myſtica juſſiſſe nos καταλαβεῖν τὴν ἀπειρον δύναμιν τῆς θειότητος ἐν τῇ μετουσιώσει τὸ ἄρτου. Aſt nihil lucrari Adverſarios putat Aimonius, cum voce quidem adhibita rem tamen, quam illi velint, non intelligat. Contrariam enim mentem prodere ſatis verba, καταλαβεῖν τὴν ΔΥΝΑΜΙΝ τῆς θειότητος. Quo eodem fere modo, hunc tamen locum non indicans, Cyrillum excuſat *Th. Smithus in Reſp. ad Hiſt. Crit. de Fide & Ritibus Orientalium*, p. 26. ſqq. quo in toto Tractatu contra *Simonium* de uſu vocis *μετουσίωσις*, ejusque ab aliis, *μεταβολῆ* ſcilicet *μεταποιήσει*, &c. diſcrimine diſputat. Ceterum hæc Excerpta conjecturæ apud Aimonium locum faciunt, num forte Hieroſolymitani Patres vel plane Cyrilli Confeſſionem non intellexerint, vel num ipſis a Gallico Clero ſit impoſitum falſa Confeſſione, cum iſti, quam Autor exhibet, genuinæ neutiquam adverſentur Homiliæ. *C. 2* Confeſſio hæc Cyrilli eſſe negatur, quippe quam 1 nec cognoverit quisquam Epiſcoporum, nec ei ſubſcripſerit, quæ 2 non ſit transſcripta in magnum Eccleſiæ librum per aliquem ex Eccleſiaſticis, quod debeat fieri ſcriptis, quibus Synodalis ſit tribuenda autoritas. Tria hic monentur ab Autore, 1 miſere ſibi contradicere hos Græculos, qui jam ignotam plane ſuis Cyrilli Confeſſionem aſſerant, alias eum in Moldavienſi & CPtana Synodis damnatum propterea produnt, quod nunquam ſcripto contradicere huic Confeſſioni voluerit; 2 ſufficere, quod do-

doctrina ipſius Homiliis contenta transſcripta ſit in magnum Eccleſiæ librum; 3 perire jam *ἀνθεντίαν* Confeſſionum ab adverſariis prolatarum, cum earum nulla publice ſit examinata vel ſubſcriptionibus approbata. *C. 5* tranſitio fit ad duas *Synodos, Moldavienſem* & *CPtanam* contra Cyrillum congregatas, quibus anathema vibratum in Patriarcham hunc dicitur. Ipſas vero ſi inſpicias (translatæ enim ſunt integræ in Concilium Hieroſolymitanum) in altera tantum earum factum hoc eſſe videas. Neque prætermittendum, quam turpiter ſe ipſos vel Græci vel Pontificiorum Doctores irretiverint. Patres enim noſtri Concilii teſtantur expreſſe, congregatos fuiſſe has Synodos, quod noluerit Cyrillus unquam ſcripto contradicere Confeſſioni fidei nomen ipſius præferenti. Theologi contra Portus Regii teſtimonium Parthenii Patriarchæ protulerunt, eum omnino contrarias plane fidei profeſſiones, edidiſſe affirmantes, quippe qui nunquam Reformatis faveret. Hanc & alias obſervavit contradictiones Autor p. 38 & 311. Synodorum vero ad tempus quod attinet, habita eſt *CPtana* ſub *Cyrillo Berrhoeenſi* A. 1639, *Moldavienſis*, ſub *Parthenio* Patriarcha, A. 1642. Cyrillum Berrhoeenſem capitalem Lucaris inimicum, & penitus Pontificiis mancipatum fuiſſe, notat Autor, ita ut ejus ope ſæpe hunc e medio tollere tentaverint. Parthenius, præterquam quod infenſus pariter erat Cyrillo, impius quoque fuit, & præ ambitione perfidus, qui pulſo Cyrillum Berrhoeenſem ſede, in Tunetanum regnum concedere coegit, & ad reſtim denique adegit. Synodo CPtanæ, quæ quinque capita confeſſionis Cyrilli condemnat, ſubſcripſit etiam *Metrophanes Critopulus*, Patriarcha tum Alexandrinus, quem notum eſt miſiſſe antea Lucarem in Angliam ut ſtudiis incumberet, quique Germaniam tranſiens edidit Confeſſionem fidei Græcorum Pontificiis plane non faventem, & Helmſtadii A. 1661 impreſſam. *Synodus Moldavienſis* ſequitur ſtimulante per Gallicum Oratorem Clero Pontificio congregata, cui homines Parthenio plane addicti ſubſcripſerunt, neque enim vere eſt habita, ſed ejus decreta a ſolo Parthenio confecta, Epiſtolæ Synodalis forma iis transmiſſa, quos ſubſcripturos Parthenius noverat. Examinatur hic Cyrilli doctrina neque diris

devovetur, quod tamen alio longe majori vitio compenſatur. Hæc enim Synodus neminem amplius permittit dubitare,

Quo dente obnitens ſpinoſa calumnia pugnet.

Per ſingula non licet ire; hoc inſpicienti & cum Cyrilli confeſſione conferenti patebit, frontem tueri non poſſe, qui vel ei ſubſcripſerunt, vel ad tuendam cauſam ſuam ejus utuntur autoritate. Tot clara cuivis, obeſæ licet naris homini, impudentiæ ſpecimina clariora tamen obſervationibus ſuis reddidit Aimonius. Poſt iſtas Synodos relatas pergit Concilium Hieroſolymitanum ad c. 6 & Decretis quibusdam confeſſionem fidei Eccleſiæ Græcæ opponit confeſſioni Cyrillianæ. Iſta tamen confeſſio autorem ſolum habet Doſitheum, levem hominem, & quid credat, ignarum, ad id ab Oratore Gallico pellectum, ut patet poſt alia ex Inſtrumento confirmationis, quod addidit idem Orator, diſſimularunt Theologi Portus Regii. In Decreto 1 obſervat Autor, eos, ne in limine offendant Pontificii, mollius ſolito de proceſſione Spiritus Sancti loqui. Cum enim veri Græci a Patre *ſolo* eum procedere ſtatuant (quod ſatis probat Autor contra Pontificios gloriantes, quod in Florentino Concilio ceſſerint hoc dogmate Græci) hic particula excluſiva omittitur. Ceterum æqua ſatis ſunt hæc decreta, nec patrocinantur magnopere Pontificiis, præter illud de S. Cœna, ubi manifeſte dicitur, poſt conſecrationem μεταβάλλεσθαι, μετουσιοῦσθαι, μεταποιεῖσθαι, μεταῤῥυθμίζεσθαι panem in verum corpus, vinum in verum ſanguinem Chriſti. Hinc in Obſervatione ad hoc Decretum occaſionem arripit Autor de transſubſtantiatione prolixius agendi. Tota res eo redit, ut Doſitheum ſoluni agnoſcat autorem hujus confeſſionis, reliquos, qui ſubſcripſerint, rudes fuiſſe homines, quod ex contradictionibus, quibus paſſim implicentur, probat. Μετουσιώσεως vocem eſſe recentem, adhiberi a Græcis, qui τὰς ἀνάγκας hujus controverſiæ non intelligant, cum ipſa alias doctrina Liturgiæ Græcorum ſit contraria, in qua panis & vinum poſt conſecrationem adhuc dicuntur, τὰ ἀντίτυπα τῦ ἁγίυ σώματος καὶ αἵματος τῦ Χριστῦ. Hinc cautiores CPli & in Moldavia congregatos hanc vocem non adhibuiſſe, Doſitheum propterea Hieroſolymis pulſum, & a Gallico Oratore præſidium petere coactum. Allatis inde variis Patrum locis, Concilium CPli-

tanum

tanum Oecumenicum Sec. IIX congregatum urget maxime, in quo expreſſe ſtatuatur, ſubſtantiam panis & vini in S. Cœna offerri, unde Græcæ Eccleſiæ tum temporis fides pateat. Ut denique & Hieroſolymitano Concilio aliisque adverſariorum monimentis omnis pereat fides, demonſtrat Autor, quam longe Eccleſiæ Græcæ Patrum, eorum certe, quos in partes ſuas non traxerint Pontificii, ſententia abſit ab Eccleſia Romana, contra quam immortale iſti conceperint odium, ita ut ſolenni anathemate percutiant hanc Eccleſiam cum ſuis Pontificibus. Probat hoc eorum teſtimonio, qui ad id a Pontificibus fuere miſſi, ut de fide Orientalium ad ſe referrent. Tahs fuit Antonius Caucus, Corcyræus Archiepiſcopus, a Gregorio XIII emiſſus, qui ſententias Græcorum Pontificiis plane adverſas collegit, Gregorioque tradidit. Scriptum ejus in Regis Galliæ Bibliotheca nondum editum aſſervatur, defenditque Caucum contra Leonis Allatii criminationes ipſe R. Simonius in Tr. de fide Orientalium. Addi his poſſunt ea, quæ Dominus de la Croix in Hiſtoria de ſtatu præſenti Eccleſiarum Græcæ, Armenæ, & Maroniticæ (quæ recenſita a nobis videri poteſt A. 1696 p. 4) de odio hoc refert, qui ipſum anathematis ritum exponit. Poſt Hieroſolymitanum Concilium id agit Autor, ut elevet fidem confeſſionum illarum, quas pro ſe adduxerunt Theologi Portus Regii, & addit denique centum Axiomata Juridica, quæ paſſim iis in locis, ubi applicanda veniebant, allegaverat. Tale eſt ſcriptum hoc de celebri hac controverſia, totum eo tendens, ut manifeſte Adverſariorum fallaciæ, quas ſingulis fere lineis detegit, prodantur. Ne tamen iis credatur confecta, refutavit Aimonium nuper *Renaldotus*, qui quid opponat, quamprimum ad nos pervenerit ejus liber, videbimus. Dolemus interim Eccleſiæ Græcæ vices, quam, quicquid vel Pontificii vel Reformati ſcribant, in partes plane ſciſſam eſſe, nemo non fatebitur, aliis aliud illam credere profeſſuris, prout vel Pontificiis erunt addicti vel Reformatis.

DI VINCENZO GRAVINA, GIURISCONſulto, della Ragion Poetica Libri due.

h.e.

h. e.

VINCENTII GRAVINÆ, JCTI, DE RATIONE Poetica Libri duo.

Romæ, apud Franciſcum Gonzagam, 1708, 4.
Alphab. 1 plag. 4.

ELegantia & doctrina præſtantiſſimus Autor, cùm Opuſculis ſuis, quæ Romæ A. 1696 publicam lucem adſpexere, illud etiam. quod de *Fabulis antiquis* inſcribitur, inſeruiſſet, anno tandem ſuperiori alterum eidem, quod a doctis hominibus adhuc exſpectabatur, *de Fabulis novis* quaſi comitem adjunxit, ductus ſuaſu *Sereniſſimæ Colbertæ*, Carpenti Principis, Fœminæ ſupra ſexum Philoſophicis ſtudiis imbutæ, & quantum in Hiſtoricis valeat, hoc uno ſatis oſtendentis, quod univerſalem Hiſtoriam vernacula i. e. Gallica lingua moliatur. Utrique tractationi communem de *Ratione Poeſeos* titulum affixit, quod, ut omne opus præcedere ſolet regula,
p. 2, 3. regulam ratio, ita poema ipſum ratio poetandi præcedat. Prior liber etſi nulla nova recenſione indigere videatur, cum illud in his Actis, menſe nimirum Aprili A. M. DC XCVII p. 80 pridem ſit præſtitum, facit tamen conjunctio ab ipſo Autore facta, ut nonnulla ex tam divite penu decerpamus, quæ ob inſtituti rationem non potuere non ibidem omitti. Cum igitur Poeſis ipſi ſit veritas per fictionem expreſſa *trasporto del vero nel finto*, & ut verum natura,
Cap. 1. ita fictum mens humana producat, (qua occaſione multa de natura veri & falſi, realis & ficti ſubtiliter diſputat,) ex hujus principii
2. neglectu & ſuperſtitioſo regularum cultu omnia vitia in Poeſin irrepſiſſe docet. Illud e contra ſi obſervetur, fictionem Poeticam ita phantaſiam noſtram disponere, ut aſſenſum deneget omnibus, quæcunque dictis Poetæ contrariantur, & fictionem pro veritate ipſa amplectatur; nec enim aliter fieri poſſe, quam ut fictio, dum motus animi noſtri non intrinſecæ rerum naturæ, ſed exteriori illarum figuræ reſpondent, plane eosdem in nobis affectus excitet, ac res ipſa. Exquirenda igitur eſſe verba ſenſibiliter rerum *imagines* exprimentia, fugienda impoſſibilia, niſi numinis cujusdam
3. vi ſuſtineantur; actiones denique, affectus ita fingi debere, ut per-

perſonæ ,quæ ſiſtitur, indoli, ſorti, loco itidem ſint conformes. Odiſſe ob id ipſum veteres operas Scenicas tractum menſis vel anni exæquantes,atq; fabulæ tractum ad theatri horas, quarum ob interpoſitos ludos, cantus, choreas, ad minimum fuerint duodecim, exegiſſe. Vituperium etiam mereri Poetas artis nimium ſtudioſos & ſingula verba ad libellam quaſi appendentes, cum omne artificium ſub umbra veritatis latere debeat, & deceat aliquando eſſe negligentem.Sic Homerum, tanquam Protea alterum in omnes formas ſe transmutare ſolitum, ſublimem modo ire pro re nata, modo humi repere, mox fulgura ſpargere, mox lenes ſuſurros edere, in cunctis æmulum naturæ. C. 4. p. 12.

Vitia Poeſeos ex ſcholis Declamatorum, Eloquentiæ tumulo, enata, aucta deinceps per Romanenſium fabularum Scriptores, qui oculis hominum veri imaginem ſubtrahentes animos illorum in orbem quendam deduxerint fantaſticum & idealem, ſuoque luto inquinarint Scenas Italorum. C. 5. p. 15.

Plane abſque velo Homerum exponere affectus hominum, neque Heroibus ſuis affingere virtutes naturæ vires ſuperantes. C. 6.

Uſum deinceps Poeſeos hunc genuinum fuiſſe docet, ut univerſales rerum notitias Theologicas, Morales & Phyſicas ſub imaginum involucris in individua ſua diſpertiendo rudibus hominum animis inſinuaret, etſi hoc ipſo effectum ſit, ut dum illa, quæ in Deo ſunt, ſimili ratione ſub diverſis ſchematibus fuerint expoſita, idololatria maximas inde vires ceperit. C. 7.

Comprobari id exemplis Lini & Orphei, quorum veſtigiis inſiſtens Homerus in Iliade quidem omnes naturæ leges, & rem politicam, in Odyſſea autem affectus humanos, transformata ſapientia in perſonam Ulyſſis, feliciſſime expreſſerit. C. 8. p. 23. C. 10. p. 30. 31.

Neque tamen omnia carminum genera æque utiliter iſti inſtituto inſervire. Potiſſimum locum hic deberi Epico. Illius telam ex omni mortalium & actionum genere contexi, cum res humanæ ita varie milceantur, ut circa eundem effectum raro admodum ejusdem conditionis perſonæ concurrant C. 12. p. 37.

Longam in eo fieri poſſe conſiliorum mentionem & cauſarum ſibimet ſubordinatarum, ut eo felicius interiora perſonarum & actionum ob oculos ponantur. p. 38.

Manifeſtum hinc fieri, Epicum ſimile eſſe Dramati, niſi quod hoc abſcondat propriam perſonam & alienam

operantem producat, illud narret, hoc agat, ac insuper limitibus
p. 39. temporis magis sit inclusum. Porro Drama aut negotia politica, hominesque in sublimi positos referre, & Tragœdiam nasci, aut privatorum facta domestica, & oriri Comœdiam; in illa gravitatem materiæ parturire eventus funestos, in hac levitatem ridiculos & lætos, & exinde fieri, ut eadem natio æque in Tragœdia ac Comœdia non excellat: Latinis etiam quoties non Græcorum, sed suæ gentis historias in scenam deduxerint, minus ex voto
43. rem cessisse, cum moderata in verbis & factis illorum virtus & innata majestas omnem a se risum amolita sit, ut docte proinde Politianus:

44. Claudicat his Latium, vixque ipsam attingimus umbram
Cecropiæ laudis: gravitas Romana repugnat
Scilicet.

C. 13. p. 44. Ex tam vasto eventuum humanorum complexu, quem Epicum ambit, furculos subinde varios propullulasse & minutulas compositiones, factum, affectum, vel ritum aliquem separatim exprimentes,
49. quæ quod maximam partem ad lyram canerentur, Lyricæ, ad quam etiam Elegiam pertinere ait, Poeseos nomen indeptæ sint. Hæc porro Lyrica carmina & nominibus pro rei, quam tractant, indole, & metro ac rhytmis multum a se invicem diversa, cumplerumque oblectationem populi venarentur, Clarissimus Autor de
C. 14. judicio populari nonnulla intermiscet, eleganter monens, in eo Poetam ut prudentem Principem se gerere debere, ut nec fidat eidem nimium, nec contemnat temere, cui sententiæ prolixius
15. suas causas assignat. Explicata hoc modo Fabulæ natura, & interjecta Poetarum, tam apud Græcos, quam Latinos, successione, de celebrioribus Poetis judicium ferre instituit. In *Homeri* fabulis
16. p. 64. totam humanam vitam delineatam reperit, in Iliade politicam & agentem, in Odyssea privatam & contemplantem; in illa artes pacis & belli explicari, in hac patrum matrumque familiæque of-
73. ficia inculcari. *Hesiodum* phrasi simplici usum, sed naturæ convenienti, inventione diversum ab Homero, quod hic latissime ex-
74. currat, ille vela ubique contrahat. Inter Tragicos *Æschylum* antiquissimum & placitis Pythagoræ addictiorem, simplicitate gravem,

vem, popularitate doctum, in utroque obſervantem naturæ, genium Principum optime adſecutum ſub perſona Promethei, ut jure ſuo primus ei locus datus ſit ab Ariſtophane in Ranis. *Sophoclem* C. 18. p. 75. ſplendore verborum, novitate connexionum, meditationis & elocutionis ſublimitate, ſcenarum diſtributione exacta, numeri plenitudine, plura ſemper innuentem quam dicentem, diſſimulatione omnis eruditionis & artis, medium inter naturam & artem incedere. *Euripidi* miram ineſſe ingenii fœcunditatem & facilitatem cum gravitate Tragica conjunctam, cumprimis morum omnis generis fingendorum & in cujuslibet cauſæ defenſione peritiſſimum artificem ſe geſſiſſe, in narratione tamen rerum præteritarum minorem Sophocle. E Comicis (qua occaſione egit de antiquæ & novæ Comœdiæ differentiis, illam hac ut modeſtia inferiorem ita ſuperiorem argumentorum varietate & doctrina conſtituens) *Ariſtophanis* ingenium agnoſci laſcivum, impium, obſcœnum, venale, ſed virtute Poetica & aculeis admirandum, & quod omnia etiam remotiſſima absque ulla violentiæ ſuſpicione in colorem ſuum trahat. In Lyricis *Pindarum* ait magnificum ſtylo, delectu ſententiarum gravem & dum privatorum laudes evehit, conditionis ſemper illorum & veritatis memorem. *Anacreontem* mellita ſimplicitate fluere & naturæ rerum ubique apta. In *Theocrito* nec culturam officere ſimplicitati, nec ubi tenerrimos amores delineat, paſtorem exuere, adeo ut ſingulæ ipſius meditationes medio ruri natæ eſſe videantur. Moderatiorem longe eum Ovidio, quod ex collatione Idyllii, cujus initium ὦ λευκὰ γαλάτεια cum illo Ovidii: *Candidior nivei folio Galatea* etiam ingenioſe oſtendit; neq; minori in pretio habenda *Moſchi* & *Bionis* Idyllia, cujus Epitaphium Adonidi adornatum ſuaviſſimi nectaris plenum ſit. Apud Latinos *Plautum*, ſcriptorem novæ Comœdiæ, ſales antiquæ C. 24. p. 88. dictis ſuis adſperſiſſe, facetum, fœcundum rerum novarum & curioſarum, alicubi tamen nimis popularem. *Terentium*, ut ſeculo C. 28. p. 91. magis culto ſcripſit, ita ſermone cultiori uſum, proximiore tamen gravitati Tragicæ quam Comicæ feſtivitati, unde factum, ut ſententiis dives, pauper jocis, adeoque Plauto inferior deprehendatur. Plura ab eo narrari, quam fieri, nec interrumpi ſatis actionem, ſicque minus vividam eſſe. Maximum Vatem fuiſſe Ciceronis ævo C. 26.

77.

79.

p. 80.

92.

Lucretium, tam ob operis ſuſcepti difficultatem, quam felicitatem ſucceſſus, modo abſtinuiſſet ab impia ſecta. Regnare in eo facilitatem, gravitatem & ſuavitatem in rebus etiam maxime intrica-
C. 27. p. 94. tis, ut falſum proinde ſit de eo Quintiliani judicium. *Catullum* par ingenium attuliſſe ad Heroicum, Hendecaſyllabos & Epigrammata, in quibus multo præſtantior Martiali. Jocos ipſius ſponte ſua venire, neque tam argutiis cum cura excogitatis, quam vivida cujusvis rei pictura delectari lectores, ut de ſuo nihil fere adjicere videatur. Affectus ita ab eodem expreſſos, ut ipſi prius legantur, quam verba: numerum vero exactum & in amoribus, ut de-
C. 28. p. 96. cebat, negligentiorem. *Virgilium* ad perfectionis faſtigium extuliſſe poeſin Latinam. Transtuliſſe eum in ſuam Æneida ex Homero loca integra & deſcriptiones integras, a Macrobio congeſtas (etſi multa induſtriam ejus effugerint) ſed mira arte, & magno Latini ſermonis commodo, quem ex his Græcorum ſpoliis multo inſtructiorem reddiderit. Dictionem illius eſſe grandiſonam & majeſtatis plenam, quam ut per totum opus ſervaret,
p. 98. a rebus humilioribus abſtinuiſſe, minorem tamen Homero ſecus ac viſum ſit J. C. Scaligero, ab ipſo filio, Joſepho, in Scaligeranis repreſſo. In Georgicis, quorum ſinguli verſus auro contra cari,
C. 29. p. 99. majorem Heſiodo, in Eclogis Theocrito cedere. *Horatium* acutum & diſertum. In odis proxime a Græcis abeſſe, in ſatyris vero, rivulis veteris Comœdiæ & ſalibus Atticis conditis, ob nativos
p. 100. vitiorum virtutumque colores multum detrahere *Juvenali*, qui doctus quidem & eloquens, ſed declamator extrema ſaltem vitiorum perſtringat, prætermittens ea, ad quæ magis præceps via eſt, & cui animus ſit non tam emendare vitia, quam detegere, neq; tam
C. 30. p. 101. errores odiſſe, quam perſonas. *Tibullum* purum, elegantem & numeroſum. *Propertium* phantaſia lyrica præditum, ſectatorem novarum formularum & ſublimibus æque rebus ac amoribus aptum. *Ovidium* omnium calculos meriturum, ſi ingenio ſuo imperare didiciſſet, & limam, quod in faſtis ab eo Factum eſt, adhibuiſſet frequentius. His veterum luminibus nonnullos recentiorum *Poetarum* addit, qui refloreſcentibus ſub auſpiciis Leonis X humaniorum literarum & Philoſophiæ potiſſimum Platonicæ ſtudiis, Italicum ſolum illuſtrarunt, de quibus tamen in univerſum monet, neminem

minem inter eos extitiſſe, qui abſolutum aliquod poema Epicum, aut Syſtema Philoſophicum verſibus mandare ſuſtinuerit. In *Palingenii* Satyra, quæ *Zodiacus* inſcribitur, hoc minime ferendum ait, quod Ariſtotelem ſecutus Deo poſt creationem novi quid creandi virtutem deneget. Stylum præterea argumento accommodatum, nec humilem nimis dici poſſe cum Scaligero, quod infra naturam rei, quam tractat, non ſit depreſſus. *Pontanum* ut varia doctrina, ſic per varias Poeſeos formas divagatum, ſed non parcum ſatis & perpolitum. Per ſimilia ſcientiarum genera animum circumtuliſſe *Capicium Libris de principiis rerum* majore induſtria ſed minori indolis ubertate; imitatorem Lucretii, ſed diſpari impetu. Altius quid ſpiraſſe *Aonium Verulanum* in immortali *de immortalitate animæ* opere, qui Lucretiana virtute Lucretianos errores vincat. Omnibus tamen palmam præripere *Fracaſtorium*, cujus una *Syphilis* cum ipſis Georgicis contendere queat, & in quo videre liceat, quid valeat mens Philoſophia purgata furore poetico incenſa. *Sannazarium* fruſtra notari a Scaligero, quod in ſuo *de partu virginis* poemate numina Driadum Muſarumque Chriſtiano argumento immiſcuerit, cum ſub illis naturæ tantum effectus, tenacitatem memoriæ puta, fertilitatem terræ, aquarumque tranquillitatem indigitet, non aliter ac Prophetæ terras, aquas & ventos ad grates creatori ſuo dicendas provocare aſſoleant. Neque minori injuria inculpari *Vidam*, quod in *Chriſtiade* ſua Angelos militaribus inſignibus exornarit, & humanis affectibus ſubjecerit, cum hos non niſi cum virtute conjunctos fingat, & nefas fuerit exprobrare Vati, quod pictori indulgetur. Similia judicia invenias *de Angelo Politiano*, *Bembo*, *Navagerio*, *Cotta*, *Flaminio Caſtilioneo*, *Sadoleto*, *Joh. Bapt. Amaltheo*, *Theophilo Folengo*, qui ſub ficto *Merlini Coccaji* nomine latere maluit, ſed quæ nimis longum foret omnia referre.

C. 33. p. 109.

C. 34. p. 110.

C. 36. p. 111.

C. 37. p. 112.

C. 38. p. 114.

C. 39. ſqq.

Liber ſecundus circa *novas Fabulas*, Italorum ſcilicet, occupatur, quarum characterem ad ideam Veterum reducere ei animus eſt. Cumque animadvertat, Poeſin quondam a ſummis Magiſtratibus, Legislatoribus, Solone, Sophocle, Cicerone, aliisque excultam, atque pro lingua arcana, in qua divina oracula pronunciarentur, cumprimis apud Orientales populos fuiſſe habitam, non

L. II. p. 124.

aliam contemtus, quem hodie patitur, cauſam adſignat, quam quod noſtro ævo ad aurem potius demulcendam, quam utilitatem comparata ſit. Hoc majori encomio dignum videri debere, C. 1, p. 116. inquit, *Danthem*, qui in divina Comœdia ſua verbis ſublimis & vividus, meditatione profundus, Poeſin cum rerum divinarum cognitione ad imitationem veterum Sapientum conjunxerit. Quemadmodum autem ætati ſuæ obſequens, quæ & Latinæ linguæ & C. 2, p. 128. metri conſuetudinem jampridem exuerat, atque loco illius vulgarem ſermonem & deſinentiam quandam æqualiter coincidentem in fine ſingulorum verſuum, quæ ſub rhythmi nomine venit, introduxerat, eodem ſermone & dialecto poema ſuum conſcripſit, ita ClariſſimoViro latiſſimus campus de rhythmis & vulgari lingua diſſerendi aperitur. De *Rhythmis* itaque, ſive Leoni cuidam monacho Benedictino, ſive Theodoto *Presbytero*, tempore Zenonis, illorum initia tribuantur, ita tenet, illos, cum duplex in literis ſit barbaries, una *naturæ*, in ignorantia non voluntaria conſiſtens, altera *artis*, ex perverſo judicio ornamentorum & argutiarum exceſſu a naturæ proprietate deviantis, ex utraque barbarie conflatos eſſe; poſt- 129. quam commercium cum Gothis & Vandalis Latinorum aures & ora in diſcernenda & eloquenda ſyllabarum quantitate, ſeparando itidem verſu a proſa mediantibus pedibus, plane corruperit, ſcholæ autem Rhetorum jam inde a Seculo II poſt Chriſtum natum eloquentiam nimia luſuum & ſonorum ſemet invicem æquantium 131. affectatione inquinarint. Accidiſſe igitur, ut ſimilitudo deſinentiarum in Latina fabula recepta in vulgarem quoque transferretur, eandemque a ſoluta oratione non pedibus amplius, ut olim veteres conſueverant, ſed ſolo ſyllabarum numero diſtingueret. Danthem tamen ut tædium terminationum ſimilium aliquantulum allevaret, duabus deſinentiis ſimilibus novum ſemper rhythmum 132. medium interpoſuiſſe, quod genus verſuum ab Italis Terzina appellatur. C. 3. Ad linguam, qua Danthes uſus, quod attinet, rem omni dubio non vacare, cum eam nonnulli ex doctiſſimis Italis pro dialecto Florentina, inter quos *Bembus*, *Varchius*, *Dulcis*, *Ptolemæus*, alii pro communi Italiæ lingua, ut *Triſſinus*, *Muzius*, *Caſtelvetrus* & *Caſtilionæus*, venditarint. Sibimet quidem fieri veroſi- p. 137. mile, Danthem ad imitationem Homeri, qui uſu receptas voces & phra-

phraſes ex omnibus Græcorum dialectis, maxime tamen Jonica, in ſuum opus transtulerit, nonnullas primus invenerit, aut jam obſoletas ad uſum revocaverit, communi Italiæ lingua ſcripſiſſe, voces tamen & loquendi modos ex Lombardica, Romana, potiſſimum vero Tuſca dialecto inſeruiſſe, multas demum a ſe inventas aut ex veteri Latinorum lingua poſtliminio reductas addidiſſe. Comprobaſſe Danthem hoc inſtitutum ſuum pluribus in libro *de vulgari Eloquentia*, quem ab ipſo Latino idiomate tempore exilii conſcriptum, ex Bibliotheca quadam Patavii a *Corbinello Florentino* protractum, & a *Triſſino* lingua vulgari donatum, eidem ut genuino ſuo parenti, quicquid de ea re aliis viſum ſit, vindicat. C. 4, p. 138. ſq.

Vulgaris autem ſive Italicæ naturam ut eo melius explicet, duplicem fuiſſe notat Latinorum linguam, unam nobilem & Grammaticalem, alteram plebejam, in hoc potiſſimum a nobili diſtinctam, quod in ea minor caſuum, perſonarum, generum, numerorum & conſtructionum cura haberetur, provocans ad locum quendam Plautinum, inſcriptiones item nonnullas a *Fabretto* ſeparatim collectas, tum & voces nonnullæ in eadem adhiberentur, ab Hiſtoricis, Poetis & Oratoribus repudiatæ. C. 5, p. 141. Illam vero ipſam plebejam Latinorum eſſe hodiernam Italicam, quam cum commercia cum Gothis, Herulis, Longobardis in terminationibus immane quantum immutarent, ac tantum non omnes caſuum & perſonarum differentias in pronunciando tollerent, inde introductionem articulorum ad diſtinctionem generum, numerorum, caſuum, fuiſſe inſecutam. 143. Seculo demum X eveniſſe, ut quæ hactenus plebeja fuerat, illuſtris fieret, & in Actis publicis adhiberetur, quam rem multum promoverit, quod pleræque Italiæ civitates ea ætate ad inſtar liberarum Rerumpublicarum per Conſules ſuos regerentur, qui frequenter cum populo publice agentes non debebant non lingua uti omnibus familiari. C. 6, p. 149. Poſt ea tempora Italos in vulgari ſua Poemata ſcribere incœpiſſe ad imitationem nimirum Provincialium, qui linguam Romanam plebejam inde a Friderici I temporibus, cujus & ipſius nonnulla poetice deſcripta eadem lingua extant, variis amorum eventibus tam verſu quam proſa narrandis (unde Romanenſium fabularum nomen) applicaverant; C. 7, p. 150. atque illos ipſos Poetas Provinciales, cum largis ſtipendiis Neapo- 151.

lin

lin a Regibus ex Provinciæ Comitatu oriundis invitarentur, multum quidem alteraſſe vulgarem, ſed & eandem excolendi aliis incitamento fuiſſe. Inde Danthem in regno Neapolitano linguæ
p. 152. illuſtris ſedem agnoviſſe, indignatum Florentinis dialectum ſuam pro lingua communi reliquis obtrudere volentibus. Admittit
C. 8, p. 154. tamen Vir doctiſſimus, Florentinos multum participaſſe a lingua communi, idque formæ illorum Reipublicæ adſcribit, quæ poſtquam beneficio Rudolphi I pro pecunia exigua a poteſtate Præfectorum Imperialium liberata eſſet, continuis civium ſuorum factionibus agitata, viliſſimo etiam cuique animum addiderit, ut oratione comta alios in partes ſuas pelliceret, quod ex hiſtoriis illius urbis videre liceat. His atque aliis de vulgari lingua erudite
C. 9, p. 159. allatis, demum de ſtylo Danthis agit, & titulo operis controverſo,
C. 10, p. 162. quem tamen Comœdiam potius, quam Epicum eſſe debere evincit. Finem etiam politicum examinat, qui nullus alius fuerit, quam
C. 11. 12. ut Italiam ſuam immoderato libertatis ſtudio laborantem, atque in minutulas Respublicas diviſam, laceratam præterea miſere per
p. 167. Guelforum & Gibellinorum furores, in concordiam & ſub unius
C. 13, p. 170. imperium reduceret. Dehinc per ſingulas ſpecies Carminum
ſq. vagatur, atque ab Epico incipiens eo Romanenſem quoque Fabu-
C. 14, p. 178. lam pertinere aſſerit, cum & Epicum & Fabula Romanenſis narret rem & fingat, & nihil interſit, an res multæ & magnæ a pluribus geſtæ recenſeantur, an pauciores ad certam quandam perſonam reductæ. Inter Epicos *Bojardum* ſua non ex turbidis rivulis Pro-
C. 15, p. 180. vincialium, ſed limpidis fontibus Græcorum hauſiſſe arbitratur. Siſtere eum Pariſienſem obſidionem, ut Homerus Trojanam, adſcribere Heroibus ſuis virtutes ſupernaturales, ut Græci Theſeo, Herculi, aliisque, ut hi autem veriſimile ſalvum ſervarint per divinitatem, ita illum per imperia Fati & Magorum: bonum opus, ſi ad finem perductum, numeroſiusque in nonnullis & magis limatum eſſet. Altius aſſurgere *Arioſtum*, qui incœptam a Bojardo
C. 16, p. 183. telam feliciſſime abſolvit. Admirandum eum affectuum excitandorum eſſe artificem, lumina Philoſophiæ & ſcientæ naturalis ubique ſpargentem. Stylum & numerum pro diverſitate mate-
p. 185. riæ convenienter modo tolli, modo deprimi; nec tamen labe ſua carere, bonam partem ex Bojardi lectione contracta, quo referen-

das

das exiſtimat interruptionem frequentem narrationum, ſcurrilitatem negotiis ſeriis immixtam, exaggerationes nimias, epitheta & ſententias minus rebus convenientes, digreſſiones otioſas ideo additas, ut Aulæ Ferrarienſi placeret, atque ſi non peritorum artis, ſaltem amicæ ſuæ gratiam iniret. Eodem tempore prodiiſſe *Triſſinum*, Græce doctiſſimum, qui Barbariei frenum excutiens, ſublato rhythmo, curſum naturæ in verſu ſervans, *Italiam liberatam* cecinerit ad æmulationem Iliados Homeri. Stylum illius caſtum & moderatum, & ab omni oſtentatione alienum, ſententias a Scholaſtica doctrina Danthis puras, in omnibus felicem Græcorum imitatorem, ſuperiorem Taſſo & Alamanno, quorum imitationem ſervilem pronunciat. Taſſo in *Hieroſolymis libentia* genus dicendi floridum & ſonorum, artificioſam item ſententiarum ex optimis quibusque autoribus decerptarum ligaturam immortalem apud omnes gloriam peperiſſe. Ipſum more antiquiſſimorum Vatum tegere regulas Rhetorices & ſancita Philoſophiæ, & non tam præceptis, quam nuda narratione inſtruere legentes. Ab Epico ad Tragœdiam divertit, in qua Italos uti inferiores Græcis, ita ceteris nationibus omnibus ſuperiores prædicat, documenti loco adducens *Triſſini Sophonisbam*, *Speroni Canacen*, *Rucellæi Roſmundam*, *Giraldi Orbeccam*, *Tulliam Martelli*, & *Torismundum Taſſi*. In Comœdia Plautinos ſales ſparſiſſe *Arioſtum*, *Bibienam*, *Triſſinum*, alioſque. Eclogas paſtorales, quas ſubinde Arcadiæ ſuæ intexuit *Sannazarius*, numero & elocutione præſtantes eſſe, & graviſſimas ſententias paſtorali habitu artificioſe induere. Veterum tamen ſimplicitate deflexiſſe *Taſſum* in *Aminta*, & omnium maxime *Guarinum*, qui in *Paſtore fido* ex Paſtoribus homines aulicos & ſagaciſſimos Politicos effecerit, nymphas vero tam diſertas finxerit, ut plane ex Declamatorum hodiernorum ſcholis prodiiſſe videantur. In Satyra primas deberi *Arioſto*, in mimica Poeſi *Bernio*, in Lirica *Petrarchæ*, quem gravitate *Danthem*, acumine *Gvidonem Cavalcantem*, venuſtate *Cinum* ſuperare credit. Proximum Petrarchæ cenſeri debere *Juſtum Contium*, Senatorem Romanum, in collectione, quæ ſub titulo *bella mano* prodiit: quibus adhuc jungendi ſint Monte-magnus, Franciſcus Sacchettus Florentinus, Auguſtinus Staccolus Urbinas, Sannazarius, Politianus, Bembus & Caſa.

p. 187.

C. 17. p. 189.

190.

191.

C. 18, p. 192.

193.

C. 20, p. 197.

C. 21, p. 199.

200.

201.

C. 23, p. 202.

C. 24, p. 203.

TRAITE DES DISPENSES DU CAREME.

hoc eſt:

TRACTATUS DE DISPENSATIONIBUS Jejunii.

Pariſiis, apud Franciſcum Fournier, 1709, 12.
Conſtat Alph. 1 plag. 2.

DUrum jugum neceſſitas etiam in rebus inevidenter proficuis reputari ſolet. Hinc in jejunio Quadrageſimali multos inter Pontificios conquerentes audias de præcepto Eccleſiæ, ipſis potius ſalutari, quam noxio. Neque enim abſtinentia a carne ſanitati officit, nec commendata hiſce temporibus ſobrietas eidem adverſa, quin potius temperantia quotidianum noſtrum jejunium eſſe debet, immo ſi quis ex ratione vivit, temperanter vivit, cum temperantia optimum ſit ſanitatis tuendæ & vitæ conſervandæ medium. Cum præterea tempus quadrageſimale paſſioni Dominicæ recolendæ ex præſcripto Eccleſiæ deſtinetur, & plenus venter libidini libentius, quam piis meditationibus omnium confeſſione indulgeat, Eccleſia minime culpanda videbatur, quod novo vinculo ad ſobrietatem eos obſtringere allaboraret, qui mandati divini immemores officio ſuo ſatisfacere renuunt. Ipſius enim curæ relictum eſt, ut, quantum fieri poteſt, ad ſcandala tollenda, externa minimum præceptorum divinorum obſervatio vigeat. Alia tamen plurimorum in cœtu Pontificio animos obſedit opinio. Jejunium ſanitati adverſum reputant, tum quod a carne abſtinendum, tum quod cœna n mis frugali contenti eſſe jubeantur, quaſi vero ad ſanitatem conſervandam & carnis comeſtio & cibus bene multus requiratur. Inde ſub vario prætextu ultimo tamen in diſpendio ſanitatis diſpenſationem a jejunio anhelant. Anonymus noſter, cujus hactenus ſententiam expoſuimus, vanitatem detegere allaborat, non ſolum a priori ex ipſa corporis humani ſtructura mechanica & natura alimentorum, tam ſolidorum, quam fluidorum, ſed & ex hiſtoria, tam antiqua, quam recentiore, tam ſacra, quam profana, atque ex quotidianis obſervationibus a poſteriori demonſtrans, alimenta, quorum modicus uſus tempore jejunii quadrageſimalis ab Eccleſia Pontificia permittitur, ſanitati & longævitati

gævitati corporis humani magis convenire, quam carnium uſum. Plures inter voluptuoſos, quam inter Religioſos, vitam quam maxime auſteram ex Ordinis ſui præſcripto viventes, infirmos reperiri monet: nec hos citius iſtis morti obnoxios fieri obſervat. Ex principiis Phyſicis non ignotum, ad ſanitatem in corpore humano requiri circulationem ſanguinis uniformem & regularem. Neque erga materiam circulantem quantitate peccare, nec elaſticitate nimia motum præcipitare debere. Huc vero conducere vitam ſobriam atque frugalem, quæ ſuperflua & vitia liquorum arceat, fluidorum æquilibrium & requiſitam fluidorum ad ſolida rationem perfectamque inter ea harmoniam conſervet. In ſpecie oſtendit, jejunium nec extraordinarii, nec auſteri quidpiam habere. Præjudicium eſſe ait, quo a primis unguiculis ideam voluptatis nutritioni connectentes nobis perſuademus, ad ſanitatem & vitam conſervandam requiri, ut laute & opipare vivamus & ſæpe ac multum comedamus: cum tamen exemplis antediluvianorum aliarumque gentium antiquarum probari poſſit, non quantitatem, ſed qualitatem nutrimenti, non prandiorum & cœnarum multiplicitatem, ſed frugalitatem vires corporis vitamque longam largiri, utut non neget ſtandum eſſe a ſententia illorum Medicorum, qui poſt Hippocratem ſuadent, ſæpius per diem, nec nimis multum una vice comedendum eſſe, ne ſtomacho ea cibi quantitas obtrudatur, quam digerere commode nequeat. In primitiva Eccleſia ſtrictiores fuiſſe jejunii leges ex Hiſtoria Eccleſiaſtica primorum Seculorum repetit: unde apparet, jejunium quadrageſimale præſentis temporis eſſe continuam diſpenſationem veteris. Cum in genere eviciſſet, alimenta homini maxime convenire, quæ facile digerit, quæque ſanguini accommodata, atque adeo ea, quæ facile comminuuntur & diſſolvuntur; in ſpecie monſtrat, fructus arborum, grana, legumina eſſe alimenta homini maxime propria, utpote triturationi aptiſſima, quam ſolam ſtomachi actionem defendit, ſyſtemate fermentationis non minus quam altero rejecto, quod per operationes chymicas digeſtionem declarat. Fuere alimenta memorata primus hominum in ipſo Paradiſo cibus. Multum ex mente Noſtri ſucci nutritii præbent, ſanguini apprime convenientis. Eodem ſucco excreſcunt arbores: & animalia ſolis herbis paſta robur ac

molem acquirunt. Carnium vero uſum homini nec naturalem, nec abſolute neceſſarium eſſe contendit, quoniam 1 ſtructura organorum in beſtiis carnivoris a mechanica eorundem in homine prorſus diſſidet; 2 plurimi homines, immo integræ nationes, ſine carnibus & olim vixerunt, & hodienum vivunt; 3 Deus antediluvianis carnis uſum non conceſſit; 4 carnes difficulter digeruntur multumque ſucci mali ſuppeditant. Quodſi cum nonnullis objicias, corpora hominum poſt diluvium eſſe minus fortia, adeoque ſolidiorem requirere cibum, quam antediluvianorum, atque fructus & legumina poſt diluvium deterioris conditionis exiſtere, quam ante ipſum fuerant; utrumque Cl. Autor refellit, tum quod ſub aquis plantas & arbores conſervatas fuiſſe vel ramo olivæ a columba in arcam Noachi circa finem diluvii apportato colligi poſſit, tum quod Deus animalia in arca conſervans eorum quoque cibum, plantas nempe, ſub aquis extra arcam conſervare debuerit, tum quod perpetua materiæ metamorphoſis in orbe contingat, nec quicquam perdatur, ſed quod in auram abiit in terram rurſus decidat, tum quod homines poſt diluvium longævi fuerint. Si porro cum *Burneto* Anglo, *Pircarnio* Scoto & *Baglivio* Italo urgeas, non a fluidis, ſed a ſolidis potiſſimum, fibris nimirum nervoſis & membranoſis, robur corporis & vitæ longitudinem dependere, atque cum primo doctiſſimorum virorum ulterius inferas, vitam hominis poſt diluvium ideo imminutam fuiſſe, quod tonus fibrarum imminutus continuo fuerit; nullitatem objectionis ſequentem in modum refellit. Primo nullam eſſe rationem monet, cur a tempore Davidis ætas hominum imminui deſierit, ſi a diluvio usque ad tempus Davidis tempori proportionaliter imminuta *Burneto* concedatur. Quare incrementa ætatis poſt Davidem eadem ratione contingere debuiſſent, qua ante Davidem facta, ſed a diluvio usque ad Davidem ætas 900 vel 800 annorum reducta eſt ad 80 annos, ut adeo intra 364 annos octava pars annorum 900 pereat. Quare admiſſa proportionali temporibus ætatis imminutione, jam ante bis mille annos genus humanum exſpiraſſet: quod cum manifeſte abſurdum exiſtat, nec *Burnetianam* hypotheſin, ex qua neceſſario illud ſequatur, veram eſſe poſſe concludit. Generalia hæc ſunt, quæ

quæ ex IX prioribus Partis primæ Capitibus depromere libuit. Progreditur Autor in ſubſequentibus ad peculiare examen præcipuarum ſpecierum leguminum, granorum, radicum, herbarum, piſcium & animalium teſtaceorum, quæ in numerum alimentorum conſuetudo retulit, cumque ſingulorum vim nutriendi expoſuiſſet, pluribus evincit, quod, quæ jejunio imputantur, mala non noxiæ alimentorum memoratorum naturæ, ſed habitui corporis carnium eſu acquiſito, intemperantiæ, potui alimentis parum convenienti, varietati alimentorum una aſſumtorum, & ciborum condimentis adſcribenda ſint. Qua occaſione de lacte, butyro, aromatibus, aceto aliisque ad cibos condiendos adhiberi ſolitis prolixe tractat. Utut autem ex jactis hiſce principiis diſpenſationem jejunii arctioribus limitibus adſtringit, quam praxis ferre videtur, haudquaquam tamen eandem pro injuſta declarat, ſed licitam profitetur, ſi certum ſanitatis diſpendium metuendum eſſe ratione quarundam perſonarum clare doceri poſſit. Nec indecens eſſe arbitratur, quod certa pecuniæ vis inter pauperes diſtribuendæ pro diſpenſatione ſolvatur, cum omnia in Eccleſia ad charitatem & emolumentum fidelium ſint dirigenda. Ne autem perverſus alimentorum in ſe optimorum uſus nocere poſſit, cautelas quasdam proponit in iis præparandis & aſſumendis obſervandas, optans ut quis Phyſicæ ac Medicinæ gnarus *Coquum Catholicum* edat, veram alimentorum præparationem jejunantes edocturus. Hinc caſus diſpenſationis diſtinctius perſequitur, de perſonis, a quibus diſpenſatio impetranda, diſſerit, & cautelas quasdam circa diſpenſationis uſum ſuperaddit. Ampliſſima hæc materiarum ſeges nonniſi primam Tractatus Partem abſolvunt. Parte ſecuda omnem jejunii rationem & Hiſtorice, & Phyſice, & Theologice expendit: tertia vero de omni potus genere, aqua, vino, cereviſia, ſicera &c. eadem induſtria tractat, quam alimentis examinandis ſuperius impenderat, & potuum ad jejunia relationem conſiderat. Sed de his dicere, inſtituti noſtri ratio haud permittit.

M. MICHAELIS LILIENTHALII, DE Hiſtoria Literaria certæ cujusdam Gentis ſcribenda, Conſultatio.

Lipſiæ & Roſtochii, apud Jo. Henr. Ruſwormium, 1710, 8. Conſtat plag. 16.

OCcaſionem ſcripti hujus Autor in Præfatione aperit: meditatur enim Pruſſiæ Literatæ, Patriæ ſuæ, Hiſtoriam aliquando edendam, de cujus methodo cum apud ſe deliberaret, non eam conſultum duxit eligere ſcribendi rationem, qualem nonnulli, ab eo recenſiti, adhibuere, qui Hiſtoriam Literariam alicujus gentis, regionis aut urbis hactenus tradiderunt; eo quod amplo Hiſtoriæ Literariæ nomine in anguſtiori nimis ſignificatu utantur, & ſub ſplendido hoc titulo non niſi Viros doctrina & ſcriptis illuſtres comprehendant. Sed cum perſuaſus fuerit, Jonge plura Hiſtoriam Literariam ambitu ſuo includere, conſtituit ſecum aliquanto prolixius de momentis, quæ in Hiſtoria Literaria alicujus gentis ſcribenda obſervari poſſint, in prodromi vicem Pruſſiæ ſuæ Literatæ, commentari. Præſtitit hoc in hac tractatione quatuor Sectionibus. Sectione prima ea commendat, quæ circa origines rei literariæ alicujus gentis inquirendas ſint attendenda. Ad hunc vero rei literariæ ortum cum non ſolum hiſtoria rei alphabetariæ & ſcriptoriæ, ſed & incunabula ſcientiarum & artium pertineant; circa ſingula ſedulo evolvenda peculiaria propinat monita, utpote *Cap.* I de literarum & rei ſcriptoriæ cujusdam nationis notitia ſuppeditanda, & *Cap.* II. de auſpiciis ſcientiarum & artium alicujus populi detegendis. Quibus varia ſcitu digna ex artis ſcriptoriæ, ſcientiarum item & artium antiquitatibus immiſcet. Sectio ſecunda de progreſſu rei literariæ certæ gentis ſollicite annotando agit. Et quidem *Cap.* I ea enumerat, quæ circa incrementa ſcientiarum & artium deſcribenda attendi debeant, atque eo Scholas etiam collimare demonſtrat; quare *Cap.* II de re ſcholaſtica alicujus nationis delineanda, conſilia proponit & hac occaſione ſcholarum publicarum neceſſitatem & utilitatem contra Dn. Thomaſium modeſte defendit. Sectioni tertiæ omnium prolixiſſimæ cogitata ſua incluſit, quomodo

res

res literaria gentis cujusdam in flore ſuo exhiberi debeat. Poſtquam ergo criteria generalia floridi rei literariæ ſtatus præmiſiſſet, & Academias quoque ad florem ejus pertinere commonſtraſſet, *Cap.* I de Academiarum cujusdam populi hiſtoria ſcribenda præcepta exhibet, obſervationibus variis literariis referta. Hinc *Cap.* II ea qua potuit accuratione momenta ſeligit ac in ordinem diſponit, quæ in vitis clarorum certæ gentis Virorum concinnandis reſpicienda ſint; quibus nonnulla de utilitate ex vitis clarorum Virorum redundante, de ampliando vitarum ſcribendarum ſubjecto, & de fontibus ac ſubſidiis rei biographicæ præmittet, atque coronidis loco Nomenclatorem Pruſſorum Literatorum annectit. Pergit *Cap.* III ea ſubminiſtrare, quæ in Bibliothecarum & Muſæorum i. e. Pinacothecarum & Cimeliarchiorum cujusdam nationis notitia exquiſite aperienda ſuum habeant uſum; ſelectis hinc inde rei bibliothecariæ & antiquariæ capitibus intermixtis. Porro *Cap.* IV de re libraria certæ gentis exhibenda conſultat, quo nomine omnia comprehendit, quæcunque circa librorum impreſſionem, commercium & compactionem, Typographias ſcil. Bibliopolia, Auctiones & Bibliopegas dici poſſunt. Denique *Cap.* V regulas præſcribit, juxta quas converſatio literaria alicujus populi ſit delineanda. Quo partim Societates Literarias, partim Commenſalitatem, ut vocat, partim Diſputationes viva voce inſtitutas, partim quoque Commercium epiſtolicum refert. Singulorum ex his hiſtoriam peculiaribus obſervationibus illuſtrat. Sectionem quartam & ultimam inſcripſit de fatalibus rei literariæ periodis, quos gens quædam habuit, deſcribendis. Hic vero, poſtquam Rempubl. Literariam ſuas habere viciſſitudines oſtenderat, *Cap.* I de rei literariæ decrementis earumque cauſis enucleandis eſt ſollicitus, atque ex inſtituto cauſas præcipuas recenſet, quibus mediantibus felix rei literariæ periodus in aliqua gente vel throno movetur, vel plane peſſundatur, easdemque nomine Piorum Defideriorum Literariorum complectitur, applicatione ad modernum rei literariæ ſtatum morbidum ubique facta. Subjungit tandem *Cap.* II conſilia, de palingeneſia literarum in quadam natione commonſtranda, & in operis peroratione ſymbola Eruditorum ad Pruſſiam ſuam Literatam ſummopere efflagitat.

PAULI

PAULI COLOMESII, RUPELLENSIS, OPERA Theologici, Critici & Hiſtorici argumenti, junctim edita curante JO. ALBERTO FABRICIO, D. & Prof. Publ.

Hamburgi, ſumtu Chriſtiani Liebezeit, 1709, 4. Alph. 5.

QUemadmodum plurium hactenus Eruditorum diſperſa volumina in unum collecta corpus magno eruditi orbis fructu prodiere, quos inter ſolos nunc liceat nominare Jo. Harduinum & Franciſcum Vavaſſor, quorum Opuscula nuperrime Belgæ collegerunt, ita commendandum utique celeberrimi Fabricii inſtitutum, qui & ſuperiori anno Andreæ du Chesne Bibliothecam Chronologicam Scriptorum ab Originibus Regni Francici ad ſua usque tempora, nec non Chriſtiani Gryphii Diatriben de ſcriptoribus rerum Galliæ & Lotharingiæ ſeculi præſertim XVII, e majori opere, quod propediem integrum proditurum ſpondet us, decerptam, & Hermanni Dieterici Meibomii de Gallicæ Hiſtoriæ periodis & Scriptoribus Diſſertationem junctim ſub t. *Iſagoge in Notitiam Scriptorum Hiſtoriæ Gallicæ*, & hoc ipſo anno *Supplementa & Obſervationes ad Voſſium de Hiſtoricis Græcis & Latinis*, Mallincrotii ſcilicet, Nogarolæ, Sandii & Hallervordii, ut & hæc ipſa *Colomeſii Opera*, ſparſim antea edita, eoque non ubivis obvia, collegit & accurate typis mandavit. Et hic quidem primo loco comparet ejus Gallia Orientalis ad editionem Hagæ Com. 1665 vulgatam expreſſa, quam excipiunt ejus Opuſcula Latino-Gallica, Lutetiæ primum A. 1668 iterumque Ultrajecti A. 1669 edita, tum Bibliotheca ſelecta (*Bibliotheque Choiſie*) non tam ad Rupellenſem editionem, quæ prior prodiit A. 1682, quam alteram auctiorem Amſtel. 1700 publicatam recuſa, Clarorum porro Virorum Epiſtolæ ſingulares, antehac Colomeſio editore Lond. A. 1687 vulgatæ, & Obſervationes Sacræ, quæ ibidem anno ſequenti prodiere; acceſſere poſtremo *Rome Proteſtante*, Lond. 1675, Theologorum Presbyterianorum Icon ex Proteſtantium ſcriptis ad vivum expreſſa, A. 1682, Colomeſiana, ſeu *Melanges Hiſtoriques*, qui libellus Arauſione antea 1675 impreſſus rariſſimus fuit, donec Dn. Des Maizeaux re-

recentiſſimæ San-Evremontianorum Operum editioni, Londini & Amſt. 1706 ſex Voluminibus in 8 procuratæ, illum cum variorum cimeliis rarioribus adjiceret, cujus & notulæ elegantiores hic repoſitæ ſunt, denique Catalogus Librorum MSS. Iſaaci Voſſii a Colomeſio confectus, & minora nonnulla alia. Dolet vero Cl. Editor, quod Epiſtolas Reginæ Suecorum Chriſtinæ, a Colomeſio A. 1687 editas, multum licet quæſitas, ejusdemque vitam Jac. Sirmondi, A. 1671 publici juris factam, & Epigrammata Gallicana, A. 1669 vulgata, reperire hisque ſcriptis adjungere haud potuerit.

ELOGIA GERMANORUM QUORUNDAM Theologorum, collecta a GEORGIO HEINRICO GOETZIO, Doctore Superint. Lubec.

Lubecæ, apud Joh. Wiedemeyerum, 1709, 8.
Alph. 2.

NOvam ſumme Reverendus Gœtzius collectionem ſiſtit, quæ Germanorum quorundam Theologorum, de diverſis Academiis & Eccleſiis præclare meritorum, vitas complectitur, quorum nomina vel Wittenius deſideravit, vel Auctor noſter eruditis non ingrata fore cenſuit. Equidem non diſſimulat, egregios hoſce Viros, quorum laudationes hic exhibentur, æqualem gloriam ſibi tribuere haut poſſe, ſed unum alterum doctrina, auctoritate, munerum amplitudine, fortunarumque copia ſæpiſſime vincere. Ne tamen in ipſum Deum, qui eos dotibus ſuis ita mactavit, nec in merita honeſtiſſimorum Virorum, neque tandem in ſeram poſteritatem, majores noſcendi cupidam, injurius eſſe videretur, memoriam eorum indiſcriminatim renovavit, atque ab ingrata oblivione vindicavit. Imprimis autem Theologos Lubecenſes hic exhibere placuit, quorum nulla mentio ab aliis hactenus eſt facta. Lubecenſibus adjunxit Lipſienſes, ob amorem, quo in patriam ejusque doctores fertur, Roſtochienſes ac Gryphiswaldenſes, aliosque, qui variis in locis inclaruerunt. Cum vero octoginta tantum Theologos hoc volumen comprehendat, reliquos, quorum copia tunc demum ei facta eſt, cum illud prelo exiret, alio tempore exhibere ac in publicum producere apud animum conſtituit.

SCHWARZENBERGA GLORIOSA, SIVE Epitome Hiſtorica de Ortu & Geſtis Sereniſſimæ Gentis Schwarzenbergicæ; Autore JO. HENR. HAIMB, Sesslacenſi, J. U. Cand.

Ratisbonæ, apud Seb. Bruggmayerum, 1708, 8.
Conſtat 10 plag.

DUm hiſtoriam Illuſtriſſimæ gentis Schwarzenbergicæ, hodienum in Sereniſſimo Principe, Adamo Franciſco Carolo, Dicaſterii Roſweilenſis Judice hereditario ſuperſtitis, Autor exponere inſtituit, primam ejus originem a Richario & Rudolpho, Comitibus Burgundiæ, deducit, quos Carolus Craſſus Imp. A. 884 Sueviæ Duces creavit. Horum vero poſteri & ſucceſſores, cum Henrici Saxonis partes ſecuti, adverſus Conradum I Imp. arma cepiſſent, circa A. 917 dignitate illa & vita ipſa multati ſunt. Relictus ex omnibus Conradus, Erkingeri occiſi filius, omni ſpe recuperandi ditiones paternas dejectus, A. 918 in Franconiam confugit, ubi donatum ſibi ab agnato cognomine caſtrum ſein neues Heim/ h. e. novam patriam ſuam appellavit. Hinc nomen gentis *Seinsheimianæ* repetitur, quæ diu equeſtri dignitate contenta, Seculo XIV per Fridericum I & Hildebrandum, Henrici filios, in duas familias diviſa eſt. Prior Seinsheimiorum nomen retinuit, ex qua hodienum ortum trahit Illuſtriſſimus Dominus a Seinsheim, S. R. I. Comes. Poſterior ſub finem Seculi XIV & initium XV ſenſim illud cum nomine Schwarzenbergico commutavit. In hanc Erkingerus, natus 1362, Lib. Baronis, Adolphus, Javarini expugnator, A. 1598 Comitis, & hujus nepos Jo. Adolphus A. 1672 Principis dignitatem intulit. Omnium, qui in utraque familia floruerunt, res geſtæ ita recenſentur, ut paſſim digreſſiones haud injucundæ, e. g. de motibus Grumbachianis p. 51. ſeqq. de bello Smalcaldico p. 107, de bello ruſtico p. 113 ſeqq. de memorabili Javarini expugnatione, qua Adolphus Comitis titulum promeruit, p. 229 ſeqq. admiſceantur.

Das Zittauiſche DIC CUR HIC, und HOC AGE.

i. e.

i. e.

DISSERTATIO DE LECTIONIBUS ET METHODO docendi in Gymnaſio Zittavienſi adornatis; Autore M. GODOFREDO HOFMANNO, Gymnaſii Zittavienſis Rectore.

Zittaviæ, apud Johannem Jacobum Schœpſium, 1709, 4. Conſtat plag. $2\frac{1}{2}$.

EX quo Vir clariſſimus, Chriſtianus Weiſius, qui Zittaviæ Gymnaſio per annos bene multos ſumma cum laude præfuit, eique dexteritate ſua & induſtria ſplendorem conciliavit maximum, ad ſuperos abiit, Ampliſſimus hujus civitatis Senatus, ut Gymnaſii hujus decus non tam conſervaretur, quam augeretur, omnem navavit operam. Ampliſſimorum igitur Scholarcharum, imprimis Perilluſtris Seeligmanni cura & conſilio factum eſt, ut Laubanenſis Lycei hactenus Rector meritiſſimus, Godofredus Hofmannus, ei præficeretur, ab eoque nova methodus alumnos inſtruendi præſcriberetur atque typis mandaretur. In hac igitur Diſſertatione vernaculo idiomate conſcripta Capite I limites curriculi ſcholaſtici ponit, penſaque diſtribuit, in ſcholis abſolvenda. Ubi monet, ad differentiam ingeniorum eſſe reſpiciendum, eaque in infima, mediocria & ſumma diſtinguit, ad quarum mediam claſſem magis quam ad reliquas attendendum ſit. Penſum primum concernit Theologica; alterum linguas, Latinam, Græcam, Ebraicam, Germanicam & Gallicam; tertium diſciplinas inſtrumentales, Logicam, Oratoriam & Poeſin; quartum præguſtum quendam diſciplinarum realium, tam theoreticarum, quam practicarum; quintum ſtudium Hiſtoriæ, circa quod (1) ipſa hiſtoria, ſacra, civilis & literaria, (2) ſubſidia, Geographia, Genealogia & Heraldica, (3) uſus ſeu praxis, lectio Novellarum oſtenduntur. Singulis fere penſis annectitur judicium, quousque ſchola limites ſuos extendat. In capite II methodus traditur, qua partim in genere juvenes inſtituendi, partim ſingulæ ſint tractandæ lectiones. Atque hic ea præſcribit, quorum ſummam utilitatem ex praxi cognovit Autor clariſſimus. Regulæ generales ſuppeditantur X, e. g. methodo Socratica utendum; ad cujusvis diſcipuli

ætatem, ſtatum, propenſionem, captum & finem informatio inſtituenda, &c. Regulæ ſpeciales ad penſa ſuperiori capite expoſita reſpiciunt, e. g. quomodo in claſſibus inferioribus IV, V, VI Lectio Bibliorum, Inſtitutio Catechetica, in II & III Lectio Theologica, in I Curſus Theticus, Antitheticus, Ethicus & Exegeticus ſit inſtituendus; qua ratione Collegium Biblicum diebus Solis cum I & II claſſis diſcipulis habendum, quid eodem die in inferioribus claſſibus faciendum? &c. In capite III de Lectionibus agitur, cum iis tractandis, qui ad aliud vitæ genus animum appulerunt. Hic media ſuggeruntur, qua ratione in auditorio ejusmodi mixto cum fructu doceri poſſit. In Capite IV neceſſaria quædam, maxime in conſtitutione Scholaſtici cujusdam curriculi notanda, commendantur; e. g. Catalogorum Lectionum recta conſignatio, amica Præceptorum conſpiratio, horumque pietas, dexteritas & induſtria, diſciplinæ ſcholaſticæ uſus, hora repetitioni conſecrata & reliqua. Caput V παραίνεσιν ad ſtudioſam juventutem Gymnaſii Zittavienſis continet, quæ ad veram pietatem, ſedulam Scripturæ ſacræ lectionem, pias preces, temporum frequentationem, pugnam contra carnem, peccatum, diabolum & mundum, propenſionis inveſtigationem, ſtudium humilitatis, vocationis internæ inquiſitionem, Viri eruditione clari electionem, Latini ſermonis acquiſitionem, judicii & memoriæ culturam, mentis præſentiam &c. excitat & ſuppeditatis mediis adducit alumnos. Capite V cogitationes pias de educatione liberorum rite inſtituenda Parentibus aperit, & VII curam illorum gerit, quibus res anguſta domi, quique vix habent, unde vivant. Hæc ſpeciminis loco ſufficiant. De cetero omnes nobiscum precantur boni, ut Deus T. O. M. hiſce conatibus ex alto benedicat.

NOVA LITTERARIA.

ROma accepimus, Virum Cl. Philippum Bonanni, *Muſæum Kircherianum*, ſive Muſæum rerum curioſiorum ab Athanaſio Kirchero in Collegio Romano Societatis Jeſu dudum inſtitutum, ſed hactenus reſtauratum & inſigniter auctum, quod in brevi volumine Amſtelodami Georgius de Scpibus, Kircheri in machinis concinnandis ſocius, indicavit potius, quam deſcripſit, juſta de-

deſcriptione ac figuris 180 exornaſſe, preloque ſubjeciſſe, ſpe publice facta, opus ſplendidiſſimum propediem eſſe proditurum. In eo tum antiquitatum monimenta varia, idola, tabellas votivas, ſepulcra, lucernas, tum res naturales, quæque ope microſcopii obſervantur, tum numiſmata quoque, ſtatuas, tabellas pictas, imprimisque integram conchyliorum hiſtoriam invenies. Pauli Maſſæi quoq; opus vernaculum de Gemmis prope abſolutum eſt, atq; adeo quarto, quod ad finem properat, volumine excuſo, in lucem prodibit. Patavii vero Ludovicus Antonius Muratorius, Ser. Ducis Mutinæ Bibliothecarius, in eo occupatur, ut edat *Anecdota Græca*, quæ ipſe primus e MStis eruit, Latioque donavit & notis atque diſquiſitionibus auxit. Præterea Mutinæ Vir doctiſſimus, Benedictus Bacchinus, nuper admodum Agnelli, qui & Andreas, Abbatis S. Mariæ ad Blanchernas, & S. Bartholomæi Ravennatis, Librum Pontificalem, ſive vitas Pontificum Ravennatum, e Bibliotheca Eſtenſi protraxit, & diſſertationibus atque obſervationibus nec non appendice monimentorum illuſtratum, ſpiſſo volumine in 4 edidit, quem librum Celſiſſimi Ducis Mutinenſis ſumptibus impreſſum, & publice alias non proſtantem, cum primum a Cl. Autore nobis deſtinatum nacti erimus, Actis his noſtris inſeremus. Exſpectamus & Angeli de Marchettis, cujus mentionem fecimus A. 1696 p. 244, quique patrem habuit Alexandrum de Marchettis, doctiſſimum Mathematicum, Philoſophum item & Poetam inſignem, *Euclidem Reformatum, ſive plana & ſolida Geometriæ elementa*, Liburni 1709 in 4 excuſa, nec non *Riſpoſta d' Anton. Giuſeppe Branchi, di Caſtel Fiorentino, ſcolare nello ſtudio Piſano, a quanto oppone il Sig. Gio. Paulo Lucardeſi al Libro dell' Sig. Dottore Antonio Franceſco Bertini, intitolato:* Lo Specchio che non adula, *Colonia, nella ſtamperia Arcivescovale, 1709, 4,* qui liber etſi Coloniam præfert, in Italia tamen impreſſus, nec auctorem habet Branchium, verum ipſum Bertinium, variisque aculeis refertus eſt.

Cantabrigiæ Petrus Needham Hieroclis Philoſophi Alexandrini Commentarium in Aurea Carmina de Providentia & Fato, quæ ſuperſunt, eum MStis collata recenſuit, notisque auxit, 1709, 8. Oxonii vero ſub prelo ſudant Clementis Alexandrini Opera cum animadverſionibus, Dionyſius Longinus περὶ ὕψους, Antiquita-

tes Urbis Romæ, & Beveregii Epiſcopi Expoſitio XXXIX Articulorum Eccleſiæ Anglicanæ, quam avide exſpectant, qui Celeb. Burneti Expoſitionem horum Articulorum rejiciunt. Ibidem Johannes Inett alterum Tomum *Originum Anglicanarum*, quibus Eduardi Stillingfleet Origines Britannicas continuat (de primo Tomo egimus in Actis A. 1707 p. 169) prelo ſubjecit.

Lipſiæ nuper admodum prodiit ſupremi per Saxoniam Electoralem Theologi, D. Heinrici Pippingii, cui hæc Eruditorum Acta a pluribus annis multum debent, ad D. Georgium Heinr. Gœzium, Lubecenſium Ephorum, *Epiſtola*, qua ei offert Semicenturiam Biographicam ſelectam, Elogiis Theologorum, quæ edere parat, inſerendam, quandoquidem ob graviora negotia Memorias Theologorum, quas olim edere cœpit, continuare ipſe Vir ſummus prohibetur. Sunt hæc elogia J. C. Nicolai, J. O. Henckelii, J. A. Olearii, P. E. Wiederi, C. F. Nachtenhöferi, S. Gœbelii, J. G. Dietſchii, E. Suenonii, C. Bezelii, J. Gezelii, P. Heigelii, F. Crameri, V. Hœlcini, J. J. Steinhoferi, J. H. Hagenii, S. Henningeri, J. Söffingii, J. C. Lauri, G. Schwarzii, D. Chriſtiani, J. C. Holzhauſen, J. H. Rumpelii, B. Schmidii, J. Baudewini, J. C. Olearii, J. Salemanni, J. N. Jacobi, J. C. Nungeſſeri, J. L. Schœpflii, A. Kühnii, C. Klemmii, G. H. Hæberlini, M. Hœrnlini, H. Lubberti, A. Acoluthi, N. Nierembergeri, C. H. Lœberi, J. Richardi, J. J. Mülleri, J. Deutſchmanni, N. Daſſovii, O. Neuneſſii, S. B. Carpzovii, G. B. Wibelii, G. F. Seligmanni, J. J. Zentgrafii, J. M. Poltzii, L. Depkin, J. D. Erneſti, & H. M. de Broke. Hæc itaque opera ſumme Reverendi Gœtzii, cui paulo ante memorata Theologorum Elogia debemus, proxime proditura ſperamus.

LIBRI NOVI.

Dictionnaire Oeconomique, contenant divers moyens d'augmenter & conſerver ſon bien & meme ſa ſanté. Par Mr. Noel Chomel. II Tomes. A Paris, chez le Conte & Montalant, 1709, fol.

T. Pe-

T. Petronii Arbitri Satyricon quæ ſuperſunt, cum integris doctorum Virorum Commentariis, & notis Nicolai Heinſii & Guilielmi Goeſii nunc primum editis. Accedunt Jani Douſæ Præcidanea, D. Joh. Ant. Gonſali de Salas Commenta & alia. Curante Petro Burmanno. Traj. ad Rhenum, apud Guil. vande Water, 1709, 4.

Menandri & Philemonis Reliquiæ, quotquot reperiri potuerunt, Græce & Latine, cum notis Hugonis Grotii & Joannis Clerici, qui etiam novam omnium verſionem adornavit, indicesque adjecit. Amſtel. apud Thomam Lombrail, 1709, 8.

M. Minutii Felicis Octavius, cum integris Wowveri, Elmenhorſtii, Heraldi & Rigaltii notis, aliorumque hinc inde collectis, ex recenſione Jacobi Gronovii. Accedunt Cæcilius Cyprianus de idolorum vanitate & Julius Firmicus Maternus de errore profanarum religionum. Lugd. Bat. apud Corn. Bouteſtein, 1709, 8.

De Hydrope ejusque cauſis, Exercitatio Medica, Antonii Dominici Gotti, Florentini. Ad Regiam Celſitudinem Coſmi III M. Etruriæ Ducis. Florentiæ, typis Mich. Noſteni & Ant. Borghigiani, 1709, 4.

Jac. Fayi, S.S. Theol. D. Defenſio religionis, nec non Moſis & gentis Judaicæ contra duas diſſertationes Johannis Tolandi, quarum una inſcribitur Adeiſidæmon, altera vero Antiquitates Judaicæ. Ultraj. apud Guil. Brœdelet, 1709, 8.

Oſſervazioni di Franceſco di Ficorini, ſopra le Antichità di Roma, deſcritte nel Diario Italico, publicato in Parigi l' anno 1702 dal M. Rev. Padre D. Bernardo de Montfaucon, infine delle quali s'aggiungono molte coſe antiche, ſcoperte ultimamente trà le rovine dell Antichità di Roma. In Roma, nella ſtamperia d' Antonio de' Roſſi, 1709, 4.

Hiſtoire de la Ligue faite à Cambray entre Jules II Pape, Maximilien I Empereur, Louis XII Roy de France, Ferdinand V Roy d' Arragon & tous les Princes d' Italie, contre la Republique de Veniſe. II Tomes. A Paris, chez Florentin Delaulne, 1709, 12.

Jo-

Joannis Harduini, e Soc. Jeſu Presbyteri, Opera ſelecta, tum quæ jam pridem Pariſiis edita, nunc emendatiora & multo auctiora prodeunt, tum quæ nunc primum edita. Amſtel. apud Jo. Ludov. de Lorme, 1709, fol.

Cornelii van Bynkershoek, JCti & Senatoris, Obſervationum Juris Romani Libri IV, in quibus plurima Juris Civilis aliorumque Auctorum loca explicantur & emendantur. Lugd. Bat. apud Jo. vander Linden, 1710, 4.

Ontledende Uitlegging over de Propheten Nahum, Habakuk en Zephanja, door Petrus van Hoeke. Tot Leiden, by Corn. Bouteſtein, 1709, 4.

Amuſemens de la Campagne ou nouvelles ruſes innocentes, par le Sieur L. Liger. Tomes II. A Paris, chez Claude Prudhomme, 1709, 12.

Nouveau Traité des Serins de Canarie, par Mr. Hervieux. A Paris, chez le meſme, 1709, 12.

Reponſe à l' Avis aux Refugiez, par M. D. L. R. A Roterdam chez Reinier Leers, 1709, 12.

Hiſtoire de la Vie & de la Mort de Corneille & Jean de Witt. II Tomes. A Utrecht chez Guill. Brœdelet, 1709, 12.

Tractatus Hiſtorico-Chronologicus de Patriarchis Alexandrinis, ad noſtra usque tempora; ſubjungitur Appendix de initiis, erroribus & inſtitutis Copto-Jacobiticis. Auctore Joanne Baptiſta Sollerio, Soc. Jeſu Theologo. Antverpiæ, apud viduam Petri Jacobs, 1708, fol.

Enchiridion Studioſi, Arabice conſcriptum a Borhaneddino Alzernoucbi, cum duplici verſione Latina; ex Muſeo Roſtgardiano edidit Hadrianus Relandus. Traj. ad Rhenum apud Guil. Brædelet, 1709, 8.

Petri Keuchenii Annotata in IV Evangeliſtas & Acta Apoſtolorum; accedunt hactenus inedita ſcholia in ceteros N. Teſt. libros, a docto quodam Theologo concinnata. Amſtel. apud Franc. vander Plaats, 1709, 4.

Alberti Schultens, Groningani, S. S. Theol. Doct. Animadverſiones Philologicæ & Criticæ ad varia loca veteris Teſtamenti. Amſtel. apud viduam Seb. Petzoldi & Filium, 1709, 8.

* * *

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ
Calendis Decembris, Anno MDCCIX.

FOEDERA, CONVENTIONES, LITERÆ, ET cujuscunque generis Acta publica Anglicana, ad mandatum REGINÆ emiſſa per THOMAM RYMER, Sereniſſimæ Reginæ Hiſtoriographum.
Tomus I.

Londini, per A. & J. Churchil, 1704, fol.
Alphab. 10 plag. 9.

SPlendidum opus, imo Regium hic exhibetur, ea Principe dignum, quam ſuſpicit & amat cum Britannis Europa, ſi illos inde ſecludas, quibus metum injicit atque terrorem. ANNAM dicimus, ſereniſſimam Britanniæ Reginam, quæ, quamdiu felici ſuos moderatur imperio, non libertatem ſolum publicam vindicare, ſed artes etiam quascunque bonas viſa eſt fovere clementiſſime. Illius juſſu patent nunc Archivorum Regiorum theſauri, ſplendido, nec contemnendo ad alios exemplo, quos æque benignos literis optamus, publicati. Quod dum celebramus, non eſt tacenda nobis Perilluſtris Viri, *Caroli Hallifaxii*, munificentia, cui librum in publicis officinis nequaquam proſtantem debemus. Nobiliſſimus horum monimentorum collector *Rymerus* a Seculo XII facit initium, quo ineunte imperium capeſſivit Henricus I, ad noſtra usque tempora laborem hunc perducturus. Singulis Tomis Indicem lemmatum chronologicum præmiſit, nominum propriorum, quæ ibidem ſunt obvia, ſubjunxit. Ex octo autem, qui hactenus prodiere, Tomis (nam plures adhuc exſpectantur) primum jam exhibemus, notaturi quædam loco ſpeciminis, plurima vero brevitatis memores prætermiſſuri. In conventione Henrici I cum Flandriæ p. 1.

Comite A. 1101 facta notandum, obligari Comitem Regi ad militum 500 auxilium, *salva tamen Francorum Regis fidelitate*, quod antiquius adeo Seculo fere integro teſtimonium de dominio Gallorum in Flandriam, quam quod Puteanus in Tractatu de juribus Regis attulerat. Attamen & Imperatori fuiſſe quodammodo obligatos Comites, inde patet, quod negligere promiſſa conceditur ipſi, tum ob alias rationes, tum *propter Imperatoris Romani ſummonitionem de expeditione*. Scilicet & ad Imperium Flandriæ pars pertinebat, & propter Valentianas Valacrasque jam ab Henrico II in Imperatoris fide erat Flandriæ Comes, ob partem tamen regionis Gallo quoque obligatus. Ludovicum Galliæ Regem nominat idem chirographum, quod mirum videri poterat vivo tum adhuc Philippo patre, niſi certum ſit ex hoc ipſo, Philippum eo tempore excommunicatum, (quod Blondellus in annum 1108 rejicit, audaciter ſcripta publica mutans,) filio ſuo Regis titulo tantisper ceſſiſſe.

p. 13. In conventione Stephani Regis Angliæ cum Henrico Mathildæ Imperatricis ex Godofredo Andegavenſi filio A. 1153 facta mentio ſit Wilhelmi, quem filium ſuum Stephanus appellat, quod obſervandum contra eos, qui bellum inter Henricum & Stephanum de Imperio, morte Euſtachii, quem unicum Stephanus habuerit filium, finitum, Henricoque confirmatam fuiſſe ſucceſſionem ſtatuunt. Nam & hac charta confirmatur, Wilhelmoque iſti regiones paternæ tantum, Bolonienſis videlicet Comitatus cum aliis, excipiuntur. Hiberniam ſub leges ſuas mittere Henrico II permittit Adrianus Papa, quippe quæ cum aliis etiam inſulis, quibus Sol juſtitiæ illuxerit, absque dubio ad jus beati Petri & Romanæ Eccleſiæ pertineat, quod de Anglia quoque Regem concedere legimus, quando dicit, Pontifici ſe duntaxat, quantum ad feudatarii juris obligationem, obnoxium teneri & adſtringi. Henricum II a filiis ſuis multa perpeſſum conſtat, neque tamen, quod produnt quidam, ab omnibus, ſed Henrico ſolum, Richardo & Godfrido. Hos namque ſolos pacis conventio nominat, unde fieri jam poteſt judicium de pictura, cum quatuor pullis aquilam repræſentante, & pennas parentis convellentibus & oculos fodientibus, ex qua divinaſſe calamitatem dicitur Henricus. Iisdem ſe turbis Wilhelmus Scotiæ Rex immiſcuerat, turpiter tamen profligatus, [duriſſi-

rissimisque conditionibus libertatem sibi cum pace redimere coactus. Tum enim non regionem solum suam Henrico tanquam ligio, ut tum vocabant, Domino subjecit, sed & Anglicanæ Scoticam Ecclesiam. *Concessit* scilicet, (ut verba habent) *quod Ecclesia Scoticana talem subjectionem a modo faciet Ecclesiæ Anglicanæ, qualem illi facere debet & solebat tempore Regum Angliæ prædecessorum suorum.* Similiter Episcopi concesserunt, *quod Ecclesia Anglicana illud jus habeat in Ecclesia Scotiæ, quod de jure habere debet.* Alphonsum VII Castellæ Regem Imperatoris usurpasse titulum, quod ante Ferdinandus quoque I fecerat, confirmatur ex instrumentis quibusdam Regum Castellæ & Navarræ. Lectu imprimis digna sunt, quæ de Richardi I captivitate apud Imperatorem, & ejusdem liberatione referuntur acta. Habes hic præter alia tres Matris regiæ ad Pontificem Epistolas, supra illorum fere temporum rationem elegantes. Mixtæ sunt enim exprobrationes duriores reverentiæ, non omissis, quibus in Imperatorem concitari poterat Pontifex, argumentis, ut doloris penitus hærentis in pectore naturam hic agnoscas. Habes Petri Blesensis ad Moguntinum Archiepiscopum Epistolam, qua usque eo dolore abreptus videtur, ut Antichristum vires eo tempore sibi sumere agnoscat, licet non alibi quærat illum, quam in Imperatore. Habes denique Richardi ipsius de pactis inter se & Imperatorem literas, quibus addidit suas Henricus, unde diluitur, quam contraxerunt invidiam Regi quidam Historicorum, ne Ecclesiarum quidem parsum esse thesauris in redimendo Richardo, asserentium. Postremo hinc discas, promisisse tum, A. scilicet 1193, Imperatorem Richardo Provinciæ Regnum, & quamvis, an coronatus sit, haud constet, sufficit insigne hoc testimonium, ad perpetuum Imperatorum jus in Provinciam demonstrandum; imprimisque malæ fidei Bodinus convinceretur, qui vendidisse Henricum V Gallis jura Imperii hanc in regionem scribit, nisi jam satis turpiter se dedisset in ἀνισοφησίαν & παραχρονισμὸν, ut levissime dicamus, quæ videri possunt pluribus apud Conringium de Finib. Imper. c. 24. Cum Otto IV in Imperatorem esset electus, literas ad Pontificem Principes, qui ipsum elegerant, miserunt, rogantes, ut factum suum confirmet. His literis subscripsit cum aliis Henricus Dux Lotharingiæ,

p. 39.

46. 47.

70.

105.

ringiæ, qui Marchionem Romani Imperii ſe vocat, quem titulum infra quoque p. 352 tributum ipſi videas, quod non obſervavere Spenerus atque Becmannus, qui Marchionem ſolum eum, ſine addito provinciæ nomine, dici ſtatuunt. Fridericum II Imperatorem ſacram ſuſcepiſſe expeditionem, omnes teſtantur, & memorant plerique, bello Friderici adverſus Honorium Pontificem inſtante, ſuperveniſſe Johannem Hieroſolymitanum Regem, parteſque diſſidentes confirmata pace ad auxilium ſibi ferendum con-
p. 267. vertiſſe. Ejus diſſidii ne verbo quidem mentionem facit Honorii hac de re ad Henricum III Bulla, qui Imperatorem omiſſis mul-
292, 293, 295. tis arduisque negotiis ad ſe in Campaniam veniſſe, ut de Terræ ſanctæ præſidio tractaret, ſcribit. Cum eodem Friderico II (vitioſe enim Henricus pro Friderico dicitur in impreſſis) univerſoque Imperio, Bavariæque præſertim Duce fœdus inire voluiſſe, Bohemiæque Regis filiam ducturum fuiſſe Henricum, poſcentibus id fœdus Imperii Principibus, literæ hoc de negotio ſcriptæ teſtantur. Gregorius Pontifex, cum Fridericum II morbo impeditum, quo minus expeditionem in Terram ſanctam ſuſciperet, ſuis in Apuliam atque Calabriam conſiliis hac mora nimis obeſſe videret, eundem ab Eccleſiæ communione removerat, quod non curans Imperator, in expeditionem nihilominus pergere decreverat.
299. Has turbas, datis ad Pontificem & Imperatorem literis, componere nititur Henricus, utrique, ut aliquid concedat, ſuadens.
317. Brunſuicenſium eo tempore facultates inde patent, quod concedatur ipſis jus mercatorum per Angliam negotia tuto exercendi, quod factum eſt in favorem Ottonis Pueri Ducis Brunſvicenſis, qui civium ope præſidium Imperatoris ejecerat, cum per emtionem urbs paulo ante in Imperatoris poteſtatem impubere & captivo Ottone veniſſet.
326. Inter argumenta de Burgundico tum Comitatu, tum Ducatu, ad Imperium pertinentibus, illud referre poſſis, quod queratur Henricus apud Imperatorem, ſe meliores in Gallia ſucceſſus fuiſſe habiturum, niſi Comitatum hunc Burgundiæ Dux tenuiſſet, rogerque ſimul, ut hac in re utilitati ſuæ proſpiciat. Fri-
364, 365, 367. dericum II Imperatorem plurimum a Pontificum avaritia pariter ac ambitione ſuſtinuiſſe, nemo eſt, qui ignoret. Illud forte non patet omnibus, quid in hoc negotio fecerit Henricus III.

Cum

Cum nempe circa annum 1236 Lombardi nunquam non refractarii bellum adverſus Imperatorem ſuſcepiſſent, Henricus omni nitebatur ſtudio reſtinguere flammas hasce. Pontificem, ut hac in re Friderico ſubveniat, rogans. Tantum tamen aberat, ut hoc curaret Pontifex, ut aleret potius incendium, nec tecte amplius Imperii p. 382. ſeqq. jura tentaret. Queritur ea de re Imperator coram Henrico, & quibus fraudibus agat omnia, declarat. Concilium ſe primo petiiſſe, utque Angliæ Regis legati ſint ibi præſentes, voluiſſe. Negatum tamen hoc a Gregorio, qui eo convocare voluerit cum Provinciæ Comite rebelli ſuo alios quoque non minus infeſtos. Quin imo ne inducias quidem admiſiſſe, niſi concederentur etiam Mediolanenſibus hæreticis; ſic enim paſſim rebelles iſtos appellat, exemplo minus alias, quantum videtur, obvio. Nolle ſe igitur Concilium ab hoſte publico Imperii convocari, & ſi convocetur, ne quis ex Anglia eo veniat, contendit. Aliis porro literis & Regem & ſtatus Angliæ increpat Imperator, quod iniquam Pontificis, qua ipſum ab Eccleſia excludebat, ſententiam inter ſe publicari non ſolum, ſed & pecunias ex Anglia bello contra ſe fortius gerendo colligi patiantur, injuſto Pontificis in Angliam dominio aures eorum ſubinde vellicans. Cum omne denique virus in Concilio Lugdunenſi, A. 1295, quo dignitate ſua exuebatur Imperator, evomeretur, legatos Henrici interfuiſſe, volente, ut videtur, Friderico atque 434. ſciente, notamus. Ex Iſabella Henrici Angli ſorore filium Fridericus ſuſceperat Henricum, cujus conſtitutionem in Siciliæ Regno 374. loco ſui pater nuntiat, ſimulque, quod baptiſmus ejus tam diu fuerit dilatus, excuſat, quippe illis demum annis ſe ipſum baptizatum avunculo p. 893 perſcribit, *quibus ad cognitionem aliquam fuerit perductus*. Impedimento fuiſſe videntur ſimultates cum Pontifice crebraque ejus in Imperatorem fulmina, quod ex patris ipſius Epiſtola colligas. Ceterum hanc patris Epiſtolam, neſcimus, quo fato, alieno in loco collocatam invenimus; refertur ſcilicet ad annum 1237, filii vero ad annum 1247, quod veroſimilius omnino videtur; nam A. 1235 matrimonium cum Iſabella Fridericus inierat, neque adeo tam brevi ſpatio jam ita poterat eſſe adultus Henricus filius, ut quid ſcriberet, & cui, ſciret, quod tamen probe ſe perſpectum habere declarat. Amadeus IV Sabaudiæ 441.

adhuc Comes Angliæ Regi homagium de quibusdam regionum ſuarum urbibus fecit, qua occaſione obſervamus, ſi verum ſit Henricum V Imperatorem primos Sabaudiæ Comites creaſſe, videri tamen eos aliquandiu adhuc antiquum Comitum Maurianiæ titulum retinuiſſe. Chirographum enim aliquod p. 33 exhibitum Humbertum III illo ſolum titulo repræſentat, jam tum quoque Marchionem Italiæ vocatum, ob id forte, quod in finibus regionum Imperialium verſus Galliam eſſet conſtitutus. Et hæc ſunt tempora, quibus integra ſic ſatis, licet ſæpius tentarentur, Imperatorum jura manebant. Poſt Friderici vero II funeſtam mortem, fatalis non Germaniam ſolum, ſed Italiam quoque lacerabat cataſtrophe. Utrobique partes erant Anglorum non negligendæ, quippe quibus ſpes affulgebat maxima, Imperatoris mortui regiones ſibi plerasque vindicandi. Siciliam quidem Innocentius IV
p. 476. 893. Pontifex, qui pellere Germanos Italia conſtituerat, Richardo primum Henrici III in Anglia fratri, tanquam Regnum ad Eccleſiam legitime devolutum, obtulit, quod acceptaſſe, paulo poſt tamen
893. 511. ſqq. repudiaſſe videtur. Nam, vivis licet adhuc Conrado & Henrico Fridrici filiis, quorum ille Romanorum & Siciliæ Regem ſe appellat in literis ad Henricum p. 514, Edmundo Regis Henrici filio donavit illud anno 1254 Innocentius. Hic, extinctis maxime paulo poſt legitimis hæredibus, donationem iſtam per patrem Hen-
660. ricum (impubes enim adhuc fuiſſe videtur,) contradicentibus licet Angliæ proceribus, accepit. Eam poſt obitum Innocentii confirmavit Alexander IV non tamen niſi conditionibus quibusdam duriſſimis, illorumq; temporum arrogantia digniſſimis. Homagium enim præſtandum erat Pontifici, jureque jurando promittendum, nunquam Regem Siciliæ vel ambiturum Germanorum Imperium vel accepturum, & ut alia taceamus, incredibilis pecuniæ vis pro ſtudio velut ac labore Pontifici eroganda. Iſtis permotus Henricus rem agere frigidius, moras nectere, dierum ſolutionis prorogationem ſæpe petere, ut appareret haud obſcure, non ſe tanti emturum pœnitere. Interim Manfredus, qui & patrem Fridericum oppreſſerat & fratres, graſſari in iſtas provincias prohibente nemine. Incenſus igitur Papa, morarumque pertæſus, inſtare, monere,

nere, petere, minari, quæ tamen omnia non aliud ſequebatur gravius, quam ut renunciaret poſtremo juribus ſuis in Siciliam Henricus A. 1265, vel potius Montfortius rebellis, qui captivum tum tenebat Regem. Similem exitum Germana ſortiebantur negotia: Richardo fratre Regis a Principibus quibusdam A. 1256 in Regem Romanorum electo, Aquisgrani quoque coronato, ab aliis opponebatur Alphonſus Caſtellæ Rex, qui tamen ipſe nihil effecit, licet eo progrederetur, ut ab Henrico III contra fratrem Richardum, qua ſpe fretus, neſcimus, peteret auxilium. Qua de re varia hoc Tomo exhibentur documenta, imprimisque notatu digna Romani Pontificis Epiſtola, qua Richardum citat, ut ſe componentem iſta diſſidia ipſum inter atque Alphonſum audiat. Hic enim prolixe ſatis antiquiſſimus eligendi Reges Germaniæ modus &, ut ibi dicitur, obſervatus a tempore, cujus memoria non exiſtat, refertur. Mentio fit ſeptem Electorum, intra annum & diem, poſtquam vacet Imperium, a Moguntino & Comite Palatino Rheni, vel alterutro, Francofurtum convocandorum, quo qui ad ſtatum diem conveniant, licet duo tantum ſint, legitimam electionem poſſint perficere. Electum, ſiquidem conſentiat, intra annum & diem ab electionis tempore per Colonienſem Aquisgrani coronandum, & homagia tum ipſi eſſe præſtanda. Diſcors ſi ſit electio, judicium eſſe Palatini Comitis, & ſi hic rem nequeat conficere, ſedis Apoſtolicæ. Diſcedere hinc, ſelectis potiſſimum iis, quæ patriam juvant hiſtoriam, poſſemus, niſi clariſſimus Rymerus nos detineret, ſuppeditatis in Præfatione inter alia multa ad Hiſtoricos illorum temporum ſpectantia, de re diplomatica obſervationibus. Chirographum hic exhibet ad p. 1, quod plus ſemiſeculo ſuperat Mabillonii antiquiſſimum, hoc nempe A. 1167, illud A. 1101 ſcriptum. Eſt autem chirographum charta talis, in quam bis eadem ſcribebantur Acta, in medio, ubi diſſecanda, literæ ſcriptæ erant unciales, ſine ſenſu & ordine. Secata igitur charta, ſecabantur & literæ ex quarum inter ſe conſenſu ἀνθεντία cognoſcebatur Chirographi, quod ſcytalæ adeo ſpeciem quandam præbebat. Eidem chirographo appenſum obſervat ſigillum, quod, cum exhibeatur hic inter Angliæ Regem & Flandriæ Comitem conventio, Normannico more factum conjicit, cum in Flandris,

p. 815. 617, 618, 622. 657, 659, 749. 762.

dris, qui imprimebant adhuc ſigilla, mos appendendi eadem nondum obtinuerit. Temporis ſucceſſu indentata obtinebant chirographa cum & ſine literis majuſculis. Ad p. 531 elegantiſſimum Alphonſi Caſtellæ Regis repræſentatur Diploma ex illis, quæ *Privilleios Rodados* vocant Hiſpani. Rota ſcilicet ſigillum dicitur, in cujus medio crux & arma Regis comparent, circumcluduntur hæc circulis duobus, quorum primus nomen Regis, extremus Alferizi & majoris domus continet nomina. Papebrochium denique, qui annos incarnationis Dominicæ non ante Eugenium IV in reſcriptis Pontificum genuinis comparere dixerat, per tres hujusmodi reſcriptorum tabulas convincit, quorum antiquiſſimum ſcriptum eſt A. 1130.

TRACTATUS HISTORICO-CHRONOLOGICUS de Patriarchis Alexandrinis; acceſſit Appendix de initiis, erroribus & inſtitutis Copto-Jacobiticis; Autore JOHANNE BAPTISTA SOLLERIO, S. J.

Antverpiæ, apud viduam Petri Jacobs, 1708, fol. Alph. 2.

PApebrochiana Chronologia calcar addidit Cl. Autori, idem in Alexandrinis, quod Papebrochius in Hieroſolymitanis, Patriarchis præſtandi. Totam enim ſeriem Patriarcharum Alexandrinorum ex Kirchero, Elmacino, Vanslebioque contexuit, confirmante eandem P. du Bernat in Catalogo MS. ex Ægypto miſſo, qui ex Coptica S. Cyrilli Liturgia deſcriptus eſt. Subjunxit in Præfatione ſtatim Copticæ Literaturæ ſpecimen, Chronologiam nempe P. du Bernat, ſolis nominibus Patriarcharum & temporibus ſedis eorum expreſſis, a S. Marco Evangeliſta primo Patriarcha Alexandrino ad Johannem CIII Patriarcham. Addidit Schema parallelum Calendarii Ægyptio-Romani, cujus primus dies primi menſis Thoth coincidit cum noſtro 29 menſis Auguſti, primus dies menſis Babacum cum 28 menſis Septembris, primus dies menſis Hathur cum 28 menſis Octobris, primus Chiacis cum 27 Novembris, primus Tubæ cum 27 Decembris, primus Amſchiri cum 26 Januarii, primus Bermahæ cum 25 Februarii, primus Bermudis

mudis cum 27 Martii, primus Baſcnes cum 26 Aprilis, primus Bunæ cum 29 Maji, primus Abib cum 25 Junii, primus Muſre cum 25 Julii, & primus Epagomeni cum 24 Auguſti. Suam poſtmodum apponit Autor Chronologiam Patriarcharum Alexandrinorum, adjectis annis obitus eorum usque ad A. Chriſti 1363 & 84 Patriarcharum, nomina autem reliquorum usque ad Johannem XVI continuat. Poſtea diſſertatio ipſa ſequitur, cujus capita Patriarcharum vitas cum Parergis quibusdam hiſtoricis continent. Ac ut ex illorum numero primi & ultimi Patriarchæ res breviter recenſeamus, tali methodo in vita S. Marci Evangeliſtæ deſcribenda procedit. Conqueritur de incerta ætate martyrii S. Marci, cum nullus, imo neque Henſchenius in Actis Sanctorum, accurate annum obitus ejus expreſſerit, ſed alii cum Ecchellenſi in Chronico anno XIV Neronis h. e. A. C. 68, alii cum Euſebio, Hieronymo, Beda, Baronio aliisque recentioribus alio Marcum obiiſſe anno dicant. Hoc etiam modo diſſentire dicit Autores in deſignando anno adventus ejus in Alexandriam: alii namque ex Menologio Baſilii Imperatoris Porphyrogenitæ Tiberio imperante, Chronicon Alexandrinum anno III Caji Caligulæ, alii cum Euſebio & Hieronymo anno II & III, alii IV anno Claudii ex Monimentis Copticis P. Bonjour, alii cum Eutychio nono Claudii adveniſſe ajunt, alii cum Chronico Ecchellenſis ad tempora Neronis adventum ejus in Alexandriam differunt. At Cl. Autor, Marcum cenſet jam a Petro triennii ſpatio inſtitutum proximas Ægypto regiones peragraſſe annis Chriſti XXXVII, XXXVIII & XXXIX, donec anno XL Alexandriam progreſſus ſit imperante Cajo Caligula, quam ſententiam primo autoritate Euſebii, Hieronymi & Chronici Alexandrini, deinde his conjecturis ſtabilire nititur: 1 quia veriſimile non ſit, Regiones Palæſtinæ adeo propinquas tamdiu Evangelii luce privatas eſſe, conſentientibus omnibus, Marcum primum fuiſſe, qui illud ibi annunciaverit; 2 quia ſi Philo de Chriſtianis ſub nomine Therapevtarum egit, & ætatis jam provectæ fuit, cum ſub Cajo Caligula circa annum XL pro ſuis Judæis Romæ legationem obiret, res Chriſtianorum haud perſpectas habere potuerit, qui tam ſero innotuerit; 3 quia communis perſuaſio ferat, in orbis diviſione inter Apoſtolos & Diſcipulos Marco Ægyptum contigiſſe,

quæ partitio ad annum 49, nedum ulterius, differri haud poſſit. Obitum S. Marci refert ad diem Dominicam XXIV Aprilis A. C. 62, non ad Feſtum Paſchale, aut Serapidis; nam cum in antiquioribus ſcriptis legeretur, Beatiſſimum Evangeliſtam magnæ alicujus celebritatis tempore interfectum eſſe, imperitiorem quendam id continuo de ſolemnitate Chriſtiana Paſchali interpretatum, Acta interpolaſſe conjectat, quem poſteri, re non examinata, bona fide ſecuti tranſcripſerint. De ultimo Patriarcha Johanne XVI nihil refert, niſi quod ex Toukhi oriundus fuerit, Matthæi tertii centeſimi Patriarchæ popularis, quodque tali ſumptu & apparatu Chriſma fecerit, quale Ægyptus non viderit a ducentis & amplius annis. Subnectit Appendicem ad ſeriem Patriarcharum de Coptis Jacobitis, eorumque initiis, erroribus, moribus & inſtitutis. §. 1 de etymo nominis Ceptus & Coptita agit, ubi ſententiam Kircheri, Scaligeri, Morini & Bernati examinat, differentiamque Jacobitarum & Melchitarum oſtendit. §. 2 prolixius de Jacobi & Jacobitarum obſcuris initiis ediſſerit, & quo tempore Jacobus ille vixerit, unde Dioſcoritani nomen acceperunt, deinde quando demum Jacobitarum & Melchitarum appellatio cœperit invaleſcere, inquirit. §. 3 quæſtionem pertractat, an ex Anaſtaſio Sinaita contra Acephalos ſcribente oſtendi poſſit, Jacobum & Jacobitas citius innotuiſſe, quam ſententiam ex Præfatione Morini ad Ritum ordinationis Jacobiticum comprobat, ſcil. quod vel circa finem ſeculi VI vel initium VII innotuerit Jacobus Zanzalus ejusque aſſeclæ Jacobitæ. §. 4 de Jacobi & Jacobitarum apud Coptos hæreſi refert; ubi Eutychianiſmum eorum ex Nicephoro Calliſto adduxit, ſed Nicephorum ex ſuo potius genio quam rei veritate hiſtoriam eorum adferre dicit: de ſigno quoque crucis uno digito formato apud Jacobitas, deque Monopſychitarum & Corruptibilium dogmatibus agit & hodiernos Coptos Catholicos videri docet. §. 5 alios Jacobitarum errores pertractat, differentiamque eorum oſtendit inter Aſiaticos ſive Orientales, quos inter Armeni numerandi, Ægyptios item & Habeſſinos lingua, moribus, diſciplina, quin & dogmatibus inter ſe diſſentientes. §. 6 continet tres Sectiones: prima de Patriarcha, ejusque dignitate, de Presbyteris, Diaconis, Monachis, Mebacheris ſeu Nobilibus, & plebe conſcripta eſt; ſecunda Coptorum errores, ritus

ritus & placita refert ex Sacchino aliisque, e.gr. quod prohibeant polygamiam, de circumcisione Baptismo præmissa, de receptione trium tantum Conciliorum, Ephesini, Constantinopolitani & Nicæni, de Imaginibus, de Purgatorio; tertia de Coptorum Sacramentis, Baptismo, Confirmatione, Eucharistia, Pœnitentia, extrema Unctione, Ordine & Matrimonio, item de Jejuniis agit.

Ceterum hac occasione Benevolo Lectori indicandum putamus, longe prolixiori filo Historiam Ecclesiæ Alexandrinæ ex Patribus, Historicis, Saracenicis & Turcicis, itemque MSS. Copticis a prima ejus fundatione ad nostram usque ætatem deduxisse, preloque perasse Virum Cl. *Davidem Wilkins*, Borussum, qui opus in Anglia, cui plurima se debere profitetur, imprimendum curabit.

ANIMADVERSIO AD EMENDATIONEM Augustini Carrelianam, supra M. Sept. p. 420 sqq. propositam, scripta a C. A. H.

LOcus Augustini, quem Dn. Carrelius (si quidem hoc verum Autoris nomen est,) emendandum suscepit, Lib. VII *de Civ. Dei* cap. 30 integer ita in editione Basil. 1569 (hac enim jam utor,) legitur: *Hæc autem* (subaudi, quæ capite proximo commemoravi,) *facit atque agit unus verus Deus. Sed sicut idem Deus ubique totus, nullis inclusus locis, nullis vinculis alligatus, in nullas partes sectilis, ex nulla parte mutabilis, implens cœlum & ternam præsente potentia, non absente natura.* Mendum inesse hujus sermonis initio, vel inde patet, quod nil adsit, quo τὸ *sicut* referri possit. Sed emendatio facilis est, nec quicquam tamen mutari opus. Falsa enim est interpunctio a librariis adhibita, & præterea duæ voces in unam conjunctæ. Lege igitur hunc in modum: *Hæc autem facit atque agit unus verus Deus, sed sic ut idem Deus, ubique totus, nullis inclusus locis*, cetera. Rejecerat antea gentilium de pluribus diis errorem, quorum alium alio fungi munere credebant. Isti errori opponit doctrinam Christianam: *Hæc*, inquiens, *facit atque agit UNUS* verus Deus, sed sic ut (id est, tanquam) *idem Deus*, (contra quam gentiles statuebant, multitudinem deorum invehentes, & singulis suas partes agendas tribuentes, ut aliud agat

Jupiter, aliud Neptunus, &c. quem errorem præcedenti *cap.* refellit,) *ubique totus.* Nam & is error gentilium erat, ut diverſis mundi partibus Deos præficerent diverſos, quem idem noſter confutat ſupra lib. IV cap. 10 *de Civ. Dei.* Sed miſſis his, quæ occaſione ita ferente ſimul emendare volui, Dn. Carrelius extrema tantum verba critico perſtringit oculo: *Implens cœlum & ternam præſente potentia, non abſente natura.* Probat igitur teſtimonio Ludovici Vivis & monachorum Benedictinorum p. 420, in MSS. plerisque omnibus legi *non indigente* pro *non abſente.* Sed recte, illud *non indigente* frigidum eſſe, pronunciat p. 422. Nec negaverim, male repoſitum eſſe in impreſſis codicibus *non abſente:* quippe cum hoc a ſcriptura vocis *indigente* nimis longe recedat. Eſt enim lex emendandi Criticorum omnium calculo firma, quam Jo. Clericus *Artis Criticæ P. III ſect. 1 cap. 16 §. 24 p. 373* proponit: *Ne ulla emendatio a lectione veterum codicum nimium recedito.* Ac ſane τὸ *non ingente* Dn. Carrelii propius accedit ad lectionem antiquorum codicum. Nec tamen Carreliana iſthæc lectio poteſt admitti. Primum enim videtur Auguſtinus participio uſus, cum ſcripſit *præſente*, non *præſenti.* Unde τὸ *ingente* locum habere nequit. Deinde *ingenti* dicturus fuiſſe videtur, non *ingente.* Etſi enim utrumque recte dicitur, prius tamen uſu receptum eſt magis: nec vereor, ne contrarium probari poſſit ex ſtylo Auguſtini. Tertio (nam priora duo per ſe infirmiora eſſe videntur,) incommode admodum dictum eſſet *ingente natura*, cum potius dicendum *ingenti mole* fuiſſet. Magnitudinem enim & *ingentiam* (liceat hoc vocabulo uti,) *naturæ* Deo haudquaquam denegat Auguſtinus, quippe quam & alias paſſim fatetur, & extollit Vir θεόπνευστος, David in Pſalmo 145 (al. 144) v. 3 his verbis: *MAGNUS Dominus & laudabilis nimis: & MAGNITUDINIS ejus non eſt finis.* Quod ſi Dn. Carrelius contendat, per *ingentem naturam* ab Auguſtino intelligi *magnitudinem & extenſionem corpoream*, dubito, an unquam quisquam illis verbis hoc ſenſu ſit uſus. Neque vero fingi temere debet ἀκυρολογία. Quod autem Dn. Carrelius metuit, ne a Metaphyſicis, verba Auguſtini in ſuum ſcholæ ſenſum detorquentibus, profecta ſit lectio *non indigente* & *non abſente*, falſum eſſe illum metum puto,

cum

cum potius Scholaſtici formulas ſuas loquendi, quibus in deſcribenda Dei omnipræſentia utuntur, ab Auguſtino ſint mutuati. Id quod paulo poſt apparebit ex aliis Auguſtini locis: hic unum afferam ex ejus *libro de immortalitate animæ*. Quod enim Scholaſtici tradiderunt, animam hominis totam eſſe in toto corpore, & totam in qualibet corporis parte, id Auguſtinus quoque ipſe libri laudati *capite 16* ita effert: *Anima non modo uniuerſæ moli corporis ſui, ſed etiam unicuique particulæ illius tota ſimul adeſt.* Et paulo poſt: *Tota igitur* (anima) *ſingulis partibus ſimul adeſt, quæ tota ſimul ſentit in ſingulis.* Nec alia eſt Auguſtini ſententia in locis p. 421 a Dn. Carrelio adductis: quippe in quibus tantum *tumorem magnitudinis localis* negat, ut loquitur citato cap. 16. Ceterum ad loca, quæ Dn. Carrelius p. 421 affert, annoto, primum locum perperam eſſe allegatum. Neque enim habetur *lib. IV de Civ. Dei cap. 10*, ſed *lib. X cap. 4*. Deinde non legitur *huic*, ſed *hujus*, ſcilicet *Dei*. Porro is ipſe locus medicina opus videtur habere, ut pro: *Hujus templum ſimul omnes, & ſinguli templa ſumus, quia & omnium concordiam, & ſingulos inhabitare dignatur*; ſic legatur: *Hujus templum ſimul omnes, & ſinguli templa ſumus, quia & omnium corda & ſingulorum inhabitare dignatur.* Ita enim poſteriora prioribus concinne reſpondent. Alter locus ex epiſtola ad Dioſcorum, quæ in editione Eraſmi Operum Auguſtini Tomo II eſt quinquageſima ſexta, a Dn. Carrelio allegatur mutilatus. Non enim ſcribit Auguſtinus, *Deum non diffundi per locos*, quæ verba affert Dn. Carrelius, ſed, *Deum non diſtendi aut diffundi per locos neque finitos neque infinitos, quaſi in aliqua parte major ſit, in aliqua minor, ſed totum ubique eſſe præſentem.* Quæ limitatio & explicatio cum a mente Dn. Carrelii eſſet aliena, eam prætermiſit: quod ei, qui Auguſtini mentem declarare, non ſuam illi affingere cupit, faciendum neutiquam fuit. In epiſtola enim proxime ſequenti ad Dardanum hæc exſtat Auguſtini Confeſſio p. 274: *Eſt ergo Deus per cuncta diffuſus. Ipſe quippe ait per Prophetam: Cœlum & terram ego impleo.* En ipſum illud Prophetæ dictum, quod & in loco controverſo adduxit Auguſtinus. Ex quo ſimul manifeſtum eſt, tertio loco, quem *pag.* 421 Dn. Carrelius ex lib. VII Confeſſ. cap. 1 profert, itidem

non negari ſimpliciter, *Deum diffundi per mundum*, (quippe quod diſertis verbis jam faſſus eſt Auguſtinus,) ſed, *Deum diffundi per mundum modo corporeo*, ex. gr. eo modo, quo æther vel aer. Nam ita ſuam ipſe mentem elucidat Auguſtinus in dicta ad Dioſcorum epiſtola p. m. 263, ut & p. 264: ubi poſt verba modo a me allata, meminit Anaximenis, qui *aerem infinitum Deum eſſe ſenſerit*. *Aer enim* (ita pergit) *corpus eſt*. Quæ cum ita ſint, falſiſſime concludit p. 422 D. Carrelius, *Auguſtinum non admittere præter præſentiam potentiæ, præſentiam aliquam ſimultaneitatis vel coextenſionis ſpiritualis Dei ſubſtantiæ cum ſubſtantiis corporalibus*. Omnino enim Auguſtinus hanc admittit, modum tantum corporeum negans, ut jam demonſtravi, & demonſtrabo pluribus ex libro Auguſtini, quem de hoc ipſo argumento, nempe *de præſentia Dei* ſcriptum reliquit. Eſt autem hic liber ad Dardanum quendam (uti *libri contra Academicos* ad Romanianum, & *liber de beata vita* ad Theodorum,) ſcriptus: id quod errori locum fecit, ut jam non inter libros, ſed inter epiſtolas Auguſtini inſertus deprehendatur. Exſtat enim ſub titulo epiſtolæ LVII edit. Eraſmi. Eſſe autem verum librum, non epiſtolam, lucide apparet ex Auguſtini *libro II Retract. cap. 49*, ubi hujus ſui libri *de præſentia Dei* recenſionem facit, ac plus ſemel *librum* diſerte appellat. Ex illo itaque libro en ſequentia. *Pag. 273* ſcribit ita: *Chriſtus ubique eſt, per id quod Deus eſt, in cœlo autem per id, quod homo. Quanquam & in eo ipſo, quod dicitur Deus ubique diffuſus*, (notes velim, Dn. Carreli,) *carnali reſiſtendum eſt cogitationi, & mens a corporis ſenſibus avocanda, ne quaſi ſpatioſa magnitudine opinemur Deum per cuncta diffundi, ſicut humus, aut humor, aut aer, aut lux iſta diffunditur. Omnis enim hujuscemodi magnitudo minor eſt in ſui parte, quam in toto*. Ibidem p. 274: *Deus eſt ſubſtantialiter ubique diffuſus. - - - Non tamen per ſpatia locorum, quaſi mole diffuſa, ita ut in dimidio mundi corpore ſit dimidius, & in alio dimidio dimidius, atque ita per totum totus: ſed in ſolo cœlo totus, & in ſola terra totus, & in cœlo & in terra totus ſolus, & nullo contentus loco, ſed in ſe ipſo ubique totus*. Ibidem: *Fatendum eſt, ubique eſſe Deum per divinitatis præſentiam*. Pag. 275: *Ideo ubique eſſe* (Deus) *dicitur, quia*

quia nulli parti rerum abſens eſt: ideo totus, quia - - - non ſolum univerſitati creaturæ, verum etiam cuilibet parti ejus totus pariter adeſt. Ibidem: *Ubique eſt* (ſubaudi, Deus,) *quia nusquam eſt abſens.* Si quis forte dicat, Auguſtinum non conſentanea, ſed ἀσύστατα loqui, is & argumenti cogitet ſublimitatem, & hæc perpendat Auguſtini verba ex *lib. V de Trinit. cap. 9: Dictum hoc eſt, non ut aliquid diceretur, ſed ne tacerctur.* Cui affinia ſunt, quæ in laudata epiſtola ad Dioſcorum p. 264 ſcribit: *Sapientia divina* (id eſt, ſubſtantia Dei) *non incongrue dicitur infinita, non per ſpatia locorum, ſed per potentiam, quæ* NB. *cogitatione humana comprehendi non poteſt.* Sed addam pauca quædam alia Auguſtini dicta ex aliis ejus libris, unde mens ejus vel ſaltem formulæ loquendi cognoſcantur. Is igitur *Confeſſ. lib. V c. 2* inquit: *Ubique es, Deus, quem nullus circumſcribit locus, & ſolus es præſens, etiam iis, qui* (cave legas *quæ*) *longe ſiunt a te*, hoc eſt, qui abs te deſciſcunt ad prava. Idem *Soliloquiorum lib. I cap. 1: Deus, ſupra quem nihil, extra quem nihil, ſine quo nihil eſt.* Porro *lib. XVI de Civ. Dei cap. 5: Non loco movetur Deus, qui ſemper ubique eſt totus.* Denique *lib. de quantitate animæ cap. 34: Deo nihil eſt ſecretius, nihil præſentius.* Ex his omnibus patet Sole clarius, Auguſtinum non negare magnitudinem & extenſionem divinæ naturæ, ſed duntaxat remotum velle conceptum corporeum: id quod proinde dicendum etiam eſt de locis Auguſtini & Bernhardi, quorum illum Dn. Carrelius *pag.* 422 ſub finem, hunc *pag.* 423 producit. Ceterum quam ibidem p. 422 affingit Auguſtino ſententiam, & ipſe adſtruit, *quod* ſcilicet *Deus impleat cœlum & terram non niſi præſentia & plenitudine potentiæ*, eam vereor ut probent Theologi orthodoxi. Immo memini, Theologum quendam notare hunc errorem & damnare in alio quodam Auguſtino, nempe in Auguſtino Steucho Eugubino, qui in *Commentario ſuo ad Pſalmum 138* ſcripſerat, *præſentiam, qua Deus ubique eſſe dicitur, non ſubſtantiæ eſſe, ſed potentiæ, tanquam radiorum, tanquam lucis ab eo manantis omniaque implentis.* Cum igitur ob hactenus dicta, lectio Dn. Carrelii *non ingente* in controverſo Auguſtini dicto minime locum inveniat, & vulgata etiam lectio *non abſente* a MSS. codicibus nimis recedat: ſupereſt,

ut

ut aliam meliorem certioremque circumſpiciamus. Lego autem ita: *Implens cœlum & terram, præſente potentia, non diſtante natura.* Primo enim *non diſtante* facile mutari potuit in *non indigente.* Deinde hæc lectio cum mente Auguſtini, hactenus copioſe declarata, amice conſpirat: id quod evidentius eſt, quam ut pluribus comprobari debeat. Tertio Auguſtinus etiam alias in hoc argumento verbo *diſtandi* libenter uſus eſt, Nam libro *de præſentia Dei* ſupra citato p. 273 ſcribit: *Nam ita diſtantibus partibus, quæ ſimul eſſe non poſſunt, quoniam ſua quæque ſpatia locorum tenent*, cetera. Iterum p. 274: *Non enim corpora ſunt*, (loquitur de tribus perſonis divinitatis,) *quorum amplior ſit in tribus, quam in ſingulis magnitudo, nec loca ſuis molibus tenent, ut diſtantibus ſpatiis ſimul eſſe non poſſint.* Rurſus *pag.* 284: *Deum ubique præſentem, & non ſpatiis diſtantibus quaſi aliqua mole vel diſtenſione diffuſum, ſed ubique totum cogitare* debemus. Cum vero ſupra dixerim, eſſe debere participium in *præſente* & *diſtante*, hinc verborum Auguſtini, ita ut a me emendata ſunt, iſte ſenſus eſt: *Implens* (Deus) *cœlum & terram*, (ut ſcriptum eſt Jerem. XXIII, 24,) *ita, ut & potentia ejus ubique præſens ſit, nec ipſa natura ejus ab ulla re diſtans, ſed ubique tota.* Ex quo etiam apparet, vulgarem lectionem *non abſente*, quod ad ſenſum attinet, convenire cum mea lectione *non diſtante:* adeoque dum pro illa Coquæus in *notis ad h. l.* ſtrenue pugnavit, mentem certe Auguſtini juſtiſſime defendit, licet in verbo aberraverit. Concludam ejusdem ſententiæ dicto Auguſtini *lib. XI de Civ. Dei cap. 5: Subſtantiam Dei* ſaniores Philoſophi *nec includunt, nec determinant, nec diſtendunt loco, ſed de ea, ſicut de Deo ſentire dignum eſt, fatentur, incorpoream præſentia ubique totam* eſſe. Quæ ceteroquin Dn. Carrelius de conjecturis criticis, quæ ſine adminiculo MSStorum fiunt, adverſus Martianæum diſputat, facile probo: ſed quod ex Auguſtino facere conatur Carteſianum, in eo ipſum magnopere falli, ex ſuperioribus liquidiſſime conſtat. Atque adeo mirum eſt, Dn. Carrelium imprudenter Auguſtini ſententiam, quam ſupra ex ſuis locis protraxi, ferme totidem verbis *pag.* 425 referre, ac pro errore, a quo immunis fuerit Auguſtinus, refutare.

P. OVIDII NASONIS VITA ORDINE CHRONOLOGICO sic delineata, ut Poetæ Fata & Opera veris assignentur annis, &c. studio JOANNIS MASSON, A. M. & E. A. P.

Amstelodami, apud Viduam Jo. Janssonii a Waesberge, 1708, 8. Plag. 17.

NOn exiguam lectioni veterum Scriptorum lucem affundunt, qui eorum annales condunt, & quo tempore, quo ordine, quave occasione singula ingenii monimenta ediderint, perspicue ob oculos ponunt. Hanc operam ut olim Horatio, & nuper Plinio, ita præsenti commentatione Ovidio etiam navavit Cl. Jo. Masson. Nam ab ipso nativitatis anno, qui in annum ante Christum natum 43, V. C. 711, C. Vibium Pansam & A. Hirtium Coss. incidit, exorsus, sequentes usque ad emortualem, qui cum A. Chr. 17, V. C. 770, C. Cæcilio Rufo & L. Pomponio Flacco Coss. conjungitur, percurrit, & quæ ad singulos vel ipsa Nasonis poemata, vel alia scripta coæva memoratu digna suppeditant, magna industria congessit.

Ut autem pauca, velut exempli loco, excerpamus, p. 88 refutat sententiam ab Aldo Manutio primum propositam & novissime a P. Bælio repetitam, qua Ovidius Causidicus fuisse traditur. Locum enim Trist. L. II v. 93, ex quo vulgo illud exsculpunt, de centumvirali judicio, cui ille adscriptus fuit, explicat. Pagina 137 sqq. ad annum U. C. 742, Ovidii 51 & 52, fuse imprimis notissimam illam relegationis Tomitanæ historiam persequitur, & dum in alteram ejus causam, ab ipso Poeta occultatam, inquirit, post rejectas aliorum conjecturas, p. 159 hanc verisimillimam judicat, crimen illud fuisse Juliæ, Augusti neptis, cujus Ovidius fuerit quidem reus factus, at quod sibi modo visum, & a comitibus suis commissum, suadere conatur. Id vel ex eo confirmat, quod eodem anno Augustus Juliam adulterii damnatam in insulam Trimerum deportarit. Quæ tandem de sepulchro & ossibus Ovidii, A. 1508 Sabariæ in Austriæ oppido repertis, Gaspar Bruschius ex eoque alii tradunt, ad fabulas refert ex mala fraude natas. Quin ipsam Hieronymi narrationem, qui illum juxta oppidum Tomos

ſepultum fuiſſe, ſcribit, ſuſpectam habet, cum Poeta Triſt. L. I El. 3 v. 61-77 oſſa ſua Romam transferri, & in ſuburbio condi juſſerit.

ANALYSIS DIFFERENTIALIS CIRCA MAximi & minimi determinationem & methodus a Clar. OZANAM, Mathematum Profeſſore, eorundem inveſtigationi adhibita, a FERDINANDO ERNESTO Comite ab HERBERSTEIN inter ſe collata.

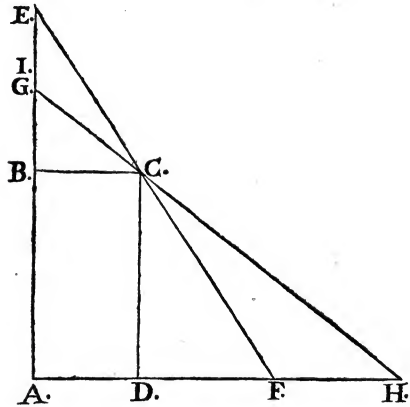

CAlculum differentialem ampliſſimi in re Geometrica uſus eſſe is ignoret, cui acutiſſimorum Geometrarum lucubrationes ſunt ignotæ. Sane tot vinculorum myriadibus illuſtris hujus calculi Autor gratam poſteritatem ſibi devinxit, quot abſolutiſſimi hujus inventi ſubſidio veritatum Anteceſſoribus noſtris inacceſſarum detegentur myriades. Utinam porro hoc ipſum inventum paucorum exemplo animati Naturæ phænomenis eruendis ceteri adhi-

adhiberent, ut hoc pacto jejuna circa res Physicas philosophandi ratione e scholis profligata, Philosophi ibi, ubi eos objecti dignitas ad rei ipsius solidam contemplationem allicit, sterilibus controversiis valere jussis, aliquando tandem, non sine insigni Reipublicæ literariæ emolumento, verbales esse desinant. Verum ne a scopo meo longius digrediar, ex collatione calculi, quo D. Ozanam maxima & minima determinat, cum Analysi differentiali, quanto compendio hæc circa eorundem investigationem versetur, in præsens ostendendum. Esto igitur speciminis loco Problema a laudato Mathematum Professore Dictionario Mathematico pag. 18 insertum.

Datum sit Rectangulum ABCD. oportet per punctum C. anguli Recti BCD. agere Rectam EF. lateribus AB, AD. continuatis in E. & F. ita occurentem, ut summa Quadratorum CE, CF, sit omnium possibilium minima.

Ut sibi ad Problematis hujus Analysin viam sternat, supponit summam quadratorum CE. CF æquari quadrato datæ rectæ AI, positisque BC = a, cd = b, AG = c, BE = x, DF = ab: x, concludit: $x^2 + a^2 + (a^2b^2 : x^2) + b^2 = c^2$, seu $x^4 + a^2x^2 + b^2x^2 - c^2x^2 - a^2b^2 = o$, hincque $x^2 = \frac{1}{2}c^2 - \frac{1}{2}a^2 - \frac{1}{2}b^2 + \frac{1}{2}\sqrt{(c^4 - 2a^2b^2 - 2a^2c^2 - 2b^2c^2 + a^4 + b^4)} = o$. Ex hac vero æquatione: $c^4 - 2a^2c^2 - 2b^2c^2 - 2a^2b^2 + a^4 + b^4 = o$, eruit $c = a + b$ atque adeo $x = \sqrt{ab}$. Potuisset autem omissis ambagibus ex prima statim æquatione calculi differentialis adminiculo deducere sequentes: $4x^3dx + 2a^2xdx + 2b^2xdx - 2c^2xdx = o$, factaque divisione per 2xdx, $2x^2 + a^2 + b^2 - c^2 = o$, hincque $x^2 = (c^2 - a^2 - b^2) : 2$. Unde posito c = a + b, erit $x = \sqrt{ab}$. Omnium autem brevissime res expediri potest, si summa quadratorum BE, DF quæratur omnium possibilium minima. Hac enim determinata etiam summam quadratorum GE, CF minimam esse necesse est. Ponatur itaque $(x^4 + a^2b^2) : x^2 = \min$: erit vi principiorum calculi differentialis $(2x^3dx - 2a^2b^2xdx) : x^4 = o$, & $x^4 = a^2b^2$, extractaq; radice $x^2 = ab$, adeoque

$$x = \sqrt{ab}.$$

INDEX AUTORUM,

quorum Libri aut Inventa hoc volumine recenſentur.

I. Libri Theologici & ad Hiſtoriam Eccleſiaſticam ſpectantes.

ANnonymi Tractatus de Diſpenſationibus jejunii. 514
Aben Eſra, *vide* Raſchius.
Aymon (*J.*) *Monimenta religionis Græcorum authentica.* 497
Le Blanc *Examen LXX Hebdomadum Danielis, Voti Jephtæ & Decreti Apoſtolici Act. XV.* 214
Boehmeri (*Juſti Henninii*) *Obſervationes ſelectæ Eccleſiaſticæ ad P. de Marca Diſſ. de Concordia Sacerdotii & Imperii.* 487
Carrel *Emendatio loci cujuſdam D. Auguſtini L. VII de Civ. Dei Cap. XXX.* 419
Clerici (*Joannis*) *Commentarius in Libros Hiſtoricos V. T. cum nova verſione & Diſſertationibus Criticis.* 481
Colomeſii (*Pauli*) *Opera Theologici argumenti.* 520
Crullii (*J.*) *Hiſtoria Judaica a creatione ad noſtra tempora.* 204
Dannhaueri (*Jo. Conradi*) *Chriſteidis Actus ſecundus.* 119
Deylingii (*Salomonis*) *Obſervationum Sacrarum Pars prima.* 55
Felicii (*Antonii Franciſci*) *Appendix ad Acta SS. Creſcii & Sociorum Martyrum.* 99
Feertſchii (*Michaelis*) *Selectorum Theologicorum Breviarium.* 114
Goetzii (*Georgii Heinrici*) *Elogia Germanorum quorundam Theologorum.* 138, 521
Grandi (*Guidonis*) *Diſſertationes Camaldulenſes.* 49
Du Guet *Tractatus de precibus publicis.* 212
Gurtleri (*Nicolai*) *Origines Mundi.* 257
C. A. *H. Animadverſio ad emendationem Auguſtini Carrelianam.* 539
S. Hildeberti *Opera, ſtudio Antonii Beaugendre.* 145

Itti-

Ittigii (*Thomæ*) *Historiæ Eccl. primi a C. N. Seculi selecta capita.* 385, 473.
Kortholti (*Christiani*) *Disquisitiones Anti-Baronianæ, &c.* 306
Laderchii (*Jacobi*) *Acta Passionis SS. Crescii & Sociorum Martyrum asserta & illustrata.* 97
Marbodi *Opuscula studio Antonii Beaugendre.* 145
Musig (*Martini*) *Lumen sapientiæ in præcipuis veræ Eruditionis partibus obvium, ad cognoscendas res divinas & humanas. Tomus I.* 429
De Marca (*Petri*) *Dissertationes de Concordia Sacerdotii & Imperii, nec non Ecclesiasticæ varii argumenti.* 487
Naudæi (*Philippi*) *suprema Dei perfectio in ejus attributis, contra P. Bælium defensa.* 10
Syllabus objectionum contra tractatum de suprema Dei perfectione factarum, cum Responsionibus. 307
Neumanni (*Casparis*) *judicium de pueris in Silesia publice precantibus denuo confirmatum.* 180
Opitii (*Josiæ Heinrici*) *Disquisitio de candelabri Mosaici admirabili structura.* 31
De Pace (*Zephyrini*) *necessaria restauratio Ecclesiæ primitivæ Christianæ.* 304
De la Placette (*Johannis*) *Meditationes Christianæ de variis rebus.* 40
Responsio ad Objectiones circa Originem mali & mysterium Trinitatis. 63
Raphelii (*Georgii*) *Annotationes Philologicæ in N. T. e Xenophonte collectæ.* 209
Raschbamus *vid.* Raschius.
Raschii, *Raschbami & Aben Esræ Commentarii in Pentateuchum.* 495
Rechenberg (*Adami*) *Fundamenta veræ religionis Prudentum.* 87
Reland (*Hadriani*) *Antiquitates Sacræ veterum Hebræorum.* 206
Rondinini (*Philippi*) *de SS. Martyribus, Joanne & Paulo, monimenta.* 377

Schmuckii (*Vincentii*) *Prælectiones Academicæ in Esaiam.* 8
Schramm (*Jo. Mauritii*) *de vita & scriptis Jul. Cæsaris Vaninii.* 260
Schultens (*Alberti*) *Animadversiones Philologicæ in Jobum.* 208
Sollerii (*Jo Bapt.*) *Tractatus de Patriarchis Alexandrinis.* 536
Tolandi (*Joannis*) *Origines Judaicæ.* 248
Tribbechovii (*Adami*) *Exercitationes ad Baronii Annales.* 306
Ulffelmanni (*Henrici*) *variorum illustrium Conscientiæ casuum Fasciculus.* 479
Vitringa (*Campegii*) *Observationum Sacrarum Libri quintus & sextus.* 264
Voigti (*Godofredi*) *Thysiasteriologia, sive de altaribus veterum Christianorum.* 184

II. Libri Juridici.

D'Autoul (*Gasparis*) *Tractatus de Juris Regalia origine.* 426
Bassi (*Dominici*) *Redivivus ingenii partus, seu D. Justiniani L Decisiones illustratæ.* 216
A Goppoldt (*Jo. Jacobi*) *Jus Imperiale novissimum, Ferdinandeum ac Leopoldinum.* 113
D. Justiniani *Institutiones cum notis Arnoldi Vinnii.* 91
A Kercktaad (*Abrahami*) *Dissertatio de Jure Patrio.* 15
Kestneri (*Heinrici Ernesti*) *de defectibus Juris Communis in Rep. Germanica Dissertationes.* 13
De Manentibus (*Caroli Antonii*) *Tractatus de potestate jurisdictionis, seu de regimine animarum, &c.* 493
Noodt (*Gerardi*) *de forma emendandi doli mali in contrahendis negotiis admissi.* 411
Schmier (*Francisci*) *Tractatus de modis acquirendi ac amittendi prælaturas Ecclesiasticas.* 380
Titii (*Gottlieb Gerardi*) *Juris privati Romano Germanici Libri duo.* 452
Vinnii (*Arnoldi*) *Institutiones Justinianeæ cum Notis.* 91
Commentarius in Institutiones. 90
E Wæchtleri (*Christfridi*) *ad J.B. M. Literis Excerpta.* 413

Zo-

Zollii (*Hermanni*) *Discursus de exceptione non numeratæ pecuniæ.* 379

III. Libri Medici & Physici.

Anonymi de indecoro Virorum obstetricandi officio & de obligatione matrum lactandi infantes proprios. 128
Miscellaneæ curiosa. Volumen III. 356
Phænomenon cœli singulare Moscuæ observatum. 369
Andalæ (*Ruarti*) *Exercitationes in Philosophiam primam & naturalem.* 132
Bergeri (*Jo. Gothofredi*) *Commentatio de Thermis Carolinis.* 457
De Billy *Tractatus de Memoria.* 73
Conradi (*Israelis*) *Cognitio sui ipsius problematica Philosophico-Medica.* 312
Dionis *Cursus Operationum Chirurgicarum.* 130
Drake (*Jacobi*) *Anthropologia, seu novum Anatomiæ Systema.* 360
De Fontenelle *Historia Regiæ Scientiarum Academiæ anni* 1707. 161
Franci (*Joannis*) *Herba Allelujæ.* 364
Garmanni (*Christ. Frid.*) *de Miraculis Mortuorum libri tres.* 125
Hartsœker (*Nicolai*) *Continuatio Conjecturarum Physicarum.* 84
Hanksbee *Observationes e Transact. Angl. excerptæ.* 237
Hofmanni (*Friderici*) *Dissertationum Physico-Medicarum Pars altera.* 74
Keill (*Jacobi*) *Relatio de Sectione Joannis Bayles.* 218
Considerativ Secretionum Animalium &c. 397
Langii (*Caroli Nicolai*) *Historia lapidum figuratorum Helvetiæ ejusque viciniæ.* 17
Liger (*Ludovici*) *Oeconomia ruralis generalis.* 306
Maubec *Principia Physica rationis & passionum hominis.* 285
Musgrave (*Guilielmi*) *de Arthritide anomala sive interna Dissertatio.* 177
Mylii (*Gottlieb Friderici*) *Memorabilium Saxoniæ subterraneæ Pars I.* 171

Paxton (*Petri*) *Manuductio Phyſico-Medica.* 461
Riedlini (*Viti*) *Curarum Medicarum Millenarius.* 315
Ruyſchii (*Friderici*) *Theſaurus Anatomicus octavus.* 272
Schelhammeri (*Guntheri Chriſtophori*) *Commentatio de Nitro.* 317
Scheuchzeri (*Jo. Jacobi*) *Piſcium querelæ & vindiciæ expoſitæ.* 23
Itinera Alpina tria. 77
(*Joannis*) *Agroſtographiæ Helveticæ Prodromus.* 79
De Vallemont *Curioſitates Naturæ & Artis de Vegetatione ſeu Agricultura & Horticultura perfecta.* 170
Villemot (*Philippi*) *novum Syſtema motus Planetarum.* 365
Weinewright (*Jeremiæ*) *Diſcurſus Mechanicus circa res non naturales.* 222
Wolfii (*Chriſtiani*) *Aerometriæ Elementa.* 24
Experimenta de Coloribus. 320

IV. Libri Mathematici.

Anonymi Nota & Monitum ad Tyrones Mathematicos in paginam 628 tractatus, cui tit. Analyſe demontrée. 224
Continuatio Moniti ad Tyrones, &c. 322
Dougharty (*Joannis*) *Pithometra perfectus.* 137
De Fontenelle *Hiſtoria Regiæ Academiæ Scient. Anni 1707.* 171
Hanſchii (*Michaelis Gottlieb*) *Epiſtola de Opere Keplerianο ἀνεκδότῳ, cui Hipparchi nomen.* 141
Heinrich (*Chriſtophori*) *Altitudo Poli, ſive latitudo Geographica Uratislaviæ.* 82
Comitis ab Herberſtein (*Ferdinandi Erneſti*) *repetita Poſtulatio, &c.* 80
Problema trigonometricum, &c. 179
Incommenſurabilitas lateris quadrati & diagonalis. 236
Mathemata adverſus umbratiles Petri Poireti impetus propugnata. 239
Ilias Conſtructionum Plano-Geometricarum

rum in Nucem Hartmannianam redacta. 465
Analyſis differentialis circa maximi & minimi determinationem.
Hermannus (*Jacobus*) *de nova Accelerationis lege, &c.* 404
Mel (*Conradi*) *Pharus illuſtrans.* 281
De Moivre (*Abrahami*) *Reſolutio Analytica Æquationum quarundam poteſtatis tertiæ, &c.* 134
De Monmort (*Raymundi*) *Tentamen Analyſeos ad Ludos applicatæ, quorum eventus a fortuna pendet.* 462
Reynau (*Caroli*) *Analyſis demonſtrata.* 274
Sturmii (*Leonh. Chriſtophori*) *Verus Vaubanius in locum Pſeudo-Vaubanii ſuccedens.* 235
Weinewright (*Jeremiæ*) *Diſcurſus Mechanicus circa res non Naturales.* 222

V. Libri Hiſtorici, Geographici &c.

Anonymi Dominium Temporale Sedis Apoſtolicæ in civitatem Comaclenſem per decem Secula continuatum. 194
Obſervationes in Anonymi Dominium Temporale, &c. 195
Miſcellanea curioſa. Volumen III. 316
Phœnix, ſive variorum Scriptorum Volumen I & II. 102
Novus Conſpectus urbis Londinenſis. 109
Integra Angliæ Hiſtoria. Volumina III. 289
D' Audoul (*Caſparis*) *Tractatus de juris Regaliæ origine.* 426
Becmanni (*Jo. Chriſtophori*) *Secularia Sacra Academiæ Viadrinæ.* 154
Notitia Univerſitatis Francofurtanæ. 154
Chronicon Francofurtanum Wolfgangi Jobſti auctum. 154
Catalogus Bibliothecæ Univerſitatis Francofurtanæ. 155
Bingham (*Joſephi*) *Origines Eccleſiaſticæ.* 349

Caſtellani (*Zacharia*) *Atlas Hiſtoricus. Tomi II.* 295
Catrou (*Franciſci*) *Hiſtoria univerſalis Imperii Magni Mogolis, quod in India floret.* 65
Corneille (*Franciſci Thomæ*) *Dictionarium Univerſale Hiſtorico-Geographicum.* 170
Crenii (*Thomæ*) *Animadverſionum Philologicarum & Hiſtoricarum Pars XVI.* 88
Crullii (*J.*) *Hiſtoria Judaica a creatione ad noſtra tempora.* 204
Edwards (*Jo.*) *doctrina fidei & juſtificationis dilucidata.* 353
De Fontanelle *Hiſtoria Reſtaurationis Academiæ Scientiarum Regiæ.* 158
Academiæ Regiæ Scientiarum Anni 1707. 161
Fontanini (*Juſti*) *de Antiquitatibus Hortæ, Coloniæ Etruſcorum, Libri II.* 1
Franck *de* Franckenſtein (*Mich. Ad.*) *Syntagma de ortu & progreſſu Comitum & Baronum Woraczicziorum de Pabienictz.* 301
Franzenii (*Jo. Ern.*) *de Funeribus veterum Chriſtianorum.* 328
Gœzii (*Georgii Henrici*) *Elogia Germanorum quorundam Theologorum.* 138, 521
Philologorum quorundam Hebræorum. 138
Præcocium quorundam Eruditorum aliorumque Virorum doctorum. 139
Gramaye (*Jo. Baptiſtæ*) *Antiquitates Belgicæ.* 193
Gurtleri (*Nicolai*) *Origines Mundi.* 257
De Guyſe (*Nicolai*) *Mons Hannoniæ.* 193
Hanckii (*Martini*) *Elogium.* 331
Heineccii (*Jo. Mich.*) *de veteribus Germanorum aliarumque Nationum Sigillis eorumque uſu & præſtantia Syntagma.* 442
Jobſti (*Wolfgangi*) *Chronicon urbis Francofurti ad Viadrum.* 154
Leuckfeldi (*Jo. Georgii*) *Relatio de Comitibus Blanckenburgenſibus.* 137
Lilienthalii (*Michaëlis*) *de Hiſtoria Litteraria certa cujuſdam gentis ſcribenda Conſultatio.* 518

Haimb

Haimb (*Jo. Heinrici*) *Schwarzenberga glorioſa.* 522
Lindani (*Davidis*) *Teneramonda.* 193
Livii *Hiſtoriarum quæ ſuperſunt. Volumina VI.* 241
Maſſoni (*Joannis*) *Vita C. Plinii Secundi Junioris.* 372
P. Ovidii Naſonis.
Mulleri (*Jo. Joachimi*) *Comitiorum S. R. I. Germanici ſtatus ab A. 1501 ad 1508.* 337
Philoſtratorum *quæ ſuperſunt Opera.* 433
Du Pin (*Ludovici Eliæ*) *Bibliotheca Univerſalis hiſtoricorum.* 253
Placcii (*Vincentii*) *Theatrum Anonymorum & Pſeudonymorum.* 34
Rymer (*Thomæ*) *Fœdera, Conventiones, Litteræ & Acta publica Anglicana. Tomus I.* 529
Schramm (*Jo. Mauritii*) *de Vita & Scriptis Julii Cæſ. Vanini.* 260
Tolandi (*Jo.*) *Adeiſidæmon, ſive Titus Livius a ſuperſtitione vindicatus.* 248
Origines Judaicæ. ib.
A Tſchirnhaus (*Ehrenfridi Waltheri*) *Elogium.* 41
Vignolii (*Joannis*) *Epiſtola ad Ant. Gallandium de Numo Antonini Pii, Imp.* 467
Woltereck (*Chriſtophori*) *Electa rei Nummariæ.* 370

VI. Libri Philoſophici & Philologici Miſcellanei.

Anonymi Verſio Eclogarum Virgilii cum Notis. 330
Tractatus de diſpenſationibus jejunii. 514
Errores Palliati Auctoris libelli, cui tit. Florum Sparſio *&c.* 92
Phœnix, ſive rariorum Scriptorum Vol. I & II. 102
de indecoro Virorum obſtetricandi officio & de obligatione matrum lactandi infantes proprios. 128
Andalæ (*Ruarti*) *Exercitationes in Philoſophiam primam & naturalem.* 132
De Billy *Tractatus de Memoria.* 73

Colomesii (*Pauli*) *Opera Theologici, Critici & Historici argumenti.* 520
Conradi (*Israelis*) *Cognitio sui ipsius.* 313
Francenii (*Jo. Ernesti*) *de Funeribus veterum Christianorum.* 328
Garmanni (*Christ. Frid.*) *de Miraculis Mortuorum Libri tres.* 125
Gautier (*H.*) *Nova Ratio in charta pingendi.* 72
Gerhardi (*Ephraimi*) *Delineatio Philosophiæ rationalis eclecticæ &c.* 309
Gravinæ (*Vincentii*) *de ratione Poetica Libri duo.* 504
Heineccii (*Jo. Michaelis*) *de veteribus Germanorum aliarumque Nationum Sigillis, eorumque usu & præstantia Syntagma.* 442
Hofmanni (*Godofredi*) *Dissertatio de Lectionibus & methodo docendi in Gymnasio Zittaviensi.* 523
Ludewig (*Jo. Petri*) *Introductio ad Rem Monetariam Germanorum medii ævi.* 344
Musig (*Martini*) *Lumen sapientiæ in præcipuis veræ eruditionis partibus obvium.* 429
Nurræ (*Jo. Pauli*) *de varia lectione Adagii* Βάμμα Σαρδιανικὸν, *Tinctura Sardiniaca, Dissertatio.* 185
Olearii (*Gottfridi*) *Notæ in Philostratorum Opera.* 433
Philostratorum *quæ supersunt Opera.* 433
De Piles *Cursus Artis Picturiæ per principia explicatæ.* 70
Relandi (*Hadriani*) *de Numis veterum Hebræorum Samaritanis Dissertationes quinque.* 417
Tolandi (*Jo.*) *Adeisidæmon, sive Titus Livius a superstitione vindicatus.* 248
Vignolii (*Joannis*) *Epistola ad Ant. Gallandium de Numo Antonini Pii, Imp.* 467
Voigti (*Gothofredi*) *Thysiasteriologia, sive de altaribus veterum Christianorum.* 184
Woltereck (*Christophori*) *Electa rei Nummariæ.* 370

IN-

INDEX RERUM NOTABILIORUM in hoc Volumine obviarum.

Abissini *Reges quibus sigillis utantur?* 446
Abrahami *fides quæ?* 258
Academiæ *Regiæ scientiarum Paris. Socii extranei salariis carent.* 43 *seq.*
ab A. 1666 ad 1696 inventa publicanda. 94
historia anni 1707. 161
instauratio solennis 158. sq.
Gallicanæ nova historia promissa. 95
Rei nummariæ & Antiquitatum Parisiensis historia promissa. 95
Regiæ scientiarum & linguarum Arelatensis fata. 153
humaniorum litterarum Suessionensis initia. 153
ludorum floralium Tolosanæ initia & fata. 153 *seq.*
Accisarum *abusus tollendus.* 124
Accretio *quomodo fiat in corpore animali?* 86
Acidularum *origo.* 459
Acilius *cur Salutem nummis imprefserit?* 372
De Actis *Juridicis præcepta.* 123
Adamas *omnis in tenebris lucet.* 161
Adamantinæ *minera descripta.* 358
Adoptio *num dignitatem & ordinem imminuat?* 373
Adventus *Christi ad judicium quando futurus?* 354
Advocaturam *in Consilio Aulico Imperiali quis exercere possit?* 124
Ægyptus *num ante Babelicæ turris structuram habitata?* 259
Æmilia *illustrata promissa.* 379
Æquationum *superiorum quarundam resolutio.* 134
Æqui *populi unde dicti?* 3
Aer *intra sanguinem ut expandatur?* 404
in ratione ponderum quando comprimatur? 29
sanguini permiscetur in pulmonibus. 84
ex sanguine per arterias pulmonales rursus egreditur. 85
Aeris *dilatatio ut metienda?* 27
compressio in vase submerso ut determinanda? 30
elater ut metiendus? 30
gravitas quanta sui parte

te minus possit? 400
salia volatilia nitrosa seu ammoniacalia. 85
proprietates ac vires Geometrice demonstrata. 26 *sq.*
Aerem *metiri quid sit?* 25
De Aere *per poros ligni circulante experimentum.* 28
Aerometriæ *definitio.* 25
Æschyli *character.* 500
Æstus *marini causa.* 369
Æthiopum *mores.* 360
Ætitis *generatio.* 21
Agricultura *perfecta.* 170
Agrorum *fertilitas ut procuranda?* 397
Albedo *mundities symbolum.* 58
Albertus *M. quomodo plantas hyeme produxerit?* 172
De Alexandri VI *Pont. libidine & luxuria testimonium.* 344
Algorithmi *differentialis multiplicatio demonstrata.* 273
Alimenta *quænam optima?* 516
Alkove *vox unde?* 209
Allelujæ *herbæ descriptio & usus.* 364
Alphonsus VII *Rex Arrag. Imperatoria titulum usurpat.* 531
Altare *contra altare erigere quid?* 185
De Altaribus *veterum dissertatio.* 184 *sqq.*
Altitudo *atmosphæræ num certo definiri possit?* 31
Poli Uratislaviæ. 52
Altitudinem *Poli observandi methodus.* 82, 83
Alvi *obstructio sine doloribus lethalis.* 316
Ameloti (*Dionysii*) *Versio Gallica N. T. fraudis accusata.* 60
Anacreontis *character.* 507
Anagrammata *in Fridericum III Regem Borussiæ composita.* 191
Analysis *ad Physicam applicata.* 26
utraque fuse explicata. 275
ad ludos fortunæ applicata. 463 *seq.*
Anasarca *unde?* 317
quomodo curata? 317
Anastomosis *vasorum an in pisces caudu conspici possit?* 363
Anatomiæ *systema novum.* 360
Anemometri *construction.* 28 *seq.*
Anevrisma *aortæ.* 162
Angelus *quidam num reptilibus præsit?* 393
Anima *num spiritus?* 313, 422
num semper cogitet? 285
Animæ *essentia num consistat in cogitatione?* 285
a corpore status quomodo exploretur? 359
Animarum *regimen, seu potestas spiritualis quid?* 494
quotuplex? 494
Animalium *docilitas unde?* 73

per hyemem mortuorum reviviſcentia. 85
in ſemine humano deſcriptio. 87
generatio in ſemine unde? 87
Anomalia *vera ex media in Ellipſi directe quomodo invenienda?* 279
Anonymi *detecti.* 34. *ſeq.*
Anthracis *per inciſionem curatio.* 132
Antipathiæ *ſingularis exemplum.* 315 *ſeq.*
Anthia *pneumatica data perfectionis quomodo conſtruenda?* 27
Antonini Pii *in acceptandis honoribus moderatio.* 470
De Antonini Pii *numo diquiſitio.* 468 *ſqq.*
Aortæ *inuentio.* 220
Aphronitrum *quid?* 318
Apoſtolicæ *Conſtitutiones quæ inepta contineant?* 396
Aqua *ſulphureo-bituminoſa Wallenbergenſis.* 78
nimia circulationi ſanguinis inimica. 85 *ſeq.*
Aquæ *naturæ.* 76
bonitatis criteria. 76
marinæ colorum varietas. 356
Aquæ *ſalubres quæ?* 76
minerales modice hauriendæ. 403 *ſeq.*
Aquila *ſignum fauſtum.* 68
Arabicæ *linguæ ſtudium a Daumio intra octiduum abſolutum.* 90
Aranearum *variæ ſpecies.* 162
Arbor *Dianæ ut parandus?* 173
Arbores *ut transplantandæ?* 170
propagandi methodus nova. 172
Arborum *plantatio inverſa.* 171
Arca fœderis *num figura Chriſti?* 57
Architectonica *opera quomodo coloribus illuminanda?* 72
Areopagita *vide* Dionyſius.
Argenteis *bullis quinam uſi?* 447
Arioſtus *laudatus.* 512
Ariſtophanis *character.* 507
Ariſtotelicæ *Logicæ ſcopus.* 310
Armenicæ *linguæ Theſaurus promiſſus.* 480
Arndii (*Caroli*) *novum Syſtema ſcientiæ literariæ promiſſum.* 190
Arnoldus (*Gothofredus*) *notatus.* 386. 475
Arteria *pulmonalis perperam in figura repræſentata.* 274
hepatica in homine major quam in brutis. 362
Arteriarū *motus num ſanguinis circulationem promoveat?* 85
Arthritis *anomala num ſit lethalis?* 177
unde oriatur? 178

quomodo curanda? 178
Arthritidis *e pedibus in pectus metaſtheſis periculoſa.* 317
dolores tabu lethalis cauſa. 315
De Arthritide *anomala tractatus.* 177
Aſciticus *25 vicibus paracentheſin abdominis admittens.* 132
Aſſenſus *fundamenta.* 355
Athanaſianum *ſymbolum num Athanaſii?* 121
Athei *ſtultitia.* 354
Atomi *impugnati.* 133
Atramenti *color unde?* 163
Atrium *in templo Hieroſolymitano duplex.* 206
Atrophiæ *lethalis cauſa.* 316
Auditus *oſſicula confuſa.* 273
Avellanitæ *cur & Cœleſtini dicti?* 54
Aventinus (*Joannes*) *refutatus.* 450
Auguſti *nomen quis primus ſuperſtite patre geſſerit?* 371
S. Auguſtinus *emendatus.* 420, 540 *ſeqq.*
num Carteſianus? 424, 544
Auris *num inter membranam tympani & os orbiculare habeat aperturam?* 273
Auri *vitrificatio explicata.* 164
Auro *quinam in diplomatibus uſi?* 446 *ſeq.*
Azo *Marchio quis?* 202 *ſeq.*

Bachica *ſacra cur & a quo inſtituta?* 259
Bælus (*Petrus*) *refutatus.* 11, 63
Bælii (*Petri*) *vita Anglice edita.* 240
Balneum *inferiorum Urnenſium.* 78
Balneorum *effectus unde?* 222 *ſeq.*
Baluzius (*Stephanus*) *de P. de Marca optime meritus.* 488
Βάμμα Σαρδιναχὸν *adagium explicatum.* 186 *ff.*
In Bannum *Imperii quis & quomodo declarari poſſit?* 124
Ad Baptiſmum *num primis ſeculis adulti tantum admiſſi?* 392
בָּרָא *vox Gen. I, 1 explicata.* 56
Barnabæ *Epiſtola auctoritas in dubium vocata.* 388, 390 *ſeq.*
Barometri *& baroſcopii differentia.* 26
Barometrorum *in montibus uſus.* 78
Baronius *notatus.* 6
Baronii *continuatores.* 386
epitomatores. 385
Baroſcopiorum *explicatio.* 28
Barrovv (*Iſaaci*) *epitaphium.* 111
Barthius (*Caſpar*) *notatus.* 6
Baſnagius *refutatus.* 474
S. Benedictus *omnium Monachorum pater.* 51

De Benſerade (*Iſaaci*) *elogium & obitus.* 152
Bernoulli (*Jacobi*) *ſingularis in Matheſin affectus.* 160
S. Bibl.orum *Latinorum nova editio promiſſa.* 94
verſio Gallicana Sacii repudiata. 95
novus ordo chronologicus commendatus. 102 *ſeq.*
Hebraicorum nova editio promiſſa. 190
In S. Bibliis *lacuna aſſerta.* 482
Bibliotheceæ *Cottonianæ fata.* 113
Collegii Sionenſis Londini fata. 113
JCtorum, Medicorum & Chirurgorum Lond. fata. 113
Societatis Regiæ Angl. fata. 113
Bidloo *notatus.* 363
Bignonii (*Hieronymi*) *humilitas ſingularis.* 213
Bilanx *pictorum.* 72
Billius *caſtigatus.* 394
Blanckenburgenſium *Comitum hiſtoria.* 138
Blaſtares *JCtus Græcus.* 416
Bochartus *notatus.* 259
Bœhmerus (*Juſtus Henningius*) *laudatus.* 489
Bohemicæ *nobilitatis ſciagraphia.* 302
Bojarti *Poema epicum laudatum.* 512
Bracteati *numi A. 1708 in vicinia Halenſi effoſſi.* 345
Bracteatorum *numorum origo.* 345
forma & materia. 345 *ſeq.*
Brama *Indorum legislator.* 67
Pythagoræ comparatus. 67
Braminum *dogmata.* 358 *ſeq.*
Brandeburgicorum *numorum hiſtoria promiſſa.* 348
Braſilienſis *ligni tinctura color ademtus ut reſtituatur?* 322
Braunius (*Joannes*) *refutatus.* 116
Bredanæ *Antiquitates.* 194
De Bresler (*Ferd. Lud.*) *laudatus.* 301.
Britanni *num a Bruto dicti?* 291
Brochmandus *notatus.* 390
Brunſuicenſis *& Eſtenſis familiæ cognatio explicata.* 202 *ſeq.*
A Brunſuicenſibus *jus mercaturæ olim in Anglia exercitum.* 532
Bubonocele *feliciter ſecta.* 132
Buccina *inſula qua?* 188
Buck (*Georgii*) *vita Richardi III ſuſpecta.* 290, 293
Baronis De Burgsdorff (*Ern. Frid.*) *liber* Propugnaculum triumphans *Moſcuæ editus.* 288.
Burnetus (*Th.*) *notatus.* 56, 516

Cæsaris *nomen cur a Galba susceptum?* 371
In J. Cæsaris *Commentarios affectus Ducis Escalonæ.* 160
Calculus *humanus crystallinus.* 22
Calculi *integralis leges generales.* 279
differentialis principia veteribus cognita, demonstrata. 278
Calendarium *Ægyptio-Romanum.* 536 *seq.*
Camaldulensis *ordinis origo & instituta.* 49 *seq.*
Camdeni (*Wilhelmi*) *obitus.* 112
Annales Elisabethæ. 290
Campanus (*Jo. Ant.*) *laudatus.* 243
De Candelabro *Mosaico Disquisitio.* 31
Du Cange. *Vide Du* Fresne.
Capicii *Poetæ character.* 509
Capilli *quid?* 274
Capito *in lapide fissili.* 24
Cardialgia *a cibo fervente contracta lacte cumato calidiusculo.* 316
terra sigillata curanda. 317
Carnium *usu homini non naturalis.* 516
Carolus M. *num jus habuerit in Pontificem Romanum?* 428
Caroli M. *Sigilla examinata.* 448, 449
Caroli II *Regis Angl. constans religionis Reformatæ professio.* 104
Carolinæ *thermæ. Vide* Thermæ.
Carteſius *notatus.* 64 *seq.*
Carteſii *Philosophia explicata.* 132
Caſauboni (*Iſaaci*) *obitus.* 112
mortis causa? 386
Caſeus *quomodo cito paretur?* 396 *seq.*
Caſeorum *torcular.* 78
S. Caſſiani *Acta edita.* 7
Caſus *omnes num æque possibiles?* 464 *seq.*
Cataractæ *a glaucomate differentia.* 163
Catoptricum *problema solutum.* 465
Catulli *character.* 508
Cavei (*Gul.*) *de Primitivo Christianismo opus commendatum.* 250
De Centuriis *Magdeburgicis judicium.* 385
Centuriatorum *adversarii notati.* 385
Cerebri *læsio non lethalis.* 86
venæ demonstratæ. 363
Cerei *num & olim in altaribus accensi?* 185
Cerinthus *num Balnei ruinæ oppressus?* 90

De Cerintho *varia.* 475
Chaldæi *unde dicti?* 258
Chalybis *vena Sarunetana.* 78
Chancelaguæ *planta natale solum & virtus.* 164
Chaucer (*Galfridi*) *obitus.* 112
Cheecus (*Jo.*) *Eduardi VI R. A. præceptor, laudatus.* 293
De Cherbury (*Herberti*) *Vita Henrici VIII.* 290
Du Chesne (*Andreæ*) *Bibliotheca Scriptorum Franc. denuo edita.* 520
Chinæ *cortex contra morbos quosvis periodicos salutaris.* 315
De Chinensium *cultu scripta nova.* 95
Chirographum *olim quid?* 535
Chrestus *idem qui Christus.* 476
Christeis, *Poema Vidæ defensum.* 509
Christi *adventus ad judicium quando futurus?* 354
historiæ probabilitas quando evanescere debeat? 354
meritum num infinitum? 309
apud Lucenses statua num a Nicodemo sculpta? 387,388
natalis dies quis? 477
nativitas ubi facta? 477
baptismus ut quotannis a Pontificiis renovetur? 478
figura num arca fœderis? 57
De Christi *descensu sententia Lutheri.* 390
De Christo *num testetur Josephus?* 205
Christiani *quibus convitiis olim fuerint affecti?* 351
S. Chrysostomi *Opera denuo promissa.* 94
Chylificatio *fit per solutionem.* 85
Chymica *Medicamenta Turcis ignota.* 357
Ciborum *solutio in stomacho quomodo fiat?* 84
Cineres *agros fœcundant.* 172 *seq.*
Circulatio *sanguinis in pede arteriæ observata.* 161
motu arteriarum promovetur. 85
Circumcisio *cur apud Judæos recepta?* 259
Circumcisionis *origo.* 392
Claudius (*Jo.*) *refutatus.* 12
Clavus *latus num solis Senatorum filiis datus?* 373
Clemens *Alex. notatus.* 478
S. Clementis *Epistola I ad Cor. genuina.* 388
Clementis *Alex. Operum nova editio promissa.* 382
Le Cler (*Michael*) *laudatus.* 151
Clericus (*Jo.*) *notatus.* 59,133,268
Clerici (*Jo.*) *editio Novi Test. Berolini reprobata.* 308
De Clericis *lascivia sententia Jo. Coleti.* 105
Clitoris *magna.* 362

Clodovæi I *conversio.* 427
Cluvero (*Johanni*) *Epitome Historiæ abjudicata.* 37
Clypei *votivi elegantissimi explicatio.* 246
Codex *Florentinus emendatus.* 188
Cœcus *in sculptura excellens.* 71
Cœlestini *iidem qui Avellanitæ.* 54
Cœli *phænomenon singulare.* 369 *seq.*
S. Cœna *cur a Christo instituta?* 266
Coffée *post cœnam usus salutaris.* 317
Cogitatio *perpetua impossibilis.* 285
In Cogitatione *num essentia animæ consistat?* 285
Cognitionis *impedimenta remota.* 312
Cohæsionis *causa quæ?* 399, 400
Colaphus *a vento inflictus.* 369
Colberta, *Carpenti Princeps, ob eruditionem laudata.* 504
Colica *spasmodica varior.* 78
Colloquia *vana damnata.* 41
Colorum *productiones artificiales.* 320 *ff.*
aquæ marinæ varietas. 356
Columbis *quis Regum Indiæ suo damno delectatus?* 67
Columna *ignea quid mysterii habuerit?* 268
Columnæ *cochlidis indicia in numis quæ?* 468
Columnæ *Sethi & Ægyptiacæ.* 254
Circa Columnas *se occultare, proverbium explicatum.* 472
Comaclum *num ab antiquo ad Ecclesiam spectaverit?* 195 *ff.*
Cometa *A.* 1707 *observatus.* 167
Cometarum *locus & genesis.* 368
Comitia *cur paulatim longius protracta?* 337
Comitiorum *Imp. R. G. Theatrum novum promissum.* 338
Commissionem *petere quando Actor debeat?* 124
Communio *bonorum inter conjuges.* 16
Christianorum qualis? 266
externa num absoluta an hypothetica? 266 *seq.*
Comœdia *antiqua ut a nova differat?* 507
Conchis *lapides signati.* 175
Conchitæ. 176
Conchites *Gallinæ imagine notatus.* 176
Conciliorum *olim præses Princeps.* 122
Conjectandi *ars a Bernoullo scripta.* 463
Consanguinei *titulus quibus olim tributus?* 202
Conscientia *quid?* 480
Constitutionum *Soc. J. fata singularia.* 35

Con-

Contractus *non nisi unicus, consensualis.* 456
Coqui *cur plerumque pinguescant?* 85
Cordis *vulnus mirabile.* 274
motus causa. 362
Cornelii (*Petrus & Fr. Thomas*) *fratres laudati.* 150
Cornuum *Ammonis Genesis.* 20
Corpus *humanum num ex ovo?* 314
Corporis *humani definitio.* 401
animalis structura. 86, 400
Corpora *sublunaria num diluvium mutaverit?* 516
Corporum *essentia in quo consistat?* 133
cœlestium motus triplex. 366
idea prima num extensio? 424. *seq.*
Corpuscula *animalculorum in semine animali ut crescant?* 402
De Coptis *Dissertatio.* 538
Costæ *bifurcatæ.* 23
Cowleji (*Abrahami*) *Epitaphium.* 111
Poematum nova Editio. 111
Cozza (*Laurentius*) *refutatus.* 474
Craigius *refutatus.* 354
Cranii *accretio unde?* 272
S. Crescii *& Sociorum Martyrum Acta exposita.* 98
Criterium *veri quale?* 133
Criticorum *lex primaria quæ?* 541
Crux *hodie solius Papæ & Primatum signum.* 346
in diplomatibus frequens. 448
num Salutis signum? 59
Cucurbitulæ *per dorsum tractæ urinam movent.* 316
Cuniculorum *sub terraneorum phænomena.* 168
Curandi *vera methodus unde pendeat?* 369
Curvam *isochronam quam natura admittat?* 233 *seq.*
Cutis *humanæ vascula innumera.* 274, 361
Cycloidis *vulgaris poschronissimus demonstratus.* 225 *seq.*
isochronissimus demonstratus. 224. *seq.*
Pro Cycloidibus *methodus generalis.* 165

VAn Dale (*Antonii*) *fata & obitus.* 192
Danielis (*Gabrielis*) *nova Galliæ historia universalis promissa.* 93
(*Samuelis*) *Vitæ quorundam Angliæ Regum.* 289
Danthes *Poeta laudatus.* 510, 512
Danthi *liber* de vulgari eloquentia *adjudicatus.* 511

Data *Rex Judæorum Christianus.* 69
Daricus *genus numi Persici.* 212
Daubuz (*Carolus*) *refutatus.* 478
Daumii (*Christiani*) *in addiscenda lingua Arabica felicitas.* 90
Decisiones *L Justiniani quæ?* 216, 217
explicata. 216 *ff.*
num juri Pandectarum derogent? 217
In Decretalium *Lib. I Tit. 5, 6, 7, 8 & 9 Commentarius.* 381
Definitionum *nominalium cautela.* 24
Denaisius *Idoli Halensis verus autor.* 35
Denham (*Joannis*) *obitus.* 112
Dentitio *novo instrumento juvanda.* 363
Dentridæ. 176
Deshoulieres, *mater & filia, poetriæ.* 152 *seq*
Deus *num origo mali?* 64
num auctor peccati? 308
Dei *existentiam demonstrandi methodi.* 133
amor infinitus. 11
voluntas duplex, œconomi & legislatoris. 12
imago num numis imponenda? 346
substantia num extensa? 425
præsentiam qualem statuat Augustinus? 422
Dei gratia *cur Episcopi in diplomatibus, non in numis scribant?* 347
Diæta *longævitatis causa.* 75
Diameter *vasculi in barometro quanta esse debeat?* 25
De Dieu (*Ludovicus*) *refutatus.* 265
Per Diluvium *num sublunaria mutata?* 516
Dionysius *Halicarnassæus notatus.* 255
De Dionysii *Areopagitæ scriptis judicia.* 388
Docilitas *animalium explicata.* 73
Dodart (*Dionysii*) *vita.* 169 *seq.* *circa jejunium experimentum.* 160
Dodwellus *notatus.* 375
Doli *exceptio quando locum habeat?* 412
mali nova distinctio. 412, 414, 416
Dolia *non plena dimetiendi ratio adhuc desiderata.* 137
Dominium *in creaturas ut obtineatur?* 25
Donatio *inter conjuges cur Jure Civili prohibita?* 16
Donatistæ *refutati.* 267
Draiton (*Michaelis*) *obitus.* 112
Drama *& poema Epicum quid interfit?* 505 *seq.*
Dramatis *ratio.* 506

Dry-

Dryden (*Joannis*) *obitus.* 112
Dupinius *notatus.* 6
Duræ *Matris delineatio.* 272
Dynamimetria *commendata.* 25

EBionitæ *quid ſtatuerint?* 475
Ebræi. *Vide* Hebræi.
Eccleſiæ *officium.* 514
Eccleſiaſticæ *hiſtoriæ ſcriptores aliquot reprehenſi.* 349 *ſeq.*
Eccleſiaſticarum *Antiquitatum Theſaurus promiſſus.* 349
Edendum *ſæpe per diem.* 515
Eduardi V *R. Angl. & Richardi fratris dura fata & epitaphium.* 292
Eduardus VI *Rex Angl. quando natus?* 293
num ex utero matris exſectus? 293
Elateris *aeris intenſio unde?* 30
ut computetur? 30
Electio *Pontificis Rom. jure divino introducta.* 381
Epiſcoporum jure Eccleſiaſtico introducta. 381
Electus *quando Imperator Rom. dici cœperit?* 343
De Eliſabetha *Angl. Reg. ejuſque aulæ obſervationes.* 103
Empirici (*Sexti*) *Operum nova editio promiſſa.* 190
Epicum *poema & drama quid interſit?* 505 *ſeq.*
Ad Epicum *carmen quid requiratur?* 505 *ſeq.*
Epidermidis *humanæ eminentiæ quid ſint?* 274
Epiſcopos *& Presbyteros quid interſit?* 352
Epiſcoporum *electio jure Eccl. introducta.* 381
Epiſtola *an* Epiſtula *ſcribendum?* 6
Barnabæ nnm genuina? 388, 390 *ſeq.*
De Epiſtolis *Apoſtolorum judicium.* 105
Epitaphium *jocoſum.* 110
Epochas *ab urbibus conditis qui numeraverint?* 5
De Equis *quinam ſcripſerint?* 396
Eremitarum *omnium pater S. Romualdus.* 51
Eruditio *realis a ſcholaſtica ut differat?* 430
Eruditionis *definitio & partes.* 311
Eruditorum *præcocium elogia.* 140 *ſeq.*
Eryſipilas *faciei neglectum totius tumorem inducit.* 316
In Eſaiam *Commentarius novus.* 8
Eſdræ *Liber IV apocryphus.* 391
Eſſæorum *ſecta Chriſtianiſmo proxima.* 205
Eſſentia *corporum in quo conſiſtat?*

ſiſtat? 133
Eſtheræ *liber quo tempore ſcriptus?* 484
Ad Ethicam *Matheſeos applicatio.* 463
Etruſcæ *linguæ ratio.* 4
Etruſca *Alphabeta tria.* 4
Etruſcorum *origo.* 5
Evangelii *probabilitas quando evaneſcere debeat?* 354
S. Euchariſtia *num ſacrificium N. T. creditum Patribus?* 61
Eudocia *Imperatrix Homerocentonis autor.* 7
Euripidis *character.* 507
Exarchatus *Ravennatenſis num olim a Pontificibus dependens?* 196
Exceptio *non numeratæ pecuniæ tione mutui num ſit privilegiata?* 380
Exomphalon *unde producatur?* 131
Experientiæ *definitio.* 312
Experimenta *de viribus frangendi ligna iterata,* 168
circa colores. 64, 320. *ſſ.*
Extenſio *num prima corporum idea?* 424 *ſeq.*

FAbricius (*Jo. Alb.*) *refutatus.* 7
Fabularum *Romanenſium origo.* 511
Fagi *truncus cur viridi colore tinctus?* 78
Falconia Proba *ab Anicia Faltonia Proba diverſa.* 6
Faleji & Faliſci *diverſi.* 3
Falzii (*Raymundi*) *obitus.* 347, 348
Famis *cauſa.* 362
Febris *quartana non omnis longa & curatu difficilis.* 315
Febrium *malignarum antidotus Alleluja planta.* 365
Femoris *fractura in cervice cur claudicationem inducat?* 274
Felibien (*Andreæ*) *fata & obitus.* 152
Felicitas *quo ſymbolo in numis deſignetur?* 471
Fermentatio *quid?* 361
Ferraria *ut paulatim ad Pontifices pervenerit?* 199
Ferrum *in arbuſculi formam excreſcens.* 163
Ferri *artificialis productio.* 163
Fibræ *carnium muſculoſæ quid?* 363
Fictiones *legum Romanarum exploſæ.* 456
Fides *unde pendeat?* 354
Fidei *partes, objecta, motiva, effectus.* 353 *ſq.*
Filia vocis *quid?* 270
Fiſcalis *officium.* 124
Fiſtula *ani in natibus exiens.* 316
Flandria *Imperio pariter & Gallis olim devincta.* 550
In Flandriam *Gallorum dominium*

nium unde arcessendum? 530
Flannel *usu damnatus.* 223
Florentinus *Codex emendatus.* 188
Florentinorum *dialectus unde composita?* 512
Florum *cultura.* 173
Fluidorum *in corpore animali ad solida proportio.* 403
Fluor *albus post narium catarrhum sedatum.* 316
Fluvii *navigabiles ut ab aliis in numis distinguantur?* 371
Fœderalis *doctrina in sensu Juridico num ad Theologiam applicanda?* 116
Fœtus *putrefactus cum vivo in lucem editus.* 362
Fohy *Sinensium Philosophus & Rex.* 358
Ex Fonticulo *clauso ophthalmia.* 316
Fortunæ *leges cognitu possibiles.* 463

Vide Felicitas.

Fossæ novæ, *qua Viadrum & Sprea junguntur, descriptio.* 157 *seq.*
Foy-Vaillantii (*Joannis*) *vita & obitus.* 152
Fracastorius *Poeta laudatus.* 509
Francofurtensis *Academiæ Jubilæi Acta.* 155
Historia. 156 *seq.*
Professorum Vita descripta. 157
Urbis chronicon. 157
Bibliotheca Catalogus. 158
Fraus *eorum, qui corpora contra sclopetorum ictus muniunt.* 161
Du Fresne (*Caroli*) *Domini du* Cange *vita & obitus.* 151 *seq.*
De Friderico II *Imp. varia.* 532 *seq.*
Fridericus III *El. Sax. præses Regimenti Imperii.* 339
Frigus *extraordinarium.* 358
Fructus *grati saporis ut produci possint?* 172
Frumentum *multiplicandi ratio.* 171 *seq.*
De Funeribus *veterum Christianorum tractatus.* 328 *seq.*
Fungi *ex semine nascuntur.* 164

GAlilæi *bustum in ædibus Viviani conspicuum.* 159
In Galilæum *Vinc. Viviani affectus singularis.* 159
Galilæana *hypothesis de descensu gravium motui Telluris adversa.* 164, 404 *seq.*
Galloisii (*Jo.*) *Vita.* 169
Gelasii I *Decretum genuinum vulgatum.* 8
Gellius *an* Agellius *dicendum?* 89

Generatio *ut fiat?* 87
De Genio *duplici, bono & malo, Veterum sententia.* 393
Geographicum *Lexicon novum.* 150 *ff.*
Gestibus *loquentium infantum, qui neminem loquentem audierunt, experimentum.* 69
Glandula *pituitaria major in brutis.* 363
Glandulæ *pituitariæ flatus præternaturalis.* 163
conformatio & usus. 162
Glandularum *structura.* 407
orificia circularia. 407
Globi *sclopeto explosi quando nulla efficacia?* 161
Gnostici *refutati.* 268
Godwini (*Francisci*) *Annales Mariæ.* 290
Grabius (*Jo.Ern.*) *notatus.* 61
Grajæ (*Joannæ*) *elogium.* 105
Gramina *Alpina.* 79
Gramaye (*Jo.Bapt.*) *itinera & merita de historia Belgica.* 193
Grammatici *qui?* 93
Granados (*Jacobi*) *encomium.* 65
Gravitatis *causa.* 368 *seq.*
Gravium *accelerationis lex nova.* 404
Gregorius *Pontifex notatus.* 251
Gregorii *Nazianzeni nova editio promissa.* 93 *seq.*
Gryphii (*Christiani*) *diatribe de scriptoribus Gallicis sæculi XVII.* 520
Gueudevillius *Genii Aularum Europæ autor.* 301
Guicciardini *Opera castrata.* 344
Guilielmus *Nothus figillorum in Anglia autor.* 445
Gutta *rosacea ab hæmorrhagia.* 316

HAbington (*W.*) *Vita Eduardi IV.* 290
Hæmoptoicis *peregrinationes salutares.* 75
Ab Hæmorrhagia *gutta rosacea.* 316
Hæreditas *Gentium & Mundi num diversa in Script. S.* 265
terra ab hæreditate mundi diversa. 265 *seq.*
Hala *Sax. num fuerit in classe civitatum Imperialium?* 348
ut appellanda? 348
Hallifax (*Caroli*) *munificentia laudata.* 529
Du Hamel (*Jo.Bapt.*) *laudatus.* 160
Hanckii (*Martini*) *Vita & elogium.* 331 *ff.*
Von der Hardt (*Hermannus*) *notatus.* 58
Haywardi (*Joannis*) *Vita Eduardi VI.* 290
Hebrææ *voces pleraque origine Græcæ.* 259
Hebræorum *Philologorum elogia.*

logia. 140
numorum auctoritas in dubium vocata. 444
sigilla qualia? 445
Hegrin *Angeli nomen unde?* 394
Heideggerus *notatus.* 390
Heine *nomen gentis unde?* 522
Helvetiæ *lapidum figuratorum historia.* 17
Hepaticus *porus flatum folliculo fellis per varia oscula reddit.* 362
Herbæ *lapidibus impresse num resuscitari possint?* 175
Hercules *ab Etruscis cultus.* 4
Hercynia *sylva unde dicta?* 138
Herma *duplex.* 388
Herodes, *qui Jacobum gladio occidi jussit, quis?* 476
Hevelii *Opera pleraque flammis consumta.* 142
Heylini (*Petri*) *obitus.* 112
In Hiberniam *jus Pontificis.* 530
S. Hildeberti *vita.* 140
scripta. 148 *seq.*
Hircus *emissarius Christi eductionis in montem Golgatha signum.* 57
Historia *Literaria cujusdam gentis ut scribenda?* 518
Ecclesiastica a Constantino M. ad Heraclium. 120
Historicus *Atlas.* 295
Historici *Sacri quem scopum habuerint?* 484
Historicorum *veterum Bibliotheca.* 253 *ff.*
De Hobbii (*Thomæ*) *Historia Ecclesiastica judicium.* 386
Homeri *nova editio promissa.* 240
ætas. 258
character. 505
poemata. 506
Homerocentonis *quis autor?* 7
Hominis *perfectio qualis?* 269
Hoornbeckius *notatus.* 385, 386
De Hoppingk (*Theodori*) *tractatu de Sigillis judicium.* 443
Horologiorum *aquaticorum usus restauratus.* 160
Hortæ *urbis Etruriæ nomen, origo & situs.* 1 *ff.*
Hortense *Calendarium.* 173
Hortibona *idem qui Casaubonus.* 37
Horticultura *perfecta.* 170
Hortorum *apud Indos magnificentia.* 69
Hospinianus *notatus.* 350
Hudson (*Joannes*) *laudatus.* 245
Huetius (*Petrus Dan.*) *refutatus.* 58. 63
notatus. 117, 119, 252
Hugo de Amerisique *notatus.* 466
Humilitatis *singularis in Hier. Bignonio exemplum.* 213
Humorum *per glandulas secretio*

tio ut fiat? 401
separatio experimento illustrata. 86
Hydrocephalus *externus per duas scarificationes curatus.* 132
Hydrops *peritonæi.* 162
Hygroscopiorum *imperfectio.* 28
Hymnorum *aliquot Germanicorum autor Vinc. Schmuckius.* 9
Hypatiæ *Platonicæ Epistola & fata.* 392
Hypothesium *examen.* 288

JAcobi *Protevangelii autor quis?* 387
De Jacobi *Missa observatio.* 387
Jacobitæ *quando innotuerint?* 538
Japonensium *Reges quibus sigillis utantur?* 446
Jaquelot (*Isaaci*) *fata & obitus.* 191
Idea *a judicio ut differat?* 286
Ideæ *innatæ explosæ.* 287
Idearum *primarum origo.* 285 *seq.*
Idoli Halensis *quis verus Autor?* 35
Jejunium *quadrageſimale salutare.* 515 574
cur noceat? 517
num debeat dispensari? 517
Jephtæ *filia non ad mortem, sed cœlibatum damnata.* 215
Ignatii *Epistolarum exemplar MS. num in Noribergensi Bibl. extet?* 474
Ileos *a vermibus lethalis.* 316
Illuminationis *delineationum Architectonicarum usus.* 72
Imaginationis *natura.* 286
Imaginationem *& memoriam quid interſit?* 286
Imaginum *cultus impugnatus.* 473
Imperator *Germ. quando dici cœperit electus?* 343
Imperatores *Germ. eligendi modus antiquus.* 535
De tribus Impostoribus *liber qualis & num editus?* 36 *seq.*
Incubus *incantatione curatus.* 316
Index *Expurgatorius novus in Hispania magna pompa vulgatus.* 143
Indi *ut in varias classes divisi?* 67
Indici *Imperii historiam qui scripserint?* 66
Infanticidii *Bethlehemitici historia asserta.* 477 *seq.*
Inscriptiones *ædium Buckinghamiarum.* 112
Insectorum *necessitas.* 85
Institutionum *Justiniani nævi & defectus.* 14
Intellectus *divisio.* 311
Intestini *Cæci in fœtu & homine adul-*

adulto differentia. 247
Inteſtinorum *modus periſtaltici obſervatus.* 84
cruſtæ villoſæ villi ſunt vaſa excretoria glandularum. 361
Jobabus *num idem qui Hiobus?* 56,258
Jobus *Moſe antiquior.* 258
num cum Jobabo idem? 258
De Joanna *Papiſſa diſquiſitio.* 90
fabulæ origo. 382
Johannes *an* Joannes *ſcribendum?* 92
S. Johannes *num dolio ferventis olei immiſſus?* 476, 477
S. Johannis *Evangelii prologus contra Gnoſticos inſtitutus.* 267 *ſeq.*
Johannis *&* *Pauli Martyrum Acta edita.* 377 *ſeq*
Johnſon (*Benjamini*) *epitaphium.* 111
Joſephus *num teſtetur de Chriſto?* 205
quem ardinem chronologicum ſervet? 205
Joſephi *de Meſſia ſententia.* 204 *ſeq.*
Joſua *num re vera Solem juſſerit curſum ſuum morari?* 485 *ſeq.*
S. Irenæus *notatus.* 478
S. Irenæi *nova editio promiſſa.* 94
Irenici *ſcriptores commendati.* 305
Iſchiadici *dolores ut remoti?* 316
Islebienſium *arifodinarum ortus, progreſſus & ſtatus.* 174
Itali *Poetæ comendati.* 512 *ſeq.*
Italica *lingua eadem, quæ Latina plebeja.* 511
Judæorum *Concilii Hagedenſis Acta.* 104
Judaicæ *antiquitates explicatæ.* 206 *ſeq.*
Judiciorum *origo.* 286
diverſitatis ratio. 287
Julius Cæſar *quando in Britanniam deſcenderit?* 360
Jura *univerſa methodo naturali tradita.* 452 *ſq.*
Juramentum *judiciale num contra matrimonium deferri poſſit?* 456
Jurandi *formula per Sedis Apoſtolicæ & Papæ ſalutem inſolens.* 8
Jureconſultorum *in Medio Templo Londini Bibliotheca.* 113
Juris *communis defectus indicati.* 13
Juſtificationis *natura.* 355
Juvenalis *character.* 508

KEpleri *Hipparchus delineatus & commendatus.* 142 *ſeq.*
ſcripta nondum omnia edita. 141

MStorum fata. 141 *seq.*
stereometria citata. 137
Kircherianum *Museum auctius promissum.* 524 *seq.*
Labbe(*Philippus*)*notatus* 388
LAc *in sanguinem convertendi modus.* 85
Lactis *Lunæ genesis.* 17
Lactariæ *opera Helveticæ.* 78
Lactandi *infantes proprios matrum obligatio.* 129
Lacrimarum *vis.* 213
Lacus *murmure tempestates præsagiens.* 78
Laterchius (*Jacobus*) *refutatus.* 52 *seq.*
S. Landus *potius dicendus Lannus.* 3
Lapis *quid?* 17
fossilis Mannebacensis. 174
Lapidis *causa.* 17
Lapides *figurati cur plerumque in montibus inveniantur?* 19
crystallini. 19
picti. 19
petrificati. 20
intorti. 20
turbinati. 21
bivalves. 22
tubulosi. 22
scissiles. 174
conchis signati. 175
lapidibus gravidi. 175
Ilmenavienses picti. 175
Lapidum *figuratorum historia.* 17
perfectio unde? 18
color unde? 18
armatura unde? 21
Lapidibus *herbæ impressæ num resuscitari possint?* 175
Latina *lingua in nobilem & plebejam distincta.* 511
Launojus *notatus.* 8
Laura *num Alphonso I Duci legitime nupta?* 201
Lebetus *lapis.* 78
Leibnitius (*G.G.*) *laudatus.* 159, 203
Lepra *Græcorum & Arabum diversa.* 361
quod morbi genus? 487
Lex 3 *C. de non num. pec. explicata.* 380
10 *&* 13 *C. eod. explicata.* 380
7 §. 9 *ff de pact. cum l.* 1 §. 2 *ff de dolo malo conciliata.* 412
57 *ff de contr. emt. explicata.* 413, 415
Leges *juris Civilis, quarum nulla evidens ratio dari potest, recensitæ.* 14, 15
Legum *Romanarum fictiones explosæ.* 456
Contra Libidinem *remedium reliquiæ Joannis & Pauli.* 378
Lien *non habet glandulas.* 362
Lienis *vasorum anastomoses.* 362
Liliis *quot exornatum Candelabrum Mosaicum?* 33

Linguæ *usu destituti, qui linguam nullam audiverè.* 68
Liquores *in vase inverso suspensi.* 30
perspicui mixti reddunt imperspicui. 322
Literatores *qui?* 93
Liturgia *Petri num genuina?* 387
T. Livius *a superstitione vindicatus.* 248 *seq.*
T. Livii *Historiarum editiones recensitæ.* 241 *seq.*
virtutes laudatæ. 242
fragmenti nuper reperti fides impugnata. 247
Loca *salubria quæ?* 75
Logicæ *definitio.* 311
defectus in æstimanda probabilitate notatus. 462
Aristotelicæ scopus. 310
Logici *scriptores recensiti.* 310
Λόγος *vox num è schola Platonis ad Christianos translata?* 59
Londini *descriptio.* 109
incolæ quot? 110
Bibliothecæ. 113
Longævitatis *causæ.* 221 *seq.*
Loqui *ut discamus?* 286
Lucaris (*Cyrillus*) *Patriarcha CPtanus accusatus & defensus.* 497 *seq.*
an senserit cum Reformatis? 499 *seq.*
Lucretii *character.* 508
Ludorum *fortuna leges cognitæ possibiles.* 463
Ludovici *Pii donatio in Papam collata suspecta.* 197
Ludovicus *XII, R. G. Mediolano a Maximiliano Imp. investitus.* 341
Lumen *Boreale vespere visum.* 162
ex affrictu corporum oritur. 161
Vide Lux.
Luminis *propagatio successiva impugnata.* 165
productio singularis. 237 *seq.*
Lunularum *excessum duorum Circulorum adæquantium transformatio.* 81
Lux *in homine quid?* 313
quotuplex. 313
Lydda *a Lydia diversa.* 189
Lympha *nutritioni inserviens.* 86

MAbillonius *laudatus.* 58, 443
Machina *Vitruviana itineris maritimi metiendi notata.* 281 *ff.*
a Mellio revocata & vindicata. 282 *ff.*
Machinæ *vires fluviorum metientis descriptio.* 29
Macrobius *notatus.* 374
Macula *in Luna eclipsata visa.* 165, 168

Maculæ *in ſatellitibo & viſa.* 166
Magiæ *falſo ſuſpecti.* 259
Magiſtri *titulus in honore habitus.* 92
Magnetis *declineatio ubi nulla?* 358
Poſt Malachiam *num ceſſaverint Prophetiæ?* 270 *ſeq.*
Mammæ *cancroſæ amputatio ſine filo aut tenaculo.* 132
Maniacis *peregrinationes ſalutares.* 75
Manometri *deſcriptio.* 28
Manuſcriptorum *collatio num ad emendationem Autorum neceſſaria?* 423
Manuum *tumor ſubitaneus ut profligatus?* 317
Marbodi *vita & ſcripta.* 149 *ſeq.*
Marchio *olim nomen Principis.* 202
S Marcus *Evangeliſta quando mortuus?* 537 *ſeq.*
quando in Alexandriam venerit? 537 *ſeq.*
Mareſwarum *num oppidi nomen?* 291
Maris *enei Salomonei ſignum qualis?* 57
De Mariæ *ad Meſſanenſes Epiſtola lepide dictum.* 387
Marshamus *refutatus.* 269
Van Maſtricht (*Gerardi*) *in Placcium merita.* 33,34
Martis *præparatio.* 179
Martialis *Lemovicenſis Epiſtolæ num Græce ſcriptæ?* 389
Martianæus *quid in Hieronymo præſtiterit?* 423
Mathemata *defenſa.* 239 *ſeq.*
Mathematica *methodus explicata.* 25
Matheſis *ad Ethicam ac Politicam applicata.* 463
Matheſeos *in Philoſophia prima uſus demonſtratus.* 26
damna quæ? 259
uſus in interpretanda Scriptura. 241
ad dirigenda negotia humana. 462
Contra Matrimonium *num juramentum judiciale deferri poſſit?* 456
Maxillæ *ſuperioris vaſa arteriominoſa.* 273
Maxima *& minima per Analyſin differentialem inveſtigandi ratio compendioſa.* 546
Maximiliani I *Imp. ab A.* 1501 *ad* 1508 *geſta præcipua.* 338 *ff.*
Mechanicas *leges ad motum cœleſtem quinam applicarint?* 365 *ſeq.*
Medallionum *abuſus.* 345
Medicamenta *chymica Turcis ignota.* 357
purgantia ſpecifica propugnata. 401
ut operentur? 407
Medicina Mentis *Dn. Tſchirnhauſii commendata.* 310
Medico *qua in re opus?* 74
Phyſica neceſſaria. 398

Medici *a Turcis æſtimati.* 357
Medicorum *Bibliothecæ Londini.* 113
Melancholicis *peregrinationes ſalutares.* 75
Memoriæ *definitio.* 73,286
cauſæ. 73 *ſeq.* 286
in animalem & liberam diviſio. 73
Memoriam *& imaginationem quid interſit?* 286
Menſæ ſacræ *num olim altaria dictæ?* 185
Menſuræ *apud Indos inventor.* 68
Mentis *exiſtentia probata.* 311
Mercurius *in Sole A.* 1707 *num falſo prædictus?* 166
Meteori *mirabilis obſervatio.* 239
Methodus *Mathematica explicata.* 25
generalis reſolvendi æquationes. 276
veritatem inveniendi promiſſa. 288
Metiri *quid ſit?* 25
Meurſius *notatus.* 435
Militum, *qui Chriſtum furto ſubductum finxerunt, calumnia.* 108
Miltonus (*Jo.*) *notatus.* 291
Miltoni (*Jo.*) *Hiſtoria Angliæ.* 289
Mirachæ *Regis Indorum geſta & cades.* 67
Miſſæ *antiquitas num ex numis probanda?* 60
Ad Miſſam *faciendam requiſitæ ſacerdotis.* 213
De Miſſa *Jacobi obſervatio.* 387
Monachorum *omnium pater S. Benedictus.* 51
Monetandi *jus quibus Principibus conceſſum?* 345
Monimenti *Londinenſis altitudo.* 110
Morbi *definitio.* 398
Morbi *animantium deſcripti.* 397
Morborum *cauſæ.* 401, 461
In Morbis *chronicis quinam remediorum uſus?* 86
Morelli (*Federici*) *defectus in verſione Philoſtrati deprehenſi.* 436 *ſeq.*
Mores *unde pendeant?* 77
Mori (*Th.*) *vita Eduardi V & Richardi III R. A.* 290
Mortis *cauſa.* 66, 86
Moſchi *Poetæ Græci character.* 507
Moſes *num idem qui Mnenes?* 252
Motus *theoria promota.* 167
periſtalticus inteſtinorum obſervatus. 85
Mullerus (*Henricus*) *accuſatus.* 90
Mulier *num ad Papatum habilis?* 382
Mundi *ſyſtema novum commendatum.* 166, 365
plenitudo aſſerta. 133

Muniendi *forma Rimplerianа praxi adaptata.* 235
Muratorii (*Lud. Ant.*) *Anecdota Graeca promiſſa.* 525
De Murilegulis *lex num ad Lydos an Sardos ſpectet?* 189
Muſculus *pſoas parvus, dorſi muſculus.* 364
Muſculorum *motus explicatus.* 404
Muſcus *per Muſicam curatus.* 161

NAtalis *Alexandri Hiſtoriæ Eccl. fatæ.* 386
Nazaræi *Judæi exoſi.* 476
Nehemiæ *liber non totus a Nehemia ſcriptus.* 484
Nephritici *ligni tinctura color ut adimendus & reſtituendus?* 321
dolores aqua pane toſto alterata ſopiti. 316
Nervorum *par primum non eſt olfactorium.* 363
paris ſexti ramulus ad linguam protenditur. 363
Newtonus *notatus.* 133
De Nicæni *Concilii Canone VI eruditorum controverſia.* 491
Nicodemi *Evangelium ſpurium.* 387
Nicolaitæ *quem autorem habeant?* 476
Nicolle (*Petri*) *obitus.* 152
Nitrum *noſtrum quid?* 319 *ſeq.*
Nitrum *veterum.* 318
non eſt ſal. 318
ex combuſtione quercus. 318
Nitri *vires in vegetatione.* 172
ſpuma quid? 318
ortus. 319
uſus & phænomena. 320
Nitra *veterum hodie exiſtunt.* 318
Nominum *alluſiones in numis.* 372
Numi *bracteati A. 1708 effoſſi.* 345
Vide Bracteati.
civitatum Imperii & municipalium ut dignoſcantur? 346 *ſeq.*
Samaritani explicati. 417 *ſeq.*
num ſigillis præferendi? 451
Numorum *Brandeburgicorum hiſtoria promiſſa.* 348
medii ævi omnis generis hiſtoria promiſſa. 348
Hebræorum autoritas in dubium vocata. 444
Numis *veteribus novam ex parte faciem inducendi mos Mahumetanis ſolennis.* 418
In Numis *quinam Principes ſelle vel equis inſidentes obſerventur?* 346
nominum alluſiones. 372

In Numis *num repraſententur, qua re vera non exſtitere?* 469
Ex Numis *num orthographia emendanda?* 347
In Numariam *rem Germanorum medii ævi Introductio.* 344
Nutritio *ut fiat.* 86

OBſtetricandi *officium viris indecorum.* 128
Oeconomia *ruralis deſcripta.* 896
Oeconomiæ *animalis cognitio Medico neceſſaria.* 398
Olei *eſſentialis phænomena.* 164
Operationum *Chirurgicarum Curſus.* 130
Ophthalmia *ex fonticulo clauſo.* 316
Opinionum *varietas unde?* 287
Optatus Gallus *vero nomine Herſan.* 490
Ordinis *aurei periſcelidis occaſio & inſtitutum.* 291
De Orientalium *fide variorum diſputationes.* 497 *ſeq.*
Origenis *dogmata paradoxa defenſa.* 102
Orthographia *num ex numis emendanda?* 347
Os *a prandio cur eluendum?* 84
Oſſa *fracta per diploen conglutinata.* 273
Oſſium *ſtructura.* 402
Oſſunæ *Ducis de Mariana Epiſtola lepidum dictum.* 387
Ovarii *tumor ſtupendus.* 163
Ovidius *Theocrito comparatus.* 507
num fuerit Cauſidicus? 545
ubi ſepultus? 545
Ovidii *character.* 508
Vita. 545
Ozanam *methodus ad Maxima & minima inveſtiganda non æque compendioſa ac Analyſis differentialis.* 546

DE Pace *Eccleſiæ concilianda Conſultatio.* 305
Ad Pacta *num etiam ſigilla requiruntur?* 444
De Palingenii *Zodiaco judicium.* 509
Pallium *Archiepiſcopale quid?* 381
Palmerius (*Jacobus*) *refutatus.* 186
Palmyrenæ *antiquitates illuſtrata.* 357 *ſeq.*
De Pane Θυσίῳ *Exercitatio Chriſt. Kortholti.* 307
Paparum *cum Turcis fœdera.* 343
Paprocius (*Barthol.*) *commendatus.* 302
De Paralipomenon *libris varia.* 483 *ſeq.*

Particularum *in sanguine attractio ut impediatur?* 400
Passio *animi quid?* 287
Passionum *primus ortus.* 286 *seq.*
Patriæ *potestatis origo unde?* 15
jus num matri quoque competat? 17
De Patriarchis *Alexandrinis Tractatus.* 536
Pauli *& Joannis Martyrum Acta edita.* 377 *ff.*
& Senecæ Epistolæ num genuinæ? 387
& Theclæ Acta spuria. 387
Peccati *autor num Deus?* 308
Peccatum *num sit nihil?* 271
Peccata *cur rubro colore designentur?* 58
Pechinolii *(Angeli) litera ad Innocentium VIII edita.* 8
Peirescius *refutatus.* 60
Penis *erectio in brutis & hominibus diversa.* 362
Pentapolis *Tusciæ num exstiterit?* 3
Pentateuchi *autor num Moses?* 56
In Pentateuchum *Commentarius Rabbinicus.* 495
Peregrinationes *salutares.* 74 *seq.*
Perisselidis *aurei ordo qua occasione institutus?* 291
Persepolis *antiquitates.* 358
Petri *Liturgia num genuina?* 387
Primatus ex ipsis Pontificum bullis impugnatus. 450
Pharaon *ludi leges.* 463 *seq.*
Pharyngis *musculi.* 361
Philologorum *Ebraorum elogia.* 140
Philosophia *prima ut emendanda?* 26
Philosophiæ *definitio.* 24, 311
methodus apta. 25
primæ officium. 25. *seq.*
Philostrati *quot?* 434
Philostratorum *editiones variæ.* 436 *seq.*
Phosphori *barometrici causa.* 238
Phthisicis *peregrinationes salutares.* 75
Physica *Clerici notata.* 133
cœlestis explicata. 133
Medico necessaria. 398
Physicæ *definitio.* 25
Physicarum *veritatum certitudo unde pendeat?* 25
Physici *officium.* 25
hypotheses cur non nisi conjecturæ? 25
Physiologiæ *necessitas.* 398
Pica *gravida.* 317
Pictoria *ars principiis certis nixa.* 70
in numerum scientiarum admittenda. 70

Pictoria *ars nondum scientifice per tractata.* 70
fundamentis Mathematicis superstructa. 70
Pictoriæ *artis definitio.* 70
studia subsidiaria. 72
requisita ubi explicata? 72
De Pictoria *arte qui scripserint?* 70, 71
Pictorum *bilanx.* 72
Academia Sandrarti commendata. 70
Pignæ (*Jo. Bapt.*) *fides in dubium vocata.* 202
Pili *quid?* 274
Pindari *character.* 507
Pinguedo *coquorum unde?* 85
Pippingii (*Heinrici*) *Epistola ad G. H. Gœzium.* 526
E Piscatu *halecum in litore Anglicano ingentes Belgarum reditus.* 103
Piscium *figuræ in lapidibus unde?* 23
Pithometria *explicata.* 137
Placcii (*Vincentii*) *obitus.* 35
Planetæ *singuli locum suum cur tueantur?* 367
Planetarii *systematis genesis.* 367
Planetarum *velocitates ut se habeant?* 367
motus proprii phænomena. 368
gravitas unde? 369
Plantæ *Helveticæ.* 78 *seq.*
Plantarum *Anatomiam quinam tradiderint?* 170
succus nutritius. 164
Plantas *quomodo in hyeme produxerit Albertus M.* 172
Plantatio *arborum inversa.* 171
Plantationis *arborum cautela.* 170
Plinius *Senior quando & quo mortis genere perierit?* 384
C. Plinii *Secundi Vita.* 373 *ff.*
Plumbo *quando obsignari Pontificum litera cœperint?* 445 *seq.*
Plumbeæ *bullæ Caroli M. contra Tenzelium defensæ.* 447
De Poculis *Veterum observata.* 32
Poesis *cum Arte pictoria comparata.* 72
quid sit? 504
ut depravata? 505
Poeseos *qualis olim usus?* 505
contemtus unde? 509, 510
Poeta *qualis esse debeat?* 505
Poetæ *Itali commendati.* 512 *seq.*
Poiret (*Petrus*) *notatus.* 117, 271
refutatus. 119
De Pontani *carminibus judicium.* 509
Pontificis Rom. *electio jure divino introducta.* 381
potestas quanta? 495
De Pontificum *bullis observata.* 450

Pontificios *inter & Proteſtantes Diſputationes improbatæ.* 106 *ſeq.*
Poteſtas *ſpiritualis quid?* 494
De Prædeſtinatione *ſententiæ ut uniri poſſint?* 64 *ſeq.*
Præjudiciorum *vis.* 287
Presbyteri *& Epiſcopi ut olim diſtincti?* 352
Primatus *Petri ex ipſis Pontificum bullis impugnatus.* 450
Princeps *olim conciliorum præſes.* 122
Principes *quinam ſellis vel equis inſidentes in numis deprehendantur?* 346
Principum, *qui ruri opus fecere, exempla.* 303
Proba. *Vide* Falconia.
In Probabilitate *æſtimanda defectus Logicæ notatus.* 462
Problematum *Plano Geometricorum novæ ſolutiones.* 465 *ſq.*
Projectionis *theoria ſimplicius demonſtrata.* 167
Propertii *character.* 508
In Provinciam *jus Imperatoribus aſſertum.* 531
Prudentum *religio deſcripta* 87 *ſeq*
Pruſſiæ *Hiſtoria Litteraria promiſſa.* 518
Pſeudonymi *detecti.* 34 *ſſ.*
Pudenda *Pſeudo-hermaphroditi ovini.* 274
De Pueris *in Sileſia ſub dio orantibus judicium.* 180 *ſſ.*
In Pulmonibus *num aer realiter cum ſanguine permiſceatur?* 363
Pulveris *pyrii experimenta.* 161
Purgantia *ſpecifica num dentur?* 401
medicamenta improbata. 85
Purpura *thynnis in deliciis.* 187
Pyrites *quid?* 458
fervens cauſa thermarum. 457
Pythagoras *Indis notus.* 67

Quadraturæ *Lunæ obſervatio in plantatione nulla.* 397
Querelæ *de jejunio.* 514

Ratio *humana a machina corporis pendet.* 285 *ſeq.*
fidem juvat. 354
ad religionem Chriſtianam neceſſaria. 354
num decipiat aut decipiatur? 63
Ratiocinii *natura.* 287
Ravennatenſis *Exarchatus num olim a Pontificibus dependens?* 196
Regaliæ *juris origo.* 426
juri quid opponi poſſit? 427
vox quando cœpta? 428
Regimen *animarum ſeu poteſtas ſpiritualis quid?* 494

Regimen *animarum quotuplex?* 494
Regimenti *Imperii historia.* 338 *seq.*
Regis (*Petri Silvani*) *vita.* 168 *seq.* *laus.* 160
Regum *libri quo tempore scripti?* 482 *a quibus scripti?* 483
Reinesius (*Th.*) *notatus.* 6, 373
Religio *Christiana rationalis* 353 *prudentum descripta.* 87
Religionum *unitas quibus rebus impediatur?* 117
Reliquiæ *ridiculæ.* 89
Remediorum *in morbis chronicis quinam usus?* 86
Ren *humanus monstrosus.* 273 *succenturiatus reni incumbit.* 274
Respirationis *usus.* 84, 86, 400
Resurrectio *ejusdem numero corporis ut possibilis?* 402
Reynaud (*Carolus*) *refutatus.* 322 *seq.*
Rhythmus *unde ortus?* 506, 510
De Richardi *R. A. captivitate & liberatione varia.* 531
Rivini (*Andreæ*) *de S. Hildeberti Operibus merita.* 146
Romanensium *fabularum origo.* 511 *cum epico carmine comparatio.* 512
S. Romualdus *omnium Eremitarum pater.* 51 *quo tempore vixerit?* 51
Rosa *monstrosa.* 164
Roycroft (*Th.*) *typographi celebris epitaphium.* 111
Rubro *colore cur peccata designentur?* 58 *qui uti fuerint in diplomatibus?* 446
Runicæ *literæ eædem cum Romanis.* 347
Rupicaprarum *historia.* 79
Ruthæ *liber cujus in gratiam scriptus?* 482

SAbaudiæ *Duces olim Comites Maurianiæ dicti.* 533, 534
Sagan *apud Hebræos quid?* 272
Sal *in urina unde?* 86
Salia *volatilia aeris effervescentiam sanguinis excitant.* 84 *qualia sint?* 85
Saliva *cur non exspuenda?* 84, 362
Salivæ *usus.* 362
Salivatio *Mercurialis mensium suppressionem tollit.* 316
Salmasius (*Claudius*) *refutatus.* 392
De Salmasii *erroribus in Theologia Dissertatio.* 140
Salutem *cur in numis sistat Acilius?* 372
Samaritani *numi explicati.* 417 *ff.*

Sa-

Sanctorum *invocatio num ex Jobi V, 1 probanda?* 57 *seq.*
Sanderſoni (*Wilb.*) *Hiſtoria Mariæ Reg. Scotiæ ſuſpecta.* 293 *ſeq.*
Sanderus *notatus.* 293
Sanguis *in ſiniſtro cordis ventriculo calidior, quam in dextro.* 85
cum phoſphoro urinoſo comparatus. 86
Sanguinis *circulatio in pede anatomica obſervata.* 161
natura. 398
motus inteſtinus unde? 400, 401
quantitatem determinandi methodus. 402
velocitas determinata. 403
cum aere mixtum. 84
infuſio tentanda. 85
De Sanguine *& ſuffocato præcepto num teneantur Chriſtiani?* 215
Sanguificatio *fit per aerem inſpiratum.* 85
Sanguificationis *gradus.* 363
Sannazarii *poema de* partu Virginis *vindicatum.* 509
Σαρδινιακὸν *an* Σαρδιανικὸν Βάμμα *legendum?* 186
Sarpius (*Paulus*) *quo autore ſcripſerit Hiſtoriam Conc. Trid.* 294
Saxonia *ſubterranea.* 173
Scalæ *viſio D. Romualdi num duplex?* 51, 52
Sceleton *avicula.* 273
Schelſegenſis *Collegii Lond. hodiernus uſus.* 114
inſcriptio. 114
Schilterus *notatus.* 346
Scholæ *methodus nova.* 523 *ſeq.*
Schwarzenbergicæ *gentis hiſtoria.* 522
Scoti *num ἀνθρωπόφαγοι?* 90
Scotica *Eccleſia Angliæ quando ſubjecta?* 531
Scriptum *antiquiſſimum quodnam?* 358
Scripturæ S. *interpretatio ut fieri debeat?* 287
inſpiratio qualis? 394 *ſeq.*
Scripturæ S. *loca illuſtrata:*
Gen. III. 258
VI, 15. 209
VIII, 22. 56
XIV, 4. 56
14. 391
XVII, 3. 56
XVIII, 10. 495
XXIII, 9 & 19. 496
XXX, 15. 496
XXXVI, 24. 496
XLI, 40. 496
Exod. XXV, 18. 496
Num. XI, 26, 27. 393
XVI, 1. 496
XXV, 8. 209

Joſ. II, 18. 485
Jud. XI, 31. 215
XV, 4. 57
2 Reg. XX, 9, 10, 11. 486
1 Paralip. XXIX, 7. 212
Pſ. XLII, 3. 58
XCVI, 10. 390 *ſeq.*
Eſ. VII, 14. 264
IX, 5. 58
Jer. XLIX, 38. 58
Dan. IV, 14. 394
IX, 24-27. 214 *ſeq.*
Job. IV, 18. 208
XXXVIII, 37. 208
XL, 17. 209
Matth. III, 7. 210
V, 33. 210
VII, 25, 26, 27. 88
XIII, 11. 210
XXII, 32. 118
Luc. III, 2. 272
XII, 29. 211
Joh. I, 14. 211
V, 37. 271
XIII, 34. 211
Act. XV. 215
XVII, 18. 211
XIX, 19. 211
XXIII, 2 272
Rom. IV, 13. 265
VIII, 19 - 23. 61
XII, 13. 61
1 Cor. II, 14. 63 *ſeq.*
IX, 27. 61
XV, 32. 62
2 Cor. XI, 6. 211
XII, 7 393
Col. II, 18. 211
2 Theſſ. II, 8. 475
1 Pet. II, 12. 211
III, 21. 62
Hebr. II, 17. 211
VII, 22. 62
Jude, 13. 62
Ad Scripturam S. *intelligendam num requiratur Spiritus Sanctus?* 106
Scuderiæ (*Magdal.*) *laus & obitus.* 152
Scuderii (*Georgii*) *laus & obitus.* 152
Scultetus *notatus.* 477
Secreta *circa florum culturam.* 172
Secretionum *in ſanguine formatio.* 400 *ſeq.*
animalium conſiderationes. 397
Sedulius *num autor centonis Virgiliani de Chriſto?* 7
Seinsheimianæ *gentis nomen unde?* 522
Seminis *maſculini animalcula.* 87
Senatorum *filiis ſolis apud Romanos num clavus latus datus?* 373
Senecæ & *Pauli Epiſtola num genuinæ?* 387
Senectus *fibris duritiem inducit.* 221
Senectutis *cauſa.* 86
Senis *anatome.* 218
Senum *morbi.* 221

Senſationum *natura*. 73
Senſus *unus ut excitet alterum?* 73
Serenitatis *titulus Archi-Epiſcopis vindicatus*. 346
Sicilia *Henrico III R. Angliæ a Pontifice collata*. 534 ſſ.
Sicli *valor verus*. 419
Siderum *influxus nullus*. 397
origo. 397
Sigilla *literis autoritatem conciliant*. 443 ſeq.
Chriſtianorum genuina ut a falſis diſcernenda? 448
Regum Caſtellæ qualia? 536
Flandriæ Comitum ſero appenſa. 535, 536
Sigillorum *ectypa formandi methodus*. 442
apud plerasque Gentes uſus. 444 ſſ.
De Sigillis *medii ævi ſyntagma*. 442
Sigonius (*Carolus*) *laudatus*. 244
Simon *Gnoſticorum princeps alius a Simone Mago*. 268, 475
Simoni *Mago num ſtatua poſita?* 474
Simon (*Petrus*) *notatus*. 477
Simon (*Richardus*) *notatus*. 56
Sinenſes *characteres explicati*. 358
Sinenſium *Reges quibus ſigillis utantur?* 446
Sinus *anguli dupli ex dato ſimplo inveſtigatus*. 179, 180
Smith (*Joannis*) *e patibulo ſuſpenſi in vitam reditus*. 110
Societatis *Jeſu Conſtitutionum fata ſingularia*. 35
Regiæ Anglicanæ Bibliotheca. 83
Sol *num Joſuæ juſſu curſum moratus ſit?* 485 ſeq.
num retrocеſſerit 2 Reg. XX, 9, 10, 11? 486
Somnii *cum memoria convenientia*. 73
Sophoclis *character*. 507
De Spalatenſis *libro de Rep. Eccl. judicium*. 350
Spencerus *notatus*. 57
Spinoza *notatus*. 57
Spiritus S. *num divinæ particula auræ?* 390
num divina Filii natura? 393
De Spiritus S. *proceſſione Græcorum ſententia*. 502
Spiritus *vini digeſtionem non juvat*. 84
vulnera ſanat. 86
vitalis officium. 313, 314
Spirituum *animalium definitio*. 84, 404
Statius (*Achilles*) *refutatus* 374
Statua *Simonis Magi negata*. 60
Statuæ *Imperatorum quando columnis impoſitæ?* 469
Strabo *num de Judæis & Moſe ſcripſerit fideliter?* 251 ſeq.

Strom-

Strombitæ. 176
Structuræ *corporis animalis ratio unde sumenda?* 401
Struthionis *pennæ in insigni Walliæ unde?* 291
Strype (*Joannis*) *in historiam Angliæ meritæ.* 290
Sturmius *notatus.* 56
Sturmii *Scripta de Architectura militari recensita.* 235
Succinum *varias figuras referens.* 176
Succus *nutritius quinam?* 86
plantarum examinatus. 164
per terebrationem arborum colligendus. 170
Suecorum *sub dio preces pueris in Silesia exemplo sunt.* 182
De Suiceri *Thesauro Eccl. judicium.* 250
Suidas *emendatus.* 434
Superstitio *num æque ac Atheismus Reip. noxius?* 248 *ff.* 251
Surditatis *causa.* 363
Suspensi *cujusdam in vitam reditus.* 110
Syllogisticæ *regulæ rejectæ.* 312
Sylvii (*Æneæ*) *Epistolæ promissæ.* 347
De Symbolo *Apostolico varia.* 389 *seq.*
Synedrium *LXXII Virorum a quo institutum?* 487
De Synodis *Græcorum, CPtano & Moldavienſi, varia.* 501

Litem quid notet? 391
Tabes *lethalis ab arthritici doloribus.* 315
Tamerlanis *nomen unde?* 66
gesta. 67
Tassi *Poetæ character.* 513
Tauvry (*Daniel*) *vir præcocis ingenii.* 159
Temperamentum *in quo consistat?* 77
Temperamentorum *genesis.* 77
Temperantia *commendata.* 514 *seq.*
Tempestatum *præsagia.* 397
Templa *olim minus ornata.* 120
institutioni publicæ accommodata. 121
Terentianus *num Acta SS. Martyrum Joannis & Pauli scripserit?* 378
Terentii *character.* 507
Terra *sigillata ad cardialgiam antiquam laudata.* 317
Terzina, *genus carminis, a quo inventum?* 510
Tesseræ *lusoriæ lapideæ Badenses.* 20
Testamenta *condendi mos a Germanis dudum receptus.* 348
Novi Testamenti *stylus cum Xenophontis oratione comparatus.* 210 *ff.*
Testelinus (*Henr.*) *laudatus.* 70
Ex Theæ *infusione lipothymiæ.* 86

Theclæ & *Pauli Acta ſpuria* 387
Theocriti *character.* 507
Theologia *num methodo fœderali tractanda?* 115
qua methodo tractanda? 116 *ſeq.*
num dictione Latina proponenda? 116 *ſeq.*
Theologiæ *Chriſtiana Principia Mathematica.* 354
Theologica *veritas ut dignoſcenda?* 118
Theologorum *elogia.* 139, 521
Thermarum *geneſis.* 76
cauſa pyrites. 457
Favarienſium examen. 79
Carolinarum calor unde? 76
ortus. 457
materia. 457
effectus. 459
uſus. 460
balnea inutilia. 460, 461
Thermoſcopium *Renaldinianum notatum.* 28
Theſauri *Antiquitatum Ebraicarum & Eccleſiaſticarum edendi deſcriptio.* 185
Thorax *interne tribus membranis cingitur.* 273
Tibiæ *humanæ os habet diploen.* 273
Tibulli *character.* 508
Van Til (*Salomon*) *notatus.* 477
Toga *virilis num ſolis Senatorum filiis data.* 373
Tolandus *impugnatus.* 353. *ſeq.*
Tragœdiæ *autores Galli laudati.* 150
Transſubſtantiationis *doctrina num a Græcis recepta?* 502 *ſq.*
Trepanum *duodecies applicatum.* 132
Triſſinus *Poeta laudatus.* 513
A Troilo (*Franc. Ferd.*) *vero nomine Jo. Val. Merbizius.* 37
A Tſchirnhaus (*Ehrenf. Walth.*) *Vita & obitus.* 41 *ſſ.*
Tubi *Torricelliani phænomena explicata.* 27 *ſeq.*
Tuborum *proportio ad pondus aquæ.* 167
Tumor *circa orificium uteri internum.* 274
Turcarum *dogmata quæ?* 356 *ſq.*
Tympanites *cauſa ſerum inter peritonæi duplicaturam collectum.* 361
Tyrrheni *iidem cum Lydis.* 187

VAdimonis *lacus ſitus & celebritas.* 3
Vaillantius *notatus.* 2
Vide Foy-Vaillant.
Valeſius (*Heinr.*) *notatus.* 61
Valſalva *notatus.* 363
Vaninius (*Lucilius*) *exploſus.* 59
Vaninii (*Jul. Cæſ.*) *vita.* 260 *ſeq.*
Variolæ *cur ſemel tantum homines corripiant?* 361

Vaticiniorum *in gente Ebræa origo.* 55
De Vauban *Vita.* 169
muniendi formæ duæ. 236
quot expeditiones ſuſceperit? 160
Vaugelaſius (*Cl. Fabrius*) *ubi natus?* 152
Vegetatio *plantarum.* 170
Velenus (*Ulricus*) *notatus.* 388
Venæſectio *rejecta.* 159
Venæſectionis *ſæpius repetitæ utilitas.* 85
Venenum *aliis paratum autor noxium.* 69
Veneris *ſacra num impura?* 259 *ſeq.*
Venti *geneſis.* 30
Ventriculus *carnem ſuillam fumo induratam per duos menſes retinet.* 317
Ventriculi *debilitas.* 219
ſitus male repræſentatus. 273
liquoris uſus. 362
Veritas *ut inquirenda?* 287
hypothetica quæ? 13
Theologica ut dignoſcenda? 118
Veri *criterium quale ſit?* 133
ultimum. 311 *ſeq.*
Veroſimillium *requiſita.* 312
A Vermibus *ileos lethalis.* 316
Vertiginoſis *peregrinationes ſalutares.* 75
Baronis Verulamii (*Fr. Baconi*) *Vita Henrici VII, Anglice.* 290
Verulanus (*Aonius*) *poeta laudatus.* 509
Veſpaſianus *Joſepho Meſſias creditus.* 204
Viadrum *& Sprea fluvii per foſſam uniti.* 157
Victimæ *cur a gentibus immolatæ?* 260
Victorinus *utrum Petabionenſis an Pictabienſis Epiſcopus?* 8
Victus *moderati utilitas.* 75
Vigiliæ *nimiæ unicornu marino ſedatæ.* 316
Vidæ *poema* Chriſteis *vindicatum.* 509
Vini *Rhenani præſtantia.* 76
principia. 76
hauſtus liberalior commendatus. 76
analyſis chymica. 76
ſpiritus non juvat digeſtionem. 84
vulnera ſanat. 86
uſus nimius Europæis lepide objectus. 68
Vinorum *varietas unde?* 76
Vires *ad vitrum diffringendum requiſitæ ut determinentur?* 30
centrales examinatæ. 167
Virium *attractivarum in particulis minimis leges.* 309
Virgilii *pater in Ecloga I & II de-*

deſcriptus. 330
Ecloga IV cujus nativitas celebretur? 331
Viridi *colore in diplomatum ſigillis qui uti ſueverint?* 446
Vis *attractiva vitri calefacti.* 238
qua aer ex pulmonibus ejicitur, determinata. 400
Viſcerum *color albicans unde?* 220
Vitæ *longevæ cauſa.* 516
Vitri *effluvia probata.* 238
Vitrioli *differentia unde?* 165
Vitringa (*Campegius*) *notatus.* 475
Ulam *urbis latitudo.* 358
Ungularum *doctrina a quibus inventa & promota?* 165
Vocis *organa ubi deſcribantur?* 163
Voluptatum *gradus calculo determinati.* 354
Vortices *cæleſtes vindicati.* 133, 366
Voſſius (*Gerh. Jo.*) *refutatus.* 250
Ad Voſſium *de Hiſtoricis Græcis & Latinis Supplementa variorum recuſa.* 520
Uratislaviæ *latitudo.* 82
Uratislavienſium *methodus pueros ſub dio precantes coercendi.* 183
Ab Urbibus *conditis epochas qui numeraverint?* 5
Urinæ *elementa.* 86
vaccæ in Medicina uſus. 163
Urinam *movent cucurbitulæ per dorſum tractæ.* 316
In Urina *ſal unde?* 86
Uſuraria *uxor quæ Plauto dicta?* 16
Uterus *abſque periculo excindi non poteſt.* 274
Uteri *conditio in gravidis.* 273
hydrops conceptionem inſequens. 316
Vulnus *mirabile.* 274
Uvula *mobilis.* 315

De Walthuſa *urbe diſſertatio.* 138
Wilckius (*Davidis*) *Hiſtoria Eccleſiæ Alexandrinæ promiſſa.* 531
Wilſon (*Arthuri*) *Vita Jacobi I.* 290
defectus. 293
De Woraczieziis *Syntagma Hiſt. Geneal.* 301 ſeq.
Wren (*Jane*) *epitaphium.* 111

XEnophontis *ſtylus cum ſtylo N. Teſt. comparatus.* 210 ſeq.
Xyniam *urbis latitudo.* 358

* * *

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK